ALDROVANDI
DE · SERP.
& DRAG.

Paulian pr.

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRICII BONONIENSIS

SERPENTVM, ET DRACONV̄ HISTORIÆ LIBRI DVO

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
In Patrio Bonon Gymnasio simplicium med: Professor ordinarius, Horti publici, nec non Musęi Ill:mi Senatus Bonon: Pręfectus
Summo labore opus concinnauit

AD ILLVSTRISSIMVM REVERENDISSIMVM, ET EXCELLENTISSIMV̄ VIRVM
D. FRANCISCV̄ PERETTVM
ABBATEM
VENAFRI PRINCIPEM NOMENTI MARCHIONĒ, ET CELANI COMITEM MERITISSIMVM
Cum Indice memorabilium, nec non uariarū linguarū locupletissimo.

DOMINIVM — VIGILANTIA

Sumptibus M. Antonij Bernię Bibliopolę Bononiensis.

SALVS — IMMORTALITAS

BONONIÆ, apud Clementem Ferronium MDCXXXX Superiorũ permissu

Io. Bapt.a Coriolanus F.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO D.
D. FRANCISCO
PERETTO
ABBATI PRINCIPI EXCELLENTISSIMO.
HIERONYMVS BERNIA F.

PRODVCIT suas hic tibi Serpentes VLYSSES ALDROVANDVS, hoc æuo Physiologorum omnium longè optimus vnus. Sunt quidem Serpentes, non tamen ictu veneficæ, non morsu lethales, non sputo, vel halitu tabificæ, non aspectu exitiales, quales Afris arenosa gignit Libya; sed innocuæ, cicures, fructuosæ: quia illas Sapientia in Musarum viridario, Apollineo gramine enutriuit. Et licet omnes, vt Scytale multiformibus circumuestitæ coloribus, singulari rerum, & eruditionum varietate ad miraculum præfulgeant; nihilominus in obscuro humi reperent, liuoris infectæ cœno; ni te (Præsul Amplissime) Musageten respicerent, qui circummulcentium anguium familiam suo fouere patrocinio non aspernetur. Eruditissimus auctor iampridem magnanimum PERETTÆ gentis Leonem suis litterarijs obsequijs ad officia non vulgaris erga se amoris, & beneficentiæ demulserat, Cardinali ALEXANDRO Patruo tuo Purpuratorum Phœnici dicatis, & ab eo liberalissima manu exceptis Ornithologiæ libris. Mox ab Aldrouandi fatis, Marcus Antonius parens meus, per illustrem I.C. Franciscum Angelellum inclyti tui nominis religiosissimum cultorem obtinuit; vt alterum de Quadrupedibus digitatis eiusdem Auctoris opus, sub auspicatissimo nomine tuo euulgaret. à prolixiore tui in patrem amoris argumento, animasti filium (humanissimè patrone) ad renouandas hoc pignore vtriusque seruitutis vindicias, quibus agnoscent exteri, posteriq; te nobis esse optimum Mecœnatem, qui sæculi ingenijs, vt salutare sidus affulgeas. Fatemur equidem (Princeps benefi-

centiſſime) palamq; profitemur, è profluentibus liberalitatis tuæ nimbis, quos in egenorum, merentiumq; ſinus effundis; nos illud in te verum comprobaſſe, quod fictum veteres de Luerio Celtarum duce prædicarunt, cui ſcilicet currus veſtigia aurum, & beneficia mortalibus procreare. Hęc dum attentiore meditaremur animo, neminem cogitauimus inter præſtantiſſimos huius æui Heroas, cui deberemus æquiùs, quàm tibi iſtos Aldrouandi ſingularis doctrinæ viri de Serpentibus commentarios, quos tibi iam dudum ſuos fecerat veteris clientelæ ratio, publicis auctoris noſtri monumentis atteſtata. equidem arctiſſimo tibi ſeruitutis nexu obſtricti haud valemus verbis; nedum reapsè explicare quo cultu, & ardore veneremur diuinæ tuæ virtutis genium; in honoris ſacrario iam tibi infulas, tibi faſces, & purpuras pleno ſinu deferentem. Sunt (fateor) in tua familia proceres, qui Cæleſti tiara in Terris induti ſceptra in gentes, in animos imperia tenuere; quorum vt nomina celebramus, ſic numina veneramur. Sed eorum vetus gloria, quam Orbis Chriſtianus grata recolit memoria, ab hodierno heroicarum tuarum virtutum iubare ſplendorem recipit, nulla fortunæ nouercantis caligine obtenebrandum. glorioſum Nepotibus à maiorum ſanguine ampliſſimis honorum titulis cunas illuſtrari; at longè glorioſius proprios alienis inferere, ſuiſq; meritis ad exempla poſterorum in æui luce reſplendere. Fortuna tua (ſapientiſsime Princeps) in eminenti eſt; quia in conſpicuo virtus, quia vtraq; ſine ambitione micat, magnique animi ſemina ſpargit, in æternitatis ſolo ſolidæ gloriæ trunco inhæſura. Dum verò hoc typorum volumen; quod nobis Aldrouandi exoticarum rerum diues Muſæum ſuggeſſit, dignitatis tuæ aris appendere decreuimus; quid aliud agere tecum viſi ſumus, quàm æs diſſoluere, ex obligatione præcedenti contractum? fallor (humaniſsime Patrone) nominis nouationem fecimus à nomine tuo famam operi nundinati. Excipe igitur illud ſolito ſerenitatis vultu; protege ſolido auctoritatis ſcuto; foue aperto humanitatis ſinu. Sic tuæ ſuccreſcenti ad maximos gloriæ apices virtuti propenſiùs applaudemus. Vale. Bononiæ iij. Non. IXBR. M. DC. XXXIX.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

Beneuolo Lectori Salutem.

HOMINEM alienum natum esse commodis, in confesso omnibus esse arbitror: ideò facere non possum, quin grauiter peccare asseuerem eos, qui scientiam summo conquisitam studio, seduloque labore partam condere nituntur; cum hoc præclaro animi munere, manifestò abutantur. Quemadmodum vicissim innumeros laudum buccinatores merentur, qui admirabili rationis vi, & intelligentia referti, hoc prædiuinum naturæ munus agnoscentes, nihil intactum relinquunt, vt iuri litterarum in dies faueant. Inter hos autem præclarissimus, & immortalis famæ Vlysses Aldrouandus iure meritò recensendus esse videtur; qui tanto, & præpotenti Dei dono insignitus, docendo, atq; scribendo (ita enim ciuilis vitæ societas inter homines conciliatur) non mediocri ætatis suæ studiosis, posterisq; adiumento fuit; cum non solum opera ab ipso viuente conscripta vitalibus auris commiserit; verum quoque icones conscribendorum incisas Illustrissimo Bononiæ Senatui legauerit; vt tantorum virorum tutela, atq; nutu, omnes tandem rerum naturalium icones suis adornatæ historijs in manus hominum venirent. Itaq; librorum numerum ab ipso promulgatorum, titulis breuiter explicatis, Lector curiosus intelliget. Docuit primò Insectorum, Crustaceorum, & mollium animantium naturam; deinde Ornithologiam tribus distinctam tomis publicauit (cum libri Piscium, necnon Quadrupedũ solipedum, & Bisulcorum posthumi fuerint.) At deinceps cura reliquorum componendorum operum ab Illustrissimis, & Prudentissimis Bononiæ Senatoribus mihi demandata, duobus ab hinc annis, historiam Quadrupedum digitatorum peruigili concinnatam labore, ope tamen Hyacinthi fratris mei, iconibus in Musæo inuentis addidi. Pariterque in præsentia icones Serpentum, & Draconum descriptionibus graphicè exornatas promo in publicum, vt, Deo dante, ad alia opera non pauca euulganda accedere valeam. Vale candide Lector, erratisq; facile condona, cum non ex mente, sed ex properante calamo, vel ex incuria Typographi dimanasse deprehendas.

Summma Priuilegij Sacræ Cæſareæ Maieſtatis.

PRiuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis cautū eſt, ne quis aliquam Hiſtoriarum Vlyſsis Aldrouandi Bonon. quæ agunt de Animalibus,& per conſequens etiam de Serpentibus, & Draconibus, vel in parte abſque voluntate, & proprio Authoris, aut eius Hæredum conſenſu, intra decennium, à die, quo abſolutum fuerit volumen inchoandum, recudat, aut alibi recuſam vendat, ſub pœna, quotieſcunque deprehenſus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latius patet in dyplomate Cæſareo dato in Arce Regia Pragæ, die prima Aprilis, Anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

Rodulphus Imperator.

Rodulphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium
Io. Barnitius.

AB informi Chao Vlyſſis Aldrouandi ingenium, ſtudiumuè Excellentiſs. D. Bartholomæi Ambroſini in hanc formam, ſpeciemuè tractatum de Serpentibus,& Draconibus eduxit, opus ſanè incredibili eruditione refertum,& improbo labore probè elaboratum mihi viſum eſt, numeriſque abſolutiſſimum. In quo nihil mutandum, nihil delendum, corrigendum, aut expoliendum nihil, & non cenſura, ſed laude dignum omni dubio, omni aſſentatione procul iudicatur. Celſa illius, & plauſibilis doctrina non modo ad vſum cum magno Studioſorum fructu, & emolumento ſufficiet, ſed in ſtuporem, in miraculum vſq; procedet. Hoc tanti Doctoris iudicium feci, cuius (faxit optimus Deus) vlterius in dies progrediatur calamus; verum interim præſens opus mandandum prælo iure optimo fore cenſeo, & ſubſcribo.

Ego D. Octauianus Finatius Cler. Reg. S. Pauli, & Sacræ Bonon. Pœnitent. Rector pro Eminentiſs. ac Reuerendiſs. D. D. Card. Archiepiſc. Bonon.

OPus hoc de Serpentibus, & Draconibus Illuſtriſs. D. Vlyſſis Aldrouandi omni eruditione refertum, ac ſingulari labore Excellentiſs. Bartholomæi Ambroſini elaboratum, atq; omnibus vtiliſſimum vidi ego Infraſcriptus, vel libentiſſimè,& quia in ipſo nihil reperi, quod fidei, ac bonis moribus repugnet, ideo typis dari poſſe in commune bonum cenſeo.

Ergo Imprimatur

Fr. Hieronymus Onuphrius Sac. Theol. Doct. Colleg. ac Sanctiſs. Inquiſitionis Conſultor pro Reuerendiſs. P. Mag. Paulo de Garrexio Inquiſitore Bonon.

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

B

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIAE.

Liber Primus.

C

ORDINIS RATIO.

PHILOSOPHORVM princeps, & communis præceptor Ariſtoteles, cum in hiſtoria Animalium non immeritò ſcriptum reliquerit Serpentes ad animantia ſanguine prædita referendos eſſe: non à ratione alienum eſſe arbitrati ſumus, poſt exaratam cunctorũ quadrupedum hiſtoriam, Serpentium, & Draconum naturam, & mores, omni ſolertia, monimentis mandare: non ſolùm vt huius immodici laboris coronide, animalium irrationaliũ opus adornemus, ſed etiam quia, ſi quadrupedum nonnullorum natura homini adeò improba, & exitioſa eſt, vt armati homines ad eorum venationem accedere cogantur (quemadmodum nuper in poſtremo digitatorum
D quadrupedum tomo euulgatum fuit) Serpentium etiam mores ità ſunt noxij, & humanæ naturæ adeò refragantur (dentibus enim, & veneno obſunt) vt ad eos ſuperandos, & interimendos non venatio, ſed interdum pugna formidabilis ſit ineunda. Legimus enim in hiſtorijs Indorum, quòd Venatores, ad expugnandos colubros immenſæ magnitudinis, exeuntes, prima facie Ducem conſtituunt, cuius nutibus cęteri obtemperare poſſint, exploratores in ſpeculis diſponunt, hoſtem prouocant, inſidias abdunt, per ſaltus pedites præmittunt, campos apertos, & loca plana equitum alis muniunt, ſigna tandem prædæ, & victoriæ, tùm clangore tubarum, tùm ſtrepitu cornuum manifeſtant. Hanc itaq; Draconum, & Serpentum Hiſtoriam in duas diſtribuere claſſes decreuimus, in quarum altera de Serpentibus vulgò dictis pedibus carentibus tanquam notioribus primò diſſeremus, in altera verò de Serpentibus magnis, & interdum etiam pedatis, Draconibus nuncupatis verba fient. Quamuis Authores non proletarij hæc nomina Draconum, & Serpentum ſæpè ſæpiùs confundere videantur; veluti in progreſſu huius operis manifeſtarium euadet.

E

DE SERPENTE IN GENERE.

Cap. Primum.

ÆQVIVOCA.

F

CVM hoc nomen (Serpens) apud Latinos non ſitum ſit extra omnem ambiguitatis notam; prima fronte noſtra intererit id ab omni æquiuocatione eruere. Nam aliquando Serpens eſt participium deductum à verbo Serpo, indicatque illud omne, quod longiùs, & latiùs ſerpit, atq; diuagatur. Alioquin eſt nomen ſubſtantiuum promiſcui generis, comprehenditque omnia animantia terreſtria, quæ gradiendo ſe non attollunt, ſed humi repunt; etiamſi quatuor ſint inſignita pedibus, vt Seps, & Salamandra, atq; etiam multis pedibus prædita, vt Scorpio, & Scolopendra. Quare perperàm reprehenditur à nonnullis Cornelius Celſus, qui ſemel inter Serpentes, Scorpios, & Araneos connumerauit. Plinius etiam Salamandras Serpentes nuncupauit. Inmò apud aliquos Pediculi cognominati fuerunt Serpentes; cum ſcripſerint nonnulli Pherecydem Syrum Pythagoræ præceptorem Serpentibus perijſſe, & tamen morbo pediculari confectum fuiſſe liquidò conſtat. Græci quoque ἑρπυστικὰ, καὶ ἑρπετὰ non ſolum appellarunt ea animalcula, quæ Serpentium more, repunt, vt vermes, ſed etiam paruas quadrupedes, quæ breuioribus innixæ pedibus ſerpere quodammodo videntur. Etenim ἕρπειν in Græcorum ſcholis, quamuis propriè greſſui Serpentum, & vermium competat; attamen Pedeſtribus etiam lentè incedentibus conuenire videtur. Hinc ἑρπετὸν reptilis dimanat: quod vocabulum propriè Serpentes, ſed impropriè Lacertos, Scorpiones, & cætera huius generis parua animalia comprehendit. Aliter nomine Serpentis intelligendum eſt animal ſanguineum, & ouiparum, quòd citra vſum pedum, & tantùm vi coſtarum repit; in quo ſenſu acceptum fuit ab Ariſtotele in libris de Generatione animalium, & à Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem. Hic autem intellectus noſtræ hiſtorię magis eſt conſonus. Niſi teſtante Plinio Serpens pro vna tãtum ſpecie, vt ὄφις apud Græcos, nempè pro vipera ſumitur, quod præſtitit Oppianus, quando de cõgreſſu murenæ, & Serpentis verba fecit. Cęterùm eſt aduertendum, quod Serpens in hoc ſignificatu ſydus etiam cæleſte denotat, quod ab Auſonio inter ſeptentrionalia ſydera collocatur, dum canit.

Seps, & Salamandra Serpẽtes dicuntur.

Quibus nominibus Græci angues vocẽt.

Lib. 29.

G

H

Idyll. 13.

> *Ad Boreæ partes arcti iunguntur, & anguis.*

Ecloga 4.

Interdum Serpens à Poetis pro quocumq; animali venenato vſurpari ſolet, quod præſtitit Virgilius, quando ſcripſit.

> *Occidet, & Serpens, & fallax herba veneni*
> *Occidet, Aſſyrium vulgò naſcetur Amomum.*

Cap. 23.

Per metaphoram poſtea Serpens nuncupatur homo malignus, & qui inſidioſis illecebris, vaniſſimiſque commentis cæterorum mentes decipere conatur: propterea Chriſtus apud Mattheum, Phariſæos Serpentes appellauit his verbis. *Veh vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ*, & paulò inferius. *Serpentes genimina viperarum*. Pariter hoc vocabulum ὄφις, quod apud Gręcos Serpentem indicat, ambiguitate non caret. Primitùs viri cuiuſdam proprium nomen eſt, cuius meminit Euſtathius; deinde nomen fluminis in Ponto regionem Colchorum alluentis, vt Arrianus in Periplo Ponti Euximi atteſtatur. Amplius

Serpens nomẽ Viri, & fluminis.

A plius ab Hesychio pro pisce sumitur, & apud Aratum pro sydere ophis legitur, apud quem griphus est huius generis: Quænam eadem sint in Cælo, in terra, & in mari, ibiq; respondetur, Serpens, Vrsus, Aquila, Canis, & Lepus, ad id autem alludens Reusnerus in Paradiso poetico loquitur hunc in modum. *Serpens est piscis, & sydus.*

Serpentes, Lepores, Vrsos, Aquilasq́, Canesq́,
Terra simul, simul, & Pontus, & Aether habet.

Insuper ὄφις quandam capitis affectionem significat, quæ aliter ὀφίασι in Medicorum scholis exponitur: fitq; quando capilli primùm extenuantur, postmodum certis spatijs ad similitudinem Serpentis decidunt, qui affectus ad alopeciam est referendus. Apud Cælium Rhodiginum ὄφις legitur Pericarpium, Armilla, seu brachiale ornamentum, nec præter rationem, quoniam in modum circuli, vel Serpentis brachium stringit. Demùm ὄφις muliebre capitis ornamentum designat, quoniam crines lubrico implexu in modum serpentum fastigientur, quod ornamentum Statius Papinius suggestum comæ indigitauit.

B

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

HOC animal Serpentis nomen mutuauit ab occultis accessibus, quibus serpit, cũ nõ apertis passibus progrediatur. Festus tamen deriuat hoc vocabulũ à verbo græco ἑρπετά, ita vt in latina versione littera S. pro aspiratione addatur, quẽadmodum ἕξ quod verbum latinè sex exponitur. Nomen hoc (Serpens) tam masculini, quàm fœminini generis animantia omnia, quæ repunt citra vsum pedum complectitur, vel quæ tam exiguos habent, vt repere potius quam pedibus incedere videantur: quamuis lacertæ, & cæteræ huius generis bestiæ ventre, & pectore reptantes non C Serpentes, sed potius repentes dicendæ sint. Olim Serpens à Priscis vocabatur Serpula, si Festus veritatem assecutus est: Alioquin vocatur etiam Coluber, quia in lubricos tractus flexibus sinuosis labatur: nam lubricum nuncupatur, quicquid dum tenetur, facilè labitur. Alij deducunt etymum à verbo græco κολοβουρος. Verùm hoc nomen apud Authores classicos non legitur: significat enim id, quod cauda est mutilum, & si aliquid de huius vocabuli origine dicendum est: aliquem à chelydro, vel chersydro Serpente, non magna litterarũ mutatione, Colubrum deducere potuisse pronunciandum est. Alij à colendis vmbris Colubrum cognominarunt, quod etymum respiciens Virgilius sic canit. *Serpens nomen promiscui generis.* *Colubri etymum.*

Aut tecto assuetus Coluber succedere, & vmbræ. *L. 3. Georg.*

Idem Baptista Mantuanus repetit hoc carmine.

Sæpè latet molli Coluber sub graminis vmbra. *In Bucol.*

Quamuis Priscorum multi Colubrum pro Serpente, & viciſsim Serpentem pro Colubro acceperint: Alij tamen pro specie peculiari, nempè pro Serpente domestico; Alij D pro Serpente potissimum aquæ Colubrum intellexerunt. Ideoq; Theophrastus scripsit hydrum stagnis exiccatis marcescere, & Theodorus Gaza pro hydro colubrum transtulit. Ponzettus quoque de hoc verba faciens, tradidit Colubrum esse callidiorem multis alijs, nam accedit ad aquas, vt se refrigeret, & venenum deponat. Præter hoc nomen (Coluber) apud probatos authores legitur, & Colubra, quæ pro Serpente fœmina vsurpatur. Victorius tamen per cæcas ventris Colubras non Serpentes, sed alui lumbricos intellexit. Prædictis synonimis additur anguis, quoniam Serpens ita cognominatur, cum sit quasi angulosus, ferè semper plicatus, & nunquàm rectus conspiciatur. Estque promiscui generis veluti Serpens, verùm sæpiùs in masculino genere interdum in fæminino à Varrone vsurpatur. Immò in casu auferendi, angue, vel angui inflectitur. Est quoque nomen generale non minus quàm Serpens; & licet Seruius hoc vocabulum ad Serpentes in aquis tantummodo degentes traxerit: tamen de terrestribus etiam dicitur. Præterea Celsus Serpentem, & anguem idem esse animal attestatur his verbis. *Serpentium quoq; morsus non nimium distantem curationem desiderant, quam-* *Lib. 2. hist. plant. ca. 6.* *Anguis etymum.* *Lib. 5.*

nis in illa multum Antiqui variarunt, vt in ſingula genera anguium, ſingula medendi ge- E
nera præciperent. His addamus Vuottoni viri doctiſſimi ſententiam, qui Serpentem,
anguem, & ὄφιν pro ſynonimis accepit, nec præter rationem, nam alij multi anguem
Serpentem, & Colubrum ſynonima eſſe conſtituerunt nixi clariſſimorum virorum au-
thoritatibus. Etenim Virgilius libro ſecundo Aeneidos, cum ibi angues nominaſſet,
paulò poſt Serpentes appellauit. Idem libro ſeptimo Aeneidos memorans Alecto fu-
riam, quæ Serpentem in ſinum Amatæ iniecerat, primò anguem, deinde Colubrum
vocitauit. Ariſtoteles quoq; in libris de hiſtoria Animalium, vbi nominat ὄφεις, Theo-
dorus Gaza vertit angues, & vetus quidam interpres Serpentes exponit.

Thyrus quid denotet.

Amplius Serpens vocatur etiã Thyrus, & quamuis Thyrus præcipuè ſignificet vipe-
ram, vt multi autumant, nihilominus Thyrus pro Serpente ſimpliciter apud Albertum
paſſim legitur, & ratio eſt (vt opinamur) quoniam θηρία, ex Dioſcoride, dicuntur be-
ſtiæ venenatæ, quæ morſu, vel ictu venenum relinquunt: hinc θηριακὰ φάρμακα me-
dicamenta, quæ venenatorum animalium morſibus, virus profligando, medentur; vnde
θηριακή; nempè ἀντίδοτος antidotus aduerſus omnia venena efficax, quæ ex multis ſim- F
plicibus, & viperarum carnibus concinnatur. Appellatur etiam echydna, quod voca-
bulum viperam fęminam propriè indicat. Verùm Ouidius id pro hydra ab Hercule oc-
ciſa vſurpauit his verſibus.

Lib. 3. faſt.

Sanguine Centauri Lernææ ſanguis Echydnæ
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Idem Ouidius pro quocunque Serpente hoc vocabulum poſuit, quando ſcripſit.

Li. 9. metamor.

Pars quoq; Lernææ Serpens eris vnus Echydnæ.

Tandem Draco pro quouis, etiam Serpente apud Authores non ſpernendos legitur.
Græcè ὄφις, & hodie apud græcum vulgus, vero nomine corrupto, ὀφίδι pronuntiatur.
Hoc nomen depromitur παρὰ τὸ ὄπτω, vel ὄπτομαι, nempè video, vel quia Serpens
inter cæteras animantes acutiſſimè cernat, vel quia oculis apertis ſomnum capiat. Cre-
tenſes (referente Heſychio) ὄφιν δίφατον nuncuparunt. Aliter Heſychio ἀργὰς, vel ἄρ-

Arges quid ſit.

γας dicitur, nec præter rationem, nam Dores, maximè verò Argiui ἀργᾶν τὸν ὄφιν in-
digitarunt. Nonnulli voluerunt hoc eſſe Serpentis epitheton: cum ἀργὸς albus, in- G
terdum piger, & otioſus, & quandoq; celer per antiphraſim exponatur. Timarchus au-
tem Rhodius non κατὰ γλῶσσαν, ita Serpentem vocari, ſed quoddam Serpentis genus
eſſe autumat. Verùm quidem eſt, quòd aliquibus authoribus ἀργὰς, vel ἀργης ſerpen-
tis quædam ſpecies eſſe fertur, ſed poſtea quænam ſit, & quibus cõditionibus gaudeat,

Lib. 5. de morb. popul.

non exponitur. Hippocrates etiam meminit Serpentis, qui Arges dicitur his verbis.
*Adoleſcens quidam multo meraco poto, ſupinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic Ser-
pens Arges apellatus in os ingreſſus eſt, & cum ſenſiſſet, & loqui non poſſet, dentibus ſtridit,
& Serpentem deuorauit, & dolore magno tenebatur, & manus prætenſas adhibebat, veluti
qui ſtrangularetur, & conuulſus mortuus eſt.* Verumtamen ex hoc ſermone Hippocratis
non poteſt elici, quęnam Serpentis ſpecies per Argen intelligenda ſit. Satius igitur erit,
ex Pauſania, atteſtari nomen hoc eſſe generale, & quemcunque Serpentem compre-

Mercurius cur Argiphontes dictus.

hendere: etenim ipſe Mercurium argiphontem appellauit, quia ὀφιοκτόνος, nempè Ser-
penticida fuerit. Prædictis addamus, quòd Demoſthenes ἀργὰς fuit cognominatus,
quoniam longè omnium mores Serpentinos habuerit. Præterquamquòd multi Autho- H
res Gręci ἄργην pro ὄφιν ſcribunt; Serpentes tandem apud Nicandrum κνώδαλα voci-

In Theriacis.

tantur: Scholiaſtes tamen ibi abuſiuè dici tradit, ſiquidem κνώδαλα in proprio intel-
lectu nuncupantur τὰ θαλάσσια, nempè maritima animantia, παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἐν τῇ
ἁλὶ; ideſt quoniam in mari moueantur. Cæteri autem poetæ græci hoc vocabulum
etiam pro beſtia terreſtri vſurparunt.

Nomina hebraica.

Hebraicæ voces Nachaſch, & Schephiphon Serpentem deſignant: quãuis nonnul-
li ſcribant ſchephiphon eſſe ſpeciem Serpentis à ſibilando ita nuncupati. Leuiathan

C. 7. Exod.

verò ab aliquibus Serpens aquatilis exponitur. Alioquin Thaninim Hebraicè, & Tha-
ninaiah Chaldaicè Dracones, & Serpentes indicat, quam vocem Moſes adhibuiſſe
dicitur, quando coram Pharaone virgam in Serpentem tranſmutauit. Arabicè, & po-
tiſſimum apud Auicennam Haie pro Serpente legitur. Id confirmat Andreas Bellu-
nenſis; quando Haie, ſeu Hadare nomina Serpentibus communia conſtituit. Hiſpanicè
Sierpe. Gallicè vn Serpent. Germanicè Ein ſchlang, nomine forſan ab angue detor-
to.

A to. Italicè Serpe, & Serpente: licet aliqui scribant *Scorzone* esse nomen genericum, omnesque comprehendere Serpentes. Bononiensibus Biscia. At Testuh, Tenstu, Agestim, Apartias, Atussi nomina sunt barbara, quibus Syluaticus ad Serpentes significandos vtitur.

DIFFERENTIÆ.

SI discrimina Serpentum prosequamur, aduertendum est, hæc animantia inter se paruitate, & magnitudine, colore, loco, odore, noxa, & tandem aspectu, alijsq; accidentibus dissidere. Ratione primi (postposita magnitudine, & paruitate, sexum respiciente; siquidem Serpens mas femina semper minor esse dicitur, vt etiam in ceteris ouiparis contingit) pronunciamus primò Serpentes admodum paruos inueniri: Scribit enim Gaudentius Merula, quòd in plaga septentrionali, ineunte æstate, multi B Serpentes parui secus radices quercum, & aliarum arborum inueniuntur, qui suum regem crista insignitum, more apum, cognoscunt, & venerantur: quo occiso, totus grex Serpentum fugit. Paruum etiam Serpentem stabulari circa Thessaliam notat Vincentius, in Speculo naturali, qui sola voce animalia interimere dicitur; immò ipso conspecto, viperæ, & ceteri Serpentes illicò fugę se committunt: ibiq; versari etiam paruum, & hirsutū Serpentem, quem Incolę sacrum vocāt. Vicissim in regionibus calidioribus, angues admirādę magnitudinis visuntur: huius autem mirę auctionis causa est humiditas calida, si verum scriptis mandauit Aristoteles. Propterea alibi idem Philosophus se intellexisse narrat in Africa vastos versari angues, qui ad homines deuorandos triremem aggredi non reformidant: immò ibi visa à nauigantibus ossa boum, quos à prædictis Serpentibus absumptos fuisse multi opinantur. Quamobrem Suessanus in Commentarijs ad Aristotelem, inter prædictos Serpentes connumerandum esse illum existimat, qui occisus fuit ab Attilio Regulo Romanorum Consule in primo bello punico, quod bellum non multò post Aristotelis ætatem confectum fuit. Ille autem Ser- C pens apud Bragadam fluuium propè Africanum littus cum magna totius exercitus conflictatione fuit interemptus; cuius postea corium longum pedes viginti supra centum Romam aduectum fuisse recitat Gellius. Neq; id magnopere demirari debemus, cum scribat Possidonius (referente Aeliano) in loco *Macra* nuncupato Serpentem mortuum iugeri longitudine spectatum fuisse, & tanta crassitudine, vt equites ex vtraque parte animali adstantes se inuicem intueri non possent. Immò, teste eodem Aeliano, Alexander in nauigatione maris rubri Serpentem longitudine quadraginta cubitorum conspicatus est. Item Serpentum triginta cubitorum meminit Pausanias. In sylua etiam proxima *Sabo* permagnos Serpentes, nempè sexdecim, octodecim, & viginti pedum longitudinem superantes versari asseuerat Clusius, quos Incolę coercere non reformidant. Nonne Porus Indorum Rex (authore Strabone) vt Augustum, & honoribus, & muneribus prosequeretur, Serpentem decem cubitorum, testudinem trium, D & perdicem Vulture maiorem ad eum deferri curauit? In Malabar Serpentes aspectu horribiles octonum pedum esse multi historiographi referunt, qui diuturno puerorum aspectu, sine maleficio, delectati, eorum tandem amore capiuntur, quocirca Scaliger huiusmodi angues pæderotas nuncupauit. Hi iacentes anguilina esse facie dicuntur, surgentes verò illam adeò dilatant, vt ad humanam effigiem proprius accedere videatur. Insuper Carolus Clusius in Exoticis, pellem Serpentis peregrini longam nouem pedem (pedes romanos delineat) & capite subsequenti Serpentem octo pedes romanos longum describit; quos cuiusnam sint generis pronunciare difficile esse arbitratur; quandoquidem, ex Aeliano, multa, & varia sunt Serpentum genera, quorum species omnes persequi infinitum foret. Nihilominus hunc postremum in illorum genere esse collocandum Clusius putat, quos idem Aelianus pigmentis distinctos, & versicolores indigitauit, magnitudine tamen inferiores ijs, qui in India sexdecim cubitorum esse ferūtur. Vidimus & nos corium Serpentis Indici, apud magnum Hetruriæ Ducem, duodecim dodrantum, nempè pedum nouem, latitudine præsertim in medio vnius dodrantis. Vnde nulla admiratione teneri debemus, si Gillius scripserit in Calecutho Serpentes magnitudinē suum adæquare: quamuis hanc immodicam auctionem

Lib. 20. c. 11.

In lib. de long. & breu. vitæ.

Lib. 8. de hist. An. c. 28.

Corium Serpentis longum pedes 120.

Lib. 9. cap. 9.

In Curis post.

Lib. 15.

Lib. 5. cap. 18.

cap. 19.

Lib. 17. c 11.

Lib. 9. cap. 10.
L. 2. Aenei.

aſſequi dicantur, quia nemo illis inſidias tendere audeat: cum edicto regio cautum E ſit, ne quis has beſtias offendat. Etenim qui Serpentem confecerit, non minus acerba morte punitur, quam ſi hominem necaſſet. Nemo igitur impoſterum deridebit Aelianũ ſcribentem in nouo orbe Senegæ Serpentes tã vaſtos pandere hiatus, vt capras integras deglutire poſſint, immò tauros, vt retulit Textor. De magnis Serpẽtibus, qui plura intelligere cupit, petat Diodorũ, Lucanũ, & Strabonẽ, qui incredibilia ferè de his referunt. Huius generis fortè illi erant Serpentes, qui Laocoonta vnà cum Antiphante, & Tymbræo filijs interemerũt: ideoq; Virgilius non iniuria hos immenſis orbibus angues nuncupabat. In tertia parte hiſtoriæ Indiæ Luſitanicæ legitur, quòd ibi nõ longè à mari, vaſti reperiuntur Serpentes, ferè ſemper in fluminibus degentes, quorum magnitudo à cibo arguenda eſt; quandoquidem ceruos integros deuorare dicuntur.

Lib. 7. de rer. var. c. 29.
Lib. 17. c. 2.
Lib. 2. hiſt. Amer.

Ratione coloris, quem in Serpentina cute licet obſeruare: primitus notandum eſt coriorum anguium aliud eſſe lene, aliud aſperum. Siquidem iuxta caput S. Auguſtini, Serpens obſeruatur, quem Hiſpani à ſono Caſcauellam, quaſi tintinnabulum vocitant; huncq; ſonum inde oriri opinatur Cardanus, quia corium ſquamis duris, & mobilibus F fit armatum: cum veriſimile ſit permagnos Serpentes duris ſquamuis tamquam tot clypeis munitas in motu corium concutiendo non leuem ſtrepitum edere. Præterquamquod intuentibus ob colorum diuerſitatem, magnam admirationem incutiunt, cum nigro, candido, cinereo, rubro, & guttis diſtincto colore pellem refertam habeant. In regione aquilonari nõnulli huius generis Serpentes varijs coloribus inſigniti vagantur; Sed horum maior copia, ex Aeliano, in India generatur. Vittis enim à capite ad caudam pertingentibus alijs æreis, alijs aureis, alijs argenteis conſpicui peſtifero morſu celerrimè interimunt. Item Andreas Teuethus in Inſula murium nuncupata, angues pulcherrimè coloratos recenſet: alios enim rubeſcentes, cum ſquamis verſicoloribus; alios tantùm virides ad inſtar foliorum lauri enumerat. Virides Serpentes apud Heſychium Sauritæ nominantur, fortè quia viridi lacerto aſſimilentur, qui Græcis σαυρὸς appellatur. Huius etiam generis angues apud Valleſianos verſantur, quos à colore *Grunling* cognominant, ſed Geſnerus illos perquam venenatos eſſe intellexit. Tandem ſcribit Nicander colores Serpentum pro diuerſitate locorum variare: G Propterea ex Plinio vulgatum eſt pleroſque Serpentes illius Soli colore eſſe decoratos; ſub quo ſingulis annis occultantur.

Lib. 2. cap. 14.
Differentiæ Serpentũ ratione loci.
Lib. 3. cap. 24.
Lib. 2. obſer. cap. 4.

De differentijs à loco petitis, conſulendus eſt Ariſtoteles, qui in hiſtoria Animalium, poſt examinatam piſcium naturam, Serpentes ad animantia ſanguinea reducit, illoſq; in terreſtres, & aquaticos diſtribuit, deinde horũ maximam partem terreſtrem, exiguam verò aquatilem, nimirum amnis incolam eſſe docet. Item maris etiam indigenas Serpentes eſſe ſtatuit, qui non in altiſſimis gurgitibus, ſed in locis parum profundis verſantur: quorum de natura, & ſpeciebus in hiſtoria piſcium vbertim actum fuit. Demum terreſtrium variæ aſſignantur ſpecies: ſiquidem alij locis planis, alij montoſis delectantur, alij in latibulis, & ſecus radices fagorum, & quercuum libenter degunt, vt Dryinus. Alij ſolũ falſuginoſum amant, vt Dipſas. Alij tandem ancipitis ſunt naturæ, vt Cherſydrus, qui partim loca aquoſa, partim loca arida colit: ideoq; huius generis Serpentes amphibij ſunt appellandi. Ad rem narrat Bellonius ſe in Abydeno H portu obſeruaſſe quoddam Serpentis genus interdiù in mari viuens, noctuque ad Continentẽ, quietis cauſa, progrediens; cuius pellis ruber color in leucophæo refulgebat.

Differentiæ ratione odoris.

Odor inter hæc Serpentum diſcrimina non eſt ſpernendus; cum ſint inter Serpentes, qui moſcati ab odore cognominentur, quemadmodum Serpens Aeſculapij, qui Bononienſibus *Biſſa angela* dicitur, eſtque duorum generum, vt ſuo loco exponetur. Verſatur etiam in Cypro Serpens, quem incolæ *Cuffò* ſuo idiomate indigitant (ſunt qui aſpidem ſurdum dicunt, quia vno menſe ſurdus, & altero cæcus obſeruetur) hoc animal eſt venenoſum, capite magno, & corpore ex oſſe, & vbi agnum cœpit, integrum vorat, deinde arborem petit, cui tandiù corpus affricat, donec oſſa deuorata detrudat; hoc igitur quando moritur gratum moſci odorem ſpirat.

Lib. 9. cap. 10.

Si contemplemur nocumentum, quod ab huiuſmodi beſtijs dimanare ſolet, Serpentes, in nocuos, & innocuos diſtribuemus. De innoxijs legimus apud Aelianum in Inſula Hiſpaniola magnos verſari Serpentes, ſed tam mites, vt nullam hominibus noxam afferant. Alij generantur in India, quibus natura nullam mordendi poteſtatem cõceſ-

ſit,

A sit, dentibus enim carent. Item habetur in prima parte Chronicorum Peru, quod in montibus vrbis *Cuzco* Serpentes immanes, & innocui diuagantur; cuius rei hanc Indi rationem reddunt; nimirum cum olim iussu Yngæ Regis multi Duces cum exercitu ad montes exierint, vt illos subiugarent, Serpentes montium incolæ maiorem exercitus partem interfecerunt. Vnde quædam anus Regi pollicita est se velle cantionibus huiusmodi Serpentes soporare, itaut Duces vnà cum militibus illàc innocuè transire valerent: quo peracto, illi Serpentes imposterum innocui redditi sunt. Quod figmentum, vel fabulam esse opinamur. Nicander quoque in Theriacis inter Serpentes innoxios moluros reponit his versibus.

Serpentes aliqui innocui.
cap. 96.

Plures reptilium, quæ non ita noxia formæ
Per densas habitant syluas, per opacaque lustra,
Quos Elopes, Libyasque coronatosq; Myagros
Dicunt, sunt iaculis insignes, suntq; moluri.
Sunt cæcique alij sed nescia lædere turba.

B Lonicerus hos Serpentes quasi cauda gradientes interpretatur, & plura de his apud Authores nõ leguntur. Μολυρὶς enim vox est æquiuoca: nam Scholiastes Nicandri moluridas locustis similes esse scribit; idem notat Hermolaus in Corollario de locustis. Aristophanes tamen hoc vocabulo bestiolam inter molas nascentem appellat. Alioquin apud Heschium μολυρις est μόλις ὑρῶν, scilicet ægrè vrinam reddens. Reliqui verò Serpentes ob venenum pestiferi esse creduntur, in sexu masculi plus veneni habent, licet quidam viri docti fœminas maribus deteriores esse censeant. Senes iunioribus maiori veneni copia redundant. Deinde magni paruis (dummodo sermo fiat de eadem specie) venenosiores dicuntur. Amplius famelici saturis. Item irati, & audaciores, & venenosiores euadunt. Sunt & qui solo halitu inficiant: tradit enim Pomponius Mela, circa Rhymdacum amnem Bithyniæ conterminum, angues generari immanes, qui sępius apricantes hiant, & superuolantes aues halitu inficiunt, quas postea cadentes absorbent.

Moluri qui Serpentes.

Ad finem si meditemur aspectum, & reliqua ipsum concomitantia. Primò maxi-C mam in oculis anguium differentiam inueniemus: quoniam alij habent oculos pręgrãdes, vt Serpentes Libyę, alij paruos, locustisq; similes, alij referti sunt oculis sanguineo, vel luteo colore suffusis, alij tandem acutissimè cernunt, alij obtusę sunt visionis: os etiam angues inter se discriminat: quandoquidem seps, & marinus Serpens acuto ore donati sunt, lato ore est Parus, vastum verò Serpens libycus ostentat. quidam cono in vertice tanquam cristula decorantur: vnde scribebat Aelianus, sicuti Ceruus cornibus fœminę pręstat, & Leo iuba Lęnæ antecellit, & mas cicadarum voce, ita Serpens masculus crista exornatus à fœminis distinguitur: quamuis postea id in omnibus speciebus veritatem non attingere constet. Hoc quidem verum est aliquos Serpentes à natura cornibus fuisse donatos: quoniam in aspide duo supra oculos callosa tubercula visuntur, quę maiorem in oculis cauitatem efficiunt. Alij vnum tantùm cornu habent, vt vipera monoceros, quę in Histria generatur, Cerastes bina cornua, alij D quadrigemina gerunt: hac de causa non est doctrina Alberti explodenda, vbi Serpentes vnicornes, bicornes, tricones, & multicornes, enumerat. Cęterum aduertendum est, quòd Serpentum cornua non dura, & cornea, sed potius carnea, vel callosę quędam eminentię apparent. Propterea Vitriacus, in historia Orientis, Serpentum cornibus instar arietis munitorum meminit, quibus instar flabelli motis, homines verberant. Neq; pręteremittendi sunt angues alati, qui aluntur in monte Regnũ Senege à Malabaris diuidente. Hi solo afflatu, vel etiã intuitu homines proprius accedentes interimunt. Postremò si species vltimas inuestigemus, Nicander, referente Lonicero, duas anguiũ species supra viginti enumerat. Hę autem sunt Vipera, Aspis, Cerastes, Hęmorrhous, Sepedon, Dipsas, Chusydrus, Amphisbena, Scytale, Basiliscus, Dryinus, seu Chelydrus, vel Hydrus, Draco, Cenchrynes, Ascalabus, Elopes, Libyes, Myagri coronati, Acontiæ Typhlopes, & Moluri.

Halitus anguium necans aues.

Lib. 16. c. 62.

Serpentum aliqui cornua habēt.

E

FORMA, ET DESCRIPTIO.

OMNIA ferè corporis membra lacertis valdè ſimilia Serpentes habent: etenim lacerta demptis pedibus perbellè Serpentem æmulatur. Verùm ſi prima facie contẽplemur caput; illud non eiuſdem figurę, & qualitatis omnibus ineſt: nam quibuſdam caput eſt leue, alijs graue, alijs latum, alijs anguſtum, alijs album, alijs flauum, alijs coloribus varijs inſignitum. Tandem alij illud adeò velociter in vtramq; partem vertunt, vt intuenti bicipites, vel anphicephali videantur. Præterea Serpentes habent omnia ſenſoria cęteris animalibus ſimilia, nimirum nares ad olfaciendum, oculos ad videndum, aures ad audiendum, ſed hę non eminent, quemadmodum neque in auibus, ſed foramina tantùm apparent: vnde ſcribebat Plinius pennatorum animalium Buboni ſolum, & Oto plumę veluti aures ſunt, cęteris ſunt cauernę ad audiendum, quas intuemur in Serpentibus. Meatus etiam narium ante os habent, ſed non ita explanatos, vt nares appellari poſſint; ſufficit enim vt ſpirandi munere tantummodo fungantur. Palpebram ſuperiorem non mouent ſicut neque aues, ſed inferiore tantùm conniuent; & oculis ſunt durioribus quàm aues. Cæterùm quamuis inter Serpentes cæcula Serpens luminibus priuus recenſeatur: hoc inter tot anguium ſpecies admirationem afferre non debet, quandoquidem inter tot animalia quadrupeda, talpa etiam oculis caret, licet in illa, ad mentem Philoſophi, ablata pelle, locus oculorum appareat. Amplius ſerrati dentes his animalibus aſſignantur: ſiquidem Plinius tradit illos dentes vocari ſerratos, qui pectinatim coeunt, ne contrario occurſu atterantur, veluti in Serpentibus, piſcibus, & canibus obſeruatur. Item collo carent. Hinc Porta non immeritò eliciebat angues aduerſus colli ęgritudines, & ſignaturam, & prerogatiuam habere. Quamuis poſtea ceruicem non eãdem in omnibus, ſed latam in Cherſydro, & anguſtam in Sepe intueamur. Deinde cortice tanquam pelle Serpentes teguntur, quoniam Ariſtotelis ſententia fuit animalia nõ pennata ouipara cortice muniti; cum viuipara pilis exornentur. Itaque animalia ouum enitentia etiam ad mentem Plinij, aut pennas, aut ſquamas, aut teſtam, aut corticem, aut puram cutem induunt. Meatus excrementorum, ſeu podex propè extremitatem caudę in quibuſdam Serpentibus, velut in Vipera, & hęmorrhoo fęminis, conſpicitur: in maribus verò in loco altiori, & ventri proximiori obſeruatur. Tandem cauda omnium Serpentum eandem non ſortitur formam; quandoquidem vipera fęmina caudam ex carnem, & ſquamis duriuſculis aſperam gerit. Dipſas gracilem, & nigram habet, reliquo corpore albicante. Immò in alijs Serpentibus breuior, in alijs longior, in alijs hirta ſquamis eſt, quemadmodum in deſcriptione peculiari cuiuſcumque Serpentis docebimus.

Senſoria Serpentum qualia. F

Ouipara animalia quo tegantur. G

ANATOMICA.

H

AB extimarum partium deſcriptione, pedetentim ad penitiores partes anguium explorandas accedemus. Primitus caput Serpentis oſſe vnico tegitur coni retuſi figura, ſicuti aſtruit Cardanus. Immò in hoc eſſe oculorum foramina natura non inſculpſit, quod ideo factum eſt, ne facilè lęderentur, dum humi ſerpunt. Dentes habent ſerratos, & acutos, quemadmodum paulò ante in deſcriptione huius animalis fuit exaratum: ſed, vt notat Edoardus Vuot, duo ſunt in ſuprema parte dextra, leuaque longiſſimi, tenui fiſtula, inſtar aculei Scorpionum perforati, per quam poſtea venenum, data occaſione, eiaculantur. Lingua Serpentũ tenuis longa, atroq; colore referta eſt; ideoq; longius protrahitur: in ſummitate verò eſt bifida, & ſecundùm nonnullos piloſa, ſeu potiùs exilis inſtar pili, vt in capite de lacertis fuit explicatum. Plinius linguam Serpentum triſulcam vocauit, quia tanta celeritate illam vibrant, vt triplicem linguam exerere videantur. Sub lingua in quibuſdam cuticula, inuenitur, quæ tanquam veſicula dentes operit, in qua venenum occultatur, quod poſtmodum

Lib. 2. de rerũ var. c. 29.

Lib. 6. de differ. Anim.

Lingua Serpentũ qualis.

A modum mordendo per cauitatem dentis communicant. Cor exiguum longum, & figuram renum repræsentans postremæ adhæret arteriæ, & natura valdè calidum est: ob hanc causam tradebat Galenus Serpentes inter cæteros animantes maxima audacia esse refertos. Arteria est admodum longa, & iuxta os, suam trahit originē, itaut sub lingua esse videatur: immò linguæ quodammodo videtur præminere, quia ipsa contrahitur, neq; eodem loco, vt in cæteris animalibus, permanet: Hæc postea defertur in pulmonem, quo angues, ad differentiam pisciū, vtuntur: quocirca notabat Plinius Serpentum, & piscium omnia esse similia, prçter pulmonem, quem natura Serpentibus, & non piscibus largita est: cum pisces loco pulmonis, branchias adhibeant. Hic pulmo simplex est fibrosus fistulis diuisus, prælongus, fungosus, & cordi non multùm proximus. Lingulam verò, quam Græci ἐπιγλωττίδα vocant, arteriæ superpositam angues non habent, sed ipsum meatum ad libitum, modò contrahunt, modò laxant, idq; præstant, ne aliquid in pulmonem dilabatur. Ventriculum habent Serpentes veluti amplum intestino canino similem, nempè angustum, & figuræ longæ. Intestinum verò spiris

In Lib. de Anat. viuorum.

Pulmo Serpentū qualis.

Ventriculus qualis.

B carens tenue, & longum ad meatum vsque excrementorum protrahitur. Nam interanea Serpentum partibus internis lacertorum similia sunt, sed viscera propter longitudinem, & angustiam corporis ita longa, & arcta sunt, vt vix à se inuicem dignosci possint. Iecur igitur longum est, & simplex, lien exiguus, & rotundus, qualia viscera etiam in lacertis obseruauimus. Fel, præter natricem, in omnibus Serpentibus, intestinis adhæret, & nigro quodam, liquidoq; excremento refertum est, sicuti in vipera fæmina nuper conspicati sumus. Hoc excrementum, in comparatione ad corporaturam animalis, est valdè copiosum: quare meritò tradebat Plinius Serpentes, nec non pisces copioso fellis excremento redundare. Vesica, & renibus Serpentes carere notat Aristoteles, veluti, & alia, quæ pennis, squamis, & cortice integuntur, prçter testudinem. Hoc autem inde nascitur, authore Vincentio in speculo naturali, quia humiditas anguium, sicut & auium pauca est; ideoq; in squamas, quoad Serpentes, & in pennas, quoad aues degenerat. Amplius vim fætificam natura his animalibus velut, & piscibus impertita est, cum pene, & testibus careant. Scripsit enim Aristoteles eos penè

Hepar.

Lien.

Fellis situs

Li. 20. c. 3.

Lib. 1. de gen. Anim. cap. 5.

C carere, cum non habeant crura, nam hic à cruribus originem habere dicitur. Testes verò propter corporis longitudinem non sunt sortiti, sed meatum, more piscium, obtinuerunt: quandoquidem propter longum iter genitura facilè refrigeraretur, & infæcunda euaderet. Hoc sæpè ijs contingere solet, qui longo pene à natura sunt donati, quamobrem infæcundi redduntur; cum semen ob mentulæ longitudinem refrigeratum infæcunditatem pariat. Verùm loco prædictarum partium genitalium, natura his animantibus binos cōmunicauit meatus, qui à septo orientes latus spinæ ab vtraq; parte perreptant, & vtrumque supernè iuxta spinam iunguntur, atque ita ad os excrementi finiunt. Hi meatus, tempore congressus, humoris fætifici pleni conspiciuntur, attrituq; mutuo candidum semen effluit, quemadmodum in historijs Piscium fuit memoratum. Mammæ in anguibus non obseruantur, quia lac non habent, cum in ouo lacteus ille cibus ingenitus contineatur. Vulua, seu vterus, ex sententia Aristotelis,

Partes genitales.

Semen Serpentū quale.

D in omnibus Serpentibus bifidus videtur prolixior ab vno inferiori meatu ad vtrumque spinæ latus deductus, in quo oua generantur; indeque continua quadam serie exire solent. Circa ossa anguium docet Aristoteles hæc esse naturæ spinarum: quare spina dorsi illis, ritu piscium, inest. Vertebræ cartilaginosæ, & flexiles sunt, sicuti natura horum animalium expostulabat; nimirum vt quoscumq; motus, & corporis flexiones faciliùs exercere possent. Tot costæ insunt anguibus, quot dies mēsem complere solent: vnde Plinius in singulis anguibus costas tricenas enumerabat.

Lib. 2. de par. Anim. c. 9.

Cæterum in confirmationem eorum, quæ hactenus de anatome Serpentum explicata sunt, addemus illa, quæ de inspectione anatomica huius animalis obseruauit Io. Gregorius Macer, qui scribens ad Gesnerum retulit se in Serpente interfecto primò inter cutem, & carnem, subtilem quamdam, & pinguiusculam membranam inuenisse, quæ tamen cum ipsa cute descendebat. Secundò, dum scindens animal, ad meatum excrementorum peruenisset, fæces grauissimo odore excrementa humana superantes inuitus olfecit. Detecta cute, membra interna partim auibus, partim piscibus communia esse vidit. Nam trachea arteria longitudine quatuor digitorum paruis, & gracilibus circulis insignita ad pulmonem vsque descendebat, cui cor, & cystis fellis adhærebat.

Inspectio anatomica Serpentis.

Postea

Poſtea iecur ad inſtar hepatis lucij piſcis, in longitudinem extendebatur. Deinde pinguedine candida inteſtina erant referta, quæ à faucibus vſque ad podicem more inteſtinorum piſcium progrediebantur. infra hepar vtrinq; iuxta inteſtina vena neruoſa longo ductu deſcendebat, cui oua pelliculis albis tecta inhærebant, vt in gallinis videre licet, ſed ſitu diſtincta, quia longo ordine ducuntur. Numerus in quolibet latere erat triginta, & duorum ouorum, quamobrem ratione cordis, pulmonis, & aſperæ arteriæ Serpens auibus valdè aſſimilatur. Ratione hepatis, inteſtinorum, & abdominis Serpens cum piſcibus conuenit. Verùm poſtea ratione cyſtis, fellis, & diſpoſitionis ouorum, Serpens ab vtriſq; nempè tam ab auibus, quàm à piſcibus diſſidet. E

NATVRA, ET MORES.

ID natura Serpentibus congenuit, vt inter cæteras animantes alacritatẽ quandam ſenſuum præ ſe ferant, propterea legitur in Geneſi. *Serpens autem Sapientior omnibus pecoribus terræ.* Hinc fortè implacabilis eorum furor dimanat; nam ſtatim atq; aliquam etiam leuem læſionem ſentiunt, minimè quieſcunt, donec vel venenũ in lædentem proiecerint, aut præ rabie exanimati fuerint, quamobrem diuinæ litteræ implacabilem furorem, per Serpentem multis implicatum ſpiris, & linguis triſulcis micantem oſtendũt. Legitur in Pſalmo octauo ſupra quinquageſimum. *Furor eorum Serpentini furoris inſtar.* quoniã venenum ſemper in promptu habent; cum ſecus dentes deliteſcat. Quamuis nonnulli ſcribant venenum in cauda Serpentis latere, idq; poſtea in quãdam veſicam ori adhærentem deduci, qui diſrupta angues veneno carere dicuntur, ſed breui diei naturalis ſpatio, venenum denuò ad replendam veſicam progreditur; vt cætera animalia, & præcipuè hominem inficiant, quo percuſſo, ad mentem Plinij, Serpens impoſterum proprias odit cauernas, ſicque errabundus pœnas luit. Ad rem Indi, referente Aeliano, aſſerunt Serpentem latebras non poſſe ingredi, quia terra illum à proprio ſinu, quaſi in exilium reijcit: vnde æſtiuo, & hyberno tempore ſub dio ætatem ærumnoſam degit. Cum tamen in principio orbis conditi nihil nocui in Serpente reperiretur, ſed mitis, manſuetus, & altus gradiebatur homini obtemperaturus, antequam in crimen laberetur, vt animaduertit Baſilius: nec præter rationem, cum omnia, quæ creauerat Deus eſſent valdè bona, vt ſacra docet Pagina. F G

Venenum vbi deliteſcat.

In ſerm. de Parad.

Libr. 1. Geneſ.

Præterea angues hoc inſitum habent à natura, vt appropinquante hyeme, ſicuti & cætera animalia frigidæ temperaturæ, ad cauernas ſe conferant: donec Sol aerem rurſus calefaciens nouam quaſi vitam illis reſtituat. Ariſtoteles igitur non iniuria ſcribebat quatuor menſibus frigidiſſimis Serpentes latere nihilq; comedere, quo tempore ob aeris algorem minus veneni participant, atque impunè tractantur, non quia veneno prorſus careant, ſed torpent; cum immanitas frigoris eorum vires, & ſpiritus hebetet. Quòd autem frigoris ſint impatientes, probatur pulcherrima hiſtoria Lucij Mainei Siculi, vbi hæc verba leguntur. *Hyems enim horrida ſæuiebat magnis, & aſsiduis imbribus; tanta enim illius hyemis magnitudo fuit, vt ingens Serpentum numerus frigoribus actus, è proximis ſyluis, & montibus egreſſus, ad ſtationes, & caſtra repſerit.* Viciſſim æſtate, & maximè vrgente canicula Serpentes vehementer æſtuant, & quodam furore adeo agitari videntur, vt, teſte Galeno, exiguo quidem à temporis momento quieſcere poſſint. H

Li. 16. rer. H ſp.

L. 2. de loc. affect.

Li. 8. c. 17.

Fæniculum Serpenti gratum.

At, ineunte Vere, anguis prodiens à latebris veteres deponit exuuias, quas nonnulli ſyphar, alij ſenium, vel ſenectutem, alij ad mentem Plinij vernationem appellant. Id totum docuit Ariſtoteles in hiſtoria Animalium, nimirum Serpentes, quando exuunt ſenectutem, primò inchoare à capite, itaut cadentes exuuiæ eos quodammodo obcæcare videantur, ſed tandem ſpatio diei naturalis à capite ad caudam, totum aufertur ſpolium, eo modo, quo fætus membranarum inuolucris liberatur. Deinde deguſtato, vt voluit Nicander, fæniculo, Serpens iuuenis in humanum conſpectum apparet. Hoc innuit Reuſnerus in Paradiſo poetico, quando canit.

Ipſe vetuſtatem cum pellibus exuit anguis,
Inficit, & vultus flore vigente ſuos.

Denuò idem decantat his verſibus.

Ex

A *En nouus exuuijs Serpens reuirescit ademptis,*
Atq; graui reficit senia membra situ.

Titulus verò hanc Serpentum proprietatem contemplans humanam deplorabat conditionem hunc in modum.

Crudeles Diui Serpens nouus exuit annos,
Formæ non vllam fata dedere moram.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas,
Cur nos angusta conditione sumus?

Huius Serpentum proprietatis argumento Ioannes Spondanus in Commentarijs ad Odysseam Homeri, conatur Paracelsicam lapidis philosophici doctrinam confirmare. Hæc autem ratio nunquam nobis potuit arridere. Galenus quoque hac anguina proprietate ductus, Serpentes pilos non posse indui demonstrabat: quoniam hæc animalia in subterraneo specu hyeme dilitescentia cutem siccam, ritu animalium testaceorum nanciscuntur: propterea pili ab ea prodire non possunt: ideoque illam verno tempore exuunt. Quamquam multi fuerint huius opinionis angues candidos in exortu Canis senectutem deponere; quod à veritate alienum esse arbitramur: hoc enim in Italia non obseruatur, neq; adduci possumus, vt credamus in calidiori etiam Orbis plaga ab anguibus tam serò spolium relinqui. De causa autem, propter quam Serpentes quot annis exuuias veteres amittant, Authores inter se sententijs variant. Poetæ, qui perpetuas fabelllas agitant, huius rei causam summo assignant Ioui, qui olim hominibus de se ob sacrificia optimè meritis iuuentutem per dossuarium asellum misit, sed bestia tantum thesaurum, ob simplicem aquam, anguibus vendidit. Hanc autem fabulam Georgius Sabinus elegantissimis versibus explicat hunc in modum.

Lib. 16. *Lib. 1. de temp. c. 5.* *Cur Serpentes spolium deponant.* *Li. 4 Eleg. Eleg. 3.*

Iupiter imperium quo tempore cepit Olympi,
Et Superis pulso iura parente dedit,
Sanguine taurorum faciebat sacra Tonanti
Vulgus, agebatur festus in orbe dies.
Iupiter his motus sacris, quodcumq; rogarent,
Id fore iurabat per sua sceptra, ratum.
C *Conueniunt hominum cætus, omnesq; iuuentam*
Lædere quam posset nulla senecta petunt.
Annuit Omnipotens, tardumq; vocabat asellum,
Quo senior Bacchi vectus alumnus erat.
Hæc age, dona pijs, dixit, mortalibus affer:
A Ioue mandatum munus asellus obit.
Quid tib cum tali pecudum turpissima dono?
Te graue lignorum dignius esset onus.
Ecce sitim fessus dum colligit inter eumdum
Flectit ad irrigui flumina fontis iter.
Quadrupedem vidit, qui talia dona ferentem
Seruator liquidi gurgitis hydrus ait.
Fluminis huius erit tibi copia nulla bibendi,
D *Ni mihi, quæ portas tergore, dona dabis.*
Heu pecus ignauum, cælesti nectare munus
Nobilius vili vendit asellus aqua.
Anguibus exuitur mutata pelle vetustas,
Tristia nos senio fata premente manent.
At rudibus caueat ne quid committat asellis,
Qui benè curatas res volet esse suas.

Verùm omissis Poetarum nugamentis, & ad seria accedentes de hoc legendum esse virum doctissimum Quercertanum asseueramus, qui id attribuit cuidam balsamo, quod in terræ sinu tanquam in proprio loco, matrice, & seminario continetur: ideoq; Serpentes vt pelle veteri deposita nouam induant, hoc balsamum à visceribus terræ exugunt, & potissimùm dum mensibus frigidissimis sine cibo latibulantur: necessariò enim tunc hoc pretioso naturæ balsamo aluntur, quo omnia animantur, & vegetant; cuius postmodum ope, verno tempore, omnia reuiuiscunt, & florulenta euadunt. Et

Li. 1. Phar. cap. 23. *Opin. Quercertani.*

viciſſim

viciſſim appropinquante Autumno, omnes huius balſami vegetales ſpiritus in ſubterraneos meatus, tanquam ad ſuam matricem reuertuntur: quo rurſum Serpentes iter ſuum dirigentes, ſuas cryptas repetunt, vt hoc ſpirituali alimento denuò fruantur. Fateturque Quercetanus hoc non à Serpentibus, ſed ab effectibus didiciſſe: ſiquidem angues ſub terra brumali tempore degentes, prædicto radicali balſamo imbuti non ſolum, vere accedente, vetus ſpolium exuentes, tanquam iuuenes, diuagantur, ſed etiam facultatem auferendæ lepræ adipiſcuntur, quam virtutem natura alijs medicamentis non eſt impertita. Et quoniam ambigere poſſet aliquis multa alia animalia, præter Serpentes, hyeme in terræ cauernis habitantia hoc radicale balſamum poſſe participare; Reſpondet Quercetanus hanc proprietatem ſolis Serpentibus à natura fuiſse aſſignatam; quemadmodum antithoræ facultatem extinguendi venenum thoræ, natura largita eſt. Denuò quia aliquis ingenio acri præditus dubitare poterat, cur huius balſami efficacia venenum à Serpentibus non auferat, atq; expugnet; iterum reſpondet in apibus etiam mellificis aculeum obſeruari. E

Cardanus in hiſtoria ſubtilitatis, à Serpentibus Vere ſpolium deponi aſſerit ob ſiccitatem, quam hyberna fame contrahunt, illiſq; contingere, quod hominibus accidit elephantiaſi laborantibus fatetur; quorũ cutis ex vapore humoris corrupti ſiccata eleuatur. Scaliger verò in exercitationibus contra Cardanum, id à ſiccitate animalis minimè prodire poſſe ſcribit: ſiquidem ſtellio exuit ſenectutem, cum nullam ſiccitatem participet. Præterea arbores longè ſunt ſicciores, & tamen nullum corticem mutant. Item Cantharides inter animalia inſecta ſicciſſimæ iudicantur, neque tamen, vertente anno, primas exuuias relinquunt. In hac diſſoluenda difficultate, nobis magis arridet Greuini ſententia, qui vernationem anguium genuinam pellem eſſe minimè putat, ſed potius ſpolium ex muco, & ſorde, inſtar muſci, in latebris circa corpus animalis collecta, & ſiccata genitum, quod poſtea Vere è cauernis exeuntes, & circa loca anguſta ſe affricantes deponunt. F

Exercit. 189.

Lib. 1. de Venen.

Vera opinio de ſpolio angulum.

Præter hæc, Serpentes à natura longam ſibi vitam comparaſſe dicuntur; idque ab exuuijs depoſitis dimanare multi exiſtimant. Attamen hoc optimæ iocinoris conſtitutioni attribuendum eſt, quoniam ab excremento felleo diligenter expurgatur: cum in cyſti fellis magna huius excrementi copia contineatur. Verùm hæſitabit aliquis, ſi cauſa longeuæ vitæ priuationi fellis attribuitur, vt Ceruis, atteſtante Mercuriali, contingit, Serpentes igitur ob fellis redundantiam diuturnioris eſse vitæ non erit aſserendum. Hanc dubitationem vnà cum Philoſopho diſcutimus, dum huius animalis viuacitatem probæ, & opportunæ hepatis conſtitutioni aſſignamus; quoniam etiam à minima humoris fellei portione hepar diligenter expurgatur: dum fel Serpentum per venas non effluens, eorum viſcera, & corpus non vexat. Tale enim virus ad membranam illam dentes operientem continuò dilabitur, vt ad quemcunque ictum illis in promptu, & præſto ſit. Immò cum id per venas non permeet, non ſolum hæ animantes ſunt diuturnioris æui, ſed etiam à multis affectionibus ſunt immunes, quibus cæteræ animantes, ob nimiam huius excreti venas intrantis abundantiam, ſunt obnoxiæ. Præterea, iuxta nonnullorum ſententiam, Serpentes diuturnioris vitæ eſſe feruntur, quoniam in victu admodum parci ſunt: nam ſi more aliorum animalium comederent, eorum imbecillus calor extingueretur, & illicò perirent. Cæterum adhuc hiſtoria hæc alia premitur difficultate: quandoquidem ſi angues tam debili calore referti ſunt, non poterunt annos ducere diuturnos. Notandum eſt Serpentes, in comparatione ad alias beſtias, hunc calorem innatum ſuæ naturæ habere proportionatum, atq; humido radicali viſcoſo tenaciter copulatum, in quo adeò probè cõſeruatur, vt ob viſciditatem non ita celeriter euaneſcere valeat. Idcircò hæc animalia diuturna lucis vſura fruuntur. Id etiam in plantis perpetua coma virentibus meridiano iubare lucidius eſſe videtur: etenim hæ tempore brumali folia non deponunt ob viſcoſam humiditatem, in qua earum reſidet calor, qui ad radices tunc temporis recurrere nequit, quemadmodum alijs plantarum generibus accidere ſolet. G H

Lib. 1. var. lect. ca. 23.

Serpentes sũt æui diuturnioris.

Cur aliquæ plantæ hyeme folia nõ deponant.

Accedit vigilantia, quam multi Serpentum propriam eſſe autumant, qua de cauſa Poetæ hortum Heſperidum à Serpentibus cuſtodiri fabulati ſunt. Ad id alludens Martialis de quodam pomorum munuſculo ſermonem habens ſic canebat.

Non

A *Non mea Massylus seruat pomaria Serpens,*
Regius Alcinoi nec mihi seruit ager. Lib. 20. Epigr. 94.

Alij tradunt, quòd Serpentes diei noctem coniungunt peruigilem, dum oculis apertis somnum capiunt. Id Phyles versibus iambicis sic eleganter expressit.

Ω πῶς καθεύδει, καὶ δοκεῖ πάλιν βλέπειν,
Οφις τε καὶ πτώξ, καὶ θυμοῦ πλήρης λέων.

Idest.

Quomodo dormit, & simul cernere videtur
Serpens, & Lepus, & animosus Leo.

Aut quia, vt adnotauit Aristoteles, iuxta nonnullorum opinionem, & Serpentibus, & pullis hirundinum idem contingat: propterea quod horum animalium oculi lacerati paulò post pristinam videndi facultatem acquirunt; quemadmodum etiam caudæ tum lacertorum, tum Serpentum amputatæ renascuntur. Quamuis scripserit Isidorus oculos anguium esse paruos, & hebetes, raroq; in aduersum intueri, cum oculi non B fro ntem, sed tempora occupent; itaut citiùs audire, quam videre credantur.

Superest prudentia, quam multi in Serpentibus refulgere referunt: cùm sacræ litteræ, & potissimum in Genesi, prudentiæ Serpentinæ meminerint. Multi authores hoc animal ob prudentiam præstantissimum prædicant; quia totum corpus periculis exponere soleat, dummodò caput illæsum seruet: cùm aliæ partes vulneratæ facilè pristinam sanitatem adipiscantur. Quocirca quidam hebræorum iustis de causis asserebant, Serpentem astu cuncta alia animãtia superasse. Augustinus Stheucus Serpentes in sacris Biblijs prudentes nuncupari voluit, quia longissimè cernant. At Clemens Alexandrinus aliam assignat rationem, scilicet quia in maleficijs, quorum Serpens est artifex, aliqua discretio, & futurorum coniectura inueniri possit. Nisi velimus illos prudentes vocare, ex Aeliano, quia impendentem pestem, terręmotum, cœli salubritatem, & frugum fertilitatem præsagiant: nam quinq; diebus, antequam Helice funditus euerteretur, Serpentes omnes, & aliæ bestiæ huius generis ab eo loco exierunt. Basilius verò duplicem prudentiam constituit, vnam proprij commodi custodem, & alieni doli C obseruatricem, quam Serpens sibi vendicasse videtur, alteram statuit esse virtutem agenda, & non agenda definientem. Primam igitur non propriè prudentiam, sed potius calliditatem, & astutiam nuncupare poterimus. Ideò nonnulli Serpentem pro astu depingunt, & hanc etiam ob causam in caduceo Mercurij cõplicari putant; quia Antiquitas calliditatem, & prudentiam eloquentiæ per virgam designatæ esse necessariam ostendere nitebatur. Alij demum Serpentes cognominarunt prudentes, quoniam absq; pedum, manuum, alteriusuè exterioris organi adminiculo celeres sint, figurasq; varias assequantur, nec non inuoluto, & reuoluto motu in quamlibet partem progrediantur.

Opin. Stheuci circa prudentiam anguium.

Homil. 12.

Prudentia duplex.

Reliquum est, vt de Serpentum læsione aliquid in medium afferamus. Nam hoc animal naturali instinctu, si semel tantùm arundine percutiatur, tanquam iners, & mortuum iacere solet; Verùm si frequenti petatur ictu, tunc ingentes colligens iras totis viribus percutientem mordere conatur. De hac proprietate Phyles sic cecinit.

Ἰω δόνακι τυπεὶς ὁ θρασὺς ἄναξ ὄφις,
Κεῖθ' ἶα θνατῶν· αὖ δὲ τύψῃς πολλάκις,
D Οργα τε κατὰ σοῦ, καὶ προβάλλει τὸ στόμα.

Idest. *Serpens arundinis iacet percussu iners,*
Ceu mortuus, quod si frequens plagam inferas
Attollit iras, ore cæruleo emicans.

Accedit deniq; proprietas, quam recitauit Aristoteles in historia de partibus Animalium. Videlicet caput à Serpentibus, reliquo quiescente corpore in oppositam partem verti. Huius rei causam in Anatomicis assignauimus, dum Serpentem volubili structura constare, & eorum spinam vertebris cartilaginosis, & flexilibus integrari pronuntiauimus: id totũ natura necessariò illis impertita est, vt partem oppositam lædentia vitare possent. Aliter pedibus carentes semetipsos conseruare, & tueri nequirent. Ad finem aliqui proprium esse stercoris Serpentini benè olere, idq; ob siccitatem illis competere asseuerantius dicunt. Legimus quidem apud Cardanum in plaga Indica orientali sita inter Calecuthum, & Cananor, Serpentes multos diuagari, qui ab ore suauissimum, & mosci instar, iucundissimum odorem spirant.

Lib. 4. cap. 10.

In lib. de subtil.

TEMPERAMENTVM.

CIRCA Serpentum temperaturam in ſcholis Philoſophorum, & Medicorum non leuis agitatur controuerſia, num angues in calida, vel frigida temperie ſint cõſtituti, quoniã de hoc, authores grauiſſimi ſibi inuicem ſententijs aduerſantur. Nos in præſentia, vt noſtra fert opinio, ſtatuimus adhærendum eſſe eorum authoritatibus, qui anguinam naturam ad frigidum temperamentum referunt. In primis Galenus noſtræ fauet ſententiæ multis in locis; dum alicubi omnes Serpentes eſſe naturæ frigidæ credidit: idemq; Rhaſis ſentire videtur. Alibi etiam agens de locis affectis promulgabat cuncta animantia frigidæ temperiei, bruma vrgente, tanquam mortua ob violentiam frigoris in latebris quieſcere, deinde inter hæc Serpentes recenſebat. Quæ opinio non recedit ab Ariſtotelis doctrina, qui in hiſtorijs animalium pronuntiauit Serpentes ideò eſſe frigoris impatientes; quoniam frigidi ſunt: qua de re hyeme ad cryptas, in quibus eſt calor, libentiſſimè ſemet recipere aſtruit. Præterquamquod idem Ariſtoteles hos animantes voraces, & minimè bibaces eſſe conſtituit: ſed appetentia frigiditate ſtimulatur, ſunt ergo Serpentes ad frigidum reducendi temperamentum. Plinius quoq; noſtræ accedit ſententiæ, dum modicum ſanguinem, conſequenterq; exiguum, & imbecillum calorem, & nullum ſudorem anguibus ineſſe ſcribebat. Item Greuinus inter nuperos authores non ſpernendus, dum ſermonem habet de venenis, multis, & validis rationibus frigidam Serpentum naturam ſtabilire conatur aduerſus illos, qui oppoſitam opinionem tutari nituntur. Vt omittamus authoritatem clariſsimi Mercurialis dicentis Serpentes eſſe frigidos, propterea quod à Serpentibus venenati mirifico quodam frigore ſtatim tentantur. Nam hoc à frigiditate Serpentis, aut veneni prodire non poteſt; imò quia calor natiuus ab extimis partibus ad penitiores, & præcipuè ad cor ſe conferat, præterquamquod calor innatus patientis à veneno ſuperatur, & extinguitur. Non deſunt inſuper innumeræ ferè rationes, quibus eamdem poſſumus ſtabilire ſententiam. Primùm Serpentes ſi manibus, ſolſtitio etiam æſtiuo pertractentur, inſignem manibus frigiditatem communicant: itaut nonnulli hac cauſa moti febrientibus Serpentes tractandos præbuerint, vt æſtuans febris calor retunderetur: quo peracto poſtmodum ijdem Serpentes, inſtar glaciei, frigidi in lecto remanſerunt. Deinde habemus hanc vniuerſalem propoſitionem à Philoſopho aſſignatã, ſcilicet proprium eſſe caloris dilatare, & aperire, & viciſſim propriũ eſſe frigoris conſtringere, & indurare: ideò iuxta hanc doctrinam animal habens laxiorem pellem, conſequenterq; poros apertos in temperamento calido, habens verò poros clauſos in temperamento frigido erit collocandum. Pellis igitur Serpentum meatus adeò clauſos habet, & caro eorum adeò dura, & denſa eſt, vt hæc perpetuam frigiditatem adiunctam habere demonſtrent. Amplius ſciendum eſt, teſtificante Galeno, aliquid frigidum, calidum, ſiccum, & humidum in relatione ad id, quod temperatum eſt nuncupari; ſed inter animalia homo toto genere temperatum eſt animal hinc aduertendum eſt, num Serpentes homine, vel calidiores, vel frigidiores eſſe dicanrur. Itaq; in cognitione temperamentorum, vniuerſalis propoſitio legitur apud Galenum, nempè quo animal maiori, vel minori copia ſanguinis redundabit eo maiorem, vel minorem caloris abundantiam habebit: propterea anguibus, cum in ſua ſpecie minus quàm homini inſit ſanguis; proculdubio concludendum eſt ipſos eſſe frigidiores. In dictorum confirmationem alias duas non ſpernendas rationes addere poſſumus. Prima eſt, quòd Serpentes quacumq; tranſeunt, ſemper quamdam viam humido, & viſcoſo humore deſignant; cum autem excellens humiditas comitem ſemper habeat frigiditatem; hinc colligendum eſt angues in frigida temperatura eſſe reponendos. Secunda ratio eſt, quia Serpentes oua admodum tenui cortice munita enituntur: quare ſi calore inſigni eſſent referti, proculdubio putamen ouorum durum eſſet, quale in ouis gallinarum conſpicimus; cum in gallinis egregius, & validus calor obſeruetur. Ex altera parte Petrus Andreas Matthiolus, in commentarijs ad Dioſcoridem, prædictæ ſententiæ videtur refragari, dum Serpentes temperamento calidos eſſe arbitratur; fortaſſis nixus Auicennæ verbis, qui mirabatur inuentos eſſe homi-

In Lib. de Ther. ad Piſ. cap. 8.

Li. 3. c. vlt.

F

Lib. 10. c. 72.

L. de Vene. cap. 1.

G

H

Sãguis auget calorem.

L. 24. c. 20.

A homines, qui Serpentes frigidæ temperiei esse crediderint. Quamobrem Matthiolus argumentatur hunc in modum. Serpentes, bruma premente, ad latibula confugiunt, quia frigidiorem aerem suæ temperaturę calidæ aduersum vitāt; quemadmodum pisces natura frigidi, cum primum aeris caliditatem sentiunt, illicò moriuntur. Prædictam Matthioli rationem dissoluere debemus dicendo, Serpentes ob frigidam temperaturam hyeme latibulari, & pisces extra aquam interire, non ob aeris calorem, sed quia amplius in proprio elemēto non versantur: sicuti vice versa multa alia animalia in aquis vitam traducere nequeunt, pariter veluti homines temperaturæ biliosæ hyeme optimam transigunt vitam, æstate verò ob calidum temperamentum ægerrimè se se habent. Serpentes ergo natura frigidi hyeme latitant, ne ingens anni temporis frigus eorum calorem natiuum veluti sopitum prorsus extinguat. Idq; tali tempore liquidò constat, si quis è cauernis Serpentes eruerit, illi enim ob magnam caloris imbecillitatem vix semetipsos mouere, & proficisci possunt. Demum si Serpentes essent natura calidiores, diuturnam vitam sine alimentis, ob maximam natiui caloris actionem, degere nō possent: At eorum calor cum sit valdè languidus, per diuturnum temporis brumalis spatium in loco subterraneo sine cibis morantur: hac de causa natura illis carnem, & pellem solidiorem, & crassiorem communicauit, ne infirmus eorum calor citò euanescere posset. *Fer. 6 Lib. 4. Tract. 3. cap. 21.*

B

COITVS, PARTVS.

ANTEQVAM verum congressum, & partum Serpentinum ponderemus: necessarium esse arbitramur Serpentum generationem ad mētem Antiquorum examinare. Poetæ in primis commenti sunt cuncta animantia venata ex sanguine Titanum concepta fuisse, qui cum aduersus Saturnum, & Opim belligerare ausi essent, tandem à Ioue superati interfecti fuerunt, quorum de cruore Nican-

C der in Theriacis ortos esse Serpentes decantat.

Fama est multiplici variata phalangia forma,
Omneq; serpentum genus, & quæ cætera turba est,
Lethale omne fouent, fundunt, spirantq; venenum
Anguipedum fuso prodisse cruore gigantum.

Alij Serpentum originem ex guttis sanguineis amputati capitis Medusæ dimanasse promulgarunt. Id celebrat Ouidius hunc in modum. *Lib. 4. Metam.*

Cumq; super libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,
Quas humus excipiens varios animauit in angues.

Alij ex terra, seu potius ex putredine terræ Serpentes prodijsse, hacque ratione Pythonem magnum illum Serpentem olim progenitum fuisse litteris demandarunt; quem postea Apollo interficiens Pythius fuit cognominatus, indeq; ludi pythij ad perpetuum huius facti monumentum instituti fuerunt, in quibus victor esculeis fron-

D dibus coronabatur. Ouidius hunc Serpentis ortum eleganter diuulgat his versibus. *Lib. 1. Metam.*

Ergo vbi diluuio tellus, lutulenta recenti
Solibus æthereis, altoq; recanduit æstu;
Edidit innumeras species, partimq; figuras
Reddidit antiquas: partim noua monstra creauit.
Illa quidem nollet, sed te quoq; maximè Python
Tum genuit, populisq; nouis incognite Serpens
Terror eras.

Quamquam alij scripserint non ex terra, sed ex sanguine Pythonis omnia animalia venenata in cunctas regiones propagata fuisse. Verū postquam verba fiunt de ortu Serpentum ex putridis prodeunte, non erit ab re prædictis addere eorū opinionem, qui ex putrescentibus humanis carnibus, vel potius ex corrupta spinæ medulla Serpentes generari asseuerant. Id Pythagoreorum secta, nec non Plinius litterarum monimentis consecrarunt: quod postea Ouidius confirmat his carminibus.

Sunt qui cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro
Mutari credant humanas angue medullas.

Propterea Virgilius huic adhęrens opinioni de ſepulcro Anchiſe Serpentem prodijſſe finxit, dum inquit.

Lib. 5. Æneid. ——— *cum lubricus anguis ab imis*
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum, lapſuſq́ per aras.

Pariter Silius Italicus verba faciens de tumulo Zazynthi ad imitationem Virgilij ſic canit.

——— *& grato cineres decorarat honore,*
Et viſus ſede (horrendum) prorupit ab ima
Cæruleus maculis auro ſqualentibus anguis.

Itaq; Priſci hac fortaſſis ratione ducti, vt narrat Plutarchus in Cleone, Serpentes Heroibus conſecrarunt. Aelianus igitur contemplans hànc Serpentis generationem, tandem in hæc prorupit verba; nempè, vel id eſſe fabuloſum, vel ad myſterium trahendum eſſe: nam ſi aliquis homo irrationalem ducit vitam, is in terra tantummodo Serpēs venenatis afflatibus humanam ſocietatem corrumpens, tortuoſis cogitationibus quotidie dolos machinans, in latebris turpia exercens: æquum erat, vt huius defuncta caro tale animal generaret, ſicq; prēmium Serpentinis moribus dignum referret improbus, dum mortuus pater Serpentis efficitur. His igitur, moralibus omiſſis, nōnulli manifeſtant naturaliter ex eorum cadaueribus Serpentem oriri, qui ante obitum, cadauer Serpentinum olfecerint: quamobrem circumfertur Archelai epigramma (referente Antigono) quod ſic ſe habet.

In Narrat. mirab.

Cuncta in ſe alternis æui vis longa reuoluit,
Et vicibus certis omnia mundus alit.
E curuæ ſpinæ Serpens (res mira) medulla
Naſcitur, hoc monſtrum putre cadauer habet.
Traxerat exanimi viuus Serpentis odorem,
Poſt ſua, quem rurſus funera gignit homo.
Credamus naſci Cecropem potuiſſe bimembrem.
Exemplis res eſt nunc ea mira minus.

Non eſſe igitur prodigioſum ex humano cadauere Serpentis ortum credendum eſt; & eò magis, cum Ambroſius Pareus vir proculdubiò fide dignus ſcribat Auenionenſem quamdam opificem, quo tempore ipſe in ea vrbe verſabatur, feretrum plumbeum, in quo cadauer erat, fideliter vndiq; ferruminatum, ne tantillum aeris ingredi poſſet, reſeraſſe: etenim à Serpente incluſo adeò lethali ictu percuſſum fuiſſe, vt parum abfuerit, quin periret. Itaq; multò magis ex terra, & imbre putreſcentibus Serpentes progigni poterunt. Id Macrobius innuit dicens. In Aegypto ex terra, & imbre mures naſci, alijs verò in locis ranas, & Serpentes produci. Hanc ob cauſam Nerui Scythiæ populi, teſte Herodoto, quadam æſtate, ante Darij expeditionem, ſolum mutare coacti fuerunt: nam tanta Serpentum multitudo ex illo ſolo procreata eſt, vt tali relicta regione, cum Budinis impoſterum habitauerint. Item Amyclarum ciuitatem Italiæ, inter Caietam, & Terracinam ſitam, à Serpentibus diletam tradunt, quia innumerabilis increuit Serpentum copia, qui ex vicinis paludibus naſcebantur. Quamuis alij referant prædictam vrbem à Serpentibus fuiſſe deſtructam, quia nulli angues ibi occidebantur: ſiquidem ea vrbs Colonia laconica fuiſſe dicitur, & Seruius Lacones pythtagoricæ ſectæ conſtituit aſſeclas, qui σαρκοφαγίαι interdicebant, ea potiſſimum ducti ratione, humanas animas in brutorum animalium corpora, magno probro, tranſmigrare credebant. Quid plura? in corporibus humanis etiam viuentibus Serpentes genitos legimus. Nam olim in Hungaria iuxta flumen Theiſan accidit, vt in multorum hominum aluo Serpentes naturalibus ſimiles gignerentur, & ob id circiter tria hominum millia perijſſe feruntur. Plinius etiam retulit inter initia belli Marſici ab ancilla Serpentem editum fuiſſe. Nos hoc in loco figuras nonnullorum animalium Serpentibus ſimilium exhibemus, quæ ſimiliter ex putredine in corporibus humanis genita ſunt. Immò ex capillis mulierē productioribus, & humidioribus Serpentes produci narrat Rhodiginus. Sed Porta capillos mulieris menſibus laborantis fimo obrutos,

L. 24. cap. 20.

Lib. 4.

tos,

A

1 Effigies monstri Serpentini ab humano vtero exclusi.
2 Vermis Serpentiformis vomitu exclusus.
3 Monstrum anguineum ab aluo virginali exclusum.
4 Illuuies per vrinam excreta.
5 Rudimentum millepedis per lotium excretum.

tos, modico temporis ſpatio, in Serpentes degenerare affirmat id accidere ſetis iubarum equi multi autumant; quæ fluentibus aquis expoſitæ, paucos poſt dies, Serpentes procreant: lætaminibus quoq; idem accidere ſcribunt, quando hæc ſub dio in loco concauo humorem colligente ſita ſunt, & ſtramento intecta, ne ſole areſcant. Verùm aliqui, ex Plinio, palum è robore in illo defigunt, ne ibi Serpentes innaſcantur. E

Vt probibeatur qn in fimo Serpens generetur.

Amplius non poſſumus non mirari, quòd ab auibus etiam Serpentes prodeant: quandoquidem Democritus (referente Plinio) nonnullas nominat aues, quarum de ſanguine confuſo Serpens generatur. Immò maior noſtro animo inceſſit admiratio, dum è ſingulis ferè plantarum ſpeciebus ſub fimo equino locatis, vermium, & Serpentum proprias gigni ſpecies, ex Cardano, intelleximus. Alij potiſſimum ex Saluia in ſterquilinio putrefacta Serpentes oriri aſſerunt: quamuis Magi Perſarum, authore Langio, ex folijs ſaluiæ in fimeto corruptis, Sole & Luna ſecundam faciem Leonis occupantibus, auem merulæ ſimilem procreant, cuius concrematæ cinere lampadibus inſperſo, domum totam Serpentibus plenam repræſentant. Tandem ex lapidibus etiam generari Serpentes apud multos Authores legimus. Cardanus prodit non eſſe mirum ex ſubſtantia humidiori ſaxorum putreſcente vermes, & Serpentes gigni: nam contactu ſuo lapidem atterunt, atq; ex illo attrito, & corrupto aluntur, & augentur. Totum id roborat authoritas Baptiſtæ Leonis, qui (referente Pareo) publicauit temporibus Martini V. Summi Pontificis, in vaſto, & ſolido marmore inuentum fuiſſe viuum Serpentem incluſum, nulla in tam denſa ſoliditate apparente rimula, per quam aer ad illud animal ſubire poſſet. Hactenus de generatione Serpentum citra congreſſum ſatis, ſuperq; dictum ſit. F

Lib. 7. de rer. var. cap. 29.

Lib. 20. ca. 24.

Ideò tamen non fit, quin angues (more aliorum animantium, vt explicatum etiam fuit de muribus) ſimul, venere ſtimulante, coniungantur. Siquidem Ariſtoteles, cum modum congreſſus ouiparorum expoſuiſſet, de coitu etiam animalium longorum, & expedum verba fecit, aſſeruitq; ijs coitum exerceri complexu mutuo partium ſupinarum; & per partes ſupinas, anteriores, nempè partes ventris à collo vſq; ad caudã intellexit. Voluit igitur Ariſtoteles docere Serpentes, cum exigua quadam ſui parte copulentur, non poſse præ nimia corporis prolixitate, facilè adaptari. Ideoq; cum careant membris, quibus amplexus fieri ſolet, flexili corporis agilitate vtuntur, & complexu mutuo ſe ſe obuoluentes venerem abſoluunt. Immò in huiuſmodi actione adeò ſunt inter ſe conuoluti, vt intuentibus vnus Serpens biceps eſſe videatur, & quamuis dixerit aliquis Serpentes, teſtibus carere, & propterea congreſſum ritu aliorum animantium non poſſe exercere: attamen ſciendum eſt ex ſuperius narratis de natura, & moribus eorundem ad aures Ariſtotelis, loco teſtium duos habere meatus, qui venereo tempore, ſemine fætifico implentur: quo tempore poſtmodum, ex Æliano, grauiſſimum odorem ſpirare ſolent. Cæterùm Serpentes non ſolũ cũ animantibus propriæ ſpeciei, ſed cũ alijs etiã ſpecie diuerſis congrediuntur. Quandoquidem multi promulgarunt murænas ad ſiccũ litus elapſas congreſsu Serpentum impleri, cui ſententiæ Oppianus adſtipulatus eſt: quamobrẽ Plinius ſcriptum reliquit, iuxta aliquorũ mentem, murænas eſse tãtum fæminini ſexus, & ex Serpentibus concipere: ideoq; Piſcatores huius non ignari ſibilum Serpentũ ore æmulantur, quo murænæ euocatæ facilius ab ipſis capiuntur. Verùm huic opinioni Athenæus, & multi alij reluctantur. Circa partum, eſse in Aſia Serpentum genera narrat Alciatus, quos ore eniti hominum opinione compertum eſt; qui auhthor de Amphisbena fortaſſis verba facit. Alioquin, iuxta Ariſtotelis ſententiam, animalium expedum, alia pariunt animal, vt vipera, alia ouum, vt genus piſcium, & cæteri Serpentes. Oua autem continuata quadam ſerie contexta ſunt ad inſtar monilis, quod gutturis muliebris ornamentum eſse ſolet. Hæc oua ex Plinio, in terra conduntur, & ſequenti anno angues excluduntur. Occaſione quantitatis ouorum Serpentini generis, quæri ſolet, an Serpentes vltra quemdam numerum determinatum multiplicentur. Cardanus vltra metam quamdam Serpentes non multiplicari arbitratur, hac potiſſimum ductus ratione, quia humano generi admodum infeſti, & peſtiferi ſint. Ex altera parte Scaliger in exercitationibus aduerſus Cardanum, prædictam explodit ſententiam: quoniam ſi illa vera eſset, nulla planta venenata v. g. aconitum, & napellus pluſquam vnicum ſemel proferret, quod veritati repugnat; cum prædictæ plantæ, vt experientia docet, copioſiſſima producant ſemina. Non poſsumus igitur præſcriptum venenorum numerum aſſignare. Præterea addit Scaliger non impendere G H

Lib. 5. de hiſt. Anim. cap. 3.

Serpentes quomodo venerem abſoluant.

Li. 1. de Piſc.

Exercit. 83.

A dere periculum, vt vniuersum humanum genus à Serpentibus deleatur, cum maxima pars terrarum orbis huiusmodi animalibus careat.

VOX.

QVALIS sit vox huius animalis, ex doctrina Aristotelica percipiendum est. nam in historijs animalium, inter animantes lingua, & pulmonibus prædictos nonnulla collocabat animalia, vt Serpentes, qui longum sibilum edere solent. At quia hæc vox anguibus, & testudinibus quodammodo videbatur communis, propterea Plinius animaduertebat ab anguibus lõgum sibilum, & à testudinibus obtusum reddi. Aliter cæteri authores vno ore Aristotelis, & Plinij sententiam confirmant. author Philomelæ sic canit.

Ecce venenosus serpendo sibilat anguis.

B Lucanus pariter huic afferto subscribit, dum ait. L. 6. Pharf.

Quod strident, vlulantq; feræ, quod sibilat anguis.

Baptista etiam Mantuanus idem sentit, quod cæteri, dum inquit.

——— *coluber quando ore trilingui*
Sibilat, & caput attollens in prælia surgit.

Ab assertis colligendum est sibilare nil aliud esse quam sibilum edere, quod de Serpentibus dicitur. Imò quandoque competit etiam hominibus, quando, ad aliquem deludendum, sibilum emittunt. Sibilus enim est sonus, qui compressis dentibus, & parùm diductis labijs ab hominibus formari solet. Verùm quia huiusmodi sonũ Serpentes sæpius emittunt; ideò sibilus tanquam vox Serpentis propria celebratur. Hæc autem vox (sibilus) in singulari numero masculini generis, in numero autem multitudinis, masculini, & neutri apud authores legitur. Deinde est vox æquiuoca cum sibilus apud Poetas flatum venti designet. Scripsit enim Virgilius hunc in modum.

——— *venientis sibilus austri.* Eclog. 5.

C Insuper pro nomine etiam adiectiuo vsurpatur: etenim Virgilius interdum ora sibila, nempè sibilantia nominauit. Item apud Græcos συριγμός, vel συρισμός sibilus exponitur: deinde hunc sonum propriè homini, & postea Serpenti attribuunt. Verùm Apollonius sermonem habens de Serpente custode velleris aurei, sic scribebat ῥοίζει πελώριον, idest immensum sibilabat: quamuis ῥοιζέω in Græcorum scholis propriè stridorem edere significet: attamen ab Homero interdum pro sibilare vsurpatur. Lib. 1. Æneid. L. 10. Ilyad.

GRESSVS.

SERPENTES conuoluendo semetipsos, & flexuosis impulsibus incedere publicauit Galenus: cum nunquam, nisi morientes extendantur, iuxta illud Virgilij. L. 6. Anat. admin.

D ——— *Serpens conuoluit lubrica terga.* Lib. 1. Æneid.

Immò ex Aristotile, eodem modo, quo in terra reptant, in aquis etiam natare dicuntur. Non defuerunt, qui in hanc venerunt sententiam, Serpentem antequam decepisset Euam, pedibus vsum fuisse: ideò in sacris litteris legitur: quòd Deus post hominis lapsum, dixit Serpenti, maledictus eris præ omni animali, & super ventrem, seu pectus tuum gradieris quasi prius vsum pedum habuisset. Chrysostomus tamen animaduertit Serpentem etiam ante crimen Euæ pedibus caruisse, Deumq; post primorum parentum peccatum, iussisse Serpenti, vt imposterum super humum reperet; quia prius erecto corpore facultatem conueniendi Euam habuisset; quare meritò damnatus fuit, vt super solum serperet. Hoc autem est conforme doctrinæ Aristotelis, qui scriptis mãdauit naturam noluisse temerè Serpẽtem pedibus carere, quoniam id quod optimũ est, semper respicit, & pro subiecta sibi materia operatur, saluti semper consulens, & speciebus conseruãdis prospiciens. Præterea alia assignatur causa, propter quam anguibus pedes desint nimirum, quia nullum est sanguineum animal, Lib. 3. Genes. In Lib. de incessu Anim.

animal, quod pluribus quàm quatuor modis ſe moueat: vnde manifeſtum eſt ob longitudinem Serpentes eſſe enormes, atq; aſymetros: hac de re pedibus carere neceſſe fuit. Pluribus enim, quam quatuor pedibus incedere non potuiſſent; quoniam inter animalia exanguia recenſenda fuiſſent. Deinde ſi duos, aut quatuor habuiſſent pedes, quibus animalia ſanguinea gradiuntur, ob incommodam corporis longitudinem, aut omninò ſe mouere non potuiſſent, aut tardò admodum motu inceſſiſſent: quare ſatiùs fuit ad eorum conſeruationem, vt quibuſdam corporis flexibus, veluti ſuperius fuit declaratum, mouerentur. Hinc clarum eſt angues per gyros, & flexiones melius gradi. Siquidem dum ſe volutant, vnam partem corporis flexionibus à terra eleuant, & aliam ſuper terram ponunt. Amplius contra naturam aliorum animalium, caput reliquo corpore quieſcente ad partem poſteriorem, ob vertebras cartilaginoſas, vertere poſſunt. Neq; hoc temerè fabricatum eſt à natura: ſic enim ſuum corpus longum, & anguſtum in partem aduerſam reſpicientes melius tueri poſſunt. Itaq; angues coſtis, & ſquamarum nixibus reptant, quas à ſummo gutture ad imam aluum æquali ratione diſpoſitas habent. Squamis enim quaſi vnguibus, & coſtis quaſi cruribus innituntur. Hæ autem ſunt aſperæ, vt in vipera, cæcula, & Serpente Æſculapij ſæpè obſeruauimus. Quocirca ſi accidat, vt in aliqua corporis parte coſta collidatur, illicò Serpens admodum languidus, & debilis in motu redditur; cum ictus ille ſpinam ſoluat, per quam corporis motus agebatur. Tandem D. Auguſtinus in Geneſim ſcribebat, Serpentes ideò carere pedibus, quia, cum ſint animalia maximo aſtu ad nocendum prædita, neceſſe fuit ipſos repere, ne eorum veſtigia audirentur. Apud Græcos etiam εἰλυσπᾶσθαι verbum eſt, quod de motu Serpentum, & vermium circumfertur, qui ſe ſe in arctum colligentes, & poſteriora attollentes progrediuntur. iuxta illud.

Quare Serpentes aſymetri dicantur.

Quibus adminiculis gradiantur.

Cap. 3.

E

F

—— —— *tractu ſe colligit anguis.*

Nam in Græcorum ſcholis εἰλυσπάομαι exponitur voluendo trahor; qualis motus Serpentibus competere videtur. Veluti etiam ἕρπειν ſerpere, & κυλίειν volutare ad Serpentes attinere aſſerunt. Item σιγέρπης tacitus repens vertitur, & ad Serpentum genus ſpectare fatetur Hæſychius. Alioquin περισπειράω, quod verbum ſignificat in orbem circumdo, Serpentibus tantummodo competit, quando ſuis ſpiris aliquid circumdant. G

L O C V S.

CIRCA loca à Serpentibus frequentata, primò illa enumerabimus, in quibus minimè viuunt, deinde cuncta alia, tum calidiora, tum frigidiora ab illis habitata recenſebimus. Plinius in primis animaduertit Ebuſum omnium animalium nocentium eſſe expertem, neque aliundè inuecta ſuſtinere. Angli etiam referũt in Hybernia nullum venenoſum animal inueniri, & Serpentes nauibus illuc allatos ſtatim interire. Imò terra ex Hybernia allata conſperſos continuò exanimari. Fluuius quoq; non longè à Lituania eſt, qui nocuos animantes non nutrit; immò ſi nauibus *Bugo* delatis angues adhæſerint, cum primum húius flũminis aquam attigerint, edito ſibilo aliò confugiunt, vt habetur in hiſtoria rerum Polonicarum. Idem Sardiniæ accidere Solinus prodidit: Idem Gauleoni Lybiæ regioni Textor attribuit. Legimus etiam in hiſtoria Laponiæ, Serpentes ibi non gigni, neq; aliunde inuectos ibi viuere poſſe. In Creta nullos eſſe Serpentes, neq; alios nocuos animantes Ariſtoteles, Plinius, & Solinus atteſtati ſunt. Bellonius tamen nonnullas Serpentum ſpecies ſolum cretenſe colẽtes obſeruauit; neq; veneno turgẽtes eſſe arbitratus eſt, ſicuti poſtmodum experientia docuit: nam ab vno, quem perſequebatur demorſus in manu, nullum aliud incommodum niſi ſolam cicatricem ſenſit: hac de re Antiquorum opinionem poſſumus tutari, qui nullũ noxium animal in prædicta inſula morari aſſeuerarunt. Britanniam quoq; anguibus carere tribus de cauſis aſtruit Cardanus. Primò, quia ob immenſum frigus ibi pauci generari poſsũt; ſecundò, quia illa regio optimè colitur; tertiò tandem, quoniam, qui geniti ſunt, exterminantur. Scaliger verò non iniuria prædictas rationes refutat; cum multa loca prædictis frigidiora, & cultiora Serpentum magnam copiam producant: id igitur naturæ

H

Tom. I.

In Cornucop.

In lib. de ſubtil.

A turæ loci potius tribuendũ esse existimauit. Sicui de multis alijs locis superius est exaratum. Quid dicendum est de Paradiso terrestri, in quo Serpentem non versari multi autumant? Abdias agens de topographia Paradisi delitiarũ, scripsit Serpentẽ huiusmodi sedem non colere, quoniam per ipsum Angelus inuidiam suãm exercuit: propterea à Deo diris affectus pœnis in loco benedicto habitare non potest. Angelum enim liuor occupauit, cum Dei imaginem in homine perpendisset: quamobrem inuidiam concipiens vi angelica Serpentem ingressus sua fit vxori Adæ, vt vetitũ à Deo pomum tutò comederet. Hactenus de locis à Serpentibus non frequentatis. *Lib.7.hist. Apost.*

Modò ad enumerandas regionis à Serpentibus quotidie vexatas accedendum est. Primùm loca meridici obuersa recensebimus cum multi authores in locis calidioribus pestiferos produci Serpentes asseuerent. Omissa igitur insula Colubraria, seu ophiusa, quam, ob Serpentum copiam Plinius inhabitabilem redditam fuisse astruit: nec nõu Melitæa Italiæ insula Serpentum feracissima, vbi lapis, vel terra Gratia S. Pauli nuncupata, aduersus venenum probatissima nascitur; immò & Pharo olim Ægy- *Colubraria & ophiusa.*
B pti insula, quæ ex Aeliano, multis, & varijs Serpentum speciebus scatebat. Reducere oportet ad mentem Thessaliam tanto anguium numero redundantem, vt, nisi à Ciconijs vorarentur, proculdubio incolas à suis sedibus expellerent: quemadmodum accidit incolis oppidi S. Viti in Gargano Apuliæ monte, quos, vt notat Leander in historijs, anguium multitudo adegit aliò migrare. Addamus Arabiam, in qua Herodotus scribit innumeros ferè Serpentes circa thuriferas arbores tanquam illarum custodes versari, qui postmodum in Aepyptum volare dicuntur, vbi, nisi ab auibus Ibidibus extinguerentur. totam Aepyptum dissiparent: qua de causa à gente Aegyptia prædictis auibus summus habetur honos. Neq; prætermittenda est Numidia ob Serpentum copiam memoranda, quorum morsibus venenosis. attestante Ioanne Leone, multi quotannis mortui inueniuntur. In Æthiopia postea Serpentes numerari non possunt, nam ibi, vt narrat Pierius, inulcem in gyrum voluuntur, vt montis speciem intuentibus repræsentent. Insuper totam Africam Serpentum adeò feracem Strabo, & Solinus prædicant, vt agricolæ araturi necessariò præaltas induant ocreas, alio- *Lib.3.* *Li.1.de Africa.*
C quin lethales Serpentum ictus effugere non possent: ideòq; ibi nascitur planta Scorzonera vocata, authore Porta, cuius vsus aduersus Serpentes tantoperè commendatur. Deniq; Petrus Martir; & Paulus Venetus tot, & tã grandes in Indijs versari Serpentes scribunt, vt aduenis maximum timore afferant. Cæterum aliqui arbitrantur in solis regionibus calidis Serpentes diuagari ob connatam ijsdem animalibus frigiditatem, tùm etiam, quia calore magis multiplicari, & citius augeri credant. Verùm illa pars Europæ iuxta Septentrionem sita, vt memorat Olaus magnus, pessimos nutrit Serpentes; licet quoad naturam veneni languidioris, quàm Africani esse ferantur. Propterea in huiusmodi regione aquilonari, ex eodem Olao magno, pastores ab anguibus per campos, & syluas vagantibus maximam noxã quotidie reciperent, nisi opportunis remedijs muniti semper incederent. Immò in parte etiam Septentrionali regni Indiæ vastum esse desertum dicitur, in quo infiniti ferè Serpentes stabulantur. Bohemia sita cis mare Liuonicum, multitudinem, & magnitudinem anguium producit, vt pastores, ex Scaligero, cum illis perpetua bella gerant. Gesnerus etiam *Li.6. Phyt. cap.23.*
D recitat in montibus Heluetiæ maximos Serpentes à viatoribus quotidie conspici. In Italia, & alijs etiam frigidioribus regionibus multos Serpentes, sed minus venenatos esse Cornelius Cælsus tradit: ideircò addit Scaliger in Lõbardia, & agro Ferrariensi varias Serpentum species inueniri.

Hunc loca peculiaria, quibus vt plurimùm Serpentes delectatus, resensere debemus, Greuinus anguiũ habitationes statuit esse caulas, casas rusticas, cauernas, montes, & prata secus syluas cæduas collocata. Cælius Rhodiginus syluas odoriferas ab anguibus frequentari diuulgat. Quamuis plerumq; in montibus, & locis aridis libentissimè versentur. Vnde Nicander in Theriacis pronunciat in mõte Othry varia Serpentum genera vagari: Sed aduertendum est, quòd author per hunc Græciæ mõtem, reliquos omnes Serpentibus redundantes intelligere voluit; dum cecinit. *In L. de Venen.* *Loca peculiaris anguium.*

Prætercea candens uiue, & asper vepribus Othrys
Rufis reptilibus scatet, & caua vallis, & altæ,
Ac rigidæ salebris rupes, nemorosaq; saxa,

Qua

Quà ſitibundus, & haud vno apparere colore
Viſus ſeps habitat. E

Cauernæ quoq; ſunt plerumq; particulares anguium ſedes: quamobrē Ælianus circa paludem ſitam iuxta Epheſiam metropolim cauernam Serpentibus plenam inueniri narrat. Hic aliqui clementiam naturæ contemplantur, quæ loca deſerta Serpentibus habitāda aſſignauit, vt huiuſmodi beſtias venenatas ab humano genere, cuius eſt valdè ſtudioſa, ſegregaret. At Scaliger hoc non argumentum, ſed nugamentum eſſe exiſtimat: quandoquidem natura illas terrarum partes conſultò animalibus aſſignauit, quæ ad eorum conſeruationem conferre poſſent. Hac de cauſa terram tophaceam à Serpentibus maximè appeti multi aſſeuerant, quia & illam exedere, & in illa facilius latibula parare poſsunt, quare ad rem Virgilius ſic canebat.

Terra Serpētibus grata.

L.3.Georg.

Et tophus ſcaber, & nigris exeſa chelydris
Creta, negant alios æquè Serpentibus agros
Dulcem ferre cibum, & curua præbere latebras.

L.21.c.29.

Quamuis non ſemper in ſubterraneis locis ſuam conſtruant habitationem, ſed interdum in cauatis arboribus ſtabulantur. Vnde Olaus Magnus mirum recitat ſpectaculum, quod (licèt rarò) in aquilone videtur: nam Serpentes in cauatis betulinæ arboris radicibus, hyeme commemorantes ſuo afflatu talem ſecus radices excitant calorem, vt huius arboris folia aliàs decidua, durante bruma, proprio referta virore arborem exornent. Quapropter incolæ regionis arcanorum naturæ ignari, hanc arborem folia non deponentem ſacram putāt. Huic non multum diſſimile videtur ſcribere Solinus, quando narrauit in quadam Africæ gleba non ſine miraculo campis vndiq; aridis lucum quemdam virere. Inter ſedes Serpentum peculiares recenſenda eſt aqua: nam Cadamuſtus pronunciauit multos Serpentes regni Senegę vnà cum piſcibus in aquis natare: Et Plinius retulit ora Elymiadis Serpentibus infeſtari, quos flumina illuc deportant. Immò, Solino teſte, ad Caſpias portas, equinoctio verno accedente, Serpētes vndique per aquas confluunt. F

Betula vbi folia non deponat.

In Polyhiſ. cap.40.

Angues vbi aquis delectentur.

VICTVS. G

De cibis Serpentum authores longè diuerſa ſentire videntur. Primū nonnulli verbis ſacræ Paginę nixi, terrā, & puluerem cibaria Serpentum eſſe ſtatuunt. Siquidem in Geneſi, cum Serpens ad ſeducendos primos noſtros parentes, Diabolo organum ſe præbuiſset; tunc Deus illi dixit: ſuper ventrem tuum gradieris, & puluerem comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Præterquamquod apud Eſaiam habemus hęc verba. *Serpenti panis erit puluis.* Amplius apud Micheā hęc ſcripta leguntur. *Lingent puluerem, ſicut Serpens.* Proptereа Serpentes terra, & pręcipuè dulci gleba veſci non eſt negandum: dulcibus enim ſummoperè delectantur. Ideo Plinius Boam Serpentem lactis auidiſſimam eſſe prędicat. Nihilominus noſtri etiā agricolæ lactis amantiſſimos omnes Serpentes eſſe fatentur. Bellonius omni inſectorum genere Serpentes ali teſtificatur. Vnde Theophraſtus ſcripſit angues partem Africæ incolentes, in qua rariſſimè pluit, Onum in illis regionibus copioſè naſcētem comedere; Eſt.n. ὄνος, ſiue ὀνίσκος beſtiola quædam multipes coloris fuſci, & ſubcineritij, quę contacta illicò in orbem ſe conuoluit, latinis multipeda, & porcellio nominatur. Vitriacus in hiſtoria Orientis à Serpētibus illarum regionum piper album vorari tradit: ideoq; ſingulis annis inter ſe præliantes ſe ſe mutuo perimunt. Aliquando Serpentes exiguo contenti cibo vitā degunt, quod optimè norunt circulatores, qui angues in capſulis ligneis modico furfure appoſito circumferunt. Etenim tempore hyemali penes ignem, vel ſub ceruicali, vel in æſtuario poſiti in pyxide perforata, vt facilè reſpirare poſſint, abq; eſca ad tempus vſq; vernum vitam protrahūt. Nos in vaſculis Serpentes incluſos, ſpatio ſemeſtri, ſine cibo conſeruauimus. Immò Tarātulam viuam Roma in internodio arundinis ad nos miſſam in ampulla vitrea, dies quinquaginta, ſine alimento retinuimus. Nec mirandum eſt hęc animalia tamdiū ſine cibarijs viuere: quandoquidem Serpentes, & lacerti ſunt animantes multo phlegmate ſcatentes; & phlegma facilè in nutrimentum vertitur: eſt.n. alimentum ſemicoctum, quod paulatim, iuxtà tempus opportunum, in ſanguinem trāſmutatur. Monſtrat id in anguibus quotidiana experientia, etenim dum H

cap.3.

cap.65.

cap.8.

Angues lactis amantes.

Oniſci ſunt Serpentum cibus.

Inedia anguibus conuenit.

Tarantula viua Roma Bononiam delata.

horum

A horum pituita in alimentum vertitur, animal fit rugosum, & extenuatur: ficuti in scilla herba licet conspicari, quæ extra terram in aliquo suspensa cubiculo germinat, veluti reliqua cæparum genera, aduentante Vere, in hortis germinascunt. Id autem accidit, quoniam plurimum humoris viscosi possident, quo & radicem nutrire, nec non folia, & flores emittere possunt. Præsertim hoc præstat pancratium, quod tribus annis continuis suspensum in Musæo floruit: cum calor innatus in lentore suo facilè conseruetur: quod nisi conspicati fuissemus proculdubiò nemini id narranti fidem adhibuissemus. Bellonius quoq; decem menses absq; cibis Serpentes viuere posse affirmat, dummodo paulum aquæ illis identidem præbeatur. Ideò Plinius non sine ratione referebat nullum Serpentem fame, aut siti interire. Nam Greuinus illis contingere asseuerat, quod in aliquibus mulieribus vsu venit, quæ, vt paulò ante dictũ fuit, cũ humore pituitoso, & crasso refertæ sint, calorem naturalem imbecillum, proportione tamen prædicto humori lento respondentem habent; hac de re sine nutrimento diuturnam vitam ducunt.

Scilla, cur extra terrã folia, & flores edat.

Lib. 1. de Venen.

B Alioquin Aristoteles docuit Serpentes esse animalia, quæ, data occasione, voracitati suæ libenter indulgent: carnes enim, & herbas edunt, & deuorato aliquo animalculo, ab illoq; tota nutriente substantia extracta, reliquum per secessum detrudunt. Sed totum oppositum præstant aranei, qui capti alicuius animalis succum totum foris hauriunt. Idem Aristoteles Serpentinum deuorandi modum assignat, dum inquit Serpentem ex longo breuissimum, & ex tereti latissimum fieri, vt quod deglutitum est, extento corpore melius in ventrem dilabatur: nam gulam habent tenuem, & longam, ideoq; in deglutiendo valdè laborarent, nisi semetipsos multifariam contorquerent. Ephesius opinatus est philosophum, per hæc verba, modum, quo oua deglutiuntur à Serpentibus declarasse; quam sententiam explodit Suessanus; cum oua à Serpentibus, fractis corticibus, sorberi compertum sit. Attamen alij certo certius esse tradunt oua cum putamine à Serpentibus deglutiri, si tamen fauces sint capaces; deinde ab ipsis in semet conuolutis intra corpus frangi, & cortices per partes infernas expelli; quando verò Serpentis ætas est tenella, & fauces adhuc sunt angustæ, tunc oua apprehensa orbæ spiræ ita vehementer illa perstringunt, vt fracto putamine, liquorem oui haurire possint. Non igitur à veritate recedit Olaus Magnus, qui Serpentes omniuoros esse

Lib. 10. de hist. Anim. cap. 4.

Opinio Aristotelis circa cibum Serpentũ.

Oua quomodo ab anguibus vorentur.

Lib. 21. cap. 29.

C constituebat: cum æstate herbas, carnes, animalia, aliaq; huius generis edant, nec non lac, vinum, & aquam bibant; deinde hyeme pro cibis somno vtantur. Immò ex Plinio, auibus deuoratis plumas, & ossa euomunt. Etenim aues, & potissimum auium pullos in nidis adhuc degentes libenter furantur. Ad rem Aloysius Cadamustus verba faciens de quantitate Psitacorum regni Senegæ, narrabat illas aues tali solertia, & ingenio in nidificando esse refertas, vt excelsissimam quærant arborem surculos tenues habentem, quorum extremitati nidum instar pilæ rotundum, relicto tamen angusto foramine, mira industria fabricatum suspendunt; idq; præstant, vt Serpentum fallant dolos, qui nidum pensilem tenuissimo ramusculo adhærentem mole corporea grauati petere non audent.

Serpentes omniuori ad mentem Olai Magni.

Quoad potum horum animalium, notandum est ipsa exiguo bibendi desiderio teneri, quemadmodum, & reliqua animantia, quibus natura fungosum pulmonem largita

D est. Serpentes tamen, ex Aristotele, vini sunt incontinentes: quare multi vino in fictilibus circa sepes apposito, viperas venati sunt, nam ebriæ nullo negocio capiuntur, vt inferius suo loco exponetur. Mercurialis addit non solum viperas, sed etiam omnes Serpentes vino delectari: quamobrem monet cauendum esse, ne huiusmodi animantes ingrediantur vasa, in quibus vinum seruatur, quia & illud bibunt, & reliquum venenãt.

In lib. Nat. aug. ca. 30.

PHYSIOGNOMONICA.

Potus Serpentum.

ANIMANTIVM alias esse perfidas, & insidiosas, vt Serpẽtes vehementer verũ, & indubitatũ esse existimamus. Quare Adamãtius ad aures Aristotelis scribebat, quòd homines paruis genis à natura donati, vti sunt angues, semper fucũ faciunt, aliosq; à veritate depellere conantur. His addebat Gulielmus Gratarola naturam oris, & menti animalium contemplans, homines paruum mentum habentes vitan-

Lib. 8. de hist. Anim. cap. 4.

In opusc. Physi. c. 14.

tandos eſſe; quoniam hi præter cætera immites ſunt, & apud amicos ſemper aliquid fingentes, hypocriſim libenter amplectuntur: propterea ad Serpentes mento prorſus carentes referendi ſunt. Amplius idem author de oculorum indicijs verba faciẽs ſcriptum reliquit, quòd oculi referti guttulis rubicundis, non tamen rotundis, ſed quadratis, & inſtar ignis micantibus intrinſecus, nec non inferiùs; deinde ſi aliæ poſt ipſas ſint pallidæ, & aliæ glauceſcentes, cum circulis forinſecus pupillas claudentibus ſanguinolentis, & palpebræ, & pupillæ moueantur, denotant animum atrocem vltra mentis cogitationẽ, nec non ſanguinem domeſticorum libenter effundẽtem, omnia nefanda perpetrantem, & dolis, vaniſſimiſq; commentis omnia peruertentem. Tales autem fuiſſe oculos Ezelini tyranni authores pronuntiant. Sed aduertendum eſt, quòd huiuſmodi guttulæ, in oculis obſeruatæ, & obſeruandæ, quantò fuerint rubicundiores, eò maiorem iram, & magis facinoroſum ſcelus atteſtantur: nam minores, & obſcuriores, prædicta nefanda minuunt quidem, ſed non tollunt. Id totum in oculis Serpentum manifeſtum eſſe arbitramur. E

Animi atrocis ſigna.

F

ANTIPATHIA.

CVM hominibus, multis brutis, varijs plantis, & etiam cum rebus inanimatis Serpentes inimicitias gerere non eſt dubitãdum. In primis homini pertinacem Serpens ſe ſe exhibet inimicum, & viciſſim homo tali conſpecto animali ſtatim perhorreſcit, & mulier vtero gerens facilè abortit. Hoc inde natum eſſe multi authores exiſtimant, quoniam, in mundi primordio, Deus alloquens Serpentem dixit. *Ponam inimicitias inter te, & mulierem, & inter ſemen tuum, & ſemen eius, ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius.* Hinc colligendum eſt inter homines, & Serpentes hoſtile ſemper odium eſſe futurũ. Et quamuis aliqui ſcripſerint Serpentem interdum in hominum delicijs fuiſse; hoc inter prodigia alij recenſendum eſſe autumant. Plinius narrat Serpentes non ab homine, ſed ab hominis, & præcipuè ieiuni ſaliua, tanquam ab aqua feruenti, abhorrere; quoniam hæc ſi fauces anguium intrauerit, illicò perire dicuntur. Vnde Lucretius ad rem canebat. G

Lib. Geneſ. c. 3.

Saliua hominis anguibus inimica.

Eſt vtiq; vt Serpens hominis contacta ſaliuis
Diſperit, ac ſeſe mandendo conficit ipſa.

Philoſophi perſcrutantur, cur Serpens ieiuni hominis ſputo necari poſſit; & tandem in hanc veniunt ſententiam id fieri, ob ſingularem inter vtrumq; antipathiam, ſiquidem Serpens frigidæ, & ſiccæ eſt temperaturæ, homo autem calido, & humido temperamẽto eſt præditus. Iſidorus promulgat hominem tantũmodo nudum à Serpente timeri (quod Olaus magnus in pueritia ſibi accidiſſe ſcribit) idque inde oriri refert, quia Serpens hominis imperium ſupra cuncta animantia teſtatur, dum eum veluti Dominum veneratur; quoniam in Paradiſo terreſtri, ante lapſum primorum parentum illum nudum nouit. Hactenus de homine in genere. Modò ad particulares homines, & populos deſcendere oportet, qui à Serpentibus priuatis odijs diſſident. Ælianus narrat angues à Troglodytis abhorrere, quoniam horum natio eos comedat, & conſumat. In Syria, ex Plinio, circa Euphratis ripas, Syri dormientes à Serpentibus non vexantur: qua de re à Syris non enecantur: cæteris verò cuiuſcumque generis infeſtiſſimi ſunt. Pariter in Tiryntho angues parui ex humo naſcuntur, qui indigenis innoxij, aduenas autem interimere dicuntur. Item Crates Pergamenus in Helleſponto circa Parium, genus hominum fuiſse ſcribit, quos ophiogenes nempè anguigenas vocat: hi ob cognationem quamdam cum Serpentibus, vel potius ob peculiarem antipathiam, Serpentum ictus ſolo tactu ſanare, & manu ſuper patientem impoſita, venena à corporibus extrahere dicebantur. Varro aliquos etiam ibi verſari ſcribit, quorum ſaliua ictibus Serpentum medetur. Huius gentis authorem, vt notat Æneas Syluius, heroem quemdam fuiſſe ex Serpente immutatum fabuloſa tradidit Antiquitas, addiditq; hanc vim apud illam nationem aliquandiu manſiſſe: quemadmodum in Calabria, fama eſt, de illis, qui ex progenie D. Pauli cognominantur: nam & hos Serpentum morſibus mederi affirmant. Similis gens in Africa Pſyllorum fuit, à Pſyllo Rege nuncupata, cui teter quidam odor ingeni- H

Li. 12. Orig. cap. 4.

Homo nudus Serpenti inuiſus.

Syri populi à Serpentibus non læduntur.

Saliua humana ictibus Serpentum medetur.

A ingenitus est, teste Plinio, quo quasi pestifero nidore Serpentes obstupefacti fugantur: hac de causa illis gentibus nocere non possunt. Propterea apud ipsos peruulgati moris est infantes nuperrimè natos sæuissimis obijcere Serpentibus, sicque coniugum pudicitiam experiri: nam anguibus non refugientibus vxores tanquam adulteras damnabant. Item simile genus hominum, nempè Marsorum hodie viuit in Italia, vt refert Plinius, quos à filio Circes ortos esse; ideoq; ijs ob singularem antipathiā vim naturalem aduersus Serpentes inesse tradunt. Strabo id confirmare videtur, dum inquit. Quemadmodū Tinthiritę contra Crocodilos naturalem quādam facultatem possident, ita populi Psylli, & Marsi innatam quandam virtutem aduersus Serpentes participant.

Angues cur Psillis populis non noceant.

Li.8. c.25.

Marsi, & Psilli populi, cur à Serpētibus nō attingātur.

Præterea Serpentes multis auibus se exhibent inimicos: Primitusq; cum Aquila grauem offensionum acerbitatem habent. Quamobrem Aquilæ œtitem lapidem in nidum deferre solent, ne illis Serpentes appropinquare possit. Præterquamquod ex Paulo Veneto, quoddam Aquilarum genus in montibus regni Morfili versantium anguibus vescitur. Sed quandoq; Serpentes ab Aquilis apprehensi in aere multiplici cau-B dæ nexu alas auis ligant, & adeò eas implicant, vt testibus Plinio, & Alberto, ambo in terram necessariò cadant. De hoc locutus est Virgilius cum cecinit.

Atq; volans alte raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæsit.
Saucius at Serpens sinuosa volumina versat,
Arrectisq; horret squamis, & sibilat ore.

Li.11.Aeneid.

Cæterùm animaduertendum est, quod non omnis aquila id præstat, sed tantum genus quoddam paruum, quòd venatur quemdam Serpentem, qui draco generali vocabulo nominatur. Aelianus de horum animalium pugna curiosam recitat historiam. Inquit enim, quod rustici quidam frumentum in aera perticis excutientes, & ardenti oppressi siti, vnum ex suis, vt de proximo fonte hauriret aquam, miserunt. Is altera manu falcem messoriam, altera situlam gestans, & ad fontem perueniens, Aquilam à Serpentis spiris arctissimè complicatam offendit, obseruansq; periculum impendes strangulationis Aquilæ, Serpentem falce dissecuit, & Aquilam à vinculis anguineis, à quibus se ex-C tricare non poterat, liberauit. Quomodo autem Aquila liberatori suo gratiam retulerit in primo Ornithologiæ libro explicatum fuisse opinamur. Deinde angues odio Pauonis exardescunt, cum, ex Authore de natura rerum, pauo clamore suo Serpentes perterrefaciat, & cuncta animalia venenata depellat: non enim facilè propè habitare audent, vbi vox pauonis frequentissimè auditur. Immò à Cycnis etiam dissentire multi volunt; cum hæc verba proferat Auicennas: Qui noctu præsertim dormiens à venenatis animalibus sibi metuit, domi cycnos, pauones, & grues nutriat. Bellunensis tamen pro cycnis ciconias reponit. Vtcumq; sit, hoc omnibus est manifestum, vtriq; aui Serpentem esse inimicum: propterea Solinus Ciconias in Thessalia maximè immunes prędicat, quia Serpentes interimant. De his Iuuenalis cecinit hunc in modum.

Lib.7. cap. 37.

Aquila Serpenti inimica.

Pauo, Cycnus, & Ciconia aues anguibus inuisæ.

——— *Serpente Ciconia pullos*
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta.

Viciſſim Serpentes ciconiarum collum sæpè implicant, atque illas suffocant. Idcircò narrat Oppianus Serpentes pullis ciconiarum sæpius insidiari, & olim in Italia accidis-D se, vt fætura ciconiæ tribus annis continuis à Serpentibus deuorata fuerit. Prędictis addamus accipitres; qui venenatis bestijs summoperè aduersantur. Vultures etiam contra Serpentes acerrimè preliantur, sed vultures nigri minus roboris habere dicuntur. Serpentes quoq; Ibidem auem oderunt, quoniam ab ipsa deuorentur: Hinc Ægyptij auem hanc sacram esse statuerunt. Ad rem Iuuenalis sic canit.

Accipitres & vultures anguium hostes.

——————— *qualia demens*
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet saturam Serpentibus Ibin.

Satyr.15.

Gallus, & gallinæ à Serpentibus odio habentur, quia gallus cum illis dimicat, & gallinæ eos vorant. Quare non est mirum si Rondeletius vir fide dignus tradiderit se aliquando edisse gallinas, in quarum ingluuie Serpentes reperti fuerunt. Tandem hirundines, & angues priuatis diffident odijs, quoniam, ex Oppiano, Serpens hirundinum nidis insidias tendit, & earum pullos sæpè deglutit.

Lib.5.de Pisc.

Si descendamus ad quadrupedes animantes se se offerunt Elephanti, quorum spi-

Elephanti cum anguibus bellum

ritus, Ceruorum ritu, Serpentes à cauernis euocat. Vnde ſuffitus ex aliqua parte elephanti paratus Serpentes fugare perhibetur. Quamuis Diodorus Siculus ſcribat, quòd Serpentes, viſo Elephanto, oculis inſtar fulgoris micantibus, viſionem eius adeò obumbrant, vt ad terram neceſſariò cadat. Sed hæc ad hiſtoriam Draconum ſpectare videntur, de quibus ſuo loco verba fient. Referunt etiam Serpentes odorem leopardi vitare, quare ſi hoc à veritate non eſt alienum, pellis leopardi aduerſus Serpentes deferri poſſet. Quid plura? Cerui Dorcades, & Serpentes odio graui ſe inuicem proſequuntur;

Cerui, & Serpentis odium.

quoniam, teſte Nicandro, tam Cerui, quam Dorcades anguibus veſcantur: ideoq; Serpentes, conſpectis Ceruis, ſtatim ad cauernas ſe conferunt. At Cerui narium halitu, quaſi ſympathica quadã virtute illos foras extrahunt. Licèt alij ſcribãt ob antipathiam id accidere; nam angues, Ceruorum flatu percepto, foras exeuntes alio iter vertere

Quomodo Serpentes à Ceruo de cauerna extrahatur.

conantur; qui interim à Ceruis intercepti non in gratiam alimenti, ſed potius medicamenti comeduntur. Quandoquidem Etymologus, & Varinus tradunt Ceruos ſæpè numero verminatione laborare; ideòq; ſæpè ſæpius torminibus ventris vexati Serpentes quærunt, cornu ad lapides affricato, & nidore excitato, vt à latibulis exeant; quibus voratis à vermibus liberentur. Plinius prodit, quod Ceruus ſenectute grauatus, proprio ſpiritu angues è latibulis euocatos comedit, & hac ratione ſenectutem leuare conatur. Id autem veritati non eſſe conſonum arbitratur Albertus; quamuis nullibi (quod ſciamus) hoc apud Plinium legatur. Ideò Simeon Sethi admonet intereſſe eorum, qui ceruos venantur, vt tempore æſtiuo ab eorum eſu caueant, quia tunc temporis anguibus veſcuntur. Tradit quidem Iſidorus, quod Cerui ſtatim atq; ægritudine aliqua premuntur, latebras anguium inquirunt, illiſq; ſpiritu narium attractis, & ſuperata vi eorum venenata, pro pabulo vtuntur, vt priſtinæ ſanitati quamprimum reſtituantur. In gloſsa ad pſalmum quadrageſimum primum, qui incipit. *Quemadmodum deſiderat Ceruus fontes aquarum*. Legitur, quòd Ceruus ſenio grauatus, Serpentes naribus haurit: vnde veneno æſtuans fontem ad bibendum ardentiſſimè deſiderat, & poſt potionem pilos, & cornua deponit. Vincentius Belluacenſis Serpentes tantum pro pabulo Ceruis concedit, vt caligini oculorum medeantur.

Ceruorum duplex genus.

Alij Ceruorum duplex aſſignant genus, alterum, quod euocatos à cryptis Serpentes vorat, deinde veneno turgidum pilos mutat, & cornua abijcit, & poſtmodum aquam hauriens, & euomens liberatur: alterum inuentos Serpentes enecat, poſtea ad montes, pabuli gratia, ſe recipit. Gillius ex Oppiano in Libycis finibus magnam Serpentum quantitatem verſari promulgat, qui Ceruum humi iacentem inuadere non pertimeſcunt, & interdum

Serpentes audent Ceruũ aggredi.

alij caput, alij collum, alij ventrem, & deinceps reliquas corporis partes mordicus apprehendunt: tunc Ceruus à terra ſurgens alios dentibus diſſecat, alios pedibus conterit, tandem fluuium inquirit, vt reliqui Serpentes ab eius pelle dependentes excidant, & cicatrices quamprimum obducantur. An verò narium ſpiritu Ceruus Serpentes à cauernis attrahat, quemadmodum magnes ferrum, & ſuccinum paleas,

Quomodo Serpentes flatu Cerui de cauerna educantur.

hoc non eſſe credendum multi autumant. Immò potius debemus adſtipulari ſententiæ Oribaſij, qui ſcriptum reliquit Serpentes à Ceruo attrahi non flatu latibulum implente, ſed potius aerem cauernæ, quoad fieri poteſt exhauriente, itaut Serpens egredientem ſequatur aerem, non ſecus ac vinum, vel aqua, attracto aere, per fiſtulam aſcendit. Sed de hoc plura in hiſtoria Cerui videnda ſunt. Præter hæc, ex verbis Ariſtotelis, ſues Serpentibus maximè inuiſi eſſe traduntur, dum angues inuentos edunt: quare Blondus hiſtoricus narrat in ſyluis Plumbinenſibus anguem immenſæ magnitu-

Suũ, & Serpẽtis pugna

dinis olim apparuiſſe, qui non modò homines, ſed cæteras quoq; beſtias interimens abſumebat: quapropter incolæ non mediocri formidine capti, tandem mille ſcrofas congregarunt, quas Serpens conſpicatus inuadens, ab illis deniq; extinctus eſt cum aliter ſuperari non potuerit, ſicque ſuum ope, ager Plumbinenſis à periculo formidoloſi Serpentis euaſit.

In lib. de Piſc.

Echini terreſtris, & anguis bellum.

Inſuper echinus terreſtris Serpenti admodum eſt inuiſus, vt meminit Oppianus, quoniam illum latibulantem, & in orbem conuolutum fruſtra mordet, & quò magis eum ſpiris circundando premit, eò magis vulneratur. Ichneumon etiam & Serpens inter ſe præliantur; idcircò, ex Oro Apolline, Aegyptij hominem debilem ſignificaturi Ichneumonẽ pingebant; quandoquidem hoc animal non prius Serpentum pugnam aggreditur, quàm cæteros ſuæ ſpeciei ad certamen conuocauerit. Brumali

In lib. Hierogl.

etiam tempore, authore Cælio Rhodigino, Serpens languidior redditus à ſoricibus in

latebra

A latebra infestatur, cum alio tempore sorices à Serpentibus maxima afficiantur noxa. Testudo etiam cum Serpente depugnat: ideò, iuxta Plinij sententiam, nunquam Serpentem inuadit, priusquam herbam cunilam degustauerit: quemadmodum mustela rutam comedit, antequam pugnam Serpentum adoriatur: inuicem enim hæ duæ bestiæ sibimet aduersantur, vt voluit Aristoteles, quoniam iisdem cibis vescantur: ambæ enim in latebris, & circa habitationes mures venantur, hac de causa mustelarum cinere aduersus venenum Serpentis multi adhibent. Idem odium contra Serpentes exercet cattus, qui, ex Alberto eos, & bufones interficit, sed eos non comedit; immo ab illorum veneno læderetur, nisi felis statim aquam superbiberet. Lacerta quoq; naturali instinctu, maximo amore hominem, & viciſsim odio plusquam Vatiniano Serpentem insectatur: ideò Erasmus pulcherrimam historiam de pugna lacertæ, & Serpentis recitat. Item Chamæleonti inimicum se præstat Serpens: etenim, ad mentem Æliani, Chamæleon viso angue latam arripit festucam, qua tanquam clypeo ab hoste Serpentino se tuetur. Tandem cæteri Serpentes à basilisco summopere abhorrent: cum eius tantùm B sibilo audito exanimentur.

Testudinū muriū, & Serpentum inimicitia.

Remedium contra Serpentes.

Felis & anguis odium

In Dialog. de amicit.

Chamæleōtis, & Serpentis inimicitia.

Si conuertamus sermonem ad animalia exanguia; in horū multis hostilem animum contra Serpentes inueniemus. Aristoteles docet locustam cum Serpente præliari; quędam enim locustæ species ab impugnandis Serpentibus ophiomachus nuncupatur. Vnde quidam agricolæ memorandam locustæ de Serpente victoriam obseruarūt: illa enim Serpentis guttur appræhendens, absque vllo certamine bestiam venenatam extinxit. Hoc admiratione dignum est, quòd bestia fortissima, & astuta ab imbecilla, & fatua superari potuerit. Ex his fortè intelligendus est Albertus, qui scripsit inueniri vermem *Opimatum* dictum cum Serpente non viribus, sed audacia dimicantem, illius enim adhæret gutturi, itaut inde minimè auelli possit, donec Serpens prorsus extinctus fuerit. Ibidem etiam memorat alium vermem, quem spoliatorem colubri appellauit. Aelianus idem accidere cancris Serpentum inimicis tradit: nam Serpentes à vasta cauerna iuxta Ephesiam metropolim egredientes ad proximam vsq; paludem serpunt, deinde tranando ad oppositam ripam peruenire conantur: interim in aqua à cancrorum forC cipibus comprǽhensi interimuntur. Tandem, ex Plinio, aranei acerbiſsimum in se Serpentum odium concitant, dum librantes se filo in caput eorum ad opacam arboris vmbram iacentium, eos tali noxa afficiunt, vt vertiginoso affectu correpti diù rotentur, & tandem pereant. Ad finem Vespæ Serpentum inimicæ pronunciandæ sunt: nam authore Vincentio, in speculo naturali, Serpentibus sæpè vescuntur, quo alimento imbutæ mortiferos ictus imprimere solent.

Locusta species cū Serpēte pugnat

Lib. 26. de Anim.

Vbi Serpentes à cācris interimantur.

Aranei & anguis antipathia.

His adnotatis de animalibus, ad arbores, & plantas Serpentibus inuisas sermo est conuertendus. Albertus memorat arborem quamdam in partibus Asiæ crescentem Hyperdoxin vocatam, cuius suaui fructu columbæ regionis delectantur: versantur autem ibi Serpentes columbis valdè molesti, sed prædictæ arboris odorem, & vmbram non sustinent: quamobrem columbæ in hac arbore, & refugium, & pabulum tutum inueniunt. Eadem antipathia inter Serpentes, & fraxinum celebratur: itaut ne matutinas quidem, vespertinasuè vmbras etiam longiſsimas huius arboris Serpens attingat. Ideò ob naturæ benignitatem fraxinus, priusquam angues à latebris D prodeant, florere incipit, & folia non deponit, nisi postquam Serpentes ad hybernas habitationes reuersi fuerint. Callimachus etiam, referente Æliano, arborem in solo Trachinio nascentem Smilum nominat, cui appropinquantes angues pereunt, quę arbor nisi sit fraxinus, ab ea saltem valdè non discrepare videtur. Eamdem antipathiam inter anguem, & quercum collocant: nam Constantinus in Greoponicis, quernis iniectis folijs Serpentem interire autumat. Scribit etiam Aristoteles odorem florescentis vuæ Serpentes auersari, propterea eo tempore nullus Serpens in vitibus inuenitur. Amplius herbæ innumeræ recenseri possunt, quas Serpentes, ob antipatiam, detestantur. Cardanus meminit trifolij, sub quo Serpentem, vel aliud venenatum animal latere, vel habitare non est compertum, quia hæc herba illis exitio sit. Draconteam, & Anchusam, assentientibus Dioscoride, & Arnoldo, angues abominantur, quia huiusmodi herbis necantur. A betonica faciem auertunt, quoniam in huius herbæ circulo inclusi exire non audent, sed potius, ad mentem Plinij, semetipsos flagellando perimunt. Capparim inuisam anguibus prædicat Auicennas, cū Serpentes, & vermes in intestinis stabu-

Li. 20. cap. 14.

Fraxini, & Serpentis antipathia.

Arbor fraxino congener.

Quercus, & vitis.

Aliæ plantæ Serpētibus inimicæ.

Betonica.

Capparis.

Allium. ſtabulantes interficiat. Odor allij Serpentes deterret: ideò ruſtici vaſa lactis, ſucco alliorum circumlinunt, ne Serpentes lactis auidiſſimi irrepant. *Ruta libyca.* Ruta, & præſertim libyca, quoniam ſicciſſima eſt, Serpentibus aduerſatur: nam eius odor efficit, vt ſtatim animo deficiant. *Plantæ ſerendæ circa domum ad arcẽdos angues.* Omittimus conſultò abſynthium, artemiſiam, abrotonum, libanotidem, & herbas huius generis, quas ob antipathiam Florentinus circa habitationes plantandas eſſe iubet, ne ad eas Serpentes accedere audeant. His addamus nepetam, & viticem, quarum folijs, ex Aeliano, mulieres Atticæ in Athenienſium Theſmophorijs cubilia ſubſternebant, ne Serpentes illuc intrare poſſent. *In Geoponicis. Lib.9.c.7.* Addit etiam Aelianus Enulam, helenium nuncupatam: ſiquidem tradũt Ægyptij Polydamnam vxorem Thoridis Ægypti Regis miſericordia motam, in Pharum Helenam expoſuiſſe, eiq; donauiſſe herbam, cuius odorem tantùm, dum Serpentes paſſim vagantes percipiunt, illicò ad cauernas ſe ſe conferunt. *Enula cur Helenium dicta.* Helena igitur herbam terræ commiſſam Serpentibus contrariam celebrauit: vnde poſtea rerũ naturalium periti enulam helenium nuncuparunt. Plutarchus ſelenen herbam in monte Apræſaneo naſcentem diuulgat, cuius ſpuma paſtores liniuntur, vt nullam Serpentum illic errantium iniuriam patiantur. Deniq; Plinius therionarcam aliam, quàm magicam in noſtro orbe naſcentem, fruticoſam, folijs ſubuiridibus, & flore roſeo extollit; quoniam ob antipathiam anguibus inuiſa celebretur. Inter res inanimatas Serpentes oderunt ignem, non ſolum quia eorum viſionem hebetet, vt voluit Cardanus, ſed etiam quia veneno aduerſatur, illud enim abſumit: cum omnia elementa, præter ignem, veneno infici poſſe compertum ſit. *Lib.7.de variet. rer. cap.29.*

SYMPATHIA.

QVEMADMODVM paulò ante antipathia Serpentum cum animalibus, & plantis expoſita fuit: ſimiliter hoc in loco ſympathia eſt explicanda: quandoquidem multi authores tantam ſympathiam, & ſimilitudinem inter angues, & Marſos populos collocarunt, vt eis Serpentes nocere non poſſe aſſeuerauerint. *Sympathia Marſorum, & Serpentum.* Ideò Baptiſta Mantuanus ſic canebat.

——————maior tua gloria Marſis,
Quos impunè ferunt nigros tractare Colubros.

Id autem falſum eſſe proculdubiò credendum eſt, ſiquidem Marſi cæteris hominibus nocerent. Hodie etiam multi impoſtores, & circumforanei in varijs Vrbium plateis plebeculam decipiunt dicentes, Marſorum ritu, vim contra Serpentes poſſidere, & vinum, in quod ipſi inſpuerint, plebi propinant, atque hoc potu virtutem aduerſus Serpentes illis communicari prædicant, quę nullo adueniente tempore deleatur. Plinius maiorem concordiam, & amicitiam inter Serpentes, quam inter homines reponit, quia Serpentes à Serpentibus non mordeantur, & innumeri in latibulis ſimul conglobati, & amicè viuentes aliquando à ruſticis inueniantur. *Sympathia Serpentum inter ſe.* Amplius illis ineſt perpetua cũ anguillis neceſſitudo: proptereaquod ad rem, Geſnerus conſideratione dignam narrat hiſtoriam. Quidam enim cum eſſet puer anguillam magnam fiſcella incluſam in quemdam locum deferens per ſyluam tranſire cogebatur, in qua anguillam ſibilaſſe retulit, & illicò aliquot Serpentes ſibilo excitatos accurriſſe: quare puer, horrido perterrefactus ſpectaculo, ciſtula depoſita, aufugit: Cum verò paulò poſt reuerteretur, vt fiſcellam recuperaret, anguillam non inuenit. An verò ſibilent anguillę dubitandum eſt; quoniam piſces muti ſunt. Fortaſſis qui deferebat anguillã ſibilantes Serpentes audiuit, ideóq; fiſcellam deponens terga dedit. *Anguillæ, & Serpentum hiſtoria.* Inſuper Ariſtoteles vulpes, & Serpentes amicos minimè fucatos eſſe decreuit: cum ambo in cryptis communem vitam degant. Ponzettus etiam mures, & Serpentes magna neceſſitudine coniunctos facit, dum ſimul interdùm colludere ſtatuit, ſed proculdubiò hic author de Serpentibus mures non venantibus verba facit. Aliquando etiam Serpentibus fuit cum cattis amicitia non vulgaris, vt relatum fuit in hiſtoria felis, de monachis quibuſdam ægrotantibus, nec infirmæ valetudinis cauſa intelligi poterat; cum tandem ruſticus operarius felem monaſterij in dies cum Serpente colludentem obſeruauit. *Felis, & Serpentis amicitia.* Non erat autem læthale huiuſmodi venenum, quoniam lætitia Serpentis cum catto, ludi gratia dimicantis, venenatam vim reprimebat.

Si de

A Si de sympathia anguium, & herbarum sermo habeatur, Plinius in primis miratur honorem, qui hederæ ab Antiquis haberi solebat; cum Serpentes illa tantoperè delectentur. Amplius cum fæniculo Serpentes maximum habent consensum: nam ipso deguftato, ad mentem Plinij, senectutem faciliùs exuunt. Immò eius succo oculorum aciem, ex Textore, pristinam acquirunt visionem, quam in latibulis tota hyeme degentes ferè amiserant. Ideòq; Porta astruit homines didicisse à Serpentibus, succo fæniculi oculorum caliginem depellere. Vtrum modo hoc fęniculum sit illud quod ab hominibus editur, Authores sibi inuicem repugnant: etenim Mercurialis fuit huius opinionis illud fænicullum, cui Serpentes oculos affricant, esse illud genus, quod Florentini baccatum cognominant, idque pro veneno reputant. Hinc tamen non fit, vt hoc feniculum vermiculans sit ab alio diuersa speciei, nam, ablato verme venenoso, est edule: ideòque Florentini baccatum vocant ob vermem in illo genitum, quem ipsi lingua vernacula baccum dicunt, & ablato verme, nempè bacco, omni carere veneno existimant. Tandem scribunt nonnulli tantam sympathiam inter Serpentes, & sabi- B nam esse, vt ferè semper circa hanc plantam obuersantes inueniantur.

Li. 1. Mag. nat.

Herbæ anguibus ami cæ.

Lib. 1. de morb. Venen.

CAPIENDI, FVGANDI, ET NECANDI RATIO.

TECHNÆ variæ in præsentia examinandæ sunt, quas pro captura, & destructione Serpentum homines excogitarunt. Plinius anguem subintrantem cauernam sinistra manu apprehendẽdum esse docet, quia facillimè per caudam extrahetur: alioquin dextra non poterit auferri, non enim cedit trahenti, sed fugiens elabitur, aut abrumpitur. Hodie Agyrtæ innumeros angues quodam baculo fisso, vel pyragra apprehendunt, & in vas aliquod deferunt, deinde vesiculas circa dentes venenò C refertas forcipibus disrumpunt, sicq; illos impunè tractant: vel statim captos saliua perfundunt, cuius contactu non parum vilescunt, & veneni feritatem deponunt. Aut ad illos impunè tractandos quodam vnguento manus perlinunt, quod constat ex oleo expresso à semine syluestris raphani, succo radicis dracunculi, & asphodelli cerebro leporis, saluięfolijs, & lauri baccis Florentinus in Geoponicis alio vtitur artificio. Vasa fictilia falsuginosa circa habitationes intra terram cōdit, & in ea omnes bestias reptiles insilire fatetur, deinde vasis diligenter obstructis, eas concremat.

Quomodo Circulatores facilè pertractent angues.

Vnguentū contra vermes.

Alioquin Serpentes immensæ magnitudinis in regione calidiori stabulantes, retibus, & alijs artibus dolosis capiuntur. Diodorus Siculus, & Gillius narrant artem, qua captus fuit immanis Serpens olim ad Ptolemeum Ægypti Regem delatus. Venatores enim illarum regionum, regia munerum magnificentia incitati magnum Serpentem viuum Alexandriam ducere decreuerunt. Serpentem igitur longitudinis triginta cubitorum secus aquas in orbem complicatū, & humi stratum conspicati, laqueis, & catenis coerceri posse arbitrabantur; sed appropinquantes igneo oculorū fulgore, squamarum D asperitate, & dentium eminentia perterrefacti fuga salutem sibimetipsis consuluerunt. Postmodum, excogitata alia capiendi animalis arte, robustis funibus rete belluæ capax fabricarunt, deinde, obstructo cauernæ aditu, belluam faciendis rapinis reuertentem magno clamore, & strepitu ad cryptam confugere coegerunt, qua lapidibus clausa inuenta, in rete tandem incidit. Item Paulus Venetus in regione, quam *Caratam* vocant, immensos Serpentes diuagari scribit; qui infrascripto artificio coercentur. Interdiù huiusmodi angues in subterraneis quiescunt locis, noctu verò vagantes, & cibum inquirẽtes nulli animalium parcunt; postea alimentis repleti ad domesticā latebram redeunt, & gradientes mole corporea in terra illa fabulosa foueam faciunt. Vnde venatores bestijs insidias tendentes multos, & robustos palos in suprema parte ferro acuto munitos in pabulo habitationi animalis proximo defigunt, puluereq; obruunt, ne quidquam conspici possit. Cum autẽ noctu, vt fieri solet, Serpẽtes ad cibi inquisitionem prodeunt, corporis pondere latenti ferro transfiguntur; tuncque venatores in insidijs morantes, magno facto impetu, Serpentem perimunt.

Retibus angues coercẽtur.

Palis acutis angues capiuntur.

Alij abſq; technis,& inſidijs,ſolis cantionibus Serpentes cõprehendi, & necari poſſe E affirmant, nixi potiſſimùm varijs poetarum authoritatibus, qui id aſſeuerantius dicere videntur. Primùm Virgilius ſic canit.

Ecloz.8. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Manilius idem confirmat dicens.

Conſultare fibras, & rumpere vocibus angues.

Prædictæ ſententiæ Ouidius non refragatur dum canit.

Vipereas rumpo, & verbis, & carmine fauces.

Idem Poeta alibi canit hunc in modum.

E.2.Amor. *Carmine diſsiliunt abruptis faucibus angues.*

Prudentius Poeta idem ſtabilire videtur, dum in libris contra Symachum ſic inquit.

——— Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virides diſcindunt ore Chelydros,
Qui Bromium placare volunt.

Lib.1. Silius etiam Italicus meminit cuiuſdam, nomine Atyr, qui excantando Serpentes, eos F coercebat, dum ſic ſcribit.

Nec non Serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tactuq; graues ſopire Chelydros.

Nonnulli volunt hunc virum ex familijs Pſyllorum, vel Merſorum dimanaſſe, qui proprio corpore, vt recitat Plinius, Serpentibus aduerſabantur: propterea olim Romani Conſules, vt periculum facerent, num legatus nomine Hexagon, à prædictis nationibus miſſus fuiſſet, eum in dolium anguibus plenum coniecerunt: vbi à Serpentibus minimè vexatus omnibus miraculo fuiſſe dicitur. Marmaridæ quoq; populi Africæ Pſyllis finitimi angues ſolebant excantare:horũ autem meminit Silius Italicus his verſibus. Lib.3.

Marmaride medicum vulgus ſtupuere cateruis,
Ad quorum cantus Serpens oblita veneni,
Ad quorum cantus mites iacuere Ceraſtæ.

In Philopſ. Lucianus etiam memorat cantiones, quibus Serpentes coerceri feruntur. Introducit enim Babylonium quemdam virum ex Chaldæis, qui profectus in agrum omnes ex- G pulit Serpentes. Verba autem Luciani ſunt hæc. *Babylonius in agrum profectus manè, cum pronunciaſſet ſacra quædam ex vetuſto codice ſeptem nomina, ſulphure, & face luſtrato loco, in orbem ter obambulans Serpentes omnes inuitos exciuit; quicumque intra illam regionem erant. Veniebant ergo tanquam ad incantationem tracti Serpentes multi.* Si autem verum eſſet, quod narrat author, id non cantionibus, & verbis Babyloni viri, ſed potius grauiſſimo ſulphuris odori attribueremus, quo ille accenſa face regionem luſtrauerat: his enim tetris, & exiccantibus odoribus Serpentes excitantur, & fugantur. Aloyſius etiam Cadamuſtus ſimilis excantationis meminit apud Nigritas. Siquidem illarum regionum Princeps, quando præſentaneum deſiderat venenum, deſignato in terra circulo, & nonnullis prolatis verbis, Serpentes eò accedere cogit: tunc inter illos magis venenatum eligens interficiendum, alios miſſos facit. Itaque occiſo Serpente, eius ſanguinem cum ſucco cuiuſdam arboris miſcet, qua compoſitione poſtmodum arma linit, vt leuiter etiam ſauciando hoſtes, neceſſariam necis cauſam illis afferre poſſint. Immò Nigritæ, quando noctu frequentia Ser- H pentum ſibila audiunt, timenteſque ne aliquem animalium gregem adoriantur, ſtatim accurrentes carminibus illos diſſipant, atq; fugant. Quo autem modo carmina veneficorum fugent, atq; diſſipent Serpentes, non credit Turnebus quærendum eſſe; immò potius anilem quamdam, & puerilem Priſcorum opinionem in memoriam reuocandam eſſe arbitratur. Antiquitas enim opinata eſt cantionibus, & verbis excantatricum angues ita inflari, vt tandem diſrumperentur, & diſſilirent. Verùm hæc Turnebi ſententia difficultatem prorſus ſoluere non videtur: quandoquidem multi ſacræ Scripturæ verbis freti carmina ad coercendos Serpentes adhibenda eſſe autumant. Leguntur enim in ſacris Biblijs hæc verba. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem Serpentis ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter.* At animaduertendum eſt non omnia, quæ in ſacris litteris ad aliquam ſimilitudinem commemorata ſunt, ſemper probari, ſed ita accipienda eſſe, vt ab earum ſimilitudinibus erudiamur, propterea Diuus Auguſtinus in

In lib. Natug.c.28. Cantionibus angues coercentur. In Pſal.57

præ-

A prædicti psalmi expositione pronunciabat hunc locum ita esse intelligendum, vt excantationes damnentur, & similitudines nos erudiant. Idem author in Genesim de populis Marsis angues impunè contrectantibus verba faciens, scribebat ab illis populis cantionibus, & vi diabolica Serpentes reddi tractabiles: cum hæ bestiæ magisquàm aliud animal carminibus moueantur: gaudent enim Dæmones hanc sibi dari facultatem, vt ad hominem excantantem angues accedant, ad memoriam primi facti commendandam, vt Dæmonum cum humano genere familiaritas omnibus manifestetur. Constantinus quoque in Geoponicis Serpentum columbario non accedere notat, si in quatuor illius angulis hæc vox ἀδαμ inscribatur. Magi etiam vtuntur fistulis ex felium cruribus fabrefactis ad conuocandos Serpentes, quod si sit verum nec ne, nobis non constat; scimus quidem nos legisse sono fistulæ ex vertebris murium præparatæ, mures congregari. Verumtamen huiusmodi cantionibus verbis, & sonis nulla fides est adhibenda: cum verba nihil aliud sint, quàm voces lingua, palato, dentibus, labijs ad proportionem reuerberatæ: quò fit, vt nullam in corporibus impressionem facere possint. *Fistulis cõuocantur Serpẽtes, & mures.*

B Quamobrem huiusmodi cantiones superstitione non carere existimamus. Etenim si essent actiones naturæ manifestè vel à primis, vel à secundis qualitatibus depẽderent. His enim Philosophi, vt plurimum vtuntur, & in ijsdem omnis magia naturalis consistere videtur. Altera verò supernaturalis magiæ species Dæmonum fallacijs subiecta est, qui sæpè sæpius talia operantur, vt suam tyrannidem in dies magis, atque magis stabiliant: hac de causa hæc magia iure meritò damnata esse perhibetur. *Magia quot sint species.*

His animaduersis vera remedia ab animalibus plantis, & rebus inanimatis decerpta recitanda sunt, vt Serpentes prorsus fugentur, & dissipentur. Inter animalia primò se se offert Elephas, cuius pellis suffitus Serpentes fugat, vel eius adipe, ex Porta, perunctus ab eis timetur. Albertus pinguedine leonina perlinitum non solum à cæteris animalibus, sed etiam à Serpentibus defendit. Ceruus multas habet partes, quæ prærogatiuam fugandi Serpentis possident: nam Plinius à deferentibus dentem Cerui, angues fugari tradit. Alij os cordis cerui commendant, alij coagulum probant, & Dioscorides medulla vtitur. Demum Sextius pelle ceruina hominem induit, ne ad eum Serpentes ac- *Li. 7. Phyt. cap. 14.* *Animalia anguib. cõtraria.*

C cedere possint. Taurus ab his præsidijs nõ est excludendus; quoniam Sextius illius cornu in locis ab anguibus frequentatis comburit, & Crescentiensis illud ob eamdem causam, circa caueas gallinarum cremat. Iterum Plinius suffitu ex pulmone asini parato, omnia animalia venenata fugat; hominesque coagulo leporis ad eumdem effectum perungit. Alij vtuntur pinguedine catti, quæ, si experientia commendetur nec ne, non liquidò constat. Scimus quidem nostra ætate Presbyteros in villarum Templis morantes ob sepulcra, & cæmeteria anguibus redundantibus, multos feles domi nutrire, qui quotidie Serpentes fugant, atq; dissipant. Aetius Crocodili terrestris stercus adurit, fumumq; per infundibulum ad Serpentum latebras impellit. Fel Chamæleontis ignibus instillatum idem præstare, ex Plinio, dicitur. Tandem Dioscorides erucas in oleribus genitas cum oleo miscet, & hanc compositionem ad arcendos Serpentes commendat. Inter aues Ibis potissimùm probatur: siquidem illius tantùm pennas Serpens formidat. Oua etiam ex Kiranide Serpentes depellunt. Vultur quoq; inter hæc remedia locum habet: nam eius cor, vt voluit Plinius delatum, & iram Regum, & Ser- *Feles aluntur ad angues fugandos.* *Serpentes auibus quibusdam fugantur.*

D pentum impetum compescere potest. Quintus Serenus in fugandis huiusmodi bestijs non cor, sed iecur Vulturis commendabat sic canens.

Si iecur exectum tardo de vulture portes.

Aelianus suffumigio pennarum vulturis è cauernis suis has bestias elicere audet, vt illas tanquam stupidas facilè comprehendat. Id innuit etiã Quintus Serenus his versibus.

Vis & mirificos cautus persdiscere odores,
Accensis quibus arcetur teterrima Serpens,
Aut styracis vras, aut atri vulturis alam.

Deniq; maxima admiratione dignum esse existimamus, quòd Serpentes Serpentibus destruantur. Etenim qui vnum tantùm Serpentem habuerit, illum in fouea penès syluam parata superiniectis prunis collocet, nam vehementia ignis cruciatus, exitumq; non inueniens adeò vehementem emittet sibilum, vt cæteri syluæ Serpentes ad vocem accurrentes in eumdem illapsi locum peribunt. Immò etiam oua Serpentum in ignem proiecta, matres ad se etiam eminùs reuocare audiuimus: quamobrem Gesnerus scri- *Serpentes Serpẽtibus, & ouis Serpẽtinis capiuntur.*

bit

bit ſe à viro à fide digno id intellexiſſe, qui ouum Serpentinum in fornacem proiecit,& mox matrem feſtinanter accedentem, ſibilantem, & in fornacem ingreſſuram vidit,niſi ab aſſiſtentibus partim baculis, partim lapidibus interfecta fuiſſet. Dubitandum eſt an hoc per στοργὴν, nempè ob parentum erga filios amorem, an verò propter odorem acciderit. E

Præter animalia, plantæ etiam innumeræ ad arcendos Serpentes validiſſimæ ab authoribus celebrantur. Dioſcorides grauem abrotoni odorem Serpentes fugaturũ promittit. Galenus ſuffimentum ex radice peucedani, vel lilij, nec non ex folijs origani parat, & Serpentes abigit. Interdum vſus eſt tetro dictammi odore, acrimonia foliorum conizæ, & amaritudine radicis gentianæ. Auicennas infinita etiam præſcribit ſimplicia eumdem effectum præſtantia, quæ apud ipſum legi poſſunt. Plinius arum crematum adhibet, balſamum ſincerum vrit, nepetam, iuniperum, radicem ebuli, & cedrum accendit. Vnde Virgilius ad rem canebat hunc in modum.

In lib. de ſimpl. med. fac.

Lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap. 6.

Diſce, & odoratam ſtabulis accendere cedrum.

Li. 3 Geor.

Immò Plinius tradit, quòd Sabei ad Serpentes diſſipandos in ſyluis odoriferis frequentiſſimos, ſtyracem ſæpiſſimè comburunt. Inſuper probat folia ibiſci, radicem paſtinacæ ſylueſtris, baccas lauri, vitem nigram, & folia cunilaginis, ex quibus omnibus ſuccus eſt exprimendus, quo homines aduerſus Serpentes liniendi ſunt. Cardanus, ex aliorum relatione, ſcribit, roboream materiam in fimetis collocatam, Serpentum generationem impedire, & ſuccum raphani, in quo manus madefiunt, Serpentum morſus prohibere, vel quia ab odore acri plantæ abhorreant, vel quia eodem exanimentur. Conſtantinus Cæſar tribulum herbam ſummoperè commendat, quam cum aqua tritam in latibula anguium infundens, eos in fugam vertit. Mizaldus in ſimili caſu odorem filicis combuſtæ non eſſe contemnendum aſſeuerat: immò filicem in locis à Serpente frequentatis plantãdam eſſe probat. Amplius addit ariſtolochiam rotundam non eſſe ab his remedijs arcendam, quia nonnulli eam cum rana campeſtri, & modico atramenti diligenter triturant, ſicque Serpentes tanquam mortuos ſubſiſtere confirmant. Textor odorem liſymachiæ à Serpentibus vitari fatetur. Demum labulam, ſeu anabulam genus quoddam tithimali maioris Barbari vocant, cuius lac Serpentes expellere dicitur. Prædicta ſimplicia videtur commendaſſe Lucanus verba faciens de militibus Catonis in Africa à Serpentibus admodum vexatis; prædictis enim plantis, & alijs etiam aduſtis illos abegerunt. Sic igitur inquit. F G

Lib. 7. de rer. var. ca. 30.

Lib. 13. Agric. cap. 8.

Centur. 9.

Li. 9. de bello ciuili.

Hic ebulum ſtridet, peregrinaq; galbana ſudant,
Et tamarix non læta comis eoaq; coſtus
Et panacea potens, & theſſala centaurea,
Peucedanumq; ſonat flammis, erycinaq; tapſos,
Et larices, fumoque grauem Serpentibus vrunt
Abrotonum.

Deniq; Porta omnes illas laudat plantas, quæ ob antipathiam Serpentibus aduerſari dicuntur.

Li. 6. Phyt. cap. 24.

Si noſmet conuertamus res inanimatas, Ariſtoteles primum docet amnem eſſe nomine Pontum per mediam regionem fluentem, in quo lapis inuenitur cuius ſuffitu Serpentes pelluntur. Huius fortè remedij meminit Nicander, quando dixit. H

Vel in Threïcium flamma ſuccende lapillum.

Gagates, ſi credimus Oribaſio, præter alias manifeſtas qualitates, hanc peculiarem poſſidet, vt deferens à Serpentibus non mordeatur. Galbanum etiam multi commendant. Quare Virgilius non immeritò ſic ait.

Galbaneoq; agitare graues nidore chelydros:

Li. 3. Geor.

Calphurnio quoq; ſuffimen ex galbano, & pelle ceruina paratum non diſplicet, dum canit hunc in modum.

——— ſuccendere Galbana ſæpè,
Et tua ceruino luſtrare mapalia fumo.
Obfuit iſt. melis odor anguibus ipſe videbis.
Serpentum cecidiſſe minus; non ſtringere dentes
Vlla poteſt vncos, ſed inani debilis ore
Marcet, & obtuſo iacet exarmata veneno.

Alij

A Alij venerunt in hanc ſententiam, ex Aeliano, quòd terra illarum regionum, in quibus Serpentes non generantur ſuper illos proiecta in fugam vertat: ideoque circumforanei venantes in Africa angues, ad mouendam hominum admirationem, talia machinantur: ſiquidem Serpentes manſuefactos per Vrbes circumferunt, & terram Africæ monſtrant, quam aduerſus Serpentum impetum valere prædicant, ſicq; plebem imperitam decipiunt. Aetius vtitur aqua feruenti, vel muria acida, quam per ſiphonem in latebras Serpentum infundit. Hodie aliqui calce viua in aqua diſſoluta cauernas anguium irrigant. Quidam in prato foueam parant, in qua argento viuo repoſito Serpentes congregare profitentur. Rhaſis ſal ammoniacum in ore prius humefactum in fauces anguium expuit. At Auicennas aqua, in qua ſal ammoniacum prius fuerit ſolutum, loca inſpergit, vt illa à Serpentibus ſecura reddat. Tandem experimento certiſſimo comprobatum eſt, combuſtis veteramentorum corijs, Serpentes illicò fugari; quod Gatinara medicus celeberrimus, ſua ætate, accidiſſe narrat: nam, cum innumera præſidia, & fruſtra adhibita fuiſſent ad abigendum Serpentem, qui in ventrem B cuiuſdam hominis per os intrauerat, tandem ad fumum veteramentorum tanquà ad pręſidium ſingulare confugerunt; qui ore patientis per infundibulum exceptus fuit; ſtatimq; beſtia huius nidoris impatientiſſima per anum, magna omnium ſpectantium admiratione, egreſſa eſt. Ad finem multi, ex Ptolemeo, duorum Serpentum imaginem in lamina ærea, aſcendente ſecunda facie arietis, ſculpunt, promittuntq; huiuſmodi imagine ligari Serpentes, vt nemini noceant, vbi ſepulta fuerit, nos autem hæc tanquam nugamenta explodimus.

Veteramentorũ fumus valet cõtra angues.

Nicander inter cæteros authores in fugandis Serpentibus diligentiſſimus, tria remediorum genera proponit; primùm eſt ſuffitus ex varijs rebus, ſecundum eſt ſubſtratus variorum ſimplicium, tertium eſt linimentum ex varijs ſuccis paratum. Primitùs commendantur ſuffimenta Serpentibus contraria, quoniam natura frigidi eſſe perhibentur: ideòq; ab odoribus grauibus facilè feriuntur, vt Ariſtoteles docuit. Nam ſicuti homini odores ſuaues ob frigiditatem cerebri delectabiles ſunt: idem in Serpentibus in natura frigidis euenire ſolet. At homo ſi in prunas ardentes incumbat, illicò ca- C pitis grauitatem percipit, & ſi diutiùs perſeueret, ſuffocationis periculum incurrit: eadem de cauſa Serpentes ab odoribus valdè acribus pungentibus, & igneis abhorrent, quoniam illis ſuffocationis periculum immineat. Quamobrem Nicander ſimplicia valdè acria ſuperiùs propoſita, & ab ipſo etiam confirmata pro arcendis Serpentibus ad ſuffitiones eligit, dum his verſibus in latinum translatis ſic canit.

In li. de ſẽſu, & ſenſili.

In Theriac.

Noxia Serpentum redolenti ſpicula tymbræ,
Ceruiniq; graui cornu nidore fugabis.
Et ſiccum accendens gagate quandoq; lapillum,
Quem conſumentis non exedit impetus ignis.
Multifidam ſilicem crepitantibus inÿce flammis,
Aut imas viridis libanotidos accipe fibras;
Tantumdemq; acris naſturtÿ his iunge duobus
Aequali capreæ iam iactum pondere cornu,
Aut exiccantem nares, cerebrumq; nigellam;
D *Interdum ſulphur, fœdum quandoq; bitumen,*
Vt ſumpta æquali pendantur ſingula parte.
Vel tu Threÿcium flammæ ſuccende lapillum,
Qui licet irriguis merſus tamen ardet in vndis,
Expreſſaq; ſtatim reſtinguitur vnctus oliua,
Hunc quem fluctiſoni mittunt de littore Ponti
Qui, rude vulgus, ibi veſcentes carne magiſtri
Paſcendi pecoris ſua poſt armenta ſequuntur.
Præterea graue olens candentibus indita prunis
Galbana, & ignitum faciens vrtica dolorem,
Dentatiſq; cedrum maxillis ſectile lignum,
Omnibus inuiſum Serpentibus afflat odorem.
Iſtis auxilÿs caua luſtra nigroſq; receſſus,
Ac omnes tali purgabis peſte latebras,

Et placido proſtratus humi ſatiauere ſomno. E

Tymbra igitur, & cornu ceruinum ſi vrantur vaporem quemdam acrem edunt. Lapis gagates ex quodam oppido Liciæ, Gagate dicto, cognominatus bitumen redolet, & cum ſit ſuccus concretus facilè accenditur,& peſſimum,more ſulphuris, reddit odorem ad pellendos Serpentes valdè idoneum. A filice quoq; aduſta odor grauis, veluti, & ex radice roſmarinj emittitur. Naſturtium eadem vi pollet, quia temperamento calidum, & acre eſt: propterea Latini illud à torquendo naſo cognominarunt; nam authore Plinio, tanto calore refertum eſt, vt in nares inditum ſternutamentum excitare valeat: pariter dum accenditur, vaporem admodum acrem effundit. Cornu capreæ, vel Damæ eumdem præſtare effectum dicitur, quoniam cum viribus cornu ceruini communicat. Similiter eadem ratio de ſulphure nigella, & bitumine afferri poteſt, quam paulò ante de lapide gagate aſſignauimus. Bitumen ergo corpus eſt limosũ, atq; terreſtre,idq; pro loci natura, ex quo deſumitur:nã quod è mare mortuo colligitur limoſius eſt, in Syria autem magis terreſtre eſſe perhibetur. In prædicto mari ex limo pingui, & viſcido generatur, & aquæ innatans à ventis ad litus truditur, vbi indureſcit: hoc genere bituminis Babylonij ad conſtruenda ædificia vti ſolebat; quemadmodum nos gypſum,& calcem ad lapides in parietibus ligandos adhibemus; hac igitur materia Semiramis Aſſyriorum Regina Babylonis muros erigi curauit: ideoq; non eſt admiratione dignum, ſi coniecta face conflagrauerit. Thracius lapis naturę eſt bituminoſæ, & nil aliud eſt quàm ſpecies gagatis, de quo Georgius Agricola conſulendus eſt. Vrtica etiam combuſta acrem reddit odorem ad angues fugandos perutilem;idem præſtare galbanum dicitur. Cedrus arbor eadem vi potitur; vſta enim grauiter olet. Et hæc de ſuffimentis Serpentes fugantibus dicta ſufficiant. F

Suffimenta ad arcẽdos Serpentes idonea.

Nicander poſtea memorat ſubſtratus nonnullarum plantarum, in quibus noctu iacentes à Serpentibus tuti eſſe feruntur his verſibus.

In Theriacis.

Sin hæc difficili conſtent non prompta labore,
Atraq; nox ſubitis tellurem contegat alis,
Finitiſq; operis dulcem tibi fortè quietem.
Vt ſua defeſsis redeat vis artubus, optes, G
Tunc iuxta virides ſinuoſi vorticis alueos,
Amnicolam nepetam per obeſas collige ripas,
His ea quando locis naſcatur plurima, namq;
Vdis læta labris, & amœno flumine gaudet,
Aut tibi caſta ſalix pulchroq; flore renidet,
Præbeat inſtrata ſecurum fronde grabatum.
Sic quoq; montanium polium, cuius graue ſpirans
Horret odor; nomenq; ſuum quæ debet echidnæ
Herba, & ab Euxina quæ fertur origanus vrbe,
Quæcumque illarum decerpitur obuia, prodeſt.
Quin etiam multò per aprica cacumina flore
Ridens abrotonus, pecoriq; ingrata petitum
Pabula ſerpillum, molli quod naſcitur horto,
Atq; ſuas circum radices figit, & hirtis H
Expaſſum folijs pendentia brachia fulcit.
Præſtat item exiguam circumluſtrare conizam,
Viticeaſq; comas, & ſpinoſas anagyros:
Sic & punicea ſectis ex arbore ramis,
Regaliſq; amplis licet haſtæ frondibus vti.
Accipe item innocuo medicantem frigore ſtrumum
Atq; inuiſa pigris ſcyra prima æſtate bubulcis;
Hac ratione etiam denſi coma pinaſtelli,
Cuius amarus odor longas effertur in auras,
Quæq; venenato fugat occurrentia morſu:
Atq; hæc ſola ſibi ſunt ſubſternenda decenti,
Quod ſtruis in vacuo pernoctans rure cubili.

Sed

A Sed aduertendum est, quæ substernuntur, talem debeant participare virtutem, vt Serpentibus aduersentur. Primò igitur Nicander probat calamentham, quam humidam appellat, non quia tali tēperie referta sit: etenim, teste Galeno, calida, & sicca est. Talis autem ab ipso vocatur, quoniam secus aquarum decursus libenter crescat Dioscorides huius plantæ tria genera proponit, vnum simile ocymo ratione foliorum, surculos, & caules angulosos proferens, secundum pulegio simile, sed maius, ideòq; pulegium syluestre nuncupatum, hoc nepetam Botanici appellare solent; tertium mentastro non absimile, folijs tamen oblongioribus præditum. Nicander tamen primas duas species potissimum intelligit. Per castam salicem, author viticem, nempè agnum castum insinuat. Frutex est in arborem assurgens, & folia ad similitudinem salicis proferens: huius Dioscorides duo genera tantùm constituit, vnum, quod tempore æstiuo floribus in albo purpurascentibus, alterum floribus cæruleis comatur: Quamuis hodie hæc planta floribus etiam candidis alatur in hortis. Hæ autem variæ species viticis cum calamentho, in abigendis Serpentibus, vires communes habere traduntur. Polium montanum eamdem habere prærogatiuam dicitur, est planta incano colore referta, & grauiter olens. Herba verò, quæ ab echidna nomen sortitur, echium ab Herbarijs, & aliter buglossum syluestre vocitatur: magna enim virtute contra Serpentes potitur: Propterea à Græcis duplici de causa ita appellatur, vel quia semen capitibus viperinis simile proferat, vel quia morsibus viperarum medeatur. Sequitur Origanum, quod aliqui maioranam syluestrem indigitant, & apud Dioscoridem trium generum esse perhibetur, nempè heracleoticum, onitide, & syluestre. Abrotonum ijsdem pollet viribus, duplicisq; speciei, nimirum mas, & fœmina assignatur: mas ramis gracilibus vt absynthium crescit; fœmina quodammodo fruticat, ideòq; Botanici hanc speciem chamæ cyparissum, nempè humilem cupressum cognominant. Serpillum aduersus anguinos ictus valet: calidũ enim, ex Galeno, & acre est, herba nota, quia per loca inculta, & etiã hortos latè serpat, atq; se se extendat. Coniza triplicis est generis, maior, minor, & media folia hirsuta, & parùm pinguia profert, floribus luteis in papos abeuntibus, viresq; aduersus angues, ob grauitatem odoris, sibi vindicat. Anagyrus postea C Nicandri, hodie sub hoc nomine planta est ignota. Meminit quidē Hesychius plantæ non dissimilis sub prædicto nomine, sed aliam non assignauit descriptionē. Nostræ ætatis Botanici hanc plantam anagyrim Dioscoridis esse opinantur; quia Nicander scribat grauiter olere: sed adduci non possumus, vt id credamus, quoniam anagyris Dioscoridis non est planta spinosa, neque dentata, quas conditiones Nicander suæ plantę attribuebat. Rami mali punici potius ob vim quamdam abditam, quam manifestam Serpentibus reluctari apud Nicandrum feruntur. Per regalem hastam intelligit author asphodellum folijs porri maioribus, & caule leui in nostris viridarijs florentem. Per strumum, vel potius strycnum, solanum apprehendere debemus, quod nulla ratione nàturali Serpentibus resistere potest: est enim omnis solani species ad mentem Dioscoridis frigida. Dicendum igitur est, pro tutela Nicandri, solani genera ob quamdam abditam contra Serpentes antipathiam, id operari. Per subsequentem plantam author fortè erythrodanum, vel rubiam tinctorum sumit, quæ manifestis qualitatibus contra Serpentes pugnat: nam, ex Galeno, radicem gustu habet acrem: ideòq; Dioscorides D illam aduersus Serpentes in vino fæliciter prescribit. Tandem ponit pinastellum, peucedanum Herbarij dicunt, planta est fæniculo similis, flore luteo, radice nigra, & odore graui: propterea non est mirum, si Nicander eam contra angues substernat.

Lib. 7. de simp. med. fac.

Lib. 3. de mat. med.

Substratus herbarum pro fugandis anguibus.

Echij etymum.

Maiorana syluestris qua.

Anagyris Nicandri non conuenit cum Anagyri Dioscoridis.

Lib. 4. de mat. med.

Lib. 6. de simp. med. fac.

Postremò Nicander ad linimenta ex varijs simplicibus composita confugit, dum canit hunc in modum.

Porrò suspectas potes obturare cauernas,
Vt prodire foras timeant, nec sibila tollant
Colla tibi, si cedrinas in fictile baccas
Triueris, huicq; tuos tibi cautus inunxeris artus,
Vel graue spirantis si germina pinastelli,
Siccaq; quæ incultis campestribus intyba surgunt,
Palladio intuderis, facturus vt ante, liquore.
Hoc quoq; cana modo tibi saluia proderit, & quæ
Multa ferè solas radix pretiosa Cyrenas
Incolit.

Prima fronte fructum cedri introducit, ex qua effluit reſina, ſed medicamen efficacius E redditur cerui medulla addita, quod etiam à Dioſcoride fuit commendatum. Deinde author meritò addit herbas multas ſuperius etiam deſcriptas cum oleo, & cum portione pulueris laſaris: hanc radicem cyrenaicam nuncupat. Laſer autem eſt herba, teſtibus Dioſcoride, & Theophraſto, caule ferulaceo, folijs apio ſimilibus, qua Europei carent: in Syria autem, Armenia, Libya, & Media naſcitur. Græci ſilphion, Latini laſerpitium cognominãt. Præterea Nicander pro hominum cautella componit paſtillos, dum recipit duos abrotoni ramulos, naſturtium ad pondus vnius obuli, ſeminis naſturtij quantitatem, quæ manu comprehendi poſſit, & ex omnibus in mortario contuſis, & cum oleo, & Cerui medulla confuſis prædictos fingit paſtillos, quos, vrgente neceſſitate, rurſus territ cum oleo, & hominem inungit. Ad eundem effectum præſtantiſſimum parat vnguentum, quod recipit duos Serpentes libidini indulgentes, nimirum in fine Veris captos (aliqui viperas intelligunt) medullæ Cerui drachmas triginta, vnguenti roſacei vncias ſex ſupra triginta, & olei oliuarum crudi tantumdem, omnia cum vncijs nouem ceræ permiſcet, Serpentibus prius in olla diligenter coctis, do- F nec caro ab oſſibus ſeparata fuit. Audiamus igitur Nicandrum verſibus in latinum tranſlatis loquentem hunc in modum.

Linimenta aduerſus Serpentes.

Paſtilli Nicandri contra Serpentes.

Vnguentum Nicandri contra angues.

Nulliuſq. fera metues lacrymabile vulnus.
Iniectoſq. in parua duos mortaria ramos
Nobilis abrotoni non feſſa contere dextra;
Aequaliq; oboli naſturtia pondere miſce:
Sic quoq; ducentis lapidem noua fęmina dauci.
Hincque, breues faciens rotulas pallente ſub vmbra,
Quæ tamen admiſſo ſit libera flamine ſicca.
Quas, poſtquam aruerint rurſum tere, deinde perunge.
Quandoq; in trinijs generanda dedita proli
Reptilia aſpicere eſt, ſecum coeuntia: quæ ſi
Figlinæ cautè tollens immiſeris ollæ,
Egregium antidotum contra illa venena repones. G
Sed ſuper adde bonæ ceruino ex oſſe medullæ,
Vel pinguis, caleat quod adhuc à cæde, cerebri
Triginta quantum poſſunt ſuſtollere drachmæ,
Quattuor heminas præſtantis odore roſacei;
Cuius facta ſemel, bis, terue expreſsio præſtat.
Splendentiſq; olei, crudis quod fluxit oliuis,
Tantumdem, & puræ dodrantem his adijce ceræ.
Hæc benè feruenti celer omni concoque vaſe,
Squamea dum liquidi molleſcant membra draconis.
Dehinc fabrefacta fiet mola, qua tibi cuncta terantur;
Turbenturq; ſimul, ſed acutas exime ſpinas,
Quandoquidem his atrum ſoleat pendere venenum:
Hoc ex vnguento tua colline membra, deinde
In quodcumq; voles iter, & quodcunq; grabatum H
Te poteris tuta ſemper conferre ſalute.

A SERPENTIBVS OCCISI, ET SAVCII.

LAOCOON ille Troianus, percuſsa equi fatali machina, pænas luiſſe perhibetur; dum eius duo filij à Serpentibus necati fuerunt, quibus ipſe mox auxiliaturus venenatis vulneribus obrutus interijt, de hoc Virgilius legendus eſt. Item Opheltes, qui alio nomine Achemorus vocabatur filius Lycurgi Memeæ Regis, dũ negligẽter ab Hypſiphile nutrice cuſtodiretur, in cunabulis dormiens Serpentis ictu ſaucius

Lib. 2. Aeneid.

A eius animam effudit. Ambrorum nempè tam huius pueri, quàm Laocoontis meminit Ouidius in Ibin, dum cecinit.

Quàm puer Hypsiphiles, quàm qui caua primus acuta
Cuspide suspecti robora fixit equi.

Orpheus Apollinis, & Calliopes musę filius, seu iuxta aliorum mentem, Oeagri, musicus celeberrimus vxorem nomine Euridicem duxit: hanc ad ripas Hebri fluminis in Thracia cum Dryadibus spatiantem Arysteus pastor violare voluit, quæ libidinosum iuuenis impetum festinanter vitans, Serpentem incautè calcauir, qui in pedem reuolutus venenato morsu illam interemit. Vnde Orpheus ad Inferos pergens vxorem recuperaturus apud Ouidium introducitur loquens hunc in modum.

Causa viæ est coniux, in quam calcata venenum
Serpes diffudit, crescentesq; abstulit annos. *Lib.* 10. *Metam.*

Hanc etiam mortem memorat idem Ouidius in Ibin, quando sic canit.

Neue venenato leuius feriaris ab angue,
B *Quàm senis Oeagri Calliopesq; nurus.*

Casum non dissimilem narrant accidisse Hesperiæ puellæ, quã Aesachus Priami filius deperibat: hãc igitur ab insequente fugientem anguis in herba latens momordit: vnde veneno toti corpori communicato obijt. Mox Æsachus vulnus ab angue inflictum sui ipsius causa perpendens, dolore afflictatus, è scopulo in mare se precipitauit. Ouidius hunc casum eleganter decantat his versibus.

Ecce latens herba coluber fugientis adunco
Dente pedem strinxit, vulnusq; in corpore liquit. *Lib.* 11. *Metam.*
Perdidimus miseram nos te duo, vulnus ab angue,
A me causa data est, ego sum sceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis solatia mittam;
Dixit, & è scopulo, quem rauca subsederat vnda
Decidit in Pontum.

Orestes furore liberatus, cum Tisamonem filium in Mycenarum imperium suffecisset,
C Serpentis ictu perijsse fertur. Propterea Ouidius in Ibin hæc habet.

Vtq; Agamemnonio vulnus dedit anguis Oresti,
Tu quoq; demorsu virus habente cadas.

Orion quoq;, qui iactans se profitebatur nullum à terra monstrum produci posse, quod ipse non conficeret, tandem Scorpionis ictu, vel vt alij scribũt, Serpentis morsu interfectus est. Demetrius Phaleræus auditor Theophrasti, & præfectus bibliothecę Ptolemæi Soteris, lęthali Serpentis, seu aspidis vulnere affectus est. Hunc etiam interitum Ouidius in Ibin memorat. Politianus etiam scribit. Ampycidem in Libya versantem à Serpente faucium interijsse, dum inquit.

Ampycidemq; pium Libycis quem strauit arenis *In Nutric.*
Serpens ferifero fauces accensa veneno.

Immò Mopsus Ampyci filius, ex Lycophrone, eadem nece extinctus est. Seneca, & ipse eiusdem meminit in Libya à Serpente cæsi, ibiq; sepulti, his carminibus. *In Medea.*

Idmonem quamuis bene fata nosset,
D *Condidit Serpens Libycis arenis.*
Omnibus verax, sibi falsus vni
Concidit Mopsus &c.

Apesantus Acrisij filius, ex Plutarcho, iuxta Inachum amnem ad latus Peloponesi fluentem, lethali Serpentis morsu interiens nomen monti dedit. Sulpitius in commentarijs ad Lucanum scipsit Canopum gubernatorem nauis Menelai, apud Canopum vrbem Ægypti, à Serpente occisum fuisse. Pausanias etiam narrat non longè à Trisontio montem fuisse, cui aliàs Sepia nomen fuit, & ibi Ægyptum Elati filium læthaliter ab angue percussum interijsse, ibidemq, humatum fuisse tradunt, quoniam cadauer, ob odoris grauitatem, longius efferri non potuit. Habemus à Parthenio, Benantem Laodices, & Acamontis filium, iuxta Olynthum Thraciæ vrbem, vulnere Serpentis occidisse. Quid plura? Cleopatra Aegypti Regina ab Augusto Cæsare superata brachium Serpenti mordendum porrexit, ne ab Imperatore duceretur in triumphum. Propertius eleganter id innuit hunc in modum. *De fluu.* *In Arcad.*

Lib. 3. *Brachia ſpectaui ſacris admorſa colubris,* E

Et trahere occultum membra ſoporis iter.

Lib. 25. Xanthus hiſtoriarum author ſcriptum reliquit apud Plinium, Tillonem ab angue quidem interfectum, ſed herba, quam vocant ballin, denuò vitæ reſtitutum fuiſſe. Legendus eſt etiam Cynthius poeta, qui elegans conſcribit epigramma de Dedalo penes lacum morſu anguis extincto. Demum innumeros Serpentum morſibus obijſſe credendum eſt, quorum nomina nobis ſunt ignota: quandoquidem Heliogabalus, ex Lampridio, infinitos Serpentes, per ſacerdotes nationis Marſicæ collegiſſe fertur, illoſq; antequam diluculaaret, in populum ad ludos celebres conuenientem effudiſſe: ideòq; multos horum ictibus in arena concidiſſe coniectandum eſt. De faucijs à Serpentibus multæ eſſent recitandę hiſtoriæ, ſed vnam, aut alteram, breuitati indulgentes afferremus. Aleon ſagittarius Cretenſis, vt animaduertit Textor, Serpentem confecit, filio ſuo leuiter læſo, quem anguis iam iam in faucibus habebat. Georgius Cappadox, ſub Diocletiano, tribunus militum maximum Serpentem in Africa trucidauit, liberata puella, quam ſauciam erat deuoraturus. F

Lib. 2. epigr.

Tom. 2. Offic.

VENENI ANGVIVM DIFFERENTIÆ, ET SIGNA.

ANTEQVAM ad explicandas veneni differentias accedamus: noſtra prius intereſt veneni æquiuocationem meditari. Siquidem venenum aliquando pro cantione, & veneficio vſurpatur. Id præſtitit Cicero in ſuo Oratore, quando ſcripſit memoriam ſibi veneno (nimirum cantionibus, & veneficijs) ereptam fuiſſe. Interdum venenum pro tinctura, ſeu imbutione coloris ſumitur, in quo ſenſu hoc vocabulum fuit vſurpatum à Virgilio ſic canente.

L. 2. Geor. *Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.* G

Infectionem, ſeu tincturam à Priſcis venenum appellatam fuiſſe arbitramur; quoniam herbas venenatas ad inficiendum, ſeu colorem inducendum valdè idoneas eſſe crediderunt. In præſenti autem hiſtoria, venenum pro eo, quod inficit animalia, intelligendum eſt. Priſci autem ad diſtinguendum à veneno medicamentum, has particulas (bonum, vel malum) addebant: ideòq; per bonum Pharmacum, medicamentum, per malum verò, venenum intelligebant. In hoc intellectu canit Homerus hunc in modum.

Lib. 4. Odyſſ. Αἰγυπτίη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Spondanus ad verbum hæc carmina ita vertit.

Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra

Pharmaca plurima ſalubria mixta, multa lethalia.

Sed erit ſatius latinis verſibus ita canere.

Fertilis Aegyptus rerum medicamina mixta

Optima multa ſimul, deterrima plurima profert. H

Latini quandoq; venenum, vocabulo à Græcis mutuato, deleterium appellant. Hoc igitur in genere, quatenus per ſe conſideratur, eſt res non naturalis, quæ corpus humanum penetrans maximi nocumenti, vel etiam perfectæ corruptionis cauſa eſſe perhibetur. Hoc deinde in duas partes præcipuas diſtribuitur: nam venenum eſt corpus, & omne corpus, vel eſt ſimplex, & naturale, vel compoſitum, & artificiale. Ideò venena ſimplicia, & naturalia primum membrum huius diuiſionis occupant: compoſita verò, & Artificio aliquo parata ſecundam partem diuiſionis conſtituũt. Venenum igitur naturale vocatur illud, quod eſt pars quatuor elementorum, aut ex illis abſque vlla arte integratum. Alterum verò eſt, quod ad arbitrium hominis venefici, componitur. At in præsẽtia de naturalibus ſermo habetur, inter quę venenata animalia, & potiſſimum Serpentes connumerantur, quorum hiſtoria in his libris exaratur.

Venenũ duplex.

Venenũ naturale quale.

Venenũ artificiale.

Venenum anguium vbi lateat.

Venenũ ergo, quoad Serpentes, in cyſti fellis reſidere Plinius aſtruit. Greuinus autem, & alij ſtatuunt virus Serpentum in veſica quadam ſub lingua inueniri: qua diſrupta,

A rupta, liquor quidam biliosus emanans inficit corpus, cui communicatur: etenim Reusnerus in Paradiso poetico sic canebat.

Sæpè latet viridi sub gramine concolor anguis,
Et collecta graui fauce venena iacit.

Omnes enim Serpentes non sine aliquo veneno esse perhibentur: quandoquidem natura singulis, & quibuscumq; proprium virus impertita est. Quidquid de Serpentibus innoxijs dictum sit: innocui enim in comparatione ad valdè nocuos vocati fuerunt. Quare non sine ratione Virgilius olim introducebat Iouem cunctis anguibus virus cõmunicantem, dum inquit. *Li. 1.Geor.*

Ille malum virus Serpentibus addidit atris.

Propterea iusta de causa possumus cum Isidoro atteſtari Serpentum esse tot venena, quot genera, tot pernicies, quot species, & demum tot dolores, quot colores in ipsis obseruantur. Quoniam hæ bestiæ non modò homines, sed etiam cæteras animantes mordendo venenare solent. Iuxta illud Baptistæ Mantuani.

B *More Colubrorum quibus est innata libido*
Dente venenato, pecudesq; hominesq; necandi.

Verùm à Serpentibus percussi non omnes eodem tempore, vel pereunt, vel liberantur; hocq; non semper à veneni qualitate, sed à diuersa patientis temperatura dimanare solet: Siquidem iuxta calorem naturalem debilem, vel validum maior, vel minor resistentia nascitur: quemadmodum etiam in medicamentis catharticis obseruare licet: nam drachma rhabarbari in altero patiente celeriorem, in altero verò tardiorem molietur operationem. Quod non ab alia causa, quàm à diuerso temperamento prouenit. Quemadmodum etiam venenum sumptum citiùs, & seriùs operari solet, iuxta varietatem quatuor primarum qualitatum frigidi, calidi, humidi, & sicci, nec non aliarum, quas Philosophi secundas qualitates appellant; nimirum iuxta mollitiem, duritiem, grauitatem, lenitatem, & viſciditatem. Obseruamus enim res calidas leues, & tenues celeriorem, quàm frigidas, duras, graues, & viscidas exercere operationem. Hoc docuit Galenus, quãdo scripsit esse quædam venena multò post assumptionem interimentia, & potissimum, quæ viscidam, & terrestrem naturam participãt: ideòq; statuendum est, venena statim necantia esse calida tenuia, & leuia: propterea faciliùs per venas, & arterias ad cor penetrant. Huius conditionis fortasse fuerunt venena in scrinio Caligulæ Imperatoris reperta, quæ in mare proiecta, statim illud adeò infecerunt, vt pisces paulò post perierint. Id totum Suetonius in vita Caligulæ tradidit. *Operatio veneni diuersa quæ.* *Lib.3.de simp. med. fac.* C *Veneni Caligulæ qualitas.*

Modò ad differentias veneni anguium properandum est, quæ à multis accipienda sunt. Primitus, iuxta sexum, mares fœminis sunt nocentiores. Iuxta ætatem, senes iunioribus deteriores; licèt aliqui totum oppositum sentiant. Iuxta molem corpoream, magni (loquendo tamen de eadem specie) paruis vi venenata antecellunt. Iuxta inanitionem, & repletionem, ictus Serpentis ieiuni magis quàm saturi est pernitiosus. Iuxta anni tempus, æstate magis, quam hyeme angues sunt timendi, quam sententiam secutus est Matthiolus, ad quem lectores possumus relegare. Cæterum verno tempore, quando senium exuunt magis formidolosi esse feruntur. Id docuit Virgilius, quando scripsit infrascriptos versus. *Differẽtiæ veneni anguium.* *Lib.6.in Comm. ad Diosc.*

D *Non mihi tum molles sub dio carpere somnos,*
Nec dorso nemoris libeat iacuisse per herbam;
Cum posi is nouus exuuijs, nitidusq; per herbam
Voluitur hic Serpens. *L.3.Geor.*

Hic inquiri solet, an aliquod assignetur tempus, quo Serpentes veneno prorsus careant: propterea quod Vincentius, in speculo naturali, pronunciat Serpentes in aqua versantes virus deponere, & exeuntes illud resumere, & si fortè accidat, vt anguis ab aqua egrediens depositum non reperiat venenum, caput ad saxum allidere, & præ dolore interire. Ad dissoluendam hanc difficultatem, sciendum est ad mentem Plinij, nil aliud esse venenum Serpentis, quàm fel, quod pedetentim per venas ad vesicas oris peruenit, vbi secus dentes continetur: natura enim in huiusmodi animalibus, nonnullas partes destinauit, ad quas excrementa demandarentur; quia si hæc per totum corpus diffunderentur, proculdubiò totum animal esset venenatum. Id autem non est asserendum cum Serpentes, abscissis capite, & cauda, & *Li.20.c.8.* *Cur totum corpus Serpentis non sit venenatum.*

cauda, & ablatis felle, & interaneis, in quibus venenata, & excrementitia materia, E conferuatur, ab hominibus etiam edantur. Ideò non videtur veritati confonum, quod à Serpentibus denuò venenum refumatur: quoniam venenum in illis collectum veficulis non poteft, nifi per ictum, illis difruptis, exire: nifi quis velit affere re venenum iterum in ventriculum animalis detrudi, indeq; ad cyftim fellis, & deinceps ad deftinata loca deferri. Hinc ratio Vincentij nullius valoris eft reputanda. Præterea cum nil aliud fit venenum, quàm fel Serpentinum, id poteft deperditum denuò generari; cum affiduè biliofus liquor in huiufmodi beftijs procreetur: quemadmodum in fele zibethi illud odoratum excrementum in dies producitur, & veluti in mulieribus quotidie menftrua excrementa refultant. Quare non erit neceffarium, ad mentem Vincentij, fateri Serpentes, ob amiffum venenum præ dolore difrumpi: propterea quod vidimus à Circulatoribus Serpentes iratos ad pānum rubrum mordēdum impelli, vt difruptis veficulis venenum perdant, confequenterque melius pertractari poffint; quod venenum tamen, temporis tractu, in ijfdem locis denuò congregatur. Infuper fi vera effet opinio Vincentij, nimirum à Serpentibus aliquando venenum in F aqua deponi, petendum effet ab ipfo, an illa aqua fit fluens, vel ftagnans: nam fi fluit, proculdubiò in illa venenum diffipabitur, ficq; ab angue refumi non poterit. Sin fuerit ftagnans, nulli dubium eft, quòd venenum illud in aqua putrida alterabitur, & cum venenum fit excrementum biliofum, & tenue in huiufmodi aqua facillimè euanefcet.

Venenum ab angue depofitum refumi non poffe.

Iuxta potentiam veneni, alij Serpentes vulnerando breui temporis fpatio, alij diuturniori perimunt. Ideò legitur in hiftoria Indiæ Lufitanicæ, quòd in campis, & nemoribus illarum regionum diuagantur Serpentes, à quibus canes, & fues demorfi, fex tantùm horas viuunt: homines verò icti diem folum naturalem fuperuiuunt: & fi accidat, vt remedijs opportunè adhibitis liberentur, & denuò mordeantur, vitę difcrimen amplius non incurrunt. In confirmationem potentiæ veneficæ Mapheus narrat in nonnullis Indiarum locis, Serpentes inueniri, quorum halitus adeò peftilens eft, vt prætereuntes interimat. Ad rem Ponzetus prodit ob potentiam veneni, quemdam interijffe, cum fe lauaffet in aqua calefacta lignis fecus Serpentum cauernas excifis. Immò Scaliger Parauicinum quemdam non procul Dertona, in venatione, Serpente lancea occifo, vnà cum equo mortuum effe atteftatur: nec fine ratione, quandoquidem G Auicennas publicauit quemdam militem, angue hafta cæfo, perijffe, quia venenum per haftam manui vulnerantis communicatum deinceps totum corpus occupauit. In huius afferti confirmationem Matthiolus tradit in agro Tridentino iuxta quemdam collem à cuftode vaccarum longa hafta, magni, & horrendi Serpentis caput transfixum fuiffe, dumq; pro viribus fixa teneretur hafta, ne Serpens elaberetur, magno ftatim tremore correptus eft. Vnde magno edito clamore tranfeuntes ad fe conuocauit, qui accedentes Agricolam ferè exanimem inuenerunt. Quare cognita infortunij caufa, ob Serpentem, qui fine dubio per haftam virus percutienti communicauerat, ad theriacam, & ad alia præfidia confugientes, rufticum tandem ad vitam reuocarunt.

Vis veneni Serpentini qualis.
Parte 3.
L.4. fen.6.
Lib.5. in comm. ad Diofc.

Præterea, ratione loci, & alimenti vis venefica in anguibus confideranda eft. Siquidem montani cæteris magis mordaces, & venenati effe feruntur. Immò iuxta pabulum magis, & minus venenofos effe Edoardus Vuot arbitratur, exemplo viperarum H Arabicarum inter frutices balfami viuentium: nam incolæ balfamum colligentes earum morfum minimè formidant. Hinc colligendum eft quædam animalia in vna regione effe venenofa, in alia verò omni veneno carere. Id exemplo plantarum comprobari poteft: fiquidem napellus in iugis alpium nutritus vires admodum deleterias exercet, delatus autem in hortos, in venenando parùm operatur.

Lib. 6. de Diff. Anim.
Vis veneni ratione loci.

Quoad figna Olaus Magnus fcripfit percuffum à Serpente primùm obftupefcere, deinde poftquam calefactum fuerit virus patientem interire, nifi remedijs efficacibus occurratur. Tagautius ftuporem quemdam induci in patientem affeuerat, vt ferè non fentiat: Præterquamquòd vulnus dolore non vulgari affligitur, color mutatur; fit enim ruber, & inflammatur, aut liuet, aut nigricat, & deniq; patiens magis angitur moleftijs, & totus ardet.

Signa veneni anguium.
L.2. Inftit. Chyrurg.

VE-

VENENI SERPENTVM MEDELA.

ANTIQVI Ethnici suos habebāt sacerdotes,& alios, quos diuinitus missos putabant,ad quos vulnerati à Serpentibus tanquam ad sacram anchoram confugiebant.Quare Vulcani antistes in Lemno Insula (vt voluerunt Græcorum nonnulli)hac prerogatiua sanandi demorsos ab anguibus potiebatur:propterea Cęlius Rhodiginus Philoctetem penès aram Apollinis Smynthei à Serpente pūctum,illuc medicinæ gratia missum fuisse attestatur.Item Vmbro sacerdos de gente Marubiorū apud Virgilium, & Atyr apud Silium Italicum, virtutem sanandi Serpentū morsus possidere dicebantur. Alij medicam opem à Psyllis populis petebant. Hoc præstitit Cato ,quando cum exercitu Iulij Cæsaris per Deserta Libyæ iter faciens à Serpentibus adeò vexa- B batur, vt,singulis ferè horis, milites à Serpentibus percussi caderent. Ideò Psylli accedentes vulnera ab anguibus inflicta sugebant,& cantionibus Serpentes fascinabant, ne imposterum prætereuntes milites ictibus agitarent. Huius meminit Lucanus, quando cecinit. *Li.9.Pharsal.*

——————— gens vnica terras
Incolit à sæuo Serpentum innoxia morsu,
Marmaridæ Psylli, par lingua potentibus herbis,
Ipse cruor tutus, nullumq; admittere cuius
Vel cantu cessante potest; natura locorum
Iussit, vt immunes mixti Serpentibus essent.

Idem referri à Nicandro in libris de natura animalium testificatur Aelianus, nonnullosq; Nicandri recitat versus desumptos fortè ex libro, quo hodie nos caremus. Existimabat enim Antiquitas Psyllorum, & Marsorum corporibus innatam esse virtutem, quodcumq; venenum profligandi. [T]radit autem Callias in historia, quam de Siracu- C sano Agathocle conscripsit; demorsum à Serpente, si vir Libycus natione Psyllus fortuitò inuenerit, vel aduocatus accesserit, dolore non valdè oppressum, sola saliua dolorem sedabat, & plagam curabat: sin magno dolore afflictum viderit, tunc Psyllus hauriens aquam, os suum diligenter colluebat, deinde illam in poculum proiectam, vulnerato bibendam tradebat;& si prædictis remedijs venenum non cedebat, tunc cum ęgrotante nudo nudus accumbebat,& proprio corpore veneficam vim frangebat,hacq; ratione ab impendente necis periculo patientem prorsus liberabat. Idcircò hi versus ad rem leguntur apud Aelianum. *Psylli, & Marsi populi medebantur ictibus anguiū*

Audiui Lybicos Psyllos, quos aspera syrtis,
Serpentumq; ferax patria alit populos,
Non ictu implicitum diro, morsuuè venenam
Lædere, quin læsis ferre & opem reliquis:
Non vi radicum, proprio sed corpore iuncto.

D Quibus Præsidijs nullam fidem adhibendam esse pronuntiamus: propterea quòd Galenus, & ipse attestatur Marsos populos, qui sua ætate adhuc extabant, contra Serpentum virus nullam propriam facultatem possedisse, sed quibusdam dolis, & vanis commentis vniuersam plebeculam decepisse: quemadmodum hodierni Circulatores, qui Serpentes, & viperas non debito tempore venantur, captisq; carnes mordendas obijciunt, vt, omni veneno ab illius ore euacuato, fælicius coram populo contrectari possint: Immò de D.Pauli stirpe (quod certè mentiuntur) se propagatos esse promulgant. *In lib. de Ther. ad Pis.*

Omissis Priscorum nugamentis,ad seria,& rationalia remedia properandum est,quæ venenum digerant, & veneni transitum ad partes principales impediant; illis enim occupatis, præsidia licèt optima incassum adhibentur. Itaq; duo scopi præcipui in hoc casu ab authoribus medicis proponuntur; nempè virulenti humoris euacuatio, & affecti corporis immutatio, seu alteratio. Cum igitur apud Medicos duplex euacuatio recenseatur; nimirum vniuersalis, quæ medicamentis potissimum catharticis procuratur, & particularis, quam Medici per partem affectam moliuntur, illi applicando pharmaca ad virus eliciendum idonea. Est igitur aduertendum, quòd in punctionibus Serpen- *Remedia veneni rationalia.*

tum non ſemper (vt aliqui arbitrantur) ab vniuerſali euacuatione inchoandum eſt, nam E ſolum ad eam medicus confugere debet, quãdo virus penetraſſe genus venoſum ſuſpicatur. Præſidia igitur à tribus medicinæ fontibus, nempè à chirurgia, pharmacia, & diæta haurienda ſunt.

Remedia chirurgica. Ratione chirurgiæ, prima fronte ſe ſe offert, venæ ſectio, quam admittit Paulus Aegineta, quotieſcumque venenum per totum corpus fuerit diſſeminatum, & præſertim ſi patiens plethora laboret. Galenus docet punctos à Serpentibus eodem modo eſſe curandos, quo demorſi à cane rabido ſanantur. Venenum enim ad partes extimas extrahendum eſt, ideòq; cucurbitulæ ſcarificatæ commendantur, & potiſſimum illæ paruæ, quæ in æſtuarijs *cornetti* vocitantur: hæ loco vulnerato applicandæ ſunt; dummodo partes circumiacentes vinculis prius conſtringantur, ne mala veneni qualitas illis communicari poſſit. *In lib. de ſect. ad Tyron. c. 7.* Alij abſq; cucurbitulis, locum affectum ſpongia prius fouent, deinde ſcarificant, altius ſcalpello vlcuſcula imprimendo, vt viroſa materia è profundis partibus euocetur. Alij vulneratam partem accenſis ouorum gallinæ teſtis prius in aceto infuſis addito cornu Cerui, & galbano ſuffumigant, poſtmodum illam diligenter ſcarificant. F Alij probant hirudines, quæ ſanguinem virulentum ſorbeant. Quamuis, ex Auicenna, ſint qui, lucri gratia, ore proprio huiuſmodi vulnera ſugant: ſed nunquam ieiuni ad hoc miniſterium accedunt: immò ſepè os vino odorifero colluunt, & in ore oleum roſaceum, aut violaceum continent, deinde quod ſugunt ſæpè expuunt. *L. 4. fen. 6. trac. 3. c. 1.* Verùm ex chirurgico fonte nullum elicitur preſtantius remedium, quàm partis affectæ inciſio, ne venenum vlterius progredi poſſit. Hoc remedium, ex Dioſcoride in Aegypto, tempore ſpicilegij erat in vſu: tunc enim ruſtici formidantes copiam anguium in campis verſantium, ollam pice plenam in agros deportabant. vbi ergo pars aliqua à Serpente puncta fuerit, illicò faſciam in ollam conijciebant, qua locum ſtringentes ſecabant, deinde picem inſtillabant, & liberabantur. Clariſſimus Mercurialis, & alij authores, poſt inflictum vulnus, continuò partem inurunt: hoc enim præſentaneum auxilium reputant; cum ignea vis omne veneni genus caſtigare, & domare poſſit. *Partis læſæ inuſtio.* Sed animaduertendum eſt, ne, ablata eſchara, cicatrix citò inducatur, quoniam vlcus tandiù ſeruandum eſt apertum, donec omnis venefica materia euacuata fuerit. Cęterũ modus vtendi igne G in hoc caſu, multiplex eſſe ſolet. Alij cauſtica adhibent medicamenta, alij fune accenſo, & alij oleo feruenti vtuntur. Nos autem ſatiùs eſſe opinamur ad ferrum candens tãquam ad remedium expeditiſſimum recurrere.

Remedia pharmaceutica. Pharmacia reliqua nobis ſuppeditat medicamenta cùm aluum, tùm vomitum ſtimulantia: propterea legitur in epiſtola ad Geſnerum, quòd quidam agricola à Serpente in pede demorſus, conſilio cuiuſdam anus, pedem terra obruit, & gallina diſsécta vſus eſt, quibus nihil conferentibus, tandem conſilio cuiuſdam matronæ, theriacam ex cereuiſia ſumpſit, indeq; aliquot horis euomẽs liberatus eſt. Modò à ſimplicibus inchoando medicamentis per elementa, animalia, & plantas ad compoſitas medicinas paulatim accedendum eſt. Inter elementa Io. Tezetzes commendat aquam his verſibus politicis in latinum ſermonem à Paulo Iacifio translatis. *In lib. var. hiſt.*

Aliquis à Serpente morſus, aquam tacens ſi biberit,
Capulum enſis nigrum aqua intingens,
Antequam Serpens aquam guſtet, qui momordit, H
Seruatur maximè illæſus à veneni nocumento,
Et ſi alius nunciauerit alicui, dicens hæc,
Ille à Serpente ictus longe tacet,
Atq; illuc non valeat ille venire,
Bibat nuncius dictam aquam,
Et qui ægrotat, ſanitatem accipit etiam à longè.

Remedium cuiuſdam Eremitæ. Non diſſimile remedium à terra ſumptum memorat Matthiolus adhibitum ab Eremita olim circa Romam morante, ad quem multi nomine vulneratorum ab anguibus confugiebant. Hic ſolitus erat interrogare nuncium, num vellet pro patiente remediũ ſumere, & annuenti iubebat, vt pedem denudatum in ſolo collocaret, quem gladij acie circumſcribebat, indeq; amoto pede, hæc verba in veſtigio inſcribebat. CARO CARVZE SANVM REDVCE, REPVTA SANVM EMANVEL PARACLETVS. Deinde eodem gladio characteres delens, terramq; colligens in

cyathum

A cyathum aqua plenum infundebat, donec subsideret, quam postmodum indusio nundo colatam ei propinabat,& confestim ægrotus absens sanabatur. Verũ hoc præsidium, cuius ratio reddi non potest, omittendum esse existimamus.

Ad animalia autem transeuntibus prima fronte sese offert columba, quę viua incisa,& morsui Serpentum imposita, iuxta mentem Sextij, venena omnia ad se trahere creditur. Item gallus, & gallina, ex Aetio, dissecta loco affecto apponitur, vel ad aliorum mentem,sedes horum animalium deplumata ictibus anguium alligatur,donec vis vniuersa veneni extracta fuerit;cuius rei indiciũ est,quando pullus postremo appositus non moritur. Huius autem rationem esse credimus, quia gallinę calido temperamento prędite totam virulentam materiam imbibunt: Siquidem proprium esse caloris attrahere docuit Aristoteles,idq; mulorum experientia comprobatur,in quorum aluo venenati conduntur,sicq; liberantur,dum illud virus totum à calore muli attrahitur. Eodem exemplo docemur in ijs, qui puncti sunt à phalangio, tarantola vulgò dicto, à Taranto Apuliæ oppido: quandoquidem incolæ sępè numero horum ictibus afficiuntur,nullumq; præstantius remedium inueniunt, quàm choreas ducere, tamdiùq; saltant, donec tota vis veneni per sudorem educta sit. Capra ab his pręsidijs non est arcenda: nam Aetius, & Actuarius hædum dissectum loco gallinæ probant, Dioscorides iecur caprillum commendat, Plinius ventriculum capræ recenter necatæ apertum parti affectæ alligat, Auicennas harum belluarum carnem combustam puncturis Serpentum inspergit. Alij denique lacte caprillo partem vulneratam fælici cum successu fouent. Quapropter in epistola ad Gesnerum legitur, quòd rusticus à Serpente ictus pedem læsum in quantitate sufficienti lactis capræ nigræ imposuit, & statim dolore, & tumore solutus est. Ideò non præter rationem quædam puella à Serpente demorsa, caseo recenti capræ vlceri imposito, sanitati restituta est. Ceruus ab his præsidijs non est excludendus: nam Dioscorides medula cerui perlinitum à Serpentibus optimè defendit. Item Galenus cornu ceruinum comburit, & trituratum cum aceto subigit. Vegetius in iumentis à Serpentibus vulneratis vtitur stercore suillo recenti; illo enim, & melle Attico cum vino,& vrina humana plagam inungit. At Dioscorides fimum bubulum summoperè commendat. Deniq; Serpens, & ipse suosmet ictus sanare perhibetur. Vnde de hoc animali poterimus pronunciare, quod Antiquitas de hasta Achillis prædicabat. Sic enim canebat Ouidius.

Remedia ex animalibus pro morsu anguiũ.

Indiciũ veneni superati.

Capræ, & partes earũ remedio sũt venenatis.

Lib. 2. de mat. med.

Lib 3. de med. facil. par.

Lib. 3. Med.

> *Vulnus Achilleo, quæ quondam fecerat hosti,*
> *Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.*

Audiamus igitur Quintum Serenum de Serpente canentem hunc in modum.

> *Quæ nocuit Serpens fertur caput illius aptè*
> *Vulneribus iungi, sanat quæ sauciat ipsa.*

Hinc nonnulli fuerunt huius opinionis venenum pro antidoto, ad castigandum aliud venenum fæliciter adhibendum esse, exemplo theriacæ, quæ ex viperis integratur, & tamen cætera venena corrigit,atq; profligat. Præterea in regionibus Allobrogum,multæ aconitorum species spontè crescunt, circa quas muscæ quædam paruę semper volitant, & hę illius venenatæ plantę vera theriaca esse perhibentur. Item Nerium,seu Rhododendrum virulenta qualitate non caret, & tamen contra Serpentum ictus commendatur. Habemus in hoc genere apud Ausonium lepidum epigramma de quadam muliere toxicum marito propinante, cui, vt citiùs operaretur, portionem argenti viui addidit: sed tantum abfuit vt obesset, vt potiùs hydrargyrum illi opem tulerit. carmina igitur epigrammatis sic se habent.

Fimus suillus, & bubulus venenis resistit.

Lib. 1. de Rem. Am.

Num venenum veneni sit remedium.

> *Toxica zelotypo dedit vxor mecha marito,*
> *Nec satis ad mortem credidit esse datum:*
> *Miscuit argenti lethalia pondera viui,*
> *Cogeret vt celerem vis geminata necem.*
> *Diuidat hæc si quis, faciunt discreta venenum,*
> *Antidotum sumet, qui sociata bibet.*
> *Ergo inter se se dum pocula noxia certant,*
> *Cessit lethalis noxa salutiferæ;*
> *Protinus, & vacuos alui petiere recessus*
> *Lubrica deiectis, qua via nota cibis.*

Quàm

Quàm pia iura Deum? prodeſt crudelior vxor:
Et cum fata volunt, bina venena iuuant. E

Cur autem id ſine patientis noxa peractum fuerit Authores ſententijs inter ſe variant. Alij ſcribunt id accidiſse,quoniam toxica ſibi inuicem aduerſabantur. Alij,quia vnum alterius fuerit antidotum. Alij alias aſſignant cauſas Verũ nos à graui pondere hydrargiri id dimanaſse arbitramur,quod in ventriculo nullam contrahens moram, aliud venenum confeſtim ſecum ducens imos petijt receſsus, itaut venenum noxiam operationem exercere non potuerit.Id ſtabilire poſsumus exemplo caſus,qui Bononię contigit; dum quidam ingrediens officinam,pharmacopæo abſente, pro acetoſo ſimplici,argentum viuum hauſit, quod paulò poſt abſq; vlla læſione euacuauit. Auicennas etiam in

Lapis Serpentis ad quid.

ſimili caſu, lapidem in Serpentibus repertum de collo patientis ſuſpenſum multùm conducere affirmat. Aliqui muręnam non vulgariter prodeſſe atteſtantur, exemplo cuiuſdam viri nomine Ciſſi, qui, referente Aeliano, cultui Serapidis deditus, deuoratis

Muræna veneno medetur.

incautè Serpentum ouis, valdè augebatur: rogatus itaq; ab eo Deus murænam viuam præcepit emendam, & manum in vas, in quo ſeruabatur, immittendam: paruit ille,cui F muręna mordicus inhęſit,quæ poſtea dum auellebatur,ſimul etiam morbus ablatus eſt. Hactenus de animalibus.

L.9. cap.4.

Plantæ ſuccedunt conſiderandæ, quæ pro Serpentum morſibus adhibendæ eſſent. Aelianus ſcriptum reliquit in regionibus Indicis plurimos Serpentes generari cæteris animantibus nocuos; ibiq; etiam multas herbas ſalutiferas oriri aduerſus ictus Serpentum perutiles,quarum herbarum virtutem, & vſum Indigenæ optimè norunt. Item

Plantæ venenum castigantes.
Lib.2.hiſt. Ind.
In theſau. remed.
Li.13.hiſt. nat.

Maphæus narrat in oris Indiæ quaſdam procreari plantas, quas *Copaibas* vocant; ex quibus tanquam è ſcatebris,per æſtatem, cæſo cortice, liquor, balſami inſtar, dimanat, ad quem læſi à Serpentibus confugientes ſanantur.Propterea Euonimus, & ipſe quoddam balſamum artificiale præſcribit, cuius duæ, vel tres guttæ in morſus Serpentum inſtillatæ totum virus delent. Plinius etiam tradidit peculiares arbores ex nucum genere in Syria naſci, quæ aduerſus anguium punctiones mira operantur. In Græcia quoque frutex creſcit folijs paruis, Epipactis nominatus; alij Embolinen vocitant. Hanc plantam quidam lunariam minorem Nuperorum eſſe exiſtimant, quæ iugis altiſſimorum montium delectatur. Supereſt vt herbas omnes noſtrarum regionum enumeremus, quæ medicamenta intrinſeca, pro expugnando Serpentum veneno, ingre- G

Herba vulgares veneno reſiſtentes.

diuntur. In primis Abrotonum, Acorum, Adiantum, Agnum caſtum, Altheam, Anethum, Aparinem, Ampelopraſſum, Arum, Artemiſiam, Aſparagum, Aſphodellum, & Aſterem Atticum, probant Authores, quæ omnia in aqua fontis decocta,vel in puluerem redacta, non modicam poſſunt læſis ab anguibus afferre vtilitatem. At potiſſimum Anagallis ex vino contra Serpentes iuuat, vt voluit Dioſcorides. Agaricum non

Lib.3.de mat.med.

minùs commendant Authores: ideò Rex Ponti Mithridates gentes Agariæ, in propria aula omni tempore alebat, quoniam modum vtendi agarico contra Serpentes optimè callebant. Item Ariſtolochia longa ex Dioſcoride Serpentum venenis reſiſtit, ſi

Loco cit.

drachma illius in potione vini exhibeatur. Allium in hoc caſu non infrugiferum eſſe affirmat Auicennas, cuius periculum ſe feciſſe teſtificatur. Quare Volaterranus author eſt (referente Mizaldo) ſua ætate vixiſſe ruſticum, per cuius fauces in campo dor-

Centur.8.

mientis Serpens ingreſſus eſt, expergefactus vſu Alliorum tanquam præſentanea antidoto ſe curauit; At mirandum eſt, quòd is vxori, in congreſſu, & mortem communicauerit. Præterea Baccharis, Beta, Blattaria, Braſſica, & Bryonia ſunt ſimplicia ad H prædictum effectum colligenda. Item Calamenthum, Carduus, Centaurea, Cæpa, Chamedrys, Chamæpitis, Chelidonium, Clinopodium, Coniza, Corruda, Cupreſſus, Cyclaminus, Cynogloſſa, Cyperus herbæ ſunt non contemnendę, quia ex earum vſu medicos non modicam frugem pro læſione à Serpentibus facta demetere poterit, & præcipuè ex cumino ſylueſtri, cuius puluis in vino datus morſus Serpentum mirificè ſanat. Verùm quid dicemus de Dauco, Dracunculo,& Dictamno, quorum ſuccum

Lib.3.de mat.med.

in vino exhibitum Dioſcorides ad ſydera vſq; extollit. Sequitur Echium, Elefaboſcum,Enula,Endiuia,Erica, Eryngium,Ferula,Fæniculum,Fraxinus,Gentiana maior, Gladiolus, & Glans, ex quibus per os datis ampliſſimum fructum ſumus conſecuturi. Prædictis addamus Heliotropium,Iridem,Liquiritiam,Lilium, Liguſticum, Laurum, Limonium, & Leontopetali radicem, quam Dioſcorides libentiſſimè contra angues

in vino

A in vinô propinat. Neq; omittere oportet, folia maluæ, & mali aurantij, nec Marubium nigrum, quod Galenus in puncturis ab anguibus tantoperè commendauit. Accedunt Origanum, Pæonia, Panaces omnes, Paliurus, Perfoliata, Peucedanum, Phalangites, Polemonium, Pulegium, ſed inter has Dioſcorides Piſtacia edenda, & pilulas Platani in vino fæliciter exhibuiſſe profitetur. Deinde Authores probant rapum, Rhododendrum, Roſmarinum, Rubiam, Rutam, & Rhabarbarum: quoniam Auicennas de hac poſtrema planta ſermonem habens præter facultatem catharticam, ei vim profligandi virus anguium aſſignabat, & Dioſcorides ſuccum raphani bibendum præſcribebat. Succedunt ſaluia, ſambucus, ſcordium, ſerpentina, ſerpillum, ſeſeli, ſonchus, & ſtaphiſagria. At Marcus Cato ſmyrnium conterit, & vino veteri iumentis ab angue demorſis præbet, & idem in hominibus præſtari poſſe aſſeuerat. Deniq; Trifolium, Thlaſpi, Tormentillam, Verbenam, Vitem ſatiuam, & Vrticam poſſumus colligere, quarum omnium caulis, radix, & ſemina in puluerem redacta non parum commoditatis læſis ab anguibus ſunt allatura.

In lib. de ſimpl. med.

Lib. 1. de mat. med.

Lib. 2. de mat. med.

B Inſuper præter nominata ſimplicia, natura alia producit, quæ in medicamentis topicis locũ habent, vt bitumen, bdelium, Caſtoreum, Cedrus, Chamæleon, Cicer, Carthamus, Ceruicornu, Helleborus, fel Elephanti, Eruca, Euphorbium, Galbanum, Halicacabum, Hemerocallis, Hordei farina, Iberis, Milium, Mycira, Naſtûrtium, Nitrum, Ocymum, Phu, Pityuſa, Plantago, Roſa, ſal, ſaphirus, ſcilla, ſinapi, ſulphur, ſparganiũ, fel taurinum, & Vrina; quæ omnia, ex ſententia clariſſimorum virorum, aut contuſa, aut in pollinem redacta venenatis morſibus vtiliter applicantur. Inter hæc ficus, vel Caprificus primas tenet nã Mizaldus tres, vel quatuor guttas lactis ficulnei in vulnera huius generis inſtillat, & mirum inuenit præſidium. Alij cinerem ex lignis ficulneis laurinis, & vitis cum aceto ſubigunt, & inſtar cataplaſmatis ictibus anguium ſuperponunt. Timotheus ſumit apes, & ex illis contuſis emplaſtrum fingit, quo puncturis Serpentum ſe fælici cum ſucceſſu mederi fatetur.

Simplicia medicamẽta topica.

Centur. 2.

Par. 2. Arcan.

Cæterùm medici noſtræ ætatis non ſolum in Serpentum ictibus, ſed etiam in alij affectionibus rarò ſimplicibus, ſed plerumq; compoſitis medicamentis tum internis, tum C externis vtuntur. Quare ſi libeat horum virtutem in noſtro caſu experiri, Galenus paſſim in libris de Antidotis illa deſcribit. Et antidotum Heraclitis, antidotum ex terra lemnia, illud Eupatoris ex ſcinco cognominatum, antidotum Aelij Galli, Ambroſiam, nempè antidotum Philippi Macedonis, illud Democratis, aliud Diæmaton, nimirum ex ſanguinibus nuncupatum, & mithridaticam confectionem ſummoperè probat. His ab eodem additur Zopyria, de qua antidoto zopyrum monuiſſe. Mithridatem Regem ferunt, vt capitali ſupplicio damnatis, quibus dediſſet prius venenum, exhiberet, & eodem modo ictos à Serpentibus, & à ſagitta toxico infecta vulnera os ſanaret. Amplius theriaca Zenonis Laodicei tanquam celebratiſſima proponitur à Galeno. At idem Author, in libro de theriaca ad Piſonem, theriacam magnam Andromachi cæteris antidotis tam ſimplicibus, quam compoſitis contra venenatos morſus ſemper prætulit; nec præter rationem, cum vniuerſæ gentes eam magnificis afficiant laudibus, tum propter eius efficaciam actionis, tum etiam, quia neminem vnquam percuſſum à D feris, quæ hominem ſolent interimere, hac ſtatim pota, perijſſe memoriæ eſt proditum. Ideò in poemate de Theriaca ſic canitur.

Medicamẽta compoſita aduerſus venena.

Theriaca Andromachi vires.

At qui calcati morſu Serpentis anhelat,
Ignaruſue doli toxica nigra bibit;
Et cum manè nouum, & cùm ſe ſol abdidit vndis,
Sumat, ab æquali pondere tutus erit.

Quamobrem Olaus Magnus tradit, quòd gentes etiam Aquilonares pro remedio veneni in hominibus, & brutis, theriaca veneta à mercatoribus in illas regiones, queſtus gratia, delata vtuntur. Qui plura de hac celeberrima antidoto ſcire cupit, legat Galenum in libro de vſu theriacæ ad Pamphilianum, vbi laudibus innumeris hoc medicamentum ſuper aſtra ferebat. Apud nuperos authores, & præcipuè penès Nicolaum Myrepſum, deſcribitur antidotus Adriani contra deſperatos venenatorum animalium morſus valdè efficax, & apud Matthiolum fit mentio antidoti ſibi familiaris. Eſt autem aqua quintæ eſſentiæ ex multis ſimplicibus parata, quæ pondere quatuor drachmarum præſcribitur, & cum pari portione vini odoriferi, vel tantumdem aquæ cor-

L. 21. cap. 30.

In Præfat. ad lib. 6. Dioſc.

dialis

dialis chimicis organis ſublimatæ propinatur : cuius deſcriptionem lector apud ipſum Authorem videre poterit. E

Medicamenta compoſita extrinſeca.

Modò compoſita medicamenta, quæ extrinſecus apponuntur recitanda ſunt. Hæc emplaſtra eſſe debent vehementiſſima, quæ venenum ab intimis partibus elicere, & expugnare poſſint: qualia ſunt, quæ ex ſale, ſinapi, nitro, & cachry Dioſcoridis componuntur. Immò theriaca etiam Andromachi inſtar emplaſtri locò læſo appoſita inter hæc externa medicamenta infimum locum non occupat. Auicennas laudat confectionem Hermetis,quæ ſupra partem demorſam extendenda eſt.

Confectio Hermetis.

Multa alia emplaſtra huius generis ad morſus venenatos perutilia deſcribuntur ab Ætio, quæ vnuſquiſq; legere poterit.

Emplaſtri Epigoni virtus.

Nicolaus Myrepſus emplaſtrum cognominatum Epigoni gloriam apud poſteros ſibi comparaſſe fatetur: nam quidam in carcere ad vltimum damnatus ſupplicium ope huius medicamenti dimiſſus fuit:ſiquidem filia Martij Imperatoris à Serpente demorſa in mamma, & omnibus medicis de illius ſalute deſperantibus, hoc emplaſtro ſanata eſt.Recipit autē ſquamæ aeris,ammoniaci,aloes hepaticæ,æruginis, raſilis, aeris vſti, thuris maris, ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ rotundæ ſingulorum vnciam ſemiſſem,ſeminis rapi ſcrupulos tres,radicis dracunculi vnciam dimidiam,ſeminis artemiſiæ drachmas tres, colophoniæ libram vnam, ſinapi ſcrupulos tres, ſpodij drachmas tres, aluminis ſciſſilis, & opopanacis ſingulorum vnciam dimidiam, deinde cum cera, & oleo veteri, ſecundum artem, emplaſtrum paratur. Fumanellus ſumit calcem viuam recentem cum molli ſapone, & aqua capiteli commixtam, & hoc medicamento vtitur. F

Olei diuini compoſitio.

Idem author oleum parat, quod vocat diuinum, extrinſecus enim linitur, atque etiam potari poteſt, & conficitur hunc in modum. Sumuntur flores, & folia hypericonis coquuntur in libra olei oliuorum, trium horarum ſpatio, percolatur, & denuò flores, & folia eiuſdem plantæ in eo efferueſcunt, & tertio idem reperitur, addendo gentianæ,tormentillæ,vtriuſq; vnciam vnam:poſt perfectam coctionem colatur,& ad vſum ſeruatur.

Oleum de Scorpionibus.

Tandem Matthiolus, inter medicamenta extrinſeca,laudes olei de Scorpionibus dignas encomijs celebrat; quod venenatis tum ob ictus Serpentum, tum ob ſumptum venenum ſingulari auxilio eſſe ſolet. Huius olei deſcriptio legenda eſt apud eumdem authorem in præfatione ad librum ſextum Dioſcoridis. G

Remedia diuina. Cap.4. Cap.10.

Hæc de naturalibus præſidijs dicta ſint,quibus nō conferentibus,ad diuinam opem proculdubiò confugiendum eſt. Nam interdum verbis, & orationibus piorum virorum, noxæ omnium venenatorum animalium ſuperantur. Chriſtus enim apud Marcum, ſignum credentium omnium eſſe dixit, quòd Serpentes tollant,& ſi quid mortiferum biberint, eis non eſſe nociturum. Immò apud Lucam idem Chriſtus alloquens diſcipulos inquit. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper Serpentes, & Scorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Hoc autem eſſe exploratiſſimum intuemur in miraculis, quæ Sancti patrarunt, & adhuc patrant: etenim habetur ex

De Glor. Martyr. ca. 99.

Sancto Gregorio Turonenſi, quòd Sanctus Phocas martyr apud Syriam requieſcit, ad cuius tumulum demorſi à Serpentibus aſſiduè confugiunt, & quando ianuam atrij, in quo martyris cadauer eſt collocatum, attingunt, illicò pars læſa detumeſcit, & euacuata veneni virtute, patiens ſanatur.

Prouidētia ad venenū cauendum. Li.4.tract. 1.ſen.6.

Vtrum modò aliquis prouidentia, ad euitandos Serpentum morſus, & cætera venena, vti poſſit, perpendendum eſt. nam multi in hanc venerunt ſententiam, quòd homo edere venena aſſueſcere poſſit, ne impoſterum, illis aſſumptis, vel etiam demorſus à Serpentibus lædatur. H Id innuit Auicennas, & multi alij authores pro comperto habent. Hæc propoſitio de venenis in genere nullo modo intelligenda eſt. Vita enim humana in caliditate conſiſtit; ideoq; venena extremè calida, & ſicca in alimentum humanum tranſmutari nequeunt:neq; opus eſt in medium afferre vulgatam illam hiſtoriam puellæ napello nutritæ; quoniam hæc à veritate longè recedit: cum napellus herba ſit calida, & ſicca, & tota ſubſtantia humanæ naturæ reluctetur. Quapropter ſi homo nutriretur veneno tota ſubſtantia ſibimet oppoſito, eſſet neceſſarium, vt humana in aliam naturam degeneraret: ſiquidem omne animal ſuo ſimili ſemper alitur, vt optimè docuit Ariſtoteles. Homo igitur ſi venenis nutriretur, ſimilis eſſet veneno; hoc autem eſſe abſurdum omnes atteſtantur. Quoad venena frigida, & humida veluti eſt cicuta, poſſumus cum Galeno aſſeuerare aliquam horum portionem in nutrimentum verti poſſe. Quando verò dicebant nunnullos homines eſui venenorum aſ-

ſueſcere;

A ſueſcere, id intelligendum eſt non de nutritione, ſed de venenorum expulſione, quam validà hominis natura ſtatim moliri ſolet: ſiquidem poſt veneni aſſumptionem, ſe ſe paulatim ad illud pellendum aſſuefacit: cum longa experientia vſu venerit, vt natura modicam portionem veneni trudens, tandem maiorem etiam quantitatem oblatam confeſtim propellat. Huius rei manifeſtum habemus exemplum in Mithridate Rege Ponti, qui ſemetipſum veneno aſſumpto, perimere volens, non potuit: quandoquidem eius natura quodcumq, oblatum venenum extra corpus illicò detrudere aſſueuit, quare de illo canebat Martialis hunc in modum.

Profecit poto Mithridates ſæpè veneno,
Toxica ne poſſent ſæua nocere ſibi.

Reliquum eſt igitur, vt dicamus veram prouidentiam eſſe, vt homo antidotis, & medicaminibus ſupraſcriptis munitus ſemper incedat.

B

EPITHETA.

SERPENS ob corporis prolixitatem à Latinis longus, & à Græcis δολιχὸς nuncupatur; ideoq; ὀλκήρης à Nicandro dicitur, quoniam longo volumine caudam trahat: nam ἑλκω traho exponitur. Alioquin latini, quia non recto tramite ſerpat, flexilem, reflexum, tortum, intortũ, retortum, tortilem, ſinuoſum, ſinuatum, implicitum, & voluminoſum Serpentem indigitarunt. Hac de re Græcis λέχριος σκολιός, καὶ λοξὸς in Epigrammatibus græcis, nempè non rectus cognominatur, & alibi τετραέλικτος ὄφις, nimirum quater circumuolutus vocatur. colorem anguium Latini perpendentes, atrum, nigrum, cæruleum, viridem, maculoſum, & textilem nominarunt. quare Græcis ob eamdem cauſam ποικίλος, nempè varius, & verſicolor dicitur. Hoc nomen quandoq; ad animum transfertur, diciturq; de vafro, & aſtuto: quapropter duplici de cauſa hoc epitheton Serpentibus conuenire poterit. In hoc ſenſu ὄφις vocatus fuit

Lib. 4.

Epitheta colorem reſpicientia.

C ab Homero αἰόλος, quia callidus, & vafer ſit. Aliter, γλαυκῶψ, vel γλαυκώπης, item γλαυκοπὴς, glaucos, ſeu cæſios habens oculos exponitur: ideò Pindarus hoc epitheto Serpentem donauit. Ratione æſtus, Latini Serpentem callidum, & triſtem nuncuparunt; quoniam olim in Paradiſo terreſtri hominem rationis participem deceperit. Quamobrem Nazianzenus ὄφιν ἀρχέκακον, ſcilicet malorum authorem nominauit. Ita etiam Homero ἀρχέκακοι νῆες dicebantur, quæ malorum cauſæ fuerunt. Item Apollonio χθόνιος ὄφις nuncupatur; quoniam Priſci omnia infeſta, & infauſta (teſte Scholiaſte Ariſtophanis) χθόνια vocabant. Immò apud Euſtathium χθόνιος ἄνθρωπος dicebatur homo ſubdolus, & fraudulentus; quia χθόνιος ſimpliciter terreſtris, & ſubterraneus vertitur. Ob Serpentis aſpectum, qui intuentibus metum incutere videtur, Latini eum ſquallidum, atrocem, minacem, minantem, martium, terrificum, horrendum, horridum, horrificum, horribilem, formidabilem, dirum, & ſæuum cognominarunt Item Græcis αἰνὸς, nempè grauis, & horrendus, γοργωπὸς aſpectum horridum habens vt Gorgo, δεινὸς terribilis, ὠμηστὴς ſæuus, πελορὸς immanis, & πικρὸς amarus dicitur, quia in-

Epitheta aſtutiam reſpicientia.

Lib. 5. Illiad.

Epitheta attinentia ad aſpectum.

D tuentibus, & percuſſis inſignem amarorem afferat. Deinde Latini comtemplantes grauem noxam, quam Serpentes hominibus, & brutis in dies afferunt, anguem noxium, nocuum, mordentem, impium, exitioſum, ferum, trucem, venenatum, virulentum, venenoſum, venenigerum, peſtiferum, lethalem, lethiferum, & veneno plenum indigitarunt. Pariter Græcis δηλήμων nociuus, & pernitioſus à verbo δηλέω lædo, κακοῦργος contractè pro κακοεργὸς maleficus: cum κακοεργία maleficium ſignificet, ὀλόμενος, vel ὀλοὸς, & ὀλοὸς exitialis, κηροτρόφος mortem in ſinu fouens, & læthifer. At ἰοβόλος, quamuis dicatur de ijs, qui ſagittas conijciunt, tamen exponitur etiam de eo, qui venenum eiaculatur: propterea ἰοβόλα θηρία leguntur apud Herodianum. ψυχρὸς exponitur frigidus, immo lethale frigus inducens: quare in hoc poſtremo intellectu Theocritus ὄφιν ψυχρὸν appellauit. Demum Latini Serpentem, à voce, ſibilantem ab origine terrigenam, à fluxibilitate lubricum, à loco Maurum, Afrum, Niliacum, Areniuagum, Libycum, & Cinyphium à Cinyphio Libycæ regionis fluuio vocitarunt. Cæcus à Columella dictus fuit. At nonnulli non perperam opinati ſunt, per cæcum co-

Epitheta ad noxam ſpectantia.

Lib. 3.

Idyll. 15.

lubrum Columellæ, vermem inteſtinorum intelligendum eſſe. Alij etiam fuerunt, qui E
Serpentes nominarunt elephantias, ex Solino, quoniam demorſus ab angue affectu ſimili elephantiaſi corripiatur, ęgrotus enim intumeſcit, & cutis rigiditatem quamdam adipiſcitur. Demùm ſi apud Latinos Serpens aliquando criſtatus nominatus eſt, ille, quem cęteri fugiunt, intelligebatur quemadmodum etiam Serpens ſacer; nam veluti auis ſacra in genere falconum nuncupatur, quam reliquæ aues formidant, idem de Serpente dicendum eſſe putabant. Apud Græcos, ratione vigilantiæ dictus fuit φρουρός, nimirum cuſtos, nam φρουρά cuſtodiam denotat. Ideò Apollonius agens de cuſtodia velleris aurei φρουρὸν ὄφιν vocitauit. Ἑρπηστὴρ etiam dicitur, quia repta. Itaq; non ſine ratione, Oppianus ὄφεις ἑρπηστῆρας appellabat. Quoniam autem angues inter animantes ouiparas collocantur, à Nicandro ᾠοτόκοι ὄφεις dicuntur. At ὄφις μυοθὴρ exponitur Serpens, qui venatur mures; veluti πυῤῥίας Serpens quidam rufus, & πύθων Serpens, quem Apollo confecit, natus ex putredine terræ; cum πῦθω putrefactio vertatur. Ad finem πολυκάρηνος ὄφις Serpens multa habens capita exponitur.

Epitheta ratione loci

Lib. 3. Cynegeti.

F

D E N O M I N A T A.

CVM à Serpentibus non ſolum homines, & bruta, ſed etiam herbæ, & multa inanimata denominentur; in pręſentia ab hominibus inchoando, omnia ſigillatim demonſtrabimus. Prima fronte ſe ſe offert ὀφιοβόλος Serpentis percuſſor, fuitq; epitheton Apollinis in Ouo Simmiæ Rhodij. Pauſanias Mercurium appellauit Argiphontem, cum fuerit ὀφιοκτόνος, nempè quoniam ſuſtulerit Serpentem, quem nonnulli ἄργην vocabant. Alioquin ὀφιόδηκτος demorſus à Serpentibus exponitur. At ὀφίων, ſcilicet ophion fuit nomen filij Oceani, qui cum Eurynome vxore, ante Saturnum, rerum omnium potitus eſt: huius meminit Claudianus. Item ophion ſocius fuit Cadmi, & in Thebis ædificandis adiutor, ita cognominatus, quoniam ex Serpentum dentibus prognatus eſſe diceretur. Multi volunt hunc eſſe eumdẽ cum illo, qui ab Ouidio Echion G
nominatur. Ophion etiam fuit Gigantis nomen apud Homerum. At Ophioneum Meſeniorum fuiſſe vatem ſcribit Pauſanias (referente Rhodigino) qui proprio natali die luminibus captus, & priuata, & publica vaticinia peragebat. Sed ophioneus, nempè Serpentinus princeps Dæmonum fuiſſe perhibetur: ſiquidem tradunt Pherecidem Syrum olim ſcripſiſſe Dæmones è Cælo deturbatos à Ioue, & principem ophioneum nuncupatum habuiſſe. Hoc eodem nomine tres furiæ infernales, nimirum Alecto, Tyſiphone, & Megera Acherontis, & Noctis filiæ ab Antiquis fuerunt inſignitę; cùm loco capillorum angues geſtarent. Harum meminit Ouidius in Ibin.

Nomina virorũ à Serpente denominata.

Lib. 3. de rapt. Proſerp.

Lib. 3. Metam.

Quaſq; ferunt torto vittatis angue capillis
Carceris obſcurat ante ſedere fores.

Et alibi de iјſdem verba faciens ſic cecinit.

Verbera ſæua dabant ſonitum, nexæq; colubris
Conſitæ fumabant ſemper ad ora faces.

Immò eaſdem furias in noſtri aſſerti confirmationem, paulò inferius colubras appellauit, quando dixit. H

Pectora vinxerunt Erebeæ felle colubræ,
Terq; cruentatas increpuere manus.

Præterea Serpentiger nomen eſt adiectiuum, quod de illis dicitur, qui aliqua corporis parte Serpentibus ſimili integrantur: propterea ab Antiquis, & potiſſimum à Poetis Gigantes Serpentigeri, anguipedes, Serpentipedes, & loripedes denominati fuerunt: cum pedes intortos, more Serpentum habuiſſe dicerentur. De his ſermonem habens Ouidius ſic canebat.

L. 4. Triſt.

Sphyngaq; & Harpyias, Serpentigeroſq; Gigantes.

Lib. 7. cap. 10.

Serpentigena autem, ſiue ὀφιογενής, apud Strabonem, genitus à Serpentibus exponitur: vnde ὀφιογενεῖς quidam populi apud Plinium fuerunt nuncupati, qui ob quamdam cum Serpentibus familiaritatem eorum ictibus ſolo tactu medebantur. Ophicos etiam vocarunt nonnulli populos Oſcos, nimirum Capuenſes, vt Seruius in

commen-

A commentarijs ad Virgilium interpretatur; quoniam apud illos multi Serpentes olim stabularentur. Ophiophagos etiam populos memorat Plinius, qui Serpentibus olim vescebantur. Ideò Plutarchus Spartanos ὀφιοβόρους cognominatos fuisse testatur: propterea quod in quadam annonæ caritate, Serpentes in humanam escam vertere coacti fuerint. D. Augustinus ophitas, opheos, & ophiomorphos hæreticos quosdam interpretatur, qui Serpentem primos parentes decipientem Christum reputantes, ipsum virtutis cognitionem in Paradisum induxisse arbitrati sunt: immò Serpentem nutriunt, & venerantur, qui, excantante Sacerdote de specu egrediens, & super aram ascendens eorum oblationes lambit, & circa illas se se inuoluens ad speluncam reuertitur. Deniq; à Serpentibus hodie multæ familiæ cognominatæ sunt. Nuper hic Bononiæ quædam familia nobilis *dalla Serpa* cognominabatur. *Lib. 3. Aeneid.* *Lib. 6. cap. 29.* *In Lib. de Hæres.*

His notatis, bruta animalia à Serpente denominata ponderabimus. Primò anguiculus nomen est diminutiuum ab angue à Cicerone vsurpatum, Græcis ὀφείδιον, vel ὀφίδιον, nempè paruus Serpens dicitur: quo nomine Rondeletius pisciculum instar Serpentis longum indigitat, quem Bellonius non rectè inter asellos connumerauit. Alioquin Serpentini catuli, fætus anguium nominantur: iuxta illud Virgilij de Serpente loquentis. *Lib. 5. de pisc.*

B

—— aut catulos tectis, aut oua relinquit.

Nam fætus anguium adhuc in vtero viuentes ἔμβρυα dicuntur, cum hæc verba legantur apud Aelianum. ἔμβρυα καλοῦσι δὲ τὰ τῶν ὀρνίθων, καὶ τὰ τῶν ὄφεων, καὶ τῶν κροκοδείλων. Præterea hæc nomina ὀφιώδης, idest anguineus, secundùm Oppianum; & ὀφιώδης Serpentem referens, varijs animalibus assignari possunt, & præcipuè testudini, cum anguinea ceruice prædita sit. Immò conuenit, & Cerbero Inferorum canicolubrifero monstro nuncupato. Virgilius enim, & Ouidius cerberi colla anguibus horrentia repræsentarunt. Item Elephanti anguimani dicti fuisse feruntur, quia proboscidem tanquam anguem ad varia munia intorqueant. Anguilla etiam quasi anguis illa, ab angue denominata est: Quamobrem non iniuria Iuuenalis sic canebat. *Satyr. 5.*

Vos anguilla manet longa cognata colubra.

C Immò hæc Serpentis ritu incedens ὀφιόπους vocari posset: cum hoc nomen apud Suidam, Serpentis modo incedens vertatur: Serpentes enim ἄποδες sunt. Plinius memorat animal ceruo minus, & pilis simile, Sardiniæ peculiare, Græcis ophion vocatum, sed interijsse arbitratur. Item Græci ἔλαφον, nempè ceruum à Serpentibus denominatum fuisse autumant, nimirum ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τοὺς ὄφεις, nempè à Serpentibus abigendis: cum Etymologus, & Varinus scribant (vt superius notatum fuit) ceruum, cornu ad saxa affricato, & odore excitato, Serpentes à cauernis fugare. *Li. 28. cap. 9.*

Sequitur ophiomachus duorum animalium nomen: Primò denotat lacertum viridem cum Serpente acriter dimicantem; secundò significat illud locustę genus, quod apprehenso Serpentis collo, bestiam suffocat. Textor ophiomachum auem cum anguibus pręliantem constituit: quamuis apud probatos authores, huiusmodi nomen pro aue non reperiatur. Legitur quidem apud Hesychium ὀφίερος auis quædam, cauda Serpentis prædita, quæ per regiones Aethiopicas diuagatur. Item ὀφιοφάγος Ibis, quia Serpentes comedat. Alioquin in scriptis Hesychij leguntur solum hæc verba

D ὀφιομάχος ἰχνεύμων, καὶ ἀκρίδων γένος μὴ ἔχον πτερά. Vbi manifestè videmus authorem, per ophiomachum intellexisse Ichneumonem, & genus locustę alas non habens: quamuis ὀφιομάχης genus cicadæ alis carens apud Suidam legatur. Demùm Marcellus Virgilius ophioctenem scolopendræ genus ab anguibus enecandis nuncupatum esse statuit.

Post animalia, succedũt plantæ ab anguibus denominatæ, veluti Serpentaria, Luph Serpentis ab Arabibus vocata, quæ extima corticis superficie varijs distincta maculis, Serpentum exuuias æmulatur: hac de causa Porta aduersus Serpentes valere scripsit. Arum quoque, Serpentaria minor Herbariorum dicitur, quia folia aliquando maculosa proferat. Bistorta à Lonicero colubrina, & ab alijs Serpentaria vocatur, vel quia ad instar Serpentis, retortã radicem generet, vel quia eius facultas colubri vires extinguat. Lonchitis aspera, in antiquis Dioscoridis nomenclaturis, colubrina cognominatur, & meritò: nam interdum folia instar Serpentis retorquet. Plinius ophiusæ herbæ meminit, quæ in Elephantine Aethiopiæ nascitur, hęc pota terrorem Serpen- *Planta à Serpẽtibus denominatæ.* *Li. 1. Mag. nat.* *Arum.* *Bistorta.* *Lonchitis aspera.* *L. 24. c. 17* *Ophiusa herba.*

E tum

tum obuerſari facit, itaut patientes neceſſariò mortem ſibi conſciſcant: hac de cauſa E
Li.3.c.5. ſacrilegi eam bibere cogebantur. Alioquin, ad mentem eiuſdem Plinij, Ophiuſa eſt
Coronopus Inſula, cuius terra Serpentes fugare tradebatur. Præterea Coronopus ſpontè naſcens,
repens. à Matthiolo Serpentina appellatur, quia radix in vino data venenatorum morſibus oc-
currat. Item Serpentina eſt quædam ſpecies Anchuſæ, & τὸ ἔχιον, nec non ἀλκιβιά-
διον ab Alcibiade quodam (vt notat Scholiaſtes Nicandri) qui ob Serpentis morſum
Cãtabrica. ægrotans, hac planta deuorata conualuit. Pariter Enula, ſiue Helenium, à quibuſdam
Nummu- Serpentina vocata eſt, quia Helena eius valoris contra angues periculum fecerit. Item
laria. Cantabrica in Gallijs Serpentina appellatur, vt Author eſt Ruellius. Nummularia
L.2.de na'. etiam, ſeu centimorbia à Brunfelſio, nomine Serpentariæ tertiæ deſcripta, alijs colu-
ſtirp. brina, & herba Natricum dicitur, nec immeritò, proptereaquòd Ruellius tradit ſe de
Elephabo- hoc nomine ruſticos interrogaſſe, qui referebant ita cognominari, quia Serpentes in
ſcum. partes diſſecti huius herbæ contactu ſanitati reſtituantur. In antiquis Dioſcoridis no-
Ophioſta- menclaturis, Elephaboſcum paſtinacæ ſpecies ophiogenium, & ophioctonon nomina-
philon. tur, cum Serpentes necare crederetur. Bryonia, ſeu viris alba, & apud Gallos colubri- F
Li.13.cap. na dicta, ſecundum Ruellium, in antiquis nominibus Dioſcoridis, ophioſtaphylon,
23. quaſi vua Serpẽtum vocitatus: quamuis nonnulli διαςά υλον legant. Alioquin ὀφιοςα-
Lac colu- φυλὴ capparis dicitur, vt animaduertit Plinius: quamuis etiam ſcribat cynosbaton
bri quid ſit. opheoſtaphylen ab aliquibus appellari: Gallis quædam Tithimali ſpecies mirtifolia
ſecus vias, & ſepes naſcens lac colubri nuncupatur. Sequitur ophiogloſſum, quod La-
Cucumis tini linguam Serpentinam vertunt, cum floris argutula cuſpis linguam ab ore Serpen-
anguinus tis exertam æmuletur. Illa autem planta, ex cuius fructu pharmacopæi elaterium exu-
plures dero gunt, cucumis anguinus à Cordo nominatur; fortè quia libenter creſcat in ruderibus,
ta plantæ. in quibus Serpentes vt plurimum diuagantur. Nam cucumis ille flexuoſus, & longus
Cucurbita à Matthiolo nuncupatus, apud Tabernemontanum anguinus, & apud Lobellium cu-
anguina. cumis flexuoſus anguinus vocitatur. Item quamdam cucurbitæ ſpeciem oblongo, &
Lib.2.de curuo fructu Dodoneus, & Lobellius cucurbitam anguinam indigitant; quoniam in-
plant. var. terdum ſuo concuruatu Serpentum gyros æmuletur. Similiter, ex Cluſio, Aſphodel-
cap.39. lum cæpam colubrinam Granatenſes appellitant. Quidam alij, ex eodemmet Clu- G
Cæpa colu- ſio chryſanthemum Valentinum herbam Serpentis nominant. Immò inter alliorum
brina. ſpecies vna eſt, ophioſcorodon nempè allium Serpentinum dicta, cum exteriorem
Lib.3.de bulbi membranam inſtar corij Serpentini maculoſam habeat. Chriſtophorus etiam
plant. var. Acoſta duas plantas ſub nomine herbarum Serpentum depingit, quoniam ad profli-
In Lib. de gandum virus anguium ſummoperè commendentur. Tandem ſunt quamplurimi her-
plant. Ind. barum flores, quorum ſtamina in ſummitate adeò diuiſa ſunt, vt bifidas Serpentum
Li.4.Phyt. linguas præſeferant; ideòq; Serpentini flores eſſent appellandi: quandoquidem Porta
cap.16. ab hac ſignatura contra Serpentum ictus mirabilia operari arbitratur.
Li.27.cap. Ab his ad gemmas, & lapides faciendus eſt tranſitus. A Plinio pro ſpecie ophitis
21. gemma illa memoratur, quæ aliter Echites dicitur: cum maculis viperinis ſit inſigni-
Li.37.cap. ta. Alibi ab eodem authore gemma nigri coloris binis lineis albis colorem nigrum in-
10. cludentibus deſcribitur, quam Barbari ophiocardelum vocant. Item ophites, ſeu, vt
Ophites gẽ- alij volunt, Draconites appellatur gemma illa coloris cærulei, & formæ pyramidalis,
ma. quam in hydris, vel chelydris inueniũt. Apud Plinium in cerebro magni Draconis re- H
Draconites periri traditur. Albertus fatetur ſe vidiſſe hanc gemmam nigram non pellucidam in
gemma. circuitu coloris pallidi erutam à capite magni Serpentis in Sueuia: in cuius ſuperficie
imago Serpentis conſpiciebatur. Ceſalpinus hunc vidit lapidem figuram corniculi,
abſciſſa cuſpide, colore partim nigro, partim flaueſcente, ſplendido non pellucido,
cuius baſim linea nigra, ſpecie Serpentis circumdabat; additq; à donante intellexiſſe
eſſe linguam cuiuſdam magni Serpentis in Germania verſantis. Rurſus ophites alia eſt
gemma lineis cinereis, & nigricantibus repræſentans colorem Serpentis, & inuenitur
ad oſtium Tangræ. Alium lapidem pellucidum figura verticilli, nempè ſpumam Ser-
pentis, inſtar chryſtalli, congelatam vidimus apud Dominum Ladiſlaum Hungarum.
Ophites Amplius quoddam marmor ex albo, & nigro maculis frequentibus cõſtans, ritu ma-
marmor. culoſi Serpentis, ophites dicitur, cuius multa eſſe genera refert Dioſcorides, quæ ta-
men ad treſtantum differentias reducit, vnum ponderoſum, & nigrum, alterum ci-
nereo colore punctis diſtinctum, tertium lineis quibuſdam candidis refertum. Plinius
duas

A duas tantùm species describit, candidum, quod molle est, & nigricans durum. Meminit postea etiam cinerei marmoris, quod à colore cineris tephriam vocat. Dioscorides aũt omnes huius marmoris species alligatas, aduersus Serpentes valere testificatur. Ophitem nigrũ constantem punctis nigris in liuido corpore, lapicidæ Viperam Aegypti vocant; ophitem verò cinerei coloris Granitũ Syriç nominant; insunt enim puncta nigra in corpore candicante. Insuper marmor viride Lacedęmonium pretiosi generis Lithotomi Serpentinũ cognominant, ex Alberto, qui secundã speciem ophitis viridis maculis candidis esse tradit: insunt enim in viriditate marmoris maculæ quædam frequentiores, & clariores. Aliud est vnica maculatum compositione, & huius generis est Thyites, cuius mentionem fecit Dioscorides; sed non spirat illũ odorem, quem in suo ophite Dioscorides commendabat. Amatus Lusitanus fatetur se vidisse vasculũ quoddã ex huiusmodi marmore fabrefactum non insuauem, dum fricabatur, emittens odorem; ideóq; nonnulli arbitrati sunt huiusmodi vas esse ex illis, in quibus Romani Imperatores theriacam seruabant: cum etiam huiusmodi lapis contra venenatorum morsus à Dioscoride

Tephrites marmor. *Vipera Aegypti quid sit.* *Serpentinũ marmor.*

Cuius materiæ essent vasa, in quib. olim Theriaca seruabatur.

B summoperè probetur. Galenus autem vitrum cum ophite coniungere videtur, dum inquit ophitem possidere vim abstergendi, confringendique vt vitrum, quoniam illi in vino dato facultatem comminuendi lapidis in vesica assignat. Quocirca non est dicendum, per ophitem, intellixisse genus marmoris, quod habetur apud Dioscoridem (non enim facultates vtriusq; conueniunt) sed fortè denotasse murrhinum à Plinio vocatum: coloris enim varietate maculas Serpentum æmulatur. Neq; obstat murrhinum effodi, & vitrum arte parari: quandoquidem incendijs subterraneis eadem fieri possunt, quæ in fornacibus fabricantur: nam murrhinũ esse humorem sub terra densatum Plinius affirmat. Præterea lapis quidam est ophites, vel Serpentinus dictus, quia squamis, more Serpentum tegatur, vt lapis Islebanus erosus, fissilis, niger, durus, ex quo æs conflatur. Aliqui spinam Theophrasti esse putant. In hoc quandoq; imago piscis conspicua cernitur, & pisciformis nuncupari potest nigri coloris, in quo squamæ aureæ, vel argenteæ piscium licet conspicari. Quandoq; in hoc animalia alterius generis à natura insculpta obseruantur. Tres huius generis lapides in publico Illustrissimi Senatus Bononiensis

Lapis Islebanus.

Lapides pisciformes.

C Musæo seruantur, quorum vnus geminis piscibus est insignitus. Alij duo singulos habent pisces referentes imaginem Percæ auratæ, & Alburni. Huiusmodi lapides fissiles sunt, bituminisq; materiam in se continere, odor indicat. Hi autem lapides non procul à monte Mæliboco reperti fuerunt.

Præter enumeratos lapides alium inueniri multi autumant, quem Plinius pro Serpentum ouo descripsit, non intelligendo tamen ouum, ex quo catuli Serpentini excluduntur: cum de hoc in præsentia non fiat sermo. Plinius igitur hæc habet. *Præterea est ouorum genus in magna Galliarum fama omissum Græcis. Angues innumeri æstate conuoluti saliuis faucium, corporumq; spumis artificioso complexu glomerantur ouum anguinum appellatur. Druidæ sibilis id dicunt in sublime iactari, sagoq; oportere intercipi, ne tellurem attingat. Profugere raptorem equo, Serpentes enim insequi, donec arceantur alicuius amnis interuentu, experimentum eius esse, si contra aquas fluitet, vel aurò vinctum. Atque vt est Magorum solertia occultandis fraudibus sagax, certa luna capiendum censent,* *Li.29.c.3.*

D *tanquam congruere operationem eam Serpentium, humani sit arbitrij. Vidi equidem id ouum magnitudine modici mali orbiculati, crustacartilaginis, veluti acetabulis brachiorum polypi crebris insigne Druidis. Ad victorias Litium, ac Regum aditus mirè laudatur, tantæ vanitatis, vt habentem id in lite in sinu equitem Romanum è Vocuntijs à D. Claudio Principe interremptum non ob aliud sciam. Hic tamen complexus anguium, & efferatorum concordia causa videtur, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum, circumdata effigie anguium fecerint.* Nostra ætate huius oui tantopere in Gallijs commendati, & obseruati, nullum extat monimentum. Immò tradit Gesnerus neque vllam huius oui superesse famam apud Heluetios quondam Gallis adnumeratos, & Druidarum superstitionum participes. Præterquamquod non est veritati consonum, quòd huiusmodi ouium, aut quoduis aliud inanimatum, accedente etiam auri pondere, aduerso flumine feratur, vt recitat Plinius. Fatetur quidem Gesnerus in suo lapidum thesauro habere duos globos duros, solidos, graues, crusta albiore, & duriore, quam sit interior substantia, intectos. Alter est magnitudinis pugni humani, forma denticulari; alter longè minor globosæ pariter figuræ. In eo per interualla æquidistantia conspi-

Ouum anguinum quid.

ciuntur caudæ quædam tanquam Serpentum, orbem complectentes quinæ maiores, & totidem minores, & breuiores inſunt. Immò acetabula, ceū puſtulæ quædam, vel papillæ rotundæ ita digeſtæ, vt ſingulis verſibus, qui in toto circuitu deni ſunt puſtulæ ſenæ habeantur. Geſnerus ab huiuſmodi globis ouum anguinum à Plinio deſcriptum repræſentari opinatur. At Bellonius huiuſmodi lapides globoſos echinis marinis (dempta cruſta aculeata) aſſimilat. Lapis ouo anguino Plinij valdè ſimilis fuit inuentus in monte Coruariæ propè Bononiam. Seruatur etiam in publico Muſæo lapis figuram Serpentis prorſus æmulans: eſt enim in ſpiram reuolutus, cuius caput in periferia prominet, & cauda extrema centrum indicat: in alia parte lapidis, eſt figura parui Serpentis; pars inferior planè informis eſt. Hic lapis meritò vocari poteſt ὀφιώδης, ſeu ὀφιοειδὴς nempè ſpecies Serpentina. Naſcitur in monte Plumbici propè Vrbinum. Quapropter iure optimo poſſumus probare eorum opinionem, qui in Iſlandia Serpentes eſſe ſaxeos atteſtantur; quorum vnum ſpiris in ſe conuolutum Ioannes Goropius in Anglia conſpicatus eſt. Hos autem hominum cantionibus in lapides verſos fuiſſe multi perſuadere nituntur: cum tamen hęc ſint opera naturæ, quę à ſuis cauſis pendent. Nec mirandum eſt, ſiquidem in agro Senenſi locis ſterilibus, & cretoſis terrei Serpentes conuoluti, in tenuem caudam ſenſim definentes reperiuntur colore candido, ſubſtantia gypſea, qui ſi frangantur, globuli inanes intus veluti ampullæ ſpectantur, aſſiduè propè caudam tenuiores. Feruente enim materia, vt ſæpè obſeruamus in balneis ſulphureis, bullæ attolluntur; dum verò ſpiritus vario modo conuoluitur, materiam viſcidam, & ſequacem eodem modo ducit, quæ poſtea concreſcens eamdem retinet figuram, vt in combuſtione aluminis manifeſtatur. Denuò inuenitur alia ſpecies lapidis, quæ non Serpentem integrum, ſed linguam, & præcipuè Natricis repræſentare perhibetur. Propterea lingua, glottis, & gloſſopetra, à quibuſdam ſaxū ophiogloſsum, ad differentiam ophiogloſſi herbæ, nuncupatur; & potiſſimum, quia aduerſus Serpentes valere dicatur. Aliqui hunc lapidem ceraunium, nempè fulmineum, alij, ob figuram, dentem canis carchariæ eſse exiſtimant. Tales lapides in Melite inſula inter ſaxa, & rupes reperiuntur, ambitu denticulato, ſuperficie adeò terſa, & polita, vt ingenioſus etiam artifex vix illam poſset imitari. Itaq; non eſt cenſendum eſse dentem canis carchariæ, vt in hiſtoria illius animalis fuit declaratum, neq; fulmen è cælo delapſum: cum à terra effodiatur, non autem in aere generatur; Præterquamquòd in Melitem inſulam tantummodo caderent, in qua innumeri ferè lapides huius generis ſpectantur. Immò, ex Ariſtotelis doctrina, fulmen nil aliud eſt, quàm ſpiritus, & materia tenuiſſima, ſeu flatus accenſus, & à nubibus pulſus: propterea quod cum ex materia ſubtili conſtet, corpora mollia non corrumpit. Verùm notandum eſt ob diuerſam materiam, diuerſa etiam generari fulmina; & nos non debet latere reperiri aliud genus fulminis lapideum, quod in nubibus ex materia valdè viſcoſa procreatur. Hoc autem Ariſtoteli ignotum fuiſſe opinamur, de quo commodiori loco diſputabimus. Inſuper apud aliquos, ſed perperàm, ophites vocatur ſenecta anguium: cum rectiùs γῆρας ὄφεως δέρμα, καὶ σύφαρ, καὶ λεβηρὶς, & aliquibus etiam γραῆις dicatur. Latini anguinum ſpolium, anguinam pellem, ſeniū Serpentis, membranam Serpentinam, & vernationem appellant, quoniam aduentante Vere hanc pellem exuant, quę poſtmodum inter ſaxa, & ſtirpes inuenitur, vt docuit Ariſtoteles. Hiſpanicè Pelle de la Culebre, Germanicè Ein ſchlangen haut. Arabicè Geluc, vel Genlut. Italicè ſpoglia della Serpe nominatur. Syluaticus, vt ſolet, multa nomina barbara proponit, quibus exuuias Serpentis indicare conatur. Tandem hoc nomen adiectiuum (anguineus, vel anguinus) omnia ad angues ſpectantia ſignificare videtur: vnde anguinea pellis paulò ante nominata, & coma anguinea Meduſæ, & capilli anguinei Eumenidum à Catullo indigitantur. Angueus poſtea idem ſignificat; nam lapſus angueos legit Solinus. At in ſoluta oratione (anguinus) vt plurimum vſurpatur.

Præter hæc, loca, & regiones multas à Serpentibus denominatas apud Authores legimus. Euſtathius ophitem locum eſſe ſcripſit. Item ophiadem regionem olim deſertam ob Serpentum copiam fuiſſe Diodorus Siculus autumat, quæ poſtmodum opera Regum Aegypti purgata eſt. Rhodus quoq; à Serpentum multitudine, nomine ophiuſæ apud Strabonem donatur. Immò ob eamdem cauſam, nonnulli Cyprum ὀφιώδια vocarunt. Tenon Inſula ob aquarum abundantiam Hydruſa, aliquibus ad mentem

Lapis ouo anguino ſimilis, vbi fuerit inuentus.

Gloſſopetra quid ſit.

Lapis ceraunias.

In Meteor.

Ophites ſenecta anguium.

Lib. 8. de hiſt. An. ca. 17.

Cap. 37.

Regiones, & loca à Serpẽtibus denominata.

Hydruſa,

E F G H

A mentem Aristotelis, propter Serpentes ophiusa dicitur. At secundùm Pomponium Melam Colubraria est insula Maris Mediterranei Iberici malefico Serpentum genere scatens: quamobrem (vt notat Oliuarius) hodie dicitur *la Dragonera*. Rursus apud Pausaniam ὄφεως κεφαλὴ nomen est loci: nam qua Thebis rectà Glisantum itur, regiuncula selectis lapidibus circumsepta spectatur, Serpentis caput Thebanis nuncupata; quoniam Serpentem ab ostio cauernæ caput exerentem à Tarsia illàc prætereunte percussum, & nomen loco datum fuisse tradunt. Christophorus Columbus narrat, quòd circa Pariam, magnum scopulum inuenit, à quo tanquam ab orificio magni fluminis, tanta tantoq; impetu Aquilonem versus aqua scaturiebat, vt magnum terrorem transeuntibus, non secus ac esset immanis Serpens, incuteret: propterea illum locum os Serpentis nominare decreuit. Balbus quoq; in itinere de ciuitate Martabar in Cocchi, meminit cuiusdam maris, quod, lingua Persica mare Serpentum cognominatur. Pariter in descriptione suburbanorum antiquorum Hierosolymæ, quæ habetur in theatro Terræ Sanctæ, memoratur stagnum Serpentum, quod olim Bethara vocabatur. B Demùm fluuius est ophites dictus, qui aliter orontes apud Suetonium legitur.

In Bæot.

In hist. Ind. occid. c. 70.

In Itiner. Ind. or. c. 4.

Ophites flumen.

Quid plura? cælestia quoq; à Serpentibus non abhorrent. Luna enim Proserpina dicta est, quoniam ritu Serpentis ab ecliptica modò ad meridiem, modò ad aquilonem deflectens, nodum australem, & borealem designet, quem Astrologi caput, & caudam Draconis appellant. Huic accedit Ophiuchus vigesima constillatio inter Septentrionales, de cuius ortu chronico Ouidius in fastis locutus est. ὀφιοῦχος Latinis dicitur Serpentarius, Anguitenens, seu Anguifer (Seneca etiam Cerberi caudam anguiferam appellauit) quia manibus teneat anguem eius corpus implicantem. De hoc Cicero in Phænomenis hæc habet.

Lib. 6.

In Herc. furent.

——— propter caput Anguitenentis,
Quem claro perhibent ὀφιοῦχον nomine Graij
Hic pressu duplici palmarum continet anguem,
Eius, & ipse manet religatus corpore toto,
Namq; virum medium Serpens sub pectore cingit.

C Hunc nonnulli voluerunt fuisse Herculem, qui adhuc in cunabulis vagiens Serpentes à Iunone immissos, manibus præfocauit. Alij dixerunt esse Canobanta Regem Getharum. Alij Phorbantem filium Triopę Regis Thessalorum, de quibus Hyginus legendus est. Alij tandem tradiderunt hunc fuisse Æsculapium medicum celeberrimum tenentem anguem, à quo edoctus fuit herbam, qua Glaucum mortuum ad vitam denuò reuocauit. Ideò sic canit Ouidius in Fastis.

Surgit humo iuuenis stellis afflatus auitis,
Et gemino nexas porrigit angue manus.

Et paulò inferius.

Gramina continuò loculis depromit eburnis,
Profuerant Glauci manibus illa prius.
Tunc cum obseruatas augur descendit in herbas,
Vsus & auxilio est anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit
D *Depositum terra sustulit ille caput.*

Ad cætera inanimata ab anguibus denominata properantes incidemus in machinas bellicas, inter quas quædā bōbardę maioris speciei est, Serpentina, & colubrina nominata: nam ità oblonga cōflatur, vt effigiem Colubri, id est Serpentis æmuletur. Item Serpentina vocatur illud instrumentū ferreum tormenti manualis retortū instar Serpentis, quod funē accensum ad explosionem sclopi, stringit. Immò quædam alembici species dicitur Serpentina à Chymistis, quia rostrum flexuosum, ritu Serpentis, habeat. Rursus apud eosdem Chymistas argentum viuum Serpentinum, & Serpens luxurians cognominatur. Item humiditas radicalis metallorum, ante decoctionem, admodum venenata, nomine Serpentis, Draconis, & Basilisci ab ijsdem Chymistis donatur: nam huiusmodi vapor per sublimationem in vas ascendens, vt animaduertit Braceschus, inueniensq; duo sulphura cum argento viuo, tanquā Serpens illa dissoluendo, vorare perhibetur. Aliter Serperastra apud Varronem sunt instrumenta, seu potius vincula, quæ geniculis infantium ambulare discentium alligantur, ne prostrati, more anguium

Machinæ bellicæ à Serpētibus denominatæ.

Argentum viuum cur Serpens luxuriās dicatur.

In lib. de ligno vitæ.

 serpant,

Serperaſtra quæ inſtrumenta. *Ophiaſis.*

ſerpant, vel ne vaccij fiant. Amplius volumina illa, in quibus Nicander de Serpentibus verba fecit, ὀφιακὰ inſcribuntur: cum hæc vox ὀφιακὸς omne ad angues ſpectans indicet. Nam ophiaſis apud Medicos affectus eſt capitis, quando capilli certis ſpatijs in anguis ſimilitudinem decidunt. His addantur ſpectacula pythia nempè anguina denominata à Pythone Serpente manu Apollinis interfecto: horum meminit Ouidius hunc in modum. E

Lib. 1. Metamor.

Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè, niſi in damis, capreiſq; fugacibus vſus,
Mille grauem telis, exhauſta penè pharetra
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Neuè operis famam poſſet delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia, perdomitæ Serpentis nomine dictos.

Nodus Serpentinus qualis. *L. 14. Hierogl.*

Ad finem, nodus ille Herculeus, ſiue Gordianus Serpentinus etiam vocatus fuit: cum duos Serpentes in congreſſu arctè implicatos æmuletur. De cuius nodi explicatione, Eraſmus ad nodum Gordium confugit. Plinius docuit hunc nodum ſacrum habitum fuiſſe, & creditum ad ſanitatem conducere. Plutarchus tradit cingulum ſponſæ hoc nodo necti ſolere, quem poſtea ſponſus in thalamo diſſoluebat. Athenæus huiuſmodi nodum Heracleotarum Inſigne fuiſſe ſtatuit. Goropius poſtpoſitis cæteris expoſitionibus, hunc nodum nominatum fuiſſe herculeum ſcribit, quia Hercules fuit Mundi vis maſcula, & Verbi incarnati figura. Vnde hic diuinus Hercules ſtatim ab incunabulis duos Serpentes acerrimos humani generis hoſtes ſtrangulauit, nimirum Diabolum, & carnem aduerſus ſpiritum aſſiduè concupiſcentem. Immò nullus vnquam Serpens maſculus fæmellam, aut fæmella maſculum (vt idem notat author) tam arctè complectitur, quam Diabolus carnem, & caro Diabolum: ideòq; nodus Serpentinus, & herculeus fuit nũcupatus, qui à nemine, niſi à diuino Hercule diſſolui potuit. Quamobrem huc fortè alluſit Horatius, quando dixit. F

In Arte poet.

Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit. G

Ideò Goropius, præter alias explicationes, tradit, quòd Horatius in hoc verſu præcipit, ne Deus in partes vocetur, niſi difficultas ſe ſe offerat, quam nemo niſi ſolus Deus expedire poſſit. Etenim, vocabulo vindicis, Hercules hic denotatur, qui, cum ſit alexicacos, iure merito latina voce vindex appellabitur: cum ab omnibus malis totum terrarum orbem vindicauerit, occiſis tyrannis, & cæteris monſtris, remotiſque omnibus difficultatibus, quibus commoditas humanæ vitæ impediebatur. Denominatis tanquam coronidem libuit addere radicem Serpentiformem, quæ adhuc integra in publico ſeruatur Muſæo. Hæc enim Serpentem perbellè æmulatur; quemadmodum in præſenti icone licet conſpicari.

Radix

Radix Serpentiformis ῥίζα ὀφιώδης, **vel** ὀφιοειδής.

PRO-

E

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

CVM Serpens nullo alio membro, niſi ore polleat; Antiquitas ab angue occurrente inimicum denotari augurata eſt. Propterea Plutarchus in Amphitrione dicebat. Angues duos iubatos in impluuium deuolaſſe, & Cicero anguem ab *Lib.1.de Diuin.* infima ara emanaſſe. Immò magnum prodigium eſſe exiſtimauit, vt retulit Cicero, ſi circa cardinem ianuæ Serpentem circumplicatum obſeruauerit. Quamuis aliqui di- *Loco cit.* xerint maiori admiratione dignum fore, ſi cardines circa Serpentem inuoluerentur. Alij ex antiquis, Serpentes in ſinu geſtantes hominem benigno, vel maligno ſydere natum, nec non futuras fælicitates, & infælicitates prædicere profitebantur. Sed mirũ eſt, quod Indi populi huiuſmodi etiam præſagijs vtantur: quandoquidem legimus in *Part.3.* Hiſtoria Indiæ Luſitaniç, iuuenem Indum ad templum Idolorum, cũ dilucularet, pro- F ficiſcentem in criſtatum anguem venenoq; turgentem incidiſſe: ideoq; hoc peſſimi augurij indicium reputans, reuerſus, ad ſacrum Baptiſmatis fontem confugit, quem antea odio ſemper habuerat. Romani quoq; pro augurio peſſimo, viſionem Serpen- *Lib.1.ca.6.* tis exiſtimarunt, quamobrem, ex Valerio Maximo, anguis inuſitatæ magnitudinis infælicem pugnam aduerſus Numantinos C. Hoſtilio Mancino Conſuli Romanorum præſignificauit. Ex Iulio Obſequente habemus duos Serpentes, Sempronio Conſule ſacrificante, ter victimas depaſtos eſſe: indeq; nonnulli internecionem Sempronij à Flauio Lucano hoſpite paratam præſagierunt. Amplius, ſacri cantibus Græcis apud Homerum, ex ara in proximam planitiem, in qua decem paſſeris pulli vagabantur, anguis prorepſit: hinc Calchas bellum contra Troianos totidem annos duraturum *Lib.4.de Vir. Illuſt.* pronunciauit. In Punico bello, ex Petrarcha, Caio Gracchorum omnium nobiliſſimo in Laconia exercitum habenti, inter ſacrificandum, accidit, vt ex proximo ſpecu gemini Serpentes elapſi exta corrumperent, quo oſtẽto moti Haruſpices, vitæ diſcrimen Duci impendere monuerunt. Tiberius etiam Gracchorum pater (referente Egnatio) G duobus, anguibus intra cubiculum captis, prodigiorum Interpretes conſuluit, qui reſponderunt, fore vt ipſe ſuperſtes eſſet Corneliæ vxori, ſi Serpens alterius ſexus interficeretur: ipſe autem meum interficite, dixit. Cornelia iuuenis eſt, poteſtq; per ætatem adhuc parere, nec defuit rei euentus. At coniux, quæ ſuperuixit, mutua caritate cum eo certauit, nam tantũ abfuit, vt poſt Gracchi obitum, connubium deſideraret, vt Regias etiam nuptias aſpernata fuerit. Quodã tempore tãta Serpentũ multitudo apud Lacones excreuit, vt inde Arioli futuram annonæ penuriam prædicerent, quę poſtmodũ talis ſubſecuta eſt, authore Textore, vt Populi carnibus anguiũ veſci coacti fuerint. *In Laconicis.* Apud Pauſaniam legimus Legatos ab Epidaurijs in Coon Inſulã ad Æſculapiũ miſſos, præter ſomnia, quibus erant moniti, cum ad agri Laconici oram appuliſſent, vt ibi ſedem collocarent, vidiſſe etiam Serpentem, quem ſecum Epidauro adduxerant, non procul è mari in quamdam cauernam ingreſſum. Hoc igitur moti prodigio, oppidum illo in loco ſibi fabricarunt. Item Tarquinius Superbus, domitis hoſtibus, ad vrbana negocia animum appellens, portentum ingens conſpicatus eſt: Serpens enim H ex columna lignea elapſus fug m in Regiam arripuit. Vnde Rex perterritus Titum, & Aruntem filios, Bruto comite, qui ſtultitiam ſimulabat, ad Apollinem Delphicum miſit. Iuuenibus oraculum de regno conſulentibus, reſponſum fuit eum regnaturum, qui primus reuerſus matrem oſcularetur. Brutus igitur de naui egreſſus terram oſculatus eſt. Quare ſic loquitur Ouidius.

Lib.2.faſt.

Ecce (nefas viſu) medijs altaribus anguis
Exit, & extinctis ignibus exta rapit:
Conſulitur Phœbus, ſors eſt ita reddita, matri
Qui dederit primus oſcula victor erit.
Oſcula quiſq; ſuæ matri properata tulerunt,
Non intellecto, credula turba, Deo.
Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, vt eſſet.
Tutus ab inſidijs dire ſuperbe tuis;

Ille

A *Ille iacens pronus matri dedit oscula terræ.*

Ex Riccardo Dinotho habemus, quòd imperante Constantino, tantus fuit defectus Solis, vt etiam meridie Cæli stellæ conspicerentur, & in Melitea Serpentes omnis generis visi sunt, qui pugna commissa, se se inuicem peremerunt, & paulò post ortus est Iudæorum tumultus, & trexdecim Vrbes in Campania, terræmoti corruerunt; deinde post Constantini obitum, filij inter se belligerarunt, & Persæ graui bello Romanos oppresserunt. Cum bellum Macedonicum in expectatione esset, C. Petilio, & C. Valerio Consulibus, bouem in Campania locutum fuisse, & tres Soles super ædem Saturni effulsisse narrat Liuius, eodemque tempore Cerites Serpentum in Oppido suo iubatum, aureisq; maculis distinctum conspicatos fuisse. Ex libro etiam de Prodigijs, & Ostentis, colligere licet, quòd munitis Alexandri Magni castris, & militibus quieti nocturnæ deditis, cum primum Luna ab Orizonte emersit, Scorpiones, arectis caudarum aculeis, innumeri ferè ad castra fluxerunt, quæ prodigia vis immensa Serpentum vario colore refulgentium insecuta est.

In lib. de Prodig. — *Decad. 5. lib. 2.*

B L. Silla Consul cùm in campo Nolano Samnitum exercitum haberet, & Dijs immolaret, repente ab infimo aræ loco, Serpens exilijt, quo viso, Posthumius haruspex iussit Romano Duci, vt in hostem legiones duceret, cui cum paruisset (teste Suessano) castra hostium opulentissima expugnans occupauit. Serpentes quoq;, vt scribit Herodotus, Crœso Lydorum Regi excidium Imperij portenderunt: nam quando Crœsus, & Cyrus ad Pteram, æquo marte depugnarunt, illicò in suburbanis Sardium locis ingens Serpentum copia orta est, quos equi ad pabulum dimissi passim deuorabant: quare Vates, re intellecta, responderunt, per Serpentem, terræ filium, indigenam, & per equum aduenam, & bellicosum hostem denotari, hocq; portento Sardenses breui subactos iri prædixerunt. Idque verum fuisse euentus patefacit: nam paulò post, Crœso Rege deuicto, omnes in Persarum potestatem venerunt. Tiberius Cæsar cum intellexisset Serpentem, quem in delicijs habebat (illi enim propria manu cibum ministrabat) à formicis fuisse corrosum, sibi à multitudine cauendũ esse percepit, quoniam formicę, monentibus Vatibus, populum significare solent. Annibal cum suis copijs itinerans,
C à tergo immanem bestiam Serpentibus circumplicatam insequentem respexisse fertur, quæ omnia arbusta, & virgulta frangebat, & tecta peruertebat. Hinc vastationem Italiæ multi portenderunt. Ex altera parte Iouius in vita Actij narrat, Serpentem in eius galeam irrepsisse, & Actio vicecomiti, victoriam aduersus Bononienses præmonstrasse. At T. Gracchus, antequam multitudine Quiritum oppresus interficeretur, in speciosa galea, qua in bello vti consueuerat, anguem oua peperisse, fætusq; iam formatos inuenit. Auis etiam placida in gremium Philippi Regis Macedonum aduolans ouum peperit, de quo confracto exijsse Serpens dicitur, qui, cum ouum circumdedisset, vt denuò in foramen illud ingrederetur illicò perijt: hinc Vates filium nempè Alexandrum ex Philippo dimanaturum esse hariolati sunt, qui, toto terrarum orbe subacto, paulò post erat periturus.

Lib. 1. de augur. — *Lib. 3.* — *Annibalis aduẽtus in Italiam.*

Ope etiam Serpentis ferunt Neronem à percussoribus fuisse liberatum, quos Messalina in eum immiserat: nam Serpens è puluino, vbi quiescebat, prodiens sicarios perterrefecit. Quamuis aliqui scripserint non fuisse Serpentem, sed eius exuuias, quas, ex
D volũtate matris, dextro brachio alligatas aliquando gestabat, & tædio abiectas denuò requisiuit: quoniam sperabat huiusmodi Serpentis spolium aduersus infortunia, quæ pertimescebat, sibi profuturum. Quare nõ est mirandum, si apud Cælium Rhodiginum legatur, quòd vates circa brachium, vel collum Neronis adhuc pueri alligatam liberidem conspicati, dixerint, ὅτι ἰσχὺν παρὰ τοῦ γέροντος λήψεται. Nimirum, quia ex sene potentiam foret assecuturus: cum anguis, deposita senectute, talis obseruetur.

Nero quomodo liberatus fuerit à percussoribus Messalinæ. — *Lib. 10. c. 3*

Serpens quoq; gloriam Roscij histrionis præmonstrauit, vt docet Cicero, nam pusionem adhuc in Selenio campo Lanuini agri educatum, & in cunabilis dormientem nutrix lumine apposito, Serpente circumdatum conspicata est. Patri autem ad haruspices confugienti responsum fuit nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Simili pręsagio imperium Seuero pręmonstratũ est: siquidem in stabulo Serpens dormientis caput cinxit, & absq; noxa, vociferantibus ob terrorem familiaribus, abijt. Maximino iuniori idem accidisse tradunt. Aureliano quoq; ex Fulgosio, humilibus parentibus nato anguis summum imperium portendisse fertur: etenim peluim, in quo sæpius puer lauabatur

Libr. 1. Diuin. — *Lib. 1. c. 4.*

tur Serpens eſt circumplexus, neq; occidi potuit. Ideò mater, quæ templi Solis ſacerdos erat, re intellecta, Serpentem quaſi familiarem ſeruari iuſſit. Item Caſſandram ſcientiæ vaticinandi peritam in templo Apollinis Tymbrei cum Heleno fratre relictam, cum Serpentibus cubantem repererunt, qui, infantibus nihil læſis, eorum ſenſoria circumlambebant, quamobrem tàm Caſſandram, quàm Helenum vates futuros à vatibus reſponſum habuerunt. Magnum etiam fuit illud prodigium, dum immanis Serpens circa aram viſus eſt, vbi Aeneas anniuerſarium ſacrum manibus Anchiſæ patris faciebat, vt recitat Virgilius his verſibus. *Lib. 5. Aeneid.*

Dixerat hæc adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum lapſuſq; per aras
Cæruleæ cui terga notæ, maculoſus & auro
Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus arcus,
Mille trahit varios aduerſo Sole colores.
Obſtupuit viſu Aeneas: ille agmine longo
Tandem inter patera, & læuia pocula Serpens
Libauitq; dapes, rurſuſq; innoxius imo
Succeſsit tumulo, & depaſta altaria liquit.

In lib. de Mirab. Cæterùm animum graui afficiunt admiratione prodigia mulierum, quæ Serpentes enixa ſunt: nam Tralianus refert mulierem Tridentinam Serpentes inſtar globi conuolutos perperiſſe Romæ, Domitiano Cæſare IX. & Perilio Rufo II. Coſſ. Item L. Scipione, & C. Norbano Conſulibus, ex Iulio Obſequente, mulier in Hetruria viuum Serpentem partu edidit, qui iuſſu Haruſpicum in profluentem deiectus aduerſa aqua natauit. At Serpens à muliere editus temporibus L. Sillæ, bellum ciuile, ex Alexandro, denotauit. Verùm Appianus Alexandrinus tradit, quòd mula peperit, & mulier Serpẽtem enixa eſt, quę prodigia ſtragem, & expugnationem Italiæ, necnon Romanæ Reipublicæ mutationem ſignificarunt. Amplius inter initia belli Marſici, vt ſcripſit Plinius, mulier peperit elephantum, & quædam ancilla Serpentem. *Mulieres pariũt Serpentes.* *Lib. 2. cap. 31.*

Li. de Bell. ciuil. Deniq; ſi per quamdam annuorum feriem percurramus, prodigia ſemper maiora inueniemus. Legimus enim apud Iulium Obſequentem, duos Serpentes nigros, anno vigeſimo octauo ſupra centeſimum, ante Chriſtum natum, in ſacrarium Mineruæ ingreſſos fuiſſe eo tẽpore, quo M. Fuluius Flaccus quaſdam leges promulgare tentabat: vnde nonnulli ciuilem Romanorum occiſionem coniectarunt In volumine ſtemmatũ Lotharingiæ legitur, quòd anno vigeſimo ſeptimo ante Chriſtum natum, Regulus in Africa Serpentem immenſæ magnitudinis milites vexantem expugnauit. Item anno ante Dominicam Incarnationem ſeptuageſimo quinto, duo Serpentes in lecto coniugis Didij Lelij legati Pompeij ſuerunt inuenti: hinc, vt ſcribit Iulius Obſequens, Didij interitum augurati ſunt. Anno verò tertio ſupra centeſimum, ex eodemmet Obſequente, Serpentes nigri altare circumiuerunt, deinde fugerunt, & poſtero die redierunt, qui tandem à populo Mutuſæ lapidibus fuerunt obruti, & oſtio templi Martis reſerato, caput ſtatuæ ad pedes compertum eſt: hinc Romanorum exercitum à Luſitanis conficiendum fore præſagierunt. Anno trigeſimo primo ſupra centeſimum ante Chriſtum, Romæ bos hæc verba protulit, *caue tibi Roma,* & Sagunti Serpentes volarunt, vt in Volumine ſtemmatum Lotharingiæ habetur. Cæterùm anno Chriſti octuageſimo nono ſupra quingenteſimum, cum Diaconus Turronenſis Eccleſiæ ab eius Epiſcopo in Vrbem eſſet miſſus, vt à Romano Pontifice nonnullas Sanctorum reliquias acciperet; tanta inundatione Tiberis fluuius Vrbem obruit, vt omnes antiquæ ædes collapſæ ſint, & multitudo Serpentum cum magno Dracone ad falſos maris fluctus deſcenderit, quibus mortuis, & ad littus eiectis (teſte Baronio) tetro excitato odore, ingens peſtilentia, & clades ſubſecuta eſt. Anno poſt Chriſtum natum quinquageſimo ſexto ſupra ſeptingenteſimum, vt animaduertit Martinus Polonus, Carolus Martellus vir ſemper victor poſt obitum in templo S. Dionyſij ſepelitur, & paulò poſt in eius tumulo nihil niſi maximus Serpens inuentus eſt. Anno vigeſimo ſecundo ſupra milleſimum à partu Virginis, in Inſula Moos dicta Diœceſis Hamerenſis, Serpens admirandæ magnitudinis conſpectus eſt, qui veluti cometa toti Orbi aliquam interdum cladem promittit; ita is ſubuerſionem regni Noruegiæ portendit: nam ſuper aquas altè, & ſæpius ſe extollebat: ſicq; ex- *Prodig. 85.* *Tom. 1.* *Prodig. 109.* *Tom. 1.* *Tom. 7. Annal. Eccleſ.* *In ſupput.*

A pulsio Christiani Regis, & totius patriæ excidium subsecutum est. Ad rem Olaus Magnus tradit eos, qui mercaturę, & piscationi in littoribus Noruegiæ operam nauant, vnanimes attestari Serpentem vastę molis penès oras Maris Bergensium versari, qui æstiuo tempore, nocturno, & lucido cœlo ab antro vitulos sues, & homines voraturus egreditur, neq; hoc animal sine portentoso spectaculo nauigia infestat, & homines rapit: nam non multò post & bellici tumultus,& mutationes regni subsequi solent. Anno quinquagesimo nono supra millesimum, Segeberto teste, in Pago Vraccarensi apud Tornacum,duo veluti exercitus Serpentum, instructa acie, præliari visi sunt. Christianus Vrstius in Chronicis Germaniæ refert, quod anno tertio supra millesimum, & trecentesimum, accidit, vt nocte Ascensionis Domini in Columbaria, & multis alijs locis Serpentes pluerent. Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, vt constat per historiam Viennæ impressam circa diem D. Margaritæ, in Hungaria contigit, vt in multorum hominum aluo Serpentes naturalibus similes generarentur;quemadmodum etiam paulò ante enucleatum fuit, quando de Serpentum generatione verba fecimus. B Demum anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, mense quinctili, gemini in aere Serpentes,caudis implicatis, se se mutuò rodentes conspecti sunt,in quorum medio crux ignea refulsit: vt in libro de Prodigijs, & Ostentis legere licet.

Lib. 21, cap. 27.

Par. 2.

Serpentes geniti in humano ventre.

MONSTRA.

DION in historia Libyca narrat, ibi ex promiscuo bestiarum plurium diuersi generis congressu, olim progenitum fuisse monstrum, cuius facies erat muliebris,color cutis nitidissimus, quædam ab oculis dimanabat hilaritas intuentes in sui amorem rapiens: partes autem inferiores in longum anguem desinebant, circa Syrtes versabatur, feras Libyæ venans:neq; animans tā alacer inueniebatur, qui monstri insultum effugere posset. Homines lenocinijs alliciens, & blanditijs adoriens deuo- C rabat. Quare Hercules per Libyam itinerans in hoc monstrum incidisse traditur, quod eminus conspicatus cursum arripuit pernicissimum: ideò cum bestia monstrifera prædam assequi minimè potuisset,indignatione succensa omnem in se conuertens crudelitatem, propriū discindens pectus interijt. Cercops, & ipse secundùm aliquorum mentem partes inferiores Serpētinas habuisse dicitur. Item Boreas rapiens Orithyam cauda anguina præditus fuit, si veritatem fatetur Pausanias. Typhoeus ex Tartaro, & terra genitus planè monstrosus fuit:nam, ad mentem Hesiodi, centum Serpentis capita habuisse perhibetur. Intelleximus etiam apud Heluetios populos anno millesimo quadringentesimo nonagesimo nono,iuxta quoddam flumen conspectum fuisse Serpentem auribus latis, & longitudine sex pedum, corpore vitulo æquali; quem proculdubiò monstrum fuisse arbitramur. Heniochus Erichthonius primus omnium equos quadrigis iunxit: etenim cum anguinea crura haberet (Higinio teste) nunquam pedester,sed quadrigis semper vehi curauit. Scripsit Licosthenes, referente Pareo, mulierem Crauouię, anno Domini nonagesimo quarto supra millesimum, & quadringentesimum in D platea, cui à Sancto Spiritu nomen est,enixam esse mortuum fætum,qui dorso affixum Serpentem cadauer arrodentem gestabat. Apollonius in historijs Mirabilium recitat Serpentem duobus pedibus præditum conspectum fuisse, qui non secus ac terrestris Crocodilus gradiebatur. Item Plinius scriptum reliquit Serpentes pedibus anserinis visos fuisse. Galenus addit, ab Ephebo, Athenis, pusilum Serpentem pilosum, & pluribus pedibus statim proficiscentem, cum semine copioso fuisse eiectum.

Quamuis Aristoteles in generatione Serpentum raros contingere errores, consequenterq; in hoc animalium genere rara monstra procreari tradiderit: quoniam angues matricem, seu vteri formam valdè longam habent, & oua subinde, nempè vnum post alterum descendunt, & non aceruatim, sicuti in gallinis euenit. Quamobrem geminum fætum in ouis angium rarum, at in ouis gallinarum frequentem licet intueri. Hinc tamen non fit, quin etiam in genere Serpentū id accidat quandoquidem Aristoteles Serpentis bicipitis meminit. Immò Ctesias promulgat (referente Aeliano) iuxta fluuium nomine Arcadem, Serpentes bicipites aliquando diuagari longitudine quatuor

In Eliacis.

Lib. 19.

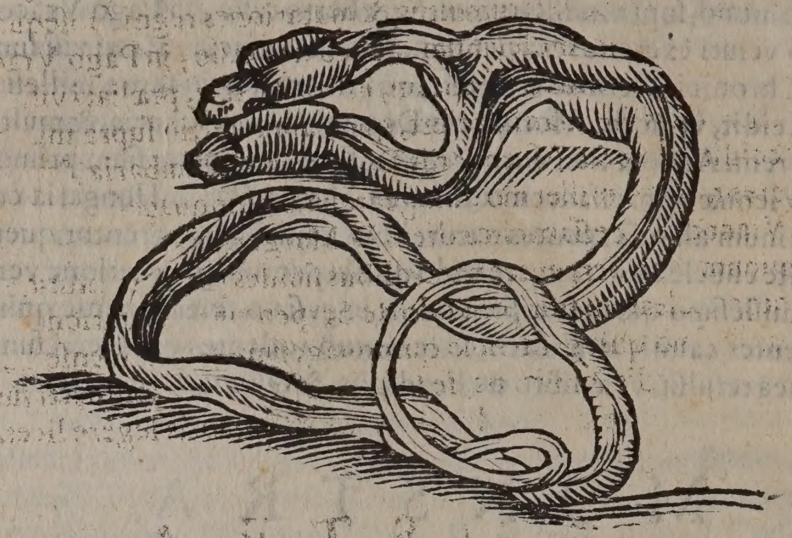
Fætus serpentinus.

Lib. 1. de loc. affect.

Lib. 4. de Gen. Anim.

Lib. 9. c. 8.

Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando Bononiæ Senatore donatus.

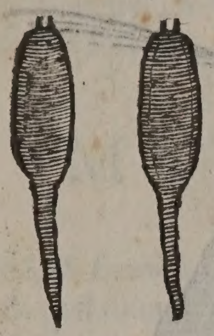
Serpẽs triceps. tuor cubitorum, capitibus albis, reliquo corpore nigro, læthali turgentes veneno, & accedentibus ad amnem perniciem afferentes. In montibus etiam Pyreneis Serpentem quondam tricipitem interfectum fuiſſe Arnoldus autumat. Hinc nonnulli colligunt monſtrum illud hydræ Lerneæ ſepticipitis in rerum natura aliquando extitiſſe, *Li. 2. Mag. nat.* id tamen fabuloſum eſſe ſuo loco demonſtrabimus. Vidit quidem Ioannes Baptiſta Porta Neapoli viperam bicipitem, quæ vtrunq; caput mouebat, & triſulcas exerebat linguas. Neq; vlla debemus teneri admiratione, ſiquidem hodiè Serpens etiam biceps *Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando donatus.* diligentiſſimè exiccatus ad Illuſtriſſimum Com. Ppilippum Aldrouandum Bononiæ Senatorem, tanquam manus ſingulare delatus fuit. Hic autem vir nobiliſſimus hunc monſtriferum Serpentem in publico ſeruandum Muſæo nobis tradidit. Propterea hoc in loco illius iconem in tanti viri monumentum dare non piguit. Immò exhibemus etiam iconem Serpentis latiſſimi corporis in Muſæo inuentam, qui non ſequitur naturam aliorum Serpentum, quoniam habet poſt collum corpus valdè latum, figura ferè ouali, præterea caudam cæteris Serpentum caudis conſimilem, ſed compreſſam; demum caput, & collum ſquamuis refertum eſſe non videtur.

Cæterùm in omni animalium genere, vt noſtra fert opinio, aliqua monſtra obſeruantur. Etenim anno trigeſimo ſexto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, octauo *Eruca anguina caudaab Excellentiſs. Ouidio Mõtalbano donata.* Idus Iulij Excellentiſſimus Ouidius Montalbanus Mathematicarum in Patrio Bononienſi Gymnaſio ordinarius Profeſſor, & diligentiſſimus rerum naturalium inueſtigator, dum ruri verſaretur, admirabilem, & monſtrificum vermem, Lepidij caulem perreptantem obſeruauit, cuius iconem, quam hic damus, perhumaniter nobis communicauit. Meritò igitur dubitabat an ſpeciei lumbricorum, an verò Erucarum eſſet adſcribendus: Siquidem mollities, & teres figura ad lumbricos eſſe reducendum demonſtrabat; at viciſſim quædam quatuordecim pedum rudimenta, nec non capitis figura, beſtiolam inter erucas collocãdam eſſe cogebat. Verùm cauda anguina huius animalculi acuminata, & murinæ ſimillima mentem doctiſſimi viri vexabat: ideòq; elegantiſſimam de hoc animali epiſtolam ad nos mittens rogabat, vt de hoc noſtrum iudicium promulgaremus. Propterea in genere Erucarum monſtroſum fuiſſe animalculum teſtificati ſumus: quandoquidem clariſſimo etiam viro Vlyſſi Aldrouando adhuc viuenti Erucam bicaudam Thadeus Mamolinus eius amiciſſimus attulit; cuius delineationem in medium afferre non piget. Eruca hæc capite ferrugineo, & ore nigricante poſt caput lineam rubicundi coloris reliqua circumdantem habebat, in alia parte poſt caput ad tertium vſq; pedem duæ lineæ albæ conſpiciebantur, quæ vna cum baſi triangulum effigiabant: duæ aliæ lineæ albæ ad caudam vſq; ſequebantur figura ouali totum dorſum exornantes. Tandem in corporis extremitate caudam inſtar duorũ cornicu-

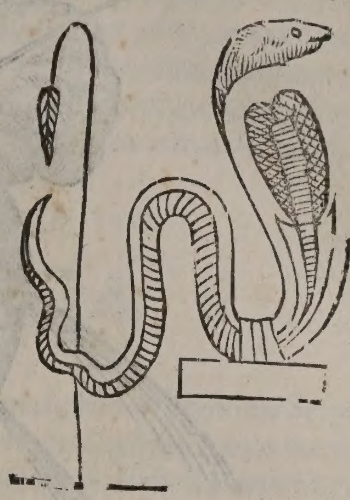
nicu-

A

Eruca cauda anguina pronè, & ſupinè picta ab Excellentiſs. D. Ouidio Montalbano inuenta, & nobis dono data.

Serpens latiſſimi corporis cauda compreſſa.

niculorum bifurcam geſtabat. Cæterùm ſi aliquod animal aliqua parte anguina integratum ad monſtra referendum eſt; proculdubiò inter hæc connumerandus eſt Gallus ille barbatus, cornutus, ocreatus, cauda Serpentina, in cuius extremitate floccus conſpicitur, & propè vropigiũ, vbi cauda corpori adhæret, quoddam tuberoſum totũdum

Bufo monſtrificus cauda anguina.

Gallus monstruosus cauda anguina.

A obseruatur colore albido, crista, palearibusq; plumosis. Quamobrem si Seneca in Hercule furente caudam Canis Cerberi anguiferam appellauit, remota omni dubitatione, si gallum hunc monstrificum conspicatus esset, eius caudã anguiferam seriò nuncupasset. Quare, ne Lectorem ad alios libros relegemus, placuit hoc in loco prædictam galli iconem apponere. Cæterùm posteaquam monstra cauda anguina prædita, monstrandi se se obtulit occasio, noluimus silentio inuoluere bufonem monstruosum simili cauda insignitum, qui in Villa quadam Thyringica ad Vnstrum, anno Domini quinquagesimo tertio supra millesimum, & quingentesimum, è muliere natus, est ea forma veluti in præsenti pictura exhibetur.

MYTHOLOGICA.

B MISSAS facimus fabulas tanquam cunctis notissimas, primùm Pithonis Serpẽtis post diluuium Deucalionis ex putredine terræ nati, quem Apollo interemisse fertur; deinde furiarum, quas tumidis cristatas Colubris Poetæ fingebant, iuxta illud.

—— rubent oculi, spirant incendia nares,
Et caput intorti lambunt pro crinibus angues.

Huic nõ dissimilis fabula recitatur de Medusa, cuius capilli representabãt angues. Nam Forcũ Corsicę, & Sardinię Regem in nauali certamine ab Atlante Rege Mauritanię superatũ, in mari submersum à Neptuno in Deum marinũ transmutatũ fuisse fabulantur. Itaq; inter tres Forci filias Medusã ob pulchros, aureosq; capillos spectabilẽ Neptunus in templo Mineruę cõpressit: quare Dea indignata elegantissimos Medusę crines in Serpentes transfigurauit. De hac metamorphosi Ouidius eleganter fabulatur hunc in modũ. *Capilli Medusæ cur anguinei.* *Lib. 4. Metamor.*

Ex numero Procerum quærens cur vna sororum
Gesserit alternis innixos crinibus angues
C *Hospes ait, quoniam scitaris digna relatu:*
Accipe quæsiti causam, clarissima forma,
Multorumq; fuit spes inuidiosa Procorum.
Illa, nec in tota conspectior vlla capillis
Pars fuit, inueni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi Rector templo vitiasse Mineruæ
Dicitur. Auersa est, & castos agide vultus
Nata Iouis texit, neuè hoc impunè fuisset,
Gorgoneum crinem turpes mutauit in angues.

Huic affinis est Canis Cerberi fabula, qui in spelũca quadam ante fores Plutonis stabulari fingebatur. Hic omnibus ingressuris humanissimè blandiebatur, sed neminem patiebatur egredi. Ab huius autem canis capite, & collo angues densissimi pro villis pendere dicebantur, ideò Virgilius sic canebat. *Pili Cerberi angues esse ferebantur.*

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci *Lib. 6. Aeneid.*
D *Personat, aduerso recubans immanis in antro:*
Curuates horrere videns iam colla colubris,
Melle soporatam &c.

Quamuis alij Poetæ canem tartareum anguinea catena fuisse vinctum finxerint. Hoc videtur significare Tibullus, dum ait.

Nec canis anguinea redimitus terga catena,
Cui tres sunt linguæ, tergiminumq; caput.

Amplius Mythologi commenti sunt Aesculapium aluisse Serpentem, cuius spuma patientes à quocumque morbo oppressos liberabat: immò, & angues circa cunabula Herculis adhuc infantis vagantes ab eodemmet pusione necatos fuisse. Quare ad rem canebat Baptista Mantuanus.

Dum pubescit adhuc, sic & cunabula circum
Repentes puer elisit Tyrinthius angues.

Nugati sunt etiam poetæ Hecatem, quam alij Semelem nominant, tandiù Fauni patris

Faunus in Serpentem tur trāſmutatus. nequitiæ, etiam bacillo myrteo verberatam, & vino oppreſsam repugnaſse, donec ille E
in Serpentem transfiguratus filiam ſpiris vndiq; colligatam improbitati ſuæ obtemperare compulerit. Huius fabulæ, apud Priſcos, indicia fuerunt Myrtus à templo Hecates ſemota, vinum, quod tantùm lactis vocabulo nominabatur, & Serpentes, qui ibi paſſim innoxij diuagabantur. Inter prodigia recenſuimus Serpentem, qui, Græcis ſpectantibus mox Ioui ſacrificaturis, aſcendit platanum aræ imminentem, & primùm pullos, qui in nido erant, deinde matrem circumuolitantem deuorauit: vnde Theſtorides nempè Calchas filius Theſtoris bellum Troianum decimo terminaturum anno hariolatus eſt. Modò prædictum Serpentem, ad perpetuum rei monumentum, à Dijs in ſaxum fuiſse transformatum narrat Ouidius his verſibus. *Serpens in ſaxum mutatus.*

Li. 12. metam.

Hic patrio de more Ioui cum ſacra paraſſent:
Vt vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre colubrum
In platanum, captis, quæ ſtabat proxima caſtris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma, F
Quas ſimul, & matrem circum ſua damna volantem
Corripuit Serpens, auidaq; recondidit aluo.
Obſtupuere omnes: at veri prouidus augur
Theſtorides, vincemus, ait, gaudete Pelaſgi.
Troia cadet, ſed erit noſtri mora longa laboris;
Atq; nouem volucres in belli digerit annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos
Fit lapis, & ſeruat Serpentis imagine ſaxum.

Pariter Serpens Orphei caput dilaniaturus in lapidem tranſmutatus fuiſse perhibetur. Etenim Orpheus mulieres Thracias aſpernatus, acerbiſſimum earum odium in ſe concitauit: Quamobrem illæ dum Bacchi ſacra celebrarent, Orpheum in medio ferarum cætu canentem conſpicatæ, magno facto impetu, eum dilacerarunt, eiuſq; caput, & lyram in flumen Hebrum proiecerunt. Verùm Orphei caput in Lesbon inſulam delatum anguis accedens dilaniaturus ab Apolline in lapidem fuit transfiguratus. Hanc metamorphoſim eleganter decantat Ouidius hunc in modum. G

Serpens dilaniaturus caput Orphei in lapidem tranſfiguratus.

Membra iacent diuerſa locis, caput Hebre, lyramq;
Excipis (& mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis, reſpondent flebile ſyluæ,
Iamq; mare inuectæ flumen populare relinquunt;
Li. 11. met. *Et Methymneæ potiuntur litore Lesbi,*
Hic ferus expoſito peregrinis anguis arenis
Obſtitit, & ſparſos ſtillanti rore capillos,
Lambit; & hymniferos inhiat diuellere vultus
Tandem Phœbus adeſt, morſuſq; inferre paranti
Arcet, & in lapidem rictus Serpentis apertos
Congelat, & patulos (vt erant) indurat hiatus.

Cum Achelous, pro Deianira filia, cum Hercule certaret, tradunt ipſum, vt Herculem eluderet, modò in liquorem, modò in Serpentem, & poſtremò in figuram tauri ſe tranſformaſse. Huius meminit Ouidius dum cecinit. H

Lib. 9. met.

Congrediturq; ferox, puduit modò magna locutum
Cedere, reieci viridem de corpore veſtem,
Brachiaq; appoſui, tenuiq; à pectore varas
Inſtatione manus, & pugnæ membra paraui.

Et paulò inferius.

Elaborq; viro longum formatus in anguem;
Qui poſtquam flexos ſinuaui corpus in orbes,
Cumq; fero moui linguam ſtridore biſulcam,
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes.

Arachne puella, quæ de lanificio cum Minerua certamen ſuſcepiſse dicebatur, inter alias fabulas, quas, inter texendum, telæ inſeruit, Iouem effigiauit tranſmutatum in Ser-

A Serpentem, vt Deolida frueretur. Propterea Ouidius hoc intactum non reliquit, dum ait.

Meonis clusam designat imagine tauri
Europam &c.

Deinde pergens author in describendis alijs Iouis adulterijs sic decantat.

Mnemosynem pastor, variusq; Deoliaa Serpens.

Cadmus Agenoris filius à patre missus ad inquirendam sororem Europam à Ioue raptam, cum illã non inueniret, & spem reuisendi patris amisisset (prohibuerat enim pater, ne ad ipsum, nisi illa reperta, reuerteretur) in Bæotiam oraculo monitus profectus est. Hic missos ad fontem socios paulò post à Serpente peremptos inuenit; quare, monente Minerua, Serpentem confecit, & eius dentes seminauit, ex quibus postea homines armati nati sunt; quibuscum, teste Apollonio, Iasoni pugnandum fuit, vt vellere aureo potiretur. Audiamus igitur Ouidium sic loquentem.

Socij Cadmi à Serpẽte necati.
In Argonaut.
Lib. 3. Metam.

Sacra Ioui facturus erat, iubet ire ministros,
B *Et petere è viuis libandas fontibus vndas.*
Sylua vetus stabat, nulla violata securi,
Et specus in medio, virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum
Vberibus fœcundus aquis, vbi conditus antro
Martius anguis erat, cristis insignis, & auro
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Tresq; micant linguæ, triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyria lacum de gente profecti
Infausto tetigere gradu, demissaq; in vndas
Vrna dedit sonitum, longo caput extulit antro
Cæruleus Serpens, horrendaq; sibila misit.
Effluxere vndæ manibus, sanguisq; reliquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus.
C *Ille volubilibus squamosos nexibus orbes*
Torquet, & immenso saltu sinuatur in arcus,
Ac media plus parte leues erectus in auras
Despicit omne nemus, tantoq; est corpore, quanto,
Si totum spectes geminas qui separat arctos.
Nec mora Phenicas, siue illi tela parabant,
Siue fugam, siue ipse timor prohibebat vtrumq;
Occupat hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funesta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas iam sol altissimus vmbras;
Quæ mora sit socijs miratur Agenore natus,
Vestigatq; viros.
Vt nemus intrauit lethataq; corpora vidit,
Victoremq; supra spatiosi corporis hostem,
D *Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua;*
Aut vltor vestræ fidissima corpora mortis,
Aut comes, inquit, ero: dixit, dextraq; molarem
Sustulit, & magnum magno conamine misit.

Et paulò inferius.

Cedit Agenorides paulùm, spolioq; Leonis
Sustinet incursus, instantiaq; ora retardat
Cuspide prætenta, furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figitq; in acumine dentes.
Iamq; venenifero sanguis manare palato
Cœperat, & virides aspergine tinxerat herbas.

Et paulò inferius.

Vox subitò audita est neq; erat cognoscere promptum
Vnde, sed audita est: quid Agenore nate peremptum

Serpentem spectas, & tu spectabere Serpens. E
Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoq; comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest, motæq; iubet supponere terræ
Anguineos dentes populi incrementa futuri.

Cadmus cũ Hermione in Serpẽtes mutati. Idem Cadmus permultas calamitates passus, tandem cum Hermione coniuge in Illyriam profugit. Vbi Deos precibus diligentissimis obsecrauit, vt ambo in speciem Serpentis verterentur, qui Serpens olim sui infortunij causa fuit. Vota tandem fuisse expleta perhibẽtur: etenim ambo in Serpentes fuerunt transformati, vt recitat Ouidius his carminibus.

Lib. 4. metam.

Nescit Agenorides natam, paruumq; nepotem
Æquoris esse Deos luctu, serieq; malorum
Victus, & ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor vrbe sua, tanquam fortuna locorum F
Non sua se premeret, longisq; erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.

Et paulò inferius.

Ipse precor Serpens in longam porrigar aluum.
Dixit, & vt Serpens in longam tenditur aluum,
Duratæq; cuti squamas increscere sentit,
Nigraq; cæruleis variari corpora guttis.

Deinde.

Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede ò coniux, accede miserrima dixit.
Dumq; aliquid superest de me, me tange, manumq;
Accipe, dum manus est, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui, sed lingua repentè
In partes est fissa duas, nec verba loquenti G
Sufficiunt, quotiesq; aliquot parat edere questus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane, teq; infælix his exue monstris.
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi sunt, humeriq; manusq;
Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non
Me quoq; Cælestes in eumdem vertitis anguem?
Dixerat, ille suæ lambebat coniugis ora,
Inq; sinus caros, veluti cognosceret, ibat,
Et dabat amplexus, assuetaq; colla petebat;
Quisquis adest (aderant comites) terretur, at illa
Lubrica permulcet cristati colla Draconis.
Et subitò duo sunt, iunctoq; volumine serpunt,
Donec in oppositi nemoris subiere latebras. H

Insuper Typhonem alij fuisse Serpentem, alij gigantem anguineis pedibus retulerunt. Nam Homerus scriptis mandauit, quòd Iuno, quia ægrè tulerat Iouem absq; eius congressu, ex capite Mineruæ peperisse, Deos omnes tam superos, quam tartareos obsecrauit, vt & ipsa sine maris permixtione parere posset. Hæc igitur voti compos facta, cum manu humum percussisset, ortus est Typhon, qui postmodum educandus Dracenæ traditus est, vt patet his versibus Homeri, qui sic latinè exponuntur.

In Hymn. in Apoll.

Illimis propè fons, illic maculosa dracena
Interijt iaculo Regis magno è Ioue nati,
Pestis, & atra lues mortalibus illa virorum,
Illa fuit pecudum exitium, grauis illa ruina.
Illa aluit captum pulchra à Iunone Typhona
Difficilemq; , grauemq; luem mortalibus ægris.
Hunc irata Ioui patri Iuno edidit olim,

Quod

A *Quod fuit illius de vertice nata Minerua.*

Hesiodus autem in Theogonia promulgauit Typhonem, siue Typhoeum Terræ, & Erebi fuisse filium, ne igitur hoc in loco omnia Hesiodi carmina recitemus; illius tantùm breuem sententiam ex Natali Comite exarabimus hunc in modum.

Verùm vbi Titanas Cælo turbasset ab alto
Iupiter, hinc genuit mox alma Typhæa tellus
Postremum ex Erebo Veneris dulcedine capta.
Huic palmæ ad quæuis miranda negocia duro
Robore erant, promptiq; pedes, centum capita altis
Ex humeris sæui surgebant torua Draconis.
Ora sub hinc linguis lambentia cæca trisulcis.
Igne coruscabant cilijs sub lumina tetris.
Deniq; quodq; caput flammam spirabat & ignem.
Omnibus his inerant voces, variumq; sonabant,
B *Horrendumq; dabant gemitum, sepè ore tonabant,*
Numinibus magnis vt sint concurrere visa.
Interdum ingenti tauri mugire boatu,
Interdum gemitum sæui dare visa leonis,
Interdumq; canum latrantum emittere voces.
Rursus & horrendum sonitum ab radicibus imis
Mittebant montes vmbrosi luce sub illa,
Deniq; visa potens nimium foret ista propago:
Atq; viros, Superosq; Deos vicisset, ab alto
Ni pater omnipotens hominum sator, atq; Deorum
Æthere det tonitrus, & fulmina crebra repentè.

Quamobrem ex dictis descriptionem Typhonis licet contemplari. Hic immensæ magnitudinis gigas omnium montium vertici imminebat, capite astra tangebat, altera manus ad orientem, altera ad occidentem extendebatur; ex humeris centum capita C anguium pendebant; in cruribus maximas Serpentum spiras habebat. Corpus totum plumis tectum erat. Ab oculis fulgor igneus, & ab ore scintillæ dimanabant. Hunc Iupiter, cæteris fugientibus Dijs, apud Hæmum montem fulmine percussit: ideoque mons ille à copia sanguinis vulnerati monstri effluentis Hæmus denominatus est: nam τὸ ἅιμα Græcis sanguis dicitur. Huius autem monstri clariorem descriptionem Natalis Comitum his versibus assignauit. *Lib. 6. myth. cap. 22.*

Anguineis pedibus sublimi vertice Cælum
Tangebat: corpus plumisq; anguesq; tegebant
Innumeri, plagas Orientis dextera Solis
Cum staret, plagas tangebat læua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Ausa Iouem contra, Cælumq; insurgere contra.
Sed pater omnipotens tonitrus, & fulmina dextra
Deijcit in terras.

D Inter poeticos authores de loco natali Typhonis, & de Percussore, agitari solet controuersia. Etenim circa locum, alij in Libya, alij in Phrygia monstrum educatum fuisse tradunt. Alij tandem in Cilicia, in celeberrima illa spelunca Typhonis nuncupata, vt recitat Homerus.

Εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς.

Idest.

Hic vbi sunt Arimi, & cunabula dicta Typhonis.

Circa Percussorem Typhonis, multi non à Ioue, sed ab Apolline Sagittis confossum fuisse arbitrantur: nam scriptum reliquit Strabo Typhonem Serpentem; & non hominem fuisse, qui, dum ad fugam latebras quæritabat, iuxta Orontem fluuium in Antiochia iaculis ictus fuit: licèt Homerus aliter senserit. *Lib. 16.*

QVI-

E

QVIBVS DIIS SACRI.

Caduceus Mercurij cur duobus Serpẽtibus inſignitus.

MYTHOGRAPHI ſcriptis mandarunt Mercurium in Arcadiam itinerantem duos Serpentes acriter inter ſe præliantes offendiſſe,& illicò, interpoſita virga, illos conciliaſſe, quamobrem, ne poſteri tanti miraculi monumentum obliuiſcerentur, Antiquitas virgam duobus Serpentibus coronatam pinxit,& Mercurio conſecrauit. Herodotus tamen in Euterpe recitat, quòd circa Thebas, Serpentes quidam puſillo corpore, cornibus è ſummo vertice natis coronati,& hominibus prorſus innoxij naſcuntur, quos defunctos in Iouis ædibus ſepelire ſolent, quoniam huic Numini ſacratos eſſe arbitrantur. Alij non leuibus ducti rationibus Serpentes Æſculapio dicatos eſſe exiſtimarunt: quandoquidem, ob arctam Serpentum cum Æſculapio familiaritatem, non ſolum gentes Epidauri ſedis principalis Æſculapij, angues ei ſacratos eſſe voluerunt; ſed etiam multis alijs in locis, & potiſſimùm Corinthi, angues in templo Æſculapij nutriebantur, ad quos nemo audebat accedere, ſed cibaria illis deſtinata quotidie in oſtio templi locabantur. Immò in templo Æſculapij ſumptuosè ædificato in ciuitate non procul à Corintho, inter alias ſtatuas, quædam ſupra Serpentem ſedens obſeruabatur,quæ apud Pauſaniam mater Arati filij Æſculapij eſſe ferebatur. Alij Priſcorum,Serpentes Trophonio ſacratos eſſe ſtatuerunt, quoniam, in antro Trophonij tantoperè celebrato, Serpentes Oraculi relatores eſſe crediderunt. Trophonius enim olim inſignis Architectus fuit, qui ſubterraneum Fanum in Lebaida Bæotiæ regione fabrefecit, quod poſtmodum ab opifice,Trophonij antrum cognominatum eſt;vbi cum aliquandiù oracula reddidiſſet,atq; tandem fame interijſſet, ferunt genium quemdam antrum hoc ſubijſſe, atq; ex eo futura prædixiſſe. Qui verò hinc oracula ſciſcitabantur, nudi in aditu ſpecus ſedere ſoliti erant, atq; inde flatu quodam ſub terram abripiebantur: geſtabant autem ſecum placentas, quas Serpentibus occurrentibus obijcerent: deinde, accepto oraculo, per alium hiatum in terram reſtituebantur.

F

Serpentes Æſculapio dicati.

Trophonij antrũ vbi olim fuerit

G

APOLOGI.

APVD græcos Authores, veluti apud Nicandrum, & Sophoclem legimus hanc fabulam variè tamen recitatam. Ferunt enim, cum Prometheus cæleſtem ignem furatus eſſet, illumq; mortalibus communicaſſet, nullam accepti muneris gratiam ei relatam fuiſſe: propterea Iuppiter id libenter approbans,medicamen ad arcendam ſenectutem hominibus elargiens,aſino vectandum commendauit.Hic in itinere ſiti oppreſſus ad quemdam fontem ab angue cuſtoditum peruenit:neq;alia cõditione, ei bibendi facultas ab angue facta fuit, quàm quod vehebat onus Serpenti, mercedis nomine, concederet. Hac de cauſa ſingulis annis angues exuuias deponunt: H quemadmodum etiam prolixiori ſermone ſuperius fuit expoſitum. Rurſus Serpens à cunctis hominibus peſſumdatus Iouem adijſſe traditur,qui reſpondit, ſi primum te cõculcantẽ pupugiſſes, proculdubiò hoc incommodum euitaſſes. Apologus indicat eos, qui primis adorientibus reluctantur, alijs formidoloſos fieri. Huic documento non valdè diſſimilis eſt ſenſus alterius apologi,in quo introducitur anguilla Serpentem interrogans, cur homines potius anguillam, quàm anguem (cum tamen ambo ſint ſimiles) perſequantur. Reſpondiſſe fertur Serpens,quoniam mihi inſidiantes lethali noxa afficere conor. Quare docet Apologus vltores iniuriarum à cæteris minus lædi. Faernus igitur canit hunc in modum.

Serpẽs cur adueniente Vere iuueneſcat.

Anguillæ, & Serpẽtis apologus.

Vnanimem quondam Serpentem anguilla rogauit,
Cur anguillarum generi omnia plena periclis,
Plena dolis hominum, atq; inimicis fraudibus eſſent:
At tu, inquit, mihi conſimilis, cum penè gemellus

Cætera

A *Cætera sis, nullis obnoxius insidijs es,*
Securosq; dies pacatius ansigis aui.
Cui Serpens nimirum, inquit, quia qui mea turbat
Otia, & infestam mihi vim temerarius affert,
Non impunè refert, nos inulta iniuria restat.

Huius veritatis periculum olim fecisse Coruus dicitur, qui fame stimulatus, Serpentem in aprico dormientem loco rapuit; à quo statim lethali percussus ictu interiturus hęc postrema verba protulit. Vtinam simile lucrum non inuenissem. Hic apologus proferri solet de illis, qui, ob thesauri inuentionem, salute periclitantur. Amplius Serpens in vestibulo cuiusdam agricolæ, tanquam in loco dudum sibi familiari delitescens, incautè filium agricolæ ictu peremit. Quamobrem rusticus ira incensus, accepta securi, animo anguis interficiendi, illius fugientis caudam truncauit. At multos post menses, agricola ratus Serpentem illatæ iniuriæ non amplius meminisse, vt antiqua erat consuetudo, cibum denuò in latibuli orificio angui apposuit. Tunc Serpens hæc verba protulisse fertur. nunquam posthàc tecum mihi noua intercedet necessitudo: siquidem meus conspectus mortem filij in memoriam reuocabit tuam; & ego caudam mutilatam intuēs nonnisi fucatam tecum inire potero amicitiam. Apologus monet graui lacessitum iniuria, extante contumeliarum monumento, obliuionis locum non inuenire. Vel denotare potest vehementes inimicitias nonnisi summa cum difficultate conciliari posse. Iuxta illud.

Corui, & Serpētis apologus.

B

Serpentis, & agricolæ apologus.

Qui primò nocuit, vult posse nocere secundò;
Quæ dedit insidus mella, venena puto.

Insuper quidam anguis secùs angulum rusticanæ domus stabulans, sęuiente bruma, lethali oppressus frigore rusticum casæ dominum deprecatus est, vt sibi, in impendente mortis periculo præsto esset. Rusticus Serpentinis motus precibus, illum ad ignem introduxit. Anguis igneo refocillatus calore, viribusque recuperatis, totam perlustrans domum, omnes habitantes venenauit. Hoc apologo docemur homines barbaros, & inhumanos beneficia in se collata non remetiri. id autem explicatur his versibus.

Anguis, & rustici apologus.

C

Dum niue canet humus, glacies dum sopit aquarum
Cursus, in colubrum turbida sæuit hyems.
Hunc videt, hunc hominis resouet clementia ventum
Temperat huic tecto, temperat igne gelu.
Ore ferit virus coluber, sic toxicat ædem;
Hospes ait Colubro, non rediturus abi.
Non exit coluber, nec vult exire, sed hæret,
Amplectensq; virum sibila dira mouet.
Reddere gaudet homo nequam pro melle venenum,
Pro frustu pœnam, pro pietate dolum.

Apologus autem de cancro, & Serpente, in quo homines, dolis, amicos adeuntes lædi traduntur, in historia Crustaceorum recitatus fuit. *Lib. 2. cap de Cancris*

D

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

AENEVS Serpens à Moyse in Deserto exaltatus, vt habetur in sacris litteris, qui non erat verus Serpens, sed ad simitudinem Serpentis fabrefactus, quem intuentes abiectibus Serpentum sanabantur, mysticè significauit Christū verum animarum nostrarum Aesculapium, & humanæ salutis vindicem. Hic sub figura Serpentis cunctas hominum affectiones, & vulnera sanauit, & tandem in cruce pendens, omnes noxas, & crimina expiauit. Etenim ænea illius Serpentis materia propter duritiem (vt contemplatur D. Hieronymus) crucis Christi monumentum nunquam antiquandum esse indicabat: deinde ob æris sonū, doctrinam Christi non solum in Iudæos, sed etiam in Ethnicos fore propagandam. Præterea in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ legitur, quod Virgo mysticè designabatur per arcam, in qua virga, manna, & tabulę legis ser-

In Num. c. 20.

In Ezechiel.

Li. 1. c. 52.

ſeruabantur: nam virga primò mutata eſt in Serpentem, ſecundò per eam diuiſum eſt E
mare, tertiò ex lapide educta eſt aqua. Chriſtus myſtica fuit virga iacens in vtero Virginis, & ex illa humanitatem accipiens: deinde tanquam Serpens Moyſi, Chriſtus inimicis ſuis horribilis eſt, cum ab eius aſpectu, tanquam à facie Serpentis abhorreant: cum tamen Chriſtus omni malitiæ veneno careat, & omnibus criminoſis eius miſericordiam implorantibus, diuinam præſtet opem. Myſticus etiam Serpens Chriſtus in ſe-
Li.5.c.13. pulcro fuiſſe perhibetur: quandoquidem Deus pater, in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, proponit quinq; loca, ad quæ accedentes, ſemota omni ſuperbia, & caritate feruentes, quintuplicem fructum adipiſci poſſunt; quinto loco collocabatur Serpens, qui iacuit, & non iacuit; Hic autem locus, Chriſti ſepulcrum exponitur, in quo quaſi Serpens abiectus, nimirum eius humanitatis iacuit: quamuis ſecundùm diuinitatem vbiq; fuerit. Item Serpens admirandum Chriſti reſurrectionem myſticè demonſtrat, vt
In ſyl. Allegor. innuit Lauretus, ſiquidem illā Serpentis in virgam tranſmutationem, rurſuſq; virgę in Serpentem, Remigius myſticam, poſt obitū Chriſti, reſurrectionem, & aſcenſionem in-
In pſal.73. terpretatur. Immò ille Serpēs, qui in ſacris paginis, calcaneo mulieris inſidiaturus, & à F
fœmine eiuſdem mulieris conculcandus tradebatur, Diaboli imperium à Chriſto Serpente myſtico ſuperandum fore ſignificabat. Tandem Coluber in via, qui legitur in
Cap.29. Geneſi, Chriſtus in die nouiſſimo exponitur, qui improbos in nequitia ſua comprehendet. Quid plura? Chriſtus ipſe apud Ioannem ſe myſticum eſſe Serpentem fatetur
Cap.3. his verbis. *Sicut Moyſes exaltauit Serpentem in Deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Hoc in loco multi ambigunt, an virtus ſanandi, quę ab æneo Serpente in Deſerto erecto à Moyſe dimanabat, procederet à fortitudine æris an à ſpecie Serpentis, an à probitate Moyſis. Hanc
Li.4.c.61. difficultatem diſsoluit Dæmon, iubente Chriſto, vt legitur in Reuelationibus Sanctę Brigidæ. Hæc autem ſunt verba. *Hæc virtus ſanatiua à nullo erat, niſi à propria, & ſola*
Cuius vi Serpēs Aeneus ſanaret ſaucios à Serpentibus. *virtute Dei, & fide populi credentis, & obedientis, qui ſic firmiter credidit Deo, quod Deus, qui de nihilo fecit omnia, poſſet facere, quæ non erant prius. Iterùm dixit Deus. Dicito Dæmon, quando virga facta eſt Serpens, vtrum id factum ſit præcipiente Moyſe, an iubente Deo? an quia Moyſes Sanctus fuerit, an quia verbum Dei ſic dixit. Cui Dæmon, quid,* G
inquit, erat Moyſes, niſi homo infirmus, ſed iuſtus, & Deo obediens, ad cuius verbum, quod protulit Deus, virga facta eſt Serpens, Deo iubente, & Moyſe tanquam miniſtro obſequente: nam ante præceptum, & verbum Dei, virga erat virga; præcipiente autem Deo, virga facta eſt Serpens; itaut Moyſes formidaret.

Præter hæc, caput Serpentis myſticè fidem noſtram ſignificare ſolet. Nam quando
Cap.10. legitur apud Mattheum. *Eſtote prudentes ſicuti Serpentes.* D. Io. Chryſoſtomus mo-
Homil.34. in Matth. net, quòd hoc in loco Chriſtus, ad imitationem prudentię Serpentinæ, nos cohortatur: namq; Serpens, qui in manus venatorum inciderit, ad cruorem ſaucius, capite tamen ſeruato, vulnera nihili pendet: ita etiam Chriſticolæ, omnibus pereuntibus, præter caput, nempè fidem, lætari debent. Hoc tot Sancti Martyres præſtiterunt, dum varijs conſauciati modis caput, nempè Chriſtum Dominum, & fidem ad interitum vſq; con-
Cap.20. & 21. feſſi ſunt. Idq; meritò; nam hæc leguntur in Actis Apoſtolorūm. *Mori paratus ſum pro Chriſto, nec facio animam pretioſiorem, quàm me.* Quamobrem à capite nimirum à fide, impendentibus etiam mille periculis, plagis tyrannorum, & cruciatibus impiorum, non eſt recedendum. Quamuis hoc aſſertum alio etiam modo eſset illuſtrandum, ſi dixerimus ſeruanda eſse capita, nimirùm authores: non enim Dominos, & H
Principes, illecebris, & vanis commentis fallere debemus. At de coniungenda pru-
Serpentis prudentia, & ſimplicitas Columbina. dentia Serpentis cum ſimplicitate columbina, videndus eſt Nazianzenus in Oratione, quam in funere patris ſui præſente Baſilio, habuit, Vbi leguntur hæc verba. *Nam cum Serpentis ad malum prudentiam cum ſimplicitate Columbæ ad bonum coniunxiſſet ita ſe comparauit, vt nec prudentiam in verſutam improbitatem, nec ſimplicitatem in ſtoliditatem degenerare ſineret, verùm ex ambabus, quoad fieri poterat, vnam virtutis ſpeciem effecit.*

Diabolus dicitur Serpens. Ex altera parte Diabolus Serpens myſticus fuiſse demonſtratur, quippequi genus humanum veneno idolatriæ labefactauerit, dum primis parentibus perſuaſit, vt vetitum comederent pomum his verbis. *Eritis ſicut Dij ſcientes bonum, & malum.* D. Am-
In lt. de Parad. ca.13. broſius hæc verba meditans, Serpentem idolatriæ fuiſse authorem protulit, dum is

audaci

A audaci illecebra plures Deos introducere conatus est. Serpentes etiam, quos deuorauit Serpens Moysis mysticè exponuntur Dæmones, qui à Christo fuerunt superati. Præterquam quòd habemus in Apocalypsi hæc verba. *Veh terræ, & mari, quia descendit Diabolus ad vos, & sciens, quod modicum tempus habet, & postquam vidit Serpens, vel Draco, quòd proiectus esset in terram, persecutus est mulierem.* Quamuis autem in sacris Biblijs Diabolus Serpens dicatur, tamen hac figura insignitum esse non est credendum, sed tali decoratur nomine, ob verborum imposturam, qua humanum genus decipere nititur. Propterea inimicitia inter semen mulieris, & semen Serpentis mysticè significat Dæmones hominum castitati semper insidiantes. In maiorem huius asserti confirmationem: quando legitur in Deuteronomio. *Et ductor tuus fuit in solitudine magna, atq; terribili, in qua erat Serpens.* Lauretus hunc Serpentem, in sylua allegoriarum, Diabolum interpretatur. Immò in Reuelationibus S. Brigidæ, Diabolus per Serpentem, & Leonem designatur: nam Christus sponsam formidantem alloquens dicebat. *Sed quis est Leo, vel Serpens, nisi Diabolus; Leo propter malitiam, Serpens propter astutiam.* Tandem B omnes Dæmones Serpentes tortuosi meritò appellantur, cum semper à recto veritatis tramite deflectant. *Cap. 12.* *Cap. 8.* *Li. 4. c. 14.*

Amplius hominum crimina mystici Serpentes nuncupantur, tum quia humanum genus assiduè depascuntur, tum quia mortales multifariam venenant. Quapropter in Reuelationibus S. Brigidæ ad rem, visio quædam horrifica hominis, & mulieris narratur: mulier enim non solum vepribus pro crinibus exornata erat, auribus mutilatis, & naribus saniem stillantibus, sed etiam labia tanquam dentes Serpentis, & lingua tanquam venenatus aculeus illi inerant. Hæc fuit Sanctæ visio, quæ ab Angelo explicata fuit hunc in modum. *Labia verò illius sicut dentes Serpentis videbantur, & in lingua venenosus aculeus; nam dum Serpens dentes magna vi stringit, ne ab aliquo aculeus frangatur; tunc squallor de ore eius efflauit in dentes. Similiter, & mulier claudit labia in confessione, ne frangatur delectatio peccati, quæ est animæ aculeus venenatus; squallor tamen peccati euidens est coram Deo, & Sanctis eius.* Pariter paulò inferius, homo criminosus per allegoriam vocatur vas fictile, quod, fracta testa, nihil nisi lutum, in cuius medio iaceat Serpens, effundit: cum taC men melle suauissimo refertum esse deberet. Hæc igitur testa assimilanda est cordi peccantis, quod in obitu disruptum plenum mundanis delicijs lutum repræsentantibus inuenitur. Serpens autem est anima criminosa, quæ meridiano iubare lucidior esse deberet, & tamen atro . suffusa criminum veneno horrificus Serpens euasit, qui postmodum nemini, nisi sibimetipsi ad perditionem nocet. Quamobrem non debemus admirari doctrinã Philonis, si dixerit in libro de Opificio Mundi, Serpentem primos parentes decipientem per allegoriam, voluptatem à multis dilectam exponi posse, ad quam homines tanquam sibimet ipsis familiarem properare solent. Idem Philo, in hoc intellectu, alibi scriptum reliquit Serpentem super ventrem gradientem denotare voluptatem ventri dominari: etenim à ventre voluptates omnes sensibiles, & affectiones libidinosæ dimanant. Nostram stabilire videtur sententiam Gregorius Nissenus scribens, Serpentes mordentes populum in Deserto, quorum morsibus Iudæi interibant, corporeas cupiditates indicare: ideòq; si pro eorum salute Serpens æneus in ligno erectus inspiciendus erat, simili ratione homines terrenis inuoluti cupiditatibus, ad euitanD dam animæ perditionem, passionem Domini nostri contemplari debent. Tandem hanc voluptatis, & Serpentis allegoriam Lauretus magis illustrat, dum inquit. Si Serpens pedibus carens pronus ventri nititur, terra vescitur, & venenum circa dentes gestat: homo quoq; omne voluptatum genus amplectens, criminibus grauatus ægrè caput detollit, terrenis, & non cælestibus vescitur cibis, nec non circa dentes virus gestare dicitur, quoniam horum alimentorum congestio læthifera est. *Peccata Serpentes vocantur.* *Li. 4. c. 52.* *Lib. cit. cap. 107.* *Li. 2. Allegor.* *In vita Moysis.* *In syl. Allegor.*

Insuper hypocritæ, & homines fallaces Serpentum quoq; allegoria demonstrantur: nam, quando Psalmographus inquit. *Furor illis secundum similitudinem Serpentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas.* Multi expositores per Serpentes hypocritas, & fraudolentos homines intelligunt, qui cæteros à fide, & à via veritatis deflectere cogunt. Quamuis alij, per Serpentes, hoc in loco intellexerint Iudęos Christum interimentes, qui reuera tot angues venenum malitiæ effundentes visi sunt. Hoc autem à veritate alienum non esse statuimus: cum legantur in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ hæc verba Christi ad Sponsam Dei: nimirum hypocritam, & hominem fallacem bra- *Psal. 57.* *Li. 1. c. 23.*

chia

chia in modum Serpentis habere: ideòq; tanquam Serpens ea retorquet in circulum, E
vt malitiam, iniquitatem, & aſtutiam occultet, ne quis huiuſmodi vitia deprehende-
In ſyl. Allegor. re poſſit. Præterea Lauretus Serpentem, typum etiam mortis eſſe conſtituit: propte-
Serm. 2. reaquòd per Serpentem mors hominibus illata ſit. Vnde D. Auguſtinus verba faciens de plagis Aegypti, à Serpente tempus huius mortalitatis denotari docuit: cum mors olim à Serpente originem duxerit. Alioquin Serpentes dicuntur deſignare res imper-
Prouerb. 30. ſcrutabiles: cum in ſacris litteris hæc legantur. *Tria hac excellentia ſunt, & ſupra captum meum, & quartum penitus ignoro. Via aquilæ in aere, via Serpentis ſupra petram iter nauis in pelago, & via viri cum adoleſcentula.* Denique, vt annotauit Paulus Scaliger,
L. 2. de rer. cauſ. cap. 7. Serpentes ſcientiarum authores per allegoriam, genium hominis indicant: nam ſcientiæ non affatim, ſed potiùs ſerpendo, nimirum tractu temporis hauriuntur, & perficiuntur.

MORALIA. F

CVNCTIS rerum naturalium inueſtigatoribus exploratum eſt pinguedinem Serpentis aquatici aduerſus morſum crocodilorum valere. Quare debemus contemplari aquaticum Serpentem Chriſtum, qui in vnda pietatis, & calamitatum nutritus fuit; propterea eius pinguedo, nempè eius paſſionis meditatio morſu
Voluptatū cōtemptus. crocodili, nimirum tentamenta Diaboli profligat, atq; expugnat. Id autem à viris iuſtis præſtari manifeſtum eſt, qui Herculem adhuc infantem, Serpenteſq; ſtrangulantem imitati, à teneris vnguiculis, omne voluptatum genus aſpernari aſſueſcunt. Item cum cauda Serpentis perſeuerantiam ſignificans abſciſſa denuò creſcat: ſimiliter perſeuerantia, ſi ob commiſſum crimen ſcindatur, per virtutem rurſus creſcere dicitur, dum homo pœnitentia ductus ad Deum reuertitur.

Iterum viri iuſti Serpentes appellandi ſunt, quoniam, more Serpentum, antiquas,
Viri iuſti vt Serpentes renouantur. & pernitioſas omittendo conſuetudines, veterem pellem deponunt. Vel etiam, ritu G
anguium, renouari dicuntur, dum mortalitatis ſpolium exuentes, ad vitam fine carentem perueniunt. Amplius Serpentes antiqua grauati cute, & frigore oppreſſi ad cauernam ſe conferunt, vbi diù ieiunare dicuntur, & tandem per anguſtum petræ foramen tranſeuntes vetuſtam exuunt tunicam, & priſtinæ iuuentuti reſtituuntur. Pari ratione viri iuſti, & prudentes frigore diuini timoris algentes, ad cauernam diuinarum meditationum confugiunt, vbi abſtinentia affliguntur; quos tamen extrema inopia
Cap. 10. nunquam interimit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Non affliget Dominus fame animam iuſti.* Vnde tandem diuturno macerati ieiunio, per anguſtam viam ad regnum cæle-
Opuſc. 52. cap. 22. ſte tranſeunt. Idcircò ad rem, Sanctus Petrus Damianus nos ad ieiunium quadragenarium hortans, argumento à Serpentibus deducto nos iuueneſcere poſſe atteſtatur his verbis. *Vis ad Serpentis exemplum nouus fieri, & languentis animæ ſenectutem in pubeſcentis adoleſcentiæ reflorere decorem? ieiuna cum Serpente per circulum quadragenarij temporis; ideſt à carnalibus deſiderijs tempera per omnem huius vitæ decurſum, etenim ipſe Serpens, quanta ſit ieiunij virtus, oſtendit, qui mox vt ſputum ieiuni hominis guſtat, protinus interemptus expirat.* H
Non ergo ſerue Dei, te pigeat ieiunare, vt moriatur ille, qui te cibo targidum nititur deglutire, & abſorbere.

Si Serpentem hactenus ad viros iuſtos comparauimus: liceat viciſſim, per Serpentem, Diabolum intelligere, quod præſtat Sanazarius, dum infantem Ieſum, ſub perſona
Ecloga 4. paſtorum, veneratus. Etenim quæ de Serpente recitauit Virgilius in Eclogis, detulit ad antiquum Serpentem, nempè Diabolum, qui nos in hoc ærumnarum pelagus, primis parentibus in Paradiſo deluſis, præcipitauit. Canit igitur hunc in modum.

Occidet, & Serpens miſeros quæ primâ parentes
Eluſit, portentificis imbuta venenis.

Deinde ſi omnes Serpentum proprietates ponderemus, has in Diabolo omnes eluceſcere comperiemus. Primitùs ſi loca deſerta anguis colit, Diabolus Deſertum criminum frequentat, ſi percuſſus ab angue, ob qualitatem veneni fit penè inſenſibili, ita diabolicis tentamentis oppreſſus, & veneno cupiditatum afflictatus adeò ſenſibus pri-

uatur,

A uatur, vt quanta ſit peccati ægritudo, minimè noſcat. Si anguis inuenitur adeò veneroſus, vt mordens equi vngulam, & equum, & equitantem interimat: Diabolus morſu peccati quandoque ſolum pedem, nempè ſolam affectionem comprehendit,& paulò poſt equum, & equitantem, ſcilicet corpus, & animam interficit. Si tempore hyemali anguis ob ſopitam virtutem minus nocet: Diabolus etiam hyeme calamitatum minus homines affligit; cum frigus timoris Dei diabolicas vires eneruet. Si os Serpentis acutiſſimis dentibus eſt armatum, Diabolus quoq; pro dentibus, tot peccantibus vtitur, quibus interdum innocentes lędit, atq; lacerat. Item Diabolus greſſum Serpentis imitatur: nam Serpens abſq; vllo ſtrepitu incedit: idem præſtare Diabolus dicitur apud D. Ambroſium; dum occulta Dæmonum infeſtatio veluti latronum multitudo nos identidem opprimat. Deinde occultis acceſſibus; ſub ſpecie pacis nos fallit; etenim transfigurans ſe in Angelum lucis, noctem pro die, venenum pro antidoto, & antichriſtum ſub vocabulo Chriſti oſtentat. Immò quemadmodum ſunt nonnulli Serpentes in motu ſegnes, ſimilis conditionis ſunt Dęmones, qui ad negligentiam,& pigri- *Diabolus ad Serpentem comparatur.*

B tiam homines hortantur: & ſi al ij Serpentes tanta velocitate mouentur, vt volare videantur; tales dicuntur eſſe Dęmones, qui ad iracundiam, & rixas homines ſtimulant. Tandem ſi dantur angues armentorum gregem perſequentes, quoniam lacte delectentur: tales ſunt Dæmones, qui clanculum ad crapulam mortales ducunt. Rurſus Serpens odit rutam,& à muſtela pabulo rutæ munita abhorret: Diabolus rutam amaræ pęnitentiæ, nec non viros iuſtos in vnda huius amaroris verſantes abominatur. Iuxta illud Iob. *Reſiſtite Diabolo,& fugiet à vobis.* Aut iuxta illud Lucæ. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* Iterum Serpens Ceruum fugit,& Leonem interimit: Diabolus Ceruos, ideſt homines ſimplices, & perfectos odio habet, Leones verò, nempè ſuperbia tumidos interficit. Amplius Serpens hominem nudum non adoriri traditur: Diabolus veſtibus affectuum denudatum,& diuitijs priuatū non aggreditur. Tandem ſi in India, ex Plinio, tam grandes Serpentes diuagantur, vt Ceruos, & tauros degulutire poſſint: tales dicuntur eſſe maximi Dæmones, & pręcipuè Lucifer (cum non ſit poteſtas ſupra terram, quæ comparetur ei) qui ceruos, nempè veloces ad Dei obſequium, & tauros, *Cap. 4.* *Cap. 13.* *Maximi dæmones.*

C nimirum fortes, & perſeuerantes in pœnitentia, tentamentis inuadunt, delectationibus lædunt, conſenſu, & operationibus occidunt, & deuorant, quos poſtmodum in cloacam inferiorem egerunt. Demùm Serpens ſi necetur, non continuò reliquæ partes vnà cum capite mori videntur; ſed truncato capite, aliæ partes per aliquot temporis ſpatium motu vitali fruuntur. Idem accidiſſe Diabolo conſiderandum eſt: etenim, qui illius multiplex caput ſuſtulit, cæteras partes neglexit, vt interfecti Serpentis motum poſteris, ad occaſionem exercitationis, relinqueret. Nam memoria Serpentis ſemper debet in mentem reuocare, in quam foueam vetus Serpens humanum genus duxerit: quamquam non ipſe Serpens animal irrationale homines læſerit, ſed in illo locutus eſt Diabolus, veluti in aſino Balaam Angelus; vt D. Auguſtinus in Geneſi ad litteram expoſuit. Diabolus enim fuit, qui ſuaſione ſua, hominem ad caſum incitauit: vnde illi Serpentis, & Draconis nomen inditum eſt; vt in Pſalmo nonageſimo legitur. *Conculcabis Leonem, & Draconem.* Hic autem perpendendum eſt, æquè graue eſſe quempiam ad crimina impellere, non ſecus ac ſi ipſe deliquiſſet: propterea grauior fuit pœna Ser- *Lib. 11. cap. 19.*

D pentis, quàm Euæ. Rurſuſq; grauior pœna Euę, quàm Adami: quoniam Eua Adamum, & Euam Serpens deceperit. Hinc Manichæi hac ratione moti bruta quoq; ratione, & intellectum prædita eſſe exiſtimarunt, cum Deus Serpentem etiam ſupplicio affecerit. Hoc autem ex ſacris litteris alienum eſſe à veritate colligimus: ſiquidem Pſalmographus inquit. *Nolite fieri ſicut equus,& mulus, quibus non eſt intellectus.* Et quamuis Serpens ſupplicio affectus fuerit, nihil eſt, quod impediat, quin eadem ratio in plantis etiam valeat: quandoquidem dixit Dominus in Euangelio. Arbor fructus non producens excidatur,& in ignem proijciatur. Cæterùm Serpentem pœnis affecit Deus, quemadmodum pater vnicum diligens filium, qui non ſolum homicidæ ſupplicium iniungi curat, ſed etiam cædis inſtrumentum confringit. *Manichæorum error.* *Pſalm. 31.*

Si animum ad peccatum, & peccantes conuertamus; proculdubiò anguis, & peccato, & peccanti aſſimilatur: nam primò, ex doctrina Eccleſiaſtici habemus peccatum tanquam colubrum fugiendum eſſe; quoniam ſemper ad læſionem paratum eſt. Prætérea proprietates huius animalis, peccantium, & Serpentium ſimilitudinem docent:

Serpentum & peccātiū ſimilitudo. etenim ſi angues, ratione habitationis, inter ſe diſcrepant, dum alij in cauernis, alij in E aquis, & alij in ſyluis verſantur: pariter peccantium alij loca ſubterranea colunt, vt Auari, alij in aquis deliciarum natant, vt libidinoſi, alij tandem per ſyluas honorum, & dignitatum diuagantur, vt ſuperbi: nam omne quod eſt in Mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. Deinde Serpens naturaliter eſt frigidus; item criminoſus ob impietatem alget: Tempore congreſſus, ex Plinio, angues ita copulantur, vt vnum corpus duo capita repræſentare videatur: ita viri improbi tunc arctę iunguntur, quando aliquem lędere cupiunt. Serpentes gradiendo veſtigium viſcido humore in via imprimunt: criminoſi quoq; quacumq; proficiſcuntur, veſtigium mali exempli ſemper relinquunt. Iuxta illud Iob. *Poſt eum lucebit* *Cap. 41.* *ſemita.* Item Serpens percuſſus, & potiſſimum circa caput adeò debilitatur, vt vix aliquem motum peragere queat: pari ratione homo lethali crimine affectus, in peragendo motu bonorum operum admodum infirmus redditur, & potiſſimum ſi circa caput, nimirum ſi circa iuuentutem læſus fuerit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Adoleſcens iuxta* *Prouerb. 22.* *viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.* Serpens etiam hominis ventrem ingre- F diens, inde non niſi oblato lacte egreditur: homo quoq; criminibus obrutus, corpuſq; Diaboli ingreſſus, inde non niſi lacte diuinæ miſericordiæ extrahi poteſt. Tandem ſi angues vocantur, quia anguloſi, Serpentes, quia ſerpant, colubri, quia colant vmbras; criminoſi homines anguloſi nuncupari poſſunt propter fallacias, quibus in peragendis negocijs vtuntur: nam in angulis minus eſt lucis, & maior copia ſordium; ſic prædicti homines luce veritatis carent, quia veritas angulos non colit. Serpant quoque, quo- *Cap. 3.* niam terrenas voluptates diligunt. Iuxta illud Geneſis. Terram comedes, nempè mundanis, & terrenis rebus tantùm delectaberis. Colubri quoq; à colendis vmbris, & locis tenebroſis cognominantur: quandoquidē illicita negocia in locis abditis peragunt. Iuxta illud. *Qui malè operatur, odit lucem.* Ad finem peccantes debent etiam aliquas Serpentū proprietates imitari, & precipuè quando, aduentante Vere, vſu fœniculi priſtinam videndi facultatem in cauernis ferè amiſſam adipiſcuntur: peccantes capitali crimine grauati, cauernam mundanæ proſperitatis incolentes viſionem Dei amittunt: ideóq; tempore Veris, nimirum tempore gratiæ, inde egredi debent, & ad illuſtrandam G viſus obſcuritatem, nempè ignorantiam intellectus, fęniculo, ſcilicet lectione ſacrarum litterarum, & pœnitentia vti debent. Rurſus intereſt criminoſi hominis imitari naturam illius Serpentis, qui accedens ad fontem, antequam deguſtet aquam, venenum euomit: homo quoq; amarum iracundiæ virus euomere debet, & remittere conſeruo ſuo centum denarios, vt ſibi decem millia remittantur. Quamobrem D. Auguſtinus ad Iulianum Comitem de perfecta iuſtitia ſcribens, pronunciabat hæc verba: quemadmodum quoddam Serpentis genus, priuſquam ad fontem accedat, virus deponit: ita chriſticola, quando ad fundendas Deo preces accedit, omnem iracundiam, & odium deponere debet: nam prauæ cogitationes tot Serpentes eſſe feruntur. Siquidem veluti exiguus Serpentis ictus non eſt contemnendus, ne occultum virus pertotum corpus diſſeminetur: aſſimiliter peccantes prauis cogitationibus diù hærere non debent, ne earum venenum clanculum cordibus noſtris communicetur.

Hucuſq; de criminoſis in genere. Modò ad particulares peccantes properandum eſt, inter quos primum locum ſibi vendicare videntur, qui fulgore ſuæ fortunæ inſolenter H gloriantur. Vnde ſi in rerum natura talis reperitur Serpens, cuius venenum per ictum pedi communicatum, ſemper ſurſum tendit, donec totum occupauerit corpus; huiuſq; proprium eſſe remedium perhibetur, patientem per pedem ſuſpendere, ne virus aſcen- *Superbi anguibus ſimiles.* dere poſſit. Hic Serpens dicitur eſſe homo laudato pauone ſuperbior, cuius venenum aſcendit, dum ita ſuperbit, vt neglecto hominum fætu, Deorum partum ſibi arroget. Id autem ſtultitiæ genus eſſe perhibetur; iuxta illud.

Efficit & fatuos pompoſa ſuperbia plures.

Huius autem ægritudinis nullum aliud præſidium inuenitur, niſi pes, nempè finis humanæ vitæ in mente ſuſpendatur, itaut mortis contemplatio prædictum virus oppri- *Lib. 6. cap. 32.* mat. Nec immeritò, quoniam in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, Chriſtus homines faſtuoſos, & arrogantes ad angues filios ſuos nutrientes comparat. Siquidem Serpentini parentes filios nonniſi venenatos procreare poſſunt; mater autem, quia caret vberibus, filium fouet, adeout terram ſugere cogatur, eum ad motum ictibus ſtimulat,

A mulat, ad rapios ſolares ducit, & mollia mordere docet, vt dura tandem mordicus apprehendere aſſueſcat his verbis. *Eſt enim ſicut natus Serpentinus, quia de patre Serpentino, & fœmella Serpentina ortus eſt. Nam illi ambo conuenerunt cum peſſimo veneno, ideſt ſuperbia, quæ magis nocet animæ, quàm corpori venenum materiale. Ideò cum omni ſuperbia, contempto timore meo, conuenerunt iſti parentes, & de venenato genere venenatum generarunt Serpentem, in quorum ſemen, quia miſericors ſum, & iuſtitia ſic exigit, dedi animã de diuinitate mea creatam. Verùm quia mater nõ habet vbera diuinæ dilectionis, quibus natum ſuum alat: ideò calefacit eum ſub ſe, ideſt nutrit eum ad amorem mundi, & cum excellentioribus educat eum, deſiderans toto affectu, quomodo reptare poſſit cum Magnatibus, & incitans eum ſic loquitur. Si haberes illud dominium, & principatum, poſſes eſſe conſimilis parenti, & talis honor decet te, & pro tali honore laborare teneris. Talibus igitur verbis natus Serpentinus inſtructus à matre incipit terrena deſiderando comedere, & comedendo magis æſtuare.* Deinde ſe ſe offerunt illi peccantes Serpentibus etiam ſimiles, quos dira diuitiarum fames occupauit: nam Clemens Alexandrinus Auarum cognominauit aſinum inſolentem, lupum efferatum, & Serpentem, qui verborum impoſtura omnes venenare conatur. *Lib. 4. ſtromat.* B Immò ſi caro Serpentis, ob frigiditatem, leproſis exhibita, morbum ſtatim occultat: Auari pietate carentes frigidi ſunt, & lepram, nempè propria crimina, & vitia abſcondunt, dum in locis abditis nefarios celebrant contractus: rectiùs imitantur naturam illius Serpentis, qui primò animalia ſpiris complectitur, antequam ictibus illa ſauciet, atq; enecet: quandoquidẽ fœneratores primùm ſpiris obligationum ligant homines, deinde eos mordendo interimunt, dum totam eorum ſubſtantiam abſorbent: iuxta vulgata carmina. *Vuari Serpẽtibus aſſimilantur.*

Hi ſunt, qui ſpoliant inopes: hi fœnora iactant.
Vendunt, rurſus emunt, rapiunt ſed merce doloſa.

Præterquamquòd ipſum fœnus, ritu Serpentis mordet, atq; inficit. Id totum præclarè deſcribit D. Ioannes Chryſoſtomus exemplo Serpentis, qui ictu patientem ſoporat: nam idem vſuram præſtare aſſeuerat. At Rabi Salomon ex Hæbreis ita vertit. *Vſura ſe habet inſtar morſus Serpentis, qui mordet, & vulnus paruum facit in pede alicuius, itaut* C *non ſentiat, mox autem ſerpit, & diffundit ſe venenum, donec perueniat ad verticem eius. Sic quoq; incrementum vſuræ ſe habet, non enim ſentitur, neq; cognoſcitur, donec ita augeatur, vt totam ſubſtantiam alicuius exhauriat.* Amplius Serpentis quædam natura eſt, cuius venenum homines ſitibundos efficit, & ad extinguendum hoc virus nullum præſidium præſtantius; quàm fimum bubulum inueniri poteſt: huiuſmodi Serpens eſt auaritia, quę inexplebilem auri auiditatem, & ſitim inducit. Iuxta illud. *Homil. 12. in Matth.*

Feruet auaritia miſeraq; cupidine pectus,
Et cum poſſideant plurima, plura petunt.

Quoniam aliquando ita excreuit auri habendi cupiditas, vt ſuis non contenta finibus, aliena moliatur inuadere. Fimus autem bouis nimirum meditatio conditionis humanæ, & frequens mortis contemplatio, huius veneni remedium ſingulare eſſe traditur. Scribebat enim D. Hieronymus. Facilè contemnit omnia, qui ſemper cogitat ſe moriturum; cum tamen diuitijs irriti ſe victuros ſemper eſſe putent, iuxta illud vulgatum diſtichon.

D *Victuros ſemper, dum viuimus, eſſe putamus.*
Victurum ſtudio ſemper athleta putat.

Quare Clemens Alexandrinus non iniuria ſcriptum reliquit diuitias illi Serpenti eſſe ſimiles, qui manu perita apprehenſus illam ſine noxa circumplicat: ſic diuitię ab imperito pertractatæ adhærent manibus, atque mordent, ſin cautè pertractentur, manus illæſæ remanebunt. *Li. 3. Pedagog.*

Prædictis proximi ſunt luxurioſi, quos horaria, breuiſq; voluptas æternis damnat cruciatibus: hi nãq; Serpentibus in aqua natantibus aſſimilantur: etenim, ſicut illi aquas inficere ſolent; ita ſeruientes libidini in aquis ſocietatis hominũ verſantes (nam aquæ multæ, populi multi, vt legitur in ſacris Biblijs) omnes inquinant, atq; corrumpunt. Quocirca, per Serpentes, Ambroſius, Athanaſius, & alij mundanas delectationes intellexerunt. Ideò Priſci, qui Herculem virtutum omnium tam animi, quàm corporis coryphęum conſtituerunt, illũ angues in cunabulis eliſiſſe ſcripſerunt, vt homines ad pręclara negocia natos monerent, ab ineunte etiam ætate voluptatem extinguendam fore. *Libidinoſi ſunt ſimiles Serpẽtibus.* *In Apoc. c. 17.*

Sed vtinam hæc homines etiam ſeneſcentes in exitium non traheret: nam quamuis ob E
frigidam, & imbecillam ætatem, illis inſtrumenta explicandæ nequitiæ deſint; animus tamen turpiter, & infæliciter voluptatem conſectatur: ideòq; hos Serpentibus, vrgente bruma, torpidis apprimè poterimus aſſimilare; vt doctiſſimus animaduertit Seneca: tunc enim Serpentes etiam peſtiferi tutò contrectantur, non quia deſint illis venena, ſed quia torpeant.

Li. 5. Epiſt.

Item ſunt Serpentes, ob varietatem colorum, pulchritudine ita conſpicui, vt in ſui admirationem prætereuntes alliciant, allectoſq; intuitu venenent. tales ſunt meretrices, quæ in propatulo, decora, & ſpectabili facie, homines libidini deditos prauis deſiderijs coercent, & tandem conſenſu, & operationibus perimunt. Hinc quidam Poeta de fœmina corpori nimis ſtudenti ſic canebat.

Meretriciũ & Serpentũ comparatio.

Dum nimis indulges formæ, qui te videt, audi
Quid dicat, ſcortum hoc vendere membra cupit.

Legitur enim in ſacris litteris. *Inſidiatur in vijs quaſi latro, & quos incautos viderit interficiet.* Immo publicum ſcortum faciem virgineam, more Serpentis Euam decipientis, habere dicitur: cum reliquum corpus in lubricum Serpentem degeneret. Sed hoc F
mirum non videatur, iuxta illud Prouerbiorum. *Ingreditur blandè, nouiſsimè autem mordebit vt Coluber.* Praua enim mulier, benigna facie, ab initio hominibus blanditur. Iuxta illud. *Fauus deſtillat labia meretricis.* Tractu verò temporis, homines, eorumq; ſubſtantiam deuorat. Iuxta vulgatum carmen.

Prouer. 23.

Loco cit.

Prouerb. 5.

Et meretrix fallax, ingluuioſa, procax.

Neq; de hoc grauis admiratio animum noſtrum inuadere debet: cum Ouidius in libris Amorum ſic canat.

Diuitijs alitur luxurioſus amor.

Subſequuntur homicidæ, Serpẽtes meritò appellandi, quia loco veneni gladio vtantur. Verùm hi à Serpentibus documentum haurire debent: quandoquidem talis in India ſtabulatur Serpens, ex Aeliano, qui ſi hominem pupugerit, ſubterraneum ſpecum amplius ingredi minimè poteſt, quaſi terra eum hoſpitari nolit, ſed à ſuis ſedibus in perpetuum mittat exilium. Quamobrem talis Serpens brumali, & æſtiuo tempore er- G
rabundus reliquum ætatis tempus tranſigere cogitur: quocirca ſi animalia rationis expertia, ob cædes hominum, diuina prouidentia pœnas luunt; hinc viri prudentes ex Serpentis ſupplicio percipere debent, ab humana occiſione abſtinendum eſſe.

Homicidæ dicuntur Serpentes. Lib. 9. c. 4.

Succedunt inuidi, quorum multitudo eſt innumerabilis; cum decantet Poeta.

Inuidiæ telum lato torquetur in orbe.

Hi nonnullorum Serpentum naturam imitantur. In India enim quidam Serpentes diuagantur, qui, arboribus aromaticis florentibus, inde diſcedunt; cum ſuauiſſimum odorem ſuſtinere nequeant: mordaces inuidi huius naturæ eſſe perhibentur, quoniam iucundum odorem infortunij amicorum perferre non poſſunt; cum alieno infortunio ſemper lætentur. Cum tamen, velint nolint, proximus fœlicem ducat vitam. Vnde meritò quidam Poeta in Inuidum ſic canebat.

Inuidi ad Serpentes comparantur.

Noſtra probant docti, quid carmina liuidè temnis?
Viuent, ſeu nolit, ſeu velit inuidia.

De his ſcribitur in ſacris litteris. *Peribunt laqueo, qui delectantur in caſu iuſtorum.* H

Non inferioris cõditionis ſunt illi, qui improbos linguæ ſauciantis ſuſurros quotidie edunt. Ideò Pſalmographus de his loquitur, quando inquit. *Exacuerunt linguas ſuas vt magis ſint nocuæ, quàm Serpentum.* Itaque non iniuria Serpentes appellandi erunt: etenim hi non ſolùm linguam longam, ſed illam quoq; motu ità veloci vibrant, vt triplicem habere videantur: pariter maleuoli triplici lingua inſigniti videntur: dum modò cauillantur, modò adulantur, modò gloriantur. Iuxta illud ſacræ paginæ. *Multiplicant linguam ſuam, quia in ore fatui verba inenarrabilia.* Id autem ſine Dei læſione præſtare non poſſunt: cum in ſacris Biblijs legatur. *In multiloquio non deerit peccatum.* Immò ſunt tanquam illi Serpentes, qui circa orificium latebræ occultati auiculas prætervolitantes coercent, & deuorant: hi quoque clanculum auiculas, nimirùm homines in contemplationem cæleſtium incumbentes obtrectationibus inuadunt. Verùm ijs interdum accidit, quod euenire ſolet homini Serpentem præmanibus habenti, vt in alium eiaculetur, nam ſæpè ſæpius ipſe primus mordetur. Hoc Diuus Athanaſius confirma-

Eccleſiaſt. cap. 27.
Pſal. 40.

Eccleſiaſt. cap. 21.
Prou. 10.

Detractores ſunt inſtar anguiũ

A firmabat his verbis. *Malitia militat aduersus eos, qui ipsa vtuntur: sicuti si quis habeat Serpentem in manu, vt in alterum proijciat, & ipse mordeatur.*

Prædictis associandi sunt hypocritæ, qui multiplici de causa Serpentes cognominãdi sunt: primùm, quia si Serpentes dolosè aliquem intuentur, vt illum mordeant, deinde quærant locum, in quo occultentur: simulatores idem præstant: nam mordaciores rictibus caninis, alicui læsionem semper machinantur; postmodum abditos inquirũt recessus, ne alicui nocuisse videantur. Imò sunt veluti parui illi Serpentes, qui, ob exilem corporis molem, visionem effugiunt: at si calcantur, lesionem lethiferam afferunt. Sic hypocritæ parui, nempè humiles, & pietate pleni apparent: at si calcantur, nimirum si aliqui cum illis versentur, & commorentur, aliquo lethali vitio inficiuntur: nam dum credunt optimum esse documentum, quod suggeritur, non percipitur nocumentum, quod ingeritur. Legitur enim in sacris Biblijs. *Vulnerauerunt me, & non dolui, verberauerunt me, & non sensi.* Cæterùm satius erit hypocritas assimilare Serpentibus duo capita habentibus, qui vtroq; modo incedere videntur: nam, & ipsi in suis B actionibus duplicem intentionem semper habent. Hoc vitium sacra pagina detestatur, dum inquit. *Veh ingredienti terram duabus vijs.* Alioquin magni Serpentes nuncupatur tyranni, qui tauros, ideſt agricolas, & ceruos, nempè mercatores quotidiè occidunt.

Hypocritæ varijs rationibus vocantur angues.

Prouerb. 24.

Ecclesiast. cap. 2.

Item Hæretici Serpentes appellantur: nam scribebat D. Ioannes Chrysostomus. Sicut Serpenres in colore varij conspiciuntur, ita hæretici in erroribus varij apparent: imò veluti angues humi reptant, sic hæretici proni gradientes, nihil quod excelsum, & sublime est, pernoscere possunt. Tandem mors, & ipsa Serpens nominanda est: nam veluti hæc bestia occisa, nihil mali, nisi horribilem speciem præsefert: ita mors Christi fidelibus mortua esse dicitur; nihil enim terribile, præter speciem, representat.

Homil. 49 in Matth.

HIEROGLYPHICA.

C

AEGYPTII varias Serpentum proprietates, & conditiones contemplati, diuersa etiam Hieroglyphica imaginati sunt. Primitùs, ex Oro Apolline, perpendentes anguem, non alio membro, quàm ore pollere, os significaturi, anguem aperto ore pingebant. Diodorus, per Serpentem voluminibus implicatum, malum interpretabatur, & præsertim gigantum genus, qui olim terrarum orbem oppresserunt: propterea omnes gigantum statuæ, obtortis cruribus in modum Serpentis, sculpebãtur: vnde Poetæ meritò hos anguipedes nominabant, vt superius enucleauimus. Valentiniani quoq; occultam rerum originem demonstraturi, Serpentem spiris implicatum effigiabant; quoniam intestina in aluo abdita varijs spiris inuoluta obseruarunt. Immò Prisci, figura Serpentis, calliditatem indicabant: propterea quod Serpens hostem vlcisci probè norit, atq; possit. Hinc Moses inter bruta, prudentissimum animal anguem nuncupauit. Poterit etiam quis ad fauorem implacabilem demonstrandum, Serpentem volu- D minibus implicatum, & linguis micantem trisulcis pingere: hoc enim animal stati ne atq; læsionem sentit, ita vesanè furit, vt nunquam quiescat, donec virus alicui infuderit, aut pre rabie exanimatus fuerit.

Oris Hieroglyphicum.

Cur gigantes obtortis crurib. pingerentur.

Serpẽs cur prudens dicatur.

Precipuum autem, & ingeniosum hieroglyphicum illud esse opinamur, quando Aegyptij, ad designandum tempus, vel annuum circuitum, vel ætatem figuram Serpentis caudam sub guttur ocultantis ostendebant. Ideò Virgilius de anno sic canebant.

Anni, Tẽporis, & Aetatis hieroglyphicũ.

Atq; in se sua per vestigia voluitur annus.

Lucretius etiam ad construendum annum, Solem serpere pronunciauit sic.

Annua Sol, in quo contundit tempora Serpens.

Præterea Serpens in longitudinem porrigitur, & multis spiris complicatur, quæ multas dierum series indicare solent: immò hoc animal sine strepitu mouetur, atq; serpit; quod de ætate decantabat Poeta hunc in modum.

Labitur occultè, fallitq; volubilis ætas.

Cauda verò Serpentis sub gutture abdita, Ægyptij fortè innuere voluerunt tempus, ratione præteriti, futuri, & præsentis, nobis prorsus ignotum esse: quandoquidem præte-

ritum minimè poffumus intueri, futurum nondum venit, præfens autem confiftit in inftanti, vt docebat Philofophus, quod velociffimè fugit: iuxta illud. E

——— citò pede labitur ætas,
Et eurrunt freno non remorante dies.

Li. 14. hierogl. Immò fcribit Valerianus, quemadmodum Serpens apud Ægyptios hieroglyphicè tempus demonftrabat, confequenter etiam ab eodem calamitatem indicari poffe: cum hoc vocabulum (tempus) Syri, & Hæbrei pro calamitofo rerum ftatu ponere confueuerint. *Pfal. 80.* Habemus enim apud Pfalmographum. *Et erit tempus eorum in fæculum.* Interpretes id pronuntiatum effe volunt de calamitatibus, quibus, poft neglectum Chriftum, Iudæi perpetuò erant affligendi. Pariter Ægyptij Sacerdotes mundum vniuerfum defignaturi, figura Serpentis vtebantur, dum anguem varijs infignitum maculis pingebant, qui propriam caudam depafci videbatur. Hoc autem hieroglyphicum à Phænicijs fuiffe defumptum multi autumant. *Mūdi hieroglyphicū quomodo pingeretur.* Serpens igitur caudam fuam depafcens generum immortalitatem oftendere traditur, qua Deus rerum naturam ditauit, vt principium ad finem dirigetur, finifq; ad principium reflecteretur: iuxta illud. F

——— finifq; ab origine pendet.

Hoc explorata fatetur veritas in plantis, ex quibus tanquam ex principio finis nempè fructus dimanat, femen producens, in quo poftmodum noua plãta delitefcit. Alioquin circulum effigiabant, pro cuius diametro anguem reponebant. Circulus enim formam terrarum orbis defignabat, Serpens verò bonum Dæmonem, cuius benefitio omnia vigere, ali, & perennare credebant: ficque anguis fuit hieroglyphicum illius fpiritus, qui per vniuerfam mundi molem diflatur: vnde M. T. Cicero fecutus fententiam Platonis in libro de anima fcribebat, terram effe fitam in media mundi parte, & circumfufam animabili, & fpirabili materia, cui nomen eft aer. *Prifcorum opinio de Serpētibus.* Namq; Ægyptij, & Phænices arbitrabantur Serpentes natura diuina potiri, dum illos, fine vllo artuum adminiculo, more aliorum animalium, huc, atq; illuc proficifcentes perpendebant. Immò apud eafdem gentes, colorati angues, pro vario picturæ genere, non folum terrarum orbem, fed etiam Prouincias, & Regiones hieroglyphicè fignificabant. Tandem eadem Serpentum figura quatuor etiam elementa indicabat; nam Serpentes ex humo nati, Terram, G quia lubrici, & finuofi funt, motum vndarum fluminis imitantes, Aquam; quia fibila ad horrorem audientium excitant, Aerem; & demùm ratione fplendoris fquamarum, Ignem repræfentant.

Figura Serpentis dominium oftendebatur. Deniq; ab angue poteftatem, & dominium oftendi poffe Prifci opinabantur: propterea in dextra Iunonis caput Serpentis, & in læua fceptrum pingebant: cum Iuno Pręfes Dominij apud Ethnicos haberetur. Item, duobus Serpentibus ad femicirculi curuaturam delineatis, fe inuicem fpectantibus, caudifq; introrfum reflexit, imperium duorum fimul regnantium denotabant. *Li. 14. hierogl.* Sacerdotes etiam Aegyptij, ex Pierio, oblongum pileum Serpente obuolutum geftabant, in Dominij monumentum: cum olim apud Sacerdotes Ægyptios imperium effet. Amplius quando volebant Imperatorem, aut potentiffimum quempiam Regem demonftrare, Serpentem in fpiram collectum delineabant, figura palatij in medio voluminum expreffa: quandoquidem domus regia in centro totius Imperij fita effe deberet, vt omnium commodis æquè profpici poffet. *Lib. 5. de leg.* Nam Plato, & ipfe Vrbem fuæ Reipublicæ in medio regionis, quoad fieri poteft, iubet effe H collocandam. Infuper vt ab aliquo Rege honoratam fui populi curam geftam fuiffe atteftarentur, in monumentis, Serpentem vigilem, nimirum furrecto capite, & elato pectore, fculpebant, cum hac infcriptione. CVSTOS. Nam vigilantia affidua decet Regem, cui Dominij tutela commiffa eft. *Serpens dimidiatus quid fignificaret.* Rurfus, ex Oro Apolline, Regem parti tantùm orbis dominanti fignificare fi voluiffent, dimidiatum Serpentem figurabant: etenim per Serpentem, Regem, & per fegmentum, partem Orbis intelligebant. At optimum Regem defignaturi, anguem in orbem collectum, cauda mordicus apprehenfa, pingebant, Regifque nomen in medio fpiræ defcribebant: Serpens enim caudam mordens, tefte Pierio Valeriano, oftendebat cuncta tam maxima, quam minima curæ effe Regi, qui bonitatis famam fibi vindicauit: cum, apud Prifcos, infamiæ notam illi Reges fibi comparauerint, qui poftpofita rerum publicarum cura, in res priuatas tantummodo incumbebant. *Hieroglyphicum hominis iuuenefcētis.* Infuper, ex Pierio, funt, qui per anguem, & eius fpolium hieroglyphicè monftrent hominem iuuenefcentem, vel ex aliqua ægritudine priftinæ fanitati

A nitati restitutum. Ad finem, Serpens effigiatus in parte posteriori chimeræ, authore eodem Valeriano, lasciuum amorem exprimere traditur.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

QVIDAM vir summa eruditione prestans, in æternum Deiparæ semper Virginis præconium, concinnauit emblema sumptò à sacris paginis argumento, vbi legitur. *Dixitq; Dominus ad Moysem, extende manum tuam, & apprehende caudam eius, extendit, & tenuit, versaq; est in virgam.* Cum igitur hic de Serpente in virgam transfigurato sermo habeatur. Delineauit Moysem tenentem caudam Serpentis, qui paulatim in virgam vertebatur. Cum titulo. AVE. deinde subscripsit tetrastichon huius generis. *4. Exod.*

B
Serpens EVA fuit culpæ suffecta veneno
Si verso capias ordine dicit. AVE.
Et cum dicit AVE, virga est, nam dicitur illi,
Quæ virga innato flore MARIA fuit.

Verùm Claudius Paradinus contemplans Serpentem æneum in solitudine erectum, qui suspensionem Christi in ligno significabat, pinxit lignum in modum crucis à Serpente circũdatum, & huic symbolo hunc addidit titulum. SECVM FERT OMNIA MORTIS. Nam veluti Iudæi in Serpentem supra lignum collocatum aspicientes à morsibus anguium sanabantur: ita Christicolæ Christum intuentem crucifixum, non solum à criminibus, & tentamentis Diaboli liberantur, sed etiam in dies magis, atq; magis ad patientiam, & ad ceteras virtutes excitantur. Ethnici quoq;, & præcipuè Romani valetudinem quondam Serpenti acceptam retulerunt, dum, Serpente Epidauro Peloponesi ciuitate aduecto, à peste grassante liberati fuerunt. Vnde Alciatus ad hoc alludens, magnum Serpentem iuxta aram depinxit, cum inscriptione. SALVS PVBLICA. Deinde subscripsit hæc carmina. *In symb. Heroic.*

C *Embl. 149*
Phœbigena erectis Epidaurius insidet aris
Mitis, & immani conditur angue Deus.
Accurrunt ægri, veniatq; salutifer, orant.
Annuit, atq; ratas efficit ille preces.

Iterum Alciatus delineauit Mercurij caduceum duobus Serpentibus coronatum, & cornu Amalthee coniunctum, cum tali inscriptione. VIRTVTI FORTVNA COMES. Et subscripsit hoc tetrastichon. *Embl. 118*

Anguibus implicitis geminis caducæus alis
Inter Amalthea cornua rectus adest.
Pollentes sic mente viros, fandiq; peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet.

Paulus Iouius refert hoc fuisse clarissimi viri Alciati symbolum. Verumtamen satius esset hoc ad quoscumq; viros Musarum, Charitumq; munificentia ornatissimos transferre. Nam virga Mercurij cùm Serpentibus, & cornucopiæ annexa denotat viros omni doctrinæ genere cumulatos, rerum omnium copiam facilè consequi posse: cum caducæus disciplinæ, eloquentiæ, sapientiæ, & fælicitatis notam præ se ferat, & cornu Amalthea rerum omnium abundantiam designet. Cæterùm, in hoc genere, placuit Claudio Paradino figurare Serpentem, cauda in os porrecta, circulum formantem, & omni fructuum genere exornatum, cum titulo. IN SE CONTEXTA RECVRRIT. Volebat enim nobis significare immensam diuinæ gratiæ, pietatis, clementiæ, & prouidentiæ beneficentiam: sicuti legitur apud Psalmographum. *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ.* Pariter hoc symbolo author innuit Deum optimum maximum, in suppeditanda cunctaru rerum annua renouatione, largo suæ munificentie imbre omnes aspergere. At Reusnerus effigiauit templum Aesculapij cum icone Serpentis, addita hac inscriptione. VIGILANDVM MEDICO. Postea octastichon huius generis promulgauit. *Symbolũ Alciati quale fuerit.* D *Psal. 64.* *L. 3. Embl.*

Cur

Cur tibi trux anguis ſacer eſt, Aſclepie magne? E
An quod fert medicam ſæpius anguis opem?
An quod & inſomnis velut eſt, & peruigil anguis,
Peruigiles medicos ſic decet eſſe bonos?
Sic puto: ſic te Roma colit ſub imagine tali:
A ſæua per te libera facta lue.
Inſula templa videt circumflua tybridis alti;
Iupiter hic magnus proxima fama tenet.

Neq; hoc à veritate alienum eſſe videtur: quandoquidem multi non mediocris eruditionis viri, anguem virgam Æſculapij amplexantem figurarunt, vt diligentiam à Medicis, in ſanandis ægrotantibus, adhibendam patefacerent: vel vt ſignificarent infirmos valetudini reſtitutos morbum deponere, veluti angues, ineunte Vere, ſpolium vetus exuunt: vel vt inſinuarent, ritu Serpentum, Medicos debere eſſe oculatos in morborum cauſis inueſtigandis, antequam remedia præſcribantur: cum veritatem fateatur hic verſus. F

Cur anguis virgam Æſculapij circumdaret.

Non intellecti nulla eſt curatio morbi.

Quamquam alij, per hanc Æſculapij virgam angue vinctam, Imperatorem, orbis Seruatorem manifeſtent. Verùm Alciatus Serpentem mordicus caudam tenentem pinxit, in cuius circuli Serpentini medio Tritonis marini Dei Neptuni filij, & tubicinis imaginem collocauit: cū titulo. EX LITTERARVM STVDIIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. Alludit author ad perpetuam virorum ſapientum memoriam: tuba enim nota eſt famæ, & commendationis: cum à cunctis exaudiatur. Serpens autem in ſe reuolutus æternitatem oſtendit, vt in hieroglyphicis aſſignauimus. Itaq; hoc emblemate nobis inſinuare videtur hiſtoriam rerum geſtarum ab ętate Saturni ad noſtra vſq; tempora, ope doctorum virorum, manifeſtam eſſe, quæ alioquin obliterata eſſet. Verſus autem Alciati ſunt tales.

Embl. 132

Neptuni tubicen (cuius pars vltima cetum
Aequoreum facies indicat eſſe Deum)
Serpentis medio Triton comprehenditur orbe, G
Qui caudam inſerto mordicus ore tenet.
Fama viros animo inſignes, præclaraq; geſta
Proſequitur, toto mandat & orbe legi.

Embl. 5. Pariter Alciatus aliam hominis imaginem figurat, cuius pars inferior definit in anguem, hoc titulo coronatā. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA APVD DEVM. Multi iuſtis de cauſis opinantur Alciatum hoc in loco Cecropem primum Athenienſium Regem effigiaſſe: cum ille totam Græciam Idolorum cultu imbuerit, primus Iouem inuocauerit, aras erexerit, & ſacra Dijs fecerit, vt Euſebius, Herodotus, & alij authores teſtificantur, quæ omnia, ante illam ætatem, prorſus fuerunt incognita. Immò inter marem, & fœminam quædam conubia inſtituiſſe dicitur, quæ antea erant incerta, & propterea διφυὴς ſcilicet biformis fuit cognominatus. Hinc colligendum eſt Sapientiam, quam primi illi Principes præſtigijs, & dolis diabolicis introduxerunt, ſtultitiam fuiſſe: cum liquidò conſtet eam valdè recedere ab inſtitutis Antiquorum Patrum, qui leges diuinas à Noe acceperunt, carmina ſunt hæc. H

Cecrops primus rex Athenienſium quid egerit.

Quid dicam? quonam hoc compellem nomine monſtrum
Biforme, quod eſt homo, nec eſt Draco?
Sed ſine vir pedibus, ſummis ſine partibus anguis:
Vir anguipes dici, & homiceps anguis poteſt;
Anguem prodit homo, eſt hominem eructauit & anguis;
Nec finis hominis eſt; initium nec eſt feræ.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis:
Sic & gigantes terra mater protulit.
Hæc vafrum ſpecies ſed religione carentem,
Terrena tantùm quiq; curet, indicat.

Embl. 38. Camerarius quoq; picturam pinus inſertæ in oleam exhibet, circa quam duo angues circumuoluuntur, non aliter, atque in caducæo Mercurij pingi ſolent. Etenim olea Mineruæ Iouis filiæ eſt conſecrata (quemadmodum Poetæ fabulati ſunt) tanquam ſapientiæ

A pientiæ præsidi: Mercurius verò, & ipse Iouis filius ingeniosis, & prestantibus operationibus præesse perhibetur. Quapropter Author symboli, per Iouem, voluit Deum Optimum Maximum intelligere, à cuius diuina ope cuncta dependent: quoniam autem author *Pigna* cognominabatur, vt se pertinaci diligentia scientias prosequi demonstraret, insertam pinum in oleam figurauit, cum titulo. MODO IVPPITER ADSIT. Camerarius autem subscripsit hoc distichon.

Et sapias rectè, & facias, Deus efficit: eius
Auxilio, plena lance, beatus eris.

Meminit etiam huius symboli Russellius scriptor Italicus, ad quem, Lectorem relegamus. At Claudius Paradinus duos Serpentes circa oliuæ ramum inuolutos effigiauit cum inscriptione. RERVM SAPIENTIÆ CVSTOS. Quo significare conatur, cunctorum gubernationem, sapientiæ, & prudentiæ clauo firmari. Ex altera parte ponderantes læthalem noxam Serpentum, alia emblematum, & symbolorum genera inuenimus. Quandoquidem Florentius in lib. Emblematum effigiat hominem, qui brumali B tempore anguem calcat, cum inscriptione. IMPOTENS MALITIA. Et subscribit tetrastichon huius generis. *In symb. Heroic.*

Tempore brumali si calcibus vrseris anguem,
Non nocet, at mens est prona nocere tamen:
Sic multos videas homines tali indole, qui non
Sunt animo, sed vi deficiente boni.

Neq; hoc videtur præter rationem, siquidem hyeme Serpentes veluti mortui in latibulis stabulantur, non tamen desunt illis venena, sed torpent: narrant etiam Porphyrium anguem venenum quidem habere, sed quia edentulus est, alijs animantibus minimè nocere. Pari ratione sunt quidam homines mala meditantes, sed quia viribus carent, ideò innocui esse videntur: at vires adepti, omne virus suum euomunt. Itaq; sapienter vnusquisq; ab ijs sibi cauere debet, vt eorum insidias vitans, gaudij materiam eis eripiat. Nicolaus Reusnerus exhibet picturam agricolę baculo Serpentem mactantis, quem, ob frigus, ferè exanimem sinu fouit, sed ille refocillatus calore, benefactorem C lethaliter sauciauit. Inscriptio autem figuræ est hæc. MERCES ANGVINA. cum infrascriptis carminibus. *L. 2. Embl.*

Frigore confectum, quem rusticus inuenit anguem,
Imprudens fotum recreat ecce sinu.
Immemor hic miserum lethali sauciat ictu.
Reddidit hic vitam, reddidit ille necem.
Si benè facta locas malè, simplex mente, bonusq;
Non benè facta quidem, sed malè facta puta.
Ingratis seruire nefas, gratisq; nocere:
Quod benè fit gratis, hoc solet esse lucro.

Item Paulus Maccius immodico studio maceratus figurauit duos Laocoontis filios anguibus circumdatos, & implicatos, cum titulo. ALIVS PECCAT, ALIVS PLECTITVR. Huius emblematis argumentum desumpsit ex Virgilio tradente prædictos insontes filios à Serpentibus fuisse laceratos; cum solus pater peccasset, dum hasta D Equum Troianum à Græcis fabrefactum violauit sic. *In l. Embl. 64.* *Lib. 2. Aeneid.*

—— illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parua duorum
Corpora natorum Serpens amplexus vtrumq;
Implicat, & miseros morsu depascitur artus.

Neq; hoc videtur præter rationem: quandoquidem habemus in sacris litteris. *In diebus illis non dicent vltra; patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.* Huc fortè respexit Poeta, quando cecinit. *Ieremiæ c. 31.*

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

Quamobrem subscripsit Maccius hexastichon huius tenoris.

Vltores sceleris gemini tranquilla per alta
En angues miserum Laocoonta petunt;
Paruaq; natorum complexus vterq; duorum
Corpora, mox artus pascitur innocuos;

E

Et patris in pœnas vos natos crimina poſcunt?
Impia vos luitis ſanguine facta pio?

L.Embl.78 Iterum Maccius effigiat piſcatorem cancros inquirentem, qui à Serpente in latibulis cancrorum ſtabulante demorſus fuit, cum titulo. SPES PRETIO NON EMENDA. Hoc proculdubiò conſonum videtur eſſe veritati, quæ in hoc diſtico eleganter decantatur.

Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.

Verumtamen magno interdum agricolarũ damno ſpe fraudamur: cũ alibi canat Poeta.

Expectata ſeges vanis eluſit auenis.

Itaq; Maccius ſubſcripſit diſtichon huius generis.

Cancrum piſcator quæris, deprehendis, & anguem?
Sic ſpes incautos fallere vana ſolet.

Idcircò non iniuria vocantur incautæ illæ animantes, quæ decipulis, retibus, & alijs artificijs coercentur. Iuxta vulgatum carmen.

F

Spes laqueo volucres, ſpes captat arundine piſces.

In lib. de ſymb. hæroic. Cæterùm Paradinus delineauit Serpentem ab humo ſe ſe attollentem, vt fraga comederet, cum inſcriptione. LATET ANGVIS IN HERBA. Quo ſymbolo admonetur Lector, vt in libris legendis ſit cautus, ne in abſurdas, & impias ſententias incidat. Iterum Paradinus figurauit Serpentem à veſpis depaſtum, & hoc titulo decoratum. TRANSEVNDIT PASTA VENENVM. Vt innueret, eos, qui calumnijs alienis delectantur, alijs ſæpè ſæpius eſſe ludibrio. Rurſus idem author anguem circa clauem reuolutum pinxit his litteris circumſcriptum. IS SVPERIS LABOR EST. Hoc ſymbolum deductũ eſſe volunt ab hiſtoria Leontychidis Senatoris, qui prudenter eluſit portentum, quod vulgò timebatur: etenim ſic docemur, quę naturalia ſunt, vel caſu fiunt, à multitudine in ſuperſtitionem ducta, eludenda eſse. Tandem ſymbolum animi diuinis intenti, erat pictura ciconiæ Serpentem dilaniantis hac inſcriptione exornata. VOLVPTATVM, ET MAIORVM AFFECTVVM DISSIPATIO. Siquidem hoc notius eſt, quam vt debeat exponi, ciconias aſſiduè cum Serpentibus dimicare, & Serpentes, inter alios ſignificatus, voluptatum, & mollium illecebrarum ſymbolum eſse ex ſuperiùs enarratis manifeſtarium euaſit. Eiuſdem cõditionis videtur eſse illud ſymbolum pictæ ciconiæ roſtro Serpentem ſtringentis, quod quidam authores in prima fronte librorum, quos euulgant, imprimere ſolent, cum his litteris circumſcriptis. DISCITE IVSTITIAM MONITI. Fortè alludendo ad Zoilos, qui inſtar Serpentum, alios ſauciare nituntur, & interdum ab alijs ſauciantur. Hoc etiam argumento vſus eſt Florentius in libro Emblematum, dum pinxit Serpentem cum ciconia belligerantem hoc titulo coronatum. RATIONIS CVM AFFECTIBVS BELLVM: deinde ſub- G

Embl. 25. ſcripſit hæc carmina.

Vt dira Serpens ſemper in ſolo repens
Ciconiæ perenne concitat bellum;
Sic villis illa turba mentis Affectus,
Rationis altæ regium impetunt callem.

Quæ ſententia ſummoperè commendanda eſt; quoniam vicisſe voluptatem, maxima voluptas eſſe dicitur; neq; vlla maior creditur victoria, quàm ea, quæ de cupiditatibus noſtris refertur. Etenim cunctis exploratum eſſe putamus, hominem eſſe quoddam animal prodigioſum duabus conſtans partibus, nempè anima, & corpore, illa veluti quodam numine, hoc tanquam vili pecude: quoniam reliquo corpore, brutorum generi vſq; adeò præſtamus, vt omnibus dotibus inueniamur inferiores; Verùm anima, ita diuinitatis ſumus capaces, vt ipſas etiam angelicas mentes liceat præteruolare. Hę partes inter ſe iunctę ſunt, ſed quadam concordia diſcordi, quia dum agitur de imperio, aut ſeruitute, vtraq; vult regere, & magis illa, quæ non debet. Hoc autem, pugna Serpentis, & ciconiæ, in hoc emblemate demonſtratur. Deniq; Serpens pro ſymbolo litteræ H

Li. 14. hierogl. hæbraicæ Samech depingitur, vt animaduertit Goropius, non ſolum quia hæc littera, & Serpens, ratione tortuoſæ figuræ, quamdam inter ſe conuenientiam habeant; ſed etiam quia huius litteræ effigies, nil aliud, quàm anguem repræſentat. Præterea ſonus huius litteræ rationem Serpentis videtur præ ſe ferre: quandoquidem littera S. Latino-

rum,

A rum, & sibilum vocem Serpentis denotat, nec non duorum Serpentum caudis iunctorum figuram exprimit. Item sigma maiusculum Græcorum, imaginem Serpentis refert: immò cæteræ eiusdem litteræ figuræ, tametsi variæ sint, omnes tortuosi Serpentis iconem exhibent. Id totum stabiliunt authores memoriæ artificiosæ, qui non solum Serpentem sibilantem pro littera S. intelligunt, sed etiam pro numero quinario, qui eodem charactere exprimitur. Ad finem Ricciardus in commentarijs symbolicis tradit Serpentes tres aduersus totidem præliantes, indicare vigesimum tertium gradum Arietis, & hominem, qui plures habebit inimicos; denuò tres Serpentes in terra prostratos denotare vigesimum gradum Geminorum, & hominem, qui erit Sapiens, rursus Serpentem tortuosè humi iacẽtem designare quintum gradum Leonis, & hominem inuidum, iterum Serpentem magno capite præditum significare trigesimum gradum Scorpij, & hominem prudentem; Amplius Serpentem magnum à muscis vndiq; punctum referre duodecimum gradum Scorpij: demùm per Serpentem magnum, monstrari tertium gradum Capricorni, & hominem sapientem. Quæ omnia Ricciardus ex Astrolabio plano
B Ioannis Angeli desumpsit. *Serpens est symbolum litteræ S.*

ADAGIA.

SI prouerbia examinemus, quæ malam Serpentum qualitatem respiciunt: prima fronte accurret illud. *Quilibet Serpens suo non caret veneno.* Quod alio adagio exprimi solet. *Etiam formicæ sua inest bilis.* Aliud profertur. *Cane peius, & angue.* de illis, qui odio capitali aliquem prosequuntur. Plutarchus in symbolis Pythagoricis meminit huius adagij. *Colubrum intra ædes collapsum non esse perimendum.* Quo nititur significare hospitem etiam nocuum perhumaniter tractandum esse. Succedit aliud. ὄφιν θάλπεις. nimirum. *Serpentem foues.* Pronunciatur, hoc, quotiescumq; quis negocium amplectitur, quòd euidens exitium illi est allaturum, vel quotiescumq; aliquis homini ingrato
C famulatur. Multi arbitrantur prouerbium hoc originem duxisse ab historia Menippi Lycij, qui peregrinæ mulieris amore flagrabat: ea autem erat ex genere Lamiarum, quæ non modò in amorem valdè procliues sunt, sed etiam carnes humanas vehementer expetunt: propterea quidam Philosophus hoc animaduertens in hæc verba prorupit. ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις. Alij, promulgant hoc adagium dimanasse ab Apologo superius recitato, in quo introducebatur rusticus Serpentem frigore penè extinctum in sinu fouisse, à quo postmodum lethalem ictum accepit. Alij deriuant hoc prouerbium ab apologo gallinæ ouis anguium incubantis, quæ ab hirundine monita fuit, ne in sui perniciem huiusmodi oua foueret. Huic non dissimile est aliud κόραξ τὸν ὄφιν .i. *Coruus Serpentem.* Erasmus effert hoc adagium in illos, qui sua ipsorum intentione pereunt. Prouerbium est deductum ab apologo superius recitato, in quo coruus esuriens Serpentem dormientem rapuit, à quo deinde lethali ictu affectus fuit. Estq; conforme illi κορώνη τὸν σκορπίον, nimirum *cornix Scorpium.* Hoc iactari solet in hominem, qui ob edacitatem periclitatur. Sequitur aliud. *Latet anguis in herba.* Solet hoc de periculo gra-
D ui, & inopinato proferri; estq; simile alteri. *Vipera est in veprecula.* Idcircò huc respexisse videtur Virgilius, quando meminit fragorum, quæ interdum in vepretis leguntur. Sic enim canit. *Prouerbia à mala Serpentū qualitate desūpta.*

Qui legitis flores, & humi nascentia froga. *Eclog. 3.*
Frigidus, ò pueri, fugite hinc latet anguis in herba.

Vulgare quoq; est aliud adagium. *Serpentis oculus.* Prolatum in eos, qui suo aspectu venenant, & obtrectationis virus in quoscumq; infundunt. Vel enunciatur in illos, qui acutissimè vident: nam Serpentes sunt animantes huius naturæ, vt oculos duriores, sed perspicaciores habeant. Vnde Flaccus canebat.

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut Serpens Epidaurius?

Prædictis additur. ὄφις εἰμὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται. Idest. *nisi Serpens Serpentem comederit non fiet Draco.* Siquidem inter Ssrpentum genera, qui maiori corporis mole sunt insigniti, Dracones appellantur. Erasmus opinatur id à vulgo dimanasse,

qui

qui credit quempiam non poſſe conſtitui Imperatorem, niſi prius multos Principes ſuperauerit, & deglutiuerit, vt Rex Regum, & Dominus Dominantium euadat. Præterea omiſſa Serpentum mala qualitate, ab eorum natura, alia etiam deſumuntur adagia, potiſſimum ratione ſpolij, quod Vere exuunt. Itaq; ſolet dici. *Magis hilaris, quàm qui exuit leberidem*. De illo, qui præ gaudio deſipere videtur. Deinde dicitur etiam κενώτερος λεβηρίδος. ideſt. *Inanior leberide*. Vel ſecundũ alios. γυμνότερος λεβηρίδος. nimirum. *Nudior leberide*. Hoc potiſſimum promulgatur de ſciolo indocto, qui cum parum, aut nihil ſapiat, Græciæ ſapientes æmulari arbitratur. Leberide enim, ſeu ſpolio anguis nihil poteſt inueniri inanius. Dicitur etiam in eodem ſenſu. τυφλότερος λεβηρίδος. *Cæcior leberide*. De homine in negocijs cæcuciente. Prouerbium hoc citatur ex Ariſtophane: cum Leberis, nimirum pellis illa ſicca Serpentis, nihil in ſe niſi effigiem oculorum habeat. Quamuis Suidas ſcripſerit Leberidem fuiſſe hominem extremæ inopiæ, itaut vulgari adagio locum fecerit: huius meminit Athenæus in Dipnoſophiſtis. Nihilominus prædictum Serpentis corium Lycophron in carmine Iambico ſyphran appellauit. Immò Syphar aliquãdo ſenex ab Ariſtophane cognominatur; vel quia ſenilis ætas cæcutiat, vel quia ſicca, arida, viribuſq; deſtituta ſit. Hinc naſcitur aliud prouerbium κεντρότερος λεβηρίδος. nimirũ. *Aſperior laberide*. hoc recitatur à Suida de vehementer aſperis: nam ſpolium illud Serpentis, ob nimiam ſiccitatem, aſperimum euadit. Rurſus licet legere apud Græcos aliud adagium, quod præcipuè de piſcantibus pronunciari ſolet. ἔχεις; τί; ἢ τὸν ὄφιν, ἢ ἰχθῦν. ſcilicet. *Habes ne aliquid? aut Serpentem, aut piſcem?* His addamus illud adagium vetus. *Serpentes in vrbe captos non eſſe occidendos*. Memorat hoc Georgius Codinus in Origine Conſtantinopolis; dum ſcripſit Cryſen Scytharum Imperatorem, traiecto Danubio, ciuitatis muros obſidione cinxiſſe: tunc autem Bizantis vxor numerum hoſtium nihili pendens, cum mulierum multitudine decertabat: nam Serpentes in ciuitate captos, quos certo in loco cuſtodiebat, illicò aduerſarijs oſtendens, ſagittarum, vel ſpiculorum inſtar, in eos proiecit, plurimiſq; perniciem attulit; eoq; ſtratagemate Vrbem ab hoſtium impetu defendit. Hinc ortum eſt antiquum aſſertum, ſcilicet Serpentes in Vrbe captos non eſſe necandos, quippe qui olim vrbi periclitanti opem tulerint. Demum tanquam coronidem hoc addemus. *Anguium plexu Andromachen exornare*. Hoc ſolet proferri de illis, qui ad ſuam ſtabiliendam ſententiam, & ad ſuas fulciendas rationes, vndequaq; multa congerunt. Ideò Nicephorus Caliſtus ſolebat dicere. Id conſilij nobis eſſe, vt ex omnibus, quæ ad rem faciunt, aliquid colligamus, & interdum etiam ſpiris anguium implexis Andromachen adornemus. Andromaches autem fuit virago quædam, & vxor Hectoris, quæ muliebre quoddam ornamentum in modum Serpentis plicatum geſtabat.

Alio adagia à cõditionibus anguium deſumpto.

E F G

N V M I S M A T A.

IN quibuſdam monetis iconem Serpentis in ſpiram collecti conſpicamur, cuius inſcriptio eſt. S A L V S A N T O N I N I A V G. In alio eiuſdem nummo licet intueri Serpentem tractu ſinuoſo virgæ obrepentem; atq; in alio, Dea virgam gerit, dextra poculum angui porrigit, cum inſcriptione. S A L V S A V G. COS. III. In alijs ipſe ſedens in ſella pateră Serpenti caput admouenti porrigit. Inſcriptio eſt. S A L V S A V G. In moneta Mar. Antonij, figura Orphei habitu philoſophico, & lyra ornati conſpicitur coram Serpentibus, & alijs feris canens: nam Orpheus eloquẽtię ſymbolum eſſe perhibebatur. In numiſmate Aurelij Cæſaris Auguſti Pij filij, icon Serpentis caput admouentis dextræ cibum exhibenti obſeruatur: etenim Priſci hoc ſymbolo hominem regno potitũ hieroglyphicè deſcribebant. In moneta verò M. Aurelij Seueri Alex. viſitur anguis aſſurgens porrigenti pateram, cũ inſcriptione. S A L V S, P V B L I C A. Siquidem numiſma æneum græcum Seueri cũ litteris C E Y H. P O C. habet in parte oppoſita Serpentem, cuius corpus varijs gyris eſt complicatum: litteræ autem ob antiquitatem ſunt corroſæ. hoc numiſma cuſum fuit in aliqua Græciæ prouincia, cuius ſignũ eſt figura Serpẽtis: proptereaquòd hoc animal, vt animaduersũ fuit in hieroglyphicis, mũdum Regiones, & Prouincias denotare ſolebat. Hinc colligit Erizus, per iconem H

A nem Serpentis in numismate sculpti, intelligendam esse Prouinciam, in qua moneta in gloriam, & monumentum prædicti Principis fabrefacta fuit. Item numisma magnum æneum græcum Adriani cum litteris corrosis. AYT. KAI. idest Imperator Cæsar: habet in altera parte imaginem Deæ faces accensas gestantis, & in curru vectę à duobus Serpentibus, cum his litteris. LI. Hæc moneta proculdubiò cusa fuit in monumentum tanti Principis, in aliqua Græciæ vrbe, cuius nomen expressum in moneta non cernitur. Dea illa fuit Ceres, quam Erizus illi citati præfuisse opinatur. Hanc eamdem Deæ iconem in curru ab anguibus tracto, Erizus in magno numismate æneo Antonij Pij obseruauit. Et quoniam Ceres Dea segetum ab antiquitate celebrabatur, & prima arandi modum homines docuisse ferebatur: ideò à Serpentibus trahi fingebatur, quoniam obliquitatem sulcorum ab aratro terræ impressorum, effigie Serpentum designabant. Numisma argenteum paruum Octauij cum litteris circumscriptis. CÆSAR IMP. VII. habet in latere opposito imaginem Victoriæ alatæ, cuius latera duo Serpentes stipant, in parte inferiori alius iacens obseruatur, qui circa alios laterales B se inuoluit. Inscriptio est ASIA RECEPTA. hæc moneta, remota omni dubitatione, fuit cusa tempore victoriæ Asiaticæ, aut Ægyptiæ: nimirū quando Octauius debellato Antonio, & superata Cleopatra triumphauit; quandoquidem ab illis Serpētibus Asiam designari multi perhibent. Erizus tamen ex triplici Serpentum imagine, tunc Imperium Romanorum tres orbis partes occupasse coniectat: Europam enim diù possederant, Africam paulò ante subiugarant, nunc Asia recepta. Aut in numero Antiochi. SALVS Deo Romanis habita credebatur formæ mulieribus, habitu regio sedens, & pateram iuxta aram tenens, circa quam Serpens voluebatur. Nonnulli referunt in nummo æreo Neronis conspici Serpentem pluribus spiris plicatum attollentem caput ad ignem supra aram accensum, & denotare Æsculapium affirmant. In C. Cæsaris nummo intueri licet Elephantum surrecta promuscide, aduersus quam Serpens quasi dimicaturus insurgit: in altera parte Serpens pedibus Elephanti veluti obtritus conspicitur; & legitur inscriptio. CÆSAR. Ex prima icone (teste Pierio) lacessitum bello, ex secunda bello confectum intelligere possumus. Tarentini, quòd à Tarante Neptu- C ni filio originem vrbis suæ habuisse crederent, eius iconem in omnibus suis numismatibus impresserunt, deinde equitem currentem, qui Phalantùs esse creditur, nec non delphinum, cum fama esset eum naufragium in litus à delphino euectum fuisse. In altera igitur nummi parte Serpens conspicitur cum titulo. ΤΑΡΑΣ. cum pars opposita iconem Phalanti equitis cum scuto procurrentis, nec non delphini exhibeat. Pierius etiā refert se cōtrectasse nummū, cuius altera faciens inscriptionē habebat. ΚΡΟΘΟ. ΝΙ. cum reliquæ litteræ temporis vetustate essent detritæ. Huius autem altera facies iconem Herculis in cunabulis Serpētes strangulantis repręsentabat: fortasse vt hoc insigne facinus cunctis vtilitatis exemplo futurum esset, vel potius ad fortitudinem, & incolumitatem ostendendā, qua Crotoniatæ vulgò præditi esse ferebantur. In quibusdam Græcorū monetis duo Serpentes ad semicirculi curuaturam se inuicem spectantes obseruantur, cum insciptione. ΔΥΝΑΡΧΕΞ ΥΠΑΤ. Β. hæc autem inscriptio dominium penès duos indicabat. In alijs etiam antiquis numismatibus licet intueri effi- D giem pusionis cincinnati, platanoque coronati, & Serpentem manu tenentis, quæ figura apud Ethnicos bonum genium denotabat. Monetæ autem referentes imaginem virgæ Serpentibus exornatæ, quam caduceum appellant, sunt innumeræ. Quandoquidem numisma æneum græcum mediocris magnitudinis Adriani cum his litteris. ΑΥΤ.ΚΑΙ ΤΙ ΑΙ.ΑΔΡΙΑ.CEB. idest Imperator Cæsar Titus Ælius Adrianus Augustus, habet in parte opposita magnum Serpentem gyris multis plicatum, in quorum medio caduceus, & secus caudam Animalis spica triticea conspicitur. Hoc in monumentum Adriani cusūm fuit in aliqua vrbe Græciæ, cuius nomen non legitur. Nam, per Serpentem, iuxta sententiam Ægyptiorum, dominium, & imperium intelligendum est: quapropter caput Serpentis in dextra Iunonis figurabant, sicuti aliàs à nobis expositum fuit, & Serpentes Leonibus in templo Deæ Opis copulabant, vt dominium totius terrarum orbis designarent. Pariter in nummo Iuliæ Mameæ conspicitur imago Deæ dextra caduceum tenentis, cum titulo. FÆLICITAS PVBLICA S.C. Alij referunt, quòd in prædicto nummo videtur simulacrum læua hastæ nixum, sinistra tortuosum Serpentem porrigens, cum inscriptione. IVNO CONSERVATRIX: cum Ser-

Qui primus arandi artem docuerit.

Numismata habentia caduceum Mercurij.

pens imperium,& haſta tutellã indicet. In nummis etiam Veſpaſiani,& aliorum,caduceũ cornucopiæ iunctũ tãquam fœlicitatis inditiũ licet intueri; adiecta tali inſcriptione. PAX AVGVSTI: ob eamdem rationem in moneta Adriani legitur. FÆLICITAS AVGVSTI. licet quoq: conſpicari caduceum in numiſmate Antonini Pij,nec non ramum oliuæ folijs, & fructibus onuſtum, cum eadem inſcriptione. FÆLICITAS AVGVSTI. Valerianus narrat ſe vidiſſe Bononiæ, apud Achillinos viros multiugæ eruditionis cognitione ſpectatiſſimos (à quibus hodiernus Claudius Achillinus minimè degenerans non ſolum humani, diuiniq; iuris ſciens, ſed in nullo doctrinæ genere non perfectus comendatur, qui in patrio Gymnaſio Iuris nodos, & Legum ænigmata tam eleganter ſoluit, vt inter viros eruditos noſtræ ætatis locum obtineat eminentiſſimum) nummum aureum, in quo ſimulacrum alatum cum caduceo,& Serpente à pedibus proficiſcente conſpiciebatur, cum titulo. PACI AVGVSTÆ. Alius huius generis nummus interdum oſtenditur cum litteris. TI.CLAVD. CÆS. AVG.P. M.TR. P. Siquidem in alio nummo æneo eiuſdem T. Claudij Victoria eſt alata, dextra veſtimentum à pectore ad faciem tollit, læua caduceum porrigit, & pedibus calcat anguem: quare profligato bello, pacem inſinuare videtur. Hæc moneta, Erizo teſte, cuſa fuit Romę, vt honoris immodici titulo tantum Principem proſequerentur,qui ex Britania ſine ſanguinis effuſione victoriam reportauit: de quo Suetonis hæc habet. *Quare à Maſſilia Geſſortacum vſq; pedeſtri itinere confecto, inde tranſmiſit, ac ſine vllo prælio, aut ſanguine, intra pauciſsimos dies, parte inſulæ in deditionem recepta, ſexto quo profectus erat,menſe, Romam redijt, triumphauitq; maximo apparatu.* Deniq; numiſma argenteum Auguſti in iuuenili ætate conſtituti; cum his litteris. IMP.CÆS.DIVI F. COS. VI. LIBERTATIS P.R. VINDEX. habet in parte oppoſita figuram humanam ſtantem, & caduceum manibus tenentem, cum litteris ſubſcriptis. PAX. Poſt figuram, ara cum Serpente conſpicitur. Hoc numiſma proculdubiò, eo tempore cuſum fuit, quo Octauianus, Bruto,& Caſſio ſuperatis, omnibuſq; bellis ciuilibus fine impoſito, populo Romano vniuerſalem pacem, & libertatem reſtituit:quandoquidem caduceus in manu ſimulacri pacem,& ara cum Serpente libertatem, ſalutemq; demonſtrant; quas ab Octauiano fuiſſe Populo Romano redditas oſtendunt litteræ circumſcriptæ. LIBERTATIS P.R. VINDEX.

L.15.Hierogl. — *Achillinorum honorata mẽtio.* — *In lib. Numiſ.*

MIRACVLA.

IN inquirendis rebus admirabilibus patratis, non recedemus à ſacris Biblijs, in quibus Deum Opt. Max. verum miraculorum patratorem multa ſupra vim naturæ operatum fuiſſe legimus. Primitus in populum Iſraeliticum ad profligandam eius temeritatem, & audaciam, ignitos Serpentes immiſit. Verba autem ſunt hæc. *Profecti ſunt autem, & de monte Hor per viam,quæ ducit ad mare rubrum, vt circumirent terram Edom, & tædere cœpit populum itineris, ac laboris: locutuſq; contra Deum, & Moiſen ait. Cur eduxiſti nos de Ægypto, vt moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ; anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſsimo. Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos Serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moyſen, atque dixerunt. Peccauimus, quia locuti ſumus contra Dominum, & te, ora vt tollat à nobis Serpentes.* Hoc in loco inueſtigant nonnulli,quinam, & cuius conditionis fuerint huiuſmodi Serpentes igniti quamobrem multi cum Caetano, referunt angues ignitos fuiſſe nuncupatos ratione rubicundi coloris, qui ad inſtar ignis rutilabat, vel ob exquiſitum doloris ſenſum: nam corpora ad eorum ictus, contracta ardenti febre, maxima inflammatione corripiebantur. Lyranus, & alij adducunt nonnullorum opinionem, qui ſcripſerunt hos Serpentes igneos fuiſſe dictos, quia minimi eſſent, & veloces in motu, inſtar ſcintillarum ignis, vel quia volantes per aerem ſcintillas igneas ſpirarent. Deinde habemus in ſacris paginis illuſtriſs. miraculum tranſmutationis virgæ Moyſis in Serpentem: vbi leguntur hæc verba. *Reſpondens Moyſes ait.Non credent mihi, neq; audient vocem meam; ſed dicent, non apparuit tibi Dominus. Dixit ergo ad eum;quid eſt, quo d tenes in manu tua? Reſpondit; virga. Dixitq; Dominus; proijce eam in terram. Proiecit, & verſa eſt in colubrum; itaut fugeret Moyſes. Dixitq; Dominus; extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit, & ten-*

Numer. c. 21. — *Cur Serpentes ignei nuncupati.* — *Exod. cap. 4.*

A *& tenuit, versaque est in virgam. Vt credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.* Rursus paulò inferius eadem leguntur. *Dixitq́; Dominus ad Moysen, & Aaron cum dixerit vobis Pharao ostendite signa; dices ad Aaron; tolle virgam tuam, & proyce eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.* Hoc in loco maxima agitatur quæstio, an Serpentes illi, in quos virgæ Magorum cancionibus Aegyptiorum fuerunt transmutatæ, veri, & naturales Serpentes fuerint, non minus quàm ille, in quem virga Aaron fuit trãsfigurata; an potius fuerint quædam Serpentum phantasmata, quæ à Dæmonibus, more anguium, mouerentur. Multi authores tam nuperi, quàm veteres insigni doctrina præstantes, illos magorum effectus non veros, & naturales, sed tantùm simulatos, & apparentes fuisse existimarunt. In hanc venerunt sententiam Philo, Iustinus Martyr, Tertullianus, Catena in Exodum, Hugo de Sancto Victore, & plures alij viri clarissimi, qui scripserunt miracula Moysis, virtute diuina patrata fuisse, mutatione rei propositæ in naturã eius, quod efficiebatur: quæ verò à Magis Dæmonis ope, & præstigijs ita fuisse edita, vt qui Serpens non esset, spectantes eum, quasi Serpentem intuerentur.

Cap. 7.

An Serpentes Magorũ fuerint veri.

In lib. de vita Moys.

B Ex altera parte Authores non contemnendi, Magorum angues veros, & naturales fuisse arbitrati sunt: cui sententiæ Theodoretus, Augustinus, D. Thomas, Abulensis, & omnes ferè Theologi scholastici adstipulantur: his potissimum ducti rationibus: primò, quia sacra pagina narrat ijsdem verbis, eodemq; modo virgam Aaron, & virgas Magorum in Serpentes transmutatas fuisse: quapropter si ille Aaron fuit verus Serpens: assimiliter illi Magorum veri Serpentes fuisse videntur. Deinde virga Aaron virgas Magorum deuorasse, nimirum Serpens eductus ex virga Aaron, Serpentes productos è virgis Magorũ vorasse dicitur: quare non diceret Scriptura illos deuorasse, nisi veri, & genuini Serpentes fuissent. Tertiò in capite subsequenti, nempè capite octauo Exodi habemus, quòd Magi in tertio signo defecerunt; neq; ciniphes producere potuerunt: hinc prima duo signa vera, & non simulata fuisse coniectant. Pręterquamquod possumus addere, quòd Moyses fallaciam patefecisset, nisi veri, & naturales fuissent Serpentes. Itaq; nonnulli doctissimi viri excogitarunt quinq; modos, quibus Magi virgas in Serpentes transfigurare potuerint.

Quæst. 18.

Lib. 3. de Trinit. cap. 6. & 8.

In com. ad 24. caput Euang. sec. Matth.

C Primò Dæmones commouendo, & turbando spiritus, in quibus erant species, & phantasmata virgarum, & Serpentum potuerunt operari, vt reflecterent ad sensum communem, vel etiam ad sensum visus; nempè primò species virgæ, mox Serpentis, itaut virga in Serpentem, & vicissim Serpens in virgam mutatus videretur, hæc à Diuo Thoma tractantur. Secundò potuit fieri, vt Dæmon, virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita turbaret, vel ludificaret, vt esse viderentur quæ non erant, & non esse quæ aderant. Tertiò potuerunt Dæmones virgas illas Magorum illicò conuertere in Serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, & ad producendos Serpentes valdè idonea, & efficacia. Quartò fieri potuit, vt Dæmones, non aduertentibus spectantibus, virgas à Magis proiectas statim à conspectu eorum clanculum auferrent, & pro illis angues antea præparatos, vel aliunde delatos ante oculos circumstantium repræsentarent, itaut virgæ in Serpentes transmutatæ viderentur. Quintò potuit fieri, vt Dæmones virgas illas in modum, & formam angulum concinnarent, illisq; Serpentinum motum communicarent.

Par. 1. qu. 114. Art. 3.

D Quapropter, qui negant illos magorum Serpentes fuisse veros, & naturales, necesse est, vt duos primos modos, vel quintum sequantur. Superest igitur quartus modus, qui Lyrano, Abulensi, & pluribus etiam viris doctis verisimilior videtur: nam iuxta illum modum, veros fuisse Serpentes tueri possumus. Sed ambiget aliquis, si hoc assertum veritati consonum est, quomodo possumus atteстari virgas in Serpentes fuisse conuersas? Respondendum est in scripturis ita legi, quoniam id spectantium oculis ita apparebat.

Postmodum si examinemus miracula Serpentum, quæ Apostoli Dei patrarunt, innumerabilia ferè se se offerent. In primis Apostoli Simon, & Iuda coram Persarum Rege Magos confuderunt: propterea Magi iracundia accensi multitudinem Serpentum in exitium Apostolorum conuocarunt. At Apostoli virtute Dei muniti, his Serpentibus pallia sua implentes, Christi nomine inuocato, eos in Magos incitarunt. Ideò Serpentes assiduis ictibus Magos vexare cæperunt, qui præ dolore, ritu luporum vlulabant. Vnde Rex, & reliqui spectatores dixerunt Apostolis: permittite, vt Magi his morsibus pereant; qui responderunt: nos missi sumus à Domino, vt cunctos ad vitam

SS. Simonis & Iudæ miracula de Serpẽtibus.

reuocemus, non autem, vt quempiam à vita in necem præcipitemus. Fuſis igitur ad Deum precibus, iuſſerunt Apoſtoli Serpentibus, vt in nomine Omnipotentis Dei, reſumpto, quod in Magos infuderant veneno, illicò ad ſuas latebras reuerterentur. Hoc Abdias in hiſtoria Apoſtolorum recitauit: quod poſtmodum Baptiſta Mantuanus his verſibus confirmauit. E

Lib. 6.

Impia ſucceſſu hoc mens indignata Magorum
Sic ſe poſſe putans Sanctis imponere, coram
Rege ipſo, tulit in medium genus omne veneni
Dipſadas, & Iaculos celeres, hydroſq; nepaſq;
Natrices, Colubros, & cætera, quæ per Eremum
Solibus arentem viroſa animalia ſerpunt.
At gemini fratres pecus hoc in membra Magorum
Conuertere.

Lib. 3. hiſt. Apoſt. — *S. Andreæ Apoſt. miraculum.*

Pariter Andreas Apoſtolus, ex eodem Abdia, ductus ad agrum, in quo Serpens admirandæ magnitudinis (erat enim eius longitudo quinquaginta cubitorum) ſtabulabatur, & totam illam regionem, magno habitantium damno, deuaſtabat, belluam erecto capite ſibilantem intuens, hæc verba protulit: abdas caput, quod ab initio in perniciem humani generis erexiſti, & famulis Dei obtempera, vt pereas. Tunc Serpens magnum edens rugitum, euomenſq; veneni copiam extinctus eſt. Poſtmodum Sanctus perueniens ad prædium, in quo puſio à Serpente punctus, iacebat mortuus, parenteſq; obſeruans plorantes, puerum illis viuum reſtituit, qui coram Apoſtolo genuflexi gratias omnipotenti Deo egerunt immortales. Ex eodem authore, Mattheus Apoſtolus, & Euangeliſta per Aethiopiam trãſiens, peruenit ad ciuitatem nomine Naddauer, vbi duo Magi Zaraes, & Arphaxat Aeglippum Regem tunc ſedentem ludificabant: ipſe verò eorum verba tanquam diuina magni faciebat; inſuper cuncti non ſolum ciues, ſed etiam gentes finitimæ ad hanc vrbem confluentes, prædictos Magos venerabãtur: ſiquidem quamdiu voluiſſent, omnes ſenſitiuarum virtutum actiones coercebant, & Serpentes hincinde ad homines pungendos congregabant; & poſtmodum cancionibus vulneratos ſanabant. Vnde Sanctus his omnibus animaduerſis, eorum præſtigia manifeſtans, quos immobiles reddebant, ipſe ſoluebat, quos excæcabant, ipſe videndi facultatem illis reſtituebat, & tandem Serpentum punctiones, ſolo Chriſti nomine inuocato, curabat. F G

Lib. 7. hiſt. Apoſt. — *Matthæi Apoſt. miraculum.*

Lib. 5. hiſt. Apoſt. — *Ioan. Apoſt. & Euang. in Epheſo cõcionantis miraculũ.*

Similiter, ex prædicto authore, temporibus Ioannis Apoſtoli, & Euangeliſtæ, in Epheſo euangelicam doctrinam prædicantis, accidit, vt iuuenis nomine Callimachus, quotidianis Sancti ſermonibus intereſſet, & mulierem nomine Druſianam deperiret: neque ex verbis euangelici præconis præſidium hauriebat; quoniam immane ſcelus in dies augere machinabatur. Itaq; mortua Druſiana, & pretio, quodam procuratore corrupto, libidinoſa furens inſania, tumulum defunctæ ingreſſus, pannis inuolutum cadauer exuere cæpit; & cum, iam ſublatis penè omnibus exuuijs, ſolum genitalis partis ſuperaſſet velamen, quod nefariam permixtionem impediebat: illicò immanis Serpens apparuit, cuius morſu iuuenis ſaucius corruit exanimis: quare ſequenti die, cum D. Ioannes, & alij ad tumulum veniſſent vt ſacra celebrarent, cadauer Callimachi ſubſtratum Serpenti, maximo omnium ſpectantium terrore, inuenerunt. Diuum Marcum, vt recitat Gregorius, penès montem Marſicum in conſueto orantẽ ſpecu immenſæ magnitudinis anguis adortus eſt, quem, oratione non intermiſſa, adeò cicurauit, vt cum Sancto etiam cubaret: immò cum hoſpite triennium conuixit, donec Serpens ſpontè abierit. Tandem Paulus Apoſtolus, & ipſe chtiſtiana munitus fiducia, cum apud Melitem inſulam à Serpente ictu lethali percuſsus fuiſset, ita vt omnes eum paulò poſt periturum crederent, Serpentem excutiens nihil prorſus mali paſsus eſt. H

Lib. 3. Dialog. c. 16.

Serpens cicur, ſupra vim naturæ.

Cæterùm non ſolum Apoſtoli, ſed etiam alij Sancti, cunctiq; recta in Deum fide muniti expugnabunt Serpentes, & quodcumque veneni genus extinguent: cum id Chriſtus in Euangelio apud Marcum atteſtetur his verbis. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, Serpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* Quocirca Sanctus Pachomius, cui multa erga Deum inerat fiducia, ſæpè, ex Metaphraſto, Serpentes, & ſcorpiones illæſus calcauit.

Cap. 16.

A cauit. Item, ex Textore, Didomus Abbas, & Anachoreta innoxius pedibus nudis angues compressit. Iulianus Saba, vt refert Theodoretus, per solitudinem iter faciens, maximum Serpentem offendit, & instans mortis periculum animaduertens, Dei ope implor ta, & signo crucis munitus, bestiam interfecit. Idem præstitit Martianus Cyrrus: immò, & Donatus Eureæ in Cypro Episcopus (teste Nicephoro) anguem non minorem illis, quos India gignit, solo crucis signo peremit. Amantias etiam vir iustus, ex Gregorio, obuios quosdam angues, sanctissimo crucis signo, necauit: immò latebrarum orificia crucis imagine obsignauit, indeq; angues nonnisi mortui egrediebantur. Diuus Hilarius, vt habetur apud Surium, in Insula Gallinaria multitudine Serpentum redundante, defixa in solo cruce, metam anguibus constituit, quam excedere non debebant: paruerunt Serpentes, neq; deinceps assignatos limites præterire ausi sunt. Pariter Sanctus Ioannicius Abbas, referente Surio, reuertens à veneratione tabernaculi Sancti Theophanis, quod erat in Sigriana, præter nauigansq; lacum, qui est ad partem borealem Apolloniadis, appulit Taso; vbi Monastæ, & reliqui Accolæ à copia Serpen-

Miracula aliorũ Sanctorum.
Li. 12. cap. 45.
Lia. 3. Dialog. c. 35.
Tom 1.
In vita eiusdẽ Sancti.

B tum grauiter vexabantur. Quare Diuum illic versantem omnes habitantes maiorem in modum rogarunt, vt tantæ calamitati finem imponeret: is ad pietatem procliuis, precibus tanquam sagittis vsus est, quibus Serpentes perculsi, Insula relicta, in profundum pelagus se præcipites dederunt. Ex eodem Surio, Volusianus quidam, rebus intellectis admirabilibus, quas Sanctus Vigo Episcopus Baiocensis patrabat, cum summis precibus adiuit, vt ad syluam suo prædio adhærentem accederet, in qua immanis Serpens diuagans solo halitu homines, pecoraque interimebat. Tunc Sanctus bidui spatio in preces incumbens; inediaq; se macerans, implorata Dei misericordia, compertaque Serpentis trita semita, per quam à specu ad fontem, & vicissim à fonte ad latibulum reuertebatur, intrepidus orificio cauernæ appropinquans hæc verba protulit. Præcipio tibi in nomine Iesu Christi filij Dei viui, qui famulis suis virtutem ambulandi super Aspidem, & Basiliscum, & conculcandi Leonem, & Draconem communicauit, vt ab hoc antro exeas: his prolatis verbis, Serpens, erecto capite, & exertis dentibus, quasi hominem voraturus prosilijt: at seruum Dei conspicatus statim con-

In vita S. Vigonis.
Serpens deuastans syluam à S. Eigone expellitur.

C tracto ore, & demisso capite, ad eum accessit: ideò Sanctus, elata manu, signum crucis exprimens, loro bestiam vinciuit, ligatamq; tanquam mansuetam ouem, ad litus maris ducendam discipulo tradidit; ne imposterũ ei liceret in illa regione diuagari: sicq; locus à pestifero veneno liberatus est. Prædicto simile miraculum patrauit Sanctus Victo Episcopus Virdonensis, vt recitat Surius, tempore Clodouei Francorum Regis: etenim in vasto specu (vbi magna crux lapidea in tanti miraculi monumentum conspicitur) iuxta monasterium Sancti, immensus Serpens latitabat, cuius halitu tam homines, quàm bruta prętereuntia interibant: vnde Regionis Incolæ ad opem Sancti Vitonis cõfugerunt, vt illos hac ærumna liberaret. Sanctus igitur ieiunio tridui munitus, & vniuerso associatus populo, ad speluncę ostium peruenit, & stola, horrificam ligans bestiã, omnibus spectantibus, extinxit. Non dissimilẽ casum Diuo Marcello Episcopo Parisiensi accidisse narrat Surius. Nam sua ætate, mulier, coniugij integritatem viuens non seruauit; ideoque integra post obitum in sepulchro iacere non meruit; quoniam Serpens, qui eam viuentem in crimen traxerat, adhuc in eius cadauer desæuiebat. Qua-

Tom. 7.
In vita S. Marcelli.

D re consanguinei ingentem anguem conspicati, & strepitu vexati, de proprijs sedibus migrare coacti fuerant. Quocirca Beatus Marcellus, hoc intellecto, Christo Duce, & multitudine hominum associatus, ad locum cum bellua pugnaturus accessit. At Serpens de sylua ad tumulum reuertens Sanctum conspicatus, demisso capite, & cauda blandiente, quasi veniam precabatur: tunc Sanctus Marcellus baculo caput anguis ter percutiens, loro ceruicem ligauit: deinde coram populo, ei iussit ne imposterũ huiusmodi calles repeteret; quamobrem bestia in huiusmodi locis nusquã amplius diuagari visa est. Similiter angui imperauit Magnus Daniel Scylita, & sanctissimus anachoreta, vt refert Baronius, qui pedes Sancti spiris arctè inuoluit: at ipse, formidãtibus spectatoribus, audacter increpauit Serpentem, qui illinc statim discedens, & ad parietem repens in omnium conspectu disruptus est. Ex Gregorio habemus, quòd fur hortulum quemdam conculcauerat, vt inde prædam auferret: ideò monachus olitor Serpentem duxit ad locum, per quem fur ingredi solebat, eique nomine Christi iussit, ne quempiam posthac ingredientem admitteret. Itaque sequenti nocte, fur ingressurus, & be-

Serpẽs a S. Marcel. pulsus.
Tom. 6. Anal. Eccles.
Lib. 1. Dialog.

Serpēs hor-tuli cuſtos.

ſtia totum aditum occupante perterrefactus, reſilijt in vepres, à quibus nonniſi illucc- E
ſcente die, & accedente monacho olitore, ſe extricare nequaquam potuit. Item Sanctus Ammon Abbas vir iuſtus ſuę cellę cuſtodes duos Serpentes conſtituit aduerſus latrones, qui deinceps accedentes, & beſtias conſpicati, pœnitentia ducti ſanctiſſimi euaſerunt: ſicuti in Vitis Sanctorum Patrum legitur. Sancta etiam Verdiana virgo, vt retulit Baronius, ordinem vallis Ombroſianę profeſſa, cum ad imitationem S. Antonij vexati cuperet, duos habuit Serpentes, qui maximum horrorem illi incutiebant, caudiſq; illam flagellabant, maximè quando eis cibum non porrigebat, aut quando eos in eodem vaſe comedere nō permittebat. Vnde Ardingus Epiſcopus Florentinus ad Sāctam Virginem inuiſendam accedens beſtias expellere voluit: at virgo orans renuit, ne tali patiētiæ exercitio priuaretur, immò eis abſciſſas caudas precibus, & ſigno crucis reſtituit. Mannus meminit viri cuiuſdam, qui in regione quadam Poloniæ, poſtpoſita recta in Deum fide, ad Hæreticos trāſiuit. Hic vineam poſſidebat, in qua neſcio quid coli volebat, ſed cum appropinquaret celebritas, in qua ſanctiſſimi Corporis Chriſti memoria recolitur, in contemptum ſolemnium feriarum, operarios ad fodiendam vineam F
conducere decreuit. At vxor, in qua nondum Chriſti fides extincta erat, virum obſecrauit, ne diem maximè feſtum aliquo exercitio labefactaret: ille autem verba vxoris nihili pendens, ſtatim atq; diluculauit, operarios in vineam ducens hortabatur, vt alacri animo terram ligonibus proſcinderent. Vix ipſi opus aggreſſi fuerant, cum repentè immanis Serpens ſublato pectore ſibilans vineæ Dominum in gramine ſedentem adortus, ſpiriſq; collum complexus, operarijs fugientibus, ſtrangulauit. Quare ſi prædictus peccans, ſolemnibus ferijs contemptis, à Serpente necatus fuit, audiamus alium caſum iuuenis, qui comtempta matre, ab angue pariter punitus fuit. Legitur hoc miraculum apud Cæſarium Herſterbacenſem. Iuuenis vocabatur Henricus, qui propriam matrem feſtiuis verbis, ſed venenato animo decepit; nam illam rogauerat, vt omnia ſua bona ſibimet concederet, vt vxorem honeſtiorem, & ditiorem in ſui thori ſociam recipere poſſet. Mater annuit, vt filiū omni beneficij genere proſequeretur. Hic, hamo coniugali vorato, matrem domo expulit, quæ ob mendicitatem cibum oſtiatim petere coacta fuit. Itaq; filius cum vxore in menſa ſedens, pulſata ianua, iuſſit aperiri: ſed inte- G
rim audita matris voce, ſtatim pullum cum patina iam in menſa collocatum à famulis abſcondi imperauit, ne à matre videretur: interea poſt longum colloquium, matre exdulſa, denuò pullum in menſam deferri iubet: ſed famulus in patina Serpentem implicatum inuenit, quo perterritus reuertens, Domino ſpectaculum nunciauit, at ille ſubridens ancillam, ad deferendam cum pullo patinam miſit, quæ mox idem ſe vidiſſe retulit. Verùm Dominus indignatus ſe à famulis illudi putans, & de menſa ſurgens, veniam, inquit, & etiamſi Diabolus ibi fuerit, in menſam deferam. Tunc in herum ad patinam accedentem inſilijt Serpens, & collum eius adeò arctè complicauit, vt oculi, & facies intumeſcerent. Iam intelleximus pullum coctum, ſupra ordinem naturæ, in anguem conuerſum, nunc, narrante Surio, aliam materiam in Serpentem tranſmutatam admirabimur. Olim quidam agricola, vigente penuria annonæ, ab hero diuite, & auaro nihil frumenti pro ſatione, & pro victu extrahere potuit: vnde mendicitate oppreſſus, ad Sanctum Spiridonem Archiepiſcopum Trimmythuntem confugit. Sanctus materiam quandam auream inopi agricolæ dedit, quam pro tritico ad herum, loco H
pignoris, deferri iuſſit. Itaque hac ratione pauper ruſticus copiam frumenti accipiens terræ commiſit, quæ copioſiſſimum fructum opportuno tempore reddidit, quo auream redemptam materiam Sancto Spiridoni, grato animo, retulit. Itaque Sanctus aurea recepta materia, vnà cum agricola ad quamdam horti ſepem ſe conferens, oculis in cælum eleuatis, hæc verba protulit: Domine mi Ieſu Chriſte, qui ſola voluntate omnia creas, & tranſmutas, qui aliquando Virgam Moyſis coram Ægypti Rege in Serpentem conuertiſti, hoc quoq; aurum, quod ex animante in hanc formā transfiguraſti, in priſtinam quoq; formam redige, vt hic pauper diſcat, quòd quæcumq; voluit Deus, operatur. Tunc illud aurum euaſit Serpens, qui circa ſepem, vt prius, voluebatur. Quid plura? Diabolus etiam ſæpè figuram Serpentis induit. Ideò Cæſarius Herſterbacenſis verba faciens de monachis in Odeo dormidantibus, ſcripſit illum ſoporem à Diabolo dimanare: quādoquidem monachus quidam vir iuſtus ſupra dorſum Fratris Vuielhelmi ſomniculoſi anguem ſæpè repere obſeruauit, ſtatimq; intellexit Diabolum eſſe, qui homi-

Marginal notes:

To. 13. Annal. Eccleſ.

Caudæ abſciſſæ Serpētibus reſtituatur in integrum.

In Hiſt. ſelect. cap. 40.

Serpens virum quemdam Dies feſtos contemnentem ſtrangulat.

Li. 6. illuſt. mir. c. 22.

Iuuenis paruipendēs matrē Serpēte punitur.

Tom. 6.

Materia aurea in Serpentem mutata.

Lib. 4. Illuſtr. mir. ca. 32.

A hominibus ſomnolentis ſummopere delectatur. Demùm per hiſtoriam Viennę impreſſam anno Domini quinquageſimo primo ſupra milleſimum, & quingenteſimum intelleximus, quòd in quibuſdam locis Hungariæ innumeri Serpentes in ſtrue manipulorũ frumenti inuenti fuerunt, quos cum ruſtici comburere vellent, manipuli ignem reſpuiſſe dicuntur: nam Serpens cæterorum maximus, erecto capite, humana voce monuit exuri non poſſe: quandoquidem non ſpontè, ſed ſupra vim naturæ nati, & propter hominum crimina immiſſi fuerant.

PROBLEMATA.

CIRCA ſtructuram, & naturam Serpentum, ab Authoribus problemata proponi ſolent, quæ hôc in loco recenſere non infrugiferum eſſe opinamur. Primò circa ſtructuram animalis doctiſſimus Zimara quærit, cur Serpentes, reliquo B quieſcente corpore, caput in partem poſteriorē vertere poſſint. Scribit igitur reſpondendum eſſe (veluti etiam ſuperius de natura huius animalis verba fecimus) quoniam Inſectorum modo, ſtructura volubili conſtant, & vertebris cartilaginoſis, & flexilibus integrantur, quas natura his animalibus impartita eſt, vt noxia melius vitare poſsent; nam aliter propter oblongum corpus, & defectum pedum angues ad conuerſionem inepti erant: quandoquidem nihil vtilitati illis eſſet erectio capitis, niſi illud etiam conuertere poſſent.

Secundò inueſtigant aliqui, cur linguæ Serpentum venenoſæ ſint, & reſpondent illas eſſe poris refertas, per quos malitia humoris in animali prædominantis inde facilè egredi, & etiam communicari poſſit.

Tertiò Clariſſimus Zimara quærit cur Serpentes pene, & teſtibus careant. Reſponſum autem huius problematis ſuperius aſſignauimus, quando naturam, & mores horum animalium ponderamus: nam ob corporis prolixitatem teſtibus carent, & quoniam cruribus non vtuntur, penē etiam non habent. Quamuis inferius oſtenſuri ſimus C penem, & teſtes viperis in eſſe, vt Lector in capite ſubſequenti legere poterit. *Problem.* 47.

Circa naturam, & qualitatem Serpentis, Primitus quæri ſolet, cur morſus maximè anguium ſit venenoſus. Reſpondent aliqui animal mordens ingentes irarum motus in ſe concepiſſe, & propterea mordendo venenare: nam in illa actione, bilis ſubtiliſſima per totum corpus diſſeminatur, conſequenterq; portio bilioſa circa dentes in morſu relinquitur; hæc autem quo potentior eſt, eò velocius partem demorſam corrumpit, illamq; in ſui naturam vertit; atq; ita venenum augetur; quemadmodum ignis materiam comburendo creſcit. Serpentum autem bilis in comparatione ad cætera animalia, acutiſſima eſt: quapropter eorum morſus maximè venenoſus eſſe perhibetur; & præcipuè cum fel horum animalium maximè lethale ab authoribus celebretur.

Deinde indagari ſolet cur partes ab anguibus demorſę intumeſcãt: hãc eſſe cauſam multi confirmant, quia bilis anguium calidiſſima, conſequenterq; ſubtiliſſima eſt; ideoque celeriter corporis meatus penetrat, & quaſcunq; inuenit humiditates, omnes in craſſos, & venenatos vapores conuertit: hinc membrum ictu Serpentis percuſſum faD cilè redditur tumidum. Hac igitur ratione ducti Authores Medici partem ſupra Serpentis morſum vinculis conſtringunt, ne virus vlterius penetrare poſſit. Vel etiam dicere poſſumus partem læſam reddi tumidam, quoniam ſanguis, & ſpiritus, ad ferendas parti ſauciæ ſuppetias, confluentes, illam iuſtò craſſiorem reddunt.

Præterea peti ſolet cauſa, propter quam frigida aqua ſuper Serpentes aſperſa, eos illicò in fugam vertat. Reſponſio eſt, hæc animalia frigida temperie eſſe prædita, vt ſuperius, in examinanda eorum temperatura, enucleauimus. Quapropter frigidã vitant, hyeme latibulantur oriente Sole à cauis exeunt, & eodem occidente occultantur.

Demùm quærunt Theologi, cur Diabolus Euam ad peccandum incitans, potius Serpentis, quàm Columbæ formã induerit. Reſpondent, quia Spiritus Sanctus ſpecie columbæ appariturus erat: propterea Deus hanc formam homini ſuſpectam, & odioſam reddere noluit. Id optimè manifeſtat Magiſter Sententiarum, dum ait. *Venit ad hominem in Serpentis ſpecie, qui fortè ſi permitteretur, in colũbæ ſpecie venire maluiſſet, ſed non erat dignum, vt ſpiritus malignus illam formã homini odioſam faceret, in qua Spiritus Sanctus appariturus erat.* Lib. 2. Diſtinct. 21.

E

ÆNIGMATA.

NON deſunt etiam huic hiſtoriæ obſcuræ quæſtiones,difficileſq; intellectu, niſi aperiantur, quas Græci ænigmata nuncupant. Primum griphum de Serpente, Italici Scriptores concinnant, dum aliquem interrogant; quodnam ſit illud animal, quod ſine pedibus gradiatur. Hoc autē ænigma ſaphico carmine ſic redditur.

Belluam vidi pedibus carentem,
Quæ ſuos greſſu celeri ad receſſus
Paſta ſe confert, modò qualis hæc ſit
Dic mihi quæſo?

Hanc poſtea belluam Serpentem eſſe exponunt, qui citra vllum pedum vſum, velociter quocumq; mouetur. Iterū interrogare ſolent, quodnam ſit illud animal, quod deglubitum non pereat, ſed potius diuturniorem vitam agat. Griphus autem verſibus ſaphicis ſic exponitur. F

Dic quibus terris animans alatur,
Cui aura vitalis faucat per annos,
Et nihil paſſus, iuueneſcat immò
Pelle leuata.

Hunc animantem anguem eſſe interpretantur, qui ſingulis annis, nimirum verno appropinquante tempore, pellem veterem deponens iuueneſcere videtur. Ideò ne longa verborum ambage lectores moremur, eos ad ſcriptores Italicos relegabimus, qui infinita huius generis ænigmata narrare ſolent.

PHRENOSCHEMATA.

G

ASSIDVI litterarum cultores, ex nocumento, alijſq; anguium proprietatibus argumenta phrenoſchematum deſumpſerunt. Quidam igitur iuuenis acri ingenio præditus, cognomēto Lancea, figurauit Serpētem lancea transfixum, ſeq; circa eamdem voluentem, & illam mordentem cum hoc titulo. FRVSTRA. Forſitan vt omnibus manifeſtaret incaſsùm operari, qui aliquid aduerſus eius familiam machinabantur. Meminimus vidiſſe in prima facie nonnullorum librorum Serpentē pictum in medio flammarum, digito manus mordicus apprehenſo, cum inſcriptione italica. COSI A CIASCVN NOCENTE, SI COME QVI AL SERPENTE. Authores fortè alludebant ad Zoilos, qui aſsiduis calumnijs quemcumq; authorem mordere ſolent.

Panormitanorū Inſigne quale. Panormitani, pro Inſigni gentilitio ciuitatis, aquilam expanſis alis effigiant: ſed ad denotandam Vrbem, vel potius ad deſcribendam Vrbis proprietatem, tale concinnant prhenoſchema. Pingunt hominem amplexantem anguem, qui tandem dentibus eius pectus ſauciat, cū inſcriptione. SE IPSVM DEVORAT, ET ALIENOS NVTRIT. Sic enim exprimunt naturam populi Panormitani, qui indigenas odio habet, aduenas verò amore proſequitur. H

In 2. par. Inſign. Camillus de Camillis ſcriptor Italicus exhibet phrenoſchema cuiuſdam nobiliſſimi iuuenis, qui figurabat Serpentem inter herbas hoc titulo coronatum. LATET. quaſi vellet innuere inter herbas virides iuuentutis, proſperitatum, & diuitiarum, venenum latere; niſi quis cautus prædicta optimè regere norit. Alius ad imitationem prædicti authoris exhibuit iconem anguis in prato florulento iacentis cum hac italica inſcriptione. IL SERPENTE TRA FIORI, E L'HEBBA IACE. Quod Inſigne re vera caret illis conditionibus, quibus vera phrenoſchemata gaudere debent.

In lib. Inſign. Ex altera parte ab exuuijs anguium alia dimanarunt phrenoſchemata: nam Bargalius delineat Serpentem inter ſaxorum anguſtias, vetus ſpolium exuentem, cum titulo italico. CANGIO LA VECCHIA, E NOVA SPOGLIA PRENDO. Hocq; phrenoſchema attribuit cuidam mulieri, quæ cognomento Cangenoua vocabatur. Alio-

quin

A quin hoc posset assignari mulieri annosæ, quæ mangonijs simulatam iuuentutem ante oculos intuentium repræsentare nititur.

Russellius eamdem picturam exhibet cum tali inscriptione. ALTERA MELIOR. Hoc phrenoschema assignat cuidam viro nobili, qui iustis de causis, à seruitute veteri cuiusdam Principis recedens ad aulicam vitam alterius se contulit. Baptista Pittonus idem phrenoschema cum prędicta inscriptione in suo Insignium volumine collocat, quo conatur significare nouam virtutum tunicam vitiorum senecta meliorem esse.

Tandem quidam eruditus, vt ostenderet se alacri animo infortunia passum, & demum huiusmodi animi curis liberatum esse. Delineauit Serpentem, qui iam iam senectam exuerat, cum inscriptione. NITIDVS. Hoc phrenoschema videtur à Virgilio desumptum, qui de Pirrho verba faciens hanc promit comparationem.

Qualis vbi in lucem Coluber mala gramina pastus,
Frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat,
Nunc positis nouus exuuijs, nitidusq; iuuenta
B *Lubrica conuoluit.*

A reliquis anguium proprietatibus decerpta phrenoschemata non desunt. Etenim angues, sole supra orizontem emergente, à cauis exeuntes ad radios solares se conferunt: propterea in volumine Insignium nobiliũ pingitur Serpens radios solares intuens cum inscriptione. HIS DELECTOR. Hoc phrenoschema Comiti Odorico Bissiano attributum fuit, qui alludens ad familiæ cognomentum, & fortè ad rem amatam, prædictum Insigne concinnauit. Pariter Bargalius scriptor Italicus tres Serpentes eleuatis capitibus in radios solares figurauit, cum titulo. QVOS BRVMA TEGEBAT. Author refert hoc fuisse phrenoschema nonnullorum Academicorum, qui Romæ RENOVATI nuncupabantur: quare phrenoschema eleganter respicit Academicorum cognomen: cum Serpentes, ineunte Vere, à latibulis ad radios solis egredientes, & vetus spolium deponentes se renouent. *In lib. Insign.*

Item vir quidam latinis litteris apprimè excultus calliditatem Serpentis meditãs pro phrenoschemate, duas columbas à duobus anguibus circumdatas, absque inscriptione,
C depinxit: quoniam demonstrare conabatur sciẽtiam, & prudentiam nullo modo à fraudulenta astutia seduci posse.

Alibi delineatur Serpens circa Marathrũ versans, cum titulo. SOLO MARATHRO VTOR. Volebat fortè author insinuare, quòd sicuti Serpens non rectè cernit, nisi oculis ad fæniculum affricatis, ita homo quidquam, absq; diuina ope, moliri non potest. *In lib. Insign. nobil.*

Baptista Pittonus, vt omnibus patefaceret, non cuicunq; sermoni, & præcipuè scelestorum hominum verbis aures semper non esse præbendas; depinxit Serpentem cauda alteram aurium obturantem, alteram verò humi apponentem, cum inscriptione. VT PRVDENTER AGAM. Siquidem anguis, ad cantiones venantium euitandas, id prestare perhibetur.

Si contemplemur figuram Serpentis tempus denotantis, in alia incidemus Insignia. Nam Iouius delineauit Sphingem cum Serpente, cauda mordicus apprehensa, circulum formante, cum titulo. INCERTA ANIMI DECRETA REVOLVET. Hoc phrenoschema cuidam Iuris consulto assignauit, qui, in ferenda quadam sententia, valdè
D anceps fuit: etenim sphinx apud Ægyptios pro expositione ænigmatum pingebatur, & Serpens in modum circuli reuolutus tempus designabat. Similiter Bargalius proponit iconem Serpentis in modum circuli, cum inscriptione. AD ME REDEO. Hoc attribuit viro, qui iniuriarum citò non obliuiscitur. Alius eàmdem Serpentis circularem figuram exhibuit, cum inscriptione. PRÆTERQVAM MEOS IGNES. Serpens enim hoc modo pictus tempus indicat: quapropter hoc phrenoschemate significabat æternitatem illius incendij, quò assiduè affligtabatur. *In lib. Insign. milit.* *Loco cit.*

Quidam contemplans Herculem in cunabulis cum anguibus, pinxit hunc infantem duos angues prementem, cum inscriptione. FORTES CREANTVR FORTIBVS. Denique Lucas Contilis effigiauit caduceum Mercurij hoc titulo inscriptum. CVPIDITATVM QVIES. Hoc autem phrenoschema Academico TRANQVILLO nuncupato assignauit: quandoquidem sicuti caduceus Mercurij nil aliud est nisi virga Lauri duobus circumdata Serpentibus, ob virtutem virgę, amicè se intuentibus: ita hic academicus animi sui tranquillitatem monstrat, dum prædictum cognomen sibi comparauit. *In lib. Insign.*

INSI-

E

INSIGNIA GENTILITIA, ET MILITARIA.

Inſigne gẽtilitiũ Græciæ.

PRISCORVM Græcorum olim Inſigne fuiſse Serpentis effigiem, quæ proprium dominium demonſtraret: quemadmodum apud Romanos aquila denotabat, multi authores confirmant. Quapropter aliqui figurantes Serpentem à duobus Coruis vexatum indicabant Græciam, quā exteræ nationes poſt Leonem Philoſophum Imperatorem Conſtantinopolitanum, exercuerunt. Angues quoq; Inſigne Triptolemi exornaſſe multi atteſtantur: Quandoquidem Hiſtoriographi memorant picturam angulum in longa naui fuiſſe, qua Triptolemus Orbem luſtrauit. Vnde Claudianus huius nauis mentionem faciens dixit. *Anguesq; Triptolemi ſtrident.* F

Lib.1.de Rapt. Proſerp.

Mantheon Aegyptius author tradit (referente Pierio) Oſcum, qui Tyrrhenis imperauit, Inſigne Serpentis habuiſſe: nam vocabulum (Oſcus) Etruſca lingua Serpentem denotaſſe perhibetur. Alioquin Seruius ſcribit Oſcos nuncupari populos copia Serpentum redundantes. Spinula in ſuo opere poetico meminit Inſignis Caroli Vicecomitis, in quo Serpẽs pingebatur:ideòq; poeta alludens ad hoc Inſigne gentilitium, & ad proprium cognomen, ſic cecinit.

Li.1.Epig.

Quod tibi nonnulli de me dixere, caueto
Anguiger imprudens, Spinula te feriet.

Inſigne gẽtilitiũ Mediolani.

Cæterùm inter alia emicat Inſigne gentilitium Mediolani, nimirum Serpens cæruleus in campo aureo infantem rubore tinctum euomens; in quod Alciatus ad Ducem Mediolani ſcribens hæc carmina concinnauit.

Exiliens infans ſinuoſi è faucibus anguis,
Eſt gentilitijs nobile ſtemma tuis.
Talia Pellæum geſsiſſe numiſmata Regem G
Vidimus, hiſq; ſuum concelebraſſe genus:
Dum ſe Ammone ſatum, matrem anguis imagine luſam,
Diuini & ſobolem ſeminis eſſe docet:
Ore exit: tradunt ſic quoſdam enitier angues;
An quia ſic Pallas de capite orta Iouis?

Lib.4.

Cur Serpẽs in Inſigni gentilitio Mediolani figuretur.

Cur autem Serpens prædicto figuratus modo Inſigne hoc gentilitium exornet; Authores inter ſe ſententijs variant. Franciſcus Petrarcha prodit, quòd Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatũ obtinuit,Patris iuſſu,cum copijs venit Apenninum, & in ea expeditione, cum fortè equo deſcendens requieſceret, Serpens, vel (vt alij volunt) vipera,nemine comitum aduertente, in galeam Principis irrepſit, quam cum capiti reponeret beſtia decidens per iuuenis faciem, nihil læſit. Ille animoſus hoc ad omen victoriæ traxit. Ideòq; hinc factum eſt, vt pro militari ſymbolo deinceps Serpente vteretur. Alterius opinionis fuit Paulus Iouius hiſtoriarum ſcriptor, qui retulit Othonem in ſacro,& ab omnibus commendato bello contra Turcas,& Sarracenos, Buliono Godofredo duce, inſigni pietate, & animi magnitudine virum nihil territum Volucis Sarraceni ferocitate, qui ad ſingulare certamen fortiſſimum quemq; ex acie chriſtiana prouocabat, cum eo fuiſſe congreſsum, & tandem non minori fortitudine, quàm fælicitate ſuperaſse, & de galea interrempti hoſtis opimum ſpolium retuliſse, nempè Serpentem, vel viperam inexplicatis ſpiris à cono caſſidis erectam, & puerum paſſis manibus deuorantem. Hoc poſtmodum ad Inſigne gentilitium Mediolani tractum fuit. Etenim priſca conſuetudine receptum fuit, in galea, vel in parma Inſigne gentilitium,vel militare geſtare. H

Hinc Sagunenſes, qui erant ſub magiſtro peditum, pro inſigni duos angues in modum decuſſis pictos gerebant. Militum Brannenſium Inſigne, Serpentis icon humano capite exornabat.Curatij ſeniores ſub magiſtro equitum militantes in parma nigra luteos angues ferebant. Menapij ſeniores nuncupati geſtabant parmam, in qua Serpens flauus in campo viridi refulgebat, cuius marginem limbus ruber coronabat.

Inter

A Inter gestamina Præfectorum fabricæ, quæ sex erant, horum vnum erat dimidiatus Serpens in parma coloris cærulei, quam aureus vmbilicus, & margo rubicundus exornabat. At Honoriani iuniores sub illustri viro magistro equitum militantes, in parma duorum Serpētum mutilatorum effigiē habebant, cum vmbilico argenteo in area rubra. Maurialites duorum Serpentum mutilatorum figuram albi coloris gerebant in parma viridi. Marcomani iuniores caducei formam nimirum albos angues in clypeo rubro præferebant. Marcomani verò seniores eumdem præfectum sectantes, prassinos habebant caducei Serpentes, in alba parma, quam luteus circulus ambibat.

Horum comilitones erant Bataui, qui angues in morem caducei flexos in campo parmæ rubro gestabant. Vindices nuncupati ferebant angues in modum caducei flexos cærulei coloris in parma tota lutea. Atecotti iuniores habebāt angues ex caduceo rubros in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat, & intra Serpentum ambitum figura cordis conspiciebatur. Illa legio, quæ sexta Parthica vocabatur integrum caduceum, nempè totos angues expressos vnà cum baculo luteos ferebat in parma cærulea, cuius marginem circulus purpureus decorabat. Angleuarij erant, quorum Insigne fuit ruber caduceus, in cuius virgæ summitate erat pila, ex qua Serpentes ad osculum erumpentes, iuxta medium parmæ, flectebantur. Cornuti sub magistro militum solebant in parma tota lutea sub nigro circulo exornata duos Serpentes rubeos non è virga, sed veluti è cippo quodam emissos ad osculum incuruatos deferre. Falconarij milites, in parma tota purpurea, gestabāt duos cæruleos angues, qui à quadam veluti columella sustentabantur, & mox in superiorem caducei partem curuabantur. Tandem Brachiani sub magistro equitum caducei gestamen vsurpabant: albos enim præferebant Serpentes cum pedamento identidem albo in parma prassina. Reliqua Insigna, quæ ferè sunt innumera, per historias aliorum animalium legere licet, vt suo loco fuit expositum, & deinceps exponetur.

B

C HISTORICA.

QVAMVIS ex superius enarratis, angues humano generi se pertinaces exhibeāt inimicos: attamen ex nonnullis historijs collegimus repertos esse quandoq; Serpentes, qui singulari fauore homines complexi sunt. Primū legimus apud Plutarchum, quòd Serpētes puellas immoderatis affectibus interdum prosecuti sunt. Nam Ætoliæ, anguis cuiusdam puellæ amore captus, noctu eā adire suetus, corporiq; puellæ circumfusus, hac atq; illac illabens, eam nunquam lædebat, & opportunè sub diluculum recedebat. Custodes mulieris id animaduertentes, vt puella aliò migraret, iusserunt. At Serpens eam sedulò quæritans, tandem fortuito illam inuenit, sed non vt solitus erat gratus, & benignus, immò asper, & horridus in eā insiliens, spira tanquam manibus ad corpus constrictis, caudæ residuo fæmora flagellabat.

Pariter Egemon (referente Æliano) versibus dardanicis, magnum expressit Serpentis amorem erga Aleuam pastorem Thessalum, qui iuxta fontem Thessalicum nomine Hamonium, boues pascebat, quò anguis accedens, repensque, comam pastoris aurea, & faciem grato affectu lingebat. Hoc autem nobis mirum non debet videri: quandoquidem, ex Plutarcho habemus, Serpentem fæminā ab Ægyptiaco quodā viro tam familiariter altam fuisse, vt ad mensam quotidie veniret; quæ, cùm catulos enixa esset, quorum vnus hospitis filium ictu peremit, hoc facinore cognito, egressa & ipsa filium suum morte puniuit, deinde voluntarium exilium sibi imposterum delegit. *Lib. 9. c. 5.*

D

Ad rem narrat Cæsarius Heisterbacensis, quòd quidam homo, accepto in latere sinistro vulnere, quòd iam in vlcus putridum, & insanabile degenerauerat, quadam die, nudato latere, super truncū succisæ arboris se inclinauit, vt irrumpēti saniei commodiorem locum præstaret: ibi interim soporatus est; sed ab angue adueniente, & vlcus sugente expergefactus, veneni metu, eum excussit: interea tantum leuamen percepit, vt sequenti die, in prædicto loco, sugendi vlceris facultatē Serpenti dederit, indeq; perfectam valetudinem recuperauit. Exin à Serpente adeo cæpit diligi, vt aliquo in loco cubare non posset, quin ad eum Serpens accederet: vnde homo ab huiusmodi *L. 10. hist. memor. ca. 70.* *Serpens vlceri medetur.*

con-

conſortio abhorrens regionem mutauit. Itaq; per anni dimidij ſpatium anguem non E
vidit. Denuò reuerſum in patriam Serpens ita ſectabatur, vt, cũ non poſſet ad viri cubile ingredi, iuxta ianuam moraretur: multi ei perſuaſerunt, vt Serpentem occideret. Homo autem ſolebat dicere, nunquam medicum meum interficere auderem.

L. cit. c. 71. *Serpens à muliere deglutitus.*

Ex eodem authore habemus, quòd in villa *Dulre* nuncupata Diœceſis Traiacenſis, os apertum mulieris prægnantis iuxta alueola apum, ſomno correptæ, Serpens intrauit: at perueniens maritus ad excitandam dormientem, caudam ſolùm Serpentis iuxta palatum vxoris vidit. Nihilominus expergefactæ, & partui proximæ quidquàm indicare noluit, ne timore ducta vna cum fœtu periret. Aduenïente autem hora partus, mulier ſimul cum infante anguem abſq; nocumento enixa eſt, quorum in vtero aliquandiù amicè vixit.

Lib. 21. c. 30.

Recitat etiam Olaus Magnus, quòd in extrema Aquilonis plaga Serpentes verſantur, qui ſub tectis non ſolùm colludunt, ſed etiam plerumq; in cunabulis infantium tanquam fidi cuſtodes dormiunt, quos offendere, magnum eſſe crimen incolæ arbitrātur. Verùm ſi, vel fortuito incendio, vel peſtilentia graſſante, habitatores domus de- F
leantur, in antris prædictæ habitationis remanent, & tanto agmine creſcunt, vt nouis habitantibus difficultatem pariant: quò minus tutò cum ipſis cohabitare poſſint.

Magnus etiam Serpens ſecus Olympiadem matrem Alexandri Magni dormientem viſus eſt, vt promulgauit Plutarchus. Ideò Alexander à Ioue in Serpentem conuerſo genitus fuiſſe dicebatur. Quod de Olympiade Philippi Regis vxore, & Matre Alexandri Magni Hiſtoriographi retulerunt; de Matre etiam Pub. Scipionis, qui prior Africanus nuncupatus eſt monimentis mandarunt. Nam Higinus, & alij de vita, & moribus Africani, verba facientes, ſcriptum reliquerunt in lecto eius matris ſterilis vulgò creditæ anguem ingentem viſum fuiſſe cubantem: vnde vociferantibus, qui viderunt, inde elapſum coerceri non potuiſſe. Itaq; hoc ab Arolis intellecto, ipſi, celebratis de more ſacrificijs, reſponderunt fore, vt Liberi ex ipſa prodirent.

In Eliacis.

Aliud admirandum de Serpente pronunciat Pauſanias. Etenim, cum inter Arcadas, & Eleos magnum exerceretur bellum, & Eleos Arcades valdè vrgerent; accidit forte, vt ingruentibus Arcadibus, mulier infantem ſinu geſtans Elei ſe ſe obtulerit, à G
qua, graui impendentem periculo, ope implorarũt: interim illa infantem in prima agri parte collocauit. Irruentibus autem Arcadibus infans ille, Serpens immanis viſus eſt, quo perterrefacti regreſſi ſunt. Elei verò, hoc omine hilares, hoſtes inſecuti Arcadas fuderunt, & victoriam reportarunt. Poſtmodum ab Eleis templum erectum fuit, vbi Serpens inimicos in fugam vertit, in quo Genius, ſeu Dæmon nomine, σωσίπολις, ab euentu liberatæ vrbis nuncupatus eſt.

Soſipolis Genius qualis.

Demùm Hiſtoriographi publicant, quòd Protho Danicus pugil, & Rex Herculē pugionem imitatus, vix ſex pubertatis annos menſus, Serpentem miræ magnitudinis, & ferocitate inſignem aggreſſus eſt, ſed ſpiculis, ob pellis aſperitatem, nihil ferientibus, immiſſo in ventrem ferro, extinxit. Non minoris fortitudinis iudicandum eſſe Fridleuum multi exiſtimant, qui non ſolum fortitudinis probandæ gratia, ſed voluntate quoq; acquirendi theſauri ductus, Serpentem corporis robore, & venenatis morſibus admodum formidabilem adortus eſt, & telis non conferentibus ob cutis duritiem, tandem per foſſa alui molliori parte, eum exanimauit: cum tamen prædictus Serpens ſpi- H
ris caudæ arbores complectens euelleret.

In hiſt. Peru cap. 10.

Prædictis tanquam coronidem ademus aſſertum Auguſtini Zaratæ, qui agens de varijs Indorum opinionibus, tradebat ipſos fateri diluuium vniuerſale, ex quo ob immodicam humiditatem innumeri Serpentes procreati fuerunt, qui grauibus moleſtijs humanum genus vexantes, tandem ab hominibus omnes interfecti fuerunt. Ad finem legitur in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, quòd, quando Sol, ob interpoſitionem terræ, ita opponitur Lunæ, vt illam illuminare non poſſit, Incolæ deficientem Lunam à Serpente deuorari arbitrantur: quocirca multas bombardas aduerſus Cælum diſplodunt, magniſq; clamoribus totum aerem replent, vt Serpens Lunam demittat. Tranſacta autem eclipſi, ipſi Lunam priſtinum acquirentem lumen à Serpente euomi fatentur.

SOM-

A

SOMNIA, EORVMQVE PRÆSAGIA.

QVAMVIS superius relatum fuerit secus Olympiadem Alexandri Magni Matrem in lecto iacentem ab ancillis Serpentem immensum cubantem conspectum fuisse: attamen Iustinus tradit, qua nocte Olympias Magnum Alexandrum concepit, sibi per quietem visam fuisse cũ ingẽti Serpente volutari. Nec somnio decepta est, namq; maius opus humana mortalitate vtero gessit; dum Alexandrum virum supra humanam potentiam, magnitudine animi insignitum peperit. *Lib.* 12.

Pariter Faustina sibi visa est in somnis duos Serpentes, sed ex his vnum ferociorem eniti: dum Antonium, & Commodum vtero ferret: id autem vita Commodi voluptuosa, & perniciosa comprobauit: non enim homo fuit, sed immanis Serpens, ad humani generis internecionem immissus. B *Faustinæ somnium.*

Item in historia Indica legitur, quòd in quadam Regione supra Cinam, Occidentem versus *Cegnico* nuncupata Rex olim sedebat, qui per quietem ter vidit infantem ipsum monentem, se velle in vterum eius vxori ingredi: Rex, somnio vxori narrato, deinceps cum ea cubare noluit. Ideòq; Regina, præter omnium opinionem, grauida; transacto nouem mensium spatio, filium peperit. At mater in lucem effundens hunc filium ab Indis XAQVA appellatum interijt. Referuntq; Indi in ipso Infantis ortu, duos Serpentes alatos supra vim naturæ in aere stantes, aquam supra infantem proiecisse. *Par.* 3.

De vano autem somniorũ præsagio, Onerocriti scribunt, ab anguibus per quietem ab aliquo interemptis, victoriã significari: quapropter legitur apud Suidam ὄφεις πατεῖν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν λύει. Nimirũ, Serpentes calcare, stimulos hostium soluit. Verùm Artemidorus scriptum reliquit aliud nugamentũ, nempè, per Serpentem erectum, quoddam bonum præsagium denotari, qui, si moueatur, & accedat, morbũ, & pestem portendit, ægrotantibus verò salutem prænunciat. Cardanus autem, qui in huiusmodi materia assiduum congerronem agit, visum in somnis Serpentem malum esse prædicat: quandoquidem à Serpentibus occulti, & insidiosi inimici denotantur. Alibi quoq; promulgauit, quòd Serpens in quiete conspectus, propter linguæ volubilitatem, Rhetorem designat; deinde Sacerdotem, quia sacer Æsculapio perhibeatur, immò vatem, quia sacer sit Apollini. Amplius ex eodem authore, anguis in somnio visus capite punendũ significat: cum Serpens ad internicionem in capite cædi soleat, item fugitiuum, quoniam latebras semper quæritet, & denique hominem resolutum: cum pedibus ingressu non vtatur; & qui resoluti sunt, proficisci non possunt. Hæc, & alias huius generis fabulas exarat Cardanus de anguibus in somnio visis, quas nec non alias similes vnusquisq; pertractans anguium proprietates, imaginari, & componere potest. C *Li.* 1. *de Insom. c.* 35.

D SIMVLACRA, ET STATVÆ.

OMISSO Serpentis ænei simulacro, quod iussu Moysis olim in Deserto erectum fuit indicans Constantiam, & Continentiam, quod aspicientes Hæbrei à morsibus anguium sanabantur: cum tamen in eo nulla vis sanandi esset, sed solus Deus sub conditione inspecti Serpentis ægros curaret. Attamen Populus hæbraicus existimans se à Serpente sanatum, ratusq; aliquid in eo latere diuinitatis, illud simulacrum venerabatur: quapropter sacra pagina in historia Regum hæc habet. *Ipse dissipauit excelsa, contriuit statuas, confregitq; Serpentem æneum, quem fecerat Moyses: siquidem vsque ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum.* Hic sacra pagina meminit Ezechiæ Regis: nã huiusmodi tempus ab anno quadragesimo exitus de Ægypto fuit annorũ septingentorum viginti septem: neq; tamen existimandum est eo tempore simulacrũ Serpentis ænei pro Idolo semper fuisse cultum, sed ætate tantũmodo impiorum Regum; nam *Lib.* 4. *Reg. cap.* 48.

pij Reges,illud,Moyfis reuerentia,tanquam nobile antiquitatis, & munificentiæ diuinæ monumentum, iuffuq; Dei conflatum, prodigioq; nobilitatum intactum reliquerunt: donec Ezechias Rex Sanctiffimus, & æquiffimus in Hierufalem regnans hunc fcandali lapidem fuftulit. Nam poftmodum Ethnici non folùm ob rationes allatas, fed quia hoc animal longæuæ fit vitę, fine pedibus gradiatur, & deponens fenectam iuuenefcat, cum fælicem Dæmonem appellarunt, eiq; Ophioni cognominato, veluti cæteris Dijs immolarunt. Vnde Doctor Ecclefiæ Ambrofius (atteftante Blondo Flauio) vt rectam in Deum fidem chrifticolis redderet gratiorem,huius Ophionis fimulacrum ab Ethnicis cultum, in Mediolanenfi Ecclefia conferuari voluit. Quamobrem non iniuria fcribebat Bugatus, quod in templo D. Ambrofij fupra columnam marmoream iuxta aram Chrifti crucifixi locatum fuit fimulacrum illius Serpentis ænei à filijs Ifrael olim in Deferto cultum; additq; meritò iuxta prædictum altare fuiffe pofitum; cum Altiffimi crucis myfterij fymbolum fuerit. E

L. 1. Romæ triumph.

Lib. 3. hift. Mediol.

Nonnulli volunt, Alciatum ad hoc fimulacrum allufiffe emblemate quadragefimo nono fupra centefimum, vbi magnum anguem iuxta aram depingit, cum infcriptione. SALVS PVBLICA. Hinc cultus Serpentum in omnes ferè Ethnicos diffeminatus eft. Clearchus quidem, referente Æliano,fcripfit folos Argiuos Serpentem non perimere, quoniam eum venerarentur. Nihilominus, ex Herodoto, Athenienfes aiebant ingentem anguem arcis cuftodem in templo fuiffe obferuatum. Amplius Iuppiter in multis Græciæ locis fub anguis fimulacro colebatur. Olim quoq; Lituani Serpentes, & eorum fimulacra venerabantur: propterea Æneas Syluius agens de Europa hæc habet: *Primi quos adij ex Lituanis, Serpentes colebant. Pater familias fuum quifq; in angulo domus Serpentem habuit, cui cibum dedit, ac facrificium fecit. Hos Hieronymus iuffit omnes interfici, & in foro adductos publicè concremari.* F

Serpentes vbi culti.

Alij demùm ex Antiquis humana cum brutis copulantes, quafdam icones figurabant, & pro Dijs colebant: vnde D. Athanafius rectè pronunciabat fimulacra pro Dijs cõftituta fuiffe, quæ in natura diffimilia erãt: nimirùm ophiocephalos, cynopephalos, & onocephalos, fcilicet picturas habentes caput Serpentis, canis, & afini exhibebant adorãdas. Quid plura? non folum Serpentes paffim ab Ethnicis erant culti, fed etiam pro Genijs locorum habiti, quia omnibus myfterijs ipfos intereffe opinabantur. Immò ad conciliandam alicui loco reuerentiam, fimulacra anguium pingebant: quemadmodum hodie crucis fimulacro Chrifticolæ vtuntur. Itaq; huc proculdubio refpexit Poeta fatyricus, quando fic cecinit. G

Angues picti ad conciliandam loco reuerentiam.

———— *hic veto quifquam faxit oletum,*
Pinge duos angues, pueri, facer eft locus, extra
Meite.

Tom. 1. Offic.

Præterea iconibus etiam aliorum Deorum,fimulacra anguiũ addere folebant: quapropter Rauifius Textor Saturni currum ab anguibus tractum pingebat: Deæ Opis imagini non modo Leonum,fed Serpentum quoq; fimulacra adiungebant. In Iunonis dextra caput Serpentis pingebant, vt fuperius etiam innuimus. Paufanias in Regione Attica defcribebat Mineruam in curru à noctuis tracto armatam, cum icone capitis Medufæ in pectore, galea cum fphinge tectam, haftam manu ftringentem, cuius pars poftrema ab angue circumdabatur; fortè ad fignificandam vigilantiam; quam Difciplinæ expoftulare folent. H

Simulacra anguiũ addita Dearũ fimulacris.

Item Iulius Camillus in Idæa theatri ad defignandam Difcordiam,& rerũ viciffitudines,duos Serpẽtes inter fe dimicantes in porta Martis effigiatos fuiffe fatetur. Pariter Plutarchus obferuauit apud Oraculum Delphicum Serpẽtis fimulacrũ folere confpici, qui ad fingulare certamen Apollinem prouocare videbatur. Alij pedibus fimulacri Apollinis tricipitem magnitudinis immenfæ Serpentem fubijciebant, alludentes ad prudentiam Serpenti attributam,quæ non folum prĕfentia examinat,fed etiam futura meditatur. Iuxta illud.

Serpẽs triceps penès fimulacrũ Apollinis.

Quæ funt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahuntur.

Circa Mercurij virgam, quam caduceum appellant, duorum anguium inuolutorum fimulacrum pingebant, quorum primę partes, preffis ofculis,ambitum circuli iungebant; multiq; affirmant fimulacrum hoc minas, & pacem oftentaffe: cum plerifq; in locis Serpentis effigies pro bello, & funefta clade vfurpetur; deinde ofculum pacis, &

con-

A concordiæ indicium esse videtur. Hanc autem Mercurij virgam anguium simulacro exornarunt, vel quia Mercurius obiter inuentos duos angues inter se pugnantes, virga apposita, conciliauerit, vt etiam superius fuit exaratum, aut quia, referente Plinio, multi angues, aliquando in globum amicè adstricti, & complicati de iugorum verticibus ad ima peruoluantur: quemadmodum contingit in Æthiopia, vbi tanta anguium vis, conuenit, & conuoluitur in gyrum, vt intuentibus montis speciem reddat. Hinc gentes caduceum anguium circumdata effigie in pacis argumentum fabricarunt. *Virga Mercurij cur Serpentibus ornata.*

Amplius salubritatis Deum Æsculapium Veteres omnes tàm græci, quàm latini pingebant, vel sculpebant cum simulacro Serpentis crura Æsculapij cauda implicantis; pręterquam in templo Epidauri, vbi solum anguis simulacrum sub nomine Æsculapij colebatur. Etenim Æsculapius olim egregius medicus Dianæ precibus Hyppolitũ ab equis discerptum varijs præsidijs in vitam reuocans, bilem in Iouis pectore concitauit, à quo postea fulmine percussus, post obitum, Deus sub effigie Serpentis habitus, & diuinis honoribus cumulatus est. Immò sub eadem Serpentis specie, Consulibus Quinto Fabio, & Iunio Bruto, Romam fuit aduectus, vt, pestilentia grassante, Romani liberarentur. De quo loquitur Ouidius hunc in modum.

B

Cum Deus in somnis opifer consistere visus *Li. 15. Metamor.*
Ante tuum Romane torum, sed qualis in æde
Esse solet, baculumq; tenens agreste sinistra,
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces.
Pone metus, veniam, simulacraq; nostra relinquam,
Hunc modo Serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perspice, & vsque nota, visum vt cognoscere possis:
Vertar in hunc, sed maior ero, tantusq; videbor,
In quantum verti cælestia corpora possunt.
Extemplò cum voce Deus, cum voce Deoq;
Somnus abit, somniq; fugam lux alma secuta est.

C

Postera sydereos aurora fugauerat ignes,
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conueniunt operosa Dei, quaq; ipse morari
Sede velit, signis cælestibus indicet, orant.
Vix benè desierant cum iustis aureus altis
In Serpente Deus prænuncia sibila mouit,
Aduentuq; suo, signumq;, arasq;, foresq;
Marmoreumq; solum, fastigiaq; aurea mouit,
Pectoribusq; tenus media sublimis in æde
Constitit, atq; oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pauet, cognouit numina castus
Euinctus vitta crines albente Sacerdos
En Deus est, Deus est, animis linguisq; fauete,
Quisquis adest, aixit.

D

Idcircò Romani, recuperata sanitate, hunc Serpentem iudicarunt dignum, cui æterni decernerentur honores; & propterea in Insula Tyberis amplissimum, & sumptuosum illi erexerunt templum; quam historiam elegantissimè prosequitur Ouidius, dum canit.

Iamq; caput rerum, Romanam intrauerat vrbem,
Erigitur Serpens summoq; accliuia malo
Colla mouet sedesq; sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
Insula nomen habet, laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc se de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit, & finem, specie cæleste resumpta,
Luctibus imposuit, venitq; salutifer vrbi.

Hunc Serpentem postmodum nonnulli à D. Syluestro extinctum, & dissipatum fuisse arbitrantur. Verùm Romani tali numine carere nolentes, simulacrum Serpentis aspe-

ctu terribile ex ligno, aliauè materia fabrefactum in remoto specu colendum pósuerunt, vbi ad tempora vsq; Honorij Imperatoris mansit. Tunc enim rursus per sanctum Monachum impostura detecta, & destructa Romani auito Deo prorsus caruerunt. E

In lib. illustrat. antiq. epitaph. Gabriel etiam Simeon meminit cuiusdam marmoris, quod Lugduni conspicatus est, in cuius superiori parte humani capitis erat effigies in reliquo marmore simulacrum Serpentis, cum litteris insculptis. DEO INVICTO MITHIR SECVNDINVS DAT. Ideòq; ex simulacro anguis, colligit hoc marmor in monumentum Æsculapij cęlatũ fuisse. In quorum confirmationem scribit Pausanias penès Corinthum fuisse ciuitatem, in qua celeberrimum Æsculapij templum visebatur, varijs, & pulcherrimis statuis ornatum: inter quas vna supra Serpentem sedebat, quam esse matrem Arati Æsculapij filij putabant. Rursus in quadam Bęotię spelunca, ex qua fluuius Ericinus originẽ ducit, eodem Pausania teste, conspiciebantur quędam simulacra manibus tenentia virgas Serpentibus implicatas. Hæc autem simulacra Aesculapium, & Higeiam eius filiam repręsentare multi arbitrabantur.

Serpentes ab Indis coluntur. Hic autem ritus adorandi angues, eorumq; simulacra, ad Indicas vsq; Regiones penetrauit. Etenim, ex historia Indiæ Lusitanicæ, Incolæ Ormuz Serpentes, & vaccas magna veneratione prosequuntur, eorumq; simulacra magnifaciunt. Item Rex Calechutitanti Serpentes facit, vt non minus acerba morte homicidam, quam anguis percussorem afficiat: immò pro his animalibus mapalia fabricari curat, ne ab iniurijs aeris lædantur: siquidem, ex Æliano, gentes Indicæ diuina numina à Cælo delapsa Serpentes esse arbitrantur, cum leui ictu demorsis celerem necem afferant. Similiter Augustinus Zarate meminit habitantium sub linea æquinoctiali, qui in templis multa Serpentum simulacra adorant. Item Balbus in Itinerario in Indiam orientalem memorat nonnullas nationes, quæ simulacrum Serpentis venerantur. Demùm Idolum Mexicanorum in ligno cælatum forma humana in sella, habet vtrinq; baculum capite Serpentino præminentem, & ad dextram fulcrum quoddam anguiforme conspicitur. F

Li. 9. c. 10. *Lib. 1. hist. Peru c. 4.* *Lib. 4. hist. Ind. occid. cap. 9.*

Præter simulacra ab Antiquis diuina habita; in alijs etiam Serpentes conspici solebant: proptereaquod, ex Pausania, in arce Athenarum imago Herculis Serpentes suffocantis visebatur. In scuto eiusdem Herois centum angues picti esse ferebantur: vnde Virgilius verba faciens de Auentino sic canebat. G

Li. 7. Aeneid.

——— ——— *clypeoq; Insigne paternum*
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus hydram.

Par. 1. Icõ. Ripa etiam ad indicandum Solem, pinxit iuuenem aureis capillis comatum, pedibus calcantem confossum telis anguem, alludens ad fabulam Pythonis, de qua supra egimus, Plutarchus in libro de Iside, & Osyride scriptum reliquit, Hermopoli simulacrum Typhonis videri nimirum equum fluuiatilem, cui insistit accipiter Serpentem impugnans: nam per equum demonstrabant Typhonem: per accipitrem vim, & principatum, quem violenter sibi comparauit.

Lib. 4. Hierogl. Goropius, & ipse pingit simulacrum Harpocratis, quale apud Bæotios, & cæteros Ægyptios videbatur, nempè pusionem, indice ori apposito, silentium indicantem, cum lunula in fronte, aure in sincipite, & Serpente in occipite. *Serpens in simulacro Harpocratis.* Serpens igitur in hoc simulacro pingebatur, quia quotannis, deposito veteri spolio, recens natus videatur: vt tacitè denotetur humanæ contemplationi tales inesse vires, vt quicquid in nobis veteris est, excuti possit, vt noua rursus vita succedat. Neque enim Harpocrates tantummodo puer est, sed etiam monitis suis obtemperantes è senibus pueros reddit, & pristino restituit vigori: idq; maximè quando terrenis, & mortalibus neglectis rebus, homines æternis, & nunquam senio interituris toti adhærent. H

Tandem in Septentrionali tabula Olai magni pinguntur pastores cum Serpentibus depugnantes, vt gregem ab illis tueantur. Ampliùs simulacro trium Serpentum Asia denotatur: quemadmodum Ibis Ægyptum, Elephãtus Africam, Cuniculus Hispaniam, & Equus Italiam significat, de quibus omnibus suo loco actum fuit: quapropter ob copiam horum animalium in Asia versantium, vulgo dici solet. *Quid mali ab Asia?* veluti dicitur, ob monstrorum copiam, *Quid noui ab Africa?*

Par. 1. Icõ. Democratiæ simulacrum. Insuper ad repræsentandam Democratiã, Ripa depinxit mulierem ætatis virilis, sinistra multos Serpentes simul iunctos stringentem, qui Serpentes in hoc simulacro duo significare possunt; primò gubernationem plebis non multi faciendam esse, cum gloriam,

A riam, & honorem non respiciat, immò similem Serpentibus, qui humi gradientes se se
attollere non possunt: secundò naturam plebis, quæ vt plurimum peius consilium eli-
gere solet. In simulacro Logicæ, ex eodem Ripa, conspicitur figura Serpentis: siqui- *Par.2. Icõ.*
dem effigiat in dextra iuuenis pallescentis fasciculum florum hac inscriptione corona- *Logicæ si-*
tum. VERVM, ET FALSVM. in sinistra verò Serpentem: quandoquidem Serpens *mulacrum.*
designat prudētiam in hac disciplina valdè necessariam, vt veritas à falsitate distingui *Loco cit.*
possit. In simulacro Medicinę,apud Ripam,obseruatur mulier ætatis adultæ,lauro co- *Medicinæ*
ronata, dextra gallū,& sinistra baculū nodosum Serpente circūdatum tenēs: quoniam *Icon.*
Serpens, & gallus indicat vigilantiam illis summoperè necessariā, qui mederi volunt.

Alioquin Salus figurabatur ab Antiquis, vt retulit Gyraldus, muliebri forma in so- *Syntag. 1.*
lio sedens, & pateram tenens secus aram, in qua simulacrum Serpentis inuoluti,caput-
que attollentis conspiciebatur. In simulacro etiam Conscientiæ Ripa figuram anguis *Par.1. Icõ.*
ponit, dum exhibet iconem mulieris eleganti forma conspicabilis, nudato pectore,eu- *Conscīētiæ*
ius regionem cordis mordet Serpens: vt ostenderet stimulum, qui animam peccantis *Imago.*
B continuò sauciat. Ideoq; ad rem optimè canebat Lucanus. *Lib.7.*

Heu quantum miseris pœnæ mens conscia donat.

Similiter pro Angore pingitur homo melancholicus vtraq; manu pectus dilatans, &
Serpentum corona cinctus: cum Serpentes hominibus nihil nisi ærumnas, & calamitates
afferant.

Cæterū si ad virtutes, & vitia sermo noster dirigatur: in his ferè omnibus delinean-
dis, Ripa Serpentis simulacro vtitur. Primitus in designanda Castitate, mulierem ve- *Castitatis*
stibus albis indutam, columnæ adhærentem, pedibusq; Serpentem mortuum calcan- *Icon.*
tem effigiat. Serpens enim hoc in loco concupiscentiam assiduè nos affligantem de-
monstrat. Verùm ad manifestandum corporis robur prudentiæ animi copulatum, Ri- *Imago ro-*
pa figurat mulierem armatam, & in dextra nudum ensem, circa quem anguis reuolu- *boris cor-*
tus conspicitur: etenim ensi corporis fortitudinem, & Serpens prudentiam, & animi *porei.*
virtutem ostentat.

Pariter in describenda recta Iustitia,quæ neq;precibus neq;amicitia,neq; odio fle- *Iustitiæ re-*
C ctatur, effigiat mulierem nudato ense, corona regali redimitam, cum bilancibus, vnà *ctæ figura*
cum cane amicitiam indicante,& cum Serpente,qui odium significat. Itē in repræsen- *qualis.*
tando Iudice,delineat hominem senem sedentem, cum virga angue circumdata in ma- *Iudicis si-*
nu dextra: siquidem, ex mente Aristotelis, Iudices non sunt eligendi iuuenes: cum in *mulacrum.*
ætate simili, neq; experientia, neq; affectuum moderatio vigeant, virga indicat domi- *L.3.Topic.*
nium Iudicis erga Reos,& Serpens prudentiam,quæ in ferendo iudicio desideratur.In *Concordia*
simulacro Concordiæ militaris depingitur a Ripa mulier armata multos pertractās an- *militaris*
gues,vt notum sit hanc esse armis munitam ad tutelam, nec non ad nocendum veneno, *quom. pin-*
quod ab ira subministrari solet.Simulacrum quoq; Electionis non caret figura Serpen- *gatur.*
tis: quoniam Ripa pingit mulierem venerandi aspectus ornatam torque aurea, ex qua *Electionis*
cordis effigies dependet; cum hac inscriptione. VIRTVTEM ELIGO. deinde addit *simulacrū.*
iconem Serpentis, qui vitium probæ operationi aduersarium denotat. At pro simula- *Simulacrū*
cro bonæ operationis, Ripa figurauit hominem amaranthi corona redimitum arma- *bonæ opera-*
tum, & hasta ferientem anguem: vt omnibus manifestaret, homini virtute prædito as- *tionis qua-*
D siduè cum vitijs belligerandum esse: nam hoc in loco, anguis simulacro, vitium *le.*
indicatur.

Eadem ratione delineat Contemptum voluptatum, dum pingit hominem lauro co- *Contēptus*
ronatum cum anguibus præliantem; nam Serpentes voluptatum, & vitiorum symbo- *Voluptatū.*
la esse perhibentur. Immò ad exprimendam Intelligentiam, Ripa mulierem vestibus *Intelligen-*
auratis amictam effigiauit, cum sphæra in dextra,& Serpente in læua: figura enim Ser- *tiæ simula-*
pentis hic picta, nobis insinuat, quòd ad res sublimes intelligendas, oportet prius mo- *crum.*
re Serpentis, humi serpere nimirum rerum ad sublunaria spectantium principia ap-
prehendere, antequam ad cælestium intelligentiam accedendum sit.

Expositis virtutum simulacris, rationi consonum est, vt ad vitiorum icones pon-
derandas properemus; in quibus etiam Serpentum figuras licet intueri. Etenim *In part. 2.*
Ripa, in exprimenda Peccati figura, delineat iuuenem nudum, cæcum, & Serpente *Icon.*
cinctum cum Serpens sit Diaboli symbolum, qui in dies humanum genus varijs *Peccati fi-*
vexat tentamentis. At descendentes ad vitia in specie: prima facie incidemus *gura.*

 in frau-

Fraudis Imag.

in fraudem, quæ deſcribitur à Boccacio facie hominis iuſti, & reliquo corpore anguino varijs maculis, & coloribus diſtincto. Eadem facie exhibetur etiam fraus à Dante in ſuo Inferno, nam homo fraudulentus, ſecundum faciem, benigna verba ſemper profert: cum in reliquo corpore Serpentinum virus abſcondat. Propterea Ripa in ſignificando Dolo, pinxit hominem cum hamis in dextra, & cum Serpente inter flores, in ſiniſtra ſiquidem fraudator hamis tectis, nempè blanditijs homines ſimplices ineſcans ad ſua trahit deſideria; faſciculus autem florum cum angue denotat ſimulatum bonitatis odorem, qui poſtea virus Serpentinum exhalat. Cæterùm pro intelligentia vitij Inuidiæ, & Obtrectationis, quod in dies latiùs ſerpit, & lethalius redditur, Ripa figurat anum macram liuidi coloris, cuius ſiniſtram mammam mordet Serpens. Meritò pingitur macra ad mentem Horatij canentis. E

Inuidiæ, & obtrectationis vitium.

In Epiſt.

Inuidus alterius macreſcit rebus opimis.

Anguis autem ſignificat illud venenum, quo cor Inuidi in dies magis, atq; magis afficitur, iuxta illud.

Liuor edax fatuos multos, animoſq; malignos F
Concitat, & ſtultos pungit ſine fine proteruos.
Naſcitur inuidiæ telum, quod liuida corda
Pauit, & multos nuſquam ſinit eſſe quietos;
Duceris inuidia, quòd ego te poſsideo plus:
Aut mihi ſunt plures nummi, ſeu maior aceruus
Rerum; vel mihi quòd plures redduntur honores.

Inſidiatoris ſimulacrum.

Diſcordiæ ſimulacrũ.

Part. 1. Icõ.

Adulterij Icon.

Humani appetitus ſimulacrũ.

Pro Inſidiatore, delineatur mulier armata, galea vulpina tecta, cum pugione in manu, & Serpente ſecus pedes: nam à Serpẽte homo inſidioſus ſignificatur. Pariter in deſcribenda Diſcordia effigiatur mulier inſtar Furiæ infernalis, nempè paſsis capillis, inter quos varij Serpentes conſpiciuntur: quandoquidem ab anguibus prauæ indicantur cogitationes, quas Diſcordia parere ſolet. Immò ad ſignificandum Adulterium, Ripa vtitur icone Serpentis: dum exhibet picturam iuuenis ſedentis ſumptuoſis veſtimentis induti cum muræna, & Serpente: quoniam ex his animantibus ſimul iunctis, Baſilius adulterium indicare videtur: præterquamquòd Ægyptij ex congreſſu Murenæ, & Serpentis collegerunt horum animalium ſimulacrum, ad adulterium hieroglyphicè demonſtrandum, eſſe peridoneum. Item in ſignificando humano appetitu, Ripa pinxit Serpentem mordentem calcaneum mulieris gradientis: ſiquidem pedes, & potiſſimum calcanei pro hieroglyphico mundanæ cupiditatis monſtrantur: quocirca Seruator noſter Chriſtus, antequam crucis patibulum ſubiret, pedes diſcipulorum abluere voluit, vt illos purificaret, & à terrenis affectibus ſegregaret: non immeritò igitur Deus in Geneſi dixit Serpenti: tu calcaneo eius inſidias tendes. Inſuper pro Ingratitudine exhibetur pictura mulieris indutæ veſtibus ferruginei coloris, quæ Serpentem ſinu fouet: cum Serpens accepti beneficij immemor, benefactori venenum communicare ſoleat: ideò de vitio Ingratitudinis leguntur hæc carmina; quæ quoniam ſcitu digna eſſe videntur, non piguit illa recitare. G

Ingratitudinis figura.

Eſt fatuus, qui multa petit, ſemperq; repoſcit
Officium alterius, & negat ipſe vices.
Qui ſibi vult fieri quicquam, debebit honores H
Reddere, & æquiualens munus amicitiæ.
Qui capiti alterius, curas, magnoſq; labores
Imponit, pretium conferat ille ſimul.
Dedecus eſt ingens, ſi quis bene facta laboris
Accipit; æquales denegat atq; vices.
Qui cupit ex aliqua lucrum nanciſcier arte:
Hoc ſibi proponat, menteq; conſtituat,
Eroget impenſas, nec rebus parcat auaris:
Si ſaltem laudem poſcat habere bonam.
Et ſi præcipuos acquirere tentat honores;
Munificus, blandus, ſit pius, atq; bonus.
Qui benè contentus facto nequit eſſe labore,
Quem modico pretio ſoluere habere poteſt.

Non

A *Non indignetur, ſibi ſit querimonia nulla,*
Si labor, & meritum fortè negetur ei.
Qui petit alterius operas, bene facta, labores,
Ingenioq; frui: munera rurſus agat.
Verùm à priuatis liceat diſcedere rebus;
Ingratas vrbes commemorare ſimul.
Roma quid ingrata quondam impietate Camillum
Tractaſti, pro te qui fera bella tulit?
Tu procul emeritum pepuliſti ex vrbe Camillum,
Quo duce fregiſti Gallica caſtra tamen.
Attica terra ferox pepuliſti ingrata Solonem;
Qui ſtatuit leges, & bona iura tibi.
Pro merito ingenti, pro ſudore, atq; labore
Exilium dederas Attica terra viro.
B *Nec taceo ingratos auſus, quòd Sparta Lycurgum*
Latorem legum pellis ab arce tua.
Scipio, qui fuerat patriæ ſeruator honeſtus,
Ingratam patriam ſenſit, & ille ſuam.

Ad finem, omnia vitiorum genera coronat Hæreſis, quæ nil aliud eſt, ſecundum D. Thomam, niſi error intellectus, cui voluntas obſtinatè adhęret circa id, quod credendum eſt. Itaq; pro hac indicanda effigiatur à Ripa anus horridi aſpectus, cum libro in dextra manu, ex quo Serpentes egredi videntur: vt falſa demonſtretur doctrina, ex qua poſtmodum prauæ ſententiæ, tanquam venenoſi Serpentes ad nocendum humano generi emergunt.

Lib. 4. ſent.

Effigies hæreſis qualis.

De ſtatuis, narrat Contarenus in libro de Antiquitatibus Romanis, conſpici in Viridario *Beluedere*, nuncupato Laocoontis Troiani, & filiorum, cum Serpentibus ſtatuam, quam omnium pulcherrimam multi ſtatuariæ profeſſores eſſe teſtificantur: ſiquidem horum, alter ſpirare animam, alter eximiò premi dolore, tertius verò erga duos C miſericordiam exercere videtur. Plinius etiam in Palatio Titi, opus hoc antiquiſſimum Laocoontis meritò cæteris anteponendum conſpicatus eſt: ideo in hanc Laocoontis ſtatuam extat pulcherrimum hexaſtichon in opere Ioannis Pauli Vbaldini huius tenoris.

Laocoontis ſtatua.

Lib. 36. cap. 5.

Audax ingenium fabri certare Mineruæ
Poſſet, & impunè vincere, ſculpſit opus.
Laocoonta feris gemina cum prole colubris
Depaſtum, læſæ terna trophæa Deæ.
Vt cum læta ſuos pænas dare cerneret hoſtes,
Vincere, non vinci crederet arte fabri.

Iterum in Viridario *Beluedere* nuncupato ſupra Palatium Summi Pontificis viſitur ſtatua Apollinis integri, cum pharetra collo appēſa, & arcu fracto, manu dextra adhęrens trunco marmoreo, circà quem Serpens reuolutus apparet. Rurſus Romæ in vinea D Cardinalis de Carpo, & potiſſimum ſupra ianuam viridarij conſpicitur magnum Meduſæ caput, inter cuius crines varij Serpentes videntur. Item in Palatio Farneſiorum pulcherrimæ viſuntur ſtatuæ, nimirum ſtatua Mercurij manu ſiniſtra geſtans bacillum, cum duobus Serpentibus. Item Serpens, & Leo mordentes coruum; & demum Serpens in cauato arboribus trunco bibens: ibidem etiam egregia Aeſculapij ſtatua, cum Serpente videtur. Amplius Romæ in ædibus Ioannis Baptiſtæ Galletti Oeconomi, Iulij Tertij Pontificis Maximi, licet varias obſeruare ſtatuas, inter quas eſt cælatum marmor referens Aeſculapium, cum magno angue in manu dextra: ibidem viſitur ſtatua mulieris, quæ ſiniſtra manu alium Serpentem magnum ſtringit: hanc eſſe vxorem Aeſculapij, vel ſimulacrum Medicinæ multi arbitrantur: ſupra Serpētem Æſculapij, talis legitur inſcriptio. NVMINIBVS C. PVPIVS C. F. ANI. FIRMINVS. & ſupra Serpentem mulieris hæ inſculptæ ſunt litteræ. SANCTIS. DD. Deniq; Romæ in ædibus Domini Petri de Dominicis penès forum nuncupatum *delli Altieri*, ſcilicet in viridario eiuſdem domus, viſitur magna, & inſignis Æſculapij ſtatua, cum Serpente in ſiniſtra manu: ibidem apud hanc licet conſpicari aliam puellæ ſtatuam, cuius ſiniſtrum brachium Serpens circumplectitur.

Statua capitis Meduſæ.

Aeſculapij ſtatua.

VSVS

 E

VSVS IN CIBIS.

Lib.4. PVBLICAVIT Herodotus Troglodytas,& Æthiopes Serpentibus, alijſq; huius generis reptilibus veſci.Quamobrem non iniuria ſcripſit Ælianus Troglodytas eſſe gentes anguibus formidoloſas, quippe quæ eorum carnibus veſcantur. Candæi etiam populi, vt recitat Plinius, qui appellantur ophiophagi, Serpentes comedunt: vnde poſtea tale cognomentum ſibi vindicarunt. Immò Solinus narrat Arabas, quibus aſper victus eſt, carnibus anguinis ſumptuoſas cœnas parare. Vt omittamus *L.3.1. Decad.* Indicas Regiones, in quibus, ex Scaligero, multæ Serpentum ſpecies eſculentæ inueniuntur.Quocirca Petrus Martyr Serpentes quoſdam apud Indos in lautitijs epularum haberi memorat: deinde addit hos appellari Iuannas: propterea aduertendum *Li.1. de quadrup. digit. ouip.* eſt hanc ſpeciem anguium ad lacertorum genus reducendam eſſe, de quibus in Hiſtoria Quadrupedum Digitatorum vbertim egimus. Habemus quidem in hiſtoria nauigationis in Braſiliam, quod Incolæ grandes habent Serpentes craſſitudinem humani brachij æmulantes, quorum caro valdè inſipida eſt: illam tamen, more anguillarum, fruſtatim concidunt, & opipare inſtructam, inter alios epularum apparatus reponunt. F In Cuba, eſus Serpentum ita ſuauis reputatur, vt ſoli Reges anguibus in inſtructa epu- *Lib.9. cap. 10.* larum magnificentia vtantur, ſi veritatem faſſus eſt Ælianus. Noſtra etiam ætate nouimus homines, qui Serpentibus, capite, & cauda abſciſſis, abiectiſque interaneis, tanquam ſuauiſſima vituli carne veſcantur.

VSVS IN MEDICINA.

NON parùm vtilitatis medicinæ allaturus eſt Serpens. Verùm antequam in medicamentis adhibeatur, diligenter præparandus eſt. In libro igitur manuſcripto cuiuſdã Innominati, Serpentis ſanguis, trũcato capite, & cauda, vaſe vitreo colligendus, & ſeruandus eſt: deinde ablatis interaneis, ritu anguillarum, deglubitur, pelliſq; ſupra lignum poſita exiccatur, & carnes diligenter lotæ, in olla cũ duabus vini partibus coquuntur, iureq; cum aromatibus condito, laudantur in lepra, omni genere ſcabiei, epilepſia, & ſurditate. Quamuis Auicennas agens de medicamentis ad lepram attinentibus, commendet potius oleum, in quo Serpentes potiſſimum nigri, & decorticati incocti fuerint cum modico aceti, aquæ thapſiæ, & radice dracunculi. G

Oleum de Serpētibus. Alibi autem idem author oleum de Serpentibus deſcribens, coquit Serpentes nigros in oleo ſeſami, lento igne, donec caro ab oſſibus ſeparetur. Poſtea, in cute detergenda, & auferenda impetigine illud ſummopere prędicat. Alij cum floribus herbæ *Podagræ remedium.* paralyſis Serpentes in oleo communi decoquunt; & hoc tanquam inſigni medicamento,in podagra fœliciter vtuntur. Alioquin platearius in paralyſi potius Serpentem rufum,quam aliud Serpentis genus adhibet.Plinius ſuffitu Serpentis inueterati, in menſi- H *Cinis Serpentis ad quid.* bus prouocandis vtitur. Cinis etiam Serpentis combuſti cum ſale miſcetur, & ad mentem Plinij, cum roſaceo, in contrariam aurem infunditur, vt dolor dentium ſedetur. Prædictum cinerem Olaus Magnus in fiſtulis ſanandis ſummoperè magnificat. Nico- *Strumarũ remedium.* laus Myrepſus Serpentes in olla concremat, & cinere cum æquali portione fœnu græci, & mellis Attici mixto, ſtrumis medetur. Demùm, referente Plinio, baculus, quo rana ab angue excuſſa ſit, parturientes adiuuat. Sed notandum eſt hic aliquem potius Serpentem aquatilem intelligendum eſſe, cum rana in aquis ferè ſemper verſetur.

Modò ſi ad virtutes medicas ſingularum partium Serpentis accedamus. In primis *Lib.29.* Plinius oculum dextrum Serpentis, ad epiphoras, nempè ad oculorum inflammatio- *Cor Serpētis ad quid.* nes cum humoris copia, vtiliter alligat: dummodò Serpens viuus dimittatur. Ex eodem authore, cor anguis ſi mordeatur, aut alligetur, in odontalgia efficax eſſe perhi- *Iecur.* betur. Item iecur huius animalis ſi quis deguſtauerit, deinceps à nullo Serpente lædetur. *L.2. c. 40.* Fel quoq; ſuis non caret virtutibus: nam Paulus Venetus promulgat, in Prouin-

cia

A cia *Caraiam*, hoc caro vendi pretio; cum demorsos à cane rabido sanet, & mulier partus difficultate laborans, degustato huius fellis tantillo, facilè enitatur, nec non patiens hæmorrhoidas, facto ex hoc felle linimento, paucos post dies liberetur. Exta Serpentũ aduersus omnium Serpentum ictus imposita, mirandum in modum valere Plinius opinatur. Sanguinem etiam, ex libro manuscripto Innominati, pluris, quàm balsamum, faciendum esse arbitramur: quandoquidem pallida labia eo linita rubicunda redduntur, facies hoc peruncta nullam contrahit maculam; deinde dentibus eodem perlinitis, omnis gingiuarum fætor aufertur. Succedunt pinguedinis virtutes: hac enim cum oleo mixta Plinius strumis medetur. Matthiolus hanc cum vnguentis ad luem gallicam expugnandam spectantibus permiscet. Ex scriptis Innominati, aruina Serpentis cum butyro Maij in olla probè vitreata, & pasta obducta ne quidquã expiret, reponitur: postea lento igne, spatio horarum duodecim coquitur, pannoq; lineo percolatur, deinde in vasculis aureis, vel argenteis clauditur, ne quicquam exhalet: nam ad annos vsque quadraginta, ad podagram, & paralysim efficax conseruatur. Hunc etiam adipem Plinius ad disruptas oculorum partes cum ærugine miscet: cui adstipulatur Quintus Serenus, dum canit. *Fel anguiũ* *Hæmorrhoidum remedium.* *Sanguis anguium ad quid valet.* *Pinguedo.* *Podagræ, & paralysis remedium.*

B

Anguibus ereptos adipes ærugine misce:
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.

Tandem ad sterilitatem ob partus noxam, non solum Plinius, sed etiam Hippocrates hunc adipem commendant, si eo cum felle tauri mixto pessi imbuantur. Postmodum ex carnibns Serpentinis vtilitatem immensam percipiendam esse fatetur Porta: dum perpendens anguinas exuuias colligit ex hac signatura carnes horum animalium ad mundandam, & detergendam humanam cutim valere: in cibis enim sumptæ cunctas corporis superfluitates ad superficiem pellunt, iuuentutem conseruant, & alopeciæ, nec non lepræ medentur. *In lib. de steril.* *Li. 5. Phyt. cap. 12.* *Carnes anguium ad lepram.*

Auicennas verò, in detergenda lepra, has carnes inhumat, donec vermes ab illis enascantur: postmodum vna cum vermibus illas exsiccat, & drachmam huius pulueris syrupo de melle, leproso exhibet. Immò his carnibus, elephantiasi, & strumis Tagautius medetur. Amplius secundùm alios, vsu carnis anguium, more anguillarum, lendes auferuntur. Item prædictæ carnes ad vulnera, & incisos neruos admodum conferre, ex signatura, Porta attestatur: quandoquidem Serpentes dissecti breui temporis spatio, & facili negotio coalescunt. *L. 1. Instit. chirurg.* *Li. 5. Phyt. cap. 12.*

C

Cæterùm inter alias anguium partes, spolium in varijs affectionibus insignem videtur habere prærogatiuam: nam primùm Galenus senectam anguinam combustam, & illitam ad casum pilorum conducere autumat. Hinc fortè Timotheus, ad prohibendum capillorum defluuium, didicit senectam anguium comburere, eaque, cum axungia mixta caput inungere. In affectibus oculorum, hæc Serpentum membrana, sed potissimùm viperina commendatur; nam Galenus illam, ad sugillationes cum aqua mane tritam adhibet. Immò sola huius frictione, ex Plinio, claritas oculorum augetur. His fortè verbis fretus Cardanus pronunciauit non corripi hebetudine visus, aut suffusione, qui quotidie de lecto surgens senecta anguina oculos fricauerit. Refert Galenus quosdam scripsisse senectam anguium in aceto coctam ad odontalgiam valere: quamuis Dioscorides hac in vino decocta, ad os colluendum, vtatur. Plinius verò hanc mixtam cum cera, ad dentes eradicandos, adhibet. *Li. 2. Eupo rist.* *Part. 2. Arcan. c. 53.* *Senecta anguiũ ad varios affectus.* *Lib. 9. de subtil.*

D

Similiter in otalgia corium anguium non est contemnendum: nam Dioscorides illud in vino coquit, deinde in aures dolore vexatas instillat. Theophrastus, ad prædictum affectum, in oleo coctum imponit. Alij ad aurium graueolentiam, pellem anguis in testa candefacta cum rosaceo vstam applicant. Alij fel testudinum cum senecta anguium, & aceto purulentis auribus prodesse opinantur. Tandem Archigenes apud Galenum, senectam anguium cum capitibus papaueris in oleo coctam auri dolore vexatæ infundit. In affectu colico, Galenus in vase æneo spolium anguis frigit, donec comburatur: deinde hoc in oleo dissoluto, partem laborantem inungit. At Plinius hoc spolium cum rosaceo in vase stãneo coctum, ad dysenterias, & tenesmones laudat: immò ex aceto, in omnibus vitijs sedis, efficax esse promulgat. Amplius propter antipathiam huius animalis cum homine, vt animaduertit Porta, suffimentum ex senecta anguium paratum, difficultates partus soluit: cui sententiæ Plinius quoq; assentitur, *Lib. 11. de simp. med. fac.* *Lib. 2. de mat. med. cap. 17.* *Lib. 3. de comp. med. sec. loc.* *Li. 2. Eupo rist.* *Li. 1. Mag. nat.*

tur, dum lumbis parturientis hanc membranam alligat, sed à puerperio illam proti- E
nus remouet. Verùm nostra ætate, non senectam, sed pellem deglubitæ viperæ exsiccatam fæmori mulieris alligantes faciliorem partum reddere profitentur, nec præter rationem, cum ex libro manuscripto Innominati, pellis, & non senecta anguium supra ventrem mulieris in partu laborantis imponatur.

Pellis Viperæ exiccatæ partũ faciliorem readit.

Arnoldus autem Villanouanus ex spolio Serpentis cum opopanace, myrrha, galbano, castoreo, stercore columbino, vel accipitris parat suffimen; indeq; fumum dimanantem per embotum in vterum recipi curat, vt fætus mortuus, & viuus educatur. Insuper Plinius senectam anguium cum masculo cancro tritam morsibus canis rabidi imponit. Immò, ex eodem, hæc vino incocta cicatrices ad pristinum colorem reducit, nec non omne verucarum genus delet, & in pelle taurina alligata spasmos fieri prohibet. Myrepsus hanc membranam cædit ad formam magni numismatis, & caricis intrudit, quas ieiuno, & inscio ægrotanti præbet edendas, vt spatio trium, vel quatuor horarum, internæ, & externæ eminentiæ decidant. Pariter pellis hæc sputo lauata, & supra apostema posita grauem dolorem sedat. Deniq; Auicennas lapidem Serpentis in lithiasi F
summopere commendat.

Morsus canis rabidi remedium.

VSVS IN VARIIS.

CVICVMQVE coniectamus esse exploratissimum, ex doctrina Plutarchi in Alexandro, Bacchantes tyrsigeras nõ solum angues impunè tractasse, verùm quoq; in tripudijs, & choreis, anguibus se cinxisse. Id significauit Catullus his versibus.

Euoe Bacchantes euoe capita inflectentes,
Harum pars tecta quatiebant cuspide tyrsos,
Pars se se tortis Serpentibus incingebant.

Item apud Ægyptios veteri consuetudine receptum fuit Reos capitali iudicio damnatos in foueam Serpentibus plenam præcipitare: ideòq; hac occasione virtus citrei ma- G
li aduersus angues cognita fuit, dum duo Rei, quorum alter malum citreum comederat, ad lacum Serpentum condemnati essent: hunc enim Serpentes, altero deuorato, intactum reliquerunt. Apud cæteros etiam Ethnicos, prædictum anguium supplicium Sanctissimi Christi Martyres passi sunt: nam Baptista Mantuanus de martyrio S. Teclæ verba faciens sic canebat.

Vsus anguium in supplicijs.

Tortilibus fætam colubris, fætam aspide, & hydris
Mittitur in foueam, sine vestibus, inter atroces
Nuda Feras.

Parricidæ pœna.

Item in puniendis parricidis olim Serpente vtebantur; dum Reum cum Simia, gallo gallinaceo, & Serpente in culeo insutum in mare tanquam omni elemento indignum præcipitabant: addebatur Serpens tanquam homini inimicissimus, vt in reum crudeliter sæuire posset. Cur autem alij adderentur animantes suo loco explicatum fuit.

India quoq; aduersus Elephantos, Serpentes nutrit longissimos, quibus tanta vis in-
est in vinciendo, vt postica sui corporis parte, elephanti animalis omnium robustissimi H
pedes ligent, & immotus contineant. Immò Ioannes Hugo agens de moribus Indorum recitat ibi multos circulatores magos versari, qui Serpentes è corbibus cantonibus eductos ad sonum musici instrumẽti tripudiare cogunt: deinde eos tanquam domesticos osculis, amplexu, & collocutione coram populo facillimè contrectant, vt à spectatoribus pecunias corradant.

Vsus Serpẽtũ in India.

Tzetzes narrat alium Serpentem vsum, dum olim Serpentes per fundas in exercitum Barbarorum, ad illos perterrefaciendos, immissos fuisse scribit. Neq; hoc à ratione alienum videtur; quoniam legimus apud Egnatium, quòd Animal patria pulsus ad Anthiocum Syriæ Regem profectus est; cui, aduersus Romanos, naualem victoriam Serpentum stratagemate comparauit: nam Romanam classem ingenti vi Serpentum, quos figlinis incluserat vasis, adortus, illos in hostem nihil tale sperantem, de improuiso eiaculatus est: hinc trepidatio, ex trepidatione pugnæ obliuio, ex obliuione turpis hostium fuga orta est.

Vsus anguium in bello.

Lib. 6. var. hist.

His

A His animaduersis, nunc varias Serpentum partes ponderabimus, quæ in varijs vsibus locum habent. In primis Mizaldus linguam Serpentis cera virginea inclusam in aure sinistra equi reponit, vt animal tamquam mortuum humi procumbat, qua ablata, non solum à terra surgit, sed quoq; animo alacriori currit. Olim Prisci maxillæ Serpentis, ante serram inuentam, ad secundam vsi sunt hinc puerum Attalum instar maxillæ Serpentinæ, serram fabrefecisse multi arbitrantur. Carnibus anguinis vtitur auceps ab Oppiano edoctus, vt aues citiùs pennas mutent. Quamuis Mizaldus pulpamentum gallinæ carnibus Serpentum nutritæ, pro mutatione plumarum accipitri exhibeat. Præterea adeps Serpentis apud Veterinarios est ex vsu: nam ad equorum stranguriam Hierocles cuidam medicamento permiscet stercus lacerti, sanguinem columbæ, & σέαρ ἑρπετοῦ, nempè sebum Serpentis, vt multi interpretantur.

Centur. 2. Lingua Serpentis. Serræ inuentio. Centur. 8. Adipe anguium Veterinarij vtuntur.

Rursus idem author in sanando vlcere maligno dorsi equorum ex compressione nato, nec non in equina scabie delenda, adipem Serpentinum adhibet. Iterum ad fistulas in vngulis equorum ortas commendat vnguentum ex adipe Serpentis collecto, dũ B frusta Serpentum in veru assantur. Albertus, qui partibus Serpentum perpetuò nugatur, sumit corium vnius, sanguinem alterius, & alterius adipem permiscens omnia in panno exequiarum accendit in lucerna, vt tota domus viridis, plenaq; Serpentibus appareat. Alibi ex pinguedine Serpentis, modico salis, & panno exequiarum quatuor format elychnia cum oleo scambucino in lampade noua penès quatuor angulos domus accendenda, vt domus lacum Serpentum repræsentet. Aliter spolio Serpentis nigri in ciuitate lampadis viridis, vel nigræ collocat; deinde ex adipe eiusdem Serpentis, & panno exequiarum cõcinnatum ellychnium, & accensum in oleo sambucino suspendit, vt totam ædem iconibus anguium repleat, donec lampas extinguatur. Neque omittendum est Serpentis ouum, quod aliqui in litibus superandis, & controuersijs dirimendis minimè infrugiferũ se expertos esse fatentur: quapropter quidam eques Romanus hac superstitione motus, ouum Serpentis secum deferebat, dum coram Claudio Augusto litigaret: ideò Serpentis ouum gestare deprehensus tanquam veneficus, iussu Principis interfectus fuit; inde cõparata sibi nece, vndè, ad referendam victoriam, opem C expectabat. Demùm tabem Serpentum ab vsu remouendam non esse asseuerat Porta: quandoquidem ad communicandam ferro talem temperaturam, vt marmor porphyriticum indicat, illud candefactum in tabe Serpentis extinguit.

Nugamenta Alberti. Anguinum ouum ad quid. L. 13. Mag. nat. Tabes anguina ad quid.

Demùm senecta, & corium anguium varios etiam habere vsus dicitur. Primitus Amazonibus, referente Pierio, coria anguium tegumentorum belliçorum vsum præstabant. Palladius, vt poma florem continerent, vrinam veterem cum æquali portione aquæ temperabat: deinde totius anni spatio id radicibus ter infundebat, vel corio anguis inuoluebat. Corium quoq; Serpentis in templo Apollinis, olim adhibitum fuisse nonnulli affirmant: nam tribus ille, vel sedes cum vase aureo à tribus pedibus fulta, collocata in templo Apollinis, vbi sedentes Phœbi sacerdotissæ dubia petentibus soluebant, cortinam æream habebat, secus quam prædictæ Phębi ministræ responsa dabant: de qua Virgilius sic cecinit.

Cory Serpentini vsus varij. Lib. 6. Aeneid.

——— *neq; te Phœbi cortina fefellit.*

Hanc autem cortinam antiquitùs ex pelle Serpẽtis ab Apolline interfecti fabrefactam D fuisse multi asseuerant. Insuper senectam anguineam ad varios vsus tractam fuisse legimus: etenim Antiqui Serpentum exuuias tanquam amuleta pharmaca, in armillis ligare consueuerant. De his igitur Suetonius Tranquillus hęc habet. *Deprehensis in lecto eius, circa ceruicalia, Serpentis exuuijs, quas tamen aureæ armillæ, ex voluntate matris, inclusas dextro brachio gestauit.*

Lib. 6. de duodecim Cæsaribus.

Postmodum de hac anguium senecta, Cardanus miranda prædicat nugamenta: nimirum si cinis huius crematæ, Luna Soli opposita, & primam Arietis faciem occupãte, inspergatur capiti alicuius, somnia terribilia excitabit: si ex eo diluto facies lauetur, horribilis ante conspectum hominum apparebit: si sub lingua teneatur, bonarum litterarum, ac linguarum præsidijs quis instructus esse videbitur: si sub planta pedis gestetur, apud Principes, & magistratus gratiosus erit. Addit incertus author, quòd puluis anguini spolij paratus, Luna ad Solis oppositionem properante, & per primam Arietis partẽ gradiente, in scutella lignea, vel metallica si supra mensã collocatus fuerit, si aderit ibi venenũ, dispergetur. Verùm his omissis, ad séria, & vtiliora descẽdemus. Plinius enim

Lib. 9. de subtil. Pellis Serpentinæ vsus.

enim hanc pellem tritam cum ſale, & ſerpillo inijcit in fauces boum, vua matureſcente, vt per totum anni curriculum valeant. Alij hunc puluerem inſpergunt, vt apes ad aluearia reuertantur. Deniq; Odoardus Vuot hanc ſenectam anguium in capſis, & armarijs inter pannos reponit, vt illos à tineis tueatur. E

L.6. de diff. Anim.

DE VIPERA.

Caput II.

ÆQVIVOCA.

VT nihil non diſtinctè, & adamuſſim de hac beſtia exprimatur, à qua, inter cæteros Serpentes, hiſtoriam inchoamus: cum hæc θηρίον, nimirum fera Græcis κατ' ἐξοχὴν, ideſt per excellentiam dicatur, tum quia inter Serpentes maximè inſignis, ob veneni facultatem habeatur; tum etiam, quia Medici ex hac fera vtilitatem immenſam accipiant, vt ſuo loco vbertim agetur. Primum huius ferę nomen, cùm apud Latinos, tùm apud Græcos non eſt ſitum extra omnem dubietatis aleam: ſiquidem prima fronte Vipera dicitur fuiſſe quædam anus venefica, in quam Petrus Crinitus carmen ſcripſit elegantiſſimum. Deinde, ex Alberti, & Iſidori ſententia, Vipera eſt piſcis marinus, aliter araneus nuncupatus. Amplius Vipera ſecundùm alios appellatur cancer minimus, nonnullis pinnothera cognominatus, qui, vt voluit Plinius, vacuis oſtreorum teſtis ſe condit, deinde auctus in capaciores migrat: hac de re à Lucano hæc vipera cuſtos pretioſæ conchæ nominatur hunc in modum. F

Vipera nomen anus. *Vipera piſcis.* *Vipera cācri ſpecies.* *Li.6. Pharſal.*

Non Arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Aequoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ.

Lib. 3.

Alioquin apud Lexicographos græcos huiuſmodi cancellus πιννοθήρις dicitur, qui, ex Atheneo, pinnam ſemper concomitans, illam hiantem obſeruat, num piſciculi in eam ingreſſi ſint; ſiquidem leui morſu comprimendam concham, prædamq; illapſam capiendam eſſe docet. Quamuis alij fuerint huius opinionis, Lucanum, loco citato, non de prædicto animalculo verba feciſſe, ſed de vipera Serpente in mari rubro potiſſimum verſante, quæ conchas margaritiferas ibi diligentiſſimè obſeruat. Demùm illam ophitis marmoris ſpeciem punctis nigris in liuido corpore conſtantem Lithotomi noſtræ ætatis viperam Ægypti appellant. Ex altera parte apud Græcos, vocabulum, ἔχιδνα, quod viperam denotat, maiori æquiuocatione laborare videtur: Nā Sanctius in commentarijs ad Alciatum, vbi icon Bellerophontis Chimeram extinguentis repræſentatur, echidnam chimerę fuiſſe matrem retulit; idemq; Cęlius aſſeuerat. Gyraldus verò Echidnam fuiſſe nympham prodidit. Verùm Heſiodus in Theogonia, Echidnam ſtatuit eſſe nympham, parte ſuperiori ſpetioſam puellam, infima verò immanem Serpentem, in ſpecu quodam verſantem, & cruda mandentem: quæ tandem cum Typhone mixta Cerberum Inferorum canem, & Hydram peperiſſe dicitur. Hæc fortè apud Euſtathium vocatur ἐχίδνα μιξοπάρθενος, nimirum vipera virgini mixta. Immò Tzetzes hāc memorans ſic legit. ἡ ἐχίδνα περὶ λυδίαν στέρνα, καὶ κεφαλὴν κόρη, τὰ δὲ κάτω ὄφις. Hæc igitur erat virgo vmbelico tenùs, reliqua Serpentis ſpecies, quæ poſtmodum, Herodoto teſte, compreſſa ab Hercule Agathyrſum, Gelonum, & Scythum concepit: nam Hercules boues Geryonis agens, cum in Scythiam perueniſſet, accidit, vt equæ eius à curru ſolutæ paſcentes, ipſo interim dormiente, aliò migrauerint; quare experrectus eas indagans in antrum quoddam à prædicto monſtro ex virgine, & vipera integrato habitatum ingreſſus eſt: quod monſtrum ſe illi equas reſtituturum promiſit, dummodo cum ipſo prius congrederetur. G H

Vipera Aegypti quid ſit. *Embl. 14.* *Echidnæ æquiuocationes.* *Lib. 4.*

In genere muſcarū quædam ſpecies viperis valdè ſimilis, echidna appellatur, quam multi authores non proletarij ab hac ſignatura aduerſus viperarum ictus non mediocriter valere aſtruunt. Ad finem hoc nomen (echidna) à Poetis pro hydra, ab Hercule ſuperata accipitur. Id præſtitit Ouidius in Faſtis, quando cecinit.

Echidna eſt quædā muſcæ ſpecies. *Lib.3.*

Sangui-

A *Sanguine Centauri, Lernea sanguis echidnæ*
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Interdum echidna pro quocumque Serpente sumitur; ideòque Ouidius in hoc sensu sic canebat. *Lib. 4. Metam.*

Oris cerberei spumas, & virus echidnæ.

Alibi quoq; idem author echidnam in eodem significatu vsurpauit canens. *Lib. 9. Metam.*

Pars quoq; Lernea Serpens eius vnus echidnæ.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

B QVIDAM Grammatici viperam, quoniam vi pariat nuncupatam fuisse opinatur: quandoquidem Priscorum nonnulli à fętu exeunte aluum matris lacerari commenti sunt. At secundùm rei veritatem vipera, dicta est quasi viuipara, & per contractionem vipara, & vipera: cum hæc, in genere Serpentum, oua intra aluũ concipiat, deinde fætum viuum enitatur. Ideo Nicander in Theriacis sic canebat.

Sola etenim viuo grauidatur vipera fœtu,
Mortua cum reliquum passim genus oua reponat,
Squamigerosque greges per inhospita tesqua propaget.

Quicquid scribat Suessanus in Commentarijs ad Aristotelem, quòd vipera non sit Serpens: cum Serpens à Philosopho appelletur ὄφις, & vipera ἔχις. Clarissimus Mercurialis optimo iure hoc Suessani nugamentum admiratur: propterea quòd Aristoteles alibi viperam in genere ὀφεῶν, ideſt Serpentum collocauit. Quamuis, ad mentem ipsius Philosophi, vipera duabus conditionibus reliquo Serpentum generi non conuenientibus gaudeat: prima est, quòd vipera fætum viuum edit; altera est, quòd brumali C tempore cæteri Serpentes sub terra, viperę autem sub saxis stabulantur. In afferti confirmationem, doctrinam Auicennæ, & Plinij in medium afferremus, qui nominantes Serpentem, viperam per excellentiam intellexerunt: sicuti hoc nomen ὄφις apud Græcos, quod per excellentiam aliquando pro vna specie Serpentis, ideſt pro vipera vsurpatur. Immò Oppianus de congressu murænæ, & Serpentis verba faciens, nominando Serpentem viperam intelligere voluit. Insuper vipera, ex mente Physiologi, nepa cognominatur: cum nepa stimulo libidinis agitata caput maris præcidat, & tandem ipsa ab exeunte fætu necetur. Hæc opinio absurda esse videtur: cum nepa, ex probatorum authorum sententia, scorpius esse perhibeatur. *L. 1. de Gener. Anim. cap. 10.* *Lib. 5. de Gen. An. c. vlt.* *Nepa num sit vipera.*

Cæterum animaduertendum est, quòd vipera est Serpens in marem, & fæminam distinctus. Quamuis Latini vocabulorum inopia coacti, vna, & eadem voce, tam marem, quàm fæminam complectantur: nam habent infinita alia nomina, velut Simia, mustela, columba, & similia, quibus vterq; sexus denotatur. At Græci copia nominum redundantes, duobus distinctis vocabulis, viperam marem, & fæminam designant: cum D ipsis vipera mas ἔχις, fæmina verò ἔχιδνα nominetur. Circumfertur enim hoc vulgatum carmen.

Vipera Romanis, Græcis dicetur ἔχιδνα.

Quapropter Græci suas de vipera historias inscribunt. Περί ἔχεως, καὶ ἐχίδνης. Quoad etymum, grauissimi authores retulerunt viperam Græcis nuncupari ἔχιδναν παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτου. nimirum quia ad interitum vsque fætum contineat: quandoquidem ventrem matris, hora paritionis, à fætu lacerari credebant. At Suidas, & author etymologici tradiderunt ἔχιδναν dici posse παρὰ τοῦ ἔχειν αὐτῇ τὸ ζῷον, quoniam vipera intra aluum animal contineat, ad aliorum differentiam Serpentum, qui oua concipientes, eadem enituntur. Hæc autem etymologia, vt nostra fert opinio, magis probanda est. Hodie in Græcia (teste Bellonio) quidam Serpens, echendra cognominatur corrupto nomine ab echidna: nihilominus hic Serpens ipsi vera vipera esse non videtur. Varinus παλαιοὺς ὄφεις pro viperis vsurpat: cum tamen prædictæ voces pingues Serpentes denotent: πίος enim pinguedo exponitur. *Echidnæ etymum.* *Echendra quod nomẽ sit.*

Italis, ex Mipho, & Leoniceno, hæc beſtia maraſſus nominatur. Quod autem maraſ- E
In Miſcell. ſus, & vipera ſint ſynonima, authores inter ſe ſententijs variant. Primitus tradit Budeus ſe Romæ viperam, quam Itali circulatores, ſub nomine Maraſſi, oſtentant, ſæpè diuq; aſpexiſſe, atq; Priſcorum viperam haudquaquam ſibi viſam fuiſſe. Alij pronunciarunt Maraſsum eſse Serpentem venenoſum longitudine vnius cubiti, coloris cinerei, & oculis minimis, nec non igneis refertum, quæ conditiones in vipera minimè obſeruantur. Præterea Quatramius in ſua hiſtoria Theriacæ, & Mithridati, maraſsos contemplatur vario colore inſignitos, nempè ſubrubro, ſubflauo, cinereo, nigro, leucophæo, & varium arenarũ colorem imitante; cum vera vipera ſubflaui, & rufi coloris eſse perhibeatur. Inſuper addit maraſſi oculos eſse rubicundos; cum oculi viperæ ſubrubri conſpiciantur. Item vipera quaſi ſummitati caudæ innixa incedit, quem greſsum natura maraſſis non conceſſit. Ad finem maraſsum marem quatuor armatum dentibus eſse atteſtatur, cum vipera mas duobus tantummodo muniatur. Quare hic author omnes maraſsorum conditiones potius aſpidibus, quàm viperis competere aſseuerat.

In lib. de Dipſ. & Thir. Ex altera parte viri doctiſſimi affirmant viperam Antiquorum à maraſſis Italorum minimè diſcrepare. Nicolaus Leonicenus hoc argumento licet leui viperam eſſe maraſsum aſtruit: nimirum quoniam Ariſtoteles, & alij authores non vulgares à ſola vipera inter cęteros Serpentes viuum fętum in lucem edi ſcripſerint; qui partus Maraſſis Italorum competit. Leue autem prædictum opinamur eſse argumentum, cum etiam Ceraſtes, ſeps, & alij Serpentes huius generis, ad inſtar viperæ, & maraſſi, viuum animal enitantur. Præterea Cælius Rhodiginus viperam vulgò maraſsum nuncupari, & nomenclaturam minimè barbaram eſse ſuſpicatur; cum à Populis Marſis deducatur, qui huiuſmodi Serpentum genus familiariter pertractant, & viperam appellitant. Prædictis addere poſsumus maximam viperæ Antiquorum cum maraſſis Italorum conuenientiã; ſiquidem Aetius ſcriptum reliquit viperam eſse flauam, & Nicãder illam Ceraſti aſſimilauit. Nihilominus hunc viperæ colorem melius expreſſit Galenus, quando viperam ſubrufam prædicabat, qui color, ſi maculæ nigricantes Maraſſi demantur, optimè quadrat. F

Lib. 6. lect. Ant. ca. 16.

In lib. de Ther. ad Piſ.

Deinde Ceraſtis, cui ex Nicandro, vipera eſt ſimilis, demptis corniculis, prædicti coloris eſse celebratur. Itaq; Nicander viperæ colorem ſilentio inuoluit, ſatis eſse arbitratus viperam Ceraſti cõparaſse: cum huiuſmodi Serpentes viuos fœtus, & non oua pariant. Amplius Nicander viperæ fęminæ plures dentes, mari autem binos aſſignat, pariter Aetius totidem. Verùm hic dentium numerus Maraſſo Italorum, & fœminæ, & mari competit. Neq; refragatur noſtræ opinioni Nicander, quando dentes viperæ latos deſcribit; cum tamen in Maraſſis noſtris exiles obſeruentur: ſiquidem lati in comparatione addentes aliorum Serpentum Nicandro dicebantur. Inſuper cauda Maraſſi fœminę magis κολόβην nempè mutila, quàm mari ineſt: quemadmodum de ſua vipera Nicander toties decantauit. Immò maraſſi ictus eadem generat ſymptomata, quæ de morſu ſuæ viperæ Veteres prædicabant. Accedit, quòd ſoli Marſi, qui (teſte Plinio) Italiæ ſunt populi, viperas venari ſoleant, à quibus huiuſmodi beſtiæ nomenclaturam deduxerunt. Item ruſtici Bononienſis agri, Serpentes, quos peiores eſſe iudicant, nempè G
L. 11. c. 37 viperas Magaraſſos indigitant. Prædictis etiam addamus, quòd Plinius viperæ duplicem vuluam tribuit, quam prętogatiuam in Maraſſo fęmina, & duplicem penem in mare olim clariſſimus Anatomicus Gaſpar Taliacotius manifeſtiſſime, ſecans huiuſmodi beſtias demonſtrauit. Idem poſtea repetit Baldus Angelus Abbatius in ſuæ viperæ hiſtoria, veluti inferius in Anatomicis enucleabimus. Non eſt tamen negandum ad mentem Quatranij, quòd multis in locis aſpides etiam maraſſi nominentur. H

Lib. 5. de hiſt. An. Sueſsanus in Commentarijs ad Ariſtotelẽ viperã Scurtionem vocitat. Et apud Nicolum Florentinum Scorzonei viperæ nominãtur: quamuis ſint, qui ſcribant hoc vocabulum (Scorzone) apud Italos eſſe nomen generale ad omnes Serpentes, qui repunt, & dentibus feriunt; apud Hetruſcos populos, Oſcorzones appellantur viperæ; hocque antiquum nomen deducunt ab Oſco, qui olim Hetruſcis imperauit, & pro Inſigni, Serpentis Icone delectabatur: hunc autem anguem fuiſse ſpeciem Serpentis celeberrimam nempè viperam, multi affimant. Sed tandem temporis tractu, dempta litera O. ſcurzones huiuſmodi Serpentes nuncupati fuerunt. Alij referunt hoc nomen, Scurzo, eſse Hiſpanicum; nihilominus eſt Catalonicum, nec viperam propriè ſignificat, ſed illum

Ser-

A Serpentem viperæ similem, cui herba Scorzonera aduersatur. Alioquin Hispanis vipera Biuora, & Bicha, Gallis autem Vipere nominatur. Alij tradunt, quòd Arabes, & barbaram sectantes medicinam, Thyri vocabulo, omnes Serpentes, sed viperas potissimum intelligant: Idcircò affectio illa Græcis cognominata ophiasis, ipsis Thyria nominatur, vocabulo à Græcis detorto, qui hac voce, θηρίον feram indicant. Neq; hoc videtur admiratione dignum: siquidem Andromachus, & ipse viperinos pastillos ferinos appellauit, non alia fortè ductus ratione, nisi quia θὴρ, seu θηρίον nonnunquam pro vipera vsurpatur. Ideòq; pastilli, seu trochisci ex viperis parati, non immeritò theriaci cognominantur: cum tamen in hanc antidotum carnes viperarum, & non aliarum ferarum ingrediantur. Aliter vipera Labane, & Alfahay Arabibus dicitur. Alfe quoq; ad mentem Leoniceni, viperam in scholis Arabum denotat. At secundum Andream Bellunensem Alafarai, & Alfahai est nomen proprium viperæ, ex qua, illa celebratissima antidotus nempè theriaca paratur. Cæterùm leguntur apud Syluaticum nomina barbara Eosman, Synon, & Afis, quibus vipera designatur. Ars tamen esse videtur *Nomina Arabica viperæ.*
B nomen detortum à voce greca ὄφι, ophis, quæ interdum per excellentiam viperam indicare solet. Tandem hæc bestia Germanis secundum Matthiolum, Brandischlangen, secundum alios, Ein Nacer Sotter, & secundùm Gesnerum, Ein Bectnater, Viper natar appellatur.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

PERSONANT Suessani monimenta, ad rem nostram, nulla consideratione digna in cõmentarijs ad Aristotelem, viperam ad genus Serpentum minimè reduci posse: cum Aristoteli vipera ἔχις, & Serpens ὄφις nominetur: & tamen Aristoteles (annotante clarissimo Mercuriali) viperam inter Serpentum genera enumerauit: vt etiam paulò ante attestati sumus. Similiter explodenda est illorum opinio, qui *Lib. 5. de gener. An. c. 10.*
C ἔχιν ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, scilicet viperam marem à fæmina genere, & natura discrepare arbitrati sunt, his potissimum moti rationibus, primò quoniam ἀπὸ τοῦ ἔχεος percussus conuulsione, non similiter ἀπὸ ἐχίδνης afficiatur: deinde quia ἐχίδνης morsus albus, & ἔχεως liuidus esse feratur: tertiò, quoniam ad mentem Nicandri, duorum vestigia dentium appareant, dum morsum infligit ἔχις, plurium verò, si momorderit ἔχιδνα. Has rationes nullum pondus apud viros eruditos habere arbitramur: siquidem classici authores conueniunt vniuersi, ἔχιν ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, non genere, non natura, sed sexu tantummodò differre; cum illum marem, hanc fæminam esse pronuncient. Auicennas species viperarum diuersas cõstituere videtur, dum scribit viperas esse Alefilati, inter quas, quercinas, & sitim inducentes reponit. Propterea ad aures Auicennæ (vt notat Leonicenus) vipera non erit nomen speciei, sed generis sub se multas species comprehendentis. Vnde etiam colligendum est hunc authorem assignare viperis multas conditiones, quæ ad alios etiam Serpentes pertinent. *Echis, & Echidna differũt sexu, nõ specie.*

Præterquamquod idem Auicennas videtur existimasse Thyrum esse Serpẽtem à vi-
D pera valdè diuersum: quandoquidem in varijs theriacæ descriptionibus interdũ trochiscos Thyri, aliquãdo trochiscos ex viperis nominauit. Hinc postea aliqui authores nuperi nixi Auicennæ authoritati trochiscos thyri, à trochiscis viperinis discrepare crediderunt. Gentilis Auicennæ interpres viperinã naturam nõ vni speciei, sed multis Serpentum generibus communem esse exponit. Nicolus Florentinus verba faciens de speciebus anguium, quandoq; viperam inter Serpentes cornutos in Ægypto nascentes reponit, & paulò post, ex Aristotelis authoritate, thyrum inter Serpentes ouiparos memorat: deinde addit Serpentes graciles, & oblongos esse viperas apud nos inuentas, quarum aliæ maioris, aliæ minoris malitiæ esse perhibentur: immo ipsas tanquam surdis proximas inter aspides collocat. *Serm. 4. ca. 18.*

Idem author alibi scriptis mãdauit paruas viperas in nostris regionibus stabulari, inter quas breues, & crassas nostro idiomate *Scorzoni* dictas enumerat. Hinc colligendum est hunc authorem, sub nomine viperarũ, plures Serpentes, & etiam aspides comprehendisse. Nec mirandum est ipsum fuisse hallucinatum: siquidem citat etiam Ga- *Scorzoni q Serpentes.*

lenum loquẽtem de Regina Ægypti ſemetipſam interficiente imponendo manum ſu- E
pra thyrum,cum tamen Galenus ſcribens de theriaca ad Piſonem,interitum huius re-
ginæ,nec thyro, nec viperæ,ſed aſpidi attribuerit.In eodem errore(teſte Leoniceno)
verſatus eſt Montagnana, dum echidnam,nempè viperam,ſiue thyrum ad aſpidum
genus reduxit.Et tamen Galenus in ſermone de theriaca ad Piſonem, aſpides à vipe-
ris manifeſtiſſimè diſtinguit.

In lib.de Thyro.

Albertus Magnus multas viperarum ſpecies conſtituit,& interdum ſpeciẽ pro ſum-
mo genere vſurpat: cui ſententiæ non eſt adhærendum,cum doctrina Ariſtotelis aliud
nobis inſinuet. Eſt quidem verùm in doctrina Nicandri, Æliani, & Ætij, hos angues,
nempè hæmorrhoim,ceraſtem, & dipſadem ad viperas referendos eſſe : etenim more
viperarum oua concipiunt,& fœtus viuos excludunt.Id autem inferius ad aures Euan-
geliſtæ Quatramij diligentius contẽplabimur. Prædictis Serpentibus nonnulli addunt
aſpidem, tanquam fœtus viuos patientem : cui ſententiæ refragantur Hiſtoriogra-
phi dicentes oua Crocodili,& aſpidis ſub terra occultata, & ab Ichneumone inuenta
frangi,niſi per oua aſpidum,oua aliorum Serpentum intellexerint. Præterea Galenus F
viperam lõgè diuerſam eſſe à dipſade prodidit; quod Hieronymus Cardanus minimè
animaduertens viperam cum dipſade confundebat. Hinc colligendũ eſt viperam illã
veram eſſe, cuius carnes compoſitionem theriacæ ingrediuntur: quamuis poſtmodum
detur aliud genus Serpentis catulos, & non oua enitens, quod etiam nomine viperæ
donandum eſt.

Quaratione varij Serpentes ad viperas referãtur.

Lib. 11. de ſimp. med. fac.

Idcircò Euangeliſta Quatramius in hiſtoria theriacæ, & mithridati, aſſeuerantius
dicit plures viperarum ſpecies aſſignari, cum proprijs oculis obſeruauerit aſpidem,
ſepam, & Ammoditem catulos, & non oua excludere : quamobrem non eſt contem-
nenda ſententia Pierij Valeriani,qui ad mentem nonnullorũ,ſcriptum reliquit quędã
Serpentum genera, præter viperas,animal parere; quamquam has Serpentum ſpecies
non nominauerit. Immò ſuſpicatur Quatramius, præter nominatos Serpentes, inue-
niri etiam alios, ritu viperarum, parientes quemadmodũ vnuſquiſq; varias anguium
ſpecies in capſulis diſtinctis claudendo obſeruare, & conſpicari poterit.

Serpẽtes fœtus viuos excluden-tes.

L. 14. Hie-rogl.

Præter hæc, ratione coloris,viperæ inter ſe differre dicuntur: nam Porta fatetur ſe G
obſeruaſſe mutatione Soli, in quo huiuſmodi beſtiæ viuunt, alias virides, alias ru-
bras, alias rufas, alias albas, alias nigras inueniri. Vnde Cardanus quoque magnam
diuerſitatem viperarum in colore, ob locorum, & regionum ſitum, annotauit. Ne-
que admiratione vlla teneri debemus:ſiquidem Pauſanias in Æthiopia,& Libya vipe-
ras nigras eſſe teſtificatur:etenim illud clima non ſolum indigenas,ſed etiam aduenas,
temporis tractu fuſcat.Deinde meminit Cardanus,in recẽſendo tabis remedio, cuiuſ-
dã viperæ rubræ craſtæ,& breuis ab Italis *Milori* nuncupatæ:quamuis poſtea Matthio-
lus in commentarijs ad Dioſcoridem hanc opinionem explodat dicens, Serpentem,
quem Mediolanenſes, & cæteri Inſubres vocant *Milort* à vipera diſcrepare : cum hoc
animal ſit innocentiſſimum, & domibus familiare ; vipera autem ictibus perimat. In
prędictorum confirmationẽ addemus verba Bellonij pronunciantis,quòd curioſitas,&
deſiderium cognoſcendi viperas effecit,vt ipſe in Anglia,Gallia, Italia,Græcia, Aſia,
& Ægypto, viperas colore, & forma diuerſas obſeruauerit.

Li.4.Phyt. c.28.

Differẽtiæ ratione coloris.

Li.2.c.16.

Nonnulli, ratione veneni, viperas inter ſe diſcriminare conantur, dum alias vene- H
natas, alias non venenatas eſſe conſtituunt. Non venenatas autem magnas, & capri-
mulgas nuncupatas eſſe aſſerunt ; quia libenter caprarum, & vaccarum vbera fugant:
cum tamen hoc Serpentum genus à viperis omninò ſegregandum ſit. Alij ponderan-
tes ſymptomata morſus illius Serpentis *Eſcurzo* nominati eſſe ſimilia ſymptomatibus
inductis ab ictu viperæ, talem Serpentem ad viperarum genus retulerunt:cum tamen,
toto cælo,à vipera diſcrepet:eſt enim animal longitudine ſeſquipalmari,parte infima
tenui, & paulatim ad caput vſq; craſſeſcente,capite craſſo,& quadrato,ore magno,&
hiãte,lingua nigra,& mucronata,dentibus puſillis,quibus ferit, licèt etiã lingua inſtar
aculei ſcorpionis pungat,prędítũ eſt colore cinereo nigricãte maculis diſtincto,tardè
incedit,& deniq;(teſte NicolaoMonarde)eius morſui ſola herba Scorzonera occurrit.

Differẽtiæ viperarum ratione veneni.

Ratione magnitudinis, & paruitatis, promulgat Atheneus beſtias ex vipera ma-
re, & murena genitas eſſe alijs viperis minores, variegatas, & quodammodo al-
teram viperarum ſpeciem repræſentare. Item Amatus Luſitanus in Dioſcoridem

In lib.de ys,quorum morſus eſt venenatus.

animad-

A animaduertit viperas in Hispania nõnisi cubitales inueniri. Ex altera parte viperas etiam immensæ magnitudinis reperiri, Strabo retulit: quandoquidem Porus Indorum Rex Augusto dona misit, viperas ingentes, Serpentes decem cubitorum, testudinem fluuiatilem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem. Ælianus quoq;, ex aliorum sententia, viperas Trogloditæ Regionis ita grandes constituit, vt longitudinem decem, & nouem cubitorum æquent. Cardanus etiam tradidit viperas longitudine viginti pedum in aurea Castillia versari; quam veritatem Scaliger sibi persuadere non potest. Cùm tamen hoc à veritate penitus alienum esse nequeat: nam quemadmodum homines pro varietate Regionum, & natura, & proceritate differunt; idq; fit ratione caloris innati, qui in alijs imbecillis, in alijs validus dominatur. Ita etiam reliqua animantia, & quicquid est vitæ particeps, pro diuersitate climatum, inter se discrepare solent: quocirca Nicander iure optimo scriptum reliquit magnas, & paruas viperas inueniri. Itaq; Europa paruas, & breues nutrit viperas; cum hoc clima, in comparatione ad Asiam, frigidum sit: & viperæ veluti, & cæteri Serpentes frigidæ sunt naturæ, & incolentes Regionem frigidam calorem innatum habent robustiorem, & maiorem cibi copiam assumunt, quàm habitantes regionem calidam. Pari ratione caliditas Asiæ defectum naturæ frigidæ viperarum supplet, veluti frigiditas Europæ earum incrementum remoratur. Propterea Nicander in Theriacis hanc diuersitatem Viperarum memorat hunc in modum.

Lib. 5. *Li. 9. c. 33.* *Exercit. 175.* *Viperæ Europæ quales.*

B

Hic quoq; vipeream, quæ cernit acuta, figuram
Aspicias, vt non vno se corpore prodat,
Et nunc hæc longum, paruum trahat illa volumen,
Ne pare consimiles forma sit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit nostra hæc Europa minores.
Tum qui molle supra prætendat cornua guttur,
Et quodam candore micent, alij ad scopulosos
Scironis montes, alta & Pannomia, & ipsum
Riphæum, & dictum Corui cognomine pagum,
C *Et canentem habitant Aselenum quin, & alumna*
Fert Asia vltra tres longis qui tractibus vlnas
Se tendant, rigidum quales Boccatteron, atq;
Arduus Aegages, & celsus Cercaphus intra
Se multos refouet.

Viperis igitur, & alijs Serpentibus redundãt Europæ montes, nimirum Sciron, Pannomia, Aselenus, Corax, & Riphæus. Sciron autem celebratur mons saxosus in Græcia apud Athenas, ita cognominatus à Scirone latrone, cuius ossa (postquam fuit à Theseo superatus) in prædictum montem conuersa esse perhibentur, vt monimẽtis mandauit Ouidius. At Buccateron, Ægages, & Cercaphus montes Asiæ viperas Europeis multò longiores nutriunt. Hoc verum esse nobis persuadet Bellonius, qui viperas Ægyptiacas, ratione amplitudinis pellis, à nostris discrepantes obseruauit: etenim pelles illarum tomento repletæ duplo maiores apparent, quod viperis aliarum regionum contingere minimè conspicatus est. Tandem vt differentijs coronidem addamus Prosper
D Alpinus sermonem habens de medicina Ægyptiorum, scriptis mandauit in Illyrio stabulari viperas vnico in fronte cornu insignes, Italorum viperis valdè similes, capite latiore, & compressiore, mas albuui gerit conu, fæmina duo tanquam acus in syncipite gestat, Cerastes tamen non sunt, immò ictu eadem, quæ vipera, patientibus symptomata afferunt; hasq; Ægyptij Thair vocant, voce non longè diuersa à θὴρ, quo nomine multi authores, vt relatum fuit superius, viperam indigitare solent: immò id in maiorem admirationem trahit Prosperum Alpinum, quòd Ægyptij ex his bestijs cornigeris suam theriacam concinnant.

Viperæ mõtanis locis delectãtur. *L. 8. Metã.* *Li. 2. obser. cap. 70.* *Lib. 4. c. 8.*

E

FORMA, ET DESCRIPTIO.

VIPERA eſt venenoſus Serpens, pollicis craſſitudine, duorum cubitorum longitudine, plus minuſuè, varij coloris, plano, latoq; capite, recta incedens ceruice, reliquo corpore reptans, & ſaltuatim in animalia irruens. At rectius poſſumus aſſeuerare, quòd vipera ſit longitudine cubitali, & ſæpè prolixiore, colore ſubflauo pluribus maculis conſperſo. Mas habet caput anguſtum, & acutum, collum craſſius, & reliquum corpus tenuius, quàm fæmina: paulatim cauda illius, ritu aliorum Serpentum gracileſcit, non autem aceruatim vt cauda fæminæ, ſquamas habet circa extremitatem caudæ aſperiores, quas ira percitus ſubrigit; quemadmodum plumæ galli gallinacei inter dimicandum eriguntur. Meatus excrementorum in cauda eſt ventri propinquior. Dentes canini illi duo inſunt, fæminę verò plures, veluti Nicander in F
Theriacis eleganter decantauit his verſibus.

Τοῦ μὲν ὕπερ κυνόδοντε δύο χροῒ τεκμαίρονται
Ἰὸν ἐρευγόμενοι, πλέονες δέ τοι αἰὲν ἐχίδνης.

Ideſt.

Huic gemini apparent dentes in carne venenum
Fundentes verubus ſed fæmina pluribus atrox.

Vel rectius.

Quem gemino natura armauit dente canino,
Vulnere tabifico, ſed plures ſemper echidnæ.

Vtrum modo prædictus dentium numerus tam in viperis maribus, quàm in fæminis reperiatur nec ne; hoc inferius in Anatomicis diſputabitur. Itaque omnia, quæ hactenus de figuris viperarum dicta ſunt, in iconibus tam maris, quam fæminæ manifeſta conſpicientur. Hanc autem deſcriptionem menti tum veterum, tum nuperorum authorum conformem eſſe ex eorummet doctrina patefaciemus. In primis Galenus ſcri- G
bens de Theriaca ad Piſonem, vbi, pro theriaca concinnanda, viperas fœminas ſumendas eſſe præcipit: ſic inquit. Viperæ ſunt ſubflaui coloris, admodum agiles, collum maximè porrigentes, oculis ſubrubentibus, inuerecundis, atq; feri intuitus, capite latiore quàm in mari, quem etiam viperæ fæminæ reliqua corporis mole excedunt. Meatus excrementorum propius caudam ſitus eſt. Canini dentes mari duo, fæminæ verò plures inſunt.

Deſcriptio viperæ ad mentē Galeni.

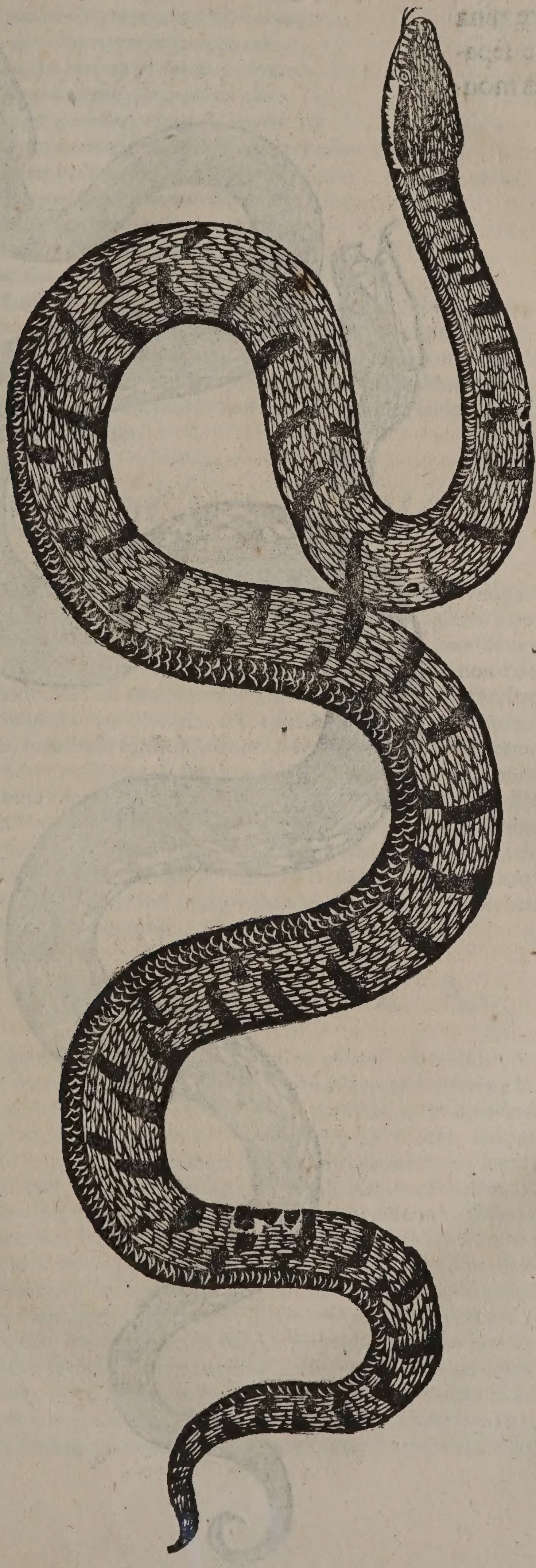
Auicennas ſermonem habens de venenis, viperas celebrabat habentes caput preſſum, & latum, vbi ceruici annectitur, & corpore admodum longo attribuens fæminæ dentes plures vtrinq;, cum mares in omni latere, vno tantùm muniantur. Nam fieri poteſt ad mentem Galeni, vt mares etiam plures habeant dentes, non loquēdo tamen de caninis; quemadmodum inferius in Anatomicis explicabitur.

Aetius viperam fæminam colore ſubflauo, & multis notis inſtar rotarum exornatam prædicabat, magnitudine tamen cubitali, cauda aceruatim in tenuitatem deſinente, oculis ſubrubris, capite latiore, collo anguſtiore, aluo ſinuoſiore, & deniq; dentibus H
quatuor caninis præditam, quæ innixa caudæ graditur. At viperas mas, ad mentem eiuſdem Aetij, prædicti eſt coloris, capite anguſtiore, & collo craſſiore, cuius cauda paulatim imminuitur, & alacrius mouetur. Cardanus in præſtantiſſimis viperis caput latum, erectum, & cauum, figura rhombi, oculos viuaces, breue corpus, & motum alacrem commendabat. Clariſſimus etiam Mercurialis viperam marem à fæmina in hoc differre ſcribebat: quoniam fæmina caput latius, ceruicem minus elatam, dentes quatuor, corpus craſſius, & breuiorem caudam habeat, tardiuſq; incedat: cum viciſſim mas capitis ſit anguſtioris, ceruicis magis elatæ, corporis longioris, & tenuioris, duobuſq; tantummodo dentibus refertus. Cùm poſtmodum viperæ omnes coloris cinerei, interdum ſubflaui, & maculis nigris, vt plurimum diſtinctæ conſpiciantur. Quæ omnes notæ apud Nicandrum in theriacis habentur, dum his verſibus in latinum ſic tranſlatis canit.

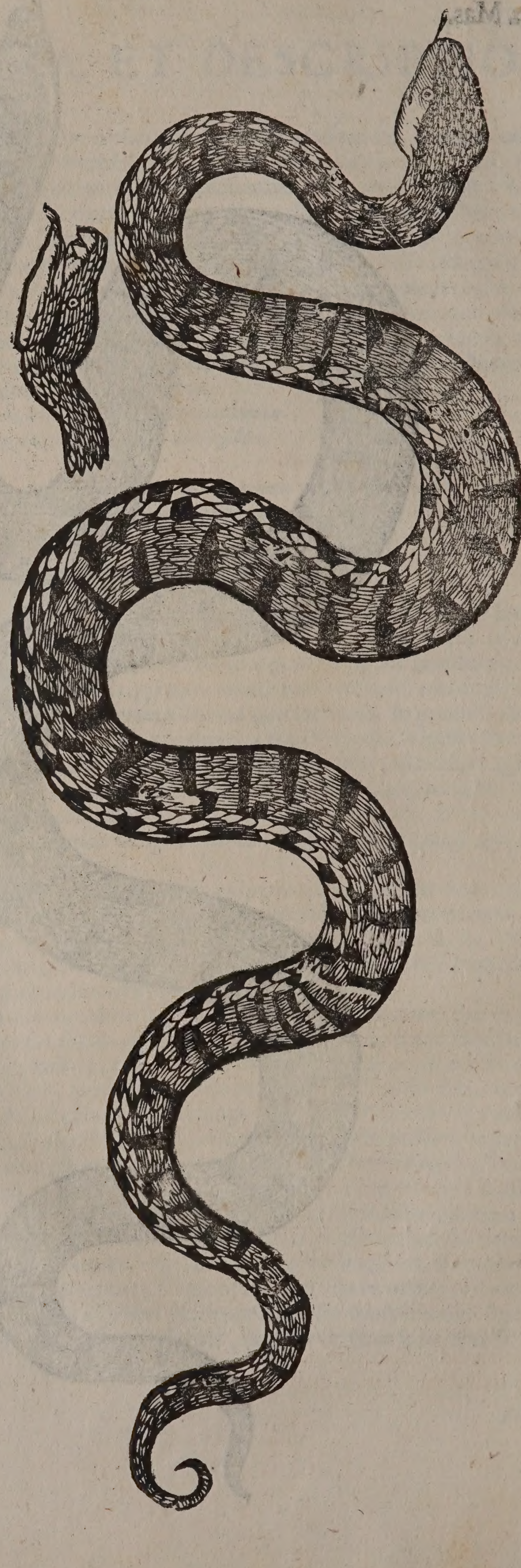
Lib. 2. de uen.

Fæmina

Vipera Mas.

Vipera fœmina cum capite ſeparato, dentes monſtrante.

A *Fœmina ponè trahit ceu mancam vipera caudam;*
Perpetuo duris horrentem tergora squamis,
Et per opaca pigrum reptat dumeta volumen.
Ipse sed acre caput mas fert prolixior illa
Quandoq;, & quandoq; minor: sed non ita lato
Ventre patet, mutila est, similisq; per omnia cauda.
Prolixi semper tractus, similes quoq; squamæ.
Atque irritato quoties excanduit ira,
Sanguineo facies, oculiq; rubore coruscant,
Distisaq; micans celer increpanteq; lingua
Obliquam sinuat postremo in corpore caudam.

Cæterùm Amatus Lusitanus retulit viperam in Hispania esse cubitalem, capite presso, & acuto, in quo veruca conspicitur, dorso veluti quadam catena depicto. Quicquid asseruerit Belluacensis ad mentē Physiologi, de vipera ad vmbelicum vsq;, faciem hu-
B manam habente, deinceps verò crocodili specie decorata, tribusq; tantummodo dentibus armata, cum meatu excrementorum paruo, ad instar foraminis acus, itaut per os tantùm concipere perhibeatur.

PHYSIOGNOMONICA.

ANIMALIVM descriptio speculandi ansam præbere solet Physiognomis, quos hominum mores ex corpore, vultuq; disquirendi labor agitare solet. Itaq; hi meditantes in humanis oculis quasdam rubētes maculas, quales vt plurimum in oculis viperini conspiciuntur, tales esse homines opinantur, qui non à domesticorum sanguinis effusione, neq; ab vlla impietate, & vaframentis abstinent. Propterea insignis ille vir Io. Baptista Porta huiusmodi oculis Ezelinū de Romano humani san- *Lib. 3. Physio. c. 5.*
C guinis inexplebilem, præditum fuisse suspicatur. Hac de re Iouius non temerè illi vipereos oculeos, atrocem pallorem, & feralem frontem attribuebat, qui moribus plusquam barbaris imbutus ferro, & flammis, vrbes, & multa corporum millia excidit. Item Ioannes Maria Vicecomes viperis oculis, & venenum ferè spirantibus insignitus, sæuus princeps fuisse perhibetur: etenim carnificinam inauditæ crudelitatis in suos ciues exercuit, dum prægrandibus, & voracibus canibus humana carne nutritis, fera immanitate homines sibimet ipsi inuisos obijciebat, vt, incredibili horrore populi, confestim ab illis discreperentur.

ANATOMICA.

IN dissectione viperini capitis cerebrum subnigri coloris conspicitur, & adeò pusillū, vt vix quantitatem quatuor granorum milij adæquet: propterea hoc animal *Cerebri viperini quātitas.*
D à quibusdam calidum, & siccum esse creditur; quoniam immodicus calor cordis à frigiditate cerebri temperari nequeat. Auriculis viperæ carent, sed earum loco quasdam cauernas habent: etenim Plinius tradidit animalibus fætum viuum parientibus aures inesse eminentes, exceptis cartilagineis, vitulo marino, Delphino, & viperis, quæ quibusdam foraminibus, pro auribus, vtuntur. Quoad dentes, Gesnerus tradit quosdam viperinum caput secantes, quatuor oblongos dentes in superiori mandibula spectasse; cum alij dentes tam superioris, quàm inferioris maxillæ, ob paruitatem, non appareant, seu maxillam acu fricando asperitatem, & stridorem percepisse; hos pusillos dentes, tàm in viuis, quam in mortuis viperis, nisi auferatur vesicula, in qua conduntur, nemo vnquam intueri poterit. Baldus Angelus Abbatius quatuor dentes *In l. de nat viperæ cap 16.* caninos tàm mari, quàm fæminæ viperæ attribuit, cum hoc tamen discrimine, vt mas duos habeat deciduos; ideoq; non admirandum esse putat, si interdum maris dentes duos tantummodo esse conspiciamus. Quamobrem Authores Nicandrum secutos procuidubio hallucinari statuit; quando pronunciat demorsos à vipera mare duo tantùm

vlcu-

Dentes viperini quot & quales ſint.

vlcuſcula,& à fæmina quatuor reportare:cum duos dentes maribus, & quatuor fæminis ſemper ineſſe crediderint.Et tamen vipera mas,antequam illi duo dentes cadant, quatuor etiam vulneribus poſſit patientes afficere: hæc autem ſententia ſi ſit vera nec ne,indiget animaduerſione:quādoquidē noſtri circulatores viperas quotidie pertractantes, duos tantùm dentes tam in mare, quàm in fæmina ſe obſeruaſſe referunt. E

Ordo dentium viperæ.

Nos igitur, decocto viperæ capite, & carne diligenter à cranio ſeparata, duplex dentium genus conſpicati ſumus, vnum,quo hæc beſtia ſe tuetur, & mordendo venenat, alterum, quo ad mandendum vtitur. Hi autem ſunt dentes quatuor ſupra triginta ab Antiquis non deſcripti: cum in gingiuis occultati non appareant. Horum autem talis eſt ordo, nam præter quatuor caninos nominatos,duodecim in ſuperioribus maxillis, nimirum ſex in vtroq; latere conſpiciuntur; ſuntq; ad inſtar ſerræ verſus gulam, & aliquantò maiores dentibus armantibus inferiores maxillas.Inferiores dentes ſunt viginti duo, nempè vndecim in quolibet latere, quocirca, quando authores memorant vulnera à dentibus viperinis inflicta,eos de caninis dentibus verba facere opinamur;cum cæteri dentes horum animalium illis ignoti fuerint. Quandoquidem Veteres, harum ferarum caninos tantummodo dentes deſcripſerunt, quos vidimus perforatos,& veſicula veneno plena munitos,quæ nouo toxico quotidie repletur, dum prius in ictu conſumptum fuerit. Etenim quemadmodum in ſingulis animalibus aliqua ſemper generantur excrementa,quæ per partem determinatam extra corpus truduntur : ita etiam viperæ venenoſum excrementum per dentes euacuant, dum ſe defendentes, mordendo cætera animalia venenant. Hoc etiam præſtat ſcorpio, qui in cauda aculeum perforatum inſtar dentium anteriorum viperæ poſſidet, & ſub aculeo habet veſicam veneno plenam, quod punctis animalibus communicat. F

Priſci omnes dentes viperæ non cognouerūt

Canini dētes viperarū ſunt ad tutelam.

Neq; mirandum eſt viperas caninis dentibus ad tutelam tantùm ſibimet à natura comparaſſe:ſiquidem accidit idem piſci piſtrici roſtrum,hinc inde dentatum poſſidenti, quos dentes huic animanti nonniſi ad tutelam, natura impertita eſt. Quod autem noſtri viperarum venatores pronuncient ſe tam in mare,quam in fæmina duos tantùm dentes conſpicatos fuiſſe,inde natum eſſe credimus,quoniam cæteri in gingiuis latentes non videantur:deinde hoc genus hominum tanquam rude,& imperitum nunquam anatomen harum beſtiarum exercuit. G

Pulmo viperarum.

Cor viperarū qualc.

Iecoris viperini figura.

Ventriculi viperini locus.

Pulmo in viperis veluti veſicula oblonga membranoſa, varijſq; meatibus plena, & aere turgens obſeruatur. Item cor grandiuſculum apparet, & mobile in pericardio; hocq; quando animal alexipharmaco necatur concitatius mouetur,quam ſi ferro interimeretur, ob repugnantiam alexipharmaci ad venenum. Iecur eſt oblongum veluti admodum craſſa per medium percurrente,quæ dimanans à corde ad extremam vſque caudam Serpentis progreditur. Ibi etiam viſuntur venæ, ſeu arteriæ, quæ à corde, & hepate ad gingiuas, ſeu veſiculas dentium aſcendunt: cum in veſica fellea tanquam in propria lacuna contineatur hæc materia venenoſa, quæ inde ad dentes defertur. Poſſumus autem neceſſariò atteſtari hanc venenoſam materiā in cyſti fellis reſidere, quoniam neq; hepar, neq; cor, neq; ſanguis viperæ venenum participant. Ventriculus ſub iecore latitat,cui æſophagus adhæret cum aſpera arteria ad pulmones vſq;deſcendente. Splen colo inteſtino annectitur. Colon flexuoſum eſt, & in latere ſiniſtro terminatur.Rectum autem inteſtinum à fundo ventriculi dimanare videtur,ſed poſtquam de inteſtinis viperinis fit ſermo; Hic vnum animaduerſione dignum eſt; nam accidit hoc anno trigeſimo octauo ſupra milleſimū, & ſexcenteſimum, dum hæc ſcriberemus, vt inteſtinis multarum viperarum, pro trochiſcis ad parandam teriacham diſſectarum, multi vermiculi rubeſcentes, omnium pharmacopæorum admiratione, inuenti ſint. Quemadmodum oculatus teſtis Excellentiſs. D.Ouidius Montalbanus Medicus Collegiatus nos monuit, & ſingulari humanitate hoc lubricorum genus miſit ponderandū. Quare non valdè demirati ſumus,in auſtrina conſtitutione,hoc animantium genus in cunctis animalibus procreari poſſe, dum pituita iuſtò copioſior in inteſtinis colligitur, quæ poſtea calido prædita putreſcit: immo dum validus pituitæ calor in pituitoſam, & putreſcentem materiam agit, ſole concurrente, vermes producuntur, iuxta vulgatum carmen. H

Lumbricos crudus perſeminat humor in aluo.

Veluti in quacunque alia corporis parte, prædictis confluentibus in vnum cauſis, gi-

gni

A gni possunt, nimirum in dentibus, in pulmonibus, secundum Alzarauium, in renibus, & vasis seminarijs, secundum Plutarchum: superiùs enim in Rubrica de Serpentum generatione, Icon cuiusdam animalculi per lotium excreti fuit exhibita. Et demum Conciliator in capitibus arietum vermes aliquando genitos vidisse attestatur.

Tandem renes etiam ibi obseruantur. Quoad partes generationi destinatas, scripsit Aristoteles nullum piscem testes habere, neque animalia pedibus carentia, vt Serpentes. Verùm hanc Aristotelis doctrinam sectio anatomica redarguit: quandoquidem inter pisces oblongos, delphini, & vituli marini testibus insigniuntur. Item vipera mas non solum duos, sed quatuor testes. & duplicem penem habet, quemadmodum inspectio anatomica manifestat. Hi penes ad radicem vsq; caudæ terminantur, in quorum summa parte pelliculæ tegentes penes, & in parte anteriori asperitates quędam conspiciuntur. Idcircò non erit veritati consonum à vipera in congressu caput maris præcidi, neque genituram per os emitti: in quem errorem grauissimi authores inciderunt. *Lib. 4. de part. An.* *Penes, & testes viperarum.*

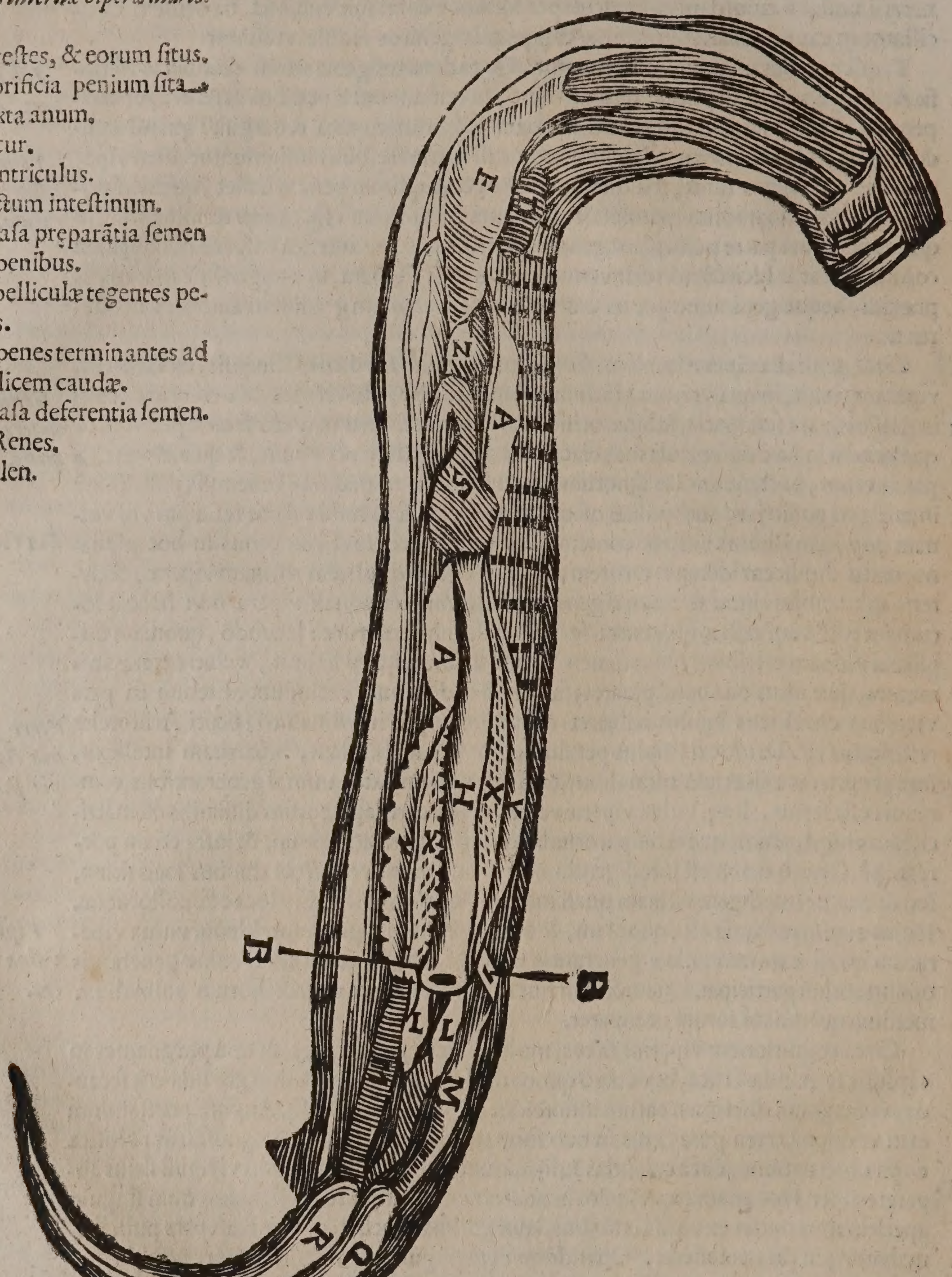
B Circa genitalia viperæ fæminæ, Gerardus Bouman Medicus Cliuensis, ex Gesnero, viperam secuit, in qua vterum bifidum conspicatus est, vbi receptacula ouorum veluti in gallinis, vasa seminaria, & bina orificia obseruantur. Vtrum modò semen per vtrumque penem in hæc duo oscula mas eiaculetur, an interdum per vnum, & quandoque per alterum, hactenus nobis ignotum est: cum hoc in animalibus venenosis difficillimè inuestigari possit: hæc autē vuluæ oscula in postrema ferè caudæ parte resident: vbi vuluam duplicem Plinius videtur contemplari. Vnde Nicolaus Leonicenus in hoc pliniano textu duplicem detegit errorem. Primò, quia duplicem vuluam viperæ, & cæteris animantibus intra se animal generantibus assignet, quasi vipera non habeat locum inter illa animalia, quæ extra se viuum fætum emittunt: secundò, quoniam duplicem vuluam ei tribuat; cum tamen vipera vnam tantùm habeat, veluti cæteræ animantes, quæ intus oua concipientes, fætum deinde viuum excludunt. Etenim ea pars vteri oua continens lumbis adhæret cum ostio supra intestina sito; sicuti Aristoteles testificatus est. Deinde si Plinius per duplicem vuluam bifidam, bipartitam intellexit, C hæc proprietas alijs etiam animalibus, tam intra, quam extra animal generantibus, communis esse fertur. Itaq; vulua viperæ veluti, & illa cartilagineorum dissimilis est matrici, tàm viuiparorum, quàm ouiparorum: siquidem supra ad septum, & infra etiam porrecta est. Cęterùm non est intelligendum, vt idem corpus vteri sit in duobus locis situm, sed debemus intelligere vuluam quasi mediam inter prædicta duo loca esse collocatam. Huius autem rei causa est, quoniam, & ouum, & animal generant. Ideòq; vulua viperarum quasi naturam vuluæ generantis animal tantùm, & naturam vuluæ generantis ouum tantùm participat. Quamobrem fuit necessarium, vt matrix horum animalium medium quemdam locum occuparet. *Genitalia viperæ fæminæ.* *L. 11. c. 37* *Vteri pars oua cõtinēs vbi sita sit.* *Viperæ vuluæ locus.*

Circa cognitionem viperini fætus, multæ viperæ prægnantes, & non prægnantes in capsulis seruandæ erunt, & octauo quoq; die vipera grauida, & non grauida erit secanda, vt magnum discrimen earum innotescat: idq; ad mensem vsq; Augusti præstandum erit: vt quonam tempore fætus in ouo formari incipiat, distinctè cognoscatur: Nostra D enim obseruatione, circa calendas Iulij initium distinctæ formationis viperini fætus apparere solet. Hoc etiam experimēto in anatome oui gallinarum vsi sumus; dum singulo aperiebamus ouum ex viginti duobus, quæ gallina fouebat, vt quæ nam pars pulli formabatur, in dies patefieret. Quandoquidem singulo die aliquid semper noui in ouo obseruatur. Vt autem, quod de viperæ anatome hactenus explicauimus manifestarium euaderet, placuit ex Baldo Angelo Abbatio iconem anatomes viperæ tàm maris, quàm fæminæ ante legentium oculos repræsentare.

Partes

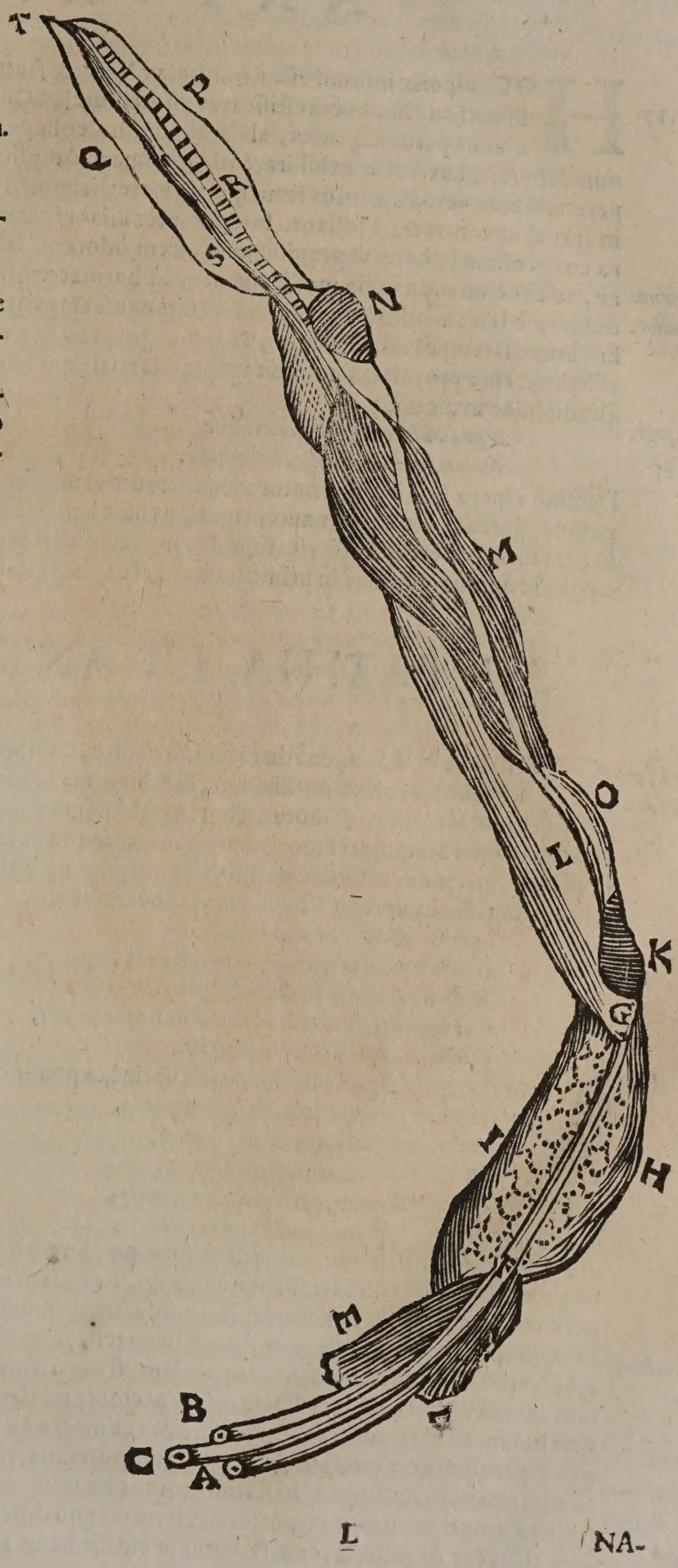
Partes internæ viperæ maris.

AA. teſtes, & eorum ſitus.
BB. orificia penium ſita iuxta anum.
D. Iecur.
E. Ventriculus.
H. rectum inteſtinum.
LL. vaſa preparãtia ſemen in penibus.
MM. pelliculæ tegentes penes.
Q.R. penes terminantes ad radicem caudæ.
XX. vaſa deferentia ſemen.
YY. Renes.
Z. Splen.

A *Partes internæ viperæ fœminæ.*

A.& B. orificia intrinseca vterorum.
D. & E. vasa seminaria.
F. & C. exitus fœcum.
G. pars infima ventriculi.
H. & I. receptaculũ ouorum.
K. vesicula fellis.
L. ventriculus.
M. iecur, per quod vena excurrit.
N. Cor in pericardio.
O. vena deferens ab hepate venenum ad radices dẽtium.
B
P. & Q. venæ, seu arteriæ ascendentes à corde, & ab hepate ad vesiculas dentium.
S. Oesophagus.
T. & R. aspera arteria.

E

NATVRA.

Li.8.c.17.

HOC viperis inſitum eſſe à natura, vt Vere, & Autumno ſpolium deponant, in hiſtorijs animalium teſtificatus eſt Ariſtoteles. Quapropter Authores naturæ arcana perueſtigantes, ab hac ſignatura collegerunt carne horum animantium laborantibus ſcabie exhibita, cutim renouari. Amplius ad mentem Auicennæ, viperæ tempore vernali, oculos fœniculo affricare dicuntur; vt hebetudinem viſus hyeme in ſpecubus contractam tollant. Inſuper inter alias viperæ proprietates, hanc à natura congenitam habent, vt grauiſſimum ſpirent odorem. Ideò capſulæ, in quibus viperæ, ad concinnanda varia medicamenta, à Pharmacopolis ſeruantur, quando recluduntur, ob tetrum odorem quamdam veluti nauſeam generant. Immò cauernæ, in quibus brumali tempore ſtabulantur, magis quàm prædictæ capſulæ peſtiferum odorem exhalant. Hæc proprietas non fuit ignota Martiali, quando Baſſam malè olentem prędicauit hunc in modum. F

Viperarum teter odor.

L.5.Epigr. epigr.4.

Quod vulpis fuga, viperæ cubile
Males, quàm quod oles, olere Baſſa.

Demùm viperæ fœminæ hoc natura ingenerauit, vt morſur ſit acerbior, & corpore pinguior appareat. De cæteris autem moribus huic beſtiæ congenitis nullum ſermonem in præſentia habere neceſſe eſt: ſiquidem hos cum alijs Serpentibus communes participat, de quibus omnibus in primo huius libri capite ſatis ſuperq; egimus.

SYMPATHIA, ET ANTIPATHIA.

Viperæ, & murænæ amicitia.

CARDANVS agens de rerum varietate, monimentis mandauit viperam, inter plantas, eruca potiſſimum, & ſabina maximoperè delectari: hac de cauſa plures ſemper, & ſubtus arborem ſabinæ gradiuntur, & ſuper ipſam ſerpunt. G Præterea vipera ſingulari fauore murænam proſequitur; dum, antequam cũ ipſa congrediatur, venenum euomere perhibetur, ne ſponſam læthali humore inficiat: hoc autem elegantiſſimè expreſſit Philes his verſibus iambicis.

Εχις δὲ καὶ μύραινα συν διαζέτην,
Ο῾ μὲν πρὸς αὐτὴν τῆς ὀπῆς ἐξερπύσας,
Η῾ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐκ ῥοῆς ἀνηγμένη.
Καὶ πρὶν δὲ, βασιλεῦ, συνδραμεῖν εἰς τὸν γάμον,
Εμεῖ τὸν ἰὸν ὡς γλυχὺς ὁ νυμφίος.

Hi autem verſus interprete Berſmano ſic latinè exponuntur.

Muræna amore, & vipera ardent mutuo,
Hæc ex latebris ad puellam prodiens,
At illa fluminis relinquens alueum. H
Sed ante iungant, quàm viciſsim gaudia,
Sponſus venenum vomitione reijcit.

Alioquin hæc beſtia, odio capitali ab homine, à multis brutis, à quiquſdam plantis, nec non à lapidibus diffidet. Primitùs ob agreſte odium inter ipſam, & hominem, ſi viperæ collum cautè contineatur, & in os diductum, ſputum humanum inijciatur, itaut in ventrem dilabatur, tanta pernicie, Æliano teſte, afficitur, vt vipera paulò poſt contabeſcat. Deinde ob eamdem antipathiam, ſi vipera mulieri grauidæ occurrat, partum abortu vitiat: immò, ex Porta, idem accidere mulieribus prægnãtibus perhibetur, quæ ſonum citharæ audiuerint, in qua fides confectæ ex inteſtinis Serpẽtum, & pręcipuè viperarum accõmodatæ ſint. Inter bruta animãtia, viperæ muribus inuiſæ pronunciantur: etenim, ex Æliano, hi ſtatim atq; vocem felis, aut ſibilũ viperæ audiunt, muſculos à proprijs cauis aliò transferunt. Item magnũ diſſenſum inter viperam, & oſſifragam collocat Auicennas; cum fateatur ſe vidiſſe hanc auem cum vipera dimicantem, & ex

L.20.Mag. nat.

Oſsifragæ, & viperæ odium.

A & ex gugna ad herbā similem soncho se recipientem, quam cū quidam; periculi causa, euulsisset, auis rediens, nec herbam inueniens interijt. Amplius inter viperam, & terrestrem testudinem, acre odiū cadere, narrat Ælianus: quocirca testudo deuorato prius origano, viperam preclarà contemnit, quo non inuento, ad rutam confugere dicitur; qua degustata contra viperinos ictus armatur: hinc forte colligenda erit causa, propter quam Apuleius rutam viperalem appellauerit. His autem herbis deficientibus, testudo plane conficitur. Quæ omnia ab Aristotele desumpta fuisse arbitramur: hic enim in Mirabilibus, Origanum pro testudine aduersus viperam prædicat. Plinius autem de antipathia prędictorum animalius agens, id, quod Aristotiles Origano attribuit, cunilæ herbæ assignant, dicens. Testudo si viperam ederit, mox cunilam gustat, quòd cum sæpius quidam ita factum animaduertisset, deuorata à testudine vipera, herbam eradicauit, quo facto, testudo interijt. *Testudinis & Viperæ inimicitia.*

Immò inter Parias Serpentes, & viperas acerbissimum odium intercedere promulgat Suidas: propereaquòd Pariæ sunt Serpentes mansueti, hominibus minimè nocui, B & inuentas viperas deuorant. Scorpioni quoque vehementer infensum esse viperam nonnulli retulerunt. Vnde Gaspar Vuolfius huius rei se periculum fecisse testatur, dum inuentū Scorpionem iniecit in phialam, in qua viua vipera seruabatur: quare paulò post ictibus, & morsibus hinc inde datis, ambas animantes interijsse conspicatus est Vtrum modò Scorpius, vel vipera prius obierit, se non rectè meminisse fatetur. Tandem inter animantes, Ælianus tradit vespas in viperam malignas esse: vnde postea fit, vt perniciosiores ictus imprimant. *Pariæ Serpentes, & viperæ hostes.* *Scorpionis, & viperæ certamen.*

Præter animalia, aduersus nonnullas plantas viperæ odium contraxerunt, sed præcipuè contra allium, vt Theophrastus pronunciauit; ideòq; allij odorem vitant; consequenterq; Scorpium, & alliariam fugient, cum folia harum plantarum contusa tetrum allij odorem emittant. Ex Auiccinna Luph, nempè Arum inimicum viperis esse perhibetur: hinc huius radix manibus affricata morsus viperarum arcere dicitur. Idem author sinapim viperis aduersari promulgat. Rursus inter fagum, & hanc bestiam antipathia cadit non contemnenda: siquidem Andreas à Lacuna recitat, ramulo fagi C viperam leuiter contactam obstupescere. Idem de fraxino Mercurialis publicat: nam hæc bestia tantoperè ab illa abhorret, vt constituta inter foglia fraxini, & prunas, potiùs per ignem quàm per foglia transire eligat. Deniq; Solanum viperis inuisum esse volunt: quare Galenus aduersus hos Serpentes, manus succo solani madefaciebat. Inter lapides smaragdus viperæ odiosissimus celebratur: cum ex Rhasis, viperæ oculi optimum intuentes smaragdum liquari, & mox à capite effluere dicantur. *L. 6. de caus. Plant.* *Fagus viperæ inimicus.* *Solanū viperis inuisum.* *Smaragdus viperis aduersatur.*

COITVS, PARTVS.

VIPERAS olim ex capite Cerberi natas esse, multi fabulantur: ideòque Goropius hæc verba protulit. *Aconitum verò illud ex eo læthale virus contraxisse volunt, quod Hercules paulò ante Cerberum apud Heracleam extractum hominiD bus ostenderit, è cuius capite viperæ natæ sint, quarum tabo aconitum fuerit infectum.* Quamuis postea Goropius hanc fabulam ad veram reduxerit historiam. Legitur etiam apud interpretem Theocriti viperam, ad mentem Aristotelis, ex lacerta exsiccata dimanare. Quidam ex cinere tanquam ex putri materia viperam oriri pronunciant. Sed nos opinamur Serpentem, & non viperam simpliciter intelligendam esse. Quamquam credendum sit ex putredine etiam generari posse: narrat enim Iulius Obsequens, vigētibus bellis ciuilibus inter Cæsarem, & Antonium, Padum inundasse, & ingentem viperarum copiam visam fuisse. Et apud Sabellicum legimus, mulierem pro infante viperam pepe risse: quæ animantia ex nulla alia materia, nisi ex curupta originem habuisse arbitramur. Verumtamen, his posthabitis, pronunciandum est viperas ex congressu maris, & fæminæ oriri; propterea recitant multi authores, & præcipuè Herodotus in Talia, quòd vipera mas congrediens caput in os fæminæ inserit, quæ, postmodum, re peracta, dentibus illud præcidit, iuxta illud disticon Reusneri. *L. 8. de orig Antuerp.* *Vipera ex lacerta.* *Lib. 3.* *Lib. 25. de Anim.*

Cum ruit in venerem blanditur echidna marito.
Mox ſatura inſertum præſcat ore caput. E

Quamobrem non eſt mirandum, ſi Albertus in hanc venerit ſententiam, quod fęmina libidine inſaniens caput maris ore apprehendens illud amputet, & ex ſputo illo concipiat: fætus autem perfectionem adeptus exiens aluum matris erodat, vt paulò inferius recitabitur. Canit enim Reuſnerus hunc in modum.

Dum coit, e moriens infauſto vipera partu:
Dente caput reſcat coniugis ipſa ſui.

In Theriacis. Quare id totū explanauit Nicander verſibus græcis in latinum ſermonem ſic translatis

Cum durum fugiens morſum igneſcentis echidnæ
Frendit echis, vel vbi feruente libidinis æſtu
Sæuo dente ſui reſecat caput illa mariti,
Aſt vbi poſt vegetam cæperunt pignora vitam,
Iamq; propinqua adſunt maturi tempora partus
Indignam cari mortem vlciſcentia patris,
Eroſa miſeræ naſcuntur matris ab aluo. F

Aliter etiam carmina græca Nicandri ſic verti poſſunt.

Vipera ſæua caput læthali dente mariti
Mordicus abſcindit, ſed nata ex ſemine proles
Viſcera dilaniat matris ſtratamq; relinquit,
Sic patris interitum ſub primo vlciſcitur ortu.

Cæterùm Ariſtoteles, & Plinius, more aliorum Serpentum, nimirum viperas ſimul complicatas congredi pronunciarunt: cum id veriſſimum eſſe experientia doceat. Immò mares viperarum teſtibus inſigniti ſunt, & penibus in permixtione vtuntur: quemadmodum in Anatomicis enucleauimus. Cum tamen Ariſtoteles in his explicandis non multam diligentiam adhibuerit. *Congreſſus viperarum qualis.* Fuerunt igitur ætate noſtra, qui viperas vtriuſq; ſexus in viuarijs incluſerunt, illaſq; inſtar aliorum animalium iungi, concipere, parere, & fętus ſuos educare obſeruarunt. His addit Amatus Luſitanus in Dioſcoridem, quòd viperas in pyxidibus prægnantes ſine vlla læſione eniti conſpicatus eſt. G

Ex altera parte, hiſtoria huius congreſſus alia premitur difficultate: quoniam Scholiaſtes græcus Nicandri prodidit Archelaum exiſtimaſſe murænas ad litus exeuntes cum viperis coire: & Plinius de murenis loquens, Serpentum permixtione impleri arbitratus eſt. *L.12.c.23.* Aelianus etiam recitauit, quòd muræna libidinis impetu acta in aridum locum progreditur, & deſiderio ſponſi iniquiſſimi mota, latibulum viperæ ingrediens ipſi copulatur. At vulgaris opinio eſt viperam venereis ſtimulis concitatam ad mare accedere, & ſibilando murænam euocare, immò antequam venereo complexu iungantur, venenum deponere; vt in conſpectu fœminæ decorus, & innocens ſponſus appareat, & peracto congreſſu, murænaq; ad pelagus regrediente, veneno rurſus abſorpto, domeſticam ſedem repetere. *Coitus murænæ & viperæ.* Quam opinionem Oppianus poeta græcus, Baſilius, Cæſarienſis, & alij ſecuti ſunt; quoniam hanc ab Oro Apolline in hieroglyphicis confirmatam legerant. Huic autem falſæ opinioni Ariſtoteles, & Theophraſtus anſam præbuerunt, cum diſcrimen inter myrum, & murænam recenſerent. Siquidem tanta eſt myri, & murenę cum anguibus ſimilitudo, vt myrum murenæ coniunctum intuentes, viperam marem H eſſe crediderint; eoq; magis, cum, Serpentum, & viperarum ritu, permiſceantur. *Exploditur opinio congreſſus viperæ, & murænæ.* Hac de cauſa Atheneus validis rationibus hanc murenæ, & viperæ permixtionem deſtruere conatur. Primò, quia neq; viperæ in mari, neq; murenæ humi verſentur: deinde, quia viperæ, & murænæ marem, & fæminam ſui generis habeant. Tertiò, ſi murænæ cum Serpentibus congrederentur (quod eſt abſurdum) potius cum marinis, quàm cum terreſtribus miſcerentur. Ad roborandam Athenei ſententiā addenda eſt authoritas Rondeletij, qui varij generis Serpentes in vaſis includens obſeruauit viperam marem coire tantummodo cum compare, neq; alio congreſſu delectari.

De partu viperæ inualuit opinio apud Vulgus, catulos viperinos, nonniſi lacerata matris aluo in lucem exire. Referunt enim naturam ita cauiſſe, ne huius tam pernicioſi animalis ſpecies ſupra modum augeſceret: ideòq; viperam, quemadmodum & lęnam bis parere negarunt. Quapropter ad rem, Baptiſta Mantuanus canebat.

Languet, & ipſa ſuo periens vi vipera partu.

Pari-

A Pariter Iulius Cæſar Scaliger in ænigmate ſpumæ maris ad partum viperæ alludens ſic cecinit.

Inſtabilis mater, cum rupta eſt, naſcor: vt olim
Vipera, ſed rurſus priſtina fit parens.

In hoc genere etiam circumferuntur pulcherrima carmina Aurelij Clementis, quæ quoniam lectu ſunt digna, non piguit nos hoc in loco illa recenſere: hæc autem ſic ſe habent.

Si licet exemplis vti, ſic vipera, vt aiunt,
Dentibus emoritur fuſæ per viſcera prolis
Author morte ſua non ſexu fertilis, aut de
Concubitu, diſtincta vterum, ſed cum calet igne
Percita fæmineo, moriturum obſcœna maritum
Ore ſitit patulo, caput inſerit ille trilingue
Coniugis in fauces, atq; oſcula feruidus intrat
B *Inſinuans oris coitu genitale venenum;*
Nupta voluptatis vi ſaucia mordicus hauſta
Frangit amatoris blanda inter fœdera guttur.
Infuſaſq; bibit, caro pereunte, ſaliuas;
His pater illecebris conſumitur, & genetricem
Clauſa necat ſoboles: nam poſtquam ſemine adultæ
Incipiunt calidis corpuſcula parua latebris
Serpere, moratumq; vterum vibrata ferire.
Aeſtuat interno feritatis crimine mater
Carnificemq; gemit damnati conſcia ſexus
Progeniem ſcpti rumpentes obſtacula partus,
Nam quia naſcendi nullus patet exitus, aluus, aluus
Fœtibus in lucem nitentibus excruciatæ
Carpitur, atq; viam lacerata per ilia pandit.
C *Tandem obitu altricis prodit grex ille dolentis*
Ingreſſum vitæ vix eluctatus, & ortum
Per ſcelus exultans lambunt natale cadauer.
Reptantis catuli proles dum naſcitur orba
Haud experta diem, miſeræ niſi poſthuma matri.

Hanc abſurdam de partu viperæ ſententiam protulerunt Herodotus, Nicander, Orus Apollo, Plutarchus, Solinus, Arnoldus Villanouanus, Valerianus, Gillius, Volaterranus, & multi alij, qui in eadem naui parùm accuratè verſati ſunt. Sed inter hos maximopere admiramur Authorem de theriaca ad Piſonem, qui non ſolum in hoc erratum, ſed etiam in multa incidit, quæ hunc librum Galeno minimè adſcribendum eſſe nobis perſuadent. At hic error inde fortè dimanauit, quia nonnulli viperam aliquando extinctam, fœtu ſuperſtite obſeruarunt. Animaduertendum autem eſt, quòd vipera prius oua vnius coloris, & mollia inſtar ouorum piſcium concipit: deinde viuum fœtum excludit ad differentiam aliorum anguium, qui oua concipientes, eadem pariunt. Hæc D autem animantia mediam quodammodo naturam inter ouipara, & viuipara participantia nullam nobis admirationem afferre debent; cum hoc etiam plantis contingat: etenim planta Aparine, & Græcis Philanthropos nuncupata concipit florem ab hirſuto, & aſpero globulo non exeuntem; immò intus perfectionem adeptus ſemen producit. Idem in viperis manifeſtum conſpicamur, quæ intus oua concipientes animal poſtmodum foras emittunt, vt Nicander his verſibus expreſſit. *In Ther.*

Οἴη γὰρ βαρύθει ὑπὸ κύματα· τοὶ δὲ κατ' ὕλην
Ὠοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλπουσι γενέθλην.

Qui verſus in latinum translati ſic ſonant.

Sola etenim fœtu grauida eſt, cum cætera in altis
Ouipera excludant teſtacea pignora ſyluis.

Vel etiam rectius ſic exponi poſſunt.

Hæc etenim ſolum fœtu grauis vndique fertur;
Cum tamen oua aliæ paſſim per deuia fundant.

 Quare

B Quare non immeritò refert Apollonius apud Philoſtratũ, viperam fuiſſe viſam, quæ catulos nuper in lucem editos quodammodo expoliens lambebat. Itaq; ratione huius fæturę moti graues authores, viperas à cęteris Serpentibus ſegregarũt; cum tamen hęc ſententia multis non arrideat: etenim Ceraſtes, & multi alij Serpentes, more viperarũ, eniti feruntur; quandoquidem ex Bellonij obſeruationibus, in Ægypto huiuſmodi beſtiæ ſtudio diſsectę, & catuli in ouis inuenti fuerunt. Hac de cauſa Nicander non iniuria Ceraſtes inter viperas enumerabat. Et Greuinus hos Serpentes, exceptis cornibus, à viperis minimè diſcrepare aſſeuerabat. Præterea, ſecundùm Horodotum, in Arabia Serpentes ſub alati ritu viperarũ congrediętes, & parientes ſtabulantur. Hinc colligendum eſt non à ſola vipera viuum fętum edi, quamuis ſcribat Leonicenus, hoc argumento ſententiam Ariſtotelis minimè deſtrui, cum ex alato, & non alato, ad mentem eiuſdem Philoſophi, ſpecies non varietur, quoniam formicæ etiam alatæ, & non alatæ ad eamdem ſpeciem referantur. Verùm, licet viperæ viuum fætum enitantur, vt hactenus explicatum fuit. Nihilominus ex Ariſtotele, in partibus internis oua prius generantur, quæ ſupernè verſus præcordia continentur, molli cortice tecta, veluti oua piſcium: F deinde, tempore paritionis, catuli membranis obuoluti ab vtero egrediunt. Bellonius verò aduerſus Ariſtotelem, catulos ſine vllis membranis in lucem prodeuntes ſe pluries obſeruaſſe fatetur. Huic difficultati ſequenti diſtinctione poſsumus ſatisfacere. Nam partus viperæ bifariam conſiderari poteſt: primùm, quatenus catuli membranis inuoluti figuram oui repræſentantes ab vtero exeunt, è quibus diſruptis paulò poſt erumpunt, & hic partus vocatur naturalis. quem noſtri viperarum venatores pluries ſe obſeruaſſe teſtificantur. Secundò, conſideratur hæc fætura, quatenus catuli inuolucris ſciſſis in vtero nudi ab aluo egrediuntur, quem modum Bellonius obſeruatum explicauit. Quapropter ex prædictis ouorum pelliculis eroſis dimanauit opinio in vulgus, catulos viperinos abroſa matris aluo in lucem prodire.

In Thalia.

In l. de Diſſ.

L. 1. de hiſt. An. c. vlt.

Fætura viperarũ qualis.

Idcircò Albertus Magnus hanc opinionem roborare volens affert in medium authoritatem Plinij dicentis, propter anguſtiam alui, & copiam catulorum, viperam difficulter eniti, & vltimos tædium inuadere, qui, corroſis matris viſceribus, confeſtim in lucem egrediuntur. G Quare Albertus aſſertum mendax alio mendacio ſtabilire nititur: cum liquidò omnibus conſtet naturam in neceſſarijs non deficere. Theophraſtus tamen poſt Ariſtotelem ſolers arcanorum naturæ inueſtigator, vterum viperarum à catulis perforari negauit; & ſuperiori ſæculo Nicolaus Leonicenus huiuſmodi errorem patefaciens extirpauit. Quando autem Plinius ab Alberto citatus hanc falſam opinionem videtur inſinuare: doctrinam Ariſtotelis ab ipſo peruerti notandum eſt, etenim vbi Ariſtoteles ſcriptum reliquit, catulos interdum membranis obuolutos, & quandoque abroſis membranis, ab aluo exire; Plinius tranſcripſit poſtremos catulos tarditatis impatientes latera alui maternæ ad exitum lacerare.

Opin. Theophraſti circa partum viperæ.

Quoad numerum catulorum, & pariendi tempus, tradunt aliqui, ex mente Ariſtotelis, ſingulum catulum ſingulo quoq; die ab vtero exire: itaut iuxta numerum catulorum, tot dies in partu abſumantur. Cum tamen experientia demõſtret, quòd vnico die catuli membranis inuoluti vterum reſerent, & tandem die ſexto aliam tenuem membranam ſenectam anguium æmulantem deponant: vt multi Pharmacopolæ fide digni obſeruarunt. H Hic autem error, circa viperinum partum, ex Plinio, & Theodoro Garza dimanauit, qui verba Ariſtotelis, quæ in textu græco ſic ſe habent, τίκτει δ' ἐν μιᾷ ἡμέρα καθ' ἕν, τίκτει δὲ πλείω ἢ εἴκοσιν. Theodorus Garza, & Plinius ita interpretantur. *ſingulis diebus ſingulos parit, plures quam viginti numero*. Cum tamen hæc verba ita eſſent exponenda. Parit autem vna die ſingulos, & parit pluſquam viginti numero. Vt hæc verba talem ſenſum nanciſcantur; non quòd ſingulis diebus pariat, ſed quod vna die pluſquam viginti catulos, ſingulos tamen, nempe vnum poſt alterum, vipera enitatur. Circa numerum fætuum, vipera vigintiquinq; ad ſummum catulos effundit. Immò Ioſeph de Sauijs vir fide dignus, & pharmacopeus celeberrimus, qui toties viperas pro varijs concinnandis medicamentis pertractauit, tres ſupra viginti catulos ab vna vipera in pyxide cuſtodita exeuntes obſeruauit; deinde illos à matre ſegregans, quatuor tantummodo cum illa reliquit, quos alaciores in dies, & audaciores, reliquos verò ſeparatos inertes, & ſegnes fieri conſpicatus, id à ſolo viperæ halitu prouenire poſſe exiſtimauit. Ad finem vipera non per longum temporis ſpatium vtero gerit: idq; ex eo conjecta-

Numerus catulorum viperæ.

A iectamus, quoniam viperæ concipientes initio Veris, fœtum ad mensem vsq; Augusti gestant.

LOCVS.

NEGABANT olim Marsi populi, qui in Italia Serpentes impunè venabantur, & contrectabant viperas ob cęli temperiem,& molliorem soli naturam, in nostro orbe haudquaquam generari. Quod Galenus iustis de causis sibi persuadere nõ potuit. In hanc quoq; sententiam venit Leonicenus, qui de thyro sermonem habens, in Italia optimas viperas pro nobilissimis concinnandis medicamentis,nasci affirmabat. Et Renodeus addit non modò in Italia,sed etiam in Gallia,& præcipuè in agro Putauiensi versari;ex quo loco numerosæ viperæ Lutetiam pro varijs pharmacis, aduehũtur. In Lu-
B sitania,& Hispania,ex Amato Lusitano,viperę infinitę non desunt. Apud Indos esse viperas,narrat Christophorus Acosta Africanus:siquidẽ in Malabar viperæ multæ,& alia Serpentũ genera visuntur. Item Syagro promontorio Arabię proxima est Insula,in qua, vt retulit Arrianus, Crocodili, viperæ plurimæ,& lacertæ permagnæ versantur. In Melitensi Insula viperæ non desiderantur,vbi D. Paulus Apostolus à vipera demorsus nihil mali passus est,vt in Actis Apostolorum traditur. Numerosæ etiã in Cypro,& Chio nascuntur. Circa Amyclas, quas antea Græci condiderant, frequentes viperas morsu insanabili esse, narrat Solinus. Quamobrem viperæ in vniuerso terrarum orbe viuunt, vt scripsit Herodotus: & Bellonius veritatem est assecutus,quando pronunciauit se in Anglia, Gallia, Italia, Asia, Græcia, & Ægypto viperas reperisse. Cordus tamen in Dioscoridem se nunquam in Germania viperam conspicatum fuisse memorat. Item Aristoteles viperas in Creta nasci inficiatur. Nihilominus Serpentes in Græcia Bellonius versari asseuerauit, qui vulgò *Chendre* nominantur; quæ vox ab echidna detorta esse videtur. Itaq; Aristoteles forsitan attestari voluit Serpentes non ita perniciosos diuagari.

In Com. ad Diosc. — *In lib. Aromat. c. 33.* — *In Polyhist.* — *In Mirab.*

C Circa loca peculiaria ab his feris adamata,notandum est,loca montana à viperis libenter frequentari. Idcircò Dioscorides prodidit rutam in Macedonia circa Haliacmon fluuium crescentem esse venenatam; cùm hic locus montosus sit, & viperis scateat. Nascuntur etiam copiosè in Luganeis montibus Patauinis, vt tradit Marcus Oddus, quæ pro theriaca componenda, optimæ ab ipso celebrantur. Insuper nonnullæ etiam propè aquas stabulantur: hac de causa Martialis meminit viperæ versantis circa populos arbores humectis locis gaudentes, & succinum stillantes,quæ tandem in electro inclusa perijt, his versibus.

Loca peculiaria viperarum. — *In Medit. Ther.*

Flentibus Heliadum ramis, dum vipera serpit,
Fluxit in obstantem succina gemma feram;
Quæ dum miratur pingui se rore teneri,
Concreto riguit vincta repentè gelu.
Ne tibi regali placeas Cleopatra sepulcro,
Vipera si tumulo nobiliore iacet.

L.4.Epigr. epigr. 59.

D Amplius nonnullæ maritimis,& arenosis locis delectantur, quarum carnes pro antidotis à Galeno reprobantur,quoniam ægrotantibus sitim inextinguibilem afferre soleant. Vnde ratione huius loci legitur pulcherrimum epigramma de naufrago in arenis iacente ictu viperæ lethaliter vulneratu huius tenoris.

Aequoris insanas euasit naufragus vndas,
Tristius Afra salo præbet arena solum.
Dum iacet,ecce graui pressus propè litora somno,
Nudus, & infesto fessus adusq; freto.
Vipera trux perimit, si vltra fugis æquora frustra
Heu miser, in terris debita fata tibi.

Alioquin, hyeme aduentante, pro sede propria hæ bestiæ latebras eligunt,vt Virgilius innuit canens.

L.3.Georg.

Interit, & curuis frustra defensa latebris
Vipera.

Ali-

Lib. cit. Aliquando etiam ex eodemmet Virgilio, ſub præſepibus immotis libenter ſtabulantur, E
in quibus fimus, & immundiciæ immotæ diù manent his verſibus.

Sæpè ſub immotis præſepibus, aut mala tactu
Vipera delituit ; cælumq́; exterrita fugit.

Lib. 10. de hist. Anim. c. 62. Ariſtoteles autem, accedente bruma, ſub ſaxis condi ſtatuit; cum cæteri Serpentes ſub terra occultati hyemem tranſigant. Plinius tamen Ariſtotele forſan malè intellecto, totum ſcripſit oppoſitum, nimirum vrgente frigore, viperas ad terræ cauernas confugere, cum cæteri Serpentes ſub ſaxis condantur. *Li. 8. c. 39.* Vnde Martialis ſententiæ Ariſtotelis adhærens vitalibus auris commiſit epigramma ſcitu dignũ de vipera in faucibus ſtatuę lapideæ referentis vrſam iacente, circa quam puer ludens, inſerenſq; manum in os ſtatuę, lethali ictu à vipera percuſsus fuit. *Li. 3. Epig. 16.* Verſus autem ſunt huius tenoris.

Proxima centenis oſtenditur vrſa columnis,
Exornant fictæ quæ platanona feræ.
Huius dum patulos alludens tentat hiatus
Pulcher Hylas, teneram merſit in ora manum. F
Vipera ſed cæco ſcelerata latebat in ore,
Viuebatq́; anima deteriore fera.
Non ſenſit puer eſſe dolos, niſi dente recepto,
Dum perit : ò facinus, anſa quod vrſa fuit.

Nos tamen ſcimus, ex longa ruſticorum obſeruatione, viperas non ſolùm ſub lapidibus, ſed etiam ſub terra hyeme occultari. Nam quando ipſi altius terram ligonibus fodiunt, has viperas ſimul glomeratas ſæpiſſimè inueniunt.

VICTVS.

In Beot. Cap. 13. PAVSANIAS ſcriptis mandauit viperas in montana Phenicię parte, herbis veſci, ſed vt plurimum quaſdam radices libenter vorare, quibus deinde magis efferari G traduntur. In libro autem de theriaca ad Piſonem legitur, quòd viperæ non ſolũ herbis venenatis, ſed etiam animalibus, ſcilicet bupreſtibus, erucis, cantharidibus, phalangijs, mure araneo, ſtellionibus, ſcarabęis, bufonibus, ſalamandris, & alijs huius generis victitare. Erucis quidem delectantur, vt voluit author de theriaca ad Piſonem, ijſq; potiſſimum, quas pytiocampas appellant. Præterea mures non ſolum araneos, ſed mures cuiuſcunque generis paruos appetunt, magnos autem ictibus interimunt.

His addamus ſententiam Ariſtotelis, qui voluit Scorpiones à viperis deglutiri, horumq; paſtu venenoſiores fieri: ſiquidem quando animal venenatum alio pariter venenato pro cibo fruitur, eius morſus venenoſiores fieri creduntur. *Lib. 8. de hist. Anim. c. 29.* Inſuper viperæ auibus etiam in cauitatibus arborum nidulantibus inſidiantur: quare Albertus narrat hiſtoriam cuiuſdam picæ, cuius pullos in nido adhuc implumes vipera deuorauerat; tuncq; *Viperæ nidis auiũ insidiantur.* ſuperueniens mater acerrimè cum vipera dimicabat, interim coxa dentibus viperæ apprehenſa, & clamore edito, ſocia aduolauit, & viperæ caput roſtro ita percuſſit, vt vipera interiens ab arbore decideret. Cumq; hoc ignotum non eſſet Baptiſtæ Mantuano, H ſic canere ſolebat.

Sicut vbi implumes inuaſit vipera nidos;
Ingemit, & querulo carmine plangit auis.

Noſtra tamen ætate multi viperas in capſis, & pyxidibus contentas furfuribus nutrire profitentur. Venatores quidam viperarum illis in vaſibus incluſis, quinto decimo quoque die prębent potum aquę ſimplicis cum herba quadam trita, quam nemini tanquam arcanum reuelare volunt; hacq; ratione viperas pingues, & alacres conſeruare conantur. Nos autem hunc effectum non herbę, ſed ſolo potui attribuimus, quandoquidem alij *Potio viperarum.* potu aquæ ſimplicis vtentes, viperas alacres, & pingues per longum temporis ſpatium conſeruant.

Circa potum, ſcribit Bellonius viperas, & Ceraſtes, inter reliqua Serpentum genera à potu diu abſtinere. *Li. 2. obser. c. 50.* Verumtamen ſummopere delectantur vino, itaut nonnullæ illo allectæ facili negocio comprehendantur. Verùm, ad mentem Alberti, viperæ veneno

A neno vinum inficiunt: quod à veritate alienum esse constat, cum multi vini viperini potione à varijs affectionibus liberati sint, vt multis in locis testificatus est Galenus.

Li. 25. de An. cap. 1.

TEMPERAMENTVM.

CIRCA temperaturam carnis viperinæ sententię doctissimorum virorum sibi inuicem reclamant: quandoquidem Aristoteles eam frigidam esse arbitratur, dũ animalia viuipara ab ouiparis distinguens, sic ratiocinari videtur. Si viperæ natura calidæ essent, proculdubiò putamen oui viperini illam duritiem adipisceretur, quã in ouis gallinarum obseruamus: quoniam autem frigida gaudent temperie, ideò putamen oui molle intra se generant, cum ob inopiam caloris illud ad perfectam duritiem perducere nequeant. Altera ratio non spernenda est illa, quam ex natura animalium hyeme latibulantium colligimus, quam in primo capite huius libri frigidam esse statuimus: etenim viperæ ad illorum animantium naturam referuntur; quæ & ipsæ, absq; cibo, B diù in cauernis morantia, ob calorem imbecillum, non ita citò alimentum conficere possunt. Quoniam si calor in illis dominaretur non solum alimentorum, sed propriam etiam substantiam absumeret. Quod in alijs animalibus contingere conspicamur, quæ ab innato calore valido reguntur.

L. 1. de Gener. An. c. 9. & 10.

Natura viperarũ frigida.

Ex altera parte Galenus, Dioscorides, & alij antiquiores Medici viperarum carnem excalfacientem, & siccantem esse iudicarũt; dum oleo, sale, anetho, porro, & aqua conditam præbent. Immò Galenus multos elephantiasi laborantes his carnibus liberauit, euacuato per cutim humore peccante, qui effectus caloris esse solet. Præterquamquòd à viperis demorsi contorquentur, & magna siti afficiuntur, qui affectus, & effectus non à frigida, sed à calida causa proueniunt. Demùm, qui viperas interficiunt, & mortuas pertractant, quamdam veluti prurigině cutis persentire fatentur, quam nonnisi acres, & calidi vapores generare possunt.

Li. 11. de simp. med. fac. cap. 2.

Cæterùm ad destruendam hanc difficultatem, & ad conciliandum Galeno Aristo- C telem, confugiendum est ad illa, quæ Galenus ad calcem libri secundi de locis affectis explicauit: vbi retulit animantia frigidiora, hyeme ob frigoris violentiam, non secus ac essent mortua, latitare. Huius autem generis sunt viperæ, quæ tunc temporis contrectatæ non mordent, æstate tamen, & potissimùm sub caniculæ ortu, vehementer æstuant, & feruorem quemdam præ se ferre videntur. Animantia igitur huius generis, ex Aristotelis etiam doctrina, parùm caloris habere, consequenterq; frigidæ naturę esse dicuntur: quamuis caloris aduentitij acrimonia polleant, qui calor postea, hyeme eximio ambientis frigore retunditur, & quasi extinguitur. At quando aer incalescit, & in dies magis, atq; magis calidior redditur; tunc etiam calor horũ animaliũ quotidie maiorem vigorem adipiscitur. Itaq; natiuus calor in viperarum primordijs, vt docuit Arist. parùm vigere perhibetur. Sed scatuli dum in dies augescunt, multum etiam adscitij caloris acquirũt: hinc fit, vt earum carnes feruorem aliquem prę se ferant. Quare ex mente Galeni, vehementi facultate digerendi, & mediocriter exsiccandi potiuntur. Non erit igitur admirandum, si quandoq; carnes viperinæ sitim in patientibus generent: quamuis D non omnes viperæ, sed tantummodo loca maritima incolentes id præstent. Ex his igitur fundamentis facilè respondendum est viperas à cauernis exeuntes frigidas, & siccas, æstate verò calidiores esse, vt Galenus sæpè recitauit. Et si alibi authores viperam frigidam esse pronuntiarunt, tunc id dictum fuisse existimare oportet, non quia hoc animal refrigerandi facultatem participet, sed talè in comparatione ad alia animantia calidiora iudicatur. Immò quando Galenus carnem viperæ calidam esse promulgauit, ipsam cum sale, porro, & anetho coctam intellexit. Quamuis alij respondeant in vipera duas partes, nimirum venenatam, & bezaarticam perpendendas esse: nam ratione partis venenatæ, calidam esse asseuerant, quod signa viperini veneni à Dioscoride proposita demonstrant: cum frigiditas alijs partibus viperæ dominetur. Tandem proco- ronide cuius tractatus referre possumus, calorem viperæ videri imbecillũ; cum viscidis humoribus, & lentis immersus sit, quibus à calore Solis, & feruore æstatis digestis, atq; attenuatis fit validior, suaq; operationes melius, & fælicius exercet. Qui plura de huius animalis temperie scire cupit, ad caput de Serpentum temperamento confugiat.

Solutio difficultatis.

Quo tẽpore, viperæ maiorẽ habeant calorem.

L. 1. de An. ịd. cap. 8.

Caro viperina curca lida.

Lib. 6. de mat. med.

 E

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

L. 7. Æneid.

SOLEBANT Veteres varijs technis, & vanissimis cantionibus non solum viperas, sed etiam omne Serpentum genus comprehendere. Ideò memoratur à Virgilio quidam sacerdos Vmbro nuncupatus, qui & viperas, & alios angues simili artificio capiebat.

Vipereo generi, & grauiter spirantibus hydris,
Spargere qui somnos, cantuq; manuq; solebat,
Mulcebatq; iras, & morsus arte leuabat.

Lib. 7. hist. Ind.

Herba Indica ad coercedas viperas.

Lib. 8. hist. An. cap. 4.

Vino capiuntur viperæ.

Indi verò, In coercendis viperis, non cantionibus, sed herbis vtuntur. Quare Ferdinandus Cortes narrat, quod Incolæ illarum regionum Dijs sacra facturi venatum se F conferunt, & quas apprehenderint ferociores belluas, nempè ex quadrupedibus tigres & ex Serpentibus viperas, suis Numinibus immolant. Prædicti igitur venatores in capiendis huiusmodi Serpentibus, quadam herba viperas sopiente vtuntur quam propria lingua *Picietbl* cognominant. Præterea non est tantus dolus in quolibet animali, qui ab æquali non vincatur, vel à vino. Virum enim fortem, aut vir pari fortitudine præditus, aut vinum superabit. Id Alexandro Magno accidisse fertur, qui à nemine, nisi à vino deuictus fuit. Pariter viperis hoc contingere traditur, quæ licèt sint perniciosa animalia, nihilominus vino allectæ, iuxta Aristotelis doctrinam, capiuntur. Quamobrem venatores viperarum, vino in fictilibus circa sepes collocato, illas tandem nullo negocio coercent.

Vnguentum Circumforaneorũ ad capurã viperarũ vtile.

In Theriacis.

Saliua humana ad quid.

Circumforanei, qui ex stirpe Diui Pauli se prognatos prædicant, viperas facillimè capiunt: quamuis omnes sint Apuli ex Liceia vrbe oriundi, aut ex locis circumstantibus, origine fortè etiam deducta à Marsis eorum vicinis, qui sexcentis, vel etiam fortasse millenis annis, ante ætatem Diui Pauli vixerunt. Hi infrascripto vnguine mani- G bus diligenter perunctis viperas facilè coercent, & contrectant. Hoc autem vnguentum constare dicitur ex oleo seminis raphani syluestris, succo radicis asphodelli, & dracunculi, cerebro leporis, folijs saluiæ, baccis lauri, additis quibusdam alijs, quæ tanquam arcana reuelare renuunt. Huic simile linimentum præscripsit Nicander, quod integratur ex medulla cerui, oleo rosacco, cera, & Serpentibus, qui vnà cum prædictis simplicibus medicamentis incoquuntur. Itaq; hoc Marsi, & alij viperarum venatores perungi dicuntur, vt viperas, & cæteros Serpentes facilè apprehēdant: captos aũt illicò saliua perfundunt, cuius cōtactu villescere, & violentiam veneni deponere creduntur.

Iuuenis necatus ab instrumento, quo viperã necare studebat.

Nostra ætate, venatores Serpentum, & viperarum, forcipibus ex ferro, aut arundine paratis vtuntur. Quandoq; etiam minori bombarda, & viperas, sicuti & alios Serpentes quidam interimunt. Sed aduertendum est hoc instrumentum infidum esse; siquidem anno decimo quinto supra millesimum, & sexcentesimum, iuuenis quidam sclopo munitus, & arua peragrans in viperam eminus conspectam instrumentum direxit, vt plumbeam glandem exploderet, interim disrupto ob violentiam ignis instru- H mento ipse perijt. Quamobrem de hoc circumfertur epigramma huius tenoris.

In quinto lustro lustrans Octauius arua,
Anguis viperi tergora fusca videt,
Tunc glandem igniuomo in spiras cum dirigit arcu,
Ferrea vi flammæ fistula scissa crepat.
Sibilat, atq; fugit bombo perterritus anguis
Saucius Arcitenens eiulat, atq; perit

Inc. de cura Præfocat. matricis.

Hæc, & cætera artificia pro viperis comprehendendis in capite primo huius libri legenda sunt, vbi de modo capiendi, & fugandi omnes Serpentes agitur. Fugantur etiam viperæ multis præsidijs, sed precipuè fumo corij combusti cum semine lini: idcircò Gattinara recitat se, in Nosocomio Papiæ, nouisse quemdam in ventriculo viperam habentem, vnde multis remedijs adhibitis, nihilq; conferentibus, tandem suffimentis corij & seminis lini, bestia per anum egressa est.

A

VIPERÆ VENENVM QVALE.

TRIA venenorum genera in hoc terrarum orbe reperiuntur, quibus humanum genus graui noxa premitur: primum residet in animalibus, secundum à plantis elicitur, & tertiũ à fodinis eruitur. Animalia igitur exitiosam vim participantia sunt potissimum Serpentes, inter quos vipera postremum locum non occupat. Etenim viperinum venenũ, siue admotum, siue assumptum facultatem interimẽdi possidet, veluti alimentum optimè concoctum nutrit. Est enim veneni substantia alimentis prorsus contraria: immò substantiam humani corporis in naturam sibi similem, & venenatã conuertit. Cæterum Nicolaus Florentinus, & alij authorum Arabum asseclæ, tres venenorum ordines constituunt, primum eorum, quæ illicò interimunt, secundũ eorum, quę B breui interposito spatio, & tertium eorum, quæ paulò serius enecant: deinde inter has postremas species viperinum virus collocarunt: quare iuxta eorum sententiam, viperæ venenum serò interimet, quæ opinio veritatem semper non assequitur: cum hoc animal in aliquibus regionibus lethalius esse perhibeatur, vt suo loco explicabimus. Verumtamen non est dubitandum alicubi venenum viperæ esse adeò exitiosum, vt citò perimat: nam ab authoribus ita teterrimum censetur, vt virus efficacissimum indicare volentes, viperinum nominauerint. Huc igitur respexit Horatius, quando cecinit.

Potest as veneni qualis.

Vipera in omnib. regionibus non æquè necat.

Cur timet flauum Tiberim? cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat? &c. *Lib. 1. car. od. 8.*

Alibi quoq; idem poeta sic scribit.

Quid hoc veneni sæuit in præcordijs *In li. Epod. ode 3.*
Num viperinus hic cruor
Incoctus herbis me fefellit?

C Quibus in locis poeta per sanguinem viperinum, venenum viperæ intelligere voluit, cum sanguis huius animalis minimè sit noxius, vt suo loco explicabitur. In eodem sensu leguntur illa carmina in epitaphio Archilochi.

Archilochus iacet hoc in litore tectus, amara
Cuius vipereo carmina felle madent. *Li. 7. epigr. epigr. 11.*

In eodem etiam intellectu Martialis scripsit.

Vipereumq; vomant nostro sub nomine virus.

Nam ex alimento herbarum, & animalium, quibus vescuntur, venenato; in cysti fellis tanquam in quadam lacuna viperinum virus generatur; hocq; experientia docet; quoniam fel viperæ recens canibus datum illos interimit: cum ex sicco felle nullum detrimentum reportent. Ex felle postea hęc materia venenata ad gingiuas demandatur, ad augendum, & fouendum illud venenum, quod in primordio, ex vi seminis genitalis ibi à natura implantatum fuit. Id in catulis viperinis liquidò constat, qui statim atq; ab vtero exeunt, dentibus lethales ictus inferunt. Id præterea patefit in dentibus viperæ mortuæ, qui etiam ad lędẽdum apti sunt. Hinc colligere oportet hoc venenum D ab extrinsecis originem non ducere; quemadmodum in canibus rabidis contingit: etenim si hoc esset veritati consonum, proculdubiò vipera non semper esset venenata; quod absurdum dictu esse opinamur.

Venenũ viperæ nõ ducit originẽ ab extrinsecis.

An verò vipera dentibus sæpè feriens venenum amittat, vt apis aculeum: quemadmodum Author de theriaca ad Pisonem asseuerantius dixit, id nullo modo attestari possumus; quandoquidem dentibus viperinis venenum implantatum esse manifestum est; quoniam dentibus viperæ etiam mortuæ vulnerati non aliter patiuntur, quam illi, qui pastinacæ marinæ radijs transfiguntur. Nec mirandum, quoniam caput viperæ à reliquo corpore separatum, nostra ætate, homines exanimauit. Id Patauij accidit, dum viperæ fæminæ ad componendam theriacam necarentur: nam pharmacopæi manus icta fuit à capite viperino iam per spatium quatuor horarũ separato, & parùm abfuit quin periret: quoniam incidit in illa symptomata, quibus viperæ morsus solet patientes affligere. Matthiolus quoq; recitat se nouisse rusticum, qui in secando prato,

Dens viperæ mortuæ lethale vulnus infigit.

vipe-

viperam falce diuisit, hanc cum putaret mortuam, frustum alterum, è quo caput pendebat, intrepidus manu prehendit, sed fera irritata, vibrato capite, digitum momordit: vnde rusticus nihil mali cogitans, protinus digitum ori admouit, sanguinem sugendo expressurus, & repente exanimatus est. Alium casum iuuenis à vipera interfecti memorat Amatus Lusitanus, qui peragrans vnà cum socio contendebat se viperam conspectam absq; nocumento capturum esse: cum autem alter derideret, ipse porrexit manum, mox bestia, eleuato capite, digitum punxit, quem incautus ori admouens suxit, sicq; infælix breui temporis spatio extinctus est. Iulius etiam Scaliger meminit cuiusdam Liguris, qui calcando viperam ab ea demorsus vnà cum bestia demorsa interijt, versus sunt huius tenoris. E

Centur. 3. Casus nonnullorum, qui ictu viperæ interierunt.

Vipera tartareum Ligurem calcata momordit,
Ipsa, & obit, par mors vtraq; vtriq; fuit.

Lib. 3. sect. 15. Legitur quoq; plulcherrimum epitaphiū in Anthologio greco, de aucupe à vipera occiso: nam viperæ in agris, viridarijs, pratis, & vinctis latere solent, quæ etiam si leui pede premantur, illicò exitiosum vulnus infligunt, vnde statim, vel paulò post homines percussi commoriuntur, nisi antidotis patientibus succurratur. F

Li. 3. de Insom. Hinc Cardanus potentiam viperini veneni contemplans commentus est, quòd mulier grauida, & viperā se eniti somnians, breui temporis spatio, sit interitura: quemadmodum, & Belluacensis nugatus est scribens, eum, à quo renes viperæ mortuę incautè pedibus comprimuntur, talem inde noxam relaturum, qualem à morsu ipsius animalis reportaret. Nicander quidem scriptum reliquit fungos crescentes propè latibula viperarum lethales esse. Immò alij narrant catulos glirium à viperis in nido inuentos partim vorari, partim excęcatos nutriri, donec vnumquemq; eorum comedere voluerint: interim si accidat, vt ab homine inuenti, in cibum trahantur, tunc veneno viperino nutriti comedentem interimere dicuntur: cuius rei fides sit penès authorem. Hoc vnum scimus viperæ venenum esse atrocissimum, quoniam Nicander illud comparat ad toxicum, quo Prisci sagittas linibant: vt ratione ferri, & etiam veneni, lethalia, & incurabilia vulnera hostibus inferrent: quocirca de his sagittis quidam sic canebat.

Fungi quinam sint lethales.

Venenū viperæ quale ex Nicandro.

An nescis causas mortis habere duas?

Præterquamquod legimus apud Plinium, quòd Scythæ tela sanie viperina, & humano sanguine imbuebant, vt leui tactu hostibus interitum afferrent. Modus autem, quo genus hoc toxici parabatur (referente Rhodigino) intelligere licet ex libro Admirabilium Aristotelis (si tamen Aristotelis est ille liber) vbi Scythæ obseruabant viperas, quæ nuper peperissent, & captas diebus aliquot liquescere permittebant, mox putrefactas in ollam sanguine vnius hominis plenam infundebant, & vas diligenter obturatum sub fimo obruebant, quibus putrefactis, & vase reclufo, super natantem aquam viperinæ saniei permiscentes illud lethale toxicum componebant. G

L. 23. c. 10. Toxicum quo Prisci sagittas imbuebant.

L. 2. obser. c. 70. Ratione regionum, viperinum venenum potentiam, & qualitatem variare solet. Narrat enim Bellonius cum Arabibus itinerans versus montem Sinai, quòd Camelorum dux, conspecta eminus vipera proclamauit, & geminauit, suo idiomate, viperæ appellationem, tunc comites statim accurrentes, lapidibus viperam obruerunt: hinc collegit author illas gentes à viperis, ob violentiam veneni, maximoperè abhorrere. Item Ioannes Hugo tradit in descriptione Guineæ, quòd, in Prouincia Congi, viperę sunt talis veneni, vt ab ipsis demorsi spatio viginti quatuor horarum pereant. Immò ex Cardano, in Numidia, viperæ, & Scorpij sunt venenosiores. Amplius Pausanias, referente Æliano, pronunciat se vidisse hominem ab impetu viperæ ascendentem arborem, & viperam accedētem, & halitū pestilentem in arborem efflasse, & hominem illicò cadentem perijsse. Vice versa, viperæ circa Arabicas arbores balsami versantes, mitiores sunt, quia succo suauissimo vescuntur: vnde si quis ab huiusmodi viperis percussus fuerit, vulnus non est exitiale, veluti si à ferro inflictum fuisset: quoniam nonnulli viperinum venenum odoratissimo pabulo temperari arbitrantur. H

Viperæ venenosiores vbi.

Li. 9. c. 16.

Pariter ratione loci particularis aliæ alij sunt venenosiores: siquidem montana incolentes loca, non solum maiori copia veneni redundantes, sed etiā mordaciores censentur; quæ verò propè aquas stabulantur, virus minus pestilens possidere creduntur, quemadmodum, & ratione temporis anni, vipera dicitur venenosior, & præcipuè Vere à cauernis exiens; quoniam tota hyeme proprio phlegmate nutrita est: veluti etiam

Vipera quando lethalior.

quando

A quando nuper senectutem exuit. Hoc non fuit ignotum Nicandro quando cecinit hunc in modum.

Tunc etiam caucas horrendam quando senectam
Exutus serpens renouat, seu pube resultat.

Præterea, æstiuo tempore, viperarum morsus deteriores sunt, & præsertim si à vipera tritata in flicti fuerint, quia concipiens iram læthaliùs ferit. quamobrem Ouidius furorem Leænæ catulos lactantis ad viperam ira agitatam comparàuit tali ratione.

Nec Leacum catulis lactentibus vbera præbet,
Nec sæua ignaro vipera læsa pede. Lib. 2. de art.am.

Ratione sexus, Paulus Aegineta fuit huius opinionis, minori cum periculo liberari quos vipera mas, quàm quos fæmina momordit: At Aetius scribebat demorsis à vipera mortem impendere septem horarum spatio, & maximè ijs, qui à vipera fæmina percutiuntur. Nam ictus fæminæ ideo malignior, & venenosior creditur, quoniam quatuor dentibus feriat. Idem testatur Nicander his versibus.

B *Porrò ex vipereo, quod noris, germine petor*
Fæmina, quæ veluti maiori accenditur ira,
Sic vehemente magis fet noxia vulnera morsu,
Et plus gliscenti se cauda, & corpora voluit,
Vnde citatior hac ictos mors occupat artus.
Noxius est autem reliquo plus corpore morsus
Obseruandus, vbi victori proxima Tauro
Turba, subexoriens monstrauit Pleiades astrum.

Quibus carminibus Nicander innuit fęminas viperarum non solum esse mordaciores, sed etiam hoc genus bestiarum esse præcipuè vitandum tempore æstiuo, quod tempus per ortum Pleiadum nobis demonstrat.

Ex altera parte Auicennas in hanc venit sententiam, viperarum & draconum mares potius quàm fęminas esse deteriores. Propterea clarissimus Mercurialis prędictas ponderans opiniones ambigit an morsus viperę fæminæ, vel maris sit lethalior: ideo, C re accuratè considerata, vnica distinctione, authores conciliari posse, & omnem difficultatem dissolui arbitratur: scribit enim tam à mare, quam à fæmina exitialem morsum infigi: siquidem fœmina quatuor denttibus munita, quatuor etiam vulnera parti imprimit; sicq; maiorem veneni quantitatem, pluribus vlcusculis, patienti communicare videtur. Mas verò licèt duobus tantum dentibus armatus, consequenterq; duo solùm vulnera inferat: attamen eius vis ad venenum viperæ comparata acerbior, & efficacior censetur: itaut authores, qui maris, & qui fæminæ virus iudicarunt lethalius, vtriq; veritatem assecuti esse videntur. Tandem veneni viperini vim multifaciendam esse opinamur, propterea quòd non solum homines, sed cæteros quoq; animantes afficiat. In primis viperę bobus potissimum obsunt, vt canit Virgilius.

Lib. 4. fen. 6. tract. 1. cap. 32.

Lib. 2. de morb. venen.

Vtrũ morsus viperæ fæminæ sit lethalior maris morsu.

Sæpe sub immotis præsepibus, aut mala tactu
Vipera dilituit, cælumq; exterrita fugit;
Aut tecto assuetus coluber, succedere, & vmbræ
Pestis acerba boum, pecoriq; aspergere virus.
D *Fouit humum.*

L. 3. Geor.

Ouidius quoq; decantabat.

Parua necat morsu spatiosum vipera taurum.

Præterea manifestum est canes, feles, gallos, anser es, anates, aliaq; animalia simul, & semel viperis puncta, breui temporis spatio, mortua concidere. Quamobrem Columella iure merito monimentis mandauit, quòd instruendis anserum cellis, seruanda sunt eadem præcepta, quæ in alijs generibus pullorum, ne vipera, mustela, vel aliud genus noxij animantis intrare possit. Pariter, ex eodem Columella, tota maceries Nessotrophij, nimirum viuarij anatum, extra, & intus opere textorio leuiganda est, ne vipera, aut feles prorepere valeant.

Quæ animantia viperino morsu concidant.

VENENI VIPERINI SIGNA.

ANTEQVAM medicus accedat ad præſidia, quibus vipereum virus profligatur, primùm ſigna diagnoſtica contemplari debet: inter quæ oonnumerantur dolor pungens, tumor partis ſauciæ, ſanies craſſa à vulnere dimanans, veſiculæ ambuſtis ſimiles circa plagam emergentes, inflammatio gingiuarum, ſitis vehemens pallor totius corporis, vomitus bilioſæ materiæ, ſingultus, nec non animi deliquium cum ſudore mortis prænuntio, niſi partibus nobilioribus, remedijs opportunis, præſto ſimus. His nonnulli addunt, ad mentem Ciceronis, ventris cruciatum, dum venæ viſcerum veneno imbuuntur. Cælius Rhodiginus narrat quemdam aulicum, cum à vipera demorſus eſſet, ſtatim in colorem porraceum incidiſſe, neq; mirandum eſt: ſiquidẽ nonnulli ſcribunt demorſos à vipera confeſtim icteritia affici. Hoc ſignũ doctiſſimus Mercurialis non perpetuò verum eſſe opinatur: cum Authores neq; Græcos, neq; Arabes inueniat, qui hoc atteſtentur. Eſt quidem veritati conſonum à vipera vulneratos modò pallidos, modò virides, modò flauos fieri: ratio inde naſcitur, quoniam proprietas huius veneni eſt talis, vt natiuum calorem diſſipet, atq; expugnet: ideoq; pro varietate naturæ patientis, varij etiam colores conſpici ſolent. At ſi interdum accidat, vt icteritia hanc affectionem conſequatur, id contingere arbitratur Mercurialis in patiente copioſa bile redundante, quæ agitata, & commota, tandem ad cutis ſuperficiem diffunditur. F

In Tuſcul. quæſt.

Icteritia an conſequatur morſum viperæ.

Alioquin ex Dioſcoridis ſententia, ob viperarum morſum, corpus intumeſcit, areſcit, ſubalbidum colorem acquirit, puſtulæ ſimiles ambuſtis erumpunt, vulnuſq; dilatatur; cum non ſolum extima, ſed etiam intima occupet, gingiuæ ſuffunduntur cruore, iecur inflãmatione vexatur, tormina, & humoris bilioſi vomitus ſuccedunt, & ſopor, & tremor, & vrinæ difficultas ſubſultant. Paulus Aegineta in morſu vipereo tam maris, quàm fæminæ, ſtatim ab initio dolorem membri affecti, mox totius corporis medi- G tatur, necnon ſanguinem, & humorem ſanioſum, & etiam æruginoſum à duobus foraminibus inter ſe parũ diſtantibus fluentem, & viperarum virus nuncupatum. Præterea iuxta morſum contemplatur ſubrubros tumores, poſtea patientis vertiginem, animi deliquium, bilis vomitum, necnon vrinæ difficultatem. Hæc omnia ſigna in ſcriptis Auicennæ leguntur: hic enim verba faciens de veneno vipereo ſic ſcribebat. *Egreditur ex loco duorum dentium, aut plurium ſanguis, deinde virus feruens, & forteſſe incipit aquoſus, deinde ſpumoſus, deinde vt ærugo æris, dolet locus, poſtea apparet apoſtema calidum, rubeum habens bothor, & veſicas ſicuti in aduſtione. Deinde apoſtema fit viride, viſcera inflammantur, in corpore apparet rubedo cum rigore, deinde ſudor frigidus, & corruptio coloris vergentis ad viriditatem. fit commotio vertiginis, frequentia anhelitus, nauſea, & ſingultus cum vomitu humoris cholerici. Accedit difficultas vrinæ. Grauatur caput quandoq; cum fluxu ſanguinis narium.*

Symptomata morſus viperæ ex Paulo Aegineta.

Signa morſus viperini ex Auicenna.

Greuinus teſtificatur ſe obſeruaſſe prædicta ſigna in pharmacopola quodam, qui fortè ictus fuit ab vna viperarum, quas in officina pro varijs medicamentis ſeruabat. H Nicander autem, quem in aſſignandis huius affectus ſignis, ſecuti ſunt alij authores, retulit, quòd ex vulnere liquor oleoſus, interdum cruentus, & quandoq; ad pallorem vergens dimanat. Idq; ob contagium veneni accidere ſcribit: ſiquidem corpore à veneno occupato, humores nutritioni deſtinati corrumpuntur, itaut non ſolum particula læſa, ſed etiã totũ corpus intumeſcat. Qua de re cutis aliquando colorem purpuraſcentem, interdum viridem, & identidem amethiſtinum repræſentat: quæ colorum varietas inſignem putredinem indicare ſolet. Immò aliquando excitatur ſingultus, veluti conuulſio quædam ventriculi; qui generatur, vel à copia humorum, vel ab inanitione, vel à repentina repletione, vel ab acrimonia materiæ ſtomachum vellicantis. Non poteſt enim fieri, quin ventriculus, dum ſentit humorem malitia veneni corruptum, totis viribus noxiam materiam expellere conetur. Ab hac putredine maligni cruoris ad caput vſq; pernitioſus vapor attollitur inſignem generans grauitatem.

In corpore venenato humores nutritioni ſeruientes corrumpuntur.

Verùm quia venenũ per venas maiores dilabens, & partibus nobilioribus ſe ſe inſinuans

A nuans iecur inuadit, hinc fit, vt tantus feruor ibi procreetur, vt paulò post febris ardẽs excitetur; deinde pulmones reliquasq; partes proximas ita exficcat; vt patiens vehementi siti afficiatur. Vbi verò virus totum corpus occupauit, statim signa properantis interitus se se offerunt: nam vngues ob caloris defectum liuidi fiunt, & corpus refrigeratum grandinem veluti congelantem sentit, & tremorem patitur: cum in his partibus semper aliqua portio humoris acris, & neruis molesti contineatur: propterea partes labefactatæ, & à veneno superatæ, facilè, quod in se habent, effluere sinunt. Hinc fit vt vntriculus humore biliofo redundet, in quem totus sanguis à venenefica vi transmutatur.

Cur febris ardens excitetur.

Reliqua etiam viscera exiguum alimenti exire finunt, quod in sudorem frigidum conuersum per totum corpus disseminatum à cute paulatim egreditur: tuncq; color eiusdem cutis plumbeus, aliquando cæruleus, interdum etiam viridis æmulans florem æris conspicitur. Sic igitur canit Nicander.

Cur color cutis fiat varius.

——— porrò ipso ex vulnere quædam
B *It sanies, quæ nunc pinguis, nunc esse cruenta*
Cernitur, & nullum præfert quandoq; colorem,
Sed quæ circumdat plagam caro, turgida moles
Tollitur interdum rubicunda, ac palma videtur
Liuida, nonnunquam quodam velut hydrope glifcit;
Præterea quales ambusto in corpore bullæ
Exteriore solent summatim emergere pelle:
Inde subexoriens plagam, & vicina putredo
Occupat, & tristem ciet in præcordia mortem:
Aspera quandoquidem vehementer, & ignea noxa
Totum corpus edit, miseræ arcto ex gutture voces
Perstrepitant, cæcaq; caput vertigine nutat;
Multaq; debilitas membra anxietasq; fatigat,
Et grauis oppressum vexat caligo cerebrum.
C *Arida faux sæpè, extremos it frigus in vngues,*
Atq; hyberna statim cadit omnis grando per artus
Crebri etiam bilis vomitus, fit pallidus æger,
Atq; imitante niues circum sudore madescit.
Plumbeus est aliquando color, quandoq; nigrescit,
Fuscus & interdum simulatur floribus aeris.

Prædictis addamus assertum Ætij, qui nixus authoritatibus Nicandri, & Authoris de theriaca ad Pisonem, tradidit in demorfis à vipera mare, bina vulnera, & inde morsis à fæmina quatuor conspici. Licet Baldus Angelus Abbatius retulerit hoc signum esse fallax: propterea quod mas etiã vipera quandoq; quatuor vulnera imprimere potest, antequam ei duo dentes cadãt. Verumtamen Paulus Ægineta manifestè docet in ictu tam maris, quàm fæminæ, duo tantummodo parua foramina impressa videri. Quam sententiam nostri viperarum venatores confirmant.

Signa morsus viperæ ex Aetio.

Deniq; quoad signa prognostica, quando percussus à vipera adhibitis aliquibus re-D medijs, & propinatis antidotis, nonnihil quietis inuenit, tunc illum conualiturum iudicabimus. Viciffim quando sæuiora accedunt Symptomata, vt spirandi difficultas, faciei rubor, inquietudo, sitis inexhausta, oris fætor, somnus grauis, venarum tumor, syncopis, & virium dissipatio, tunc patientem pristinæ sanitati nullo modo restituendum esse pronunciabimus.

Signa prognostica.

E

VIPEREI VENENI REMEDIA:

L.20.c.16.

QVAMVIS in omnibus Serpentum morſibus eadem ferè proficiant, quæ in capite primo huius libri fuerunt recitata,quando de vulnere inflicto à quolibet Serpente actum fuit. Nihilominus in præſentia, nos imitati Priſcorum mentem, pro ſingulis anguium generibus,peculiaria etiam præſidia proponemus.Sunt igitur,ex Pareo, qui in virulentis viperæ ictibus, medicamenta ad canes rabidos commẽdata præſcribant: cum tamen communis ſit harum punctionum medela, quam in Arte curatiua docuit Galenus; vbi in ictu Serpentum duplicem medendi ſcopum proponit, primus eſt veneni euacuatio, alter verò eiuſdem alteratio. Euacuationem moliri debet medicus per ea, quæ vehementer attrahunt, alterationem verò per contraria ſecundùm qualitatem, vel ſecundùm totam ſubſtantiam. Præterea ſubdit Galenus,quæ citra calorem attrahunt, euacuare, veluti ſunt cucurbitulæ, & alia huius generis, quæ ſubſtantiam maleficam, & veneficam educunt. F

Cap.3.

Alterantia quãdo adhibẽda sũt. Aliud genus auxiliorum eſt illud, quod alterat qualitatem per contraria: nam ſi calor ingens ſecundùm particulam affectam, vel ſecundùm totum corpus perſentiatur, tunc medicamenta refrigerantia præſcribenda ſunt; ſin verò ægrotus à frigore patiatur,tunc calefacientia adhibeantur.Quæ medendi ratio ex libro ſexto Dioſcoridis deſumpta eſſe videtur, vbi de curatione virulenti ictus vbertim pertractauit.

Remedia chirurgica. Cæterùm ſi lubet ad particularia præſidia accedere; in primis iuxta præcepta chirurgiæ pars læſa ſupra vulnus arctè conſtringenda eſt, non tamen tam vehementer, vt torpeat: deinde cucurbitula appoſita venenum confeſtim eſt extrahendum, ſi locus affectus id ferat, dummodo prius pars circa vulnus gladiolo incidatur, vt vitioſus, & venenatus ſanguis melius effluere poſſit. Sin autem pars ſaucia cucurbitulam non admittat; tunc ſcarificato prius vulnere deplumatus galli, vel gallinæ anus parti vulneratæ applicetur,vt citius venenũ elici poſſit: vel etiã opportunũ præſidium eſſe fugere vulnus,ſi homo inueniatur, qui præmio allectus id præſtare audeat. Legitur enim in epigrammatibus græcis, de caprea, nempe dorcade, cuius vber vipera momordit, & mox hinnulus accedens,lacq; ſugens matrem ab impendente morte liberauit. Quidam arctis vinculis partem ſauciam ligantes,eamq; amputantes vipereum expugnant virus. Idcirco Galenus narrat ſe Alexandriæ nouiſſe agricolam non procul ab vrbe habitantem, qui, cum eſſet à vipera demorſus in digito, illum ſtatim arctiſſimo conſtrinxit vinculo: deinde accurrens ad medicum ſibi in vrbe familiarem, totum digitum ab ipſa articulatione ad palmam vſq;amputandũ præbuit,& abſq;alia ope ſanus euaſit. Rurſus nouit Galenus alium ruſticum, cuius digitum vipera momorderat, qui falce, quam ſecum fortè ferebat (erat enim vinitor) ab vltimo articulo partem reſecauit, deinde cicatrice inducta, nulloq; medicamento ſumpto, ſanatus eſt. G

Lib.3. Anthol. ſect. 33.

L.3. de loc. affect.

Partis amputatio. Loco cit.

Centur.1. Alij in hoc affectu, ſolis ligamentis, & antidotis priſtinam ſanitatem recuperarunt. Habemus enim, ex Amato Luſitano, quod puella annos treſdecim nata, per arua vagans,puncta fuit à vipera in pede,vnde mater id animaduertens, cõfeſtim corrigijs ex frutice Thymeleæ paratis partem ſupra morſum vinxit, & puellam ad Amatum duxit: iam crus multis maculis liuidis variegatum erat, & tremores cum vertigine iam patiẽtem inuadere cæperant. Tunc Amatus iuſſit partem profundioribus vlcuſculis ſcarificari; deinde facta larga ſanguinis effuſione, emplaſtrum ex alijs contuſis vna cum theriaca paratum affecto loco admouit,& drachmas tres theriacę in vncijs quinq; vini meratioris ægrotæ propinauit. Sequenti die diminuto tremore, vncias quatuor ſucci foliorum fraxini exhibuit; quoniam hunc verum huius veneni alexipharmacum eſſe opinatur: ſicq; his, & alijs præſidijs puella priſtinæ ſanitati fuit reſtituta. H

Fraxinus eſt verũ alexipharmacum huius veneni.

Non deſunt præterea pharmaca tam ſimplicia, quàm cõpoſita, quæ in hac affectione inſignem habent prærogatiuam. Primò igitur, ſi animum dirigamus ad ſimplicia: hæc vel ab animalibus, vel à plantis deſumuntur. Inter animalia ipſa vipera deglubta interaneis abiectis, & anguillarum modo, cocta non modicam frugem comedentibus affert; cum eius caro facultatem poſſideat pellendi virus ad cutim: ratio eſt, quia caro

viperina

A viperina omni veneno caret, cum illud totum ad vesicam fellis, indeq; ad gingiuas detrudat; quemadmodum partes venenatæ huius bestiæ ictui applicatæ, familiaritate quadam ad se omne venenum trahunt. Anseres etiam, & anates, peculiari quadam prærogatiua, vipereo aduersantur veneno: ideoq; vis horum animalium in tali casu commendatur. Item gallus, & gallina multas habent partes, quæ huic affectioni occurrunt: propterea Sextius cerebrum galli cum posca, adiecto pipere à vipera demorsis, Erisistratus autem cum vino propinat. Immò Auicennas fel galli, nec non reliquarum auium præscribit. Deniq; stercus gallinarum, ad ciendum vomitum, in iure ab aliquibus exhibetur.

Simplicia medicamenta ex animalibus.

Fel, & stercus galli.

At multum adiumenti affert, ex Dioscoride, genitale cerui maris; sicuti etiam coagulum leporinum mensura terni obuli datur. Quamuis Galenus drachmam coaguli hinnulorum, vel cerui probet. Mustelæ venter salitus, nempe eius caro aceto, & sale condita, ad mentem Auicennæ non vulgariter prodest. Amplius ex eodem authore, cancri fluuiatiles, quibus deficientibus, marini, nec non Scorpio assatus laudantur. Ex B Galeno etiam sanguis fulicæ cum oleo potus, quemadmodum & sanguis marinæ testudinis cum aceto, non solum à venenatis medicamentis, sed etiam à morsibus viperæ liberare dicitur. Ex ranis etiam coctis, & vnà cum iusculo sumptis amplissimum fructum à vipera demorsi sunt consecuturi. Mirum est, quòd excrementa etiam animalium in hoc casu commoditatis plurimum afferant: siquidem Dioscorides ipsam patientis vrinam haustam commendat: cum hæc, venena omnia debellare dicatur. Auicennas stercus caprinum, & præcipuè montanum in aceto decoctum, vel tritum in vino, ad profligandum huiusmodi virus, præscribit. Alioquin butyrum vetus laudat, & patientem sedere in vase lactis pleno, deinde vigilare, & deambulare præcipit.

Coagula animalium.

In Euporist. Lib. 2. de mat. Med.

Excrementa variorum animalium

Si ad plantas venenatis ictibus conferentes accedamus, vulgatum est medicorum dogma, quod herbis serpentum ori iniectis, si pereant, illas esse talis veneni antidotum. Quocirca legimus apud Dioscoridem de anchusa Onochilo cõtra Serpentes valde efficace, quoniam manducata, & in fauces anguium proiecta eos perimat. Auicennas folia radicem, & corticem Aristolochiæ laudat. Aetius, priusquã vrina cruenta prodeat, C allium deuorandum, & vinum meracum præbet. Quamuis Dioscorides, loco allij, porrum, vel porri succum, dimidiæ heminæ mensura præscribat. Crollius agens de internis rerum signaturis, aconitum cum vino tepido, demorsis à vipera, & à scorpione, salutiferum prædicat; quandoquidem venena interdum venenorum remedia esse constat: Bistortam Herbariorum, nempe britanicam, seu colubrinam, quia cõtortis suis radicibus, conuoluti Serpentis figuram repræsentat, Porta, ex hac signatura, aduersus viperarum, & aliorum serpentum ictus commendat. Dioscorides semen brasicæ tritum, acetabuli mensura, & etiã brasicæ succum cum vino, Matthiolus verò bryoniæ radicem exhibet. Item cassia sponte nascens in tractu Arabiæ odoriferæ, pariterq; costum arabicum ex eodem Dioscoride, viperarum ictibus auxiliatur. Citri semen, & succus, vt voluit Rhasis, punctiones viperarum sanat. Echium, siue viperaria, ex signatura (teste Porta, quia caput viperinum è semine repræsentatur) aduersus viperarum ictus valet; & propterea in antiquis Dioscoridis nomenclaturis hæc planta Alcibiadum cognominatur, D quoniam Alcibius à vipera demorsus solo huius plantæ succo sanatus fuerit. Item fraxinus, & fraxinella, quæ dictamnum album nuncupatur, intrinsecus sumpta, & extrinsecus admota Serpentes fugant, atq; necant. Ferula, ex Dioscoride, contra viperas in vino bibitur: obseruarunt enim hanc murænis esse infestam, immò hac tactæ pereunt, hac de re etiam contra viperas commendatur. Ex eodemmet Dioscoride iuniperi baccæ folia, & succus cum vino adhibentur.

Medicam. simplicia ex plantis.

Lib. I.

Li. 1. Mag. nat.

Alcibius quo remedio sanatus fuerit.

Lib. 3. de mat. med.

Nonnulli drachmas quatuor melanthij præbent, ne ægrotus ob talem ictum pereat. Porta quoq; myricam, ex signatura, quia folio sit squaroso, viperis perutilem prædicat. Etenim plantæ Serpentum squamas æmulantes ad eorumdem ictus probantur. Aetius nasturtium tritum cum vino, Mathiolus succum radicis rubiæ, & Dioscorides rubum in vino præscribũt. Raphanus in cibo sumptus, deinde vomitu reiectus percussis à vipera auxiliatur, dummodo theriaca Andromachi post vomitionem sumatur. Matthiolus scribit non esse omittendam radicem illius plantæ, quam Goritienses ab auxiliari virtute Serpentinam nuncupant. Immo taxus arbor ab his remedijs simplicibus non est arcenda: siquidem, ex Suetonio Tranquillo, Claudius Imperator censuram agens, edi-

Li. 4. Phyt. cap. 7.

In Vita Claud. Cæs.

Taxus arbor ad venena perutilis

Philantropos auxiliatur morſui viperæ.

ĉta propoſuit, inter quæ hoc erat vnum, nihil æquè facere ad viperæ morſum, quā taxi E arboris ſuccum. Plinius efficaciſſimum putat Tragoricanum. Alij ex Dioſcoride, digitum in liquida pice mergunt, deinde vinum, in quo digitus ablutus fuerit, bibunt. Tandem ſemen viticis ab Aegineta, necnon Zedoaria, & gingiber ab Auicenna in hoc caſu mirificè extolluntur. Viperę etiam aduerſatur philanthropos, nempe aperine, ex ſignatura, vt voluit Porta: cum hæc planta flores intra globulos, quemadmodum vipera intra ouorum putamina fœtum procreet. Galenus ex remedijs Dorothei Helij, acetum calefactum, & potum, ad hemine dimidiæ menſuram, laudat. At radicem Acori, & Agaricum, necnon ſemen Alharmel cum ſucco porri, vel ſucco cardui magnifieat Auicennas.

Lib. 2. de Antid.

Antidotus Apollodori.

Loco cit.

Antidotus ruſtici medici.

Loco cit.

Theriaca Philometoris.

Loco cit.

Antidotus Galli.

Auicennæ antidotus.

Centur. 1.

In Baſilica chym.

Theriaca Andromachi.

Lib. 8. mag. nat.

Inter compoſita medicamenta per os ſumenda, Dioſcorides in primis præſcribit illud, quod recipit infraſcripta ingredientia in vino cretico trita, ſcilicet dimidium acetabulum myrrhæ, piperis, caſtorei, floris, & ſeminis portulacæ. Galenus vtiliſſimam putat antidotum ab Apollodoro paratam, quæ à teſtudinis ſanguine nomen accepit: comprehendit autem ſeminis cumini ſyluestris acetabulum, ſanguinis marinæ teſtu- F dinis exſiccati drachmas quatuor, ſanguinis hædini tantumdem, coaguli hinnulorum, vel leporis drachmas tres: huius autem antidoti portio ad magnitudinem oliuæ demorſis à vipera exhibetur. Iterum Galenus antidotum ruſtici medici ad morſus viperæ non improbat. Recipit autem trifolij, ſtachios, erui, ſeminis rutæ ſylueſtris, ariſtolochiæ rotundæ ſingulorum drachmas octo, quæ omnia cum vino mixta rediguntur in rotulas, quarum drachma vna in vino, data occaſione, ſumitur. Denuò Galenus non excludit à remedijs compoſitis antidotum ab Eudemo verſibus conſcriptam, quæ Antiochi Philometris theriaca inſcribitur, & conſtat ex drachmis duabus radicum Mei, & ſerpilli, drachma opopanacis, acetabulo ſeminis trifolij, acetabulis duobus ſeminum aniſi, fæniculi, ammeos, & apij, deinde omnia trita cum ſufficienti quantitate vini in rotulas rediguntur, quæ pondere trium obulorum à patiente ſumendę ſunt. Amplius Galenus inter medicamenta compoſita huic affectioni conferentia recenſet antidotum, quam Gallus ex Arabia reuerſus Cæſari obtulit. Integratur autem drachmis viginti quinq; farinæ erui, drachmis ſex radicum vitis albæ, drachmis duodecim ſeminis rutæ G ſylueſtris, dsachmis octo iridis, opopanacis, & ariſtolochiæ longæ, drachmis ſex ſucci papaueris, gingiberis, cumini Aethiopici, myrrhæ, eringij, ſucci cyrenaici, croci, ſerpilli, coſti, & ſagapeni. Ex his cum vino conficiantur rotulæ, quæ percuſſis à vipera in vino exhibentur. Auicennas amplectitur in hoc caſu antidotum, quæ recipit myrrhæ, caſtorei, piperis, arſenici rubri ſingulorum drachmas duas, vncias duas ſeminis anethi, deinde cum vino conficitur. Aetius componit medicamen ex carnibus cancrorum fluuiatilium, & modico ſale addito, necnon calamentho format paſtillos, quos in vmbra exſiccatos cum aqua mulſa exhibet. Amatus Luſitanus dum recitat hiſtoriam cuiuſdam puellæ à vipera demorſæ, proponit hoc compoſitum medicamentum conſtans ex vncijs duobus Ariſtolochiæ longæ, vncia bryoniæ, & haſtulæ regiæ. Crollius proponit remedium contra omnia venenata tàm theraupeticum, quàm prophylacticum integratum ex viperis, quod apud ipſum videndum eſt. Prædictis addemus celeberrimam Andromachi theriacam tanquam antidotum anteſignanum: etenim cum vino, vel aqua vitæ, fœlici cum ſncceſſu, in hoc caſu ſorbetur. Idcirco Porta fatetur in os viperæ ſemi- H drachmam theriacæ cum aqua vitæ diſſolutæ à ſe ingeſtam fuiſse, & beſtiam ſemihoræ ſpatio expiraſſe.

Dentes humani vſti ad quid valeant.

Vipera morſui viperæ medetur.

Si medicamenta morſu viperarum obſeruanda contemplemur, ſimplicia ab animalibus deſumpta primò ſe ſe offerunt. Auicennas humanos dentes aduſtos, & in puluerem redactos, morſuique inſperſos commendat. Dioſcorides vrina humana calida vulnus fouet. Verùm inter beſtias primitùs ipſa vipera proprio morſui confert: nam vipereum venenum morſibus impoſitum totum extrahit virus, vt magnes ferrum; licèt caro huius beſtiæ ſumpta illud ad cutim pellat, veluti lapis theramedes ferrum abigit. Nonnulli igitur viperinum hepar vnà cum felle vulneri applicant. Alij caput viperæ diligenter amputatum, & per volſelam pręhenſum morſui imponunt ea parte, quæ ceruici iungitur; hoc enim modo venenum mirificè extrahitur: de hoc remedio Quintus Serenus ſic canit.

Cuſpide non quiſquam longa neq; cæde lariſſæ,

A *Fulmine non gladij volucris non felle sagittæ,*
Quàm citò vipereo potis est affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem, succosq; medentes,
Cui nocuit serpens, fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, sanat quem sauciat ipsa;
Vtq; larissæa curatus Telephus hasta.

Ranæ quoq; ab externis præsidijs non sunt accendæ; siquidem Auicennas ex illis, nec non ex caseo veteri emplastrum ad hanc affectionem componit. Kiranides sanguine testudinis marinæ partem læsam illinit. Dioscorides pullum gallinaceum recenter dissectum, vel stercus caprinum vino dissolutum ad modum emplastri parti imponit: Ideo Galenus narrat quemdam medicum arua, & pagos lustrantem ad morsum viperæ, & aliorum etiam serpentum, fimo caprino aceto dissoluto vtentem plurimos liberasse: quare non est mirandum si Auicennas scripserit caprinam pellem recenter ab animali detractam, & ictibus harum bestiarum superpositam iuuare. *Ranæ medētur morsui viperæ. Lib. 6. de simp. med. fac. cap. 10.*

B Insuper plantæ alia remedia simplicia suppeditant. Dioscorides enim abrotanum, Ætius allium, vel eius adusti cinerem adhibet, dum cum aceto emplastrum pro affecta parte componit. Ex Auicenna, cæpæ syluestris succus per os exhibetur, & ex eo, quod post expressionem remanet, emplastrū pro saucia particula concinatur. Idem remedium ex chamæmelo contuso ad mentem Dioscoridis paratur. Paulus Ægineta ex cinere simplici cum aceto mixto emplastrum parat. Herba *de Corso* nuper apud Hispanos inuenta ad morsus venenatos, & in primis ad morsum Serpentis, quem Corso sua lingua nominant, ideſt viperę efficax est: hanc fortè Cantabricam esse multi autumant. Radix ebuli in vino elixata, & vulneribus imposita à Matthiolo, & emplastrum ex farina orobi cum aceto paratum à Dioscoride probatur. Legimus apud Ætium fraxini cinerem cum succo foliorum permixtum, more cataplasmatis, conferre. Apud Æginetam, ex furfuribus cum aceto decoctis, & apud Dioscoridem decoctione rutæ elixatis malagma paratur: Pariter Dioscorides galbano, & iuniperi succo partes saucias fouet. Folia cortex, & baccę lauri, ex Plinio, imposita, venenis Serpentum, & maximè Sepis, Dipsadis, & viperæ mirandum in modum resistunt. Quamobrem Auicennas oleum laurinū, necnon oleum, in quo decocta fuerint lauri folia approbat. Similiter laudat Sciniar, ideſt lactucam asini dummodo more emplastri administretur. Ægineta lenticula cum melle cocta locum prius scarificatum fouet. Christophorus Acosta lignum colubrinum in malabar nascens extollit, quod ita colubro assimilatur, vt qui id non norit, aut die illud non videri, si noctu ad Lunæ splendorem intueatur, viuum colubrum esse existimabit: hoc ad viperarum morsus optimum præsidium esse fertur. Quapropter incolæ per arua proficiscentes, vt plurimum lignum hoc circumferre solent, cum in illa Prouincia multæ viperæ stabulentur. *Plantæ extrinsecus applicandæ. Herba de Corso quæ sit. C Oleū laurinum medetur ictibus viperinis. Lib. Arom. cap. 33. Lignum colubrinum Acostæ.*

Aetius in simili affectu etiam desperato, melissę folia, & etiam succum vnà cum vino tanquam euidens auxilium parti imponit: quamuis fotus muriæ cū aceto ab Aegineta non reprobetur. Origanum viride contusum præscribit Dioscorides. At Matthiolus radicem personatæ in vino elixatam, & impositam, & Aegineta picem liquidam cum sale magnificant. Ex Theophrasto, panacis chironiæ radix in oleo cocta adhibetur; dum D partes, aduersas viperas, phalangia, & alia reptilia linitur. Ex porro, & pane cū sale, ad mentem Aetij cataplasma componitur. Sed Aegineta decocto pulegij sæpius plagam fouet. Sycomori folia cum pane miscenda, & extrinsecus admouenda iubet Aetius. Serpillo cum aceto Galenus, & sambuci radice cum vino Matthiolus vtitur. Scillam in aceto decoctam, & instar cataplasmatis accommodatam Dioscorides adhibet, qui, & serpentariam maiorem, seu dracontium commendat, cum hæc planta caule glabro maculis fuscis, pullis, puniceis, & tandem vipereis conspersо prædita sit: ex quibus signis Porta colligebat hanc aduersus viperas valere. Quare non est absurdum si Dioscorides scriptis mandauerit à vipera non feriri hominem, qui folijs huius plantæ manus confricauerit. Tribulus etiam terrestris tam intrinsecus, quàm extrinsecus adhibitus demorsos à vipera recreat. Hermolaus autem Barbarus tormentillam laudat. Trifolium hyacintho simile, vt aliqui scribunt, Vere flores emittens, semenq; cnico syluestri simile procreans, trifolium bituminosum ab alijs nuncupatum, hoc in aqua decoctum, & more fomenti, parti saucię impositum, dolorem à vipera, vel à phalangijs excitatum, *Radix personatæ innat. Serpentaria cur aduersus viperas valere dicatur.*

statim

Trifolium bituminoſũ mirè operatur.

ſtatim ſedat: ſed rem miram animaduerit Iacobus Syluius medicus, quòd remedium hoc ſanæ parti applicatum dolorem illi ſſimilem, quem patiuntur demorſi à prædictis beſtijs generat. Tandem Dioſcorides vini fæcẽ, vinaceorum, vel ſarmentorum cinerem cum aceto permiſcet, hocq; linimento partem læſam imbuit. Præter herbas quidam etiam lapides in huiuſmodi affectione locum habent. Nam lapidem Serpentis, demorſis à vipera ſuſpendit Auicennas, Ætius verò lapide hæmatite, & heliotropio vtitur. E

L.2. de Antid. cap. 14. Li. 13. c. 21

Varia emplaſtra commendãtur.

Inſuper medicamenta externa compoſita pro ſuperando hoc veneno ab authoribus proponuntur, Quocirca à Galeno emplaſtrũ ex dictamno ſacrum nũcupatum laudatur. Immò præſcribit epithemata ad morſus viperæ, ex ſagapeno, pipere, liquore cyrenaico, opopanace, galbano, ſulphure in aceto diſſolutis. Ætius eodem vtitur medicamento, ſed poſtmodum folia vrticæ, vel ficus ſuperponit. Denuo Ætius aliud emplaſtrum ex cardamomo radice eringij, ſulphure, pipere, myrrha, & galbano conficit. Iterum idem author ex centaurea, herba pediculari, ariſtolochia, radicibus peucedani cum aceto, in quo galbanum fuerit diſſolutum, emplaſtrum fingit: Rurſus idem author ex cachri, herba pediculari, ſtaphiſagria, radice vitis albę, ariſtolochię, & bryoniæ, myrrha, & opopanace cum ſufficienti quantitate aceti emplaſtrum parat. Demum idem Ætius ex contritis carnibus cancrorum fluuiatilium cum iride, calamentho, & modico ſalis paſtillos conficit, ex quibus deinde lacte diſſolutis emplaſtrum componit. Quibus prę- F ſidijs addendum eſt oleum de Scorpionibus Matthioli, quo regio cordis & pulſus liniẽdi ſunt; nam præſtantiſſimam opem afferre ſolet. Cæterum à præſidijs externis compoſitis theriaca non eſt arcenda; cum parti affectæ applicata mirum in modum operetur. Recitat enim Pareus, cum eſſet monſpeſſuli, in pharmacopæa, in qua pro concinanda theriaca ſplendidus erat apparatus ſe curioſè, & incautè pertractaſſe viperam, quæ indicem inter vnguem, & carnem pupugit, vnde ſtatim dolore ſuborto, ipſe digitum ſupra vulnus arctiſſimè conſtrinxit, ne virus alijs partibus diſtribueretur; deinde theriaca antiqua in aqua vitæ diſsoluta pro linimento vſus eſt, atq; intra paucos dies hoc ſolo remedio planè conualuit.

Oleum de Scorpionibus Matthioli.

L. 20. c. 16. Pareus à vipera demorſus quo remedio curatus fuerit.

Tom. 2. eſſic. Symphonia medetur morſui Serpentum. Centuria 1 Aqua cuiuſdam fortis medetur ictibus viperarum. In lib. de Tum. præter nat. Creta hauſta medetur ictibus viperæ.

Præter remedia propoſita, legitur in monimentis Theophraſti (vt refert Textor) quòd cantus tibicinum fidicinum, aliaq; muſicæ artis organa modulatè adhibita quibuſdam viperarum morſibus medentur. Idem Aſclepiades medicus in quibuſdã phreneticis, & in cæteris animi ægritudine laborantibus præſtitiſse dicitur: etenim obſeruauit tales patientes nulla alia ope, niſi ſymphonia, & vocum concentu reſipiſcere; G tantus enim eſt humanæ naturæ cum harmonia conſenſus. Non deſunt etiam aquarum ſcatebræ, quæ veneno vipereo aduerſari perhibentur. Scribit enim Amatus Luſitanus Norcherię octo milliaribus à Fulgineo ciuitate, & patria Gentilis interpretis Auicennæ, fontem ſaluberrimum, & aqua frigidiſſima ſcatentem conſpici, in qua ſi demorſi à vipera, & ab alijs Serpentibus, horæ ſpatio, demergantur; inde ſani, & liberi egrediuntur. Opinatur autem Amatus Luſitanus hoc inde prouenire: quoniam excedens illius aquæ frigiditas caliditatem veneni viperei refringat, atq; obtundat. Clariſſimus Faloppius aliud præſidium in hoc caſu admiratur; obſeruauit enim, dum ruri verſaretur, filium agricolæ à vipera in pede demorſum; vnde pater ſenex ad clamorem filij accurrens, arcto vinculo, pedis digitum vinxit, ne venenum ad ſupernas partes penetrare poſset; deinde, digito ſcarificato cum non mediocri ſanguinis effuſione, iuſſit ſibi locum oſtendi, vbi à vipera filius percuſsus fuit, quo cognito, vt læſum pedem ibi natus H figeret, imperauit; poſtea ducendo ferulam circa pedem, illius figuram obſignauit, & ſumpto gladio, cretam intra veſtigij lineam radens in vino diſsolutam filio propinauit: quo præſidio iuuenis vomitione, & fluore alui correptus, tandem ſanatus eſt. Quamobrem Faloppius id ab occulta quadã cretæ illius proprietate dimanaſse arbitratus eſt; niſi velimus aſserere: quandoq; arena nauſeoſa, & alui fluxum, & vomitum excitari, ſicq; & excrementa, & venena extra corpus trudi.

Fel viperæ exitiale.

Prçter viperæ morſum, virus à veſiculis gingiuarum exemptum, & fel eiuſdem animalis permixtum homines venenare poteſt. Idcircò Geſnerus, ex relatione Gerardi Bouman, prodidit puellam quamdam, quæ carnem, cui permixtum fuit viperinum virus, guſtauerat, in opiſtotonum, & alia grauiſſima ſymptomata incidiſse, quæ poſtea vino copioſè ſumpto liberata eſt. Fel etiam viperæ adeò exitioſum eſt, vt confeſtim animi deliquium generet; propterea quamprimum vomitus butyro igne liquato

exci-

A excitandus est, & vomitione iterum atq; iterum repetita, nullum præstantius remedium inuenitur, quam theriaca: quamuis Auicēnas proprium huius veneni alexipharmacum moscum esse arbitretur.

IVMENTORVM A VIPERIS PERCVSSORVM MEDELA.

COLVMELLA de re rustica verba faciens, scriptum reliquit bouem quandoq; per pascua vagātem improuidè super viperam incumbere, quæ graui lacessita onere, morsum bestię imprimit. Tunc igitur pars ferro prius scarificanda est, & herba personata cum sale trita loco affecto imponenda. Alioquin author laudat trifo- *Li.6.c.17.*
B lium symoniacum, odorem bituminis spirans; propterea Græci illud Asphalcion vocant. Itaq; huius herbæ succus vino permixtus faucibus iumentorum infunditur, & folia contusa cum sale, instar malagmatis vulneri imponūtur. Verùm si tempus anni herbam hanc viridem neget; huius saltem semina suo tempore collecta, & vino leuigata exhibentur; deinde radicibus eiusdem tritis cum farina, sale, & mulsa pars scarificata imbuitur. Immò ex aliorum sententia, folia fraxini cum vino, & oleo in fauces bestiarum infuadantur, & extrinsecus etiam vulneri applicantur. *Trifolij asphaltitis miræ vires.*

Item P. Vegetius in arte veterinaria, monimentis mandauit remedia, quibus occurrendum est vulneribus iumentorum à viperis inflictis: nam cognito vulnere à pure effluente, terra formicarum, vel ad aliorum mentem, terra talparum cum vino mixta in fauces bestiæ inijcienda est. Immo thymum cum vino tritum prodesse creditur. Quibus deficientibus, grana triginta piperis in vino, vel acorus ponticus ad pondus semiunciæ probantur. Rursus remedium est pręsentaneū hędum, agnum, vel gallum mactare, deinde calentes pulmones vna cum corde, & iecore parti saucię imponere, vt to- *Lib.3. c.9.* *Terra talparum ad quid.*
C tum virus à partibus penitioribus ad extimas educatur. Cęterùm tumore perseuerāte; idem author vitem albam syluestrem comburit, & ex cineribus lixiuium paratum, triduo, sextarij mensura, iumento bibendum exhibet. Postmodum ipsum cinerem aceto permixtum instar cataplasmatis vulneri applicat. Quibus non conferrentibus partem sauciam inurit. Demùm farina hordeacea cum vino, sale, & oleo decocta partem laborantem cooperit; hocq; toties repetit, donec iumentum pristinæ sanitati restituatur.

VENENI VIPERINI PRÆCAVTIO.

PRODIDERVNT nonnulli authores quempiam dente viperæ semel tactum, deinceps nulla alia venena formidare, & eum, qui iecur viperæ conditum semel
D vorauerit, nullius imposterum Serpentis ictum pertimescere. Quę doctrina si veritatem attingeret, id experiri illis bono esset, qui in dies non sine veneni suspicione vitam degunt. Præterea, iuxta Nicandri præcepta, cauendum est primò ne homines somnum capiant in loco à Feris frequentato, & potissimum vbi Serpentes, & viperę diuagantur. Deinde admonet, ne homo ieiunus itineri se committat: nam si fortè à vipera percutiatur, magis patietur, quàm si cibo repletus esset: ratio est, quia partes nobiliores nutrimento vacuæ se minimè tueri possunt; nec non venæ, & arteriæ nouo cibo nondum repletæ, venenum faciliùs admittunt: Indi autem itinerantes lignum colubrinum in Malabar nascēs secum deferunt; quandoquidem, ex Christophoro Acosta, hoc non solum morsus viperarum sanat, sed etiam ab illis præcauet; vt paulò ante in medela veneni viperini declarauimus. Itaq; pro cautella, simplicia, & composita medicamenta adhibenda sunt. *Homo ieiunus magis patitur à morsu viperæ.*

Inter simplicia primum obtinet locum semē citri sacharo conditum, pentaphillon, polium, hypericon, anchusa, scordium, & tandem illa omnia simplicia, quæ ad medelam

Lib. 4. c. 7.

Iam huius veneni attinent. At cornua animalium, ex Æliano, & præcipuè cerui, nec non vngula aſini, alcis, & onagri non mediocrem videntur habere prærogatiuam. Quamobrem hac ratione ducti Indorum reges, in cornibus aſini indici, aduerſus grauiſſimos morbos, & præſertim venena potare conſueuerunt. Vnde Hieronymus Mercurialis noſtra ætate vir percelebris omnia ferè animantium cornua contra venenum aliquam vim poſſidere exiſtimauit: quod Priſci id coniectantes, ex cornibus pocula fabrefecerunt: veluti paſſim apud Homerum, apud Plutarchum, & apud Xenophontem legere licet. Cauſam autem, propter quam cornua, vngulæ, & lapides animalium, peculiari quadam prærogatiua, venenis reluctentur, Baldus Angelus Abbatius inueſtigare conatur, dum ſcribit animalia cornigera, quæ inſectis, prauis herbis, alijſq; animalibus venenoſis veſcuntur, proculdubio portionem alimentalem, vi caloris, ab excrementitia, & venenata ſeparant, quæ poſtea ad extimas partes, nempè ad cornua, & vngulas tanquam ad excrementorum receptacula demandantur; & ex his etiam lapides in animalibus generantur. Hinc poſtmodum multi, collegerunt has partes contra omnia venena maximam virtutem poſſidere: quapropter lapis in oculis ceruorum concreſcens commendatur; cum cerui ſolo ſpiritu angues à cauernis euocent. Item lapilli in auibus, in gallis, & in omnibus ferè piſcibus inuenti miræ efficaciæ eſſe creduntur. Lapis draconites ex Alberto, venena fugare perhibetur. Alij laudant lapidem bufonis in anulo perforato geſtatum, vt carnẽ cõtangat, qui, præſente veneno, partem miro quodam modo calefacere dicitur, vt ex hoc indicio venenum præſens eſſe cognoſcatur. Quamuis alij referunt authoritate Magorum ducti, adamantem ſiniſtra parte delatum, vt carnes tangat, venenis reſiſtere. Deinde hyacinthum, & ſaphirum idem præſtare multi aſſeuerant. Idem quoq; de gagate lapide, ex Ariſtotelis authoritate, ſcribitur. Smaragdus verò in menſa detentus venena debilitat, in ore autem omne virus expugnat. Cæterùm lapis praſſius, & cornu ſerpentis, veneno præſente, nitorem confeſtim amittere feruntur; ſin venenum auferatur, priſtinum ſplendorẽ recuperant: huius autem lapidis laudes Albertus Magnus enumerat: quandoquidẽ hunc Alexander Magnus ſub cingulo ob ſpem victoriæ, in prælijs, geſtabat. Cum autem ab Indis, & Perſis victor reuerteretur, & in Euphrate ſe abluere tentaret, depoſito cingulo, Serpens ibi latibulans lapidem dentibus præcidit, & in flumen merſit. Id ſcriptum fuiſſe ab Ariſtotele recitant in volumine reptilium, quod nondum ad noſtras manus peruenit. Amplius ad huius veneni cautelam medicamenta compoſita non deſunt; vt illud, quod conſtat ex ficubus, nucibus, ruta, & ſale. Compoſitio autem paratur, veluti extat in hoc diſticho Reuſneri.

Cornua animalium cur aduerſus venena valeant.
In lib. de Viper.
Lapis in oculis ceruorum cõcreſcens ad qd valeat.
Lapis bufonis ad quid.
Cornu ſerpentis ad venenũ valet.
L. 2. de mir. cap. 14.
Medicamẽta compoſita prophilactica.

E F G

Bis denum rutæ folium, ſalis, & breue granum
Iuglandeſq; duas, terno cum corpore ficus.

Id iuxta Rhaſis ſententiam, non ſolum ictus Serpentum, ſed etiam cætera arcet venena. Nihilominus inter hæc, primum locum theriaca, & confectio mithridatica ſibi vindicant, quibus Rex Mithridates ad tollendam veneni ſuſpitionem quotidie vtebatur. Tandem Conciliator multa admiranda de imaginibus ſerpentarij protulit, quæ cum magicam potius, quàm medicam artem ſapere videantur; horum ſermonem omittere decreuimus.

H

EPITHETA.

CICERO viperam tanquam lernam, venenorumq; ſentinam contemplans, in primis venenatam, & peſtiferam appellauit. Hinc cæteri authores, & potiſſimum poetæ malam, ſceleratam, inſidioſam, acerbã, horrendam crudeſcẽtem, crudã, triſtem, lethiferam, furialem, feram, & tandem a loco paratoniam vocauerunt. Hanc ob eamdem rationem Græcis φονία ἔχις, læthalis vipera cognominatur, cum φόνιος cæde contaminatus, homicida, ſanguinarius, & læthalis exponatur. Similiter apud Nicandrum legitur ἔχις ἰοβόλος, ſcilicet venenum eiaculans: quamuis apud Græcos, hoc nomen ἰοβόλος, præcipuè ſagittas proijciens declaretur: nihilominus quoniam ἰός venenum quandoq; ſignificat; propterea apud Herodianum, θηρία ἰοβόλα, nimirum feræ vene-

Epitheta græca viperæ.
Lib. 3.

A venenum eiaculantes dicuntur. Inſuper Latini colorem viperæ meditantes, viperam interdum variam, & interdum atram, vel fuſcam indigitarunt. Similiter Nicandro ποικιλόδειρος, nempe collum habens varium vocitatur: cum Græcis δέρη, vel δειρή ceruix exponatus. Alioquin alijs appellatur περκνόν: cum πέρκος, vel περκνὸς colorem nigrum, varium, ſeu maculis nigris diſtinctum ſignificet, quales in vipera colores obſeruantur. Rurſus Nicandro ἐχίδνα ψολόεις, nempe viperà fumoſa, fuliginoſa, vel flammea dicitur: etenim ψόλος fumum, flammam, & fuliginem indicat. Denique quando Ouidius viperam herebeam, & lerneam vocitauit, notandum eſt tunc hydram cum vipera confundi. Ad finem omnia illa epitheta viperæ conuenire dicuntur, quæ Serpenti in genere competere retulimus. *Epitheta à coloribus.*

DENOMINATA.

B

NON deſunt homines, animalia, plantæ, lapides, & alia inanimata, quæ à nomine viperæ, tum græco, tum latino denominantur. Primùm Bellonius in Obſeruationibus, hominem Serpentes noſcentem, & venantem Viperarium indigitauit. *Li. 3. c. 71.* Echion, præter herbam, quam inferius memorabimus, nomen fuit hominum; etenim echion fuit vnus illorum, quorum opera adiutus Cadmus, Thebas ædificauit; vnde poſtea Thebani quandoq; à Poetis Echionide, & Echionij paſſim fuerunt appellati. Huius viri meminit Ouidius hunc in modum. *Li. 3. Metã.*

Templa Deum matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto nemoroſis abdita ſyluis.

Item Echion fuit ſtatuarius, & pictor percelebris à Plinio ſummopere commendatus. *Satyr. 6.* Immò alius Echion fuit citharedus, ſecundùm Iuuenalem, qui canit.

Accipis vxorem, de qua citharedus Echion
Aut Glaphyrus fiat pater.

C Hæc autem duo nomina Echioni, & Glaphyrus citharedorum fuiſſe feruntur. Præterea Seneca in Oedipo vipereum genus nuncupauit omnes illos Cadmi ſocios, qui ex dentibus Serpentis in fonte Dirceo ſtabulantis nati fuiſſe, & mutuis vulneribus ſe ſe confeciſſe credebantur: canit enim hunc in modum. *Tragæd. 5.*

Et ſtetit in armis omne vipereum genus
Fratrum caterua dente Dirceo ſati.

Legimus etiam in hiſtoria Poloniæ, vbi de antiqua, & bellicoſa gẽte Sauromatica verba fiunt, ex qua poſtmodum Poloni originem, genuſq; ſuum duxerunt; quòd huiuſmodi populi à Græcis Sauromatæ cognominati fuerunt, deducto nomine à σαῦρος vipera, & ὄμμα oculos, quaſi dixeris gentem terribilẽ, & oculis viperinis inſignitam, idq; duobus in locis eiuſdem hiſtoriæ, repetitur: cum, iuxta rei veritatem, apud Lexicographos hoc nomen σαῦρα, vel σαύρα ἡ, & σαῦρος ὁ lacertam, & lacertum indicet. Quare illæ gentes potius ab oculis lacertarum; quam ab oculis viperarum denominari debuiſſent. *Populi Sauromatæ à viperis denominati.* Si cætera virorum cognomenta contemplemur, non defuerunt in antiquis Ro-
D manorum familijs nobiles viri, qui referente Contareno, *Vipereſchi* cognominabantur. *Familiæ à viperis denominatæ.* Item Marcus Antonius Flaminius carminibus inuehit in quemdam Petrum cognomine Viperam. Pariter Antonius cognomento viperarius vir fuit percelebris, qui de bello Melitenſi vbertim pertractauit. *Lib. 2. Car.*

Multa quoq; bruta à viperis videntur eſſe denominata: quandoquidem ἐχίδνιον catulum viperæ denotat, & apud Suidam ἐχείδιον viperulam, nempe paruam viperam ſignificat. Alioquin ἔχεις à Nicandro ſoboles viperarum, quaſi filius echidis exponitur. *Bruta multa à viperis denominata.* Item Cerberus Inferorum canis vipereus à Poetis fuit appellatus: cum loco pilorum, viperas geſtare diceretur. De hoc Ouidius ſic canebat. *L. 3. Amor.*

Et tria vipereo fecimus ora cani.

Aliqui etiam chamæleontem viperinum, ob caudæ obliquitatem, nuncuparunt, nixi verbis Plinij, qui aliquando ſcriptum reliquit, huius animalis caudã eſſe prælongam in tenuitatem definentem, & viperinis orbibus ſe ſe implicantem. Sed mirandum eſt, quòd interdum à Poetis vipereum nomen ad alios etiam Serpentes trahitur; & in hoc

intellectu, Ouidius dentes Draconis à Cadmo interfecti vipereos nuncupauit hoc E
verſu.

Vipereos dentes, & aratos ſpargit in agros.

L. 7. Metã. Scripſit etiam Aelianus, interprete Gillio, in Cyrene murium genera, tum forma, tum colore diuerſa verſari: propterea quod alij tanquam feles latam faciem habeant, alij acutis muniti ſpinis, viperæ ſimilitudinem præ ſe ferant: qua de re Indigenę echenatos vocitant. At Geſnerus non iniuria, apud Ariſtotelem in mirabilibus, vbi leguntur ἐχίδνας legendum eſſe ἐχῖνας opinatur: ſiquidem echidna viperam denotat, quæ nihil commune cum prædictis muribus habere videtur, qui potius echino, ratione ſpinarum aſſimilantur; atq; lectionem hanc magis doctrinæ, & lectioni Ariſtotelis, & Plinij conformem eſſe exiſtimamus.

Mures viperis ſimilas vbi.

Succedunt plantæ à viperis denominatæ. Nam in primis legitur apud Plinium echidnios herba, ſeu crocis herba magica; cum nonnullis Græcorum legatur κροκὶς ἢ ἐχίδνειον βοτάνη, nimirum herba viperina, quàm eamdem cum draconteа eſſe voluit Macer. Alibi Plinius tradit ſe in Luſitania nouiſſe herbam nuper ibi repertam eiuſdem F
cum dracunculo nomen claturæ, caule craſſitudine pollicari, & altitudine bipedali, verſicoloribus maculis nempè viperinis inſignem, ad primas Serpentum vernationes è terra erumpentem, concauo, & patulo draconis ore ſpectabilem, & floris ſtamina quaſi Serpentis linguas exerentem, quam ſi haberemus, meritò viperariæ nomine donare poſſemus. Bugloſſa ſylueſtris Herbariorum dicitur echium, nempe ἔχιον, & in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis alcibiadion, παρὰ τοῦ ἔχεως, nimirum à vipera; quoniam viperarum morſibus medeatur, aut quia ſemina huius plantæ viperinis capitibus ſimilia procreentur: herba hæc eſt vulgaris flore ſubcæruleo, aliquando ſubcinereo, & interdum prorſus albo. Verùm præter hoc vulgare echium, Clariſſimus vir Carolus Cluſius echium pullo flore, echium rubro flore; & echium creticum deſcribit, atq; depingit. Item cynogloſſa minor ſeu heliotropium minus primum Ceſalpino, ſiue Scorpioides cæruleum Dodonei, à Cordo echium paluſtre nuncupatur, fortè quia ad uerſus viperas valeat. Numenius author nõ proletarius aliud Echij, ſeu viperariæ genus ocymoides appellatum reperiri ſcripſit; quoniam folia ocymo ſimilia proferat, quòd ſanè G
Nicander idem tradiderat, qui ambo doctrinæ Dioſcoridis, & Plinij adhærentes hanc plantam capitula viperinis capitibus ſimilia producere, & in vino morſibus viperarum mederi protulerunt. Alioquin echite herba apud Plinium Scammonio ſimilis, hodie deſideratur. Nicolaus Mirepſus in antidoto ſeptuageſima ſupra trecenteſimam, quæ podagricis conferre dicitur, prodidit nonnullos pro gentiana; chelidonium, & chidrion ponere. Fuchſius hunc locum Nicolai ponderans retulit in codice græco legi ἐχίδνιον; licèt alij legant, ἐχίδνιον: ſiquidem Apuleius hoc nomine donauit herbam, quam aliter viperinam cognominauit ob figuram ſeminis, quod viperæ caput repræſentat. Verùm Geſnerus echidrion eſſe nomen chelidonij minoris, ad mentem Hermolai Barbari, exiſtimat. Amplius ſcorzonera herba Lobellio viperaria nominatur; quoniam in morſibus viperinis ſummoperè commendetur.

Crocis herba magica, quæ.
Viperaria herba.
L. 4. c. 27.
L. 5. de plãt rar. c. 50.
Echiũ paluſtre quid ſit
L. 24. c. 14
Echite herba Plin.
Echidnion herba quæ.
Scorzonera quare viperaria dicatur.

Inter lapides, gemma reperitur ἐχίτης dicta, vt voluit Plinius, vipereis referta maculis, colore fuſco. & rupentibus notis: Immò contrita in aqua odorem vini ſpirat, & quod magis mirandum eſt, ebrietati reſiſtit. Inſuper, ex eodemmet Plinio, lapis vipe- H
rinus nuncupatur, qui ex diſſecto viperæ viuentis capite eximitur: quemadmodum, Scythæ præſtant, quando Serpentis caput inter aures diſſecant ad eximendum lapidem quem poſtmodum ab eo territum deuorari tradunt.

L. 37. c. 11
L. 29. c. 4.

Non ſunt omittenda loca à viperis nomen deſumentia, veluti Echidnon vrbs ad mare Aegeum ſita, vt Pomponius Mela annotauit. Reuſnerus quoq; meminit cuiuſdam loci, qui à conſpecta vipera nomen ſibi vendicauit; idq; exprimit infraſcriptis verſibus.

L. 5. Hodepor.
Loca à viperis denominata,

Mox Quedleburgi dextra conſpeximus vrbem,
Aucupis Henrici quæ ſtudioſa fuit;
Qui ſibi præ reliquis ſedem delegerat iſtam,
Vipera viſa prius non procul inde fuit.

Item Petrus Martyr ſermonem habens de inſulis nuper repertis, prodidit, quòd in laterali proſpectu Iamicæ inſulæ Hiſpaniolæ, atq; Cubæ meridiem verſus repertus vortex

A tex in arenosas spirat syrtes; ea autem vocacia, & cæca vada Hispani viperas nuncupant; quoniam ibi multæ naues, veluti viperina cauda comprehensæ implicentur.

Cæterùm vipereus, & viperinus sunt nomina adiectiua, quæ ad viperas spectantia denotant. Immo Apuleius hoc nomine (viperalis) vtitur, dum rutam viperalem vocat, quia Serpentibus, & potissimùm viperis resistat. Mirandum est, quòd sermo interdum vipereus quasi plenus ira, & furore nuncupatur, iuxta illud. *Nomina multa à viperis depicta.*

——— ——— *dictisq; furorem*

Vipereum inspirant.

Apud Græcos ἐχιδναῖος viperinus exponitur, & ἐχιόδηκτος apud Dioscoridem ictus, vel demorsus à vipera legitur. Demum Echion, præter nomen virorum, & plantarum, de quibus antea fuit actum, significat etiam medicamẽtum, quod paratur ex vipera combusta in fictili nouo, additis succo fæniculi, & manna thuris, quòd in suffusionibus tanquam vtilissimum commendatur; hoc Syluaticus echeon etiam appellauit. Quid plura? nonne Galenus scribens ad Glauconem Theriacam διακίδνην nempè diacidnen nuncupauit? quoniam sit τὸ ἐχίδνης σάρκα μακρόν. Et τὸ διακίδνης dicitur, quia vipera hanc ingrediens compositionem ἔχιδνα Græcis vocatur. Putant autem viri docti dici κίδνην per aphæresim τοῦ ε, & χ in κ, mutatione densæ in tenuem. Alioquin Andromachus Theriacam viperas recipientem Gelenen, nimirum tranquillam indigitauit, si veritatem fassus est Galenus: cum Græcis γαλήνη serenitas, & tranquillitas exponatur. Aliter Theriacæ nomen nonnulli deriuant ἀπὸ τῶν θηρίων, idest à feris, & venenatis animalibus, quorum morsibus hæc antidotus medetur. Quamuis nomen Theriacę à viperis etiam deduci possit: cum vipera tam mas, quàm fæmina Græcis interdum θηρίον nuncupentur, aut quia viperinas carnes recipiat. *L.2. de mal med.* *Echeõ medicamentũ quale.* *Diacidnis quodnam medicamẽtum sit.* *Galenis medicamẽtum est.*

B

Clarissimus Maranta omni conatu nititur probare Theriacam inde denominatam, quia efficax sit aduersus ictum ferarum omnium, quas, communi nomine Græci θηρία nominant. At quia, ad mentem Galeni, Theriaca ex viperarum carne parata, Diacidnes cognominatur: propterea Maranta id non primariò, sed secundariò fieri arbitratur: nimirum vt caro viperina sit fomentum quoddam in pristinam appellationẽ: siquidem ętate Andromachi medicamenta venenis reluctantia, theriaca dicebantur. Ideo non videtur theriaca primariò à viperis esse denominata, nam echidnia, & non theriaca appellanda esset: cum ἔχιδνα viperam, θὴρ autem non solum viperam, sed quamlibet aliam Feram venenatam designet. Quapropter theriacalia vocantur quæcumq; malignorum Serpentum morsibus opitulantur. *L. 1. de Antid.* *Theriaca cur ita vocetur.*

C

Ex altera parte Oddus ex libro de theriaca ad Pisonem colligit Andromachũ huic antidoto τὰ θηρία miscuisse; ideoq; theriacam dictam fuisse, & quia morsibus eorum medeatur, & quia ipsas Feras recipiat, vtroq; scilicet ad etymum theriacæ concurrente significatu. Verùm licèt Andromachus nomine θηρ viperam priuatim designet, & trochiscos viperinos panẽ θηρίον nominet, nihilominus, cum Antiochi, & Mithridatis compositio theriaca à Plinio cognominetur, nos Marantæ opinionem nullo modo improbandam esse arbitramur; scilicet medicamina Serpentum ictibus, alijsq; venenis resistentia, nomen theriacæ mereri. Id apertè colligimus ex Galeno, qui theriacam, antè viperarum admixtionem non minus, quàm hodie nominauit: immò idem Galenus allium theriacam agrestium esse asseuerauit. Quę cum ita sint, prædictæ compositioni, & antidoto viperas ab Andromacho additas esse opinamur, vt tam ad ictus Serpentum, quàm ad cætera venena præsentaneum sit remedium. *Etymum theriacæ secundũ Oddum.* *Lib. 12. meth. med.*

D

MORALIA.

Vipera Diaboli Symbolum. CVM multa ex natura,& moribus viperarum ad rectum vitę inſtitutum attinentia eliciantur: non erit ab re illa hoc in loco recenſere. Itaq; vipera Diaboli ſymbolum eſſe perhibetur: ſiquidem ex doctrina Plinij, ſolet interdum viperalapidem quēdam pretioſum deglutire, quem poſtmodum Scythę diligenter extrahentes aduerſus venena fæliciſſimè adhibent. Diabolus & ipſe aliquando lapides pretioſos, nempè viros iuſtos deuorat: nihilominus,Scythæ nimirum probi viri omittentes vitia de ventre Diaboli omni ſedulitate ſe extrahunt,deinde ſancto vitæ inſtituto,tanquam alexipharmaco, aduerſus criminum virus vtuntur. Rurſus ſecundum Phyſiologos, ſi vipera ſmaragdum intueatur ſtatim viſionem amittit: ſic Diabolus, vel etiam mundus eiuſdem conditionis eſſe feruntur:quoniam ſmaragdum ſcilicet virum diuinis inſignitum virtutibus intueri non poteſt, quia oculi ob inuidiam læduntur. Propterea Seneca hoc aureum pronuntiabat aſſertum. *Vtinam oculi Inuidorum eſſent in omnibus ciuitatibus, vt fœlicitatibus omnium torquerentur.* Vel poſſumus etiam ſmaragdum Beatæ Mariæ ſemper Virgini aſſimilare, cuius diuino aſpectu Diabolus excæcatur, dum omnes eius vires eneruantur. *Vir iuſtus comparatur ſmaragdo.*

Rurſus quædam viperæ ſpecies, vt rerum naturalium indagatores referunt,tempore permixtionis ad litus proficiſcēs ſibilo murænā euocat,quæ ab vndis pelagi egrediens, venereo congreſſu, ei aſſentitur. Hęc vipera Diabolus eſſe perhibetur,qui ſibilo tentamenti murænam, ideſt animam in diuinæ gratiæ vnda verſantem euocat, vt lethali crimine ei aſſentiatur. Vel hanc ſimilitudinem de Apoſtatis pronuntiare poſſumus.Quos Diabolus ſibilo de flumine ordinis religioſi ſeducit. Immò in hoc ſenſu Iudæi apud Matthæum progenies viperarum dicebantur, quia Diaboli eſſent æmulatores. Lyranus verba faciens de vipera,quæ manum Diui Pauli momorderat,per viperam Diabolum interpretatur, & per manum Apoſtoli, rectum opus Doctoris, vel concionatoris, quòd Diabolus in dies veneno corrumpere conatur. Tandem Diabolica tentamenta viperina nominantur; ideo,quando Iob ſcripſit. *Venenum aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.* Multi interpretes per aſpidem, violenta,& ſubita tentamenta,& per viperam leuia, & diuturna deſignant. Præterea mulier hanc viperæ ſimilitudinem effugere non poteſt: ſiquidem veluti vipera imperfecto gaudet partu, dum aliquando ouum,& interdum viuum fætum enititur: ita mulier quid imperfectum denotat. Iuxta illud vulgare carmen. *Iudæi cur progenies viperarum dicantur. Cap. 3. In com. ad Actus Apoſt. cap. 2. Cap. 20. Mulier viperæ aſſimilatur.*

Fœmina fœmineum non bene finit opus.

Pariter authores memoriæ artificioſæ, mulierem viro inſidiantem, inſinuare volentes, figura viperæ vtuntur. Verùm inter mulieres nouerca potiſſimùm, viperæ nomine,donanda eſt: nam ambo ingentes irarum motus concipiunt, & blanditias, beneuolētiamque ſimulantes clanculum mordent. Iuxta vulgatum diſtichon. *Nouerca vipera dicitur.*

Ira nouercarum quid non deſignat amando

Lædens, Hippolyti me docet iſta malum.

Similiter reliqui peccantes vipereos mores imitari ſolent: etenim, ſi vipera,aduentāte hyeme, ſecundum Phyſiologos,venenum euomēs ſub humo ſe occulit,&, Vere ingruēte à cauernis egrediēs aliud venenum primo deterius generat; criminoſi hyeme ægritudinum,& calamitatū virus vitiorum deponunt,& ſub terra pænitentiæ,pietatis, & memoriæ mortis ſe occultant. At prætereunte ærumnarum bruma,& verno ſecundæ valetudinis,& proſperitatum tempore accedente,latibula pietatis, & pænitentiæ relinquentes nouum peccati venenum generāt. Iuxta illud ſacræ paginæ. *Eſt qui præ inopia vetatur peccare,& ſi inuenerit tempus malè faciet.* Iterum peccantes viperis comparantur: quoniam vipera hominem mordens tanta ſiti vexari fertur, vt niſi quamprimum aquam inuenerit, diſrumpatur. At, illa inuenta, atq; pota, priſtinam incolumitatem adipiſcitur. Hac igitur viperæ proprietate ductus Diuus Chryſoſtomus viros lethalibus peccatis obrutos viperas nuncupabat; qui, niſi aquam pænitentiæ potent, proculdubio intereunt. *Peccantes viperæ ſimilantur. In Eccleſiaſt. c. 20. Homil. 3. in Matth.*

Amplius

A Amplius quando ex vipera antidotus theriacalis cõcinnanda est,prius Fera bacillo leuiter verberatur, vt totum virus ad caudæ extremitatem trudatur, quæ postmodum præscinditur,vt ex reliquo corpore veneno carente optima componatur theriaca.Homines igitur multi veneno vitiorum scatentes, cauda longa, nimirum spe longæ vitæ nituntur: itaq; Deus optimus maximus volens medicamen aduersus criminum virus parare, quando, scilicet, criminosos à vitijs vult reuocare,illos virga calamitatum affligit, deinde caudam longam, id est spem longę vitę adimit,dũ eos ad meditationem finis humanæ vitæ impellit, tunc enim, profligato criminum veneno, horum doctrina, & exempla cæteris medicinæ esse solent. Talis vipera Paulus Apostolus natione Iudæus fuisse perhibetur, qui primùm veneno peccati plenus, tandem exemplo, & doctrina alijs medicamen fuisse dicitur: nam ipse scribens ad Timotheum pronunciauit, quòd primò fuit persecutor, & blasphemus, sed à Domino percussus ærumnarum virga, doctrina, & exemplis, aliorum medicina euasit.

Criminosi dicũtur viperæ.

Paulus Apostolus dictus fuit vipera.

Viciffim debent etiam peccantes nonnullas viperæ proprietates imitari. Primum si

B hæ bestiæ visionem in cauernis hebetatam, Vere exeuntes fæniculo recreant: ita criminosi visionem mundanis negocijs,& impietate obscuratam, aduentante diuinę gratiæ tempore, illustrare, & à peccatorum cauernis per confessionem piacularem egredi debent, nec non fæniculo sacræ doctrinæ tenebrosos intellectus oculos recreare. Iuxta illud Apocalypsis. *Collyrio inunge oculos tuos vt videas.* Immò veluti vipera pellem exuit inchoans à capite:pariter peccans pellem veterem vitiorum,sacra totius anteactæ vitæ confessione, deponere debet, & nouam pænitentiæ vestem induens semetipsum renouare. Iuxta illud Psalmi. *Renouabitur vt Aquila iuuentus tua.* Hac etiam ratione, possumus fateri quòd peccans tanquam vipera oratione sibilat, & venenum peccati confessione euomit; sicq; murænæ, nimirum Deo iungitur. Sed diligenter animaduertendum, ne peccans ad morem viperæ virus criminum iam iam depositum resumat.

Cap.3. Peccãs debet quãdoque viperã imitari.

Si accedamus ad criminosos in specie. Prima facie, se se offerunt improbi religiosi, qui aliquando tot viperulæ esse videntur, quæ in ventre matris crescentes totum hauriunt nutrimentum, deinde statutum fæturæ tempus non expectantes,disrupta aluo,in

Praui Religiosi.

C lucem exeunt: quare hi,viperularum ritu, in ordine religioso degentes, neq; expectantes determinatum dignitatum tempus, quas affectant, arctas religiosi ordinis leges aspernando, matrem corrodunt, omniaq; perturbant. Propterea ad rem scribebat Baruch. *Exacerbastis eum qui nutrit vos, & contristastis nutricem vestram Hierusalem.* Succedunt raptores, & sanguinarij,qui & ipsi viperis assimilantur.Ideoq; Sydonius Apollinaris (referente Cælio) de his loquebatur hunc in modum. *Libenter incedunt armati ad epulas, albati ad exequias, pelliti ad Ecclesias, pullati ad nuptias, castorinati ad letanias, in foro Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus harpiæ.* Præterea viperæ, impostores, simulatores, & Iustitiæ insidiantes denotant, vt optimè tradidit Clemens Alexandrinus. Vnde in hoc sensu apud Lucam, Iudæi ἐχιδνῶν γεννήματα, idest viperarum progenies appellabantur,non solum quia Sanctis Prophetis aduersarentur,sed etiam quia venenatæ malitiæ pleni doctrinam Dei suspectam redderent.

Cap.4.

Raptores.

In epist. hortat. ad Græcos.

Quid plura? Illi, qui, euaginata lingua, aliorum famam petunt,viperæ iure optimo appellandi sunt, quoniam vnico linguæ ictu, & se, & audientem, & proximum perimunt. Immò ad garrulitatem vipera attinere videtur: quandoquidem Erasmus scri-

D bebat;quemadmodum viperini fœtus matris aluum discindunt;ita garruli in suam perniciem arcana promunt. Sequuntur considerandi illi,qui in iracundiam præcipites feruntur, perinde atq; naues sine retinaculis: siquidem Diuus Chrysostomus in demonstranda horum natura, viperæ exemplo vtitur. Dicebat enim, quod nulla vipera ita potest animal aliquod venenare,veluti iracundia hominem,quæ ferreis quibusdam vnguibus eum lacerat; neq; solum nocet corpori, sed animæ etiam valetudinem corrumpit; cum omnes eius vires dissipet, eamq; ad proprias functiones obeundas inutilem reddat. Sed quid dicemus de virulentis inuidorum obtrectationibus? quorũ naturam Basilius Magnus exemplo viperæ manifestat; id enim pronunciabat. Veluti viperæ, dilaniato matris vtero in lucem exeunt;sic inuidiam concipiẽtes semetipsos corrodere, & tabefacere solent: cum homines malignos, & inuidos continuus dolor concomitetur. Hac de re Ouidius ædes Inuidiæ repræsentans, inuidiam vipereas edentem carnes describebat hunc in modum.

Detractores viperæ dicuntur.

In Matth. homil. 17.

Iracundi viperis cõparantur.

L.2. Metã.

Concuſſæ patuere fores, videt intus edentem E
Vipereas carnes vitiorum alimenta ſuorum
Inuidiam.

Inſuper fænus, quod nli aliud eſt niſi fætus quidã pecuniæ parientis,atq; increſcentis, ſimilitudinẽ viperæ non effugit, cum fætum viperarum parentis viſcera corrodentem imitetur: etenim vſura fæneratoris præcordia dilaniat. Vnde Diuus Chryſoſtomus ſolebat pronunciare,quòd fænerator rebus ſuis nunquam iucundè vtitur,neq;lætatur, dum poſſidet: immo quando fænus ſibi collatum eſt, non tam exultat, quòd additio facta ſit, quàm triſtatur, quod nondum vſuræ ſortem adæquarunt. Tandem, quamuis vipera quemlibet hominem nequam denotare poſſit;nihilominus hæreticos præcipuè, & ſciſmaticos deſignare poteſt: ideo iure merito Diuus Chryſoſtomus promulgauit hæreſiarchas, ad morem viperini fætus,matris vterum diſcerpentis,dilaceraſſe,& diſſipaſſe fidem Sanctæ Matris Eccleſiæ,atq;ad principatum proceſſiſſe.Item quemadmodum vipera mordicus apprehendit manum D. Pauli Apoſtoli, vt in Actis Apoſtolorũ recitatur, quæ tandem in ignem ab Apoſtolo excuſſa fuit: ita hæretici pertinaciter Chriſti fidelibus aduerſantes,ingenti flammarum globo debellandi ſunt. In maiorem aſſerti cõfirmationem ferunt viperam ſemen per os à mare recipere, & libidine intemperatæ cupiditatis exardeſcentẽ caput maris abſcindere,fætumq; inde conceptũ ventrem matris laniare: ſicq; vipera fæmina pariendo obit, veluti mas generãdo parierat. Vipera mas, in morali doctrina, nil aliud eſt, quàm hæreticus, fæmina verò anima hominis ſimplicis,& ſynceri: propterea ſi ille doctrinam,& verba Chriſtianæ fidei aduerſantia, in corda ſimplicium audientium diſſeminauerit, proculdubio mala concipient opera, quæ tandem, & audientem, & doctorem periment. Iuxta illud Pſalmi. *Conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem.* F

In Matth. homil. 57.

Faeneratores viperæ ſunt.

Hæreſiarchæ viperæ dicuntur.

Cap. 28.

Viperis Hæretici aſſimilantur.

His addamus ſciſmaticos viperæ filios imitantes, quin in ventre Eccleſiæ nutriti,nõ expectantes, neq; ſuſtinentes correctionem,eiuſdem vnitatem ſcindunt,& rebellantes ab illa recedunt. Demum ſi vipera hominem necare conatur, viciſſim ſaliua hominis viperã extinguere nititur. Liceat igitur in præſentia viperam ad mortem, & hominem ad Chriſtum comparare: quamobrem ſi mors conata eſt, ictu,Chriſtum ſuperare; tandem ipſe in cruce pendens, ſaliua proprij ſanguinis, viperam, nempè mortem debellãs triumphauit. Quamobrem poſſumus cum Diuo Ambroſio, & Auguſtino decantare. *Tu, deuicto mortis aculeo, aperuiſti credentibus regna Cælorum.* Quam ſententiam vir quidem omnigena eruditione clarus, hoc diſticho, apprimè recitauit. G

Sciſmaticus ad viperas cõparatur.

Vipera cõparatur ad mortem.

Mors mortis morti mortem, ni morte dediſſet.
Cælorum nobis ianua clauſa foret.

Deniq; cum iam, liquidò omnibus conſtet viperæ ictum eſſe lethalem: nihilominus non eſt talis, quin alius, nimirum aſpidis lethalior inueniatur. Hinc moralis doctrinæ præceptores colligunt,hominibus primarijs,& validis honorem,maioribus verò,& validioribus maiorem habendum eſſe. Iuxta vulgatum diſtichon.

Fortem fortis amet, nam fortem fortior angit:
Maiori timeat obuius ire minor.

L. 13. epiſt.

Ad finem Seneca, & ipſe ſimilitudine viperæ vtitur ad demonſtrandum, quòd veluti honeſtum ex turpi non naſcitur; ità nec ex malo bonum: cum idem bonum, & honeſtum eſſe perhibeatur, his verbis. *Quidam ex noſtris aduerſus hoc ſic reſpondent putemus pecuniam bonum eſſe vndecumq; ſumptam, non tamen ideo ex ſacrilegio pecunia eſt, etiamſi ex ſacrilegio ſumitur. Hoc ſic intellige: in eadem vrna, & aurum eſt, & vipera. Si aurum ex vrna ſuſtuleris, quia illic & vipera eſt, non ideo mihi vrna aurum dat, quia viperam habet, ſed aurum dat, cum & viperam habeat. Eodem modo, ex ſacrilegio lucrum fit: non quia turpe, & ſceleratum eſt ſacrilegium, ſed quia lucrum habet: quemadmodum in illa vrna vipera malum eſt, non aurum, quòd vna cum vipera iacet: ſic in ſacrilegio malum eſt ſcelus, non lucrum, quibus opponitur diſsimilis vtriuſq; rei conditio. Illic aurum poſſum ſine vipera tollere, hic lucrum ſine ſacrilegio facere non poſſum: lucrum iſtud non eſt oppoſitum ſceleri, ſed immixtum.* H

Ad finem moralia præcepta docent,ne in peragendis negocijs opera pareat,aliquãdo conſulendos eſſe ſapientes; quod demorſiã vipera prẹſtabant, qui olim ſolebãt petere ab alijs ab hac Fera percuſſis, quibus præſidijs, in tali caſu, vſi fuerint. Id elegan-

A ter explicat Plato in ſympoſiacis (referente Cælio Rhodigino) hunc in modum. *Porrò non ſecus prorſus afficior ac is, in quem vipera mordicus incurrerit; hunc ſiquidem produnt affectionem ſuam, & læſionem ijs tantùm velle patefacere, quos eadem morbi quandoque iactatos compererit, ceu hi demum, vt qui ægritudinis non ſint expertes ignoturi videantur, ſi quid dictum, factumue ſit abſurdi, morbo violentius craſſante. Quamobrem ego quoque ſapientiæ ſtimulis conuulneratus, quæ cæteris potentiùs ferit, inexplebiliter quodammodo orationem eiuſcemodi expetens, quæ validius, quàm viperæ denticulus infigitur, omnia ſtatui conari, vt Socratem mihi aſciſcam, cuius è fonte, ſiti areſcentia præcordia vberius queam rigare; nec iſta nunc promerem, ni rem cum philoſophiæ myſterijs diu initiatis eſſe mihi animaduerterem.*

Lib. 6. lect. antiq. ca. 1.

PROVERBIA.

B PAVCA ſunt adagia, quę ex natura, & moribus viperarum eliciuntur; attamē quę, & qualia ſint, breuibus recitare conabimur. Primùm dicitur. *E vipera rurſus naſcitur vipera*, quando volunt denotare ex malo nihil boni prouenire poſſe. Ideo ſolet pronunciari de illo, qui cum ſordidis, & contaminatis ſit moribus, alijs morum integritatem perſuadere conatur. Aliud prouerbium eſt tale. *Aſpis à vipera*. Subintelligendo venenum ſumit; referturque ad homines improbos inter ſe colloquentes. Multi volūt hoc adagium deſumptum fuiſse ex apophthegmatibus Diogenis, qui cum aliquando vidiſſet mulieres quaſdam inter ſe colloquentes, hæc verba protuliſse dicitur. Ἀσπὶς παρ᾽ ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται. ſcilicet Aſpis à vipera venenum ſumit. Quāuis adagium hoc poſſit etiam vſurpari, quando quis improbus, collocutione alterius improbi, & fraudulenti deterior euadit: item quando duo homines verborū præſtigijs vtentes ſimul loquuntur. Ideò in hoc genere aliud adagium circumfertur apud Græcos. Nimirum Σύροι πρὸς φοίνικας. Quoniam Syri, & Phænices ſunt populi, qui C impoſtura verborum fucum ſemper facere nituntur. Demum aliud prouerbium huius generis promulgatur. *A vipera demorſum culpas*. Refertur in illum, qui cum damnum acceperit, etiam reprehenditur, vel in illum, qui alienæ calamitati inſultat. Hoc recitatum fuiſſe ab Ariſtide tradit Manutius. Quamuis alij voluerint natum eſſe ab illa fabella, in qua auceps viſco turdum in arbore morantem comprehenſurus, incautè conculcans viperam, ab ea lethaliter ictus fuit. Hic igitur agens animam hæc verba pronunciaſſe perhibetur. Me miſerum, animal capturus, ab alio ad interitum captus fui. Hinc poſtea colligunt doctrinæ moralis præceptores eos, qui alijs inſidias tendunt, ſæpe ſæpius in eaſdem incidere.

E vipera rurſus vipera.

Aſpis à vipera.

Syri ad Phænices prouerb.

A vipera de morſū culpas.

In Adag.

MIRACVLA.

D QVÆ ſupra vim naturę in genere viperarum à Sanctis Dei patrata ſunt, non longè petenda eſſe cenſemus: propterea quod legimus in Actis Apoſtolorum, cùm Diuus Paulus ad Melitenſem inſulam copia viperarum redundantem perueniſset, & ad ignem accēdendum, multitudinem ſarmentorū congregaſſet, viperā flāmæ violentia pulſam, & à ſarmentis egreſſam manum Apoſtoli Pauli inuaſiſſe. Vnde Barbari incolę, viperā de manu Sancti Apoſtoli pendentē intuētes, ipſum nō minutula labecula, ſed maxima labe, & quidē illuibili inquinatū eſſe exiſtimarūt. Ideoq; dum ſanctum lethali vulnere affectum credebant, ipſe excuſſa in ignem vipera, nullam prorſus læſionem percepit. Tunc ſpectatores, cum manum Diui Pauli, neq; intumuiſſe, neq; quicquam mali paſſam conſpicarentur ipſum Deum eſſe opinabantur.

Cap. 28.

Manus Pauli Apoſtoli demorſa à vipera illæſa manſit.

Amplius legitur apud Surium in vita Sancti Charitonis, quòd à vipera, permittente Deo, necati fuerunt illi, qui Sanctum Charitonem in vrbe Iconio Lycaoniæ Prouincię prædantes in vincula coniecerunt. Siquidem vipera Dei miniſtra prædones mordicus Sanctum inſequentes proprio veneno expugnauit: etenim, illis prædæ intentis, & in labo-

Tom. 5.

Vipera S. Charitonis iniuriā vlciſcitur.

laborem nefarium incumbentibus, domiq; dimissa lagena vino plana, hæc à vipera venenoso humore inquinata est. Interim illi defessi, & graui siti, ob iniquum laborem oppressi, domumq; reuersi auidissimè vinum lagenæ potarunt, qui paulò post omnes animam efflarunt; sicq; Sanctus Charito supra vim naturæ à vinculis liber euasit. E

HIEROGLYPHICA.

QVAMVIS superiùs, per Serpentis figuram, salus hieroglyphicè demonstrata fuerit: nihilominus hoc in loco attestamur satius esse salutem, icone viperæ, designari; cū hæc bestia nō solum suomet ictui medeatur, sed etiam innumeris ferè morbis opituletur. Tradidimus quoq; in capite antecedenti Serpentis figura, salacitatē indicari: attamen in præsentia fatemur cōuenictius esse, pictura viperę, eādem salacitatem denotari: propterea quòd Scythæ, ad exprimendam famosam meretricem Araxam, quæ grandem pecuniā propudio sui corporis emerebatur, semiuiperam, nempè fœminam vmbelicotenus, humana facie, reliqua viperina, figurabant. Verùm cùm vipera extra ordinem aliorum Serpentum, sua sibi vendicet hieroglyphica: prima fronte Aegyptij Sacerdotes, expressa viperæ icone, significabant mulierem odio maritum habentem, neq; illi, nisi congressus gratia, blandientem. Hoc hieroglyphicum inde ortum esse scribit Orus Apollo, quia caput maris à vipera fæmina, in cōgressu, amputari crediderunt. Veluti demonstraturi filios aduersus matrem conspirantes, viperæ fœminæ hieroglyphico vtebantur; quoniam inualuit apud illos opinio, quòd fætus viperini, laniato matris vtero, in lucem egrederentur. Hinc nonnulli collegerunt causam, propterquam Prisci viperam, vna cum gallo, & simia in culeo paricidæ suerentur. F

Meretricis hieroglyphicum.

Hieroglyphicum mulieris maritū odio habentis.

Amplius inter nuperos authores, aliqui scriptis mandarunt abortiuum incommodum, icone viperæ pedi, mulieris suppositæ, monstrari posse: cum prodiderit Plinius, quòd mulier prægnans si studio, aut incuria viperam transcenderit, illicò abortit. Item designaturi perniciem, viperam insilientem in hominem effigiabant: quamobrē apud oraculum delphicum, serpens, vel ad mentem aliorum, vipera, singulari certamine prouocans Apollinem conspiciebatur. Immò, ex multorum opinione, ob eamdem rationem, nostra etiam ætate, multis in locis Romę, statua Apollinis innixa trunco lauri à vipera circundato visitur. Insuper Pierius Valerianus fretus authoritate Philonis conatur, morsu viperæ, vulnus amatorium nobis insinuare; dum inquit morsum viperinum attinere ad illud hieroglyphicum amatoriæ mollitudinis, quod in sacris litteris indicatur per Serpentem, qui Adamum decepit: quandoquidem probatissimi authores promulgarunt, in illo fomitem voluptatis, nequitiæ, & mollitiei delituisse: cum viperæ cutis maculis insignita varijs, varias, & delicatas rerum omnium illecebras repræsentet. Et humanum genus nulla re magis, quàm rerum varietate afficitur, quia & ipsa natura varietate ad lasciuiam vsq; delectari videtur. Quibus si summoperè delectemur, inhæsitare luto, proniq; in faciem procumbere, totoq; ventre ad morem viperarum, serpere videmur; sicque terrestri cibo, posthabito cælesti, vescimur. Ad finem Orus Apollo scribit, quòd Aegyptij significaturi hominem in cursu celerem, & sine causa fugientem, viperam, & ceruum pingebant: cum ceruus visa vipera, celeri cursu aliò proficiscatur. Immo Boream ventum viperinis caudis loco pedum denotabant: nam olim hac figura in Olympia vna cum raptu Orythices conspiciebatur. G H

Paricidarū pæna.

Li. 14. hierogl.

Vulneris amatorij hieroglyphicū.

Cur vipera voluptatem designet.

Lib. 2. Hierogl.

Hominis in cursu veloci hieroglyphicum.

A

NVMISMATA.

IN multis numismatibus figuræ Serpentũ conspiciuntur veluti in primo capite huius libri retulimus. Verum ab his Serpentum iconibus viperas repræsentari multi authores attestantur: quamobrem in quadam Augusti moneta, in qua licet intueri figuram manu dextra Serpentem stringentem, viperam esse multi tradunt. Deinde in altera eiusdem Augusti, quæ repræsentat figuram humanam manu sinistra pateram tenentem, & dextra Serpentem, viperam, in symbolum salutis esse fatentur. Amplius in Solis nummo, qui omnium author, & conseruator ab Ethnicis credebatur, duo Serpentes, vel ex sententia aliorum, viperæ refulgebant; quibus longiorem, salubrem, & tutam vitam significabant. Item cusa fuit moneta quædã à Republica Coorum, vt suum ciuem B Hippocratem perpetuis cumularent honoribus, in qua, figura humana baculo à Serpente circumdato visebatur, quem Serpentem esse viperam authores non proletarij perhibent, vt vitæ humanæ adminiculum denotarent. Pariter hoc Insigne in monumentum Aesculapij inuentum fuit. Idem de monetis M. Aemilij Claudij Antonini, & Faustinę multi retulerunt, in quibus figuras Serpentum licet conspicari. Vnde Higea Dea, quæ à sanitate, secundum Priscos, non discrepabat, cum poculo in dextra, & viperam in sinistra pingebatur, quę icones in pluribus Imperatorum numismatibus visuntur, quibus salubritatem, & noxam indicare volebant.

Numisma Solis quale.

Nummus Coorum ad memoriam Hipocratis.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

C CVLTIORIS litteraturæ viri, qui iuuãdis studiosorũ rebus nati sunt, ex varijs viperarum proprietatibus varia emblematũ argumenta hauserũt. Quocirca nonnulli remedia ex carnibus vipereis emanantia contemplantes, iconem viperæ exhibuerunt cum titulo. AB EODEM SALVS, ET PERNICIES. Hoc argumentum desumpsisse videntur ab Adriano Iunio, qui in libro Emblematum figurauit hominem capris Elleborum porrigentem cum inscriptione. IDEM SALVTIS, ET EXITII FOMES. Quandoquidem Elleborum necem hominibus, & capris pinguedinem afferre perhibet, dum canit.

Remedium ex vipera Emblematis argumẽtum.

Embl. 31.

> *Nos necat elleborus, capris adipem auget, auiq;*
> *Idem ignis fomes, & populator opum est.*
> *Insontem, & sontem facu-dia præstat eumdem:*
> *Nunc est exitium, nunc medicina salus.*

Alij non vulgariter eruditi meditantes virus viperinum, vt Florentius, effigiauit hominẽ expuentem in fauces viperæ, cum inscriptione. SOBRIETATE VENVS SVPERATVR. versus autem adscripti sunt huius tenoris.

Embl. 57.

D

> *Vipera ieiunis hominum conspersa saliuis*
> *Exspirat: medicis si sit habenda fides.*
> *Sic lasciua caro, si tractes durius illam,*
> *Concidet, & mentis sub iuga colla dabit.*

Quare author, in hoc loco, viperam pro lasciuia repræsentare videtur, ad quam domandam nihil præstantius, & efficacius ieiuno esse potest, cuius vi carnis vitia extinguuntur, & castę cogitationes resultant. Vnde D. Augustinus non iniuria scribebat. Ieiunium purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subijcit, nebulas cordis dissipat, libidinum ardores extinguit, & castitatis lumen accendit. Non debemus igitur admiratione teneri si sancta Romana Ecclesia quadragesimali tempore, in diuino celebrando sacrificio, hęc verba pronunciet. *Corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris, & præmia.* Alij pinxerunt viperã se se iaculantem in hominem cum titulo. IN INVIDVM. deinde infrascriptis versibus suam sententiam sic explicarunt.

Fomes libidinis quomodo extinguatur.

Qui

Qui vomitas rabidum mordax ſermone venenum.
Et latras lingua verba canina truci.
Vipera, quæ ſuperat ſuperante venena veneno.
Confringet vires, ni fugis, illa tuas. E

Alciatus autem id melius expreſſiſse videtur, quando pinxit mulierem viperas voran-
Embl. 71. tem cum titulo. INVIDIA. cuius carmina ſunt hæc.

Squalida viperea as manducans fæmina carnes,
Cuiq; dolent oculi, quaq; ſuum cor edit.
Quam macies, & pallor habent, ſpinoſaq; geſtat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.

Inuidiæ deſcriptio ſecundũ Ouidium. Non mirandum eſt talia ab authore de Inuidia pronunciari: ſiquidem Ouidius in libris transformationum deſcripſit, & ipſe Inuidiam viperinis carnibus veſcentem; nam tales carnes potius abſumere humanum corpus, quàm nutrire dicuntur. Ideo qui delectantur griphis huc reſpicientes, ſolent proferre quamdam belluam ſemetipſam abſumentem in terrarum orbe verſari, & per hanc Inuidiam interpretantur. Inuidia enim viperæ prudenter aſſimilatur, quoniam ſi vipera fœtum in lucem non edit, niſi aluo abroſa: *Inuidia eſt vipera.* pari ratione liuor illum, in quo gignitur, primo afficit, & quaſi conficit. Hinc colligendum eſt, quàm cæca temeritate capiantur illi, qui melioribus inuident. Nullum enim vitium eſt, quod aliquam non pariat voluptatem, præter Inuidiam, quæ perpetui mœroris cauſam producit. F

Ex altera parte Florentius contemplans congreſsum viperarum exhibuit iconem viperæ coeuntis, & maris caput præcidentis, cum titulo. VOLVPTATIS PRÆMIVM. Tetraſtichon autem ſubſcriptum eſt tale. *Embl. 47.*

Cum coit, & dulci Veneris iacet ebria motu
Vipera, contruncat inſidioſa marem.
Hoc venus omnis habet, primò ſua gaudia fundit
Poſtmodo, ſed ſtimulis corda fruentis agit.

Vndè quidam vir acris ingenij ſcriptis mandauit: voluptatem ore ſuo mel gerere, corde fel, & in dorſo anxios morſus. Quocirca non eſt admirandum, ſi Priſci fabulati ſint Saturno cæleſtibus regnis pulſo, & Ioue dominante, Voluptatem, & Dolorem coram eo, grauiſſimis iurgijs, & criminibus, quibus ſe mutuo proſequebantur, adfuiſse. Hinc Iuppiter ratus bono eſse Reipublicæ, inimicitias, & odia deleri, tunc omnes intendit neruos, vt hi duo litigantes conciliarentur: ſed cunctis conaminibus incaſsum adhibitis, hos reluctantes adamantina quadam catena copulauit, vt ſimul perpetuò manerent. Quamobrem, qui horum vnum, neceſsariò, & alterum habet; quoniam vbicunq; eſt mel, ibi quoq; ſi diligenter inquiratur, fel reperitur. Pariter, & apes pungunt, vt inſinuent hominibus dulce inquirentibus, tandem amarorem etiam inueniri. Id priſcis Romanis non fuit incognitum, qui duas Deas in vno, & eodem templo collocatas, ſcilicet Angeroniam ab angoribus, & Volupiam à voluptatibus nuncupatã venerabantur, vt cunctis hominibus patefacerent, extrema gaudij mœrorem ſemper occupare. G *Cur voluptas, & dolor ſimul iunguntur.*

Iunius à prædicto non recedens argumento duas viperas congredientes delineauit, quarum fæmina caput maris amputare videtur, cum inſcriptione. FÆMINA IMPROBA. Comparet enim fæminam, vel malam vxorem viperæ fæminæ his verſibus. H
Embl. 38.

Cum ruit in venerem, blanditur echidna marito,
Mox ſatura inſertum præſcidit ore caput.
Improba palpatur, tentigine feruida coniux;
Continuò lethum poſsit anhela viri.

Item authores partum viperinum ponderantes, alia emblematum argumẽta inuenerũt. Nam Florentius delineauit viperinos fœtus ex laniata ventris aluo prodeuntes, cum inſcriptione. IVSTA VLTIO. deinde cecinit. *Embl. 51.*

Vipera, quæ coiens occiderat ante maritum,
A ſobole hoc idem ſupplicium patitur.
Tarda licet, Nemeſis pœnam differre videtur,
Attamen à tergo dura flagella quatit.

In Problẽ. Conatur author, hoc emblemate, cunctis inſinuare hominibus pœnam quandoq; differri, non tamen auferri: etenim ſcripſit Plutarchus Tyrijs fuiſse in more, vinculis Deorum ſimu-

A simulacra exornare, vt innuerent Deos, ad criminum vltionem, lento pede incedere, sed tamen aliquando de maleficijs pœnam sumere: vnde Valerius Maximus, ad rem, pronunciabat, quòd ira Diuina lento gradu ad vindictam procedit, sed tarditatem supplicij grauitate pœnę compensat.

Similiter Paradinus figurauit viperam vnà cum catulis latera ventris rodentibus, vt aura vitali fruentur, cum titulo. INGRATIS SERVIRE NEFAS. Comparat enim ingrati animi vitium ad viperam, quæ in congressu, admissum marem necat, & eadem à fætu concepto tandem necatur. Et quoniam vipera non solum cum fœminis eiusdem speciei, sed etiam cum murænis permisceri perhibetur: propterea Alciatus pinxit viperam, secus mare, murænam euocantem, hac inscriptione corronatam. REVERENTIAM IN MATRIMONIO REQVIRI. deinde subscripsit tale hexastichon. *In symb. heroic.* *Embl. 19.*

Cum furit in venerem pelagi se litore sistit
Vipera, & ab stomacho dira venena vomit:
Murænamq; ciens ingentia sibila tollit:
At simul amplexus appetit illa viri:
Maxima debetur thalamo reuerentia: coniux
Alterum debet coniugi, & obsequium.

His versibus significat nobis Alciatus, puritatem, & reuerentiam in matrimonio seruandam: qua de re Basilius Magnus, exemplo congressus viperæ, & murænæ, honestos coniugum mores hominibus insinuat: etenim vipera nocentissimum animal sibilo murænam ad concubitum euocans, reuerentia coniugij, venenum euomit. Hinc homines hoc moniti exemplo, copulæ coniugalis gratia, inclementiam, & inhumanitatem deponere debent. Præterea addit Basilius, aliud documentum ex permixtione viperæ, & murænæ eliciendum esse: siquidem hæ bestiæ, cum sint diuersi generis, adulterium quoddam nobis repræsentant: quare qui aliena inuadunt cubilia, similes bestijs esse videntur. Ad finem Alciatus expressit figuram Cadmi, Draconis dentes serentis, cum titulo. LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. Deinde in subscriptis versibus hos dentes appellat vipereos. At quoniam pictura iconem draconis præ se fert. C ideo de hoc in capite de dracone verba faciemus. *In Hexamer. orat. 2* *Adulteri similes bestijs esse feruntur.*

PHRENOSCHEMATA.

AFFINIA emblematibus phrenoschemata hoc in loco recēsere operæ pretium esse duximus: quandoquidem ex ijsdem argumentis, ex quibus emblemata, sumpta esse videntur. In primis quidam Aulicus à Principe varijs criminationibus immeritò vexatus, exhibuit picturam viperæ per aluum vulneratam parientis, cum hoc Dicto. NVLLVM MALVM IMPVNITVM. Alludebat enim ad congressum viperarum, quarum mas in coitu, & fæmina in partu perit. *Insigne desumptum à partu viperæ.*

Immò Perciuallus à prædicto nō recedens argumēto, viperinos effigiauit catulos ex lacerata viperæ aluo exeuntes cum Dicto. EN LABORIS FRVCTVS. Accedit aliud D phrenoschema viri nō vulgariter eruditi, qui cum vellet mulieri in iracūdiam præcipiti nubere, effigiauit muręnam à vipera euocatam, cum hoc Dicto. DEPOSITO VENENO. Nam explicatum fuit superiùs, ad mētem nonnullorum, viperam euomere virus, antequam cum muræna permisceatur. Alius omnibus disciplinis exornatus ad mulierem, quam deperibat, tale misit phrenoschema; nimirum iconem viperæ hoc Dicto exornatam. EX HAC VITA, ET MORS. quandoquidem viperę morsus necem affert, sed vicissim viperina caro proprio ictui medetur. *In lib. insign.*

E

MONSTRA.

Li.2. Mag. nat. *Vipera biceps viſa fuit Neapoli.* NIHIL eſt apud nos controuerſum aliqua monſtra in genere viperarum reperiri; quoniam viperas bicaudas ex viris fide dignis aliquando viſas fuiſſe intelleximus. Item clariſſimus vir Ioannes Baptiſta Porta, Neapoli, viperam viuam bicipitem à multis conſpectam fuiſſe fatetur, quæ vtrumq; flectebat caput, & linguas triſulcas exerebat; dum ipſe adhuc opus magiæ naturalis conſcriberet, & propterea huius viperini monſtri illo in libro meminit. Hoc autem alicui mirum non videatur: ſiquidem in primo capite huius libri, bicipitis Serpentis iconem repræſentauimus, quem diligenter exſiccatum quidam vir nobilis, ex remotis partibus, tanquam rem admirandam Illuſtriſſimo Comiti, & Senatori Philippo Aldrouando attulit. Hic Serpens adhuc in publico Illuſtriſſimi Senatus Muſæo conſeruatur. F

SIMVLACRA.

Simulacrũ Ingratitudinis quale CLARISSIMVS vir Ripa in omnibus diſciplinis exornatus perpendens & ipſe varios viperarum mores, & dotes, ad varia ſignificanda, quædã ſimulacra non ſpernenda exhibuit. Primùm in demonſtrando ingrati animi vitio, pinxit mulierem folijs hederæ indutam cum duabus viperis, quarum mas caput in os fæminæ inſerit: cum ſuperius fuerit exaratum fæminam, in hoc beſtiarum genere, congrediendo caput mariti amputare quod maximæ ingratitudinis nota eſſe videtur. *Simulacrũ humilitatis.* Amplius ad monſtrandã humilitatem, delineauit mulierem ſuſpicientem, & pedibus viperam ſemimortuam calcantem. Vipera in hoc ſimulacro pingitur, ad indicandum Odium, & Inuidiam: hæc enim duo pedibus premenda ſunt ab eo, qui veram humilitatem exercere profitetur. G

In 2. part. Icon. *Periculi ſimulacrum quale.* Rurſus idem author in figurando Periculo, exhibet picturam iuuenis per florulentum pratum gradientis, & incautè viperam calcantis, quæ reuoluta, pedem iuuenis mordet: etenim, hoc ſimulacro, admonemur; quòd homo per floridas mundanarum proſperitatum vias pro cifcẽs interdum in aliquas calamitates inopinatò incidit. *Matrimonij ſimulacrũ quale.* Inſuper idem author, ad manifeſtandum matrimonium, effigiauit iuuenem eleganti indutum veſte, cum vipera ſub pedibus, & iugum ſupra humeros. Vipera, in hoc ſimulacro, locum habere videtur, quatenus inſinuare poteſt viles cogitationes omittendas eſſe, quæ coniugi damno eſſe ſolent, vitando morem viperæ caput mariti, in coitu, amputantis.

Tandem pro ſignificanda Africa, idem author figurauit mulierem cornucopia exornatam, nec non viperis, & alijs animantibus venenoſis circumdatam: vt oſtenderet talem regionem prædictis animalibus redundare: quapropter Ouidius non ſine ratione *L.4. Metã.* canebat. H

Cumq; ſuper libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ.

Nam, ob redundantiam venenoſorum animalium, quæ in Solo Africano diuagantur, poetæ fabulati ſunt ex guttis ſanguineis Meduſæ capitis in illam Regionem cadentibus, viperas, & alia venenatorum animalium genera nata fuiſſe.

VSVS

A

VSVS IN CIBIS.

FVISSE homines, qui exporrecta fronte carnibus viperinis olim vescerentur, ex Galeno manifestum habemus: quandoquidem multi populi viperis assis, & elixis, in commessationibus, tanquam anguillis vtebantur: quemadmodum Ægyptij, Arabes, & Troglodite, qui, pro epulis, has bestias passim conquirebant, vti Galenus multis in locis est attestatus. Item, ex Plinio, Cirni, & Indi vltra flumen, & qui montem Athon incolunt, nec non Æthiopes, Macrobij, & Seræ viperinis carnibus alun- tur: ideoq; ad centum, & quinquaginta annos vitam prorogare perhibentur: cum hoc salubri alimento nutriantur; quemadmodum vicissim, eodem Plinio authore, Parthi populi cicadis, & locustis fumo, & sale exsiccatis vescentes, vltra quadragesimum B annum, vitam non protrahunt. Hinc viperas non solum esse ediles, sed etiam ad vitam prorogandam, vtilissimas colligendum est. Quapropter Athenæus ad cœnam insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimam, viperas, ritu piscium conditas, pro obsonio deferebat. Etenim Prisci non modo recentibus viperarum carnibus, sed assis quoque, & salitis, ad morem piscium, vsi sunt. Nostra ætate in Italia caro viperina, non in epularum lautitijs adhibetur, sed ob vitæ longitudinem, & à mulieribus ad comparandam pulchritudinem comeditur, quamobrem vnusquisque tutò his carnibus vti potest: dummodo viperę recenter captæ, & summa diligentia præparatæ sint.

L.3.de Aliment. fac.

Populi vescentes viperis, quales.

L.7.cap.2.

Li.11.cap. 26.

Li.8.c.13.

Viperæ quo modo condiantur.

Harum autem præparandarum ratio pro cibis, apud Galenum legẽda est; quoniam caro harum belluarum omni prorsus veneno caret; & licèt, in elixandis carnibus viperinis, anethum & aliæ herbæ huius generis addantur: nihilominus nõ ad tollendum venenum, sed potius ad ferinum odorem emendandum adijciuntur. Quod autem ex vsu, & esu viperinæ carnis morbus pedicularis procreetur, vt nonnulli scriptis mandarunt, C hoc ridiculum esse existimauit Dioscorides; cui non refragatus est Galenus, tradens hoc affectu illos tantummodo corripi, quorum corpora prauis succis redundant: verba autem Galeni sunt hæc. *Conueniens est generalis facultatis meminisse carnem viperinam dicendo exsiccatoriam, & valenter digerentem, mediocriter verò excalfacientem: properat autem, vt videtur, vis eius ad cutim, per eam videlicet, quæ in corpore sunt excrementa exigens. Quibus ergo affatim est mali succi in corpore, ijs ingens prouenit pediculorum numerus, & à cute ceù squamma abscedit, & decidit extrema cutis, quam Græci vocant* ἐπιδερμίδα *ad quam sistuntur, & retinentur adulti, terrestresq; humores ad cutem protrusi, à quibus psoræ, lepræ, & elephantiases nascuntur.*

Lib. 2. ad Glauc.

Ferinus odor viperarũ quomodo tollatur.

L.11.de simp. med. fac.

Quãdo generẽtur pediculi in cute.

VSVS IN MEDICINA.

D MEDICI vtilitatem nonnisi immensam ex hoc animali recipere possunt, quoniam nulla est pars huius bestiæ etiam minima, & excrementis destinata, quæ vsui medico non famuletur. Inchoãdo igitur à capite, vnà cum Vuecherio possumus asseuerare, caput viperæ collo appensum aduersus gutturis affectiones efficax celebrari. Idẽ repetit Antonius Ludouicus in libro de occultis proprietatibus. Idem recitat Marcellus medicus antiquus, dum anginas nascentes prædicto remedio prohibet, & natas curat. Constantinus Africanus caput viperæ filo laneo, vel sericeo purpurei coloris strangulatæ, collo ægrotantis appendit, illumq; ab omnibus colli tumoribus subleuat. Quod postmodum multis in locis stabiliuit Galenus. Hinc Porta elicit signaturam; quoniam viperę, vt ceteri Serpentes, collo careant; ideoq; morbos colli curare dicuntur. Deinde cerebrum huius animantis in pellicula ligatum dentitiones, ex Plinio, adiuuare perhibetur. Sunt qui dentem viperinum in vsu medico commendent; quia hoc dente tactus imposterum nulla venena formidare feratur.

Cap.21.

Remedia Anginæ qualia.

L.6.de simpl.med.fac.

Li.6.Phyt. cap.11.

Iecur viperæ coctum magno vsui illis futurum arbitratur Plinius, qui morsus Serpentum

pentũ timent: Hinc forſitan nonnulli opinantur à Pſillis, & Marſis populis viperinum hepar in edulijs miſceri, quippe qui ictus earum lethales minimè metuant. Fel viperæ pro abſterſione oculorum ab Alberto extollitur:ſed Plinius illud tanquam ſuſpectum, & venenoſum reprobat: Exta quoq; viperina impoſita omne genus ſerpentini vulneris, ex Plinio, quamuis inſanabile expugnant. Item oſſa huius beſtię in purpurea ſindone ligata ſi deferuntur, omnem affectum venenoſum ſuperant, nec non epilepſiam, & vertiginem, vt ſcribit Periander, amoliuntur. Inſuper ſpolium viperæ, authore Dioſcoride, medicamentis ophthalmicis miſcetur: Immo, ex ſententia Hippocratis, in delenda impetigine commendatur. Pellem poſtea, ad facilitatem partus valere, inde colligit Porta, quia vipera vno, & eodem tempore ouipara, & viuipara fit. Quocirca conſuetudo ligandi viperinam pellem dextro parturiẽtis fœmori apud vulgum inualuit. Pinguedo, præter alias partes, in medico vſu miras habet prærogatiuas: verùm prius hoc modo diligenter pręparanda eſt.

Fel viperæ ſuſpectum in morbis oculorum. Li. 29. c. 4. L. 2. de mat. med. Lib. 2. de morb. mulier. Li. 6. Phyt. cap. 16.

Primum adeps vnà cũ tunicis aqua limpida, & frigida pluries, & toties lauatur, donec aqua ſyncera remaneat: deinde ſeparatis membranis, adeps in duplici vaſe, ſpatula lignea ſemper agitando, liquatur, & liquatus in aquam frigidã inijcitur, qua abiecta, ſolus adeps in vaſe nitido ſeruatur. Hunc Dioſcorides aduerſus ſuffuſiones cum cedria commendat. Plinius hunc in podagra, & in Ambuſtis probat. Pariter Galenus non ſolum ad ſuffuſiones, ſed etiam ad omnes cutis eminentias, liquidis compoſitionibus permiſcet. Alij, ad coercendum pilorum ortum ſub axillis, hoc vſi ſunt: ſed Amatus Luſitanus huius periculum feciſſe, & veritatem non inueniſſe fatetur. Præterea pinguedo huius animalis ingreditur multa medicamenta compoſita, quæ in officinis ad varios vſus ſeruari poſſunt. Itaq; ex pinguedine viperina, & puluere ſpinæ eiuſdẽ animalis, cum vnguento populeone, lithargyrio, pice græca, cera alba, & minio paratur ceratum, quod in diſcutiendis tumoribus duris, & in diſſipandis gummatibus gallicis, tanquam efficaciſſimum præſidium celebratur.

Pinguedinis viperinæ præparatio. Lib. 2. de mat. med. L. 7. de cõp. med. ſec. loc. Ceratum viperinũ.

Vuecherius, & ipſe, ad mentem Guainerij, in paralyſi, compoſitum proponit oleum, quod quantitatem adipis viperini recipit. Paratur autem hunc in modum. Sumuntur olei coſtini vncię tres, & ſemis, olei nucum tantumdem, pinguedinis vulpis libra, pinguedinis viperarum vnciæ tres, primulæ veris libra dimidia, ſaluiæ viridis tãtumdem; herbæ contuſæ miſcentur cum oleis, & pinguedine, addendo drachmam ſemiſſem Caſtorei, libram vnam reſinæ, terebenthinæ, piperis, pyretri, euphorbij ſingulorum drachmas tres, vini optimi libras duas cum dimidia: deinde macerentur omnia, deſtillentur, & tertius liquor qui emanat omnium eſt efficaciſſimus.

L. 2. Antid. ſpec. Oleum compoſitum ad paralyſim.

Sequuntur carnes viperinæ conſiderandæ, quæ ad multas affectiones conducunt. In primis Dioſcorides ad prorogandam vitam, & arcendam ſenectutem illas commẽdat. Quamuis Renodeus huic ſententiæ nõ libenter adſtipuletur, quoniam huiuſmodi carnes peſſimi ſint ſucci, valẽter digerant, atq; ſiccent: præterquamquod, id, ex aliorum relatione, Dioſcorides ſcripſiſſe videatur. Nihilominus poſſumus tueri partes Dioſcoridis, quia caro viperina calorem natiuum auget, & roborat, ſicq; ſenectutis, & aliorũ morborum cauſam per cutim explodit: cum peculiarem prærogatiuam poſſideat corroborãdi illam coctionem, quæ in membris perficitur, qua iuuenilis vigor conſeruatur. Neq; adeo mirandum eſt medicamentis id poſſe præſtari: quandoquidem Plinius ſcriptis mandauit, quòd Pollio Romulus, vltra centum annos, vitam prorogauit, & interrogatus ab Auguſto, quo præſidio fuerit vſus: Reſpondit, intus mulſo, & foris oleo. Amplius narratur, quòd agricola in aruis vas aureum quodam liquore plenum inuenit, & cæleſtem rorem eſſe ratus, non ſolùm eo faciem abluit, ſad illius quoq; tantillum potauit; ideoq; & corpus, & animum renouauit: Rurſus recitatur, quòd quidam Alemanus à Saracenis deprehenſus, ſumpto quodam medicamine, vltra annos centum, aurã vitalem, hauſit. Inſuper in maiori Britannia, dum ceruã alba quæreretur, cuſtos nemoris vnguentum reperit, quo perunctus ad annos trecentum vitam protraxit. Præterquamquòd id ſtabilire poſſumus experientia animalium, & præcipuè ceruorum, aquilarum, & ſerpẽtum, quæ ob virtutem herbarum, & animantium, quibus veſcuntur, interdum vitam longiſſimam ducunt. quod etiam eſu carnium viperarum aſſequi poſſumus.

L. 22. c. 24. Carnes viperarũ vitam prorogant.

Incertus author carnes viperarum cum fænicul o decoquebat, & iuſculo exhibito, oculorum debilitatem, & ferè cæcitatem ſanare profitebatur. nam hæ carnes morbos con-

Affectionis oculorũ remedia.

A contumaciſſimos ſuperare perhibentur. Quapropter Porphyrius, in libro de abſtinentia ab animalibus, ſcriptum reliquit, quòd cum Seruus Crateri medici in morbum peregrinum incidiſſet, itaut caro ab oſſibus ſepararetur, & cæteris medicamentis nihil conferentibus tandem eſu viperinæ carnis, ritu piſcium, præparatæ ſanatus eſt. In vlceribus etiam malignis carnes viperarum non reprobantur, vt colligimus ex Plinio, qui recitat Antonium Muſam Auguſti Cæſaris medicum celeberrimum, carnes viperarum exhibuiſſe patienti vlcera inſanabilia, & mira celeritate perſanaſſe: ſiquidem huiuſmodi vlcera, ad mentem Galeni, reluctantur medicamentis propter intemperiem ex cachexia partis affectæ membris inductam. Ideoq; caro viperina prædictis affectibus præſto eſt, dum tollit ſolutionem continui venenatam, auferendo intemperiem, & trudendo extra corpus materiam, quæ vnioni partium erat impedimento. *Viperæ ſanant vlcera.* *Li.4.meth. med.cap.5.*

Cum igitur liquidò conſtet hanc carnem aduerſus omnes morbos inſtrumentarios venenatos valere ſtrumis etiam conducet, quę, ſi veritatem faſſus eſt Galenus, quandoq; ex venenata materia procreantur. *In l.de diff. morb. c. 9.*

B Cum igitur caro viperarum plurimum ſiccet, & digerat, moderatèq; calefaciat, huius virtus ad cutim facile penetrat, corporiſq; excrementa ad eam trudit, & deniq; virus humana occupans corpora expugnat. Quamobrem non iniuria medici his carnibus in lepra, elephantiaſi, & alijs morbis cutaneis fælici cum ſucceſſu vtuntur: vnde Auerroes tradidit carnem thiri lepram purgare, quoniam huius affectus cauſam ad extimas cutis partes pellit. Et Crollius ad hunc affectum, ſignaturam in vipera conſiderat: cum hæc beſtia leproſi corpus, & viciſſim corpus leproſi maculas viperarum æmuletur. Quare Helideus medicus in nobili muliere lepra laborante, & generoſis pharmacis non iuuantibus, carnibus viperæ fæminæ cum galanga, & croco decoctis vſus eſt. Deinde pullum in iure ex vipera parato perfectè elixatum, mithridato prius præſcripto, patienti exhibuit; vnde patiens melius ſe ſe habere retulit. Hoc intellecto, ius ex vipera mare paratum, ſpatio trium dierum, ægrotæ dedit; quæ tandem vehementiſſimo ſudore correpta eſt: hic ſudor ſyrupo violaceo cum aqua ſimplici mixto repreſſus fuit, & poſt ſex dies, ſquammæ deciderunt, & ægra perfectè ſanata eſt: immò C concepit maſculum, cum antea per annos quadraginta fuerit ſterilis. Pariter alteri mulieri eadem affectione laboranti columbos oſſis ex carne viperina confectis nutritos, elixos dedit edendos, quæ tandem liberata eſt. *Vipera lepræ elephātiaſi, & alijs morbis cutaneis medetur.* *In li.de intern. rerum ſign.* *Caſus mulieris lepro ſæ.*

Præterea viperæ, & Serpentes à capite ad caudam ſquamoſa cute præditi in elephantiaſi valere retulimus, quoniam laborantes hoc affectu ſquamoſam cutim, ad ſimilitudinem pellis elephanti, habeant. Itaq; Amatus Luſitanus, de victu elephanticorum ſermonem habens, carnes viperinas, inſtar veruecis elixas, & ius potandum elephanticis præbebat, ieiuno tamen ſtomacho, & per ſpatium ſex horarum ante prandium: quantitas erat dimidia vipera ſingulo die, & aliquando, virium robore permittente, carnem vnius viperæ concedebat. Aetius viperæ carnem, amputatis capite, & cauda, pelle dempta, & viſceribus abiectis, in olla, addita ſufficienti quantitate aquæ fontis, inſtar anguillarum decoquit, cum anetho, porro, & modico olei: deinde ius moderato ſale conditum ęgrotanti, ad ſolares radios, ſedenti ſemel, bis, atq; iterum propinat. Alij, loco prædictarum carnium patientibus elephantiaſim paſtillos D vipetinos, ad pondus drachmæ, & ipſam quoq; theriacam præſcribunt. Quocirca ex prædictis colligimus omnes authores græcos, latinos, & arabes, in elephantiaſi, & lepra, viperis miram prærogatiuam aſſignare. *Centur. 2.* *Serm. 13.c. 123.* *Opinio omniū authorum circa carnes viperinas.*

Ex altera parte hoc remedium aliqua non caret difficultate: propterea quod Fernelius, in libro de morbis particularibus, tradidit elephātiaſim eſſe morbum venenatum, immo venenatam qualitatem in dies acquirere; quam ſententiam in libro quoq; de abditis rerū cauſis approbat. Vnde Iulianus Conſtātinus Palmerius Fernelij auditor promulgauit ſe intellexiſſe à Fernelio, hoc viperarū remedio neminem elephantiaſi laborantem ſeruatū fuiſſe: quare ſiccantibus prędidijs non eſſe vtendū cenſuit, & ad mentem præceptoris, theriacam prohibuit. Verùm animaduertendū eſt, ſi Fernelius hunc morbum eſſe venenatum cenſuit, proculdubiò theriaca, & alia alexipharmaca conuenient, quæ venenoſam qualitatem per cutim trudant. Deinde notandum eſt, hunc morbum, vel calida aeris temperie, vel peſſima ciborum qualitate auctum euinci penitùs non poſſe, niſi permutato ad frigidum aere, & cibarijs humectantibus adhibitis: & potiſſi- *L.1.cap.9.* *Fernelij opinio circa carnem viperæ in elephantiaſi.* *Li.1.c.61.*

O mum

mum quia, ex Hollerio, elephantiaſis confirmata non curatur, ſed tantummodo recens, & quæ nondum annum excedat. His addamus aſſertum Alexandri Maſſariæ E

L. 2. de Peſte.

ſcribentis elephantiaſim vſu viperinæ carnis aliquādo non ſanari, non quia caro viperina ad hanc affectionem idoneum non ſit præſidium, ſed quia interdum hic affectus omnium contumaciſſimus cunctis medicamentis reluctatur. Neq; officit eorum ratio, qui aſſerunt viperinis carnibus nutritionem impediri: quandoquidem tantùm abeſt, vt nutritio his impediatur, vt potius hæ carnes ſint in cauſa, vt alimentum melius per vniuerſum corpus diſtribuatur. Neq; multi facienda eſt ſententia Alexandri Traliani, qui obſeruans Fernelium circa medicamenta ex viperis parata hæſitaſſe, in tractatu de victu Romanorum, viperas non ſine graui periculo eſui inferuire exiſtimauit. At in præſentia, vt liberè noſtram ſententiam aperiamus, ex vſu viperinæ carnis diligenter præparatæ nullum impendere periculum atteſtamur: cum id quotidiana cōprobet experientia, cùm tot populi illis veſcantur, vt ſuperius fuit exaratum, cum tot hiſtoriæ à Galeno recitatæ id confirment, cum denique tot authores, quorum libros hactenus euoluimus, noſtræ opinioni faueant.

Confutatio opin. Fernelij.

Cardanus Phthiſicos curat vipera.

Immò Cardanus non ſolum elephanticos, ſed etiam phthiſicos, & lue gallica laborantes hoc præſidio curare profitetur. Sumit enim viperam illam rubram in Gallia Ciſalpina *Milort* nuncupatam (quamuis hæc non ſit vera vipera, vt ſuo loco dicetur) abſciſſis extremitatibus, abiectis interaneis, & collecta pinguitudine, in fruſta ſecat, & vna cum modico ſalis, & benſouin, in aqua fontis coquit, additis in fine cocturæ petroſelini folijs; deinde in hoc iure panem pro ægrotantis prandio madefacit, carnem quoq;, & ius præbet, & pinguedine iuncturas ad diem vſq; ſeptimum linit, ægroto tamen in loco calido morante interim materia peccans tota per vlcuſcula, tubercula, & ſudorem expellitur. At inunctio frictione vehementi fieri debet, vt rectius, & facilius cauſa morbifica per apertos meatus egrediatur. Hunc vſum carnium viperæ in lepra, & elephantiaſi, Authores didicerunt à Galeno, qui hiſtorias nonnullorum à lepra, & elephantiaſi liberatorum memorauit. F

Inunctio facta adipe viperæ.

L. 11. de ſimp. med. fac. cap. 1.

Hiſtoria leproſi liberati recitata à Galeno

Primitus in Aſia, eodem teſte, quidam elephantiaſi laborans à cæterorum conſortio ſegregatus, ſub tugurio in agris conſtructo, alebatur. Accidit autem vt vipera in vas vino plenum caderet, & meſſores veriti, ne ex illius vini potione aliquid mali eis contingeret, miſericordia moti elephantico vinum hoc propinarunt, rati expedire ei potius mori, quàm calamitosè viuere. At cū bibiſſet, omne tuberoſum cutis veluti animalium teſta excidit, & ſanitati reſtitutus eſt. Idem alteri elephantico accidiſſe in Myſia narratur, qui ad balnea profectus ſperās inde non vulgare commodum haurire, bibit & ipſe vinum ab ancilla porrectum, in quo vipera caſu extincta fuit, & eodem modo ſanatus eſt. Item venator viperarum, dum huius morbi incommodo vexaretur, pro ſalute admonitus, viperas, quas venabatur, fruſtatim inciſas, & anguillarum modo, coctas eſitauit: deinde ægritudo per halitum diſcuſſa eſt. Similiter vir quidam diues in Thracia prædicto affectus morbo, per quietem admonitus fuit ab Æſculapio, vt medicamento ex viperis parato quotidie vteretur, qui non multò poſt perfectam valetudinem eſt adeptus. G

Altera hiſtoria lepro ſi.

Tertia leproſi hiſtoria.

Lib. 3. de morb. cur. cap. 62.

Oribaſius quoq; in elephantiaſi, carnem viperinam adhibet, illamq; parat hunc in modum. Abſciſſis viperæ extremitatibus, ablata pelle, & extis proiectis, truncum pluries in aqua fontis lauat; deinde in ſartagine ex albo iure condit. Ius verò album aqua copioſè impoſita, modico oleo, & anetho addito, facillimè conficitur. H

Gallinæ carnibus viperinis nutritæ.

Præter hæc, nonnulli carnibus viperinis gallinas, & capos nutriunt, ad varios vſus medicos, huncq; laborem minimè infrugiferum experiri profitentur. Neq; officit ratio dicentiū gallinas hoc cibo altas, ob virus vipereū, humano corpori obeſſe: cum ratio, & experientia totum oppoſitum demonſtrent. Anates enim in paludibus de gentes bufonibus, & hirudinibus veſcuntur, gallinæ ſcorpiones, & coturnices hellebo-rum edunt: nihilominus talia animalia in elegantibus conuiuijs quotidie adhibentur; deinde ratio fauet experientię; etenim hæ animantes animalibus, & herbis venenatis nutritæ, proprio calore natiuo, virus adeò alterant, vt ab eo aliqua pars alimentaria ſeparetur, ſicq; earum carnes abſq; periculo ediles euadunt. Quare non immeritò Lucretius canebat.

Præterea nobis veratrum eſt acre venenum,

At Capris

A *At capris adipes, & coturnicibus auget;*
Quippe videre licet pinguescere sæpè cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum.

Nonnulli igitur tantam viperinæ carnis, & etiam earum decoctionis, pro potu, quantitatem gallinis exhibent, donec deplumentur: nam inde colligunt virtutem, medicamenti ad intimas gallinarum partes penetrasse, quas postmodum elixas ægrotantibus præscribunt; Hoc præsidio, fælici cùm successu, in delenda lepra Ioannes Mattheus Gradi vsus est, famaq; (referente Gattinara) vsq; in Galliam diuulgata est: propterea quidam Gallus lepra vexatus Papiam se contulit, prænominato medico iam defuncto: ideoq; Gattinara à prædicto non recedens remedio, Gallum à lepra liberauit. Alij deglubtam, & euisceratam viperam, abiectis cauda, & capite, minutatim incidunt, & cum quatuor partibus furfuris, aut panis triti, vnà cum iure, vel aqua, vel lacte parant pultem, qua gallinas, pullos, & capones alunt. Alij satius esse arbitrantur (cum pro nutriendis pullis viperæ semper haberi nequeant) puluerem carnium viperarum seruare, quo
B cum decem partibus furfuris, aut panis triti pastillos pro alimento gallinarũ concinnãt, quamuis alij ad æquandam hominis temperiem, & ad hilaritatem conciliandam, carnes vipereas cum farina hordeacea, & lacte, gallinis, caponibus, & pullis præbeant. Tandem quidam carne viperina gallinas alunt, vt oua medicata habeant, quæ postmodum sumpta, virtutem conseruandæ iuuentutis, instar theriacæ possident, cum hæc humanæ temperaturæ sint conformia, & in sanguinem facillimè vertantur, necnon calorem naturalem augeant, & optimum corporis habitum procreent. Tempus autem alendi gallinas prædictis carnibus erit, quando pulli sunt iuniores, non solum vt prædicto nutrimento assuescant, sed etiam quia dum augentur maiorem vim à viperis sibi comparare possunt.

Cap. de curadcbil. vi. sus.

Modus nutriẽdi gallinas, & capos carne viperæ.

Oua gallinar. medicata, quæ arte parentur.

Cæterùm quando medicus humanum corpus exsiccare voluerit, puluere carnis viperæ in furno exsiccatæ vtetur. Sunt tamen medici, qui ad conficiendum viperarum puluerem hoc vtuntur modo: carnes viperinas illa quantitate salis communis aspergunt, qua aliæ carnes conseruari solent: deinde supra cribrum illas collocant, & subtus pru-
C nas aspersas puluere confecto ex baccis iuniperi, folijs lauri, myrrha, cariophyllis, granis alchermes, carabe, & beniouim, cribrum benè cooperiunt, vt fumus in carnes penetrare possit: suffimentum quater spatio viginti quatuor horarum repetitum, quinq; diebus continuis reiterant: postmodum carnes suffimine imbutas in olla luto diligenter munita reponunt, & in furno, cocto prius pane, tandiù detinent, donec tota caro in subtilissimum puluerem redigatur. Hic puluis non solum pro antidotis, sed etiam in cunctis alijs affectibus, quibus conuenit vipera, commendant.

Ratio conficiendi, & præparandi pulueris viperæ.

Vires pulueris viperæ.

Lactantius hunc cinerem in ictibus a vipera inflictis probat. Plinius, ad strumas dissoluendas, ter septennis diebus quantitatem huius cineris exhibet, quæ ternis digitis comprehendi possit. Aetius hunc in aliquo liquore mixtum ad expugnandum articularem morbum, vtiliter propinat. At Marcellus cinerem tanntummodo viperini capitis cum oleo cyprino, nodis neruorum medetur. Pariter Plinius hoc cinere cum aceto, ignem sacrũ deleri promulgat. Alij ex signatura, quia vipera maculosum fit animal, ad tollendas oculorum albugines, cinere viperarum vtuntur. Sed Matthiolus ad illustran-
D dam oculorum aciem, collyrijs permiscet cinerem viperarum, quem parat hunc in modum. Viuam viperam cum duabus vncijs succi fœniculi, & modico thuris in vas fictile argilla optimè munitum conijcit, & in fornace comburit, donec fiat puluis tenuissimus. Magi, ex Plinio, ad oculos clarificandos, echinum cum pellibus vipereis aduri, & puluerem potionibus aspergi iubent: Tandem Aetius pro coercenda diuturna oculorum fluxione, cinere capitum viperarum cum decocto lupinorum permixto, & temporibus applicato vtitur. Verùm aduertendum est, quòd hic cinis virtutem causticam participat: siquidem Faloppius ponderans medicamenta calida, vltra tertium excessum, memorat cinerem paratum ex capitibus, & caudis viperarum; cum hic cinis sit acerrimus, & vim causticam possideat. Puluis etiam solius pellis viperinæ in vsu medico laudatur; nam Author de Theriaca ad Pisonem, hoc solo remedio, alopecijs medetur. Immò Quintus Serenus verba faciens de fluore capillorum, & maculis capitis sic canebat.

Defluit expulsus morbo latitante capillus,
Si rarò eluitur: seu vis epota veneni,

Collyria cũ cinere viperæ.

Serm. 2. ca. 155.

In lib. de Cauter. ca. 10.

Causticũ ex vipera quo modo fiat.

Seu ſalamandra potens, nulliſq; obnoxia flammis E
Eximium capitis tactu deiecit honorem,
Nonnunquam variant maculæ, paruiſq; parumper
Orbibus aſperſum ducit noua vulnera tempus;
Vipereæ pellis cinerem his addito morbis.

Sales ex viperis. L.4.c.97.

Sales viperæ ex mēte antiquorū.

Item Braſauolus verba faciens de lue venerea,pro defluuio capillorum, cinerem pellis, viperarum, herinacei, & capitum murium cum ſinapi adhibet. Priſci quoq; ex viperis, ſalem conficiebant. Huius meminit Dioſcorides, & poſt ipſum Galenus, deinde Paulus Aegineta, & poſtea Plinius, qui ſcriptum reliquit, hunc ſalem lingentes claritatem oculorum facilè conſequi. Verùm, inter cæteros, Aetius de his longum ſermonem habuit. Antiqui igitur ſumebant quatuor viuas viperas recenter captas, & in olla fictili locatas, libris viginti ſalis ammoniaci, aut ſalis albi communis aſpergebant,addendo paſtillos ex gentiana,ariſtolochia rotunda,centaurea minori,cardamomo,marrubio,ſcordio, apio;chamædri, & ſemine rutæ domeſticæ paratos,immò prægrandes ſcillas in fruſta diſſectas: Ollam verò operculo, & luto probè munitā in igne adurebant,donec poſt F caliginoſum,clarus exiret fumus, cinereſq; exemptos per incerniculum tranſmittebant, addendo grana iuniperi, mentham, piper longum, ſemina fæniculi, & coriandrorum; necnon alia ſimplicia huius generis, quæ theriacæ compoſitionem ingrediuntur, & poſtea hunc puluerem ſalem theriacalem nuncupabant.

Præparatio ſalis viperini ex mente Galeni.

Sal theriacalis Myrepſi.

Sal theriacalis ad mētē Braſauoli.

Galenus tamen in parando hoc ſale, viperas non exurebat. Scribit enim. *Beſtias ipſas non exuro, ſed paſtillos ex ipſis; quorum confectionem in theriaca docui, reliquis,quæ cum ipſis vruntur, commiſceo, & ſimul exuro, vt eam, quam in ſe habent amaritudinem, per exuſtionem abijciant. Tantam autem paſtillorum menſuram adijcio, quantam coniectura aſſequi poſſum, quatuor numero viperas excipere, & ſanè ſales optimi euaſerunt.* Quapropter ex Galeni verbis colligere licet, viperas aduſtione virtutem non amittere, quod etiam Aetius pluribus in locis ſtabiliuit. Nicolaus Myrepſus ſuum ſalem theriacalē hoc modo concinnat. Recipit ſalis ammoniaci,& interioris ſcillæ librā ſemiſem, ſilphij, & leucopiperis vnciam dimidiam, melanopiperis vnciam, coſti vncias duas, gingiberis, cyperi,baccarum lauri,& dauci cretici ſingulorum hexagia duo,ammoniaci, & thymia- G matis drachmas duas, petroſelini, & paſtilli viperini hexagia duo: ſalem cū ſcilla contundens medicamentum conficit. At iuxta mentem Braſauoli, in Phagedenis, & vlceribus malignis, paratur ſal theriacus ex libris viginti ſalis albi, libra vna cum dimidia gentianæ contuſæ, libris duabus ariſtolochiæ rotundæ,& fumitatum centaurij minoris, libra dimidia cardamomi,amoniaci, & marrubij, libra vna ſcordij, & chamædrios, & duabus viperis: omnia ſimul mixta in vaſe ferreo, ſupra prunas comburuntur,& in puluerem rediguntur.

In Pharmac.ca.23.

Noſtra ætate ſal viperæ ſic præparatur.

Bellunenſis opinio circa ſalem viperæ.

Quercetanus inter nuperos authores celeberrimus,ex ſimplicibus bezaarticis,& aromaticis,chymicis organis ſublimat liquorem, & poſtea conſeruat fæces, ex quibus omnibus, vnà cum fruſtis carnium quatuor viperarum,omni ſolertia, parat ſales theriacales, quorum omnium deſcriptionem apud ipſum licet videre, qui proculdubio ori, & ſtomacho ægrotantium, quàm ſales antiquorum magis gratificari poterunt. Noſtra ætate Ioſeph de Sauijs pharmacopola Bononiēſis celeberrimus ſalem ex viperis ſic præparat. Sumit ſexaginta viperas, quarum viginti in quantitate ſufficienti aquæ fontis, H vnà cum cymis tenerioribus anethi coquit; hanc decoctionem per balneum maris deſtillat, & reliquas quadraginta viperas in olla cum fæcibus, quæ remanſerunt in fundo alembici, ita adurit, vt omnia in cinerem vertantur, ſupra quem affundit aquam iam elicitam, & ſal ſecundum artem extrahit. Andreas Bellunenſis fuit huius opinionis ſalem viperinum illum eſſe,qui ex viperis ſalitis colligitur: neq; præter rationem,quandoqnidem Alyſius ſcriptis mandauit Maraſſos, ſeu viperas in montibus Patauinis diuagari,quę ſale condiūtur,deinde hic ſal collectus,& adhibitus doloribus à lue gallica contractis remedio eſt.

Serm.13.c.97.

Virtutes ſalis viperini

Si theriacalis, ſeu viperei ſalis virtutes examinemus, illas, ad mentem Antiquorum, innumeras eſſe inueniemus: proptereaquòd huiuſmodi ſale Priſci omnes ad arcendum quodcumq; morborum genus menſas exornabant; quia valetudinem, eiuſq; conſeruationem huic ſali acceptam referebant, vt licèt apud Ætium legere, qui in omnibus cutis affectibus, nimirum in lepra, elephantiaſi,impetigine, ſcabie, & defluuio capillo-

rum

A rum, huiusmodi salem commendabat: cum excrementa per cutim discutiat, & sudorem prouocando corruptam substantiam expellat, adeout in principio, nonnulli pediculos etiam excluserint, & potissimum intra spatium dierum quatuordecim, quo tempore transacto, nullus in corpore pediculus apparet. Alij huius salis vsu, in edulijs, excrementa pituitosa per os eiecerunt. Deinde tātam suauitatem Antiqui in hoc sale inuenerunt, vt voluptatis potius, quàm suauitatis gratia, confici videretur: hunc, ad mēsuram terni cochlearij, sumebant, vt appetentiam excitarent, corpus floridum redderent, suffusiones dissoluerent, suppressas lunares purgationes prouocarent, easdem immodicas supprimerent, & tandem, vt omne venenorum genus domarent, cum in constitutione pestilenti præstantissimum celebraretur præsidium.

Dosis salis theriacalis ad mentem Antiquorū.

Amplius, ex mente eiusdem Ætij, hic sal morbis renum medetur, dolores capitis inueteratos sanat, epilepsiam corrigit, dummodo patiens, anni integri spatio, hoc remedio vtatur, ictéritia, splene, & dolore colico laborantes, huius ope liberantur, hydropicorum aquæ exsiccantur, & fames, quam Græci vocant bulimon, dissipatur. B Insuper itinerantes hoc sale vtentes ab aeris frigidioris iniuria non læduntur: hoc febrium rigores mitigantur, & tabidi ad bonum corporis habitum reducuntur; Ad podagram maximè incipientem, & omnes articulares affectus commendatur, febres diuturnas, & potissimum quartanas remouet, si ante accessiones, & præcipuè in febrium interuallis sumatur. Omne lumbricorum genus à corpore expellit, dentes eo confricati albiores redduntur, & stuporem non incurrunt. Itaq; sal viperinus eadem ferè casti gat vitia, quæ carne viperina superari solent.

Loco cit.

Vsus salis viperini in Itinere.

Vsus salis huius in podagra.

Oleū quoq; ex viperis ad multas affectiones efficax elicitur, quod clarissimus vir Alexander Massaria Vicentinus, crassante pestilentia, commendat si hoc, à principio morbi homines inungantur. Andernacus, in hoc oleo parando, recipit libras tres Serpentum nigrorum, olei sesamini sesquisextarium in vase fictili, & vitreato angusti orificij decoquit, donec caro ab ossibus decidat. Manardus Serpentes nigros interpretatur viperas nigriores, & apud ipsum fit oleum hunc in modum. Sumuntur viperæ quatuor, demptis visceribus, caudis, & capitibus, quæ decoquuntur in libris quatuor olei veteC ris, & spatio sex dierum in obturato vase manent: postmodum in duplici vase, facta non leui ebullitione, viperæ cum duabus vncijs aquæ ardentis, & olei, tandiù coquuntur, donec aqua vitæ euanuerit: tunc oleum refrigeratum locatur, addita vncia salis albi optimè contriti, & drachmis duabus caryophillorum, sicq; seruatur ad vsum: nam in omnibus cutis vitijs commendatur. Amatus Lusitanus saniem ex viperis dissectis, ad ignem lentum, vitreis organis, destillabat, vt inde oleum, & aqua prodiret. Immò Vincentius Stochetus Anconitanus viperarum saniem, per vitream campanam destillabat, & cutim elephanticorum linibat.

Tō. 2. Dialog. 8.

Oleum viperinū quomodo paretur.

Vires olei viperini.

Centur. 2.

Apud Leonellum Fauentinum, hoc oleum sic describitur. Recipiuntur tres, vel quatuor viperæ, abscissis extremitatibus, in quatuor frusta dissectæ, & in olla perforata locantur, quæ in alia maiori, clausis luto orificijs, reponitur, & in cacabo aqua pleno feruefit, duarum horarum spatio, & elicitur oleum, quo occiput in paralysi inungitur. Alij, ex mente Plinij, in tribus heminis olei, viperam, exemptis ossibus, coquebant, & euulsis prius pillis, quos renasci nolebant, loco psilothri vtebantur. Doctissimus FaD loppius verba faciens de scabie, oleum viperinum sic conficit. Duas viperas in frusta dissectas vnà cum sanguine ab illi manante, in phiala oleo plena locatas, æstate insolat; fitq; oleum rubrum, & fætidum, quo elephantici liniti, & similes liberari dicuntur. Alij, ex Plinio, adipem viperæ cum sextario olei ad dimidias decoquunt, & huius ternis stillis oleo communi additis, ad omnes bestias fugādas homines perliniēdi sunt. Itaq; vnusquisq; elicere potest, quòd viperæ omnibus venenis resistant, antequā ad cor properent, vel cum ptisana, vel cum aqua vitæ, cum aqua scorzoneræ, & deniq; cū aqua rosacea: In febribus mali moris, in peste, & in febre pestilenti cum syrupo de succo limonum, vel de acido citri, vel cum syrupo de acetosa, & similibus. Vnde non immeritò quidam Poeta canebat.

Oleum viperinum ex mente Leonelli Fauētini.

Descriptio olei viperini ex Falloppij sententia.

Si viuens infensa necem mortalibus affert
Vipera, dum rabido corpora dente petit.
Hæc etiam potis est moriens præbere salutem,
Atq; ægris vitam reddere corporibus.

Extractũ viperarum. Nuperi authores, multa pręſidia ex viperis paranda excogitarunt. Nam Chymiatri extractum viperarum cõficiunt, quod in pſora, in lepra, & in peſte ſummopere probant. Quercetanus exhibet Eſſentiam viperarum cum ſpiritu terebenthinæ paratam. E
Tinctura viperarum Item arcanum viperarum, cum ſolo ſpiritu balſamico ſulphuris, nec non Tincturam viperarum, quam inter alia medicamina ex viperis confecta, locum eminentiſſimum occupare promulgat. Idem Quercetanus, præter theriacam Andromachi, hodie in omnibus medicorum officinis ſumma cum induſtria paratam, deſcribit theriacã benedictam, theriacam cæleſtem, aliam cæleſtem redactam in ſublimiorem eſſentiam, necnon theriacam diateſſeron regiam, quæ omnes compoſitiones, aut viperas, aut tincturas viperarum recipiunt.

Lib. 11. de ſimp. med. fac. *Vinũ Viperinũ quale.* Vinum verò viperinum nõ eſſe nouum medicamentum ex Antiquis colligimus: propterea quòd Galenus illud in elephantiaſi, in lepra, & in ſcabie tantoperè celebrat. Hoc autem vinum, poſtquam in eo extinctæ fuerit viperę, per incerniculum colatur, & ab ægrotis, abſq; vlla veneni ſuſpicione, potatur. Raymundus Lulus aquam ex viperis ad iuuentutem conſeruandam, ad vitæ longitudinem comparandam, aduerſus peſtem, F & omnia venenorum genera magnificat. Demùm aquam ex viperis cordi maximopere ſalutarem clariſſimus Medicus Bartholomęus Galleſius Bononiẽſis conficiebat hũc in modum. *Aqua ex viperis qualis.* Sumebat decem viperas fœminas Maio Menſe captas, & præparatas, libras quatuor hordei, manipulos octo cicorij, manipulos quatuor acetoſæ, meliſſæ, & boraginis, decem limones vnà cũ ſeminibus inciſos, drachmas tres ſantalorum citrinorum, manipulos tres ſcordij, & tormentillæ, ſeminum frigidorum maiorum, & minorũ ſingulorum drachmas duas, ligni aloes drachmam, croci ſcrupulum, caſtorei ſcrupulum dimidium, dictamni pugilum, pentaphilli, rutæ caprariæ, violarum, agrimonij, cetrach ſingulorum manipulos duos, drachmas duas cũ dimidia cornu cerui vſti, terræ ſigillatæ, & boli armeni, manipulos ſex, cardui ſancti, & ſcabioſæ: deinde omnia in libris ſexaginta aquę Caſtri Sancti Petri, quam vulgò ſigatellam appellant, ſecundùm artẽ ferueſaciebat, & poſtmodum decoctionẽ hanc chymicis organis ſublimabat: *Decoctio viperarum ad quid valeat.* Alij Medici noſtræ ętatis, in ſcabie contumaci, vtuntur decoctione viperarum; deinde carnes earundem Conſeruis miſcent, & ſpatio multorum dierũ, illas ægrotantibus ante ſyrupum G matutinum exhibent.

VSVS IN THERIACA.

GALENVS, ſiue Author de Theriaca ad Piſonem, nec non alij authores Medici vni tantùm Andromacho, in fabricanda theriaca, quæ antea ſine viperis parabatur, vipereos paſtillos acceptos referunt; nam ipſe primus determinatã quantitatem trochiſcorum viperæ tali antidoto apponi excogitauit. Verumtamen Andromachus, velit nolit, cogitur confiteri vſum viperę in medicamẽtis à Nicandro Poeta, & Medico antiquiſſimo didiciſſe, qui Theriacis ſic canit.

Semina quin capias diſſecta ex hippoſelino. H
Drachmarumq; duum myrrhæ adde ſpondus amaræ,
Detonſum, & granum, quod munit ariſta cumini
Certa lege librans, & echidnam, vel cardama miſcens
Sunt ſorbenda tibi cyathis permixta lyæi.

Quis fuerit primus, qui vſus ſit carne viperina in theriaca. *Vſus theriacæ olim frequens.* Fuit quidẽ Andromachus omnium primus, qui ad cõficiendam theriacam viperinam carnem adhibuit: quamuis paulò poſt in abuſionem abierit. Verùm ab Antonino Imperatore, vſus huius antidoti fuit reuocatus; quando munus conficiendi regia antidota primùm Demetrio, deinde Archiano, & poſtmodum Claudio Galeno commiſſum fuit. Immò tam frequens vſus huius antidoti Romę fuit, vt omnes Vrbis Primates, in proprijs ædibus, omni ſtudio, & diligentia theriacam componerent: ve luti apud Galenũ paſſim in libris de Antidotis, in libro de theriaca ad Piſonẽ, & in libro de vſu theriacę ad Pamphilianum legere licet. Quamuis libri de Antidotis poſtremò à Galeno ſcripti eſſe videantur: quamobrem, pro theriaca paranda, ad illos confugere oportet; cum in

A illis multa Galenus reprobet, quæ in alijs liberis ab eo probantur: siquidem in libro ad Pamphilianum, in permiscendis carnibus viperinis cum pane, præcipit affundi ius, in quo viperæ prius decoctę fuerint: hoc autem assertum in primo libro de Antidotis explodit. Rursus in libro de theriaca ad Pisonem, pro assādis scillis, eas luto inuolui iubet, at in libro ad Pamphilianum, hanc sententiam non admittit. Hinc colligendum est primùm à Galeno scriptum fuisse librum de theriaca ad Pisonem (si tamen Galeno hic liber est attribuēdus) secundò librum de vsu theriacę ad Pamphilianum, & vltimo loco volumen de Antidotis: quapropter liber primus de Antidotis verū theriacę apparatum docet. Cæterum, temporis tractu, viperæ ad tantam disuetudinem venerūt, vt ab alijs Serpentibus non dignoscerentur. Vnde Nicolaus Leonicenus, iustis de causis, calamitatem, & cæcitatem illius ætatis deplorauit; cum tantis antidotis careret.

In quo libro Galeni verus ther. apparatus legatur.

Huius autem ærumnæ causa fuit Gothorum, & Barbaricarum gentium in Italiam transmigratio: hinc Maiestas Romani Imperij concidit, & rerum omnium cognitio, & scientia deleta est. Idcircò medicamina ad tutelam sanitatis spectantia, & artē mediB cā obliterarunt: item theriacam medicamentorum omnium prę stantissimam itā depravarunt, vt germanā eius compositionem non agnoscerent. Quare vipera huius antidoti basis olim notissima, per multum temporis spatium, ignota fuit, sicq; aliud atq; aliud Serpentis genus, maximo errore, adhibebatur. Verùm aduertendum est, quòd, ante theriacæ inuentionem, cuius author fuit Andromachus, ex viperis, & alijs Serpentibus pharmaca conficiebātur; idq; ex Dioscoride licet colligere, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui Antidoto à se fabricatæ proprium nomen indidit, eiq; maximam gloriam conciliauit.

Cur cognit. viperarum olim ignota fuerit.

Li. 2. c. 16.

Itaq; Dioscorides de viperis sermonem habens, docet rationē deglubendi viperas, easq; coquendi in oleo, vino, sale, & anetho, vt exhibitæ strumas deleāt, & oculos clarificent. Quocirca optimo iure admonet Aetius cauendum esse, ne reliqua Serpentum genera viperæ similia, pro antidotis componendis sumantur, nam similis viperę est Amodytes, hæmorrhous, cenchrias, & seps, qui serpentes colore inter se distinguēdi sūt, cū vipera colore subflauo insignita sit, & prædicti Serpentes fusci, & nigricantes, nec C non colore arenæ simili præditi sint. Aspides quoq; viperis aliqua ex parte similes, vitandi sunt; etenim Author libri de theriaca ad Pisonem viperas ab aspidibus manifestè segregat. Immò ad fabricandam theriacā, viperas cæteris Serpentibus præstare asseuerat, quoniam huiusmodi bestiæ alijs Serpentibus minus tabificam vim participēt: Quamuis alij tradant viperam inter reliquos Serpentes excellere, quia cum homine maximam habeat sympathiam: nam viperina caro hominem nutrit, & humana vita vsu prædictæ carnis longior efficitur. Præterquamquod Pythagoras scriptum reliquit, ex corrupta hominis spinali medulla viperam, & Serpentem nasci. Deinde Antigonus Tralianus, Appianus Alexandrinus, & alij historici non proletarij, ex mulieribus quādoq; viperas, & etiam ex capillis hominum oriri promulgarunt.

Decoctio viperarum ex ment. Dioscoridis Serm. 13. c. 90.

Cur viperæ, & non alÿs Serpētes in theriaca locū habeant.

His addamus, quòd viperæ viuæ in dolio vino pleno suffocatæ, ob singulares huius animalis dotes, vinum licet corruptum in pristinum statum restituunt. Id Baldus Angelus Romæ in cella vinaria Eminētissimi Cardinalis Vrsini accidisse retulit. Docti tamen viri opinantur Andromachum, ad theriacam parandam, præ cæteris Serpentibus, D viperam elegisse, quoniam multò ante, caput viperæ Nicander ad Serpentum ictus apponi iussit, & quoniam medicina experta potius, quàm non experta semper probatur: ideo Andromachus diuturnæ obseruationi, & authoritati Nicandri nixus, viperam in theriacali antidoto collocandum esse iudicauit.

Vinum corruptū, qua ratione in pristinū statum restituatur.

Non defuerunt tamen nostræ ætatis viri, qui aspidū, & reliquorum etiam Serpentū carnes antidotis addere non erubuerunt quod magna temeritate potius quàm ratione pręstare ausi sunt; cum longa experientia comprobatum sit viperam in medicamentis, ad arcendos morbos, locum habere.

Antequam igitur viperæ, pro conficiendis trochiscis theriacam ingredientibus dissecentur, diligenter examinandæ sunt conditiones, quibus viperæ huic vsui destinatæ gaudere debent. In primis Galenus viperas in locis maritimis, seu humidioribus collectas reprobat: siquidem Aristoteles scriptum reliquit à locis morum diuersitatem produci: cum loca montana bestias ferociores, & viribus robustiores reddant. Secundò considerandum est tempus, quo viperæ sunt colligendæ. Etenim multi fuerunt huius

L. 2. de Antid.

Lib. 11. de hist. An. c. 29.

opinio-

Tēpus capiendi viperas pro magnis antidotis qua le ſit.

opinionis viperas eſſe capiendas eo potiſſimum tempore,quo ſenectam deponunt. Alij E tradiderunt non eſſe capiendas ſtatim atq; à cauernis exeunt,quoniam tunc frigidæ,& ſiccæ, & inedia maceratæ ſunt,neq; æſtate, quoniam hæ ſitim inducunt;ſed vere potiſſimum finiente, & æſtate inchoante. At ſi ver naturam hyemalem participauerit, tunc circa initium æſtatis comprehendendæ ſunt, non multò poſt ortum Pleiadum, vt Galenus ſignificauit. Quamuis alij tempus vindemiarum ad capturam horum animalium elegerint, quia tunc temporis viperas magnas, & corpulentas eſſe affirmant. Verumtamen tempus ad id magis opportunum. Ver eſſe arbitratus eſt Andromachus primus Theriacæ inuentor, dum his carminibus canit.

Πρῶτα μὲν ἀγρεύσαιτο κακηθείας ἐμπείραμος φῶς
Τολμηρῇ μάρπτων χειρὶ θοοὺς ὄφιας
Τοὺς, ἤδη χρυερὸν ἀπὸ χείματος, οὐκέτι γαίης
Κρύπτουσι στεινοὶ πάμπαν ἔνερθε μυχοί.

Qui verſus ſic latinè vertuntur.

Primum quidem venabitur veneficas expertus vir. F
Audaci capiens manu celeres angues.
Hos iam horridam poſt hyemem, neq; amplius terræ
Latent concluſi prorſus ſubtus latebras.

Fœminæ viperæ, & non mares eligendæ ſunt.

Tertiò viperę ad trochiſcos pro theriaca parandos fæminæ,& non mares ſunt eligēdę, & potiſſimum quæ ſeminarium æquale ſeminibus papauerum habuerint:nam quę ouis caruerint tanquam incompletæ,& inutiles reijciuntur: item quæ ouis grandioribus refertæ fuerint,reprobantur: quandoquidem, cum maior pars alimenti augmento ouorum famuletur, neceſſariò viperæ macilentæ redduntur. Ambiget fortè aliquis,qua de cauſa ſcripſerit Galenus viperas theriacam ingredientes non debere eſſe prægnantes, cum tamen omnes viperæ fæminæ,quæ in gratiam medicamentorum diſſecantur, ouis magnis,vel paruis redundent: hac de re omnes erunt grauidæ,conſequenterq; ad theriacam ineptæ.

Viperæ pro antidotis an prægnātes eſſe debeant.

Difficultas diſſoluetur, ſi dixerimus,viperis accidere,quod gallinis, & piſcibus contingit, quæ animantia,etiamſi ouis referta fuerint, prægnantia eſſe non dicuntur, niſi G prius à maribus compreſſa fuerint. Quare ante congreſſum illa oua ad generationem prorſus inutilia appellātur. Quapropter, licèt in viperis fœminis oua inſtar granorum milij,vel ſeminum papaueris reperiantur; nihilominus eas nunquam grauidas,niſi poſt congreſſum, nuncupare poterimus: etenim illa oua ante receptum ſemen, parua ſemper manere exiſtimamus. Itaq; viperæ tunc dicendæ erunt prægnantes, non quia ouis ſcateant, ſed quia ſemen maris receperint,quia tūc oua augeri incipiunt.Quamobrem prægnantes à non prægnantibus, ouorum magnitudine, & paruitate, diſtinguuntur.

Viperæ quādo prægnātes appellandæ ſint.

Aliter etiam dubitationem poterimus demoliri, ſi dicamus viperas ouis redundantes, etiam poſtquam ſemen receperit, ad antidota eſſe idoneas, antequam oua augeantur, quæ niſi creſcant, non poſſunt tale detrimentum carni viperarum afferre, quin hæ beſtiæ in theriaca adhiberi poſſint.

Viperarum igitur alias circa initium Aprilis,alias ineunte menſe Maio captas in diſtinctis capſulis ſeruauimus: ſiquidem hac diligenti obſeruatione, à comprehenſis initio Aprilis fætus eo anno edi non vidimus. Viciſſim viperæ captæ circa initium Maij, H aduētante Auguſto menſe,catulos enixę ſunt,quoniam tempore prędicto captę, erant prægnantes,quotieſcunq; malè affectæ nō eſſent, & ad generationem ineptæ. Itaq; vipera quamuis ſit venenata, præparata tamen in Antidotis reponitur. Quare non iniuria ſcribebat Crollius venenum redactum in arcanum,non veneni,ſed pręſtantis medicamenti naturam ſapere.Quapropter vipera,ad mentem Galeni,vtrimq;per quatuor digitos infra caput, & caudam reſecanda eſt. Caput aufertur, quia peſſimo redundet humore;cauda verò tanquam portio ſordidioris ſubſtantiæ,& etiam quia,inſtar caudę piſcium,ob frequentem motum, minus pinguis ſit. Idem repetit Andromachus,quando de trochiſcis viperinis canit hunc in modum.

In Baſil. Chymic.

Lib. 1. de Antid.

Cur capita & caudæ viperarum amputentur.

Deprehenſis igitur ſummum caput imaq; cauda,
Demenda, hinc quicquid venter inanis habet.
Infert nam ſæuos hinc, atq; hinc vipera luctus,
Et ſquamis caudæ dira venena tegit;

Cerui-

A *Ceruicisq; ideo tantum, caudaq; secabis*
In pugnum quantum est alta reducta manus.

Ex quibus Andromachi verbis, manifestè percipimus viperas infra caput, & caudam per quatuor digitos secandas esse. Sed aduertendum est, dum viperæ pro compositione medicamenti inciduntur, num truncatis capitibus, & in aqua positæ protinus exangues, & immobiles fiant, tunc enim tanquam inualidæ reijciendæ essent; quæ verò diutius in aqua volutantur, & dissectæ copiosum effundunt sanguinem, optimæ, & præstantissimæ habentur, cum à doctrina Galeni minimè recedant. Quæ autem carent prædictis conditionibus, si adhibeantur, theriacam prorsus inualidam reddere feruntur. *Lib. 2. de Antid.*

Ex præparata viperarum carne trochisci theriaci componuntur, ex quibus postea percelebris illa antidotus, theriaca nuncupata, & ad morsus venenatos tantoperè commendata concinnatur. Horum etiam meminit Iulius Cæsar Scaliger in Poematibus, quando cecinit.

B *Qui circulator Mithridaticas offas*
Aut viperinos callida arte pastillos.

Olim Dioscorides carnes viperinas, cum vino, & oleo decoquebat: hinc nuperi authores eum secuti, ad diuturniorem carnium durationem, his panem addiderunt, indeque pastillos confecerunt. Addit Galenus trochiscos viperinos à nonnullis solere contundi; & denuò in puluerem redigi, eiq; nonnihil salis cum iure admisceri. Plinius has carnes ex aqua, & anetho coqui, & spinis exemptis, & addita similagine trochiscos parari, & in vmbra siccari tradit. *Lib. 11. de simp. med. fac. c. 1.*

Trochiscorum viperæ compositio.

Alij, vt Auicenna, & Paulus Aegineta, panem cum carne viperina, sine vllo iure miscentes, pastillos concinnabant; ne addito iure, citius corrumperentur, & acidi fierent. Propterea Maranta, in correctione horum trochiscorum, meritò scribebat (si fieri potest) sine iusculo parandos esse, aut saltem cum illius exigua portione, quod præstitit Aetius, qui trochiscos sic parat. Viperas ab vtraq; parte concisas, exemptis interaneis, tanquam excrementorum receptaculis, necnon detracta cute, & pinguedine, aquis primum diligenter abluit, deinde coniectas in lebetem cum sufficienti quantitate aquæ fontis, viridiq; anetho, supra prunas coquit. Salis autem, si viperæ opportuno tempore collectæ fuerint, tantillum, sin æstate inchoante captæ, nihil addit. Deinde carnibus probè coctis (cocturę autem inditium erit, quando spinę à carnibus separantur) lebete ab igne deposito, carnes à spinis segregat, quibus seorsim positis parùm iusculi earũ adijcit, vt pastilli exsiccati melius conteri possint. Itaq; carnes diligenter expressas, & ponderatas in pilam conquinariam asperiorem conijcit, ijsque aliquandiù tritis panis ex purissima farina optimè fermentatus in furno, & non sub clibano coctus admiscetur. *L. 3. ca. 97.* C

Nonnulli tamen in permiscendo pane, cum carne viperina hanc quantitatem seruandam percipiunt, vt pondus panis, viperinæ carnis dimidio minùs sit: quamuis alij æquam portionem, & alij tertiam partem adiungant. Aetius tamen & ipse interdum quartam, interdum quintam partem imponit. Verùm nisi panis probè coctus fuerit, impendet periculum, ne medicamentum aliquid aciditatis contrahat. Quapropter satius erit; panem hunc aliquot dierum spatio in loco ficciori priùs exsiccare. Demùm quando viperæ pani iunguntur tunc ita diligenter subigendæ sunt, vt nulla portio viperinæ carnis inconfusa remaneat. Tunc ex illa massa, affuso nonnihil iusculi, & contactu opobalsami, pastilli tenues, & non crassi finguntur, vt citiùs exsiccari possint. *Quantitas panis admiscendi cum carne viperina.* D

Cella autem, in qua pastilli siccantur, in superiori domus parte ad meridiem potius, quàm ad Septentrionem sit conuersa, vt radios solares, tota ferè die admittat. Sed pastilli frequenter vertendi sunt, vt melius siccescãt, qui postquam probè exsiccati fuerint, adhuc in eodem domicilio remoti tamen à radijs solaribus relinquantur: postea opobalsamo liniendi, & in vase vitreo, stanneo, vel aureo condendi sunt, donec ad conficiendam theriacam promantur. Vitrum autem magis probatur, quia nullam fraudem admittat: cum stannum mixtione plumbi sæpè sæpius adulteretur. Itaq; ex prædictis percipiendum est, magisterium trochiscorum viperinorum in vera, & legitima carnis viperæ coctura consistere, quæ sicut licet legere apud Marantam virum celeberrimum, tanti momenti est, vt ab ea perfectio, & imperfectio antidoti dependeat. Hodie apud nos ex carne viperæ omni solertia cocta viperini trochisci formantur, ea ratione, quæ *Trochisci viper. qua ratione cõseruandi sint.*

in

in Antidotario Bononienſi exponitur. Sumuntur enim vnciæ octo viperinæ carnis cum anetho, ſale, & aqua coctæ, vnciæ duæ panis triticei puriſſimi, triti, & cribrati, ex quibus omnibus trochiſci concinnantur oleó nucis myriſticæ liniuntur, in loco opaco à vento boreali perflato ſiccantur, & demum ad vſum theriacæ ſeruantur. E

In Pharmac. c. 24. Dubitatio Quercetani circa trochiſcos viperinos. Clariſſimus vir Quercertanus circa compoſitionē horum trochiſcorum trifariam dubitat. Primò num quædam ſit lex, quæ nos ad hanc vulgarem trochiſcorum præparationem impellat; deinde an huic compoſitioni aliquid addendum, vel demendum ſit tertio, an viperina caro, præter trochiſcos in præſtantiores remediorum formulas trahi poſſit. Quibus difficultatibus diſcuſſis, conatur Quercetanus ad varia theriacarum genera componenda, viam reſerare, quibus omne venenorum genus profligari poſſit. Quoad primam quæſtionem, confugere ad conſuetam, & vulgarem trochiſcorum viperinorum præparationem abſurdum eſſe arbitratur, nam aſſerit viperinam carnem in alijs etiam remedijs ſuam efficaciam exercere poſſe. Id etiam nos affirmamus; proptereaquod citra vſum trochiſcorum, & theriacæ, viperæ, Galeno teſte, in vino ſuffocatæ lepra laborantibus præſtò fuerunt: atteſtamur quidem præparationem trochiſcorum, ad compoſitionem theriacæ, eſſe neceſſariam, qua, noſtra ætate, frequenter vtimur. F

Reſpōſio ad ſecundum quæſitum. In ſecunda quæſtione tradebat Quercetanus vulgarem trochiſcorum parandorum methodum correctione indigere; cum formulæ prædictis præſtantiores, & vtiliores inueniri poſſint. Sed animaduertendum eſt vulgarem trochiſcorum formulam nulla egere correctione; cum in vſu medico ſuum ſortiatur effectum, dum mirandum in modum ægris opituletur. His addamus non eſſe admodum difficile inuentis

Reſpōſiū ad tertiū quæſitum. addere, dum ipſe Quercetanus varias confectiones viperinas aromaticas deſcribit. Demum circa tertiam quæſtionem, concedimus viperas ad varias præſidiorum formulas trahi poſſe, intacta tamen methodo parandi trochiſcos, & theriacam, quæ in affectibus venenatis, noſtra ætate, ægrotis immenſam vtilitatem, & Medicis non vulgarem gloriam conciliat. Præterea commendamus confectionem viperinam aromaticam, confectionem viperinam ſaccharinam, & confectionem viperinam iuniperam à Quercetano deſcriptas, & ab alijs deſcribendas: cum viperæ ſexcentis modis ad varias affectiones expugnandas, præparari, & concinnari poſſint.

Theriaca igitur Andromachi ex carne viperina conſtans, inter cætera antidota, locum eminentiſſimum proculdubio occupat: cum non ſolum ad ictus Serpentum, & ad G

Vtilitates vires theriacæ Andromachi. cætera caſtiganda venena adhibeatur, ſed etiam quia articulorum dolores iuuet, fluxiones, & hydropicorum aquas exſiccet, elephantiaſi laborantibus opituletur, febres quartanas terminet, melancholicos exhilaret, citrinum ictericorum colorem deleat, onus anhelantis pectoris tollat, nephriticis præſtò ſit; hepatis, & lienis affectibus, necnon dyſentericis, epilepticis, & cardiacis proſit. Omne lumbricorum genus ab inteſtinis auferat, & deniq; quia præſtantiſſimum ſit peſtis remedium. Immò in ſanis theriacæ fre-

Vſus theriacæ in ſanis, quod præſtet. quens vſus eſt ſalubris, quoniam valetudinem ſtabilem promittit, omnia excrementa conſumit, actiones naturales roborat, necnon ſenſus, & mentem acuit: Amplius itinerantes aduerſus frigoris iniuriam armat, humanum corpus à venenis, & ab alijs noxijs medicamentis tuetur, ſanguinem optimum reddit, & tandem aeris, & aquarum vitia emendat. Aliæ etiam innumeræ virtutes paſſim legendę ſunt apud Galenum in libro de theriaca ad Piſonem, & in libro de vſu theriacæ ad Pamphilianum.

Verùm antequam medici, ad prædictos affectus, theriacam Andromachi præſcribāt, illorum intereſt conditiones eius diligenter examinare; num ſcilicet legitima, & genuina ſit theriaca, ne à Pharmacopæis magno ægrotantium damno decipiantur. Propterea Galenus admonebat medicos, vt huius antidoti periculum facerent in gallis à vipera demorſis, priuſquam, in varijs affectibus, illam adhiberent. Immò in libris citatis, nempè de theriaca ad Piſonem, & de vſu theriacæ ad Pamphilianum, promulgabat theriacam illam eſſe optimam, & genuinam; quę data homini, qui ſumpſerit catharticum medicamentum, citra vllam ægrotantis noxam, deiectionem impediret. Quod reuera in praxi quotidiana experientia demonſtrare ſolet. H

VSVS

A

VSVS IN VARIIS.

CLARISSIMVS vir Ioannes Baptista Porta, & alij authores non proletarij monimentis mandarunt pennas accipitrum citius mutari, si carnibus gallinarum viperis nutritarum alantur: immò addunt prædictas aues, per diuturnum tẽporis spatium, incolumes seruari. Hinc fortè didicerunt medici gallinas carnibus viperinis alere, vt homines delicatos ab ægritudinibus cõtumacibus liberarent, quibus vipe- rina caro præstò esse solet. Insuper Scythæ populi suas sagittas toxico inficere cõsueuerunt: hoc autem, vt nonnulli obseruarunt, ex humano sanguine, & viperina sanie concinnare solebant. Amplius habemus in historia morali Indiæ occidentalis, vbi sermo fit de superstitiosis Mexicanorum Sacerdotũ inunctionibus, quòd huiusmodi Sacerdotes *Viperinæ carnis vsus in deplumãdis accipitribus.*
B domi rem diuinam facturi, atramento, aut fuligine, à capite, vsq; ad pedes se linibant; itaut Aethiopes ad vnguem repræsentarẽt. At in syluis, vel specubus sacrificaturi, vel timoris auferendi, vel semetipsos animandi causa, aliud vnguentum vsurpabant, quod ex venenosis animalibus, veluti ex araneis, scorpionibus, salamandris, & viperis in templo Deorum parabatur, cui postmodum puluis ex peto, nempè nicotiana, vel tabaco admiscebatur. *Li. 5. c. 26. Vnguẽtum Mexicanorum ex viperis.*

DE AMMODITE. Cap. III.

ÆQVIVOCA.

C AVTHORES non vulgares immanem Serpentem Ammoditem ad viperarum genera, tum ratione figuræ, tum ratione partus, non immeritò referunt. Cuius serpentis, etsi Dioscorides non meminerit: nihilominus eius natura silentio non est inuoluenda. Primitus igitur aduertendum est, appellationem huius Serpẽtis ambiguitate laborare: propterea quod reperitur quædam species piscis oblonga Anglis Sandilz nuncupata, quasi anguilla arenæ (cum arenam sępè sæpius subeat) quæ Gesnero, græco vocabulo, Ammodites nuncupatur. Pariter Callionymus piscis, Hesychio teste, Ammodites, vel Psammodites vocitatur; quoniam in arena, quæ Græcis ἄμμος, seu ψάμμος dicitur, se condat. Horum piscium natura in Historia piscium vbertim examinata fuit, ad quam lectorem, breuitatis studio, relegamus. *Sandilz quid sit. Li. 2. c. 57.*

D SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

LATINI hunc Serpentem, desumpto à Græcis vocabulo Ammodytem nuncuparunt, quibus ἀμμοδύτης, & ψαμμοδύτης, nec non apud Poetas ἀμμοδύωτης, dicitur. Quare multi vocem hanc per Ypsilon in tertia scribere malunt, deriuando nomen ἀπὸ τοῦ ἄμμου, καὶ τοῦ δύειν; quoniam hoc Serpentis genus arenam subeat; veluti τρωγλοδύτης dicitur, qui cauernam subit: cum ἄμμος, vel ψάμμος arenam, & sabulum denotet, & δύνω subeo exponatur. Quamobrem etiam ἀμμοβάτης apud Lexicographos pro specie cuiusdam Serpentis per arenam incedentis legitur. Suidas quoq;, vt habetur in Thesauro linguæ græcæ, ἀμμοσατιν speciem quamdam Serpentis esse astruit, quæ forsan ab Ammodyte non discrepabit. Cæterùm neq; à ratione alienam esse eorum opinionem arbitramur, qui Ammoditem ἀμμοδίτην, per iota scribunt: si- *Quomodo nomen huius Serpentis scribendum sit.*

quidem

quidem nomen deducunt ab ἄμμος arena, & διορύττω perfodio, & fodiendo penetro; E
cum hæc Serpentis ſpecies, roſtro curuo, ritu ſuis, arenam, & ſabulum facile perfodere poſſit. Aliter Aetio, ſecundùm nonnullos, κεγχρίας, nempe cenchrias, ideſt ſerpens miliaris, ob duritiem caudæ inſtar granorum milij, nuncupatur.

Cenchrus Dioſcoridis nō eſt Acōtias, neq; ammodites.

Alioquin κεγχρίτης, ſiue cenchrites eſt aliud Serpentis genus, nimirum Acōtia apud Aetium, quamuis impropriè. quoniam κέγχρος, videlicet cenchrus Dioſcoridis non eſt Acontias, neq; Ammodites, de quo in præſentia verba facimus, cum illis enim nullam habet ſimilitudinem, vel cognationem, quia talis Serpens maculis perquam minimis, milij magnitudine, reſperſus ſit, quamuis in aliqua Aetij latina editione, hæc nomina non legantur. Qua de cauſa alij hunc Serpentem non cenchrian, ſed cerchrian appellandum eſſe exiſtimarunt, quia κέρχνον durum expoſuerunt; cum tamen hæc vox nullibi apud Græcos reperiatur. Hunc potius κέρχνον, nempè aſperum indigitare debuiſſent; quoniam verbum græcum κερχνόω exaſperare ſignificat, ſeu paruulis punctis, veluti granis milij, aſperum reddere, cuius naturæ, cauda huius Serpentis eſſe perhibetur.

Centria, & centrites quid ſit.
Lib. 5. hiſt. plant. c. 3. lib. 16.

Quamquam nonnulli ſint huius ſententiæ Ammoditem, cētriam, aut centritem, ob duritiem caudæ, nominandum eſſe: cum centrū pro duritie ab authoribus vſurpetur: etenim κέντρα dicuntur quædam lignorum, & lapidum vita, de quibus Theophraſtus ſermonem habuit. Vnde Plinius in quibuſdam arboribus, veluti in marmore, centra quædam, ideſt duritias clauis ſimiles, & ferris inimicas eſſe aſſeuerauit. F

L. 6. de hiſt anim. c. 51.
L. 9. c. 11.
L. 4. fen. 6. tract. 3. ca. 49.
Nomina Arabica huius ſerpentis.

Hācopinionem videtur fouere Aelianus, qui Dipſadem melanurum, Ammobatem, & centridem cognominauit. Hinc eliciendum eſt, cum Ammobates, etiam centris dicatur, Ammoditem quoq; licèt à Dipſade Serpentem diuerſum, alio vocabulo centridem, centriamq; nominari. Præterea idem Aelianus ſcriptum reliquit, quòd Aſpis ſolo tactu interdum interimit: quemadmodum ſolo afflatu centrias, & rubeta. Apud Arabes hic Serpens Ammiodutus appellari videtur: quandoquidem Auicennas agens de Ammioduto, & Caubaro, horum ſerpentum colorem arenæ ſimilem eſſe pronunciauit, qui color in Ammodite obſeruatur, præterquamquòd hæc vox (Ammiodutus) cum Ammodite Græcorum maximam conuenientiam habere dicatur. Inſuper Ammodites cornutus Serpens nominatur, non quia cornibus, vt Ceraſtes ſit inſignitus, ſed quia eminentiam quamdam cornu æmulantem, ſupra naſum gerat. Neq; admiratione teneri de[illegible]us cornua ſerpentibus ineſſe: ſiquidem, vt inferius explicabimus, Serpentes ab authoribus vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes recēſentur. Hæc de cauſa Matthiolus admonuit hunc Serpentem à circumforaneis aſpidem cornutū cognominari; nec præter rationem, cum à Bellonio aſpis nominetur, deinde, roſtro repando, cornu imitatur. Amplius vipera cornuta Illyrica à nonnullis appellatur, cum in illa regione frequens conſpiciatur. Item vipera monoceros, & cornigera vocitatur, ob callum, qui ſummam partem oris exornat. G

Aſpis cornutus circumforaneorum.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

OLAVS magnus ſcriptis mandauit quoſdam eſſe ſerpentes arenacei coloris, longitudine cubitali, maculis nigris diſtinctos, habētes ſupra dorſum linearū veſtigia: deinde inter horū ſerpentium genera Ammoditem connumerat. quamobrem Lucanus colorē arenaceum huius Serpentis contēplans canebat hūc in modum. H

Concolor exuſtis, atq; indiſcretus arenis
Ammodites.

Li. 9. Pharſal.
L. 13. c. 25.

Eſt igitur fera hæc viperę perquàm ſimilis, capite tamē ampliore, & maxillis latioribus, & in ſuperiori parte roſtri eminentiam quamdam acutæ verrucæ ſimilem gerens. Propterea vulgares, non iniuria, cornutum ſerpentem, vel cornutam viperam nūcuparunt. Aetius quoq; Ammoditem cubitalis magnitudinis, & arenacei coloris eſſe ſtatuit. Immò pellem maculis nigris præditam, & caudam prædurā ei aſſignauit: has autem conditiones lector in icone, quam exhibemus, melius, & commodius meditari poterit.

Ammodytes.
Vipera cornuta Illyrica.
A Vipera monoceros.
Aspis Bellonij.

E

NATVRA, ET LOCVS.

Quare multi Serpentes viperis ſimiles eſſe dicantur.

AMMODITEM viperæ naturæ authores non vulgares eſſe ſtatuunt: quandoquidem Quatramius in tractatu de theriaca, & mithridato retulit ſe in capſulis circulatorum ſæpius hoc Serpentis genus obſeruaſſe, quod catulos, ritu viperarum, enitebatur. Quocircà optimo iure Aetius Ammoditem, Hæmorrhoũ, & alios Serpentes huius generis, viperis perquam ſimiles eſſe tradebat, quam ſimilitudinem non in colore, ſed in partu licet nobis contemplari: cum prædicti Serpentes arenacei fuſci, nigricantis ſint coloris, qui color nigricans colorem concreti ſanguinis propriè æmulatur: cum alioquin vipera à flauo, & ſubflauo colore non recedat.

Locus proprius Ammoditis.

Si locum natalem conſideremus, habemus ex Solino Ammoditem in Libya ſtabulari: eum tamen pluribus alijs in locis, & potiſſimum in montibus Illyriæ, ex Quatramio, verſentur. Matthiolus non ſolum in multis Italiæ, & Illyriæ locis, ſed præſertim in comitatu Gorienſi, & montibus Iapidiæ, hoc Serpentis genus obſeruari tradidit. F

In cõm. ad Dioſch. l. 6. cap. 45.

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

AVICENNAS verba faciens de Ammioduto, & Caubaro, promulgabat demorſos ab huiuſmodi feris incidere in vehementiſſimum dolorem, partemq; affectam apoſtemate corripi. Hinc fortè Olaus Magnus deſcribens ſigna veneni huius Serpentis ea eſſe protulit, quando particula demorſa non ſolum ingenti dolore, & tumore afficitur, verùm etiam quando virus à vulnere effluit, & propterea ſi patiens tertio die non perit, quandoq; ad ſeptimam vſq; diem vitam protrahit. At, inter cęteros authores clariora huius veneni ſigna aſſignat Matthiolus, dum percuſſos ab Ammodite, feſtina morte opprimi ſcribit, & à vulnere eorum, qui tam breui tempore non obeunt, ſanguinem primò dimanare, labiaq; vulneris intumeſcere, deinde paulò poſt ſaniem effluere, capitiſq; grauitatem, & animi deliquium generari. Immò addit homines etiam rubuſtos ab hoc Serpente ictos triduo interire, & celerius, qui à fami-na ſauciantur. Quamuis obſeruauerit nonnullos ab hoc Serpente percuſſos, ad ſeptimam vſq; diem vitam protraxiſſe. G

Loco cit.

Animi deliquium ſequitur morſum huius Serpentis.

Remedia veneni Ammoditis.

Præſidia hoc venenum caſtigantia, in primis communia laudat Auicennas: deinde tanquam alexipharmaca, caſtoreum cinnamomum, & radicem centaureæ cũ vino exhibet. Item radicem Ariſtolochiæ longæ, & Gentianæ probat: poſtmodum pro emplaſtris parandis, mel exſiccatum, & tritum, radices granatorum, centaureæ, ſemen lini, harmel, lactucæ, & volubilis præſcribit. Verùm Matthiolus admonet primò appoſitis cucurbitulis ambitũ vulneris ſcarificandum eſſe, iniectis tamen vinculis arctiſſimis partibus ſuperioribus. Deinde tanquam præſidium peculiare mentam ex aqua mulſa potam, caſtoreum, caſſiam, & ſuccum artemiſię cum aqua commendat. Præterea theriacam in potu exhibet, eademq; vulnus linit, & tandem emplaſtris attrahentibus vtitur. Immò in hac affectione cataplaſmata nomis, & vlceribus Serpentibus conferentia ſummoperè celebrat. H

In cõm. ad Dioſc. l. 6. c. 47.

A

DE CERASTE. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

POST Ammodytem de Ceraſte verba facere libuit;cum ambo hi Serpentes in locis arenoſis libenter ſtabulentur. Cauendum tamen eſt, ne vocabuli ambiguitas nos decipiat: ſiquidem Ceraſtes, & Græcis κεραςὴς, aut ſecundùm Heſychium, κεραιςὴς, cornutus quidem exponitur:ſed poſtea hoc nomen interdum quandam inſecti ſpeciem deſignat, quę ſecundùm Phyſiologos, in olea gignitur, deinde in ficu parere perhibetur, de qua Theophraſtus vbertim egit. *Inſecti genus.* *L.4.de hiſ. plant. c. 5.* Aliquando, ex ſententia Scholiaſtis Ariſtophanis, Ceraſtes tãquam Cerui epitheton vſurpatur, cũ hoc animal magnis
B cornibus inſignitum ſit. Amplius apud Heſychium legitur. Κεραιςὴς, κομήτης, ἁλιεὺς, πολεμικός, εἶδος ὄφεως, καὶ ὁ κέρατα ἔχων. Quare ex his verbis Heſychij colligere oportet, prædicto nomine, ſignificari quandam cometæ ſpeciem, quam etiam Plinius Ceratiam à cornu appellauit, *Cometæ ſpecies.* deinde piſcatorem, vt piſcis quamdam ſpeciẽ, *Piſcis ſpecies.* item bellicoſum, necnõ ſerpentis ſpeciem, & quodcumq; cornibus eſt præditum. Prẹterea Ceraſtes Pauſaniæ pater nuncupatus fuiſſe perhibetur, necnon iuuenis ille Comates, vel cincinnatus, qui olim ab hero in cauata arbore incluſus fuit, & per ſpatium annuũ ab apibus nutritus, de quo cecinit Theocritus hunc in modum. *Ceraſtes nomen propriũ viri.*

Non Ceraſtem, quem olim nutriuit ea, quæ Taurum habuit patrem. *Idyll.30.*

Tandem Ceraſtę apud Salaminos quidam boues à magnitudine cornuũ fuerunt nuncupati:nam olim in quodam Inſulæ Cypri oppido Amathunte dicto, cum Incolę ſupra aram Iouis, trita conſuetudine, aduenas ſacrificarent. Venus horum crudelitate læſa, ne ſedes proprias deſerere cogeretur, illos in boues vertit;quorum meminit Oui-
C dius, dum cecinit. *L.10.met.*

Atq; illos gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat, vnde etiam nomen traxere Ceraſtæ.

Quocirca Tritonius in Mythologia huc reſpiciens dicebat. *Quid verò de populis illis dicendum, quos Ceraſtas vocant? qui tantum abeſt, vt hoſpites benignè, ac liberaliter tractarent, vt illos etiam crudeliſsimè cædentes in ara immolarent.* Quamobrem nonnulli ſcriptis mandarunt Cypri incolas tanquam cornibus inſignes Ceraſtas cognominatos, & Inſulam quoq; Ceraſtiam nominatam fuiſſe. *Populi Ceraſtæ nuncupati.* Nihilominus Xenagoras Inſulam hanc potius à ſitu quàm à cornibus Incolarum, Ceraſtiam vocatam fuiſſe arbitratur: quandoquidem hæc promontorijs percurrentibus, veluti infeſtis, & manifeſtis cornibus aſſurgat. Immò, ad mentem Plinij, Ceraſtæ dicuntur etiam Inſulæ, quæ ſecus Arabiæ latus propè Syenem in fine Aethiopiæ ſitam, conſpiciuntur.

D

SYNONIMA, ET ETYMVM.

LATINI hanc ſerpentis ſpeciem Græcos imitati Ceraſtem appellarunt. Illis enim dicitur κεραςὴς ἀπὸ τοῦ κέρατος, nimirum à cornu, quia hoc animal, ritu cochlearum, duas in fronte eminentias habeat, ſed ſolidiores, & robuſtiores, non autem arietum cornibus ſimiles, vt perperam voluit Iſidorus. *L.12.Orig.* Horum Ceraſtis cornuum meminit etiam Nicander in Theriacis, quando cecinit.

Nec parc conſimilès forma ſit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit noſtra hæc Europa minores.
Tum qui molle ſupra prætendunt cornua guttur,
Et quodam candore micant.

Itaq; vocabulum (Ceraſtes) in vtroq; genere, ſcilicet tam in maſculino, quàm in fęminino inflectitur: propterea canebat Lucanus.

——— *Libycæ membrana Ceraſtæ.*

Et alibi.

——— *ſpinaq; vagi torquente Ceraſtæ.*

L.2. ca.54. Præterea Bellonius in obſeruationibus animaduertit,quòd Ariſtoteles hoc Serpentis genus colubrum Thebanum nuncupauit. Munſterus verò in Dictionario trilingui tradit. Schephiphon eſſe nomen Ceraſtis apud Hebręos. Aliter Arabicè dicitur Ceruſti, & apud Syluaticum Ceruſtes. Alberto, & Olao Magno Criſtalis, Ceraſtis nomine in Criſtalim, deprauato. Immò non ſolū Criſtalim, ſed Ceriſtalim, Sirtalim, & Triſcalim inſcriptis Alberti Synonima Ceraſtis eſſe opinamur. Et licèt Geſnerus Criſtalim Dryinum poſſe eſſe dubitet: nihilominus ſymptomata ab Authoribus aſſignata, quæ Ceraſtis, & Criſtalis morſum concomitantur, eadem eſſe liquidò conſtat. De hoc etiā ſcribit Ardoynus ſub nomine, Teriſtali, additq; de hoc nihil peculiare ab Authoribus ſcribi. Auicennas quoq; meminit Criſtalis Serpentis, quamuis in quibuſdā alijs codicibus Triſcalis legatur: Nicolaus tamen Leonicenus legit Sirtalim; cui eadē morſus ſigna, quæ Cerasti, aſſignat. Idcircò Leonicenus eandem ſpeciem Serpentis cum Ceraſte eſſe opinatur. Italis vocatur Ceraſte, Gallis Vne Ceraſte, On Serpent cornu, Germanis Ein Gehijrnte Schlang.

Synonima Ceraſtis ex Alberto.

Triſtalis, & Triſcalis.

GENVS ET DIFFERENTIÆ.

OMNES ferè authores tam Græci, quàm Latini hanc Feram ad ſpeciem viperę referunt. Albertus tamen inter aſpides cornutas recenſere videtur. Reliqui Arabes hanc ſpeciem anguium ſub genere aſpidum comprehendunt. At Paulus Ægineta de aſpide, & Ceraſte tanquam de ſpecie ſimili in vno, & eodem capite verba fecit. Nicander duo Ceraſtum genera conſtituere videtur, quando de illis canit huncin modum.

Duæ ſpecies ſecundum Nicandrū.

——— *ſed quatuor, aut duo profert*
Cornua, cum mutila videatur vipera fronte.

Nicandri interpretes affirmant quoddam Ceraſtis genus mutilum, & imperfectū vocatum aſſignari, aut quia cornibus careat, aut ſi illa habeat, non ita pateant: hæc doctrina à veritate prorſus aliena non videtur; cū Auicennas ſcripſerit, Ceraſtis quoddam genus eſſe quod curtū, & recuruum dicitur, vel quia cornua breuiora proferat, vel quia deciderint. Immò maxillas, in comparatione ad alios, grandiores habet, & propterea, ad aliorum differentiam, Ceraſtis maxillaris appellatur. Niſi voluerit intelligere illam viperæ ſpeciem in Illyrio naſcentem vnico cornu inſignem, capite tamen latiore, & compreſſiore eadem ſymptomata morſu, quæ vipera afferentem.

L.4.cap.de Ceraſte.

Hanc Proſper Alpinus ſcribebat ab Ægyptijs ſuę theriacę imponi, & lingua vernacula vocari Thair, voce non longè abſimili à θῆρ. Quam Serpentis ſpeciem fortè ab Ammodyte, ſcilicet vipera cornuta illyrica non diſcrepare obſeruabimus. Albertus Magnus de duobus Serpentibus cornutis, nempè, de Ceraſte, & Ceriſtali, tāquam diuerſis ſpeciebus ſeorſim agit. Nicolaus tamen Leonicenus vnam, & eamdem Serpentis ſpeciem eſſe manifeſtè oſtendit, tum quia ſigna morſus eadem eſſe experientia docet, tum etiam, quia Græci, qui Ceraſtis naturam monimentis mandarunt, nullam prorſus Ceriſtalis mentionem fecerunt. Semerion verò, quem ſecutus eſt Albertus de Ceriſtali tātùm ſermonem habens, Ceraſtis penitus non meminit: hinc errandi anſam accepit Albertus, cum apud Plinium, & Solinum conditiones Ceraſtis legerit, & poſtea ſeorſum apud Semerionem, naturam Ceriſtalis obſeruauerit. Tandem ex Herodoto, circa Thebas Ægyptias, ſacri Serpentes, hominibus nihil noxij puſillo corpore biniſq; cornibus præditi eſſe perhibentur, quos mortuos in Iouis æde ſepeliunt: huic enim Deo ſacros eſſe prædicant. Verùm cum omni prorſus veneno careant nō videntur Ceraſtis naturam animalis pernicioſiſſimi participare. In præſentia duas Ceraſtis icones exhibemus, primam ad Greuini mentem, ſecundam à viuo Ceraſte delineatam ad Sereniſſimum Hetrurię magnum Ducem ex Libya delato; de qua fortè ſpecie Ioannes Fauconerus Anglus in quadam epiſtola ad Geſnerum hæc habet. *Allati fuerunt ex*

Lib. 4. de Med. Aegypt.

Lib. 25. de Anim.

Ceriſtalis quis memi nerit.

Serpentes hominibus innoxij: vbi.

A *Cairo tres Serpentes ad nobilem quemdam venetum, qui diligentissimè in vitro magno, & arena propè focum seruabantur. Tres numero erant, quorum vnus fermè erat triplo reliquis maior, isq; fæmina, quæ tum forte quatuor, aut quinq; oua in ipsa arena edidit magnitudine ferè oui columbini; longitudo erat trium pedum, crassitudo ferè brachij: caput duos digitos latum, idq; compressum. Oculorum pupilla nigra, reliqua parte alba, ex quorum cilijs vtrimq; prominebant cornicula duo breuia non carnea, vt in quibusdam alijs, sed verè cornea. Collo erat pro magnitudine corporis tenuissimo, & satis longo. Totus parte superiore tectus erat squamis cinereis, suprema squamarum parte nigricantibus, cauda in extremo extenuata, & subfusca. Alijs duobus eadem erat forma, nisi quòd cornua adhuc non extabant. Dixerunt filios esse illius maioris:* hactenus Fauconerus. Censuit Gesnerus hos Serpentes fuisse Ceraſtes, cuius opinionem descriptiones ex varijs, & probatis Authoribus in campum afferendæ facilè confirmare poterunt.

Epistola Fauconeri ad Gesnerum de anguibus cornutis.

B

FORMA, ET DESCRIPTIO.

SOLINVS agens de Serpentibus, Cerastis meminit, huncq; quatuor cornibus præditum esse pronunciauit. Albertus verò ab aliorum doctrina recedens, Cerasti octo cornua assignauit, huiusque spinas cartilagineas esse tradidit. Hanc sententiam Bellonius explodere conatur his verbis. *Quemadmodum autem inter Authores, qui se se mutuo sequuntur, posteriores priorum errorem suscipiunt; ita Albertus, & alij, Priscorum verba secuti perperam scripserunt, Cerastes octo cornua habere. Contrarium enim experti sumus: cum Cerastes habeant bina tubercula, instar granorum hordei supra oculos geminæ minuta cornua imitantia.* Deinde Bellonius dentes viperinis similes in Cerastibus obseruauit; hosq; æquales, & non recuruos esse protulit Auicennas. Immò veluti Scincus, lineis quibusdam puniceis in dorso transuersis distinguitur: ita ad mētem Bellonij Cerastes variegatur, & tandem pellis Cerastis facilè cedi: propterea Bellonij pellem ab animali detractam stamine repleuit, & duplo crassiorem Fera naturali comperit.

In Polyhist. cap. 40.

L. 2. obser. c. 54.

C

Opinio Bellonij circa cornua Cerastis.

Gillius in Aelianum Cerastem contemplans, viperæ aliquo modo, præter cornua, & coloris arenæ assimilari promulgauit; itaut, cum non dignoscatut, multi per arenam proficiscentes, colore decepti Cerastem calcantes, vitæ periculum subeant. Aetius autem melius formam Cerastis exprimere videtur, dum scribit hunc Serpentem cubitalis esse magnitudinis, longissimum verò duorum cubitorum, corpore arenacei coloris, & iuxta caudam desquamato, habentem in capite duas eminentias cornua repræsentantes. Partibus ventris squamas ordine quodam digestas attribuit: itaut obliquè serpendo sonum sibilo similem edat. Id optimè expressit Reusnerus in Paradiso poetico his versibus.

L. 9. c. 39.

Descriptio Cerastis ad mentē Aetij.

Cornua prætendens immania fronte Cerastes,
Dum torquet spinam sibilat ecce vagus.

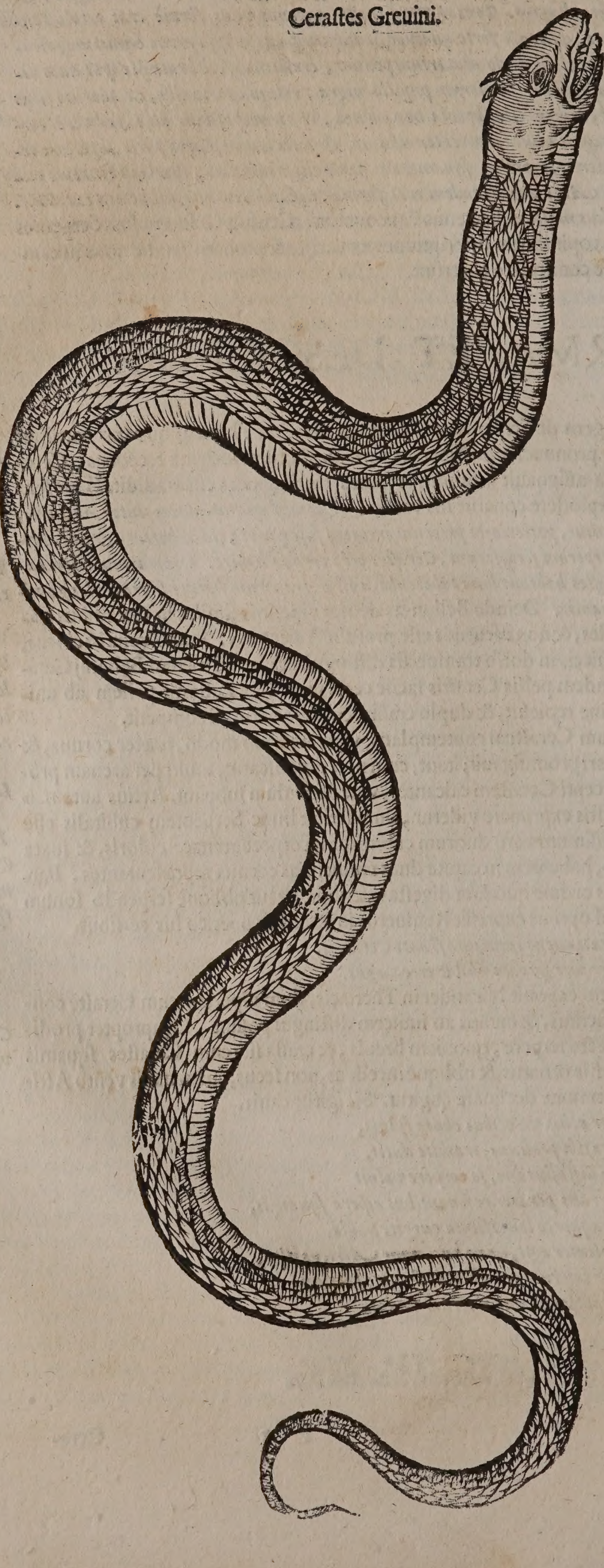
Rectius autem id totum exponit Nicander in Theriacis, dum viperam cum Ceraste confert, vt hac ratione, facilius, & melius ab inuicem distingui possint. Quapropter prodidit viperam tramite recto serpere, quoniam breuis, & crassa sit; cum Cerastes squamis ordine quodam digestis ornatus, & obliquè incedens, non secus, quàm nauis vento Africano agitata, à recto tramite declinare cogitur. Sic igitur canit.

D

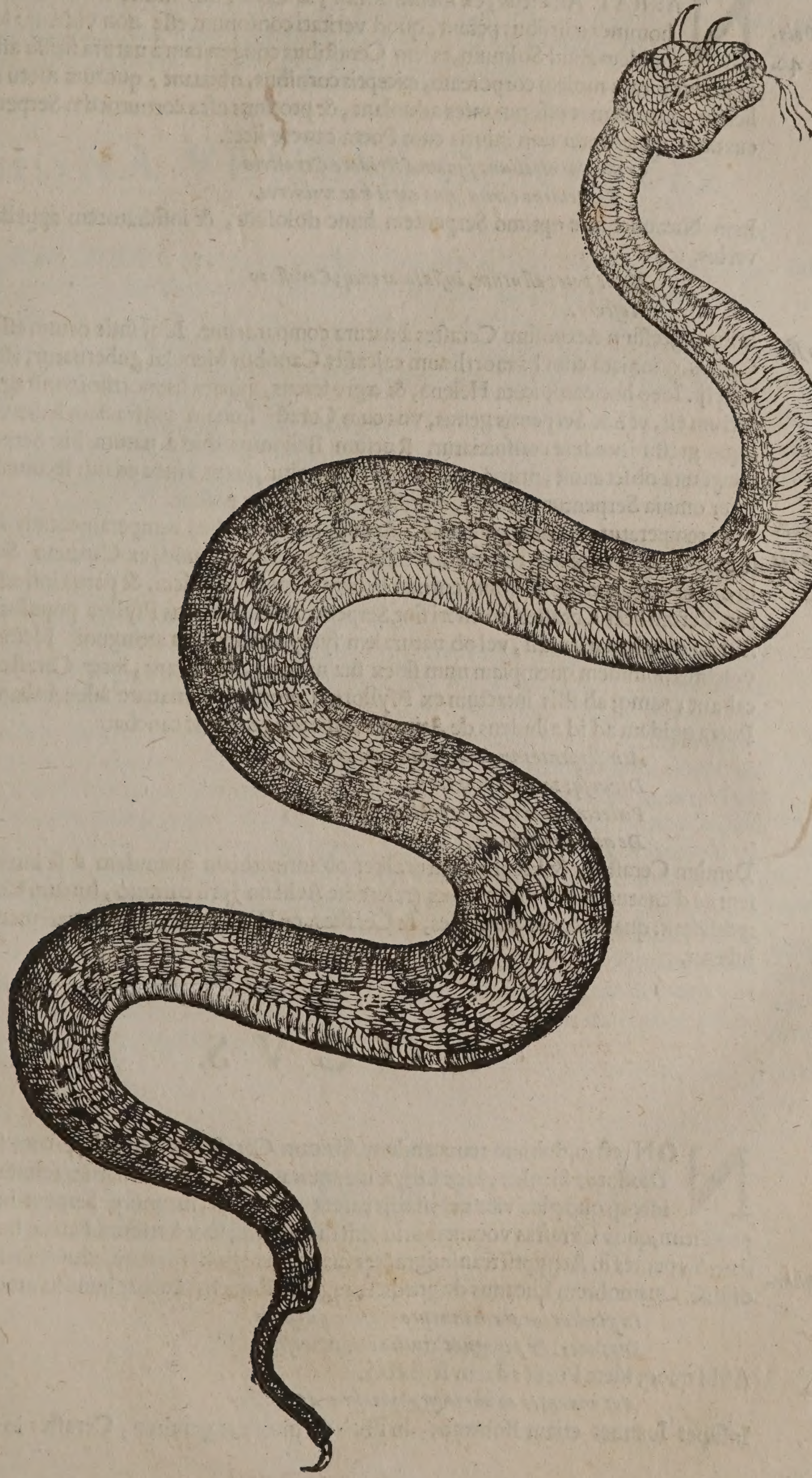
Cōparatio Cerastis ad viperam.

Ex ijs alter echis velocibus obuia spinis,
Recto terga tibi prolixus, tramite ducit,
Sed medio diffusius hic, se corpore voluit
Curuum errans per iter resonantibus aspera squamis,
Qualiter æquoreo longissima gurgite nauis,
Quam violenter agit, nunc huc, nunc Africus illuc,
Pellitur, & laterum gemebunda fragore suorum
Extra sulcandas sinuosè fluctuat vndas.

Ceraſtes Greuini.

Cerastes ex Libya, qui viuus ad Serenissimum Hetruriæ Magnum Ducem delatus fuit vnà cum Ammodyte.

NATVRA, ET MORES.

In Polyhiſt. c. 40.

NARRAT Albertus, ex mente Solini, id Ceraſtibus inditum eſſe à naturā, vt homines cornibus petant, quod veritati conſonum eſſe non videtur: legimus quidem apud Solinum, talem Ceraſtibus congenitam à natura fuiſſe aſtutiam, vt arenis totam molem corpoream, exceptis cornibus, obruant; quorum motu aues alliciant, quæ vermes eſſe putantes aduolant, & protinus eſca cornutorum Serpentum euadunt, quapropter non iniuria cum Poeta canere licet.

Crinalem attollunt ſquamæ ſtridore Ceraſtem
Bis gemino cornu, quo capit hæc volucres.

Item Nicander iure optimo Serpentem hunc doloſum, & inſidiatorem appellauit his verbis. F

Nunc potes aſtutum, inſidiatoremq; Ceraſtem
Noſcere.

Greſſus flexuoſus Ceraſtis.

Inſuper greſſum flexuoſum Ceraſtes à natura compararunt. Idq; inde ortum eſſe narrat Cælius, quoniam cum hæmorrhoum calcaſſet Canobus Menelai gubernator, ictu huius interijt. Ideo hoc conſpicata Helena, & ægrè ferens, ſpinam hæmorrhoi confregit, vnde factum eſt, vt hoc Serpentis genus, vna cum Ceraſte ſpinam confractam habere, & obliquo greſſu incedere conſpiciatur. Rurſum Bellonius duo à natura his Serpentibus congenita obſeruauit, primò, quod viperarum ritu, fætus viuos edant: ſecundò, quòd inter omnia Serpentum genera, diutiſſimè potu carere poſſint.

Tēperamētū Ceraſtis quale.

Si temperaturam contemplemur. Ardoynus Ceraſtibus temperamentum in exceſſu calidum, & maximè venenoſum aſſignat: præterquamquòd, ex Cardano, Serpentes in cauda vngulam, & in fronte cornua habentes immodicè ſicci, & pernitioſi eſſe feruntur. Verum licèt Ceraſtes peſtiferi ſint Serpentes; nihilominus Pſyllos populos, vel inſtinctu quodam naturali, vel ob naturalem ſympathiam, non attingunt. Idcircò Pſylli volentes hominem quempiam num ſit ex ſua natione, explorare, inter Ceraſtes collocabant; namq; ab illis intactum ex Pſyllorum progenie dimanare aſſeuerabant: Hinc Poeta quidam ad id alludens de Atiro à Pſyllis progenito ſic canebat. G

Atir ſerpentes veneno ſpoliare nouit,
Dignoſq; tardos incantare,
Poſtremò cum Ceraſtis prolem explorabat,
De qua dubitabatur.

Demùm Ceraſtes, & Elephas naturaliter ob antipathiam quamdam à ſe inuicem diſſentire dicuntur, niſi Volaterranus (referente Aeliano) pro cornuto, hircum Ceraſtem, reddiderit: qua de cauſa Serpentes, & Ceraſtes, ex Dioſcoride, elephantiaſi mederi perhibetur.

H

LOCVS.

NON eſt in dubium reuocandum Africam Ceraſtibus redundare: cum ſcripſerit Diodorus Siculus, loca Libyæ mediterranea cumulis arenarum referta eſſe; ideoq; quò plus vitæ neceſſarijs carent, eò varijs, magniſq; Serpentibus, & ijs præſertim, quos Ceraſtas vocant morſu lethali inſignes, ſunt fertiliora. Ferunt hos quondam Serpentes in Aegyptū tranſmigrantes magnam regionis partem inhabitabilem reddidiſſe. Quamobrem Lucanus de prædicta regione loquens canebat hunc in modum,

L. 9. pharſal.

In gladios iurata manus pro Cæſare pugnant
Dipſades, & peragunt ciuilia bella Ceraſtæ.

Lib. 6.

Alibi quoq; idem Poeta ad rem ſcribebat.

Aut viuentis adhuc libycæ membrana Ceraſtæ.

Inſuper Ioannes etiam Bohemus, in libro de moribus gentium, Ceraſtes in Africa fre-

A frequentes gigni tradidit: de qua regione agens Baptista Mantuanus sic cecinit.

Rura, vbi serpentes habitat, vbi regulus inter
Mille Cerastarum stabula immanissima regnat.

Præterea Bellonius recitat, quod in itinere ex Cairo in Mõtem Sinai, non solum viperas, sed etiam copiosos Cerastes conspicatus est. Alioquin si locum peculiarem huius serpentis inuestigemus, ipse libenter degit in vijs, per quas plaustra aguntur, in quibus occulatus obuium quempiam aggredi, & perimere possit: quapropter authores non immeritò hunc serpentem vafrum, & dolosum nuncuparunt. *L. 2. obser. cap. 56.*

SIGNA VENENI CERASTIS.

B DIOSCORIDES venena perpendens scriptum reliquit partem à Cerastibus percussam intumescere, & pustulis oborientibus duram fieri, ex qua postmodum sanies modò nigricaus, modò subpallida effluit. Deinde patiens vertigine correptus, & tensis genitalibus conuulsus obit. Prædictis signis addit Actuarius alienationem mentis, quam ictus Cerastis inducere solet. Quamobrem Nicander hæc omnia signa his versibus complectitur. *Lib. 6.*

Signa veneni Cerastis, ex Nicandro.

Is si fortè grauem Serpens impresserit ictum,
Fit similis clauo tumor, obscuraeq. leuantur
Pustulæ, & afflicta non magnum parte dolorem
Exagitant, verùm tristis magis inguina tentat,
Atq; ambos poplites labor, & pallente colore
Exanimis, fractisq. fatiscens viribus æger
Conspicitur, ter, tresq. dies superum æthera cernit,
Raroq; conceptam fugit hoc ex vulnere mortem.

C Quare ex doctrina huius authoris colligendũ est, prętér narrata signa, duritiem quamdam instar capitis claui, in loco affecto oboriri, quæ non ab alia causa, nisi à malitia veneni partem indurantis, prouenire potest. Ideoq; Auicennas, & eius Asseclæ, per tumorem clauo similem, dolorem partis affectæ instar puncturæ acus, vel claui exposuerunt, quam sententiam nullo modo amplecti debemus: propterea quod, neq; Dioscorides, neq; Aetius huius symptomatis mentionem fecerunt. Nicander autem intelligere voluit non dolorem, sed duritiam capiti clauorum similem, quæ ictum Cerastis semper concomitatur. Dolor verò inguinum, & poplitis obseruatus à Nicandro, ex magna neruorum contractione ortum ducit. Mentis autem alienatio visus hebetudo, & labiorum inflatio ex copiosis dimanat humiditatibus, quæ liquatæ per totam cerebri regionem disseminantur. Genitalis tandem erectionem, & aliorum neruorum contractionem malitia caloris mirum in modum exsiccantis generat. Causa pustularum, & coloris liuidi totius corporis ex generali doctrina Serpentum elicienda est. Ad finem ex Aetio, eadem accidentia in morsu Cerastis, quæ in morsu viperæ, sed sęuiora, & vehementiora contingunt.

Duritia ictum cerastis concomitans.

Reliqua accidentia à qua causa dimanent.

D

VE-

E

VENENI CERASTIS MEDELA.

Lib. 6.

CVM Dioſcorides virus Ceraſtis veneno Baſiliſci ſimile exiſtimauerit pręciſionem membri à Ceraſte percuſſi ſtatim à chirurgo faciendã eſſe probauit: nam qui differt hoc præſidium, ex eiuſdem authoris ſententia, proculdubio ægrotanti lethum affert. Alioquin partem demorſam illicò ſcarificandam, & ferro candenti inurendã eſſe aſſeuerant; cui opinioni Paulus Ægineta, & Actuarius adſtipulantur. Non ſunt prætereà omittenda multa ſimplicia medicamenta, quę huic vulneri nõ vulgarem opem afferre poſſunt. Etenim Porta plantas ſquamis refertas morſibus animalium ſquamoſorum mirum in modum opitulari pronunciabat. Ideoq; pix ex arbore picea ſtillans, ad mẽtem Dioſcoridis, Ceraſtum ictibus cum ſale illinitur. Item cedria cum ſale impoſita commendatur. Celſus farinam hordeaceam, necnon rutam ex aceto coctam, & nepetam cum ſale, & melle permixtam præſto eſſe arbitratur. Immò ſtercus caprilum cum aceto coctum, & parti ſauciæ imponendum iudicat: deinde aſphodellum arefactum, magnitudine ægyptiæ fabæ, cum modico rutæ bis patienti exhibet: item trifolium, mentaſtrum, & panacem cum aceto, necnon caſſiam, & coſtum, & cinnamomum in potione præſcribit.

Li. 4. Phyt. cap. 2.

F

Simplicia medicamẽta morſui Ceraſtis cõferentia.

Plinius pice cum polenta quandoq; vtitur, interdum Caſtoris teſtibus cum panace, & ruta in vino patienti medetur. Quandoq; ſemine ammeos ad pondus drachmarum duarum cum pari portione myrrhæ adhibet. Auicennas cæpam cum aceto tritam parti affectæ applicat, interdum ſeſamum laudat: immò ſemen raphani, vel caſtorem, vel calamenthum campeſtre cum vino, tanquam præſidium mirabile extollit. In hoc caſu nõ ſunt ſpernẽdi accipitres: ſiquidẽ Diodorus Siculus ſcripſit has aues ab Aegyptijs coli, quoniam ad Scorpiones, & Ceraſtes expugnandos, & delendos proſint. Demum Callias (referente Æliano) in hiſtoria, quam conſcripſit de Syracuſano Agathocle, & homines, & beſtias peſtifero Ceraſtis ictu perimi aſſeruit, niſi vir Libycus natione Pſyllus ad ſanandum morſum acceſſerit. Hic ſiue accerſitus, ſiue fortuitò adueniẽs, & patientem dolore afflictatum inuenerit, ſola ſaliua dolorem mitigat: ſin ægrum vehementi dolore vexatum, & quaſi exanimem compererit, illicò hauſta aqua, os ſuum primò colluit, poſtmodum eam in poculum proiectam ſaucio ſtatim propinat. At ſi venefica vis in patientem mirandum in modum ſæuiat: tunc Pſyllus ægrotanti nudo nudus accumbit, & proprio corpore venenoſi vigorem frangens, patientem liberat. Propterea legitur apud Ælianum, quod quando virum Libycum adulterij vxoris ſuſpitio inuadit, infantem recenter natum in dolio Ceraſtarum pleno locat, cuius infantis à Ceraſtibus intacti ſe legitimum patrem eſſe arbitratur.

Accipitres valent ad morsũ Ceraſtis.

Lib. 9. de Anim. cap. 38.

G

Pſylli qua ratione ſanent ſaucium à Ceraſtibus.

Loco cit.

EPITHETA.

Ceraſtes cur Crinalis dictus ſit.

LOCVS natalis occaſionem dedit Poetis Ceraſtem nuncupãdi Libycum, quandoquidem, vt ſuperius fuit annotatum, in Africa hoc Serpentis genus libentiſsimè ſtabulatur. Statius Ceraſtem appellauit crinalem, quoniam poetæ crines Furiarum Infernalium angues cornutos eſſe fabulati ſunt. Lucanus aliquando Ceraſtem vagum nuncupauit; quoniam obliquè, ſeu inſtar litteræ S. curuus gradiatur: ideò non eſt mirandum, ſi à Nicandro in Theriacis σκολιοπλανὴς, nempè obliquè incedens nominetur. Deinde anhellans, aſtutus, & inſidiator eſt appellatus: proptereaquòd vaframentis plenus in ſemitis deliteſcens, tranſeuntes inuadat: non immeritò igitur Nicander κεράςην δολόεντα indigitauit. H

ALLE-

A

ALLEGORICA, ET MORALIA.

LAVRETVS in Sylua allegoriarum meditans improbos, & malignos Cerastum mores, retulit hoc Serpentum genere, designari illos, qui nimia freti potestate, alios perterrefaciunt. Vnde in sacris Biblijs legitur. *Dan Coluber in via Cerastes in semita mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retrò*. Propterea Cerastes Antichristum etiam significare poterit, qui Christi fideles, morsu pestiferæ prædicationis, & cornibus potestatis armatus, adorietur. Quinimò Diabolus, & ipse, ratione morum, Cerasti assimilatur: nam si Serpens hic sabulo occultatus, & cornibus supra arenam eminentibus, aues alliciendo eas decipit: pari ratione Diabolus ab omni perfectione abhorrens, cornu tentamenti, viros iustos inuadens, blanda tectus specie, defrau-
B dat. Amplius simoniacus perbelle naturam huius Serpentis æmulatur: namq; si Cerastes obliquo gressu suum peragit iter; item simoniaci vias indirectas calcantes, dignitates petunt. Deinde si Cerastes mole corporis arenis tecta, cornibus tantummodo detectis, aues inescat: ita simoniaci, occultata omni seueritate, cæteros ad ferendam opem alliciunt, sed cum honorem desideratum fuerint assecuti, alios instar Cerastis, opprimunt. Quamobrem Ripa, iustis de causis, ad exprimendam Simoniæ iconem delineauit iuuenem, quæ sinistra manu Cerastem stringit. Ex altera parte ad mentem Laureti in sylua Allegoriarum Cerastes pro Iudice prudente, & potente intelligi potest: immò pro Christo, qui nouissimo die, ad reos condemnandos, maximo, & repentino horrore accedet.

In Genes. c. 49.

Antichristus per Cerastē significatur.

Simoniæ simulacrum.

VSVS IN MEDICINA.

C

EX cornu Cerastis vtilitatem incredibilem ad prodendum venenum homines recepturos esse, multi affirmant. Etenim promulgauit Greuinus se intellexisse cornu Cerastis, præsente vipera, aut napello, aut felle Pardi, exudare. Id Petrus de Abano, quem Conciliatorem vocant, in libro de venenis attestatur: quandoquidem monimentis mandauit à cornibus Cerastum, præsente veneno, sudorem emitti: quocirca Principes his cornibus in mensa vtuntur, & manubria gladiorum ex his fabrefieri curant.

Lib. 2. de Venenis c. 1

DE HÆMORRHOO. Cap. V.

ÆQVIVOCA.

D

DVPLICI ratione moti, historię Cerastis illam Hæmorrhoi adiungere necessariam esse duximus: primùm, quoniam hic Serpens instar Cerastis, quibusdam cornuum rudimentis coronatus incedit: deinde quoniam obliquum Cerastis gressum apprimè æmulatur, itaut ratione incessus à se inuicem distingui minimè queant. Itaq; Serpentis huius nomen æquiuocationem effugere non potuit: quandoquidem si appellatur hæmorrhois, & hæmorrhous: primitus αἱμοῤῥοις nempè hæmorrhois, apud Græcos, sanguinis effusionē paulatim factam significat, à verbo græco αἱμοῤῥοέω sanguinem fundo. Hac de causa hoc eodem vocabulo à medicis Gręcis αἱμοῤῥοις illud etgenus venarum sedis designatur, à quibus identidem reseratis earum orificijs sanguis fluit. Pariter αἱμοῤῥοος, & contractè αἱμόῤῥους, nimirum hęmorrhous, siue hæmorrhus non solum indicat illud Serpentis genus, de quo in præsentia differitur; verùm quoq; mulierem, quæ menstruas fluxiones patitur.

Hæmorrhois ī quo differat ab hæmorrhoo

SYNO-

SYNONIMA, ET ETYMVM.

HÆMORRHOVM Latini Grecos,vt ſolent,imitati,hunc Serpentem indigitarunt.Nam αἱμοῤῥοῖς ὄφις apud Euſtathium legitur: cum tamen apud alios authores, αἱμοῤῥοος ὁ pro mare Serpente huius generis,& αἱμοῤῥοῖς ἡ pro fæmina vſurpetur: deriuant nonnulli hoc nomen ἀπὸ τοῦ αἵματος, nempe à ſanguine;cum Textor, & Volaterranus hunc Serpentem partim nigro, partim ſanguineo colore refertum eſſe ſcripſerunt. Verùm ſatius erit, ad mentem Galeni, etymologiam deducere ἀπὸ τοῦ αἵματος, ſcilicet à ſanguine, & à verbo ῥέω, nempè fluo, cum ſolo huius Serpentis ictu, ſanguis ab omnibus corporis meatibus effluat: ſcribebat igitur Galenus in libro de theriaca ad Piſonem, quòd hæmorrhous, & hæmorrhois, ſuis nominibus, ſimilem hominibus perniciem afferunt; quandoquidem ſaucij ab hoc ſerpẽte, ſanguinem per os, nares, & deniq; per omnes porros corporis effundantes intereunt. Idcircò non fuit hoc ignotum Lucano,qui meditans naturam huius ſerpentis à ſanguine profluente nomen inuenientis, ſic canebat.

Hæmorrhoi etymum.

Li.9. Phar ſal.

At non ſtare ſuum miſeris paſſura cruorem
Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes.

Reuſnerus quoq; in Paradiſo Poetico Lucanum æmulatus ſic canit.

Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes
Læſerit hæc, toto corpore ſanguis abit.

Hinc Georgius Pictorius contemplans Tullum iuuenem ab hæmorrhoo percuſſum cecinit hunc in modum,

Impreſsit dentes hæmorrhois aſpera Tullo
Magnanimo, fluxu ſanguinis, & periÿt.

L.4.fen.6. tract.1.ca. 36.

Præterea hic ſerpens apud Iſidorũ aſpis hæmorrhois,apud Arnoldum,Afrodius,apud Syluaticum Afudius; & apud Auicennam Afudius, & Sabrin nominatur: ſiquidem hic author verba faciens de Serpẽtibus, quorum ictu, ſanguis ab omnibus corporis partibus dimanat,ibi Afudium, & Sabrin memorat, omniaq; recenſet ſymptomata, quæ in morſu hæmorrhoi contingere ſolent.

Alfordius ſerpẽs apud Albertum.

Inſuper hic Serpens Alberto Alfordius vocatur:imò tribus diuerſis nominibus ipſũ cõprehendere videtur,dũ primũ de Alfordio,deinde de hẽmorrhoo,& demũ de Sabri ſermonem habet; cum hęc vnius,& eiuſdem Serpentis Synonima eſſe non animaduerteret; quoniam tantummodo inter hæc nomina non autem inter naturas horum animalium differentia aſſignanda eſt: quamobrem in progreſſu ſermonis, ex ictibus horum Serpentum eadem prodire ſymptomata recitat, quæ in morſu hæmorrhoi obſeruantur. Rectius igitur ſcripſit Auicennas, qui hæmorrhoum ſilentio inuoluens, Afudium tantùm, ſiue Sabrin nominauit. Cæterùm Olaus Magnus ab Alberto deceptus tres huius Serpentis ſpecie enumerauit, dum prima fronte de Sabri diſſeruit, cuius ictu omnes recludi venas aſſeruit, & paulò poſt addidit Serpentem eſſe hæmorrhoum nuncupatum, cuius morſu homo percuſſus, ſanguinis fluxu perit, & tandem capite ſubſequenti meminit Alfordij ſimilem Sabri naturam participantis. Quapropter ex verbis Olai Magni hæc nomina vnius,& eiuſdem Serpentis eſſe ſynonima colligendum eſt.

Alfordius ſerpẽs qualis.

FOR-

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

PARVVM serpentem hæmorrhoum,& in genere viperarũ esse asseuerauit Aelianus; quoniam fortè viuos fœtus, ritu viperarum, edere crediderit. Postmodum addidit pedis longitudinem adæquare, habitum corporis à capite in tenuitatem procedere, colore partim flammeo, partim nigro insignitum,caput tanquam quibusdam cornibus inhorrescere, lento gressu serpere, obliqua, & non recta via proficisci, gradiendoq; lenem quemdam strepitum edere, quæ omnia ex Nicandro in Theriacis desumpta esse videntur: vbi infrascriptis versibus in latinum sermonem translatis, huius Feræ descriptionem sic assignat. *Gressus hæmorrhoi qualis.*

B

Vnum longa pedem, totaq; gracillima tractu,
Ignea quandoq; est, quandoq; est candida forma,
Constrictumq; satis collum, & tenuissima cauda.
Bina super gelidos oculos frons cornua profert
Splendentum quadam radiorum albentia luce,
Syluestres, vt apes populatricesq; locustæ.
Insuper horribile, ac asprum caput, horret, & instar
Ipsius obliqua sua paruula terga Cerastæ
Claudicat, ex medio videas appellare dorso
Paruum nauigium terit imam lubrica terram
Aluus, & haud alio tacitè trahit ilia motu,
Ac per arundineum si transeat illa grabatum.

Quamobrem cæteri Authores sententiæ Nicandri adhærentes,non solum huic serpenti longitudinem, & latitudinem vipera minorem, sed etiam oculos igneos, & locustæ similes assignarunt. Idem Aetius, & Auicennas atteſtantur. Immò addit Auicennas C dorsum multis notis albis,& nigris variegatum esse, & collum, in comparatione ad viperam, esse angustum, & caudam tenuiorem, & dentes æquales ei inesse.

Deinde hic Serpens squamis ita siccis est munitus, vt proficiscens strepitum sono arundinum vento concussarum similem edat. Quare vnà cum Pareo possumus affirmare hunc Serpentem esse corpore pusillo, ardentibus igneo quodam fulgore oculis, cute splendidissima, dorso multis notis nigris, & albis maculato, ceruice angusta, & cauda prætenui cum corniculis supra oculos,& tandem obliquè instar cerastis reptat. Quibus omnibus Matthiolus in Dioscoridem adstipulatur. Quidam, ex Hermolao, huic Serpenti rufos attribuunt pedes, quibus obliquo incedit tramite, sed perperam, quandoquidẽ hæmorrhous omni prorsus pede caret,vt in sequenti figura licet intueri. *L.20.c.18.* *Li.6.c.50.*

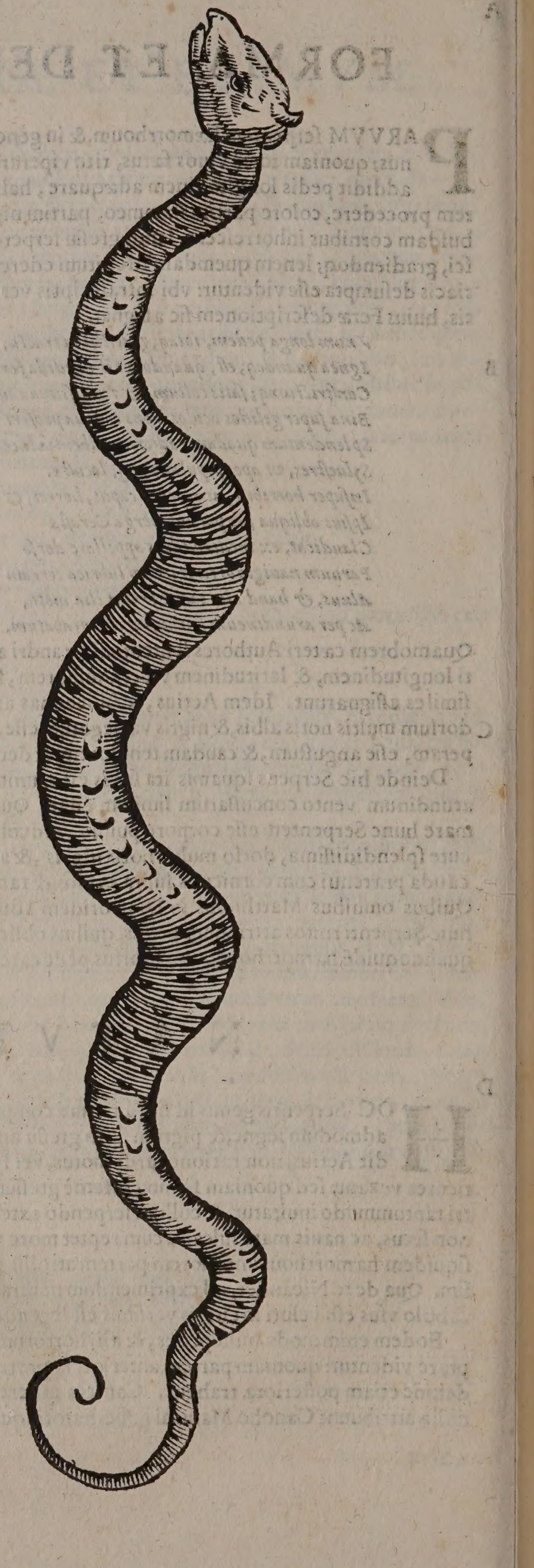
NATVRA.

D

HOC Serpentis genus id sibi à natura comparasse Aelianus retulit, vt, in motu, admodum segne,& pigrum sit.In gressu autem marem, à fœmina dignosci tradit Aetius; non ratione tardi motus, vel symptomatum,quæ, ob morsum,patientes vexant; sed quoniam fœmina infernè gressum circa caudam firmat;cum mas vẽtri tantummodo inuitatur, & collum serpendo extendat. Alioquin naturaliter incedit, non secus, ac nauis mare sulcans: cum reptet more vndæ, quæ assurgit, & deprimitur: siquidem hæmorrhous anteriorem partem attollit,cum posterior est depressa, & vicissim. Qua de re Nicander, ad exprimendum naturalem huius Feræ motum nauigij vocabulo vsus est: veluti in citatis versibus est legendum. *Animal pigrũ, & segne.* *Incessus huius serpentis qualis.*

Eodem enim modo millepedes, & alij hortorum vermes, quasi essent elumbes, reptare videntur: quoniam partem anteriorem protrudunt, ventrem in terra firmant, & deinde etiam posteriora trahunt. Causam autem obliqui incessus hæmorrhoi, nonnulla attribuunt Canobo Manelai gubernatori, qui in Ægypto, Thonide regnante, in *Causa obliqui gressus huius serpentis.*

Icon Hæmorrhoi ad mentem Parei.

A hanc Feram incidisse fertur; vnde Helena vi huius veneni intellecta, Serpentis spinam confregit, & pharmacum exemisse dicitur (per pharmacum enim Græci & venenum, & medicamentum intelligunt) in quem verò vsum, Ælianus se ignorare asseuerat. Nicandri verò sententia fuit ab Helena irata spinam huius bestiæ confractam, non autem in gratiam alicuius pharmaci exemptam fuisse. Quamuis spondylos Serpentum interdum aduri, & adustos elephantiasi, & lepræ mederi manifestum sit. Versus autem Nicandri in latinum sermonem translati sunt tales.

Quondam animosa Helenæ cygni Iouis inclyta proles,
Euersa rediens Troia (nisi vana vetustas)
Huic indignata est generi, Pharias vt ad oras
Venit, & aduersi declinans flamina venti,
Fluctiuagam statuit iuxta Nili ostia classem.
Namque vbi Nauclerus se fessum fortè Canobus
Sterneret, & bibulis fusus dormiret arenis,
Læsa venenosos hæmorrhois impulit ictus,
B *Illatamque tulit lethali dente quietem.*
Protinus ouiparæ cernens id filia Ledæ,
Oppressæ medium Serpenti feruida dorsum
Infregit, tritæq; excussit vincula spinæ
Quæ fragili illius sic dempta è corpore fugit,
Et graciles hæmorrhoi, obliquiq; Ceraste
Ex hoc clauda tradunt iam soli tempore membra.

Ex quibus versibus eliciendum est hanc fabulam ita sese habere. Cum Menelaus, post vastationem Troiæ, & Helena recuperata, in Græciã reuerteretur, vi Aquilonaris venti tempestate oborta, ad Nili quoddam ostium à Patrono nauis tunc Canobum nuncupatum appulit. Itaq; Canobus cum in arena Thonide dicta, quia tunc Aegyptijs Thonis imperaret, vires reficere vellet, pede hæmorrhoum calcans, ab eoq; demorsus interijt. Hinc Helena incredibili mærore, ob viri huius interitum afflictata, accurrens C tanto impetu hæmorrhoi dorsum calcauit, vt inde huius Serpentis, & Cerastis species obliquè, & claudicans reptauerit. Huius fabellæ nemo Priscorum meminit, præter Ælianum, qui omnia ex Nicandro desumpsit. Immò apud eundem Nicandrum Ronsandrus quoq; hanc fabulam legisse videtur, dum sic cecinit. *Fabulæ narratio.* *Quis meminerit huius fabulæ.*

Non debuisset, Helena, pedibus illos calcans
Renes conquassare, sed perdere prolem.

Ad finem Ardoinus contemplans naturam huius venenosi anguis, ipsam esse in excessu calidam iudicauit; cum huius ictu orificia venarum, & meatus totius corporis iam facile aperiantur, vt inde sanguis veluti sudor egrediatur.

LOCVS.

HVNC Serpentem in arenis ægyptijs libenter diuagari inde colligitur; quo-
D niam Cęlius Rhodiginus monimentis mãdauit, quòd hemorrhous ideo Thonius à Nicandro fuit cognominatus, quia locis ægyptijs, quibus olim imperauit Thonis, summopere delectaretur. Immò in regionibus etiam Indicis versari non esse absurdum opinamur: cum Diodorus Siculus scriptum reliquerit, in eo tractu Indiæ, quò Alexander Porum persequens, exercitum traiecerat, magnam vim Serpentum stabulari, qui cum essent parui, varietate tamen corporum distinguebantur: etenim alij æreis virgis specie erant consimiles, alij densam, & hirsutam cristam arrigebant, & talis erat illorum vis morsus, vt percussis citissimam necem afferrent. Verùm si aliqui etiam leuiter lædebantur, grauissimo torquebantur dolore, & à toto corpore sanguineus quidam sudor dimanabat. Quapropter si huiusmodi Serpentes non erant hæmorrhoi, ijs tamen congeneres esse credebantur. Atsi particularem huius Serpentis sedem inuestigemus: scribebat Aelianus saxorum cauernas àb hac Serpentum specie summopere diligi, quod à Nicandro procul dubio desumpsit, qui in Theriacis de peculiari loco hæmorrhoi hos protulit versus, qui latino sermone sic sonat. *Li. 16. lect. Antiq. c. 9.* *Hic anguis cur Thonius dictus* *Lib. 9. de Anim. c. 43.*

Cui noſcenda ſit hic ſerpens hæmorrhois, audi,
Rimoſas colit illa petras ſibique aſpera tecta,
Et modicè pendens facit, inflexumq; cubile. E

SIGNA VENENI.

Signa allata à Galeno.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem percuſſos ad hæmorrhoo in hoc horrendum ſymptoma incidere pronunciauit: quòd ſanguis ab omnibus corporis partibus tanquam pluuia fluere videatur. Id poſtea eleganter expreſſum fuit à Lucano his verſibus.

Li. 9. pharſal.

Impreſsit dentes hæmorrhoïs aſpera Tullo
Magnanimo iuueni, miratorique Catonis,
Vtque ſolet pariter totis ſe effundere ſignis
Corycij preſſura croci: ſic omnia membra
Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine virus, F
Sanguis erant lacrymæ quæcumq; foramina nouit.
Humor, ab ijs largus manat cruor, ora redundant,
Et patulæ nares, ſudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis, totum eſt pro vulnere corpus.

Li. 9. de Anim. ca. 43.

Deinde Aelianus prædicto ſymptomati alia magis peculiaria addit ſigna: nimirum, quòd punctus cyanei coloris in vulnere oritur, patiens ſtomachi dolore corripitur, deinde oculorum caligine detinetur, & ſi quæ ſint in corpore patientis cicatrices recrudeſcunt; quæ omnia à Nicandro deſumpta eſſe videtur, quoniam in Theriacis ſic canit.

Protinus horrendos, vbi mordens intulit ictus,
Decolor accurrit ſpecies, quædamq; nigredo
Anxia corda dolent, gelidæ ſitis ingruit vndæ.
Quin & ſanguinei prima ſub nocte fluores
Ipſis proſiliunt è naribus, auribus, ore,
Veſicaq; ſimul, quæ ſunt in corpore plagæ G
Rumpuntur, quadamq; cutis fuligine marcet;
Ergo caue, in primiſq; ſuum ne fœmina virus
Inuomat: hæc quoniam diro quem preſſerit ore
Ignitas quæritur gingiuas, atque per ipſos
Erumpens vngues miro fluit impete ſanguis
Et malè olente madent fœdi putredine dentes.

Quare ex verbis Nicandri elicimus, quòd inter accidentia, quæ hæmorrhoi morſum concomitantur, primùm recenſetur color læſæ particulæ, quæ ad nigredinem vergens, calorem natiuum labefactatum, & à mala veneni qualitate ferè extinctum arguit. Deinde ſequitur dolor cordis, nempè ventriculi: cum Priſci os ſuperius ſtomachi cor appellauerint. Id non fuit ignotum Nicandro, dum verba faciens de aconito canebat.

Os vētriculi aliquādo cor nominatur.

Craſſantur circum præcordia ſumma grauique
Errore infeſtant morſus in corde moleſtos, H
Oreque ventriculi pariunt ſublata patenti,
Quod cor, ventriculi quidam cellamque vocarunt.

Oritur autem prædictus dolor ab exquiſito oris ventriculi ſenſu ob cæterarum partium anxietatem. Hoc ſymptoma, craſſante peſtilentia, obſeruatur, dum venenata qualitas prædictæ parti ſenſim communicatur. Quocirca ventriculus mirum in modum labefactatus ſuo fungi munere minimè poteſt: immò vomitus excitatur, & diarhea, retentricè inteſtinorum facultate debilitata, ſubſequitur. Item ſanguis à cæteris partibus funditur, dum à veneno retentrix membrorum facultas paulatim diſſoluitur, & diſſipatur. Tandem vulnera iam in patiente conſolidata recrudeſcunt ob nimiam veneni ſiccitatem: quemadmodum, æſtiuo tempore, vrgente inſigni ſiccitate, terram ſcindi, & rimas fieri contingit. Id autem eo potiſſimum in loco accidit, vbi antea terra diſrupta fuit.

Cauſa doloris ventriculi.

Cur sāguis manet ab omnib. partibus.

Præterea alia infinita ſuccedunt ſymptomata, vt difficultas reſpirationis, vocis priuatio

A uatio, & animi deliquium, quæ à nimia ſanguinis euacuatione originem ducere poſ- ſunt. Signa verò, quæ narrantur ab Auicenna, Alberto, & Olao magno, dum Afudius, ſeu Alfodius, & Sabrin mordent, ſunt hæc. Porri cutis effundunt ſanguinem, vomitus excitatur, venter ſoluitur, anguli oculorum in tumorem eleuantur, anhelitus impeditur, vrina difficilis redditur, dentes cadunt, & tandem interit æger, quæ ſigna à ſymptomatibus morſu hæmorrhoi genitis diſcrepare haudquaquã videntur. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem, ex prędictis omnibus concinnatũ quaſi epilogum aſſignat, dum inquit. In morſu hæmorrhoi color loci percuſſi fit cruentus, ex quo ab initio nihil, præter aquoſum quoddam, effluit, ventriculus dolore afficitur; deinde ſanguis non ſolum ex foraminibus morſus, ſed etiam ex naribus fluit: ſpirandi difficultas ſubſequitur, & ſi quæ in corpore obductæ fuerint cicatrices, recrudeſcunt. In morſu fœminæ, ſcilicet hæmorrhoidis, anguli oculorum, & radices vnguium ſanguinem fundunt: immò ſanguis ab omnibus corporis meatibus manat, & tandem dentes, putrefactis gingiuis, excidunt.

L.6.ca.58.

Signa morſus hæmorrhoidis.

B

MEDELA.

MORSVS hæmorrhoi, & dipſadis, nonnulli immedicabiles eſſe arbitrantur. Alij tamen ad communia ictus ſerpentum præſidia confugiunt: alij partem læſam prius ſcarificatam ferro candenti, inurunt: alij partẽ immediatè præcidunt; deinde cataplaſmatis validè attrahentibus vtuntur. Itaq; in hoc caſu prima facie præſcribenda ſunt medicamẽta, quæ ſanguinem vndequaq; implacabiliter dimanantem ſupprimere poſſint: nam Dioſcorides plagę imponit emplaſtrum ex folijs vitiũ coctis, & vnà cum melle tritis: poſtmodum portulacam cum polenta commendat, antequam vrina cruenta prodire incipiat. Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridẽ, C allium deuorandum, & vinum dilutum exhibet, vomitum prouocat, & theriacam præſcribit: vulnus aqua frigida abluit, & demùm regionem veſicæ ſpongijs calidis fouet. Paulus Ægineta caput hæmorrhoi crematum in vino potandum præbet: poſtmodum allium cum vino, & oleo, necnon vuas paſſas minimè improbat.

Quæ medicamẽta primo præſcribantur.

Lib.1.c.50

Auicennas, præter medicamenta præſcripta, In primis ſanguinem coercentia, vt farinam hordei cum vrtica, & albumine oui ſubactam memorat: deinde ſemen raphani cum vino, ſuccum papaueris, cum radice lilij cęleſtis, necnon emplaſtrum, cum farina hordei, arnogloſſa, & gallis ſummoperè extollit. Celſus tam in ictu Ceraſtis, quàm Hæmorrhoi, & Dipſadis, aſphodelum arefactum, ad fabæ ægyptiæ magnitudinem, tradit: tum trifolium, mentaſtrum, coſtum, caſſiam, & cinnamomum præſcribit. Plinius ſcriptis mandauit muſtum ſerpentibus, ſed præcipuè hęmorrhoidi, & ſalamandræ aduerſati: deinde vitellum oui in hoc caſu ſummoperè probat; quamuis Dioſcorides hanc virtutem albumini potiſſimum attribueret. Rurſus flores, & mora rubi, ex Plinio, huic morſui non vulgariter prodeſſe poſſunt. Demùm non eſt omittenda portulaca ſylueſtris, quàm nonnulli peplium vocant: hæc enim, ad mentem Plinij, ſagittarum venena retundit, & in cibo ſumpta, & ictibus ſuperpoſita, virus ſerpentum, ſed præcipuè hæmorrhoidum, & preſterum ſuperat. Si deſideratur herba, eius ſemen ſimili facultate præditum eſſe Plinius teſtificatur.

Medicamẽta ab Auicenna præſcripta.

Albuminis oui virtus.

D

DE SEPE. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

L.20.c.18.

CVM Ambroſius Pareus hunc Serpentem Hæmorrhoo perſimilem, & obliquè incedentem, pronunciauerit iuri conſonum eſſe iudicauimus huius beſtiæ hiſtoriam hoc in loco extare. Verùm hoc nomen inter vocabula ambigua eſt collocandum, nam in primis apud Heſychium, & Varinum leguntur σῆπες ζῶα ἑρπετὰ, ἢ ὄφεις nec præter rationem: quandoquidem Seps in lacertarum numero, & in Serpentum genere recenſetur. Nicander enim Sepa puſillo corpore, exiguis lacertis non diſſimilem eſſe ſtatuit; alibi verò inter mortiferos angues enumerauit. Ab hac ſententia Dioſcorides non recedens, poſt lacertas, Sepis, & corpore, & forma eis ſimilis meminit: deinde ab eodem Dioſcoride alibi inter genera viperarum Seps connumeratur, dum acetum mulſum aduerſus ictum huius Serpentis commendatur. De lacerta chalcidica, quæ etiam Seps cognominatur, plura legenda ſunt in hiſtoria Quadrupedum ouiparorum. Aelianus quoq; Sepis Serpentis meminit, & capite ſubſequenti idem nomen lacertæ chalcidicæ conuenire aſtruit: cum æreis quibuſdam virgis inſigniatur, & putredinem mordendo, ritu Sepis Serpentis, membro percuſſo afferat. Aliquin Seps à Nicandro pro quocumq; Serpente malefico vſurpatur, dum in Theriacis ſic canit.

Lib.2. — Lib.5. — L.1.cap.6. — L.9. c.54. F

Seps dicitur quilibet Serpens maleficus.

Præterea candens niue, & aſper vepribus othrys
Rufis reptilibus ſcatet, & caua vallis, & altæ
Acrigidæ, ſalebris rupes, nemoroſaq; ſaxa
Quà ſitibundus, & haud apparere colore
Viſus ſeps habitat ſeps ſemper concolor illi,
Qua ſub foſſa tenet tecta, atq; cubilia terræ. G

Doctiſſimus vir Greuinus, per Othrym Grçciæ montem, à Nicandro quoſcumq; mõtes à Serpentibus habitatos, & per vocabulum Sepis, omne Serpentum genus intelligi voluit. Itaq; nomen hoc conuenit Serpenti, de quo in præſentia diſſeritur, conuenit lacertæ chalcidicç, de qua ſuo loco actum fuit; item quibuſdam Inſectorum generibus; cum hæc omnia animantia ſepticã facultatem participent. Siquidem apud Arnoldũ, quoddam exiguũ apis genus ſeps nominatur, & apud Plinium quædam millipedæ ſpecies: ſcribebat enim è vermibus terrç quemdam eſſe piloſum, multis pedibus refertum arcuatim repentem, tactuq; ſe contrahentem oniſcon Græcis nuncupatum, aliud verò huius generis Inſecti eſt, quod non arcuatur, ſepa Græci, alij autem ſcolopendram minorem, & pernicioſam appellant.

Seps eſt lacertæ ſpecies.

Seps Inſecti genus.

Li.3.Epid. ſect.3. — Li.6.Epid. ſect.8. — Lib.9.

Inſuper apud Hippocratem Seps tuberculi peſtilentis nomen eſt, quia erodendo partem, maximam putredinem generet. Alibi quoq; puſtulam ſepa dictam memorat. Phanias etiam, vt citat Athenæus, hæc ſcribit. Κατὰ δὲ τὴν, αὐτοῦ τοῦ σπέρματος φύσιν, ὁ καλύμενος σὴψ, καὶ τὸ τοῦ ςαφυλίνου σπέρμα. Vnde aliqui colligunt nomen ſepis cuidam etiam plantæ competere poſſe. Aliter Seps, vel Sepes fœminini generis quodcũq; denotat obſtaculum, quod in agros, vel hortos ingreſſum prohibeat. Cæterùm, quia hoc animal non ſolùm Sepis, ſed etiam Sepedonis nomine decoratur, aduertendum eſt hanc etiam vocem æquiuocatione laborare; cum σηπεδὼν apud Græcos primum exponatur putredo, deinde Serpens, de quo in prçſentia agitur, quoniam partem dente percuſſam inſigni putredine afficiat. Quamuis Author Theſauri linguæ græcæ ſcripſerit σηπεδόνα eſſe lacertæ genus, ſed perperam: quandoquidem nomen Sepis tantummodo ad ſignificandam lacertam chalcidicam vſurpatur. Verùm quidem eſt, quòd Cælius Sepedones vlcera putreſcentia appellauit: imò apud Pollucem σηπεδὼν ſignificat vlcus os potiſſimum infeſtans; ita ut dentes, & oſſa interdum ſummoperè vexet. Deniq; Celſus apud Hippocratem σηπεδόνες cancros interpretatur. H

Seps vel Sepes fæminini generis quid denotet.

Sepedones vlcerũ ſpecies.

A

SYNONIMA, ET ETYMVM.

PETRVS Crinitus, in libro de honefta difciplina, reperiri tradit in veterum monimentis hæc nomina in numero fingulari vfurpata, fcilicet canes, plebes, & his fimilia, veluti etiam fepes animal apud Virgilium, annotante Aufonio: cum alioqui à Marco Tullio Cicerone Seps dicatur. Græcis σὴψ fæminini generis: quamuis fæpè fæpius à Theophrafto, & Nicãdro genere mafculino inflectatur. Scholiaftes Nicandri hunc Serpentem σῆπα nominari putat παρὰ τὸ σήπειν τοὺς πληγέντας (σήπω enim putrefactio exponitur) quoniam ab hoc animali pars percuffa illicò putrefiat. Vnde Ambrofius Pareus iure merito promulgauit hãc Feram tali nomine donari, quia morfu fubitã inferat putredinem. Itaq; Latini hunc Serpentem, ex Scaligero, non iniuria, Putriam indigitarunt. Aliter etiam hæc Fera σηπεδών, ideft Sepedon appellatur; & B quamuis Nicander diuerfis in locis Sepis, & Sepedonis meminerit: nihilominus Seps, & Sepedõ tanquam fynonima denotant illam Feram, cuius hiftoriam in præfentia examus: tum quia defcriptiones Sepis, & Sepedonis inter fe difcrepantes apud Nicandrum non inueniuntur; tum etiam, quia fymptomata morfus Sepis recitata ab Aetio conueniunt cum accidentibus ictus Sepedonis, quæ Nicander recenfuit. His addamus, quòd Plinius de alio Serpente, quàm de Spedone non differuit, & Diofcorides nifi de Sepe verba fecit.

Seps morfu fubitam infert putredinem.

Putria animal quod fit.

Seps, & Sepedo idem funt.

Aelianus quidem duo conftituit diftincta capita, in quorum altero de Sepe, & in altero de Sepedone pertractat: Verùm fi diligẽtius animalis vtriufq; colores ab Aeliano affignatos, & morfus fymptomata contemplemur; proculdubio eadem effe comperiemus, ex quibus omnibus Sepem, & Sepedonẽ vnum, & idem animal effe coniectamus. Præterquamquòd grauiffimi authores, vt Gefnerus, & Greuinus Sepe, & Sepedonẽ effe fynonima minimè dubitant. A veritate quidem alienum effe opinamur, quod Matthiolus, ex mente aliquorum recitauit; dum Sepa cum Cerafte eumdẽ Serpentem effe fcri- C ptis mãdarunt. Poftmodũ Selfir, & Helfir nomina funt arabica hunc Setpentẽ indicãtia: quoniam Auicennas de ferpente putrefaciente agens, prædictis nominibus vtitur. Spectaficus verò Sepedon Alberto effe perhibetur, vt notauit Gefnerus. Demùm Bellonius refert, quòd hodie in Grecia circumferuntur huiufmodi voces, Sapidi, & Sapiti, quæ à Sepe Antiquorum detortæ videntur, quibus Sepa, vel anguem illi congenerem defignare nituntur.

Nomina Arabica, & barbara Sepedonis.

DIFFERENTIÆ.

AD vnum, & idem genus Sepa, & Sepedonem reduci, aliqua tamen ratione inter fe diftingui multi voluerunt: quoniã ambo hi ferpentes partẽ morfu lefam infigni putredine vitiẽt; diftinctionẽ verò ratione coloris obferuarũt, nixi authoritati Scholiaftis Nicandri, qui Sepi vnicũ colorẽ coccinũ, Sepedoni autẽ diuerfos D colores affignat: imò in varios colores pro diuerfitate coloris loci, tranfmutari aftruit. Verumtamen ex verbis Nicandri conijciẽdum eft, ipfum noluiffe intelligere de colore Sepedonis, quem Scholiaftes expreffit; vt paulò inferius in defcriptione huius Serpẽtis differemus: quoniam ad mentem clariffimorum virorum Sepedonem à Sepe minimè difcrepare opinamur.

Scholiaftes Nicãdri feparat Sepedonẽ à Sepe ratione coloris.

Obferuamus quidem in iconibus huius animalis differentiam penès caudam; cum Pareus hunc ferpentem cum cauda obliqua ad inftar caudę fuis delineet. Aetius verò, ex Matthiolo, fimilem caudam non defcribit: quapropter ambas icones ante legentiũ oculos reprefentare libuit. Præterea Ariftoteles meminit cuiufdã pufilli anguis, quem aliqui facrũ vocãt, & cæteri Serpentes, etiã permagni eum vitant: hic quicquid momorderit, continuò putrefcere afferunt: quamobrem ad Sepedonis genus quodãmodo referendum effe videtur. Ariftoxenes, etiam ex Æliano, tradidit virum quendam nullo morfu, fed folo ferpentis tactu perijffe, & veftem patientis paulò poft putruiffe. Id indicat temperaturam illius Serpentis à natura Sepedonis non valdè difcrepaffe.

Differentia penès caudam.

Li. 8. de Anim. c. 7.

Seps

Sepis Serpentis effigies ad mētem Parei.

E

Seps Aetij ex Matthiolo.

DESCRIPTIO.

CVM Auicennas insolenti oratione Serpentem Selsir describit, ei caput latum, collum paruum, caudã breuem, & ventrem rotundum attribuit: deinde tergus lineis diuersi coloris variegatum cõsiderat. Aetius verò hoc animal longitudine duorũ cubitorum tardi incessus, capite amplo, ore acuto refertũ, & albis notis maculatum contemplatur. Pariter ex Volaterrano, Seps colorem, quem attigit, reddit, quatuor *Selsir Auicennæ.*

tuor

tuor recuruis dentibus armatur, & quem petit morſu, exanimat. Itaque præter caput, quod magnum eſt, paruus anguis quoad reliquum corpus poteſt nuncupari: quamobrem Lucanus aliquando paruum, & aliquando exiguum Serpentem appellauit. Renſnerus quoque in Paradiſo poetico meditans formam, & naturam huius Feræ ſic canit. E

Li.9.Pharſal.

Grande caput, breuior dum currit, cauda videtur
Sepedonis, tabem morſibus ille facit.

Omnes tamen authores deſcriptionem huius Serpentis à Nicandro poeta antiquiſſimo mutaſſe videntur, cuius carmina in latinum ſermonem translata ſunt hæc.

Iam quæ Sepedonis ſpecies ſit, qualeq; corpus
Accipe diuerſa tractum ratione figurat.
Quin etiam mutilæ nulla inſunt cornua fronti,
Et color hirſuti, qualem eſt ſpectare tapetis.
Grande caput, breuior, dum currit; cauda videtur:
Quam tamen obliquo maiorem tramite ducit.

Idcircò ex doctrina Nicandri colligendum eſt Serpentem hunc carere cornibus, & varijs coloribus, inſtar tapetis, ornatum incedere. Quamuis Scholiaſtes Græcus Nicandri hunc colorem coccineum interpretetur: cum tapetes multi hoc colore infecti cõſpiciantur. Nihilominus credendum eſt Nicandrum intelligere voluiſſe hunc Serpentem varijs coloribus inſtar tapetum, à natura fuiſſe decoratum: cum tapetia diuerſis coloribus picta, vt plurimum fabrefiant. F

Tapetũ color qualis eſſet.

L.1.de Venen.c.13.

At doctiſſimus Greuinus Sepis colorem pallidum eſſe autumat: propterea quod Athenæus, citans antiquiſſimum poetam, mulierem timidam tapetis colore eſſe ſcripſerit: nam pallor metum ſtatim concomitatur. Hincque antiquos tapetes pallido colore infectos fuiſſe credit; hancque opinionem à veritate alienam eſſe non arbitratur; quoniam Ætius, vt ſuperius annotatum fuit, hanc beſtiam multis notis albis reſperſam eſſe tradidit. Præterea Nicander in deſcriptione huius Serpentis admonet non facilè comprehẽdi poſſe longitudinem, vel breuitatem caudæ; cum illam, inſtar caudæ ſuis, intortam gerat. Aelianus autem, verſibus Nicandri perperam expoſitis, obliquitatem caudæ, toti corpori Serpentis attribuens, inceſſum obliquum huic animali aſſignauit. In eumdem errorem incidit Pauſanias, qui memorans interitum Ægypti Arcadiæ Regis à Sepe interfecti, hunc Serpentem minimè viperæ ſimilem, cinerei coloris, maculis variũ, lato capite, anguſta ceruice, aluo maiori, cauda breui, & obliquo inceſſu, inſtar cancri; qui greſſus Ceraſti etiam proprius eſſe perhibetur. Ex quibus Pauſaniæ verbis obliquitatem inceſſus huius animalis colligimus, quam Nicander ſoli caudæ animalis aſſignauit. Ideoque cum Nicander, in deſcribendis cunctis Serpentibus ſummam diligentiam adhibuerit, eius potius opinioni, quàm ſententiæ Pauſaniæ adhærendum eſſe exiſtimamus. G

L.15.c.8.

Greſſus huius Serpentis qualis.

NATVRA, ET LOCVS.

HOC animal à natura tam validum ſibi comparauit virus, vt morſu illud imprimens, patientem illicò tabe deſtruat. Et licèt, quoad molẽ corpoream, parua ſit Fera, ingens tamen quoad vim veneficam poterit appellari Id præſtirit Baptiſta Mantuanus, quando cecinit. H

Venenũ Sepis quale.

Mole breuis Seps peſte ingens, nec viſcera tantùm,
Sed ſimul oſſa vorans.

Quamobrem Iſidorus optimo iure hanc beſtiam tabificam aſpidem indigitauit: cum morſibus hominem ſtatim conſumat; itaut totus in ore Serpentis liquefiat. Optima igitur de cauſa Lucanus de hac Fera ſic canebat.

Tabifica aſpis qualis Serpens.

Oſſaq; diſſoluens cum corpore tabificus Seps.

Auicennas autem de temperatura Selfiris ſermonem habens, venenoſam, & valde calidam eſſe ſtatuit: hac de cauſa Georgius Pictorius, & ipſe calidum huius Serpentis meditans temperamentũ, iniurias hyemis ab ipſo non formidari canebat hunc in modum.

Hic

A *Hic hyemis calidus frigora nulla timet.*

Quòd autem naturalem gressum obliquum instar Cerastis habeat, vt Pausanias in Arcadicis recitauit, in præsenti non disputabimus: cum superius nostram sententiam retulerimus: regiones tantummodo, quas libenter incolit hæc Fera, manifestabimus. Auicennas igitur loquens de Serpente Selfir putrefaciente, in Regionibus Assem, nimirum Syriæ stabulari tradidit. His addamus, quod étiam in Peloponesi Regione, & potissimum in Arcadia diuagatur: cum in historijs Pausaniæ legerimus Ægyptum Elati filium, & Arcadiæ Regem incautum ab hoc animali confectum fuisse. *Gressus qualis sit huius Feræ Loca libenter habitata ab hoc Serpente.*

SIGNA VENENI.

B MORSVM huius Serpentis, ex Auicennam, apostema acerbissimo iunctum dolori cõcomitatur: deinde capillorum defluuium, & putrefactio totius corporis sequitur. Verùm, ad mentem Aetij, primũ ex vulnere manifestus sanguis, & paulò post sanies graueolens dimanat: tumor, & dolor consequitur: partes putrefactæ dealbantur, & totum corpus vitiligine affectum esse videtur. Hæc signa ex Nicandro proculdubiò desumpta fuisse, infrascripta carmina docent, quę sunt huius tenoris.

Quod fit ab hoc vulnus, magnos nocuosq; dolores
Excitat, interimens, quia fundit, & ipse venenum,
Quo sata marcentes tabes depascitur artus;
Indeq; siccata resolutus pelle capillus
Spargitur, & volitans candentis pupus acanthæ
Præterea fædum turpi vitiligine corpus,
Et veluti vrenti maculas à Sole videre est.

Itaq; inter symptomata huius morsus à Nicãdro recitata primùm reponitur dolor vehementissimus propter qualitatem veneni maximè putrefacientis. Post nodum pili C defluunt; quoniam virus non solum per intimas, sed etiam per extimas disseminatum partes, pilorum radices corrodit, atq; corrumpit; indeq; totam occupans cutim, illam subalbam reddit; quod vitium à Græcis ἀλφος, & à Latinis vitiligo appellatur. Præter hæc symptomata, Aetius postea addebat sanguinẽ primò à vulnere manantem, quod signum omnibus ictibus venenosis commune est: quamuis paulò post sanies tetri odoris fluat ob insignem putredinem, quæ breui temporis tractu, vniuersum corpus ita occupat, vt tota caro putrida reddita absumatur. Id diligentissimè expressit Lucanus, quando cecinit. *Cur pili cadãt in morsu huius serpentis.* *L. 9. Pharsal.*

Mors erat ante oculos, miseriq; in crure Sabelli
Seps stetit exiguus, quem flexo dente tenacem
Auulsitq; manu, piloq; affixit arenis
Parua modo Serpens, sed qua non vlla cruenta
Tantum mortis habet; nam plagæ proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiaq; ossa retexit;
D *Iamq; sinu laxo nudum est sine corpore vulnus*
Membra natant saniæ, suræ fluxere, sine vllo
Tegmine poples erat, femorum quoq; musculus omnis
Liquitur, & nigra distillant inguina tabe,
Dissiluit stringens vterum membrana, fluuntq;
Viscera, nec quantum toto de corpore debet
Effluit in terras, sæuum sed membra venenum
Decoquit; in minimum mors contrahit omnia virus
Vincula neruorum, & laterum contexta, cauumq;
Pectus, & abstrusum fibris vitalibus omne
Quicquid homo est, aperit pestis, natura profanæ
Morte patet; manant humeri, fortesq; lacerti,
Colla, caputq; fluunt: calido non ocyus Austro
Nix resoluta cadit, nec solem cera sequetur.

Parua

Parua loquor, corpus ſanie ſtillaſſe per vſtum
Hoc & flamma poteſt, ſed quis rogus abſtulit oſſa;
Hæc quoq; diſcedunt putreſq; ſecuta medullas
Nulla manere ſinunt rapidi veſtigia vati
Cinypheas inter peſtes tibi palma nocendi eſt;
Eripiunt omnes animam, tu ſola cadauer.

Præterea quando à Nicandro in Theriacis σὴψ δίψιος fuit appellatus: Scholiaſtes græcus addit id fortè à Nicandro fuiſſe ſcriptum, quoniam ξηρὸς, ἢ ποιῶν δίψαν τοῖς δακνομένοις, vel ob ariditatem, vel quia percuſſis ſitim afferat. Quod vtrum verum ſit necne, liquidò non conſtat: omnibus quidem eſt manifeſtum, ob veneni malignitatem, ſpiritus non ſolùm diſſipati, ſed totum etiam corpus, tanquam ab igne conſumi, quod non modò à veneno huius Feræ, ſed ab omni quoq; putredinis genere, materiæ venenoſæ coniunćto oriri poteſt. Id in peſtilentia frequentes pluuias concomitãte obſeruatum fuit: tunc enim particula bubone peſtilenti, vel anthrace occupata, tanta putredine afficitur, vt totum membrum vnà cum vita abſumatur, & pereat. Id Hippocrates poſt F annum pluuioſum accidiſſe recitauit.

Veneni malignitas qualis.

L. 3. Epid.

MEDELA.

MORSIBVS Sepis, vt voluit Dioſcorides, non ſolum portulaca, & acetum mulſum proſunt, ſed etiam meconium, & ixia medentur. Auicennas verò præſidia ićtibus viperarum conuenientia commendat, deinde ſymptomatibus occurrendum eſſe aſſerit. Plinius corticem, & baccas lauri, in Serpentum veneno profligando, ſed potiſſimum in morſu Sepis, Dipſadis, & viperæ adhibet: item oximel aduerſus eiuſdem Sepis ićtus præſcribit: immò ſalſamentorum nempè piſcium ſalſorũ cibus ab ipſo probatur, dummodo à patiente ſumptus, ſubinde veſperi vomitu reijciatur; quandoquidem percuſſus à Chalcide, Ceraſte, & Sepe, ſummopere adiuuatur. G Aetius in hoc caſu confugit ad illa remedia, quæ ab eodem in morſu viperæ, ceraſtis, & ammodytis probata fuerunt: præterea portulaca, & vinum myrtites laudatur: item ſpongiam aceto calido imbutum morſui applicat, nec non butyro, cũ melle mixto læſam particulam linit, & paleas exuſtas imponit. Demùm ex Pareo, ijs omnibus antidotis vtendum eſt, quibus vipereum venenum ſuperatur.

Salſamenta venenis reſiſtunt.

Aetij remedia.

DE ASPIDE. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Aſpidis mentio ſæpius facta fuerit: Iſidorus enim ſepa tabificam Aſpidem appellauit; deinde ex nonnullorum H ſententia, vt inferius adnotabimus, non ſolum ſeps, de qua ſuperius egimus, ſed etiam hæmorrhous, & alij huius generis ſerpentes, venefica vi celerem interitum afferrentes, ad Aſpidẽ tanquam ad proprium genus (quamuis perperam) reducuntur. Quocirca hoc caput hiſtoriæ Aſpidis deſtinauimus. Verùm ne ambiguitas nominis huius Feræ lectores in errorem inducat, aduertendum eſt, quod ἀσπὶς, nempè aſpis, apud Græcos propriè ſcutum rotundum, & in longitudinem minimè extenſum ſignificat: ideoq; Euſtathius hoc nomen ab α particula priuatiua, & verbo σπίζω nimirum extendo deriuat; quoniam hoc ſcuti genus artifex ad ſpeciem rotundæ, & non oblongæ figuræ fabrefecerit. Scholiaſtes verò Ariſtophanis nomen Aſpidis nempè ſcuti ab aſpide animali deducit; quãdoquidem hoc animal inſtinctu quodam naturali ductum in orbes multos, ità conuolutum dormit, ſcutum rotundum repræſentet. Alioquin Aſpis inſula in Mari Lycio à Plinio memoratur. Item Aſpis eſt Promontorium ad formam clypei à natura fabrefactum,

Ambiguitas nominis eſt tollenda.

Aſpis ſcutum ſignificat.

Aſpis Inſula.

Li. 5. c. 13.

A factum, Africæ litora opacans, cum vrbe eiuſdem nominis, quæ Latinis clypea nuncupatur. Huius etiam meminit Silius Italicus hoc verſu.

In clypei ſpeciem curuatis turribus Aſpis.

Coſura etiam inſula ante Aſpidem ſita, Carthaginenſem vrbem, quam clypeam vocant, à Strabone celebratur. *Aſpis vrbs. Lib. 5.*

SYNONIMA, ET ETYMVM.

ASPIS, vt ex ſcriptis Iſidori colligere poſſumus, nomen proprium ab aſpergendo ſortita eſt: propterea quòd venenum quodammodo morſu aſpergat. Quamuis, ſecundùm Arnoldum, ab aſperitate cutis cognominetur. Alij nixi Auicennæ authoritati ab aſpiciendo, aſpidem indigitarunt: cum Auicennas ſcriptum relinquerit, quòd aſpides acutiſſimo intuerentur lumine, niſi eorum oculi à quibuſdam carũculis comprimentibus impedirentur. Alij nomen huius animalis ab aſpide, nimirum à clypeo deriuant, quoniam hæc Fera inſtinctu quodã naturali ducta, ſtatim atq; aliquem ſenſerit ſtrepitum, ſomno excuſſo, ſe ſe in orbem contrahit, atque ex medijs ſpiris terribile caput attollens, aſpidem, nempe rotundi clypei formam exhibet. Verùm ſi rem accuratè perpendamus, ἀσπὶς eſt nomen græcum, à Latinis tamen vſurpatum, vnde Scholiaſtes Ariſtophanis dici exiſtimat ἀπὸ τοῦ, α, ἐπιτατικοῦ μορίου, καὶ τοῦ σπίζω τὸ ἐκτείνω, διὰ τὸ ὀξὺν αὐτοῦ συριγμὸς, ἢ διὰ τὸ τῶν σωματος αὐτοῦ μῆκος. nimirum ab, α, particula intenſiua, & verbo σπίζω, quod extendere ſignificat, propter acutum ipſius ſibilum, aut propter eius corporis longitudinem. Cæterùm hæc Fera à doctiſſimo Quatramio Maraſſus, & vipera nominatur, cum ritu viperarum catulos pariat. Alioquin ratione loci, Serpens Niliaca, & Aegyptia propriè dicitur, ideoq; ſecundùm Ouidium, Serpens vocatur peregrina: cum Ægyptio tantum ſit peculiaris. canit enim Poeta hunc in modum, quando de myſterijs Iſiacis verba facit. *Vera huius animalis etymologia. Maraſſus, & vipera dicitur. Lib. 9. Metam. Serpens peregrina qualis.*

C *Plenaq; ſomniferis Serpens peregrina venenis.*

Hanc etiam ob cauſam, Propertius appellauit aſpidem ſacrum Colubrum, quoniam in ſimulacris Iſidis adhiberetur, ſic enim canit. *Lib. 2.*

Brachia ſpectaui ſacris admorſa colubris.

Si nomen hæbraicum aſpidis inquiramus: legemus in textu hæbraico Deuteronomij. Pethen, quam vocem pro aſpide interpretantur: pariter apud Pſalmographum in codice hæbraico; vox Akſchuh, à multis aſpis, vel ſpecies aſpidis exponitur: propterea quidam hanc aſpidem ptyadem eſſe aſſeuerant. Item apud Eſaiam, & Ieremiam, vocem Zipheoni, Interpretes aſpidem, vel Regulum vertunt. Albertus, ex Auicenna, aſpidem reddit Haſyos; qnamuis alij Haſcos ſcribant. Similiter apud Albertum, Arunducus Serpens fortè erit aſpis chelidonia dicta, quæ ab eodem hirundo nuncupatur: cum Athaes Aſpis ſit diuerſis inſignita coloribus. Italicè dicitur Aſpide. Bononienſibus Magaraſſo, loquendo tamen de aſpide noſtrate. Hiſpanicè Biuora, Gallicè Vn aſpic. Germanicè Ein ſchlang gennant. *Cap. 2. Pſa. 140. Cap. 59. Cap. 8. Nomina Hæbraica, & Arabica Aſpidis.*

D *Species Aſpidis ex Solino.*

DIFFERENTIÆ.

ÆLIANVS monimentis mandauit aſpidum genus in ſexdecim ſpecies ab Aegyptijs diſtribui ſolere: ſed poſtea quæ, & qualesnam ſint huiuſmodi differentiæ, non explicauit. Solinus & ipſe plures, diuerſaſq; huiuſmodi animalis ſpecies (quamuis perperàm) conſtituit. Etenim Dipſadem inter ſpecies aſpidis collocat; cum tamen Dioſcorides, Lucanus, & alij authores non proletarij Serpentem Dipſadem ab aſpide valdè diſcrepantem eſſe ſtatuant. Lucanus enim ſic canit.

——— Stabant in margine ſiccæ,
Aſpides, in medijs ſitiebant Dipſades vndis.

Ideoq; colligendum eſt ex verbis Lucani, inter aſpidem, & Dipſadem maximam cade-

re differentiam: quandoquidem ex illius ſententia, altera ſpecies terreſtris, altera aqua- E
tilis eſſe perhibetur: neq; officit Galeni, & Aetij opinio, qui triplicem aſpidum conſti-
tuentes ſpeciem, vnam terreſtrem nominant; cùm illo in loco, terreſtris, non ad dif-

Differentia aſpidũ terreſtris, & aquatilis non admittitur.

ferentiam aquatilis nuncupatur, ſed dicitur aſpis terreſtris, quia in locis mediterraneis
verſetur: cum alia ſpecies chelidonia dicta circa ripas Nili libenter ſtabuletur. Præte-
rea Solinum ſecutus Iſidorus nõ ſolum hæmorrhoum ad genus aſpidum reducit, ſed et-
iam Preſterem, & Sepa aſpidem tabificam appellat. Immò prædicti authores ab effectu
nocendi, has ſpecies inter ſe diſcriminant: propterea quòd Dipſadem ſiti, & Hypnalem
ſomnô interimere aſſerunt; quoniam Hypnalem ſpeciem aſpidis ſomno necantis eſſe
arbitrantur: cum tamen hæc vox (hypnalis) non ſpeciem, ſed epitheton aſpidis denotet.

Hypnalis an ſit ſpecies aſpidis

Licèt apud Lexicographos græcos legatur ὑπναλη ſpecies aſpidis ſomno necãtis. Alber-
tus meminit hippupici, additq; eſſe illam aſpidis ſpeciem, cuius morſu ſuauis ſequitur
interitus. At Nicolaus Leonicenus hippupicem pro hypnali intelligendum eſſe tra-
didit.

Alij, ratione coloris, has Feras inter ſe diſtinguunt. Pauſanias atro colore, & Olaus F

L. 14. Hierogl.

Magnus cinereo aſpides refertas eſſe narrant. Cæterùm non modo nigras, & cinereas,
ſed fuluas quoq; in agro Bellunenſi Pierius ſe conſpicatum fuiſſe teſtatur. Inſuper alij
aſpidi chelidoniæ colorem hirundinis, Ptyadi cinereum, & viridem aſſignant. Demùm

Colores aſpidum quales eſſe debeant.

aſpidi terreſtri, vt plurimùm, colorem cineris attribuunt, quamuis ſubuirides etiam re-
periantur. Nicander quoq;, qui vnam tantùm agnouit aſpidem, in colore variam con-
ſtituit, dum aſpidem cineream, luteam, fuliginoſam, & nigram eſſe promulgat.

Strabo, ratione magnitudinis, duas ægyptiarum aſpidum differentias eſſe aſtruit:
nam alteram ſpithamæ duodecim digitorum longitudinem continentis eſſe, hancque
breuiorem, & morſu ὀξιθανατωτέραν nempè feraliorem eſſe fatetur, hæc ſpecies cum

Aſpis chelidonia, cuius ſit longitudinis.

aſpide chelidonia Aetij conuenire videtur: ſiquidem prædictam longitudinem non ex-
cedit, & celerem percuſſis interitum affert. Deinde Strabo alteri ſpeciei ὀργυαν men-
ſuram inter ambas manus extenſas contentam aſſignat; vlnam Latini dicunt. Quare
hæc aſpidis ſpecies, vel ad cherſæam, vel ad ptyadem referetur: nam Strabo, cum duas
tantùm huius Serpentis ſpecies agnouerit, pryadas cum cherſæis confundere videtur. G

Aſpis Nicandri, cuius ſit magnitudinis.

Nicander verò, quoad magnitudinem, vnam tantummodo aſpidem agnouit, cui μῆκος
ὀργυῆ πετριθον tribuit. Quocirca mirum non videbitur, ſi nonnulli authores, Feras hu-
ius generis quinq; cubitorum obſeruauerint.

In quadam etiam Ciuitate Cypri, vaſti ſerpentes (Cuſſi dicti) verſantur, qui aſpides
perperam cognominantur: carent enim illis conditionibus, & notis, quæ in legitimis

L. 5. Nauig. cap. 21.

aſpidibus obſeruantur. Immò in Calecuth etiam, authore Ludouico Romano, magni
angues diuagantur, inter quos ſunt, qui ad illius mentem, magnitudine aſpidem repræ-
ſentant: modò ambigimus, an veræ aſpides eſſe poſſint. Si confugiamus ad Dioſcori-
dem, is vnam tantùm aſpidem deſcribit: étenim quas hodie vulgus nuncupat aſpides
nullis ferè gaudent notis, quas Priſci ſuis aſpidibus attribuebant; anteriorem enim

Lib. 3. ob. c. 51.

partem erigebant, & collo erant tumido, quemadmodum in tabula Iſidis pingebantur.
Bellonius conſpicatus eſt apud Brutios in Italia, ſerpentem, habentem in fronte cal-

Cap. 8.

lum inſtar tuberculi, huncque aſpidem veterum eſſe exiſtimauit. Galenus autem in li-

Species aſpidum ſecundum Galenum ſunt tres.

bro de theriaca ad Piſonem, tria aſpidum genera aſſignat: cum quædam apud eumdem H
χερσαια, quidam χελιδωνια, & quædam πτυάδες cognominentur. Primitus χερσαῖος
Græcis exponitur terreſtris, ideoq; ſic nuncupatur illa ſpecies aſpidis, quæ loca incolit
mediterranea. Item χελιδὼν hirundinem ſignificat; quare quædam aſpis colorem hi-
rundinis æmulans chelidonia nominatur. Demùm quoniam πτύω eſt verbum græcum,

Etymũ nominum ſpecierum aſpidis.

quod ſpuere ſignificat, hinc πτυας ſputatrix exponitur, eſtq; ſpecies quædam aſpidis ab
inſpuendo veneno ita nuncupata. Et quamuis Ammianus quamdam aſpidis ſpeciem
aquatilem conſtituere videatur, dum inquit. *Quas omnes ſerpentes magnitudine, & de-
core aſpis facilè ſupereminens, nunquam ſponte ſua fluenta egreditur Nili.* Nihilominus hic

L. 20. c. 2.

author fortè per flumen Nili, regionem Aegypti, quam alluit Nilus, intelligere voluit:
nam ſi aſpidem in vndis Nili morantem intellexiſſet, à veritate valde declinaſſet: cum

L. 13. c. 10

alij authores ſuperiùs memorati, terrarum, & non aquæ incolam aſpidem eſſe ſtatuant.
Aetius prædictis nixus fundamentis retulit apud Ferarum ſcriptores, tres aſpidum
differentias obſeruari, nimirum terreſtres, in mediteraneis commorantes locis, cheli-

do-

A donias circa Nili ripas latibulantes,& ptyades,quæ ſputo venenato animalia inficiunt. Terreſtres maiores prædicat,cum longitudinem quinq; cubitorum æquent,chelidonias colore nigro, & albo refertas delineat: ptyades verò cinereo colore,viridiq; ad aureum declinante conſperſas deſcribit.

Ponzettus quoq; aſpidem primò ſiccam,& longiorem,necnon oculos, inſtar accenſi carbonis, micantes habentem exhibet: deinde aliam caput eleuantem, & conſtrictis dentibus ſputum venenoſum eiaculantem: tertiam hirundinem ob coloris ſimilitudinem, cognominat. Harum igitur ſpecierum icones, ad mentem Geruini, ante oculos legentium repræſentare non piguit.His addere etiam libuit duas aſpidum icones,quarum altera alio nomine parua vipera vocatur, eſtque coloris ferruginei, altera verò colore ſubuiridi maculoſo eſt inſignita,& interdum in noſtris etiam regionibus reperitur, vulgoque *aſpido tormento* appellatur; quoniam morſu forſitan tormentum,& cruciamẽtum, non autem interitum hominibus afferat.

Tres aſpidũ ſpecies deſcribuntur.

Aſpido tormento qualis.

Legimus in hiſtorijs,apud Chiribrchenſes diuagari aſpides caudæ aculeo ferientes:
B immò caudæ cuſpide ab Incolis ſagittæ imbuuntur, vt vulnerando lethaliter feriant. Villa quædam Bononienſis ſecus valles ſita, & *Malalbergo* nominata ſcatet copia aſpidum varijs decoratarum coloribus:*Magaraſsi* vulgò dicuntur,qui dentibus vulnerant, & oblongo caudę aculeo ferire nituntur. Villici ab his ſaucij partem tumefactam ligant, deinde leuibus adihbitis præſidijs tridui ſpatio liberantur. Quamobrem hæ aſpidum ſpecies cum aſpidibus ægyptiacis minimè conuenire dicuntur: quemadmodum ſuperius etiam adnotauimus.

Aſpides noſtrates vbi.

DESCRIPTIO.

GLOSSA in vigeſimum caput Iob, aſpidem paruum eſſe Serpentem, viperaque prolixiori corpore diuulgat. Belluacenſis hanc Feram cæruleo colore exorna-
C tam deſcribit; eique dentes longos, & extra labia exporrectos, ad inſtar dentium apri, aſſignat. Plinius in hoc Serpente duos dentes in parte ſuperiori, dextra, læuaq; more tenuis fiſtulæ perforatos, venenumq; ritu aculei ſcorpionum, infundentes perpendit. Agricola in libro de Animalibus ſubterraneis duo in hac Fera, nempè tetrũ odorem, necnon longitudinem,& craſſitudinem mediocris anguillæ meditatur.Quamuis, vt notat Edoardus Vuotonus, longitudo horum animalium interdum ſit orgyiæ, nempè ſenum pedum, & latitudo, quanta eſt venabuli, quo venatores ad tauros, leoneſq; conficiendos vti ſolent. Aelianus, prolixiori oratione,aſpidis deſcriptionem ante mentis oculos repræſentare conatur, dum hoc animal ſquamis rubentibus horrere, tractibus tardis incedere, ſomniculoſis oculis innuere,geminas carunculas callo valdè ſimiles in fronte gerere, ceruice ſqualida turgere, & in obuios, aut viatores anhelando virus ab ore emittere aſſeuerat.

Lib. 11.

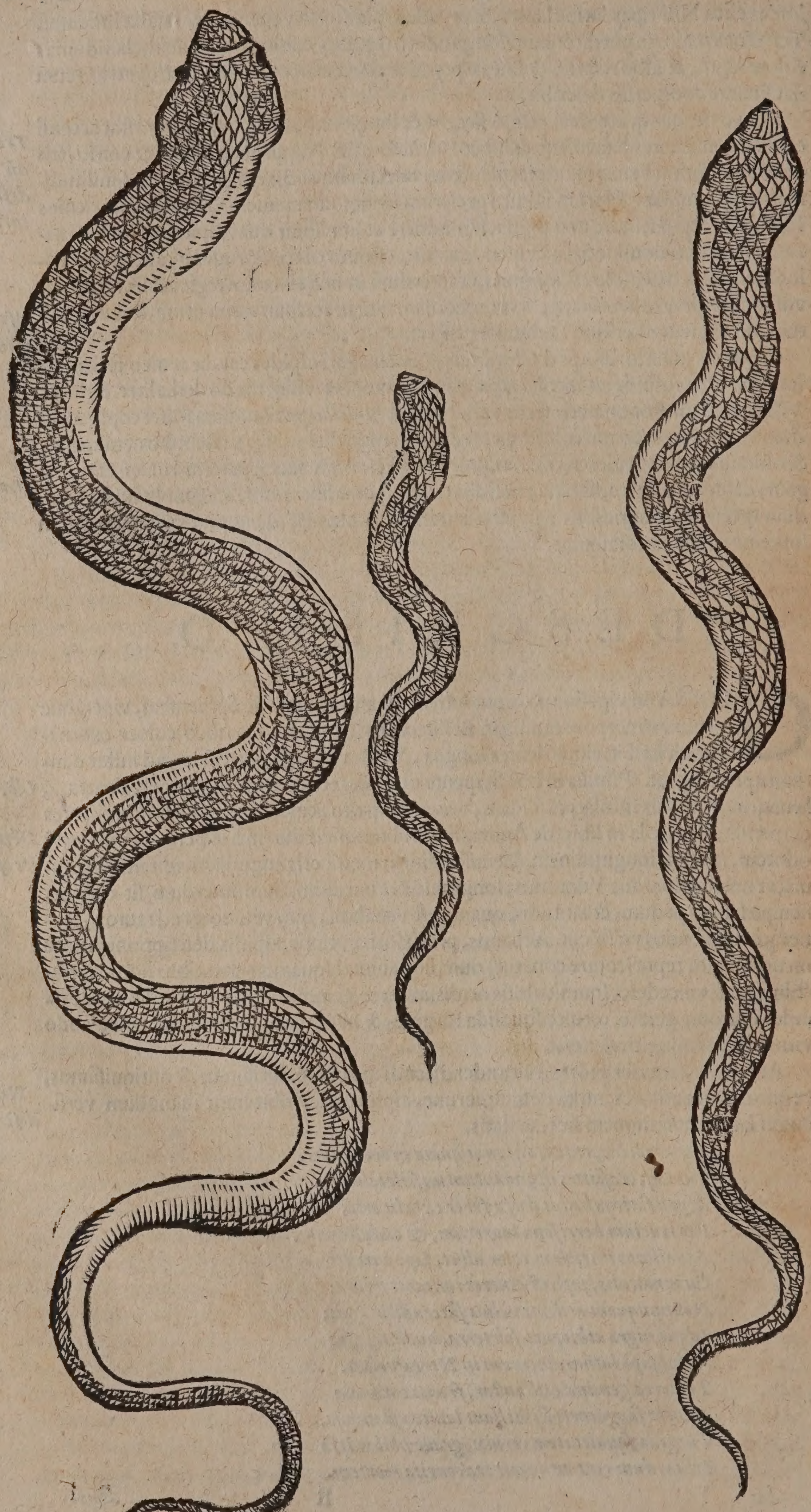
Dẽtes quales ſint.

At inter cæteros ſcriptores,Nicander dicendi maieſtate clariſſimus,& antiquiſſimus, ex quo cæteri authores multa deſumpſerunt, aſpidem deſcribit hunc in modum verſi-
D bus in latinum ſermonem ſic translatis.

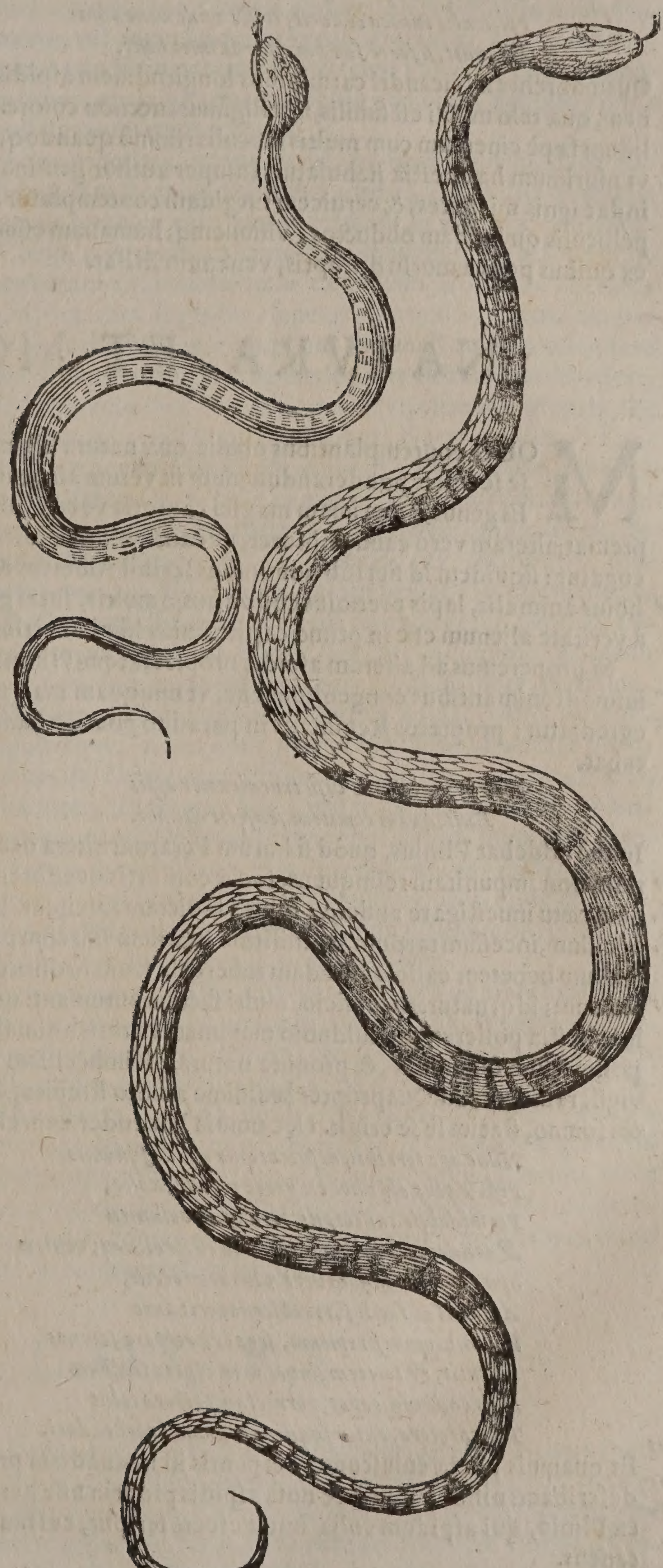
Nicandri deſcriptio.

Tam procera, extenſa queunt quàm brachia duci,
Tantaq; craſsities eſt, quantum miſsile telum,
Quod faciens haſtas docta faber expolit arte;
Pro trucium horriſona taurorum, & cæde leonum.
Squallidus interdum color albet, ſæpè virenti
Cum maculis, ſæpè eſt cineres imitante figura;
Nonnunquam ardenti veluti ſuccenditur igne;
Idque nigra æthiopum ſub terra, quale refuſus
Nilus ſæpè lutum, vicinum in Nerea voluit.
Præterea geminæ calli inſtar, fronte carunclæ
Hærent ſanguineis ſcintillant lamina flammis,
Turgida ſqualet item ceruix, graue ſibilat ipſa
Beſtia, dum certam vomit ira concita mortem.

 Aſpidis tres differentiæ cherſæa nempè terreſtris chelidonia, ideſt hirundinaria, & Ptyas ſcilicet ſpuens.

A Aspidis species colore ferrugineo, vipera parua vulgo dicta.

B

C

Aspidis alia species colore subuiridi maculoso.

D

Quatuor hinc intra maxilla concaua dentes
Radices fixere suas, quos iuncta quibusdam
Pelliculis tunica obducit, triste vnde venenum
Effundit, si fortè suo hæc approximet hosti.

Quamobrem ex Nicandri carminibus longitudinem aspidis vnius vlnæ, & crassitudinem, quæ telo missili est similis, intelligimus; necnon colorem animalis aliquãdo squalidum sæpè cinereum cum multis maculis: immò quandoq; instar coloris Soli, in quo vt plurimum hæc bestia stabulatur. Insuper author gemina tubercula in fronte, oculos instar ignis micantes, & ceruicem turgidam contemplatur. Tandem quatuor dentes pelliculis quibusdam obductos, visionemq; humanam effugientes huic Feræ assignat, ex quibus postea morsu disruptis, venenum stillat.

Tubercula aspidũ vbi.

NATVRA, ET MORES.

MODO contemplantibus omnia, quæ natura his animantibus ingenuis, primò se se offert ponderandum; num sit verum assertum Isidori, quòd hoc animalis genus, ad primam magici cautoris vocem, alteram aurium ad terram premat, alteram verò cauda obturet, ne cantionibus auditis, ad excantantẽ confugere cogatur: siquidem id fieri ab hominibus scribit Albertus Magnus, quoniam in capite huius animalis, lapis pretiosus custoditus, à multis, lucri gratia, expetitur. Hoc autem à veritate alienum esse in primo capite huius libri vbertim docuimus.

L.11.Orig. *Li.25.de An.*

Si properemus ad alteram aspidis proprietatem; Plinius diuulgauit id à natura huiusmodi animantibus congenitum esse, vt nunquam mas, nisi comitè fæmina, à specu egrediatur: propterea Reusnerus in paradiso poetico hanc proprietatem sic decantabat.

Alia proprietas aspidis.

Non prius è fouea visu truculentior aspis
Exit, quàm comitem senserit esse sibi.

Immò addebat Plinius, quòd si harum Ferarum altera occidatur, tunc superstes iniuriam non impunitam relinquens, sociæ consortis occisorem in numeroso etiam hominũ cætu inuestigare audet, vt illius vindictam suscipiat. Præterea aspides visum imbecillum, incessum tardum, & auditum subtilem sibi compararunt. Visum horum animalium hebetem callosa quædam tubercula fronti adhærentia, oculosq; comprimẽtia reddunt; idq; naturæ beneficio, multi factum autumant: quoniam si visionis acumine hæc bestia polleret, proculdubio maximam cæteris animalibus noxã esset allatura. At postmodum ingeniosa, & prouida natura, ob imbecillam visionem, hanc Feram aure vigili remunerauit. Quapropter læuissimo audito strepitu, quasi à quodam expergefacta somno, statim se se erigit. Hęc omnia Nicander expressit hunc in modum.

Visus imbecillus aspidũ, & cur.

Auditus qualis.

Nunc age terribilem squentibus aspida squamis
Pestile plus alijs hoc ex grege reptile, nosce,
Formidabile cui corpus, tardumq; volumen
Quandoquidem transuersa via est, prolixaq; ventris
Spira, veternosiq; niuere videntur ocelli,
At simul ac facili fortè obseruauerit aure
Vel minimum strepitum, segnes è corpore somnos
Excutit, & teretem sinuat mox aspera tractum
Horrendumq; caput, porrectaq; pectora tollit
Tam procera, extensa queunt, quam brachia duci.

Et quamuis poetæ cuiuscumq; Serpentis in iracundiam præcipitis tumidum collum describant: nihilominus hæc nota aspidis propria esse perhibetur. Id colligendum est ex Plinio, qui aspidum colla intumescere scripsit, cui fauet Lucanus hunc in modum canens.

Ira huius Serpentis. *Li. 9. pharsaliæ.*

Aspida somniferam tumida ceruice leuauit.

Itaq; aspides duabus potissimum proprietatibus gaudere dicũtur, quibus alij Serpentes carent: cum ceruix horum animalium latè tumescat, & eorum venenum vnà cum

sapore

A ſopore artus patientis occupat. Scribebat Dioſcorides, quòd virus Aſpidis, & Baſiliſci more taurini ſanguinis, in arterijs vulneratorum, ſanguine cogit. His addit Volaterranus à pũctura aſpidis ranam depaſti vulnus immedicabile ſeri: propterea, ex Arnoldo, percuſſi ab aſpide, duarum, vel trium horarum ſpatio intereunt. Nec præter rationem: quandoquidem Ioannes de Vigo narrabat (referente Pareo) ſe Florentię nouiſſe circulatorum, qui vt melius propria pharmaca populo venderet, digitum aſpidi mordendum porrexit, & poſt horas quatuor interijt. *Vulnus aſpidis quando lethalius.*

Habent præterea aſpides hoc peculiare, vt mordendo tumorem non indicant: deinde (cũ dentibus adeò exilibus, & mẽbranula tectis ſint præditi, vt à multis dentibus, carere credantur) tam exiguum foramen vulnerando formant, vt viſionem penè effugiat. Hac de cauſa multi Cleopatræ interitum cognitu difficilem fuiſſe arbitrantur, quæ morſu aſpidis vitam terminauit; quemadmodum ex Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem colligendum eſt. Nam cum Auguſtus, ſuperato Antonio, viuam Cleopatram tanquam fœminam præſtantiſſimam in triumphum ducens Romanis oſtendere *Interitus Cleopatræ qualis.* *Cap.6.*
B decreuiſſet, ſtudioſus ſeruandam curauit. At illa malens Regina ex humanis decedere, quàm captiua Romanis eſſe ſpectaculo, hoc Serpentis genus, vt, citra ſuſpitionem, ſibi inferret mortem, elegit. Duabus igitur fidiſſimis mulieribus, Naera ſcilicet, & Carmione indies operam ſuã Reginæ præſtantibus iuſſit aſpidem vuis, ficubuſq; contectã ad fallẽdos cuſtodes in calatho deferri. Itaq; facto in prædictis fœminis periculo, num Serpens illicò perimeret; vnde ſtatim atq; Cleopatra illa exanimes conſpicata eſt, eodemmet animali ſibi exitium attulit. Hæc fortè aſpidis ſpecies fuit chelidonia, quæ nulla interpoſita mora morſu venenans, illicò percuſſos vita priuat. Hęc etiam ſpecies inſtinctu quodam naturali ducta, cum libenter circa Nili ripas mòretur, per dies triginta, ad loca alta properat, antequam flumen, Solum Aeg pti, alluuione fœcundet. Cherſæa verò aſpis non confeſtim, ſed interpoſita quatuor horarum mora, in animalium perniciem operatur. Demùm aſpis ptyas præter morſum ſaliuam habet venenoſam, & adeo tenuem, vt anguſtiſſimos etiam cutis porros facillimè penetrare poſſit. Quamobrem Galenus, ſcribens de Theriaca ad Piſonem, tradebat ptyadas aſpides, *Nomina ancillarũ Cleopatræ.* *Aſpidis chelidonia vis.* *Aſpis ptyas qualis.*
C exporrecta ceruice, & merita interualli longitudine, inſtar rationalis cuiuſdam animalis, venenum in tranſeuntes expuere. Quapropter Porphyrius non immeritò ſcripſit. οἱ ἐν αἰγύπτῳ ὄφεις πτύσματι χρῶνται, ὅθεν καὶ πτυάδες καλοῦνται, καὶ τυφλοῦσι τὰς ὄψεις τῶν ἐπιόντων. Nimirum Serpentes, qui in Aegypto ſunt, ſputo vtuntur, vnde & ſpuentes vocantur, & inuadentium oculos excęcant. His addendum eſt aſſertum Auicennæ, qui ſolo ſerpentini huius ſputi odore animantes perire exiſtimauit. *Lib.3. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψυχῶν.*

Naturæ etiam horum anguium meminit Olaus Magnus differẽs de aſpidibus aquilonaribus, quæ eleuatę ſupra pectus incedunt, ſputumq; venenoſum in gutture collectum, in reſiſtentem, vel obuium eiaculantur, deinde celeri curſu ad antra, & ſaxorum cauernas ſe ſe recipiunt. De natura autem ouorum aſpidis recitat Bartholomæus cognomento Anglicus, quòd hæc parua, rotunda, liuida, viſcoſa, fætida, ſummè venenoſa, & filamentis quibuſdam conglobata ſunt, quæ ſi contingat, vt inuenta à Rubeta, vel ab alio animali venenoſo foueantur, tunc vermis procreatur, qui viſu, & halitu, more Baſiliſci, primo fouẽtem, deinde alios etiam animantes perimit: Deniq; de tempera- *L.19.c.88* *Oua aſpidum qualia.*
D tura aſpidis, ſi lector multa ſcire deſiderat, confugiat oportet ad primum caput huius libri, vbi prolixiori ſermone de temperamento anguium agitur.

L O C V S.

ASPIDES nullas in Gallia diuagari Bellonius atteſtatur: quamuis ibi multi verſentur ſerpentes, qui vulgò aſpides nominantur. Inſulæ quidem Hiſpaniæ, vt recitat Chriſtophorus Andreas in Oecoiatria (referẽte Pareo) aſpidibus omniq; venenato Ferarum genere redundãt. Neq; hoc à veritate recedere videtur; cũ calidiori regione delectentur. Etenim Ariſtoteles in hiſtoria animaliũ tradidit aſpides gigni in Africa, quarum ictus omni præſidiorũ generi reluctantur. Sed animaduertẽdũ ex Ioanne Bohemo, quòd Africa producit etiam Ichneumones, qui malitiam aſpidum repri- *Li.8.c.29.*

reprimunt,atq; caſtigant. Lucanus etiam promulgauit ab hoc Ferarum genere loca diligi calidiora quapropter Africam,& potiſſimum Aegyptum,ripaſq; Nili tanquam peculiarem propriumq; locum incoli: vnde ſi accidat, vt huiuſmodi Feræ in frigidioribus locis conſpiciantur, illuc delatas eſſe Lucanus arbitratur, dum inquit. E

Li.9.Pharſal.

Ipſa caloris egens gelidum non tranſit in orbem
Sponte ſua, Niloq; tenus metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur
Huc Libyæ montes, & fecimus aſpida merces.

Quamuis Strabo quodammodo diſſentire à Lucano videatur,dum propriam ſpeciem Ægypto aſſignat,præter illas,quæ in alijs diuagantur locis:vnde ſtatuere videtur alias etiam in locis aſpides procreari. Salmaſius tamen in Solinum ſententiæ Strabonis quodammodo fauens,de alijs Libyæ locis fortè locutum fuiſſe Strabonem pronunciauit. Veteres enim aſpidum patriam Libyam, & Ægypti fines circumſcripſerunt: nam retulit Nicander fuliginoſam aſpidem ſub Æthyopum gleba ab vnda Nili in mare vecta deliteſcere, & per hanc ſpeciem, ad mentem Ætij, aſpis chelidonia Nili ripas incolens intelligenda eſt:quandoquidem colorem hirundinum fuſcum eſſe omnibus cõſtat; cum etiam gemmæ chelidoniæ ab eodem colore denominentur. Itaq; inter aſpidum tres ſpecies nominatas,chelidoniæ Aegypti peculiares eſſe feruntur. Et eò magis, quoniam Olaus Magnus aſpides in plaga Septentrionali (licet quoad venenatam naturam Africanis debiliores) obſeruauit, quæ pariter ſcabroſa cute,cinereo colore, oculis ſcintillantibus, & longitudine trium, vel quatuor cubitorum, morſu feriant, cui præſentiſſimo occurrendum eſt remedio. F

Opinio Veterum circa locũ aſpidum.

Quæ ſpecies colat Nili ripas.

Quanã aſpis Aegypto magis familiaris.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

A MVLTIS animantibus, & plantis aſpis diſſentire videtur, dum primo in odiũ Ichneumonis rapitur: quod Nicãdro non fuit ignotum,quando in Theriacis cecinit his verſibus in Latinum ſermonem translatis. G

Solus eam potis eſt Ichneumon vincere peſtem,
Cum graue cautus ei bellum parat, editaq; oua,
Quæ fouet in multorum hominum inſuperabile lethum
Omnia fracta terit, mordaceq; dente laceſsit.

Li.4.Pharſal.

Bellum quoq; Ichneumonis, & Aſpidis eleganter explicauit Lucanus his carminibus.

Aſpides vt Pharias cauda ſolertior hoſtis
Ludit & iratas incerta prouocat vmbra,
Obliquaſq; caput vanas Serpentis in auras
Effuſo tuto comprehendit guttura morſu.
Lethiferam citra ſaniem tunc irrita peſtis
Exprimitur, fauceſq; fluunt pereunte veneno.

Cimices aſpidibus cõtrarij.

Præterea aſpis acri odio quoſdam angues Argolas nuncupatos proſequitur: quandoquidem ad illius internecionem à natura procreati eſſe videntur;cum ſcripſerit Suidas iuſſu Alexandri Magni,hoc Serpentis genus Argo Pelaſgico Alexãdriam,ad perimendas aſpides,delatum fuiſſe.Item aſpis Ranarũ fætus cauda inſignes proſequitur;quod Agricola in libro de animalibus ſubterraneis annotauit. Amplius cimices aſpis abominatur; ideoq;contra eius morſum valere dicuntur: nam gallinæ ex Plinio, qua die cimices ederint, ab aſpide non morderi perhibentur. H

Ari radix aduerſatur aſpidi.
Li.7.Phyt. cap. 24.
L.7.de rer. var.
L.3.de Ira.

Sunt præterea nonnullæ plantæ, à quibus aſpides naturaliter abhorrent. Primitus Ari radice omnes Serpentes,& potiſſimum aſpides fugãtur; ſiquidem eius fumo adeò inebriantur,vt, ex Porta,torpidæ interdum reperiantur.Plinius addit naturę aſpidum halicacabum ita aduerſari,vt radice huius plantę proprius admota,aſpis ſoporetur:id autem mirum non eſſe tradit Cardanus, cum huius plantæ radices, & ſemina hominibus quoq; ſoporem afferant. Ex altera parte loca opaca ab hoc animali ita diligi, vel potius odio haberi aſſerũt,vt proprium ſit huius Feræ in vmbra tantummodo exurgere ;vnde ſcriptum reliquit Seneca: ſicuti taurum color rubicundus excitat, & vrſos,

A bouesq; mappa proritat, ita aspis ad vmbram exurgit.

Insuper aspides ob sympathiam quādam Afris,& Syris minimè obesse dicūtur: qua de causa prædicti populi proprios filios, vt narrat Vincentius Belluacensis, ijs obijciunt, quos si læserint tanquam adulterinos respuunt, sin secus eos tanquam legitimos nutriunt. Verùm id non de omnibus Afris, & Syris, sed tantum de Psyllis Libyæ populis intelligendum est, de quibus, in historia Serpentis in genere, actum fuit. Tandem animalia eiusdem speciei tam singulari amore se inuicem complectuntur, vt nec vipera viperam, nec aspis aspidem lædat. Hæc fuit opinio Galeni in libro de inæquali intemperie, quando hæc verba protulit. *Itaviq; & scorpium necaueris si ieiunus illi inspueris. At non homo hominem morsu interimit, nec vipera viperam, nec aspis aspidem: siquidem quod simile est, id congruum amicumq; est, quod contrarium, inimicum, & noxium.* *Sympathia aspidū cū varijs populis.* *Cap. 6.*

VENENI ASPIDVM SIGNA.

B

VESTIGIA ictus aspidum tam obscurè apparent, vt acrem etiam oculorum aciem effugiant, & eò magis, quia tumor circa vulnus non eminet ob veneni tenuitatem, quod mirabili celeritate ad partes intimas penetrat, ideoque cutim subiens ita ad peniciora delabitur, vt vel parùm, vel nihil in superficie cutis emineat. Hac de causa mors Cleopatræ cognitu fuit difficilis, & nonnisi serò ab Octauianis, ex duobus paruis punctis deprehensa. Vnde non iniuria sic canebat Nicander in Theriacis. *Mors Cleopatræ cur fuerit difficilis cognitu.*

Nec tamen vlla vides impressi vulnera morsus,
Nec dignus fatu tumor ictum corpus adurit.
Sed qui læsus homo est, citra omnem, fata laborem
Claudit, & ignauo moriens corpore fatiscit.

C Hæc & alia signa huius veneni diuulgauit Lucanus, dum interitum Leui morsu aspidis perempti enarrauit hunc in modum. *L. 9. Pharsal.*

At tibi Leue miser fixus præcordia pressit
Niliaca Serpente cruor nulloq; dolore
Te status morsus subita caligine mortem
Accipis, & stygias somno descendis ad vmbras.
Non tam veloci corrumpunt pocula letho
Stipite, quæ diro virgas mentita Sabæas
Toxica fatilegi carpunt matura Sabæo.

Per Neliacum Serpentem à poeta hoc in loco aspis intelligitur: cum libenter circa ripas Nili versetur, citiusq; dicitur hoc animal morsu interimere, quàm toxicum arboris apud Sabæos populos nascentis. Reusnerus quoq; in Paradiso poetico meditans omnium morsu aspidis inductum, pronunciauit distichon huius tenoris. *Serpens Niliacus qui.*

Brachia si fuerint sacris admorsa colubris,
D *Iam trahit occultum membra soporis iter.*

Huius etiam symptomatis meminit Georgius Pictorius in Lerna malorum, dum cecinit.

Aspidis & morsu læsum dormire fatentur
In mortem, antidotum nec valuisse ferunt.

Itaque cum alias exaratum fuerit venenorum alia vni, alia alteri corporis parti peculiarem afferre noxam: poterimus in præsentia pronunciare virus aspidis principaliter cerebro aduersari; quemadmodum ex enarrantis symptomatibus hunc morsum concomitantibus colligendum est: veluti sunt sopor, & oculorum nictationes. Scribebat enim Dioscorides, quòd statim post ictum aspidis, caligo oculos obumbrat, nullus penè conspicitur tumor, mediocris insurgit stomachi dolor, & vulnus est adeo exiguum, vt ab acutissima acu factum esse videatur. Addit postea Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, quòd ictum aspidis consequitur stupor, pallor, frontis refrigeratio, hiatus assiduus, palpebrarum nictatio, colli inclinatio, capitis grauitas, segnities, lapsus in profundum somnum, & tandem conuulsio. Immò addit quoq; ex morsu *Symptomata morsus huius Feræ.* *L. 6. c. 56.* *Loco cit.*

Symptomata morſus cherſææ aſpidis.

morſu aſpidis chelidoniæ præſentiſſimam eſſe necem,& ex ictu cherſææ nonniſi poſt ſpatium quatuor horarum accedere: cum ptyas multò tardius interimat. Auicennas autem ſigna morſus aſpidis chelidoniæ,necnon aſpidis ſiccæ,ſeu cherſææ eadem eſſe affirmat: harum namq; alterutra, ſi mordeat, accidunt,vt inquit ipſe,frequentes ſingultus, alteratio caloris, ſtupor, & frigus membrorum,& ſomnus profundus cum pulſus vehementia. Sic mordeat ptyas, ideſt ſpuens: tunc patiens, ad mentem eiuſdem Auicennæ, ſenſu, & motu penè priuatus, poſt continuos ſaltus ſoporatur: cum torſione colli, ſpaſmo, pulſu inordinato, & abſq; dolore, vita priuatur: quamuis ab initio dolorem inteſtinorum ſenſerit, & ad vomitum prouocandum, digitos in guttur introduxerit. E

Signa morſus ptyadis.

Actuarius quoq; patientis colorem in viridem, & herbaceum permutari aſſerit: deinde in reliquis ſymptomatibus aſſignandis, ſententiæ Nicandri,& Auicennæ adſtipulatur. Tandem Ponzettus non modò ſymptomata ictus aſpidum,ſed etiam eorum cauſas in medium afferre conatur,dum inquit nigredinem quandoq;circa locum affectum, dimanare à nimia caliditate veneni partem adurentis ,& oculorum obſcuritatem à vaporibus venenatis oriri atteſtatur, qui interdum capitis dolorem afferre ſolent. Poſtea F humores in ſtomacho venefica vi infecti agitantur, & vomitionem procreant: immò ſæpè conuulſionem, quoniam tunicæ ſtomachi contrahuntur, & coarctantur. Denique materia deſcendens ad inteſtina dyſenteriam, ſyncopem, & interitum procreare dicitur.

Symptomatum huius veneni cauſæ.

VENENI ASPIDVM MEDELA.

MVLTI, antequã præſidium aliquod ad profligãdum aſpis virus,præſcribant, vitæ ægrotantis periculum facientes, centaurium in vino tritum propinant; nam ſi pharmacum euomatur, patientem periturum, ſin ſecus, victurum G eſſe pollicetur. Ariſtoteles tamen,in hiſtorijs animalium, aduerſus ictum aſpidis Africanæ nullum valere præſidium atteſtatur. Quare hinc colligere poſſumus, pro caſtigãdo aſpidum aliarum regionum veneno,medicinam aliquem habere locum.Vnde Dioſcorides, ad aſpidum virus,remedia in capite de Ceraſte propoſita commendauit. Plinius vnam tantùm opem, nimirum partis mutilationem inueniebat; cui ſententiæ Paulus Aegineta ſubſcripſit.

L.8.c.29.
L.6.c.54.
Partis mutilatio, vbi conueniat.

Aelianus quoq;non videtur recedere à prædictorum virorum opinione,dum inquit: Serpentum venenum peſtiferum eſt, ſed peſtilentius aſpidis:viperæ,& aliorũ anguium morſus non carent remedio, aſpidis tantummodò ictum curari non poſſe intelligo. Mercurialis tamen admonet curationem huius veneni eſſe ſollicitandam , conſequenterq; ad plagæ exuſtionem deueniendum eſſe, vel podicem galli, aut columbæ vulneri eſſe applicandum. Et quoniam vulnus exiguum eſſe ſolet,ſcarificationibus,aut ſicyarum appoſitione dilatandum eſſe docet.Amplius,ex Pareo,quoniam veneno aſpidum, ſanguis in venis, & arterijs congelatur, medicaminibus calidis, & tenuium partium H vtendum eſt : veluti ſunt magna antidota, ſcilicet theriaca, & mithridatium , quæ in aqua vitæ diſſoluta intrinſecus, & extrinſecus, adhiberi poſſunt. At ſi accidat, vt pars læſa nigricet, ſatius eſſe putat Pareus, ſi vires ferant, partem eſſe amputandam.

Exuſtio partis vulneratæ.
Medicamẽta tenuium partium adhibenda.

Cæterùm, vt in his præſidijs proponẽdis ordinatim incedamus, à ſimplicibus per os ſumendis exordiemur . Hæc autem à plantis, animalibus, & lapidibus deſumuntur. In primis nonnulli origanum virens,ad vomitum excitandum,cum vino tritum propinãt, deinde antidotis fæliciori cum ſucceſſu vtuntur. Olaus Magnus allijs tritis, cum zytho adhibet . Plinius clematidem ægyptiam contra Serpentes , & potiſſimum aſpides ex aceto efficacem prædicat. Deinde aniſum,lupinum,necnon hyoſciamum contuſum in vino præbet. Ponzettus Ariſtolochiam cum roſis,& ſemen apij cum mero, item carpobalſamum, & puluerem gentianæ cum vino, vel modico menthæ ſucco commendat. Pariter mira vis citri aduerſus aſpides, apud Atheneum legitur. Scribit enim prædones quoſdam vltimo damnatos ſupplicio tanquam Ferarum cibum in theatrum à militibus intro-

Simplicia medicamẽta,quæ conueniant.
Origanum.
Allium.
Aniſum.
Lupinus.
Hyoſciam.
Ariſtolochia.
Gentiana.
L.3.c.5.

A introductos, & ab aſpidibus percuſſos nihil paſſos fuiſſe. Ideò Princeps id admiratus, de cibo reorum militem cuſtodem interrogauit: ſed ſtatim atq; cognouit eorum cibum fuiſſe citrum, poſtero die talem cibum vni, alteri verò nequaquam dari iuſſit: vnde qui citrum non comederat, altero incolume, ab aſpidibus punctus interijt.

Citri virtus admiranda.

Præterea in hoc caſu multum adiumenti affert acetum, & præcipuè acerrimum, cuius tanta quantitas ſumenda eſt, donec qualitas aceti circa dextram præcordiorum partem ab ægro percipiatur: Hepar enim in morſu aſpidis ſenſu priuari aiunt. Ad confirmandum, & extollendum hoc præſidium, addere poſſumus hiſtoriam cuiuſdam hominis à Plinio recitatam, qui vtrem aceto plenum ferens incautè calcauit aſpidem, à quo fuit vulneratus, & quoties deponebat vtrem, toties ſe eſſe ſauciatum ſentiebat; ſicq; remedium huius morſus acetum eſſe intellexit. Id rurſus ſtabilire poteſt caſus cuiuſdam pueri, qui cum ictus eſſet ab aſpide, & ob ingentem æſtum ſiti premeretur, aliumque non haberet humorem, acetum, quod fortè ſecum habebat, hauſit, & liberatus eſt. Cornelius Celſus credidit hoc accidiſſe, non quia acetum facultatem refrigerandi, ſed quia vim diſſipandi poſſideat: ideoq; veriſimile eſt hoc præſidio, humorem
B intra corpus denſatum diſcuti, & ſanitatem reſtitui. His addatur vrina impubium puerorum, quam non infrugiferam, in hoc caſu, Plinius exiſtimat. Verùm Marcus Varro octuageſimo nono vitæ anno tradidit, ictus aſpidum ſanari, ipſa percuſſorum vrina, quod poſteà confirmauit Quintus Serenus his verſibus.

Aceti virtus in morſu aſpidū.

Caſus pueri ab aſpidi ictí.

Cur acetum ſanet morſus.

Si verò horrendum vulnus fera fecerit aſpis,
Vrinam credunt propriam conducere potu,
Varronis fuit iſta ſenis ſententia, necnon
(Plinius vt memorat) ſumpti iuuat imber aceti.
Dicendum &c.

Vrina impubiū laudatur.

Ab Animalibus etiam homo percuſſus ab aſpide non mediocrem fructum eſt conſecuturus. Ponzetus, ad mentem nonnullorum, ſtomachum ciconiæ cum vino tanquam ſingulare auxilium extollit. Plinius fel muſtelarum, quas Græci ictidas vocant, contra aſpidum punctiones vtiliſſimum; immò vrinam teſtudinis cimicibus tamen admixtis
C efficaciſſimam eſſe iudicat. Vnde poſtea Kiranides non ſolum teſtudinis vrina, ſed marinæ quoq; teſtudinis ſanguine hauſto, omnes ferè morſus, ſed præcipuè aſpidis ſanari opinatus eſt. Tandem Orpheus in libro de lapidibus, corallium in pino potum ab aſpide punctis quamplurimum prodeſſe fatetur. Item in *Pam* prouincia Regni Malacenſis inuenitur quandoque in felle hiſtricis lapis, ob raritatem alicuius æris, coloris eſt dilutioris purpuræ, amari guſtus, & tandem leuis, & inſtar ſaponis lubricus. Et quamuis in Malaca lapis bezaar ſit frequens; nihilominus Incolæ lapidem hunc in felle hiſtricis Malacenſis repertum, ad reſiſtendum cuicumq; veneno longè præferunt: Macerant enim lapidem in aliquo liquore cardiaco, vel, hoc deficiente, in aqua communi, quam poſtmodum patientibus propinant; vnde ſtomachus roboratur, & venenum eis nihil obeſt.

Stomachus Ciconiæ.

Vrina, & ſanguis teſtudinum.

Lapis Malacenſis.

Lapis Hiſtricis.

Si ad compoſita alexipharmaca mentē conuertamus. Primò incidemus in theriacam magnam Andromachi, quę venenatis non mediocriter confert: propterea Galenus in libro de vſu Theriacæ ad Pamphilianum hæc habet. Percuſſis à vipera, vulneratis à Serpē-
D te, ictis ab aſpide, commorſis à rabido cane, demum læſis ab aliquo animali, quod dentibus, aculeo, vel contactu venenum relinquat, recens theriaca ſatis ſuperq; efficax remedium eſt. Recens autem eſt, quæ ſextum, & trigeſimum annum nondum attigerit. Quapropter Septentrionalem plagam incolentes, ſi ab aſpide demorſi fuerint, ex theriaca Venetijs illuc vecta ſalutare remedium percipiunt. Hanc autem deficiēte, teſte Olao Magno, allium contuſum, & in cereuiſia diſſolutum bibunt, & aliud ſimiliter ſupra ictum collocant, & liberantur. Succedit antidotus Antipatri, quæ & theriaca nuncupatur: ex hac autem ſumpta ante, & poſt ictum aſpidis non parum vtilitatis patiens eſt percepturus. Recipit igitur, Galeno teſte, gentianæ vnciam dimidiam, radicis trifolij tantumdem, ſeminis eiuſdem drachmas duas, polij drachmas tres, ariſtolochiæ tenuis drachmas duas, radicū peucedani, & galbani tātumdem, petroſelini drachmas quatuor, rutæ ſylueſtris drachmas tres, pyrethri drachmam, herbę pedicularis tantumdem, radicum vitis albę drachmas duas, leucopiperis tantumdem, acori drachmas tres, thymiamatis drachmam, & obulos quatuor; verbaſci, chamęptios, chamęleę, marrubij, conizę,

Compoſita medicamenta ad morſus Aſpidū.

Theriacæ magnæ Andromachi vis.

L.2.de Antid.c.10.

Antidotus Antipatri, quæ recipiat ſimplicia.

cymini

cymini æthiopici, ſucci papaueris, caſtorei, ſeminis, fœniculi, agarici, caſſiæ rufæ, florum iunci odorati, rhei, ſingulorum drachmas duas, dauci cretici drachmam, & obulos tres, opopanacis tantumdem, ſagapeni drachmas duas, & obulos tres, abrotoni drachmam, & obulos tres, dictamni, & ſtyracis tantumdem, cinnamomi drachmas tres, nardi tantumdem, myrrhæ vnciam dimidiam, thuris drachmam, aniſorum, & ſucci cyrenaici tantumdem, coaguli hinnuli drachmas tres, croci vnciam, & mellis attici, quod ſatis eſt: deinde ad nucis auellanæ magnitudinem exhibetur. E

Quantitas ſeu Doſis prædictæ antidoti.

L. 2. de Antid. c. 10.

Neq; omittenda eſt theriaca ad internos dolores Euclidis Palatiani, quam vt ipſe referebat, aduerſus aſpidum morſus compoſuit. Recipit autem, vt videre licet apud Galenum, caſtorei drachmas ſex, opopanacis, ſagapeni, ſeſeleos, cachryos, chamædryos, chamæpityos, Marrubij ſingulorum vncias duas, ſtyracis, bituminis iudaici, myrrhæ, ſingulorum drachmas ſeptem, ſucci papaueris vnciam, & mellis libram. Percuſſi à Serpentibus prius vomere debent: dende huius drachmam, cum ſucco fraxini, vel cum vino bibant. Præterea recitatur etiam à Galeno antidotus Damocratis, quæ in morſibus aſpidum non vulgariter poteſt prodeſſe his verſibus. F

Nunc autem tradere medicinas volo
Quæ morſus tantum venenatos ſanent
Cornutæ, viperarum, aſpidis cherſydri:
Ictus Ferarum, & puncturas quoq;
Apum, veſparum, ſcorpij, phalangij.
Hac arte ſtruas. Iridis bis quatuor
Aſſume drachmas primum: tum zingiberis
Succi panacis, & ſucci papaueris,
Radicum libanotidis, ſemen trifolij
Cuiuſq; creticum tamen bis quatuor.
Ariſtolochiæ longam dico, & rutæ
Agreſtis ſeminum drachmas duodecim.
Radicum vitis albæ ſex, & decem:
Serpilli verò pariter, & ſmyrnij, G
Pontoq; miſſi nobilis caſtorij
Tantumdem: ſed eryngij, & ſeminum apij
Aethiopici præſertim, & adhuc noui,
Cuiuſque drachmas appendo ter duas:
Eruiq; candidi, & mundi bis duodecim.
Hæc cuncta ſicca, & tranſmiſſa cribro,
Excipe vino: paruos inde fac orbes,
Rotaſuè paruas, vnicam drachmam dabis
Huius medicamenti ex hemina meri
Boni, non commiſti, pinguis, & non noui.
Facit dimidium reſolutum aqua
Tumori ventris, atq; turgido colo,
Et quibus incerta cauſa quicquam dolet.

Item Chriſtophotus Andreas in Oecoiatria (referente Pareo) præter theriacam, proponit ad morſvs aſpidum, ſingulare præſidium, quando ait. Inſulas Hiſpaniæ aſpidibus, omniq; venenatorum animantium genere abundare, & aduerſus eorum ictus, theriaca poſtpoſita, ſequenti antidoto, fælici ſucceſſu vti, quæ vires inſignes, & adeò multiplici experientia comprobatas habet, vt Incola non dubitauerit ſe quantumlibet efferæ aſpidi mordendum offerre. Recipit autem hoc medicamentum folia taxi barbari cariophilatæ, leucoi rubri par pondus, quæ in aceto acerrimo, & vrina ſani hominis, pro fotu lęſæ partis feruere debent. Sed ſatius eſſe exiſtimat author, ſi patiens ieiunus tres vncias huius decoctionis, duabus horis ante paſtum, hauriat. H

Noua antidotus ad morſũ aſpidum.

Aqua cuiuſdam circulatoris.

Olim etiam quidam circumforaneus medicatam venditabat aquam, qua pota, demorſi ab aſpide ſanabantur: eo potiſſimum tempore, quo Pompeius Rufus Romę ędilitium munus obibat; quamuis poſtea hic circulator, permultis, qui eandem factitabant artem circumſtantibus, ad ſuam oſtendendam virtutem, & ad ſpecimen de ſe præbendum aſpidem brachio admouerit, ſed cum propriam ſorbere non potuerit aquam, quę

ex

A ex infidijs euerfa, vel fubducta fuit, paulò poft, veneno ad intima penetrante, vita priuatus fuit. Poftremò Petrus Andreas Matthiolus in commentaris ad Diofcoridem, mirandum in modum extollit fuam quintam effentiam ex aqua vitæ tanquam preftantiffimam antidotum contra virus afpidum; quod medicamen, cum fit tenuium partium, celerrimè per vniuerfas corporis partes diffunditur, & venas, arteriafq; cõfeftim penetrat, ideóq; prohibet, ne fanguis, & fpiritus in venis refrigerati denfentur, pariterq; adaucto calore innato, venefica vis citiffimè fuperatur.

L. 6. c. 54. Quinta effentia Matthioli.

Enumeratis internis alexipharmacis ad externa recenfenda properandum eft, quibus interdum pars affecta fouenda, & refocillanda eft. Diofcorides fermonem habens de cimicibus lectularijs, illas ictibus afpidum vtiliter illiniendas effe tradebat: itẽ butyrum circa vulnus effe ducendũ, & folia fraxini imponenda probabat. Amplius aquã maris contra ictus fcorpionum, phalangiorum, & afpidum vtiliffimam prædicabat; dũmodo patiens in eã calidã fæpius defcenderet. Plinius halicacabo cum oleo trito, in hoc cafu, vtebatur. aliquando has herbas polium, & rutam fylueftrem, ex aqua cælefti
B tritas, ad mitigandum afpidis vulnus laudabat. Aetius pro fomento aquam marinam adhibebat; quandoq; poft fcarificatas cucurbitulas, centaurium cum myrrha, & modico opio, aliquando rumex inftar emplaftri accommodatum parti læfæ apponebat. Preterea non eft omittenda theriaca, quæ extrinfecus etiam adhibita præcipuam vtilitatem, parti vulneratæ afferre folet. Olaus Magnus refert, quòd gentes Aquilonares non modo theriaca, fed furfure quoq; inftar emplaftri accommodato vtuntur. Vincentius Belluacenfis fcriptis mandauit: quòd quidam citra vllum remediorum intrinfecorum, & extrinfecorum vfum, verbis, afpides excantant, ne veneno nocere poffint, & vt de illorum capite lapis à multis expetitus erui poffit. Author anonymos tradit excantari afpides, ne lædant, quoniam Dæmones difcurrunt cum verbis ad ferpentes, & infectione interiori hoc faciunt, vt ferpentes ad nutum eorum moueantur, & fine læfione tractabiles fiant. Verùm de his vanis cantionibus in capite primo huius libri multa fcripfimus.

Lib. 2. de mat. med.

Aquæ marinæ virtus

Theriacæ Andromachi.

C

EPITHETA.

QVÆDAM huius animalis epitheta locum natalem, & naturales quafdam eius proprietates refpiciunt, quędam verò cum alijs anguium epithetis funt communia. Quoad primum afpis aliquando Niliaca, & quandoq; Ægyptia nominatur, interdum etiam Pharia à Pharo parua Aegypti infula: cum afpides prædictis delectentur locis. Surda quoq; vocatur afpis, non quia auditu careat, fed quia ad repellendas magici cantoris voces, aures obturare perhibeatur: vel potius ab effectu, quoniam morfu faporem inducens patientem furdum reddat: idcircò apud Apollinarem legitur afpis κωφὴ, nimirum furdaftra: quamuis ab Hefychio, hoc epitheto donetur illa ferpentis fpecies, quæ, ob cæcitatem, Latinis cæcilia appellatur. Ratione alterius proprietatis, afpis apud Latinos fomniculofa, fomnifica, & fomnifera di-
D citur. item Græcis ἀσπὶς ὑπνάλη ab ὕπνος fomnus, quoniam morfu foporem percuffis afferat. Vnde Lucanus canebat.

Afpis cur furda dicatur.

Cur fomnifera dicatur.

Hic quoq; prima caput mouit de puluere tabes
Afpida fomniferam tumida ceruice leuauit
Plenior huic fanguis, & crafsi gutta veneni
Decidit &c.

L. 9. Pharfal.

Hac de caufa nonnulli, etiam expofitores Ouidij fuerunt huius opinionis per pigram Serpentem, afpidem à Poeta intellectam fuiffe, quando libro fecundo Amorum fic cecinit.

Pigra ferpens quæ.

Pigraq; labatur circum donaria Serpens.

Nonnulli ficcam afpidem vocarunt fortè, quia incolens Nili ripas, nunquam aquæ fe immergat: quamobrem Lucanus decantabat.

——— ftabant in margine ficcæ
Afpides, in medijs &c.

Aſpis cur ſicca dicatur. *Epitheta græca.*

Auicennas tamen ideò ſiccas aſpides nuncupari opinatur, quoniam vehementi cutis E ſiccitate præditæ ſint. Inſuper ob tabificum virus, lethifera nominatur aſpis à Lucano, à Græcis ἰοχέαιρα, ideſt veneno gaudens, & apud Orpheum παλαμναίη nimirum cæde contaminata: quamuis hac etiam voce græca, peſtis, & pernicies ſignificetur. Aliter etiam hic Serpens Græcis dicitur ἀνδροφόνος, nempè homicida, item ἰόβολος venenum proijciens: quamuis hoc eodem nomine denotetur, qui ſagittas eiaculatur, aliquādo Græcis vocatur πευκεδανός, ſcilicet exitioſus: licèt vt plurimum hoc nomine amarus deſignetur; nam herba πευκέδανον ab amarore proprium nomen ſortita eſt. Quandoq; dicitur πυρίπνους, videlicet ignem ſpirans: quamobrem tumeſcens, formidabilis, & Græcis σμερδαλέη cognominatnr. Pariter λιχμηρὸς linguam exerens, & in epigrammatibus Græcis ἀναιδὴς impudens, & tandem Nicandro in Theriacis εἱλικόεσσα ſinuoſa indigitatur.

DENOMINATA. F

Aſpidotrophi populi qui. *Synaſpiſmum quid vocauerint Priſci.* *L. 25. lect. antiq. c. 31*

QVÆDAM pauca tam græca, quam latina ab aſpide tum animali, tum clypeo denominationem ſortiuntur. In primis ἀσπιδόδηκτος nuncupatur ille, qui ab aſpide percuſſus fuit. Item ἀσπιδοτρόφος, qui aſpidibus veſcitur: quamobrem Galenus ad calcem ſecundi libri ad Glauconem, Marſos populos ἀσπιδοτρόφους, nempè aſpidum carnem vorantes indigitauit. Synaſpiſmum poſtea Veteres vocabāt, quādo, in phalange, ſinguli cubitum occupabāt, nam Phlethon Gemiſtus, referente Cęlio Rhodigino, prodidit Philippum Amynte omnium primum Macedonicæ phalangis ſynaſpiſmum conſtituiſſe. Amplius Aſpidiſcos, eodem Rhodigino teſte, quoddam ornamenti genus in ſcutis eſſe perhibetur. Imò partem in naui ad puppim vergentem, aſpida vocabant. Inſuper, ex eodem Rhodigino, Aſpidas forma orbiculari campos olim nuncupabant, aut vbi plures aſpides verſabantur. De parte tandem Vrbis Argiuæ, Aſpida nominata, Plutarchus in Vita Pyrrhi multa monimētis mandauit, ad quem G locum lectorem relegamus.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

Cap. 11.

LEGVNTVR in ſacris Biblijs, nimirum apud Eſaiam hæc verba. *Lactens delectabitur ſuper foramen aſpidis.* Multi exponunt, quòd cuicumq; ex hominibus, occulto veneno ad nocendum referti ſunt, ſub regno Chriſti, mutato ingenio, fore vel pueris innoxios. Iterum apud eumdem Prophetam leguntur talia verba. *Oua aſpidum rumpent, & telas araneæ texunt, qui comederit de ouis eorum, morietur, & ſi comprimantur, producetur regulus.* Aliqui expoſitores de peccatis Iudæorum Prophetam egiſſe aſſeuerant: quaſi hic ſit ſenſus: vos eſtis ſimiles ouis aſpidum, quibus fractis, nil aliud quàm aſpis emergit, & omnes veſtri labores telis arenarum aſsimilantur, quæ nullius H ſunt vſus; cum ex ipſis nulla veſtimenta parari poſsint. Gloſſa huius loci ita exponit. Veluti ex ouis aſpidū naſcitur Regulus; ita ex Iudæis dimanabit Antichriſtus. D. Hieronymus prędictum Eſaię locū interpretās prodidit, fractione ouorū aſpidum, myſticè denotari manifeſtationē errorū, qui veritatis, & bonitatis ſpeciem præ ſe ferunt, vt eorū fætor omnium naribus cōmunicetur. Lauretus autē in ſylua Allegoriarum id myſticè interpretatur venenatam doctrinam, vel Improborum conſilia in humanis cordibus deliteſcentia, quæ tandem peruerſis operibus manifeſtantur. Iterum in Deuteronomio legitur. *Venenum Draconum vinum eorum, & venenum aſpidum crudele.* Interpretes per hæc verba myſticè indicari fatentur Dæmones, Inuidos, & Calumniatores, qui verborum præſtigijs, & vaniſsimis commentis, hominum ſimplicium mentes decipere conantur. Demùm quando apud Iob legitur. *Panis eius in ventre illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus,* ſcribunt Interpretes pro expoſitione huius loci, malum illud, quo impij delectantur, tanquam cibum immutaturū naturam, & tanquam venenū maximè no-

Cap. 59.

Oua aſpidū myſticè quid ſignificent.

Cap. 2.

Cap. 20.

A noxium, quale aspidum ab omnibus conspiciendum fore: & quoniam in eodem capite Iob habet hæc alia verba. *Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ.* D. Gregorius in moralibus id mysticè declarans inquit; Demonstrari initium occultarum cogitationum, quæ in corde oriuntur: sed postea mens capta violenti veneno tentamenti opprimitur, & necatur: cùm aspis latentes malorum suppeditationes denotet, & vipera violenta designet tentamenta. *L. 15. ca. 9.*

MORALIA.

AVTHORES morales vnanimes produnt Diabolum meritò aspidi assimilandum esse: nam si aspis morsu patientem soporat; Diabolus quoq; si dentibus læthalium criminum peccantem momorderit; illum somno mundarum deliciarum adeò obruit, vt omnibus priuetur sensibus. Primò enim propriam fragilitatem, *Diabolus assimilatur aspidi.* B mortem appropinquantem, & Dęmonum crudelitatem non conspicatur, æternarũ suauitatem voluptatum non odoratur, correctiones virorum iustorum non audit, confessione non loquitur, bonis operibus non mouetur, & deniq; sceleratis, & mortiferis criminibus inuolutus ità dormit, donec diabolicum virus eum interimat. Cum tamen manifesta sit Christi doctrina apud Mattheum. Vigilare oportet, quoniam si sciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret vtiq; neq; sineret perfodi domum suam; Deinde si *Cap. 24.* aspis ità cognominatur, quia venenum aspergat: Diabolus quoq; tentamenti virus dissemi nat. Immò si, ad mentem Plinij, hic serpens Mauros, & Afros non lædit: pariter Diabolus viris iustis nocumento esse nequit, qui Mauri iure meritò cognominari possunt; cum assidua peniten ia nigri esse ferantur. Amplius Dæmon erga viros iustos interdum ità se se gerit, veluti cantator magicus erga aspidem, qui cantionibus, eum de cauerna educere nititur: sic Diabolus assiduis mollium monimentis deliciarum, prædictos viros de profunda status fidei, & gratiæ cauerna extrahere conatur. Demum si quis ab aspide demorsus nonnisi per mutilationem membri sanatur: pari ratione, membra corporis Ec- *Iterum dæmon compa ratur ad aspidem.* C clesiæ à Diabolo per hæresim infecta totum corpus inquinabunt, nisi separentur. Dicebat enim Christus apud Mattheum, omnem arborem bonos non producentem fructus excidendam esse. *Cap. 3.*

Cæterùm non solum Diabolus, sed homo etiam auri sitientissimus, assiduisq; lucris, & opibus inhians aspis nuncupari poterit: cum, ritu illius venenosi animalis, oculos in temporibus, & non in fronte habeat; non enim anteriora, & æterna conspicatur, sed lateralia, nimirum mundi diuitias, & vsuras meditatur: nam vsuræ, non secus ac aspides sæuiunt, mordent, inficiuntq; & necant eum, qui fæneratur. Vnde Author sub nomine Chrisostomi præclarè id significat, vbi aduersus fęneratorem declamat hunc in modum. *Auarus æmulatur aspidem. Homil. 12. in Matth.* Similis est pecunia vsuraria aspidis morsui: sicut enim, qui ab aspide percutitur, quasi delectatus cadit in somnum, & sic per soporis virtutem moritur, sic qui accipit pro vsuris ad tempus delectatur, quasi qui beneficium accipit, & sic per suauitatem beneficij non sentit quomodo captiuus efficitur: nam sicut venenum aspidis latenter per omnia membra discurrit, & corrumpit. Sic vsura per totas facultates eius discurrit, & conuertit eas D in debitum. Præterea in erroribus perseuerantes, more aspidum, aures obturant, ne diuina audiant præcepta. Nam cantator magicus est concionator, qui blandis hortationibus illos de vitiorum specu eruere conatur. At illi aures animæ, scilicet intellectum, & voluntatem obturãt: siquidem aurem voluntatis terra mundanæ voluptatis claudunt, & aurem cordis, & intellectus cauda, ideft fine vitæ: cum diuturnam vitam protrahere, & tandem pænitentiam agere sperent. Iuxta illud Ieremiæ. *Indurauerunt ceruicem suam, ne audirent legem, & ne susciperent disciplinam.* Sed exemplum obstinati peccantis expressum habemus in libris Decretalium: vbi summus Pontifex iure optimo vehementer inuehitur in Fridericum Imperatorem his verbis. *Sed licet sic apud eum pro pace, paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate; idem tamen Pharaonis imitatus duriciam, & obturans, more aspidis, aures suas preces hominum, & monita, elata obstinatione, & obstinata elatione despexit, propter quod &c.* *Peccantes obstinati similes aspidibus. Cap. 17. Lib. 6. c. 2. Obstinatus, ex D. Augustino assimilatur aspidi.*

Diuus etiam Augustinus in expositione psalmi nonagesimi, obstinatum aspidi assimilandum esse retulit; dum dixit. *Hic verè nominatur aspis, quia alteram aurem quam*

proximè poteſt terræ infigere, alterā verò caudæ immiſsione obturare conatur, ne audiat. Quid E
ad hæc excantantis vox, quid ſermo faciet prædicantis? Orabo pro eo, baptizabor pro mortuo,
vberrimo quodam profluuio lacrymarum: apud quem viderim nihil humanæ excantationis
quamlibet ſapientiam, nihil quantumcumq; admonitionis induſtriam præualere. Nouerit ta-
men vir ſapiens non Cælo ſe ſe, ſed ſolo infigere caput, quod ſapientia, quæ è ſupernis eſt, non
modò pudica, ſed etiam pacifica ſit. Hæc autem Magis (vt ita dicam) aſpidica, niſi terrena eſſe
non poteſt, ſed nec ideò obſurdeſceret, niſi cauda quoq; obturaret auditum, cauda eſt finis in-
tentionis, hæc ſurditas deſperata, dum hic quidem velut terræ infixus propriè inhæret volun-
tati, inde velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo, quem deſide-
rat adipiſci. Inde tam mordax, & amarus ſermo inuenitur in ore hominis obſtinati, quod nul-
la ad eum penetrari queat beneuolentia monitoris. Inde aſpidis virus in linguæ aculeo perſe-
uerat, quod aduerſus linguam excantatoris tanto ſe ſtudio obturarit.

Detractores ſimiles ſunt aſpidibus.

Illi etiam, qui alienam famam paſſim debacchantur, aſpidibus optima de cauſa, in
ſacris Biblijs, aſsimilantur. Hæc ſunt verba. *Venenum aſpidum ſub labijs eorum ſepul-*
crum patens eſt guttur eorum, ſanè ora bonorum, non ſunt talia, ſed odoris plena ſua- F
uiſsimi.

Tyranni aſpidi ſimiles.

Li. de Amicit. c. 48.

Inſuper importuni, & immites tyranni aſpidum ſimilitudinem effugere non poſ-
ſunt: nam veluti aſpis nonniſi cum ſocia vagatur, & alterius interfectorem pertinaciſ-
ſimè perſequitur: ſæuus quoq; tyrannus, cui, vt dicebat Cicero, nulla eſt fides, nulla
charitas, nulla ſtabilis beneuolentiæ fiducia, omnia enim illi ſemper ſuſpecta ſunt; aut
filium, aut alium tyrannidis ſucceſſorem ſibi adiungit, ne ſi quid acciderit, vltor deſit.

Improbus, & ſceleſtus Princeps.

Iudex quādo debeat imitari.

Importuno tyranno adiungere poſſumus improbum, & ſceleratum Principem, qui mo-
re aſpidis Afris minimè noxij, proprijs conſanguineis, aut ſibimet ob munerū copiam,
amicitia deuinctis peccantibus parcit; aliorum verò ſcelera libera, & impunita non re-
linquit. Immò Princeps, & Iudex iuſtus mores illius ægyptiacæ aſpidis imitari debe-
ret, quæ vnà cum catulis quotidie ad menſam cuiuſdam viri accedebat: ſed cum acci-
diſſet, vt catulus filium hoſpitis venenauerit: illicò mater proprium catulum coram
hoſpite morte puniuit. Sunt etiam multi homines nocendi cupiditate pleni tanquam
aſpides, qui eſſent cauſa ineuitabilis mali, niſi natura hebetudinem viſus illis commu- G
nicaſſet: pariter prædicti homines eſſent peſtilentiſſimi, ſi vis ingenij propriæ cupidita-
ti accederet. Quare non immeritò Sineſius in epiſtola quadam ad fratrem, recitat di-
ſtichon græcum incerti Authoris, in quo homines quidam notantur tanquam maximè
venenatis beſtijs, nimirum aſpide, rubeta, vipera, & cane rabido nocentiores: ver-
ſus ſunt.

Ασπίδα, φρῦνον, ὄφιν, καὶ λαδικέας περιφεῦγε,
Καὶ κῦνα λυσσητήν, καὶ πάλι λαδικέας.

Hi autem verſus in latina carmina hic verti poſſunt.

Aſpida, bufonem, necnon vitabis echidnam,
Atq; canem rabidum, non ſecus ac homines.

Laodicei homines vitioſi.

Quibus verſibus λαδικεὶ homines tanquam nocentiſſimi taxantur: putat enim Geſne-
rus hoc in loco λαδικέας per ſyncopem pro λαοδικέας dici, vt ſit gentile nomen à Lao-
dicea Ciuitate Aſiæ, cuius ciues doloſi, auari, & omni improbitatum genere referti eſ-
ſe ferebantur: ideoq; ſummis rationibus tales homines aſpidibus comparantur. Nam H

Vitia ablatu difficilia quæ.

quemadmodum pro ictibus aſpidum nullum inuenitur remedium, niſi partes demorſæ
amputentur: ita quædam ſunt innata vitia, quæ nonniſi ſolo interitu auferri poſſunt.
Ad finem, ex moribus aſpidum aliquid etiam boni haurire poſſumus: quandoquidem
ſi aſpis mas ita immoderato affectu propriam proſequitur coniugem, vt nunquam ſine
illa diuagetur, atq; nunquam quieſcat, niſi illius interfectorem venenauerit: pariter
hinc homines Chriſti fideles diſcere debent rationem beneuolentiæ, qua vxorem ſuam
in dies complecti debent.

A

HISTORICA.

RECITAT Ælianus in historia Animalium, quòd in quadam Ægyptiorum pastione ab Hercule denominata vixisse formosum puerum anserum custodẽ ab aspide ita adamatum, vt dormiens ab illa excitaretur ad declinandas insidias, quas aspidis coniux ei machinabatur: hic interim expergefactus ab illis sibi diligentissimè cauebat. Item Ælianus addit aspides ab Ægyptijs mansuefieri, facileq; cibarijs cicures reddi: quapropter neque illis, neque eorum infantibus obsunt: immo crepitu digitorum, de cauernis educti ad appellantem accedunt. Etenim Ægyptij statim post prandium farinam vino, & melle temperatam supra mensam exponunt, deinde aspides tanquam conuiuas, plausu dato, ad prandium inuitant: tunc illæ à varijs erumpentes
B cryptis, caputque eleuantes sensim, & moderatè explentur. Rursus si accidat, vt Ægyptij, nocturno tempore, de cubili surgere velint, ne aspidis in tenebris conculcent, digitos percutiunt, indicantes de via esse decedendũ; at aspides sonitus discrimen intelligentes confestim ad latibula confugiunt. Item Ælianus ad confirmandam aspidum apud Aegyptios venerationem, narrat, quòd vinitor cum scrobem foderet generosam plantaturus vitem, ligonis ictu, aspidem illic fortè latibulantem diffecuit, postea dimouendo terram, posteriorem Serpentis partem reperit, anteriore adhuc cruentata, & reptante: quamobrem obstupefactus statim rationis impotens redditus est, vt non solum diù, sed etiam noctu delirans de lecto exiliret, & se persequi aspidem indicaret. Immò veluti morsu læsus opem implorans vociferabatur, & interemptæ aspidis simulacrũ se conspicari referebat. Cum autem diù hac capitis debilitate vexatus esset; tandem eius cõsanguinei ipsum supplicem in Serapidis templum duxerunt, Numenque rogarunt, vt illud aspidis spectrum amoliri dignaretur, tuncque patiens sine haustu hellebori, inde liber egressus est.

L. 9. c. 25. & 27.

Veneratio aspidũ apud Ægyptios.

Historia Agricolæ dementati ob necẽ aspidis.

C Deniq; Ælianus alias exarat historiam cuiusdam iuuenis insatiabilem profundumque ventrem semper esitando distendentis, qui pauonis cuiusdam potiundi à Rege Ægyptiorum Ioui dicati, ad suæ deseruiendum voracitati, miro desiderio tenebatur. Hic igitur quemdam templi ministrum, mercede sacrilegij data, ad coercendam auem impulit. Itaq; ministro inani spe inducto ad locum accedenti, vbi ales morari solebat, vt comprehensam guloso afferret iuueni, non pauo, sed horrifica aspis visa est, quare perterrefactus, opere infecto, illinc recessit.

Pauo in Aspidẽ versus.

PROVERBIA.

NON multa sunt adagia, quæ ex natura huius animalis desumuntur. Inter hæc primò hoc recitatur. *Aspidi, & Basilisco insistis.* Proferturq; de re ineuitabili,
D quoniam horum animalium alterum, virus in obuios expuit, alterum verò visu nocet. Non absimile est hoc adagium alteri. *A fronte præcipitium, à tergo lupi.* Desumptum esse videtur ex doctrina Horatij, quando in satyra secunda primi libri scripsit. *Hac vrget Lupus, hac angit canis.* Vel ex satyra tertia libri secundi, vbi legitur. *Hic fossa est ingens, hic rupes maxima.* Deinde aliud recẽsetur. Δηγμα ἀσπίδος, idest *Morsus aspidis*, & promulgatur de malo immedicabili, aut de odio irreconciliabili, aut de lingua vehementer virulenta: propterea huc spectat ille versiculus.

Morsus aspidis prouerbium.

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή.

Idest.

Telum aspidis profectò mulier improba.

Quoniam Ælianus tradidit aduersus omne Serpentis virus, excepto morsu aspidis, remedium inueniri. Immò Manutius in Adagijs pronunciauit hoc prouerbiũ trahi posse ad hostem clancularium: cum aspis, citra dolorem, venenum infundat, & post demorsam partem, nullum ferè in ea vulneris vestigium appareat. Tandem solet etiam hoc

Mulier improba aspidi comparatur.

Aſpis à vipera prouerbium. promulgari. *Aſpis à vipera.* Et præcipuè quando ſceleſtus homo, virum improbum conſulit. Refertur hoc inter apophtegmata Diogenis, qui conſpicatus duas mulieres colloquentes, hæc verba protulit. *Aſpis à vipera mutuo venenum ſumit:* nec immeritò, quoniam mulier à multis ἰλιὰς κακῶν dicta eſt. De hoc prouerbio confugiendum eſt ad caput de vipera, vbi latius de hoc agitur. E

MIRACVLA.

SEVERVS Sulpitius agens de virtutibus Monachorum orientalium, narrat, quòd cuidam iuueni, qui pænitentia ductus nuper ad Eremum ſeceſſerat, tabernaculumq; nonniſi per ſpatium ſex mille paſſuum à monaſterio ſibi conſtituerat, Abbas panem, per duos pueros, miſerat, quorum natu maior annum quintum decimũ, minor verò duodecimum agebat. His ergo pueris inde reuertentibus aſpis mirandæ magnitudinis fit obuiam: ipſi autem nihil perterrefacti beſtiam collum tumidum deponentem conſpicati ſunt: interim minor natu Feram manu comprehenſam pallio inuoluit, deinde Monaſterium ingreſſus quaſi victor, ſpectantibus cunctis Fratribus, reuoluto pallio, captiuam aſpidem non ſine iactantiæ tumore oſtentauit. Cum autem puerorum fidem, atque virtutem cæteri prædicarent; tunc Abbas hanc infimæ ætatis iactantiam ægrè ferens, virgis vtrumq; compeſcuit obiurgans eos, cur prodidiſſent, quod Dominus per eos fuerat operatus: nam opus illud non ſuæ fidei, ſed diuinæ virtuti attribuendum erat; illiſq; præcepit, vt Omnipotenti Deo humili corde famularentur, & non ſignis atq; virtutibus gloriarentur. Item Chriſtiana virgo diuinis munita auxilijs multitudini aſpidum, quarum ſimulacra Magus quidam excitabat obiecta, illæſa, & incolumis euaſit. Hæc & alia huius generis miracula legenda ſunt apud Surium, & alios Authores, qui mores, & geſta illorum Martyrum prodiderunt, qui iuſſu Tyrannorum in lacum ſerpentibus plenum ducti fuerunt. F G

Puer aſpidẽ pertractat illæſus

Chriſtianæ Virginis miraculum

HIEROGLYPHICA.

SACERDOTES Aegyptij, ex Pierio Valeriano, ad oſtendendam quamdam vim inuictã principatus, iconem aſpidum repræſentabant, quoniam longa experientia compertum eſt, paucos ab aſpide percuſſos euaſiſſe. Ideoq; olim peruulgati moris fuit diademata Regum Aegypti imaginibus aſpidum decorare. Siquidem hoc hieroglyphico ſtabilitatem regni deſignabant: nam quemadmodum amor aſpidis erga coniugem firmus, & ſtabilis eſſe perhibetur: ita per aſpidis ſimulacrũ, regnũ ſuum inter reliqua imperia firmum fore indicabant. Vnde Valerius Flaccus ſcribebat. *Iamq; aſpide cincta comas, & ouanti perſona ſiſtro.* Quamobrem Diodorus Siculus addebat à Sacerdotibus Aethiopum, & Aegyptiorum pileos oblongos geſtari, circa quos inuoluti aſpides conſpiciebantur, vt, qui contra Reges inſurgere audebant, læthalibus morſibus ſubeſſe demonſtrarent. Sunt qui hominem nulli Legum Imperio, vel Magiſtratuum edictis, vel Dynaſtarum iuſſis obtemperare nolentem, ſignificent icone aſpidis aures obturantis: nam aſpis ſtatim atq; cantionibus accerſiri ſenſerit, aures claudere conatur; ne verba excantantium audire queat. H

L. 14. Hierogl.

Diademate Regum Aegypti qualia.

Lib. 4.

Cur aſpides in pileis.

Viri inobedictis hieroph.

Alij, per duas aſpidum icones, tenacem, & ſynceram amicitiam denotari poſſe arbitrantur: quandoquidem perhibent aſpidem nunquam abſq; comite è ſpecu egredi, vt ſi earum altera occidatur, ſuperſtes alterius mortem vlciſci poſſit. Poſtremò addit Cælius Calcagninus, ſimulacro aſpidis tanquam à ſenecta immunis, & ad motum nullo vtentis inſtrumento, & facili reuolutione ſe contorquentis, aſtrum deſignari poſſe: quamuis hoc hieroglyphicum à quacumq; alia Serpentis icone monſtrari poſſit: cum quilibet Serpens prænominatis gaudeat conditionibus.

In lib. de reb. Aegyp.

EMBLE-

A

EMBLEMATA.

FLORENTIVS vir præſtanti litterarum ſcientia conſpicuus, in ſuo Emblematum libro, delineauit chirurgum ſecantem brachium hominis ab aſpide demorſi, cũ hac inſcriptione. PRINCIPIIS MALI OBSTANDVM. Deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris. *Embl. 66.*

Aſpidis haud vlla morſus curabitur arte,
Enſe recidatur pars niſi læſa ſtatim:
Haud aliter ſi ſeditio teterrima peſtis
Ingruat, & ſecum crimina multa trahat.
Omnia ſunt tentanda quidem, ſed tollere præſtat
B *Vnum, ne totus grex malè diſpereat.*

Principijs cuiuſcumq; mali confeſtim occurrendum eſſe, monet etiam Perſius ſatyra tertia, quando canit.

Helleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumebit.
Poſcentes videas, venienti occurrito morbo.

Neq; hoc eſt valde diſſimile illi, quod recitabat Ouidius in libris Amorũ, quãdo dixit,

Vidi ego quod fuerat primo ſanabile vulnus,
Dilatum longa damna tuliſſe mora.

Vel iuxta aliud.

Opprime, dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi.

Hoc igitur præceptum ſeruãdum eſt in demorſis ab aſpide, qui nullo modo ſanantur, niſi partes læſæ illicò amputentur: Itaq; hoc emblemate monentur Principes, vt ſeditioſos ciues merita pæna puniant, atq; à Republica eijciant: ſiquidem ille, cui neq; natura, neq; induſtria rectè viuendi ſtudium conciliare poteſt, ad mentem Platonis, vita C eſt priuandus: cum in hoc caſu Clementiam eſſe, non eſſe clementem, multi opinãtur, iuxta vulgatum carmen. *Miſericordiæ genus eſt ſceleſtos interimere*

Impius huic fuerit, ſi pius eſſe voles.

Dum vnius interitu multi ſeruantur, propterea quod optimum miſericordiæ genus eſt ſceleſtos interimere, non tantum vt ipſi pereant, ſed vt pereundo alios à maleficijs deterreant. Quare ad rem noſtram reuertentes atteſtamur ſatius, & melius eſſe, vt vna tantum pars, & non totum corpus intereat. Alia quoq; huius generis emblemata videnda ſunt apud Authores politioris muſæ ſtudioſiſſimos, quæ breuitati ſtudentes omittimus.

PHRENOSCHEMATA.

D LVCAS Contilis ſcriptor Italicus, in ſuo erudito Phrenoſchematum libro, figurauit aſpidem aures obturantem hoc titulo coronatam; MENTEM NE LÆDERET AVRIS. Voluit enim indicare, quòd Author huius ſymboli profitebatur ſe agreſti odio proſequi illos, qui modeſtiæ neſcij, & pudoris improbi in dies cõuicijs, & maledictis aliorum nomen laceſſunt: ideoq; inſtar aſpidis claudit aures, qui magici cantoris voces audire renuit. Item Ioannes Andreas Palatius, in ſuo opere Phrenoſchematum, ſcriptum reliquit, quòd vir quidam paleſtræ litterariæ miles exercitatiſſimus effigiauit aſpidem cauda aures obſtruentem, vnà cum ſimulacro aperti libri, addiditq; hoc Dictum Italicum. MISERO OND'IO SPERAVO. Itaq; author huius Inſignis voluit omnibus manifeſtare quomodo aſpidicam naturam indignatæ cuiuſdam mulieris, neq; vlla exacta etiam dicendi facultate, neq; carminibus melle ſuauioribus placare potuerit. Deniq; Perciuallus in ſuo volumine Inſignium memorat nobiliſſimum virum, qui ad demonſtrandam cuiuſdam fæminæ crudelitatem, exhibuit iconem aſpidis, cum dicto. NON OMNIBVS VNA. Quaſi velit innuere, quòd omnis aſpis, vt re- *Aſpis obturans aures, quid ſignificet.* *Fæmina quomodo aſpidi comparetur.*

vt relatum fuit in hiſtoria huius animalis, nunquam ſine comite diuagatur: hæc autem fæmina, quæ in actionibus aſpis eſſe videtur comitem reſpuit. E

SIMVLACRA.

NEMINI dubium eſſe arbitramur, quod olim Ægyptij æternos honores multis brutis, & potiſſimum aſpidibus decernebant: quapropter hæc animantia lædere nefas eſſe opinabantur. Ideo Ciceró non ſine cauſa hæc ſcribebat: Ægyptiorum mores quis ignorat, quorum imbutæ ſunt mentes paruitatum erroribus, nam carnificinam potius ſubirent, quàm ibin, aut aſpidem violare. Idcircò refert etiam Ælianus ab Ægyptijs ſimulacra Iſidis iconibus aſpidum tanquam regio quodam diademate coronari. In cuius rei cõfirmationem fatetur Giraldus agens de Iſide, ſe vidiſſe hoc ſimulacrum in vetuſto quodam numiſmate apud Auguſtinũ Muſtium. Icone autem aſpidis penès Iſidem vtebantur, tum quia aſpides ſexdecim ætates viuere ferebantur, tum quia aſpides in hominum perniciem natas eſſe negabant: cum notum eſſet ab aſpidibus necem tantũ impijs afferri. Quod ſi ita eſſet, Feram hanc tanquam iuſtitiam honoribus cumulandam eſſe fas eſſet, quippè quæ acrimonia intellectus prædita bonum à malo, & verum à falſo diſtingueret. F

Iſidis corona qualis.

Syntag. 12.

Iſis iuſtitiæ ſimulacrum.

Addunt alij ab Iſide ſceleſtis tantummodo hominibus aſpidem immitti, hancque ſolum Thermuthim vocatam, tanquam immortalem prædicabant, huicq; in vnoquoq; ſacrarum ædium angulo, ſacella ædificabant, & bubulum adipem interuallis quibuſdam objiciebant. Quapropter aſpis, in Sacris Iſidis, cum collo tumido, & capite elato circumferebatur: nam Iſiaca tabula (teſte Salmaſio in Solinum) aſpidem hac forma delineatam exhibebat. Quare Iuuenalis in ſexta ſatyra ſic canebat, huc alludens.

Iſiaca tabula quid repræsẽtet.

Et moniſſe caput viſa eſt argentea Serpens.

Apuleius quoq; ad rem, de geſtaminibus Iſidis ſcribebat, quòd læua cymbium dependebat aureum, ex cuius anſulis ſurgebat aſpis caput attollens arduum, ceruicibus latè tumeſcentibus. Quocirca non à veritate recedunt, qui inter ſimulacra ad Iſidem ſpectantia, chelidoniam aſpidem, & ſiſtrum recenſent: quamuis poſtea tradant id inde factum eſſe, quoniam ſiſtrum edat ſonum voci hirundinum ſimilem; cum tamen chelidonia aſpis tãquam Nili maximè peculiaris ibi effigiaretur, quippè quæ cum ſiſtro, & oſyride inter myſteria Iſiaca recenſebatur. Id innuit Ouidius, quando canit. G

Siſtrũ quẽ ſonũ ederet

Siſtraq; erant, numquamq; ſatis quæſitus Oſyris,
Plenaq; ſomniferis Serpens peregrina venenis.

Inſuper recitat Matthias à Michou, quod olim etiam Lithuani ignem, ſyluas, & aſpides venerabantur. Ignis enim per ſacerdotes ſolum ſubiectis lignis accendebatur, ſyluæ ſancroſanctæ vocabantur, & deniq; aſpides tanquam numina in priuatis ædibus ſeruabantur.

Lib. 2. c. 2.

Præterea Ripa, in prima parte Iconologiæ, ad repræſentandum Furorem implacabilem, aſpidis ſimulacrò vtitur, dum delineat hominem ſaucium omni armorum genere munitum, in cuius dextra manu ſtringitur aſpis, quæ in hoc ſimulacro locum eatenùs habere videtur, quatenus in ſacris paginis legitur, quòd nullus furor poteſt comparari furori aſpidis, quæ ſtatim atque ab aliquo leuiter etiam tangitur, intumeſcit, ſemperq; furit, donec aliquem morſu venenauerit. Iterum Ripa, in ſecunda Iconologię parte, ad exprimendum Inobſequentem, figurauit mulierem habentem ſecus pedes aſpidem, altera aure ad terram appoſita, altera verò caudæ extremitate obturata: cum Phyſiologi aſpidem, ne vocibus excantantis obtemperet, aures claudere referant. Poſtremò idem author, ad oſtendendam obſtinatam mentem, effigiauit annoſam mulierem alas ſupra caput habentem, cum aſpide in ſiniſtra manu, quæ malam eorum denotat naturam, qui proprijs tantummodo aſſentientes opinionibus, aliorum etiam optima non libenter audiunt conſilia: cum ſint inſtar aſpidis aures claudentis. Ideò Galenus falſæ opinionis effectus exprimens dicebat. Falſæ enim opiniones animos hominum præ occupantes non ſolum ſurdos, ſed etiam cæcos faciunt; itaut videre nequeant, quæ H

Simulacrũ Furoris quomodo pingatur.

Simulacrũ Inobſequẽtis quale.

Lib. 8. de comp. med. c. 1.

alij

A alijs conspicua apparent. De statuis non multa in præsentia recitabimus; solum enim referemus, quòd Romæ in Viridario *Beluedere*, nuncupato, conspicitur statua Cleopatræ Aegypti Reginæ, quæ brachio dextro caput sustentat, cum aspide regionem cordis, sub sinistra mamma, mordente. *Statua Cleopatræ.*

VSVS IN CIBIS.

VVLGI monimenta personant, quòd Marsi populi viperis, & aspidibus in edulijs vtantur; propterea Galenus scribens de arte curatiua ad Glauconem, loquensq; de viperis, hæc verba proferebat. Ita verò eas condire oportet, quemadmodum vidisti Marsos, qui Feris venenatis, & aspidibus nutriuntur; capite quidem primùm abscisso, & cauda ad digitos vsq; quatuor, deinde omnibus interaneis exêptis; immò & cute adempta, necnon aqua corpore ipsarum diligenter abluto. Clarissimus *Li.2.c.10.* *Aspides quomodo condiantur.*
B Mercurialis in suo tractatu de Venenis ponderans verba Galeni scribentis de Theriaca ad Pisonem, admiratur, quare scripserit Galenus carnem aspidum nõ ingredi posse antidota, cum vniuersum earum corpus sit venenosum, & nihilominus idem Galenus loco supra citato asseruit Marsos his carnibus absq; noxa vesci. Ad tollendam igitur hanc difficultatem; Respondet Doctissimus Mercurialis totum quidem corpus aspidum veneno redundare, sed Marsi populi illarum carnes edunt, quoniam fortè sub ipsorum cælo aspides non sunt venenatæ, veluti alicubi, neq; viperæ. Aut dicendum esse putat cum Fracastorio, quòd huiusmodi populi cum aspidibus naturalem quamdam habent sympathiam, vt nunquam ab ipsis lædantur. *Cap.8.* *Difficultas in verbis Galeni.*

VSVS IN MEDICINA, ET IN VARIIS.

C GALENVS in libro de Theriaca ad Pisonem, senectam aspidis in medicina cõmendat, & præcipuè si trita cum melle in suffusionibus oculorum adhibeatur, quandoquidem acutissimam reddere visionem perhibet. Plinius verò ad clarificandum visum, membrana aspidis, quam exuerit, vtitur, sed illam cum adipe eiusdem animalis permiscet. Immò, ex eodem Plinio, cutem aspidis pondere sexta parte denarij, cum pipere pari modo, ad expugnandas febres quartanas, gentes Parthorum in aliquo liquore hauriunt. Item Galenus agens de compositione medicamentorum per genera, & enumerans Andromachi emplastra, memorat vnum ex aspidibus ad discutiendas strumas, & podagras, quod recipit therebentinæ, lapidis asij, bituminis singulorũ denarium pondo trecentorum sexaginta, Aphonitri, ceræ, baccarum lauri, gutæ ammoniaci singulorum denarium pondo trecentorum quadraginta, lapidis pyrites denarium pondo octoginta, calcis viuæ denarium pondo centum octo, aspidum cineris pondo denarium centum quadraginta, olei veteris heminas duas, postremò cinis, pharmaco refrigerato, inspergitur. *Suffusionis remedium.* *Febris quartanæ auxilium.* *L.6.ca.14.* *Præsidium strumarũ, & podagræ*
D

Olim etiam præter vsum medicum aspidibus in supplicijs vtebantur: quoniam Galenus scribens ad Pisonem recitabat se in magna Alexandria obseruasse, quàm citò morsus aspidum necarent: quandoquidem pectori damnatorum capitali supplicio aspidem admouebant, & reum obambulare iubebant, sicq; confestim illum de medio tollebant. *Vsus aspidũ in supplicijs.*

DE

 E

DE DIPSADE. Cap. VIII.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio. NON erit neceſſe, vt longo verborum circuitu oſtendamus, cur de Dipſade hoc in loco agendum ſit; cum ſuperiùs exaratum fuerit hunc Serpentem à Solino inter ſpecies aſpidum connumeratum fuiſſe: dum plures,& diuerſas aſpidum ſpecies aſſignans, inæquales ad nocendum eſſe ſcripſerit; quoniam Dipſas, Siti, & Hipnalis, ſomno, ex illius ſententia interimant. Dipſas igitur, vt æquiuocationem aperiamus, multa ſignificare videtur: cum δίψας δίψαδος in Græcorum ſcholis ſit nomen adiectiuum, *Terra arida Dipſas dicta.* quod ſiticuloſum, &aridum indicat: ideòq; Apollonius Poeta terram aridam, aliquando Dipſadem nuncupauit; & Ouidius eadem ratione motus, quamdam anum Dipſadis nomine inſigniuit, quando cecinit. F

L.1.Amor. eleg.8. —— —— *eſt quædam nomine Dipſas anus.*

Item Dipſas, quando ſubſtantiuè ponitur, viperæ ſpeciem deſignat, vel potius Serpentem, de quo in præſentia differitur; quoniam ab ipſo demorſi, inexplebili potandi deſiderio crucientur. Pariter Dipſas apud Theophraſtum, ſpinæ quoddam genus eſſe dicitur. *Li.4. Hiſt. plant.c.6.* Scribit enim in Arabia ſupra Copton ἄκανθαν δίψαδα prouenire: & Plinius vertit ſpinam ſitientem; quapropter multi opinati ſunt hanc ſpinam nomine Dipſados fuiſſe appellatam, quia in locis admodum aridis naſceretur: quamuis nonnulli authores, *Dipſas ſpinæ genus.* nec præter rationem, exiſtimauerint hanc eſſe illam ſpinæ ſpeciem, quam alij Greci, vnica voce, δίψακον nominarunt. De hac re legendus eſt doctiſſimus Salmaſius in Solinum, qui huius rei veritatem eſt aſſecutus.

Præterea in Herbario veteri, quod Apulei, nomine inſcribitur, herbæ chamælæa, & chamælæon confunduntur, ibiq; varia nomina aſſignantur, inter quæ, Dipſas connumeratur. G Leguntur enim ibi hæc verba. Quidam Græcorum hanc plantam vocant chamælæam, alij crocodilon, alij Dipſada, alij onocardion, alij cneoron, Itali labrum veneris. Quare periti Botanici hinc colligere poſſunt, nomina chamælææ, & chamælæontis, tanquam eiuſdem plantæ confundi, & permiſceri; etenim cneoron chamælææ, vel thymelææ nomen eſt; *Quæ planta dicatur Dipſas.* Dipſas verò onocardion, labrum veneris, & crocodilon chamælæonti competere videntur, quoniam hanc plãtam multi Priſcorum cum carduo dipſaco eamdem eſſe crediderunt.

Amplius Danai filiæ ab aliquibus poetis Dipſades, quaſi ſemper ſitientes cognominatæ fuerunt; cum ſemper circa aquas infernas verſentur: notiſsimam enim eſſe coniectamus *Dipſades Danai filiæ* Danaidum puellarum fabulam, quæ ob necatos ſponſos, has pœnas apud Inferos dare feruntur, vt ſitulis perſtillantibus aquam hauriant, atq; in dolium pertuſum, grani quidem, ſed inutili labore infundant. Harum Dipſadum fabulæ meminit Horatius hunc in modum. H

—— —— —— —— *atq; notas*
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.

Hanc quoq; Tibullus memorauit, dum cecinit.

Et Danai proles Veneris quæ numina læſit
In caua letheas dolia portat aquas.

Cælius autem Rhodiginus in ſuo volumine lectionum antiquarum, narrat, quòd Dipſas *L.11.c.33* nuncupatur in re ſacrificali, & pariter hepatis quoddam ſignum. Demùm apud Salmaſium legitur, Dipſas ἔχις, ideſt anguis, Aſpis ὄφις, ideſt Serpens. Inſuper cum Dipſas ſerpens gaudeat alijs nominibus, inferius enumerandis; opere pretium erit hoc in loco ambiguitate laborantia recenſere. Itaq; Dioſcoridi, & alijs authoribus, hic Ser- *Cauſos ſerpens.* pens non ſolum Dipſas, ſed etiam Cauſos vocatur: cum tamen Græcis καῦσος ſit æſtus, & febris ardens apud Hippocratem. Nihilominus Dipſas quoq; hoc nomine inſignitur; cum ab hac percuſsi tanquam feruenti calore agitati æſtuent. Item vocatur Me-

lanu-

A Ianuros; cum tamen μελάνουρος Græcis nominetur animal nigram habens caudam. Immò Melanurus piſcis eſt apud Ariſtotelem, qui nigris maculis in cauda eſt inſignitus. Huius piſcis meminit Reuſnerus in Paradiſo poetico, quando cecinit.

Melanurus anguis qualis.

Inſignem caudæ melanurum nomine nigræ,
Tu guſtare (bonus ſi cupis eſſe) caue.

Melanurus piſcis.

Præter hæc, appellatur etiam hic Serpens, in nomenclaturis Dioſcoridis, Preſter, cum tamen Preſter ſit genus vorticis, quod typhon, nempè vibratum echnephiam dicunt. Idem ventus, dum furit, contacta comburens preſter eſſe dicitur, vt author eſt Plinius; Immò πρηστὴρ ἄνεμος igneus turbo eſt, vt apud Heſiodum in Theogonia legitur. Ideoq; ſpecies eſt fulminis apud Cælium: de hoc eleganter Lucretius diſſerit, dum inquit.

Preſter anguis item igneus turbo.

Quòd ſupereſt facile eſt ex his cognoſcere rebus,
Preſteras Graij, quos ab re nominitarunt,
In mare, qua miſsi veniant ratione supernè,
Nam fit, vt interdum, tanquam demiſſa columna
B *In mare de cælo deſcendunt.*

Lib. 6.

Hic admonet Lucretius, quòd Græci ab effectu, nimirum hunc ventum preſterem παρὰ τοῦ πρήθειν, nempè ab incendendo, & inflammando nominarunt. Immò addit Lucretius, quòd hic flatus igneſcens, figuramq; columnæ imitans quandoq; in terram deſcendit. De alio autem paulò inferius ſic loquitur.

Ventus preſter vnde dictus.

Fit quoq; vt inuoluat ventis è nubibus ipſe
Vortex conradens ex aere ſemina nubis,
Et quaſi demiſſum cælo preſtera imitetur;
Hæc vbi ſe in terras demiſit, diſſoluitq;
Turbinis immanem vim prouomit, atq; procellæ.

Lib. 2.

Demùm πρηστήρ, ideſt preſter apud Pollucem exponitur anterior pars gutturis faucibus ſubiecta, quando ira efferueſcens intumeſcit: cum tamen πρηστὴρ ſerpens nominetur ob ardorem inextinctæ ſitis, quem morſu patientibus affert.

Preſter pars gutturis.

C

SYNONIMA, ET ETYMVM.

LATINI hunc Serpentem Dipſadem, nomine græco, ob vocabulorum inopiam appellarunt. Græcis autem δίψας nominatur; cum δίψα ſit ſitis, & διψάω ſitio. Quandoquidem icti ab hoc angue, implacabili ſiti agitantur. Hac eadem ratione ductus Iſidorus, Dipſadem Situlam cognominauit, & Auicennas viperam faciẽtem ſitim, qua de re in epigrammatibus græcis legitur δίψας ἔχιδνα, nimirum vipera ſiticuloſa. Ab alijs dicitur μελάνουρος, melanurus, quia nigram caudam habeat. Ab alijs ἀμμοβάτην Ammobates per arenam incedens. Eſt enim nomen compoſitum ex ἄμμος arena, & βαίνω vado. Ab alijs cognominatur πρηστὴρ Preſter à verbo græco πρήθω incendo, quoniam Serpens hic patientes, ictibus, veluti quibuſdam flammis adurat. Ideò Bellonius ſolebat dicere: vipera, quæ nuncupatur Preſter, veneno veluti igneo D hominem necat. Non immeritò igitur Dipſas nuncupata fuit Serpens vrens, cum percuſſorum viſcera adeò exſiccentur, vt continua aquæ potio ab illis deſideretur. Hinc nonnulli colligunt, quod Serpens apud Textorem, Anger, & Cruciator dictus à Dipſade non differat. Id narrabat Lucanus de Aulo tuſco milite Catonis, qui à Dipſade percuſſus interijt; quemadmodum inferius recitabimus. Et eò magis libuit Dipſadem Serpentem vrentem appellare, proptereaquod in ſacris Biblijs legitur, quòd Deus in populum Iſraeliticum murmurantem miſit Serpentes vrentes; & multi docti viri in translatione Bibliorum, Preſteras verterunt. Hinc aliqui tradiderunt Preſteras, ob internum ardorem, ore ſemper hiante, & vaporem exhalante calidiſsimum incedere. Huius conditionis Lucanus ſic meminit.

L. 12. orig.
Vipera ſiticuloſa quæ.
Ammobates anguis qualis.
Serpens vrens qualis.
C. 21. Num.

Oraq; diſtendens auidus fumantia Preſter.

L. 9. Pharſal.

Idem exponit Baptiſta Mantuanus, quando canit.

Nec non inflatis Preſter, qui faucibus æſtum
Expuit.

Nulla

Cauſos anguis.

Nulla igitur teneri debemus admiratione, ſi interdum hic ſerpens καῦσος, ſcilicet Cauſos cognominetur: cum hæc vox nimium calorem, & æſtum ſignificat. Cæterùm animaduertendum eſt ad mentem Agricolæ, in libro de Animalibus ſubterraneis, inter Preſterem, & Dipſadem aliquam cadere differentiam: inquit enim Agricola hos Serpentes (licet quoad formam inter ſe non diſſentiant) quoad effectum à ſe inuicem diſcrepare: cum Preſter, percuſſum extemplò, veluti ſyderatione quadam immobilem, menteq; alienum reddat, mox pilis defluentibus, & vrgente pruritu, aluiq; fluxu, patientem abſumat. Aelianus etiam quandoq; inter morſum Dipſadis, & Preſteris, aliquod obſeruauit diſcrimen; quamuis poſtea alibi ſymptomata genita à morſu Dipſadis, & Preſteris eadem eſſe aſſeuerauerit. Pariter Solinus, & Lucanus de vtroque Serpente ſeorſim egerunt, illiſq; diuerſas proprietates aſſignarunt. Cæterùm in hac difficultate confugiendum eſt ad Dioſcoridem, qui ſcriptis mandauit, Dipſadem Preſterem, & Cauſum vnius, & eiuſdem Serpentis eſſe ſynonima, propterea quod Preſter, & Cauſos ab vrendo, & dipſas à ſitiendo cognominatur. Cui ſententiæ Paulus Aegineta, Volaterranus, & alij authores innumeri adſtipulantur.

Diſcrimen inter Preſterem, & Dipſadem.

Li.6.c.50.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

SOLINVS in Polyhiſtora hunc ſerpentem inter ſpecies aſpidis cōnumerauit; cum tamen Dioſcorides, & alij authores nō vulgares Dipſadem ab Aſpide toto genere diſcriminauerint: ſiquidem hæc animalia adeo inter ſe ſunt diuerſa, vt alterum aquatile, alterum terreſtre eſſe feratur. Lucanus id explicat, dum canit.

L.9.Pharſal.

——— ſtabant in margine ſiccæ
Aſpides in medijs ſitiebant Dipſades vndis.

In lib. de venen. cap. 14.

Aetius hanc ſerpentis ſpeciem ad illud viperarum genus reducit, quod in locis maritimis libentiſſimè ſtabulatur. Verumtamen Greuinus Dipſadem à vipera bifariam diſtinguit; primò, quoniam à Dipſade percuſſi citius intereunt, deinde, quoniā in cauda huius animalis quaſdam paruas nigras maculas obſeruat. At Marſi populi (referente Galeno) nullam inter Dipſades, & viperas differentiam, niſi ratione loci, inuenire videntur: etenim degentes in locis ſalſilagine refertis Dipſades, & viuentes in ſolo vliginoſo viperas indigitarunt, haſq; minimè ſiticuloſas eſſe affirmarunt. Quapropter in Libyę, & Ægypti arenis ſalſedine prȩditis Dipſades verſabuntur, quę vero in Italia, viperæ eſſe ferentur. Hanc autem ſententiam Galenus probare non videtur, dum inquit. Sanè viperarum caro adeò ingentem obtinet deficcandi facultatem, vt nōnulli, qui eā ederunt, vehementiſſima ſiti cruciati ſint, & proinde illas Dipſades cognominant. G

Differētia inter Dipſadem, & Viperā, ex opin. Marſorum.

Lib.11. de ſimp. med. fac.

Sunt autem, qui dicāt demorſos ab his viperis ſanari non poſſe potando, ſed dirumpi potius, quàm ſiti liberari. Quocirca eos, qui Romæ viperas venantur ſiſcitatus ſum, num aliquam haberent notam, qua genus vtrumq; viperarum diſtinguerent; at illi genus nullum viperarum Dipſadum eſſe negabant, ſe iuxta mare degentes talem producere effectum affirmabant, quæ in Italia, ob regionis humiditatem, non inueniuntur. Hactenus Galenus, qui tamen Marſorum verbis aſſentiri non eſt viſus, dum paulò inferius nullum eſſe genus Dipſadum negare non audet. H

FORMA, ET DESCRIPTIO.

ISIDORVS, & Arnoldus Villanouanus retulerunt Dipſadem eſse ſerpentem tantæ exiguitatis, vt dum calcatur non videatur, cuius venenum patientem ante extinguit, quàm ſentiatur. Qui Authores de exiguitate ſerpentis fortè, quoad craſſitiem, verba faciunt, cum in icone Dipſadis à Greuino exhibita longitudo potiùs, quàm craſſities obſeruetur. Verumtamen, ex mente Aetij, longitudo cubitalis huic ſerpenti aſſignatur, quæ paulatim ex craſſa in tenuem deſinit, corpore albicāte, necnon maculis partim ruſeſcentibus, partim nigris variegato. Soſtratus hunc ſerpentem à reliquis

Exiguitas Serpentis quo ad craſſitiem.

A liquis ita distinguit, dum scribit caudam huius animalis duabus lineis nigricantibus esse insignitam. Auicennas autem collum magnum,& tergum ad extremitatem vsq;nigricans, & caudam valdè tenuem Dipsadi attribuit; quæ bestia, vt plurimum, eodem Auicenna authore,in Regionibus Iokiati,& Assim,nempè in Regionibus Libyæ,& Syriæ versatur. Itaq; Dipsas est animal corpore exili viperæ perquam simili, & ictu violentissimo. Vnde non erit cur Matthiolus admiretur Leonicenum virum alioquin eruditissimum, qui Dipsadẽ corporis forma, nullis notis à vipera diuersam esse existimauit: nam similitudine horum animalium deceptus vnum ab altero non discriminauit. Quamobrem Nicander in Theriacis canit hunc in modum.

Locus natalis huius anguis.

In Comm. ad Diosc. l. 6. c. 50.

Exiguæ similis spectatur Dipsas echidnæ,
Sed celstina magis mors ictus occupat ægros
Parua, & lurida, cui circa vltima cauda nigrescit.

Et Georgius Pictorius in Lerna malorum paruitatem huius serpentis meditans, sic canebat.

B *Situla paruus item serpens sputamine lædit,*
Et sensus tollit, tollit itemq; motum.

Author libri de natura rerum scriptis mãdauit hunc Serpentem tanta colorum varietate refulgere, vt mira specie, & eximia pulchritudine, intuentes in admirationem trahat. Cæterùm Solinus, & multi alij authores hanc figuræ serpentinæ elegantiam non Dipsadi,aut Situlæ,sed Scytali assignarunt. Quapropter prædictus author libri de natura rerum horum nominum congruentia, fortè deceptus, alterius descriptionem alteri attribuit;quemadmodum,ex delineatione vtriusq; serpentis innotescere potest: Hoc igitur in loco lector iconem Dipsadis, ex Greuini mente, contemplari poterit.

Colorũ varietas non obseruatur in Dipsade

NATVRA, ET MORES.

C DIPSADI natura adeo tetrum congenuit virus, vt inter perniciosissima animalia ab Authoribus recenseatur. Quamobrem iure optimo Moses in Deuteronomio,terrificam illam describẽs solitudinem, Dispades in illa versantes memorauit. Est enim hoc animal fraudulentum, quoniam inter oua struthionum in arenis locata malitiosè stabulatur, vt Garamantes huiusmodi oua colligentes fallat. Tales enim populi, cum careant creta, ex qua fictilia vasa finguntur, ouis struthionum per medium dissectis,loco vasorum vtuntur:immò ex his pileos ad tegendum caput idoneos fabricant; cum huiusmodi gestamine plurimum delectentur. Insuper natura tam feruens indidit Dipsadibus venenum, vt ab illis percusi ardente siti crucientur. Quapropter Textor ad rem sic canebat.

Dipsadis vaframẽtũ.

Oua struthionũ ad quid.

Non adeo sitiet, quem læsit aquatica Dipsas.

Hac eadem ratione motus Lucanus hoc animal torridum appellauit, dum cecinit.

Exuuias positurus suas, & torrida Dipsas. *L. 9 Phars.*

Hoc enim animal acri semper ardere siti perhibetur, quæ nulla vnda restingui potest: D Vnde Lucanus canit. *Loco cit.*

—— *in medijs sitiebant Dipsades vndis.*

Immò Reusnerus in Paradiso poetico ad rem, infrascriptum recitat distichon.

Tu colis immundas tristis v. lut hydra paludes,
Aut qualis medio Dipsas in amne sitit.

Quamobrem poterimus iure optimo illud pronunciare de hoc animali, quod de Tantalo cecinerunt Poetæ.

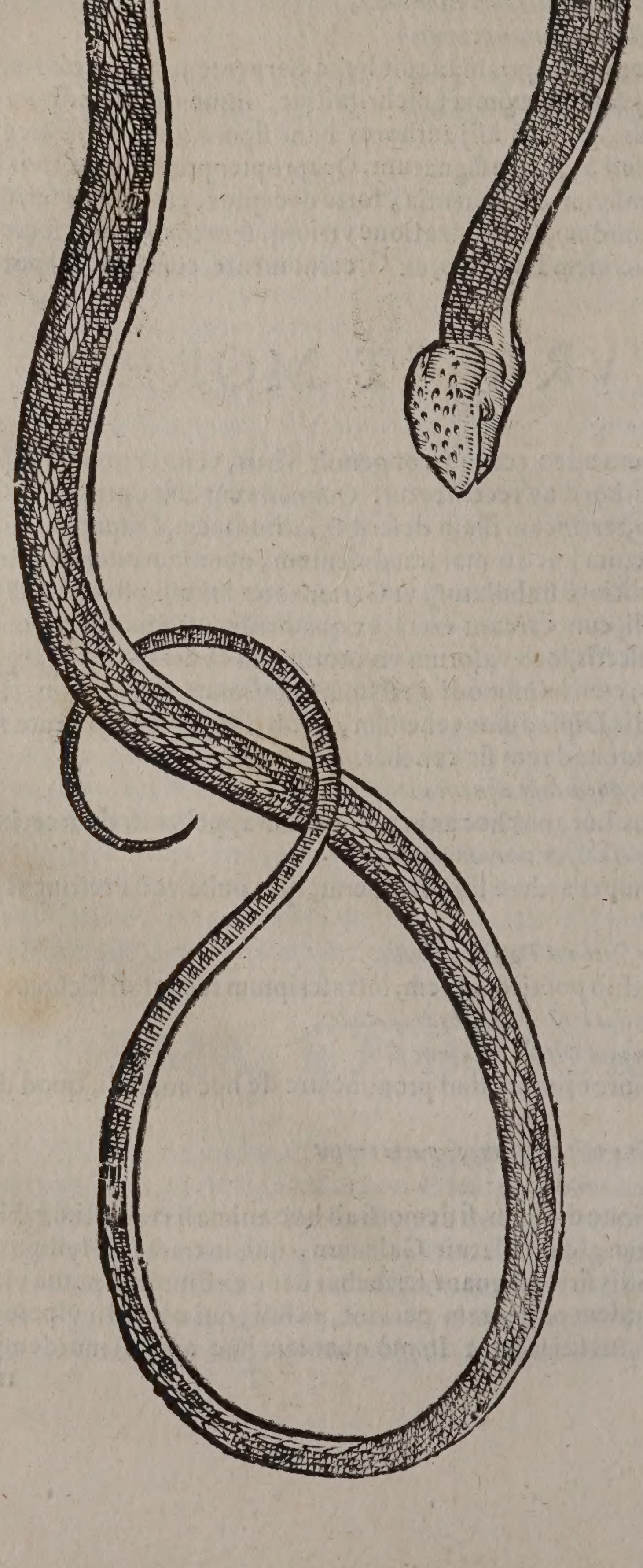
Dipsas Tãtalo similis

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus.

Non erit igitur admiratione dignum, si demorsi ab hoc animali confestim rabidam,& tantaleam concipiant sitim: Id non latuit Galenum, qui in tractu de symptomatum causis, causam implacabilis sitis assignans,scribebat hanc ex diuturna praua victus ratione dimanare, quæ tandem patientem perimit, veluti, qui comedit viperam fortè Dipsadem, ignea afflictatus siti interijt. Immò quoniam hoc animal mordendo sicci-

L. 1. c. 7. Causa sitis intensa ex Galeno.

Dipſas Greuini.

A tatem generat, à multis os ſiccum habere fertur. Vnde Reuſnerus ſic canit.

Reſpicit auerſo maculoſum lumine tergum,
Et ſicco Dipſas virus in ore gerit.

Itaq; ob ictum huius ſerpentis, tanta ſiccitas in corpore patientis generatur, vt animal mordens totum abſorbere humorem videatur. Reuſnerus id teſtatur, dum inquit.

Imbibit humorem lethali noxia morſu
Dipſas, & in venis frigida virus agit.

Cum tamen natura huius animalis ſit (quemadmodum Phyſiologi referunt) vt ſemper feruida ardeat ſiti, quam poſtmodum ab hoc animali percuſſi facilè concipiunt, id patet in infraſcripto Reuſneri diſticho. *Sitis ardēs excitatur ab ictu huius ſerpētis*

Vt ſitis hanc torquens nullis extinguitur vndis,
Sic rabidam morſu concitat illa ſitim.

Si quis autem naturam huius venenoſi ſerpentis melius intelligere cupiat, adeat Lucanum poetam, qui recitat omnia ſymptomata, quæ vexarunt Aulum Tuſcum militem
B Catonis in Africa à Dipſade demorſum : vbi legitur, quòd nullo aquæ potu etiam copioſo, neq; proprio etiam hauſto ſanguine ſitim ob morſum Dipſadis conceptam, ſedare potuerit : carmina igitur Lucani ſunt hæc.

Signiferum iuuenem Tyrreni ſanguinis Aulum *L. 9. Pharſal.*
Torta caput retro Dipſas calcata momordit
Vix dolor, aut ſenſus dentis fuit, ipſaq; lethi
Frons caret inuidia, nec quicquam plaga minatur;
Ecce ſubit virus tacitum, carpitq; medullas
Ignis edax ; calidaq; incendit viſcera tabe.
Ebibit humorem circum vitalia fuſum
Peſtis, & in ſicco linguam torrere palato
Cœpit, defeſſos iret, qui ſudor in artus *Symptomata morſus Dipſadis.*
Non fuit, atq; oculos lacrymarum vena refugit.
Non decus imperij non mœſti iura Catonis.
C *Ardentem tenuere virum; quin ſpargere ſigna*
Auderet ; totiſq; furens exquireret agris.
Quas poſcebat aquas ſitiens in corde venenum
Ille vel in Tanaim miſſus, Rhodumq́, Padumq́
Arderet, Nilumq́ bibens per rura vagantem
Acceſsit morti Libyæ, fat ſq; minorem
Famam Dipſas habet terris adiuta peruſtis.
Scrutatur venas penitus ſquallentis arenæ,
Nunc redit ad Syrtes, & fluctus accipit ore,
Æquoreuſq; placet, ſed non ſibi ſufficit humor,
Nec ſentit, fatiq; genus, mortemq; veneni;
Sed putat eſſe ſitim, ferroq; aperire tumentes
Suſtinuit venas, atq; os implere cruore.

D Itaq; ex enumeratis accidentibus, Ardoinus monet colligendam eſſe malam huius veneni qualitatem, quæ vehementer calida, ſicca, & craſſa eſt; cum penitiores partes exſiccet adurendo, & corruget vias vrinæ, totiuſq; corporis porros adſtringat, itaut quidquam potus hauſtæ aquæ, neq; per lotiũ, neq, per ſudorem reddatur: quamobrem æger ob copioſam potionem neceſſariò dirumpitur. *Qualitas veneni.*

E

LOCVS.

Lib. 11. de ſimp. med. fac.

Garamantes populi Libyæ.

Li. 13.

DIPSADES, authore Æliano, tum in Africa, tum in Arabia naſcuntur, & diuagantur. Auicennas Libyam, & Syriam proprias huius animalis regiones prædicat. Ab hac doctrina non multùm recedit Galenus, qui prædicta loca tanquam ſicciora his animalibus valdè accommodata celebrat. Verùm licet per totam Libyam diuagentur, plerumq; tamen apud Garamantes Lybiæ pariter populos, Pſilliſque finitimos libenter ſtabulantur. Hoc non latuit Silium Italicum, qui cecinit hunc in modum.

Quippe atro rabidas efferueſcente veneno
Dipſadas, immenſis horrent Garamantes arenis.

Qui plura de loco natali horum Serpentum ſcire cupit, confugiat ad Lucianum, qui in Dialogo de Dipſadibus hæc habet. Ea pars Libyæ, quæ ad auſtrum tendit, copioſis referta eſt arenis, terraq; Solis ardore exuſta, deſerta, vt plurimum, & infæcunda non gramen, non fænum, non plantam vllam, nec aquam habens, ni fortè in terræ concauitatibus, imbris, & pluuiarũ reliquiæ conſtiterint, quæ tamen minimè ſunt potabiles, cum denſæ ſint, & tetrum ſpirent odorem. Has igitur ob cauſas locus redditur inhabitabilis: nam quo pacto habitari poſſet locus ita aridus, frugibuſq;, & arboribus carens, & tam moleſtis feruoribus ita ſubiectus, vt aer veluti igneus euadat. Præterea arenæ ipſæ maximoperè feruentes regionem prorſus inuiã, & inacceſſibilem faciunt. Soli autem Garamantes his locis finitimi, homines agiles, atq; frugales, intentorijs vitam degentes, venationum fructibus victitantes nõnunquam venando talem regionem ingrediuntur circa Solſtitium hybernum, ſydere maximè pluuio obſeruato; quando ſcilicet maior ardoris pars deferbuit, arenis aſſiduo imbre madefactis. Venantur autem onagros, ſtruthiones humi volantes, aliquando ſimias, interdum elephantos: hæc enim animantia ſola aduerſus ſitim perdurant, & moleſtiam feruentis Solis perferre poſsũt.

Aer igneus vbi ſit.

Garamantes homines frugales.

F

G

Cæterùm Garamantes, poſtquam commeatum, quem ſuccum ingredientes Regionem detulerunt, omnem conſumpſerunt, rurſus ad proprias pergunt habitationes, ne iterum arenæ accenſæ, aut reditum intercludant, aut eumdem difficiliorem reddant. Siquidem omnis euadendi facultas ſublata eſt, quando Sol ſublato ex regione humore, ardẽtibus radijs feruere inceperit. Et ſanè hæc omnia, quæ hactenus dicta ſunt, feruor, ſitis, ſolitudo ſterilis ſoli infæcunditas minus nobis videbuntur grauia in comparatione ad illud, quod dicturi ſumus. Idcircò omnibus modis hæc regio fugienda eſt. Omnis generis Serpentes hic locus alit, permagnos, varios, multitudine innumeros, forma terribiles, veneno præſentiſſimo inexpugnabiles partim in cauernis ſubterraneis ſtabulantes, & in arenæ receſſibus cubantes, partim verò ſupernè reptantes, nimirũ Aſpides, Viperas, Ceraſtes, Bupreſtes, Amphisbenas, Dracones, & duplex Scorpionum genus, vnum terreſtre, & pedibus ingrediens permagnum, multis vertebris inſigne, alterum aereũ, & volatile alis tenuibus refertum, ad inſtar alarum locuſtæ, aut veſpertilionis. His igitur animantibus multis circumuolitantibus, inacceſſibilis, & infeſta redditur illa Libya. Verùm Serpentum omnium nocentiſſimus, quos arena illa nutrit, Dipſas eſt, anguis nõ admodum magnus viperæ aliqua ex parte ſimilis, quæ violento ictu ardores accendit inextinguibiles, & totum corpus adurit incendio: hæc ille. Vnde colligere poſſumus verum locum natalem Dipſadum eſſe Libyam, ſed potiſſimum illam Libyæ partem, quæ Garamantum Nationi eſt finitima.

Cur Regio reddatur inacceſſa.

Vbi omne Serpentum genus verſetur.

H

Dipſadis deſcriptio ex Lucian.

SIGNA

A

SIGNA VENENI DIPSADIS.

SI pro cognitione huius ictus confugiamus ad Dioſcoridem, is ſcriptis mandauit, quòd percuſſus ab hoc Serpente talem cōcipit ſitim, quæ copioſiſſimo etiam aquæ potu extingui minimè poſſit; & quamuis patiēs affatim pleno ore aquam hauriat; nihilominus confeſtim in eamdem bibēdi appetentiam relabitur: immò toto habitu ijs fit ſimilis, qui antea nihil potionis hauſerunt: hinc Auicennas iuſtis de cauſis ſcribebat, quod venter huius patientis, & interanea adeò aduruntur, vt aqua ſatiari nequeat: deinde cum aqua pota neq; per lotium, neq; per ſudorem exeat, per venas ventris meat, & abdomen ita tumidū reddit, vt patiens hydrope laborare videatur. His addit Aetius, quòd, in ictu huius Serpentis, præter ſymptomata morſum viperæ conſequentia, oritur ſitis, quæ potu non ſedatur: ideòq; cum quidquam nec per vrinam, nec per vomitum, nec per ſudorem egrediatur, neceſſe eſt, vt ægrotans alterutro horum modorum pereat, nimirum aut internæ partes vehementi adurātur ſiti, aut ob copiam potionis, patiens dirumpatur. Venenum enim huius generis per vniuerſum diuagans corpus, illud ita exſiccat, & adurit, vt inſtar membranæ, aut corij ante ignem locati contrahatur: quamobrem meatibus excrementorum interclufis, aqua hauſta in ventre neceſſario cōtineatur. Vnde in hoc caſu magna internarum, & externarum partium inflammatio, ob inſignem veneni ſiccitatem accidit, quod per vniuerſum corpus diſſeminatum totum ſanguinem in ſuam conuertit naturam. *L.6. ca.50.* B *Percuſſus à Dipſade fit ſimilis hydropico.* *Venenum exiccans quale.*

Prædictis addit Gillius in Ælianum, quòd percuſſus à Dipſade tanta cruciatur ſiti, vt tanquam taurus, ore hiante, ad flumen confugiat, vt potu deſiderato ſe expleat. Verùm ſignum hoc deſumptum fuit à Nicandro, qui in Theriacis de ictu huius Serpentis ſic canit. *Patiens tāquam taurus ad amnem confugit.*

C

Quem ferit accenſo miſeras is corde querelas
Fundit, & arenti ſitibundus fauce dehiſcit,
Quaſitiſq; velut taurus ſuperincubat vndis,
Immenſoq; replet, ſed fruſtra viſcera potu,
Dum crepet intenſus rupto mox ſumine venter.

Qui plura de his ſignis ſcire cupit, confugiat ad Rubricam de natura huius Serpentis, vbi multò plura narrantur.

Ceterùm illi authores, qui Dipſadem à Preſtere diſcriminarūt, ſigna vtriuſq; morſus diuerſa aſſignarunt. Quare Volaterranus retulit ictum à Preſtere reddi immobilem, mente alienum, & defluentibus pilis, ventris ſolutione abſumi. Lucanus hæc ſymptomata recenſet, dum inquit. *L.9. Pharſal.*

Ecce ſubit facies letho diuerſa fluenti
Naſidium Marſi cultorem torridus agri
Percuſſit Preſter; illi rubor igneus ora
Succendit, tenditq; cutem, pereunte figura,
D *Miſcens cuncta tumor, toto iam corpore maior,*
Humanumq; egreſſa modum ſuper omnia membra
Efflatur ſanies latè tollente veneno
Ipſe latet penitus congeſto corpore morſus,
Nec lorica tenet diſtenti corporis auctum,
Spumeus accenſo non ſic exundat aheno
Vndarum cumulus, nec tanto carbaſa Coro
Curuauere ſinus, tumidos iam non capit artus
Informis globus, & confuſo pondere truncus
Intactum volucrum roſtris, epulaſq; daturum
Haud impunè feris non auſi tradere buſto,
Nondum ſtante modo, creſcens fugere cadauer.

Ex hac Lucani doctrina non poſſumus colligere, niſi enormem totius corporis tumorem Preſteris ictum concomitantem, qui tumor etiam in percuſſo à Dipſade, ob immo- *Symptomata Dipſadis, & Preſteris eadē.*

 dicam

dicam potionem, obſeruari poteſt. Quapropter ſatius eſſe exiſtimamus vnà cum Dioſcoride, & alijs authoribus non ſpernendis, ſymptomata Dipſadis, & Preſteris tanquam vnius, & eiuſdem animalis promulgare. Iſidorus quoq; huius inſignis meminit tumoris, quem poſtea putredo ſequitur. Sed obſeruandum eſt, quòd Iſidorus ex doctrina Solini tranſcribens, hallucinatus eſt: etenim Solinus ſtatim atq; protulit ingentem corporis tumorem Preſteris ictu oriri, mox addidit ictum Sepis confeſtim putredinem contrahere. Ideoq; non eſt legendum, ad mentem Iſidori, quòd putredo morſum Preſteris concomitetur.

L.12.Orig.

VENENI DIPSADIS MEDELA.

DIOSCORIDES, diligenter pōderata huius veneni natura, pronunciauit, quod morſus Dipſadum tanquam immedicabiles à plerìſq; Veterum relinquebantur. Quocirca, ſi peculiaribus cōtra Dipſadem auxilijs egeamus, communia experiri oportet. Protinus autem ſcarificationem loci affecti, & inuſtionē (ſi pars id ferat) necnon amputationem faciendam eſſe opinamur: deinde varia cataplaſmata adhibenda ſunt, quæ in primo capite huius libri fuerunt propoſita. Immo acres cibos, & meracas potiones, & lauacra probat Dioſcorides, quæ ſubinde, breui ſpatio aſſumenda ſunt, priuſquam morbi genus emerſerit, quo ſemel erumpente, opem ferre non poteſt vlla medici opera: hæc Dioſcorides.

Li.6.c.50.

Amputatio & ſcarificatio partis læſæ.

Verùm Galenus ſcribens de Theriaca ad Piſonem, inter alia præſidia ad expugnandum Dipſadis virus celebrata, theriacam Andromachi multis laudibus cœlo tenus effert, atq; extollit. Hac de cauſa in poemate Andromachi ſic canitur.

Theriacæ Andromachi laudes.

Non, ſi quis cupidis expreſſa papauera labris
Hauſerit, exitium pocula ſumpta ferent.

Et paulò inferius.

Arida non Dipſas, non clarus fraude Ceraſtes,
Non feret impreſſo vipera dente necem.

Aphrodiſæus admiratur hoc præſidij genus, ſcilicet cur theriaca in hoc caſu ſumpta poſſit ſedare ſitim, quam morſus Dipſadis in percuſſis animalibus accendere ſolet; quādoquidem hoc nobile medicamentum ex calidis, & ſiccis ſimplicibus integratur. Neq; adduci poteſt id alia ratione fieri poſſe; niſi mutuo quodam viperarum conſenſu huic antidoto permixtarum, quarum carnes, admiranda antipathia aduerſus quodcumque animal venenoſum potiuntur. Auicennas demorſis ab hoc Serpente plurimùm olei, ad ciendam vomitionem, propinat: deinde enemata fæces educentia, & aquas commendat; Amplius diuretica præſcribit, veluti ſunt decoctiones apij, ſpicę indæ, aſari ſeſeleos, petroſelini, & ſimilium. Exterius autem, cum ſale, calce, & oleo componit emplaſtrum, & tandem cuncta medicamina morſibus canis rabidi conferentia ſummopere celebrat.

L.1.Probl.

Theriaca, qua ratione iuuet de morſum à Dipſade.

Diuretica conueniunt

Præterea Caſtoris teſtes, ex Plinio, aduerſus Preſteres, cum panace, aut ruta in vino præcipuam afferunt vtilitatem. Inſuper ſalſamentorum cibus, ex eodem authore, mero ſubinde hauſto; ita ut circà veſperas vomitu reddatur, percuſſos à Chalcide, Elape, & Dipſade maximoperè iuuat. Iterum Plinius flores, & mora rubi, corticem, baccas, & folia lauri in morſibus Hæmorrhoi, & Preſteris minimè infrugifera eſſe putat: quemadmodum, & portulacam in hoc caſu vtiliſſimam eſſe opinatur, dum inquit. Portulaca, quam Peplium vocant, non multum ſatiua efficacior eſt, cuius memorabiles vſus traduntur: ſagittarum venena, & Serpentum Hæmorrhoi, & Preſteris extingui pro cibo ſumpta, & plagis impoſita extrahi afferunt. At cum ipſa, ob anni tempus, non reperiatur, ſemen eius ſimili efficacia prodeſt: accipio portulacam vulgarem, non autem peplium Dioſcoridis: hactenus Plinius. Hoc præſidium in tali caſu non parum momenti habere videtur; poſteaquam Paulus etiam Ægineta, in ſimili caſu, portulacæ folia, ex aceto contrita, folia rubi cum melle leuigata, plantaginem, hiſſopum, allium,

Vomitus prouocandus eſt.

Quæ portulaca ſit adhibenda.

A lium, porrum, rutam, & vrticam celebrat. Aetius remedia morſibus vjperarum conuenientia extollit, deinde potiones lotium prouocantes probat, item enemata, & medicamenta vomitum excitantia non omittit: poſtea vulneri, poſt ſcarificationem, & cucurbitularum, necnon diſſectarum gallinarum appoſitionem, emplaſtrum ex oleo, calce,& vino imponit. Tandem Celſus,ad exterminandum Dipſadis venenum, portionem aſphodelli arefacti cum modico rutæ, trifolium quoq;, & mentaſtrum cum aceto libentiſſimè admittit.

Gallina per mediū diſſectæ quando conueniant.

MYTHOLOGICA.

RECITAT Ælianus, in hiſtoria Animalium, cum Prometeus ignem in gratiam mortalium à Vulcano furatus eſſet, Iouem indignatū furti indicibus nobiliſſi-
B mum pharmacum, ad arcendam ſenectutem largitum eſſe. ed qui hoc acceperunt munus, illud aſino vectādum impoſuerunt. At beſtia, æſtiuo tempore, itinerans tali onerata ſarcina, grauiq; oppreſſā ſiti, ad limpidiſſimum fontem à Dipſade cuſtoditum, potandi gratia acceſſit. Aſinus autem à cuſtode fontis repulſus, ſitiſq; impatiens, pretioſum, quod geſtabat, pharmacum, vt ad bibendum admitteretur, Dipſadi obtulit. Cæterùm Nicander in Theriacis ſic aliter hanc fabulam exarat. Cum Iupiter Saturni nempè Temporis filius natu maior, diſtributa fratribus minoribus hæreditate, nimirum cum Neptunus æquora, & Pluto tartara occupaſſet; ſolemni, celebriquè pompa, numeroque Deorum aſſociatus æthereum regnum ingre eretur, vt hominibus in ſignum lætitiæ gratularetur; munus iuuentutis illis largitus eſt. Mortales autem tali grauati onere, illud geſtandum aſino impoſuerunt. Hic cum longum iter confeciſſet, ſiti æſtuans, conſpicatus fontem à Dipſade cuſtoditum, eam rogauit, vt ſitim illa extingui aqua permitteret: Dipſas autem, niſi accepto iuuentutis munere, aſini voluntati obtemperare noluit. Qua de cauſa deinceps homines aureo iuuentę dono priuati, ſenio obnoxij
C fuerunt, & angues, quot annis; ſenectam exuerunt. Verùm ex altrra parte Dipſadem ab aſino vnà cum iuuentutis dono ſitim recepiſſe ferunt: hinc poſtea factum eſt, vt ab hoc demorſi angue, aſpera,& ignea ſiti corripiantur. Audiamus igitur Nicandrum verſibus in latinum translatis ſic loquentem.

Lib. 6. cap. 51.

Opinio Nicandri circa hanc fabulam.

Cur percuſſi à dipſade ſiti crucientur.

Peruetus eſt iuuenum, & narratur fabula, quod, cū
Maximus æthercam cepiſſet Iupiter arcem,
Diuiſo in fratres maris: & quòd Tartara, regno,
Contulit æternam mortalibus inde iuuentam,
Vt dignum meritis impertiretur honorem:
Iam quoniam ſupero ſurreptæ ex æthere flammæ
Prædonem amentes, odere Promethea, quòd non
Ipſos perpetuum virides feciſſet in æuum.
At nihil hoc illis diuinum, & nobile munus
Profuit à facili iam ſuſcepiſſe Tonante,
D *Quandoquidem pigro feſſo tandem illud aſello*
Impoſuere grauis qui mox ſub pondere doni,
Arida dum tentat vicino guttura fonte
Colluere, aſpecto ſubitò Serpente ſtupeſcit,
Vtq; ſibi tutum velit is concedere potum,
Supplicat: ille bonum fore ſe reſpondet, at iſta
Conditione, ſuo ſi det quæ pondera dorſo
Baiulet inſipiens (ſuaſit ſitis) annuit ille:
Hinc eſt quòd veterem Serpentes corpore pellem
Abijciant, & quoq; noui reparentur in anno,
Infelix hominum genus, omni ex parte, ſequenti
Perpetuo ſenio, certoq; ſub infera fato
Ipſeq; ſic Serpens, velut ante accenſus aſellus
Ferueat, & peiore hominem clam vulnere lædat.

Qui

Qui plura de hac fabula ſcire cupit,adeat primum caput huius libri, & ſecundum caput E
libri de Quadrupedibus Solidipedibus, quibus in locis valdè curioſa lector inueniet.

MORALIA:

DIPSAS, ſiue Situla,in doctrina morali,meritò auaritiæ aſſimilatur: quãdoquidẽ ſi percuſſus ab hoc Serpente ad interitum vſq; ſiti ardet;pariter ab Auaritia cõprehenſus ad finem vſq; vitæ aurum immodicè ſitit. Et ratio eſt, quoniam

Gaudia magna putat nummos ſeruare doloſos,
Nec fruitur partis ſtultus vbiq; ſuis.

Auari hominis conditiones.

Immò ea quandoq; eſt hominis auaritia, & implacabilis pecuniarum ſitis, vt, cum iam alterum pedem in cymba Charontis habuerit, nondum ſuæ cupiditati ſic deſcripturus F modum. Ideoq; ad rem canebat ille.

Qui legit immenſum nummorum pondus, & auri,
Partaq; de partis captat ſolatia rebus:
Stultus ad illecebras, & gaudia ſera nepotum
Congerit hos ſumptus, terraq; vorace recondit.
Ad Stygios penetrat, ſed cum defunctus auernos,
Et vada Cocyti tenebroſi pallida luſtrat:
Nil ſibi diuitiæ proſunt, nil ſortis auaræ
Congeries, ſitiens Acherontis flumina guſtet.

Ideò D. Ambroſius in expoſitione Euangelij de hydropico in ædibus Phariſei ſanato, ſcripſit impium eſſe ſitire, dum quis, vel diuitias, vel cætera huius mundi bona concupiſcit.

Bibones cõparantur Dipſadi.
L. 1. Amor. eleg. 8.

Verùm ſatius erit hominem vini intemperantiſſimum Dipſadi comparare: etenim ſi Dipſas acri ſemper ſiti premitur; item bibax continuo mero corpus mancipare deſiderat. Idcircò Ouidius quamdam anum lenam Dipſadem indigitauit (hanc Plautus meri- G bibam, & multibibam appellaſſet) & non immeritò; ſiquidem vetulæ lenocinium exercentes, ob ſiccitatem ſenij, ſemper ſitiunt. Carmina autem Ouidij ſunt hæc.

Eſt quædam quicunq; volet cognoſcere lenam
Audiat, eſt quædam nomine Dipſas anus:
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem
Memnonis in roſeis ſobria vidit equis.

Item ſunt, qui baccheis liquoribus adeò delectantur, vt ſpreto omni diuitiarum genere, nec non poſtpoſitis cunctis honoribus, & dignitatibus, magno probro, vino tantùm ſe obruere deſiderant. Meminimus, in hoc genere, legiſſe apud Scaligerum Epigramma huius tenoris.

Optarem mihi non aurum, non oppida terræ,
Non quas Thebarum iactat Homerus opes.
Verùm vt plena mero ſpument mihi pocula Baccho,
Summaq; perpetuus proluat ora latex. H
Semper amicorum circum potante corona,
Et vitem agricolæ falce premente colant;
Hæc, quas tellor opum, ſunt argumenta, valete
Faſces, cum teneo pocula plena manu.

Ebrij, quid præſtent in menſa.

Huius ratio inde naſcitur, quoniam nati ad perdenda vina, omnem fælicitatem in bibendo collocant, & quaſi in gremio Iouis ſedentes aſſiduè canunt.

Fælix eſt, ter fœlix quater,
Cui dat potum Bacchus pater
De ſpumanti cantharo.

Quare iuſtis de cauſis quidam poeta agens de turpitudine menſæ,in qua gurgites, & heluones vini diſcumbunt, canebat hunc in modum.

Non pudor in verbis, non eſt reuerentia menſæ,
Porcorum ritu, gens mala viuit ibi.

Irre-

A *Irreuerenter agunt, panesq. & fercula mensa*
More suum potant, pocula lata vorant.
Reddere nec curant grates, pro munere, Christo
Votaq; pro tacitis sacrificare bonis.
Sordida labra tenent potius spumante saliua,
In manibus crassis stercora spurca gerunt,
Ex naso stillant muci, nimbiq. madentes,
Ex oculis lippis sordida gutta fluit.
Maxillæ squallent, nigra rubigine dentes,
Sordent, munditiес corporis omnis abest.
Præterea inuitant se se ad munera Bacchi
Consocij, quorum pocula plena madent,
Ructant, exhaustum donec spumare falernum
Possint, & vino sordida mensa fluit.
B *Inq; vicem Bacchi madido certamine sese*
Sollicitant, haustus continuantq; meri.

Quid plura? non defuerunt etiam temulentiæ nota infames, qui à Dipsade feriri desiderauerint, vt acri exardentes siti, in assiduam bibacitatem, & crapulam (quam semper detestari debemus) incumbere possent. In hoc genere legitur apud Pierium Valerianum pulcherrimum epigramma de Framariano Scurra, quod sic se habet. *Continuũ bibẽdi desiderium.*

Narrabat quidam vim Dipsados exitialem,
Perpetuum infundat, quæ pede fixa sitim,
Nempe sitim, tria quam neq; ante extinguere Nili
Ostia, vel magnis stagna perhausta cadis,
Interiore loco Libyæ Garamantes ad ipsos,
Quà fouet arenti struthius oua solo;
Quippe vbi quis misera spatiatus fortè per arua
In pede fulminei vulnera dentis habet.
C *Ritè duæ dextra famulæ, totidemq; sinistra*
Hæc gerit, hæc pleno vase propinat aquas,
Illa propinatis, alias superingerit illa,
Nec mora, nec requies, pocula mille parat.
Framarianus ad hæc, hanc ò mihi quærite amici,
Figat, vt illa meos officiosa pedes.

Hic ambiget aliquis, qua ratione in helluonibus, & temulentis continua fames, & sitis excitetur, cum eorum vasa repleta sint, & venæ repletæ ex Galeno non attrahant. Galenus enim, ad excitandam appetentiam, quinq; motus necessariò præcedere debere asseuerat: etenim primò membra exinaniuntur ratione caloris natiui in humidum, tãquam in proprium pabulum semper agentis, deinde venæ inanitæ ab alijs venis, & à iecore attrahunt, tertiò aliæ à meseraicis, & à ventriculo, quartò in ventriculo fit suctio, & tristis sensatio, quintò insurgit animalis facultas, & gignitur appetentia. Itaq; si in appetitu excitãdo, ordo prædictorum motuum est seruãdus, sequetur, quòd D nullo modo fiet appetentia, nisi præcedente tristi sensatione, quæ non aderit, nisi fiat suctio, & attractio à venis, & hæ non attrahent, nisi partes corporis vi caloris exinanitæ fuerint. Hoc autem in habitu Helluonum, & Manduconum minimè præstari potest, tum quia non solum horum membra non sunt exinanita, sed potius adeo extensa, vt maiorem extẽsionẽ perferre nequeãt, etiam quia venæ sunt ita repletę, vt magis impleri non possint; quare cum non egeant, attrahent, nec in ventriculo fiet suctio, nec tristis sensatio, consequenterq; nec appetitus excitabitur, quomodo ergo isti Bibaces, & Edones poterunt absq; appetitu indies voracitati suæ deseruire? *Lib. 1. de symp. causis c. 2.* *Quinque motus concurrunt ad excitãdum appetitum naturalem* *Dubitatio circa appetentiam.*

In hac dirimenda difficultate, duplicem appetitum, nempè naturalem, & voluptuosum possumus assignare naturalis non potest fieri, nisi præcedant quinque illi motus à Galeno recitati: quapropter non talis appetitus in helluonibus, sed tantummodo voluptuosus excitatur. Neq; officit omnium vasorum repletio; quandoquidem calor naturalis semper concoquit, & semper alimenti distributionem exercet, cum natura, seu facultas vegetatiua semper sit in actu secundo, quia eius quies est interitus. Ideò vasis *Solutio prædictæ difficultatis.*

etiam

etiam repletis operatur,licèt lentè,donec vel ob prohibitam euētationem calor ſuffucetur,vel aliquod vas diſrumpatur: hac de re hominibus temulētis repentinus interitus ſemper impendet. Vnde Hippocrates iure optimo ſcribebat habitum Athletarum gulæ ſingulis horis inſeruentium periculoſum eſſe; verba autē Hippocratis ſunt hæc. E

L. 1. Aphoriſ. aphor. 3.

Habitus Athletarum, qui ſummum bonitatis attingunt periculoſi, ſi in extremo conſtiterint, neq; enim poſſunt in eodem permanere, neq; quieſcere, cum verò non quieſcant, neq; poſsint proficere in melius. Reliquum eſt igitur vt decidant in deterius. His de cauſis bonum habitum ſtatim ſoluere expedit, vt corpus rurſus nutriri incipiat.

Crapula eſt fugienda.

Quare prudentes viri ex aſſertis colligere debent huiuſmodi vitium prorſus vitādum eſſe, quoniam qui crapulantur,animam,& corpus indignis modis polluunt; iuxta ſententiam cuiuſdam pœtæ ſic canentis.

Polluit hic animam ritus, corpuſq; laceſcit,
Aſsidua eſt peius ebrietate nihil.
Inducit morbos varios, & corpora ſoluit,
Et frangit neruos, contaminatq; caput. F

Nec pręter rationem, cum Galenus, in Commentarijs ad Aphoriſmos Hippocratis, ſcriptis mādauerit omnemnoxam à vino genitam Græcis κραιπάλην, ideſt crapulam nominari, παρὰ τὸ κάρηνον, καὶ πάλλεσθαι, quia caput concuſſum valdè patiatur. Præterea vinum immoderatè hauſtum non ſolum capiti obeſt, ſed neruos quoq; omnes à capite ad artus deſcendentes valdè debilitat; iuxta illud diſtichon.

A copia vini, quæ damna dimanent.

Vt Venus eneruat vires, ſic copia vini,
Quæ tentat greſſus, debilitatq; pedes.

Sin autem lector omnes vini immoderatè ſumpti effectus, & affectus ſcire cupit, memoriæ mandet infraſcriptum epigramma, quod ſic ſe habet:

Vini effectus qui, & quales.

Bacchus alit lites, lites diſſoluit eaſdem
Ad pacem Bacchus, bellaq; ſæua trahit.
Hic ſepelit curas, animos coniungit, amicos
Disiungit, longo membra ſopore leuat:
Ille aperit verum, mundiq; arcana recludit, G
Audaces timidos Bacchus & ipſe facit.
Suſcitat exangues, languentia corpora reddit
Ardenti humanos vulnere ſæpè necat.
Quid vultis? ſummi ſunt munera maxima Bacchi,
Armatos nudus ſternere namq; poteſt.

Itaq; oportet vt homines ſint ciborum, & potiſſimum vini potus continentiſſimi,quoniam vinū moderatè ſumptum caput roborat, præcordia exhilarat, coctioni famulatur, alimenti diſtributionem adiuuat, & deniq; ad recuperandam etiam valetudinem conducit, iuxta vulgatum tetraſtichon.

Vini commoda, quæ ſint.

Suaue Dei munus vinum eſt, hominumq; ſaluti
Conducit, præſit dummodo ſobrietas.
Immodico ſed ſi tua proluis ora lyæo,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Præterea virus Dipſadis iuſtis de cauſis veneno venereo aſſimilari poteſt,primò, quia Dipſas ictu dentium maximum in patiente ardorem accendit; quemadmodum mulier ictu oculorum flammas amantibus inſinuare dicitur: idcircò poetæ Venerem flagrantem, & igneam nuncuparunt. Audiamus Ouidium. H

Veneris effectus quales.

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Pariter author ille, qui Meſſalinam mutatis veſtibus, ad lupanar ſe contuliſſe decantat, & lupanar calidum, & faces Veneri tanquam ignipotenti aſſignat hunc in modū.

Non calidum intraſſet (proh) Meſſalina lupanar,
Si benè caſta faces Veneris vitaſſet, & arcus.

Ad rem noſtram pertinet illud epitaphium mulieris cuiuſdam,quæ lecta venuſtate, & formæ dotibus inſignita fuiſſe perhibetur. Hoc autem ſic ſe habet.

Comparatio Veneris ad Dipſadem.

Occidit, heu poſtquam multos occidit amantes,
Et cinis eſt hodie, quæ fuit ignis heri.

Verùm quamuis hanc ſimilitudinem explorata fateatur veritas: nihilominus autho-

ritate

A ritate clariſsimi viri Scaligeri illam roborare placuit;qui elegantiſsimo epigrammate virus venereum ad virus Dipſadis ſic comparat.

Eſt in Deſertis Libyes, vbi lethifer atros
Per populos rapidis Auſter anhelat equis,
Triſtis & infeſta metuenda ſimillima Cælo,
Reptilis infami beſtia Dipſas agro:
Inſidijs pollens, morſuq́; inſpirat acuto
Perpetuam, illato vulnere dira ſitim.
Haud aliud mea nunc obſedit corda venenum
Lethali cuius luminis icta acie.
Verùm aliter cecidit, flammas namq́; inter acutas,
Sunt eadem auxilijs ora petenda meis.

Reliquum eſt modò, vt alterum huius comparationis membrum ſtabiliamus, meditantes, nùm venereis accenſi facibus, veluti à Dipſade icti in talem agantur furorem, B vt præſidijs medicis egeant. Id autem longè petendum non eſſe opinamur: ſiquidem canit Auſonius. *Amantes dicũtur fatui.*

Myrteus amentes vbi lucus opacat amantes.

Deinde author ille, qui cunctorum vitia taxare nititur, dum excordes contemplatur amantes, qui aliena viuunt anima, & aliena loquuntur lingua, minimèq; cognoſcunt vitia fæminarum, quas diligunt, eos nuncupauit fatuos ſic.

Nutibus, & toruis oculis fatuantur amantes.

Ouidius etiam id intactum non reliquit, dum cecinit.

Quiſquis amat, ratione caret, ſine lege, modoq́;
Diſcurrit.

Inſuper meminimus legiſſe pulchrum diſtichon, quò pulchrius in hoc genere, vt noſtra fert opinio, inueniri non poteſt, in quo non amens ad amantem comparatur, ſed amantem,& amentem eumdem eſſe ſic aſtruit. *Comparatio Amantis ad amentẽ.*

Sunt amens, & amans ijdem; nam mentis vterq́;
C *Nil habet infælix, quòd ſine lege furit.*

Immò ad magis roborandam hanc opinionem, inſania hæc amatoria, veluti & furor à Dipſadis ictu excitatus remedia expoſtulate videtur. Quapropter Ouidius libro primo de remedio Amoris ſic canebat.

Diſcite ſanari, per quem didiciſtis amare,
Vna manus vobis vulnus opemq́; feret.

Sed quod magis nos trahit in admirationem, eſt, quòd Paulus Ægineta medicus celeberrimus, poſt caput de Inſania, ſermonem habet de paſſione Erotica, nimirum amatoria, & præſidia huic affectui conuenientia præſcribit. *Medela affectus Erotici.*

Poſtremò, in hac morali doctrina, occaſione illius, qui cælum ſuſcipiens, ictus fuit à Dipſade, de quo in ſubſequenti rubrica verba fient, admonetur ille, qui aliena facta ſcit, & ſua minimè norit, iuxta vulgatum carmen. *Detrectores taxantur.*

Quicquid delirant alij, mox carpit iniquo
Dente theonino, nec ſua facta videt.

D Hic etiam auceps, de quo mox agetur, geſtus, & volatus auium animaduertens, & quę circa pedes erant non obſeruans, lethali vulnere Dipſadis affectus fuit: propterea illi accidit, quod Thaleti contigiſſe fertur, qui noctu cælum contemplans in ſcrobem decidit. Pariter à nonnullis taxantur Aſtrologi, qui cæleſtium corporum motus, & influxus meditantur, deinde, quæ propiùs ſunt admota, ignorant: immò cum præſentia ignorent, futurorum, quorum cæca eſt cognitio, ſcientiam poſſidere profitentur. Idcircò Morus in hos, lepido epigrammate, ſic luſit. *Aſtrologi quare taxentur.*

Saturnus procul eſt, iamq́; olim cæcus, vt aiunt,
Nec propè diſcernens à puero lapidem:
Luna verecundis formoſa incedit ocellis,
Nec niſi virgineum virgo videre poteſt.
Iuppiter Europam, Martem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Herſen Mercurius recolit.
Hinc factum, Aſtrologe, eſt, tua cum capit vxor amantes,
Sydera ſignificent, vt nihil inde tibi.

Sed

Ex dictis, quæ doctrina moralis eliciatur. Sed aduertendum eſt, quòd in præſentia hæc non ſunt exarata, vt Aſtrologia damnetur, ſed tantummodo vt ex aſſertis doctrina moralis eliciatur in illos, qui expedita, & optima conſilia alijs impartiri profitentur; cū tamen ſibimet ipſis conſulere nequeant. Iuxta illud. E

Sunt plures alijs benè conſultare ſciunt, qui
At ſibimet nequeunt licitum ſuadere, & honeſtum.

Dipſas diabolo, & hæretico aſsimilatur. Ad finem, cum Dipſas, ob nigredinem caudæ, melanura appelletur: monuit ſapienter Pythagoras animal cauda nigra non eſſe attingendum, innuens declinandum eſſe à vitio, cui ſuccedit mentis nigredo, & voluntatis conflictatio moleſta; quandoquidem vitij facilitatem mox vitę miſerabilis difficultas conſequitur. Lauretus autem in Sylua Allegoriarum, Dipſadem in Deuteronomio nominatam, allegoricè Diabolum, vel hęreticum expoſuit.

EMBLEMATA. F

Viator ſitibūdus à Dipſade mordetur. QVIDAM vir multa exercitatus lectione, ſumpto à veneno Dipſadis argumento, effigiauit hominem laſſum, & ſitibundum per frondiferam, & vaſtam ſyluam diuagantem, vt ſalientes gelidæ alicuius ſcatebræ aquas, ad ſedandam ſitim, inueniret, nec non ibi figurauit Dipſadem, viatoris pedem pungentem, cum hac inſcriptione. INFORTVNIVM. Poſtea ſubſcripſit hoc tetraſtichon.

Dum luſtrat ſyluam ſitibundus fortè viator,
Vt poſſit gelido fonte leuare ſitim.
Vritur en cæco percuſſus Dipſadis ictu,
Atq; bibens medias hic ſitit inter aquas.

Itaq; non ſine cauſa hoc emblema inſcribitur hoc titulo. INFORTVNIVM. quandoquidem hic viator arida oppreſſus ſiti, aquam quæritans à Dipſade mordetur, cuius ictu vniuerſum inflammatur corpus, vt nullo vnquam potu talis, & tanta ſitis extingui poſſit. G *Auceps à dipſade demorſus.* Alciatus quoq; delineauit hominem ſagittis, & arcu aues petentem, cuius ſiniſtro cruri mordicus adhæret Dipſas, cum titulo. QVI ALTA CONTEMPLATVR CADERE. Poſtmodum addidit picturæ tale hexaſtichon.

Dum turdos viſco, pedica dum fallit alaudas,
Et iacta altiuolam figit arundo gruem.
Dipſada non prudens auceps pede perculit vltrix,
Illa mali, emiſſum virus ab ore iacet.
Sic obit, extenſo qui ſydera reſpicit arcu.
Securus fati, quod iacit ante pedes.

Emblematis argumētū vnde ſūptum. Nonnulli voluerunt argumentum huius emblematis à quodam apologo Aeſopico deſumptum fuiſſe, in quo introducitur auceps inſidias turdo in alta arbore ſedenti tendens, dum interim vipera in terra verſans aucupis pedem ictu lethali afficit. Vnde tandem obiens hæc verba protuliſſe dicitur: alium capturus ab alio capior. Aliqui fuerunt huius opinionis, argumentum huius emblematis acceptum fuiſſe ex quodam epigrammate græco Antipatri Sidonij, in quo de Alcimene aucupe agitur, qui aſſiduè H cœlum intuens, vt arcu, & funda aues peteret, paruiq; pendens quæ in terra verſabātur, à Dipſade tandem ictus perijt. Hoc autem epigramma, tum quoniam in ipſo Dipſas memoratur, tum quoniam eſt ſcitu dignum, nos non tæduit in medium afferre.

Οʻ πρὶν, ἐγὼ καὶ θῆρα καὶ ἁρπάκτειραν ἐρύκων
Σπέρματος ὑψιπετῆ βιςονίαν γέρανον,
Ρʻινῦ χέρμασι ῆρος ἔυςροφα κῶλα τιταίνων
Α'λκιμένης πτανῶν ἔιργον ἄπωθε νέφος
Καὶ μὲ τις ὢτήτειρα παρὰ σφυρὰ διψὰς ἔχιδνα
Σαρκὶ τὸν ἐκ γενύον πικρὸν ἐνεῖσα χόλον.
Ηʻελίυ χείρωσεν ἰδ᾽ ὡς τὰ καθ᾽ ἄιθερα λευσσον,
Τὸν ποσὶν ὐκ ἰδαλην πῆμα κυλινδόμενον.

Hoc autem epigramma latio ſermoni redditum ſic ſonat.

A *Qui sturnum, iactis sementibus antè, rapacem*
Acerbam altiuolam, Bistoniamq́; Gruem
Extensis manibus bubuleq́; et verbere fundæ
Alcimenes abigens ipse procul volucres;
Infligit pedibus serpens en vulnera Dipsas,
Lethiferoq; nigrum virus ab ore vomit.
Meq; dat ipsa neci, accentus dum sydera specto,
Nescius exitij, quod foret ante pedes.

HIEROGLYPHICA.

B AD exprimendum hominem siticulosum, & bibacem, veteres pingebant simulacrum hominis, cuius cruribus Dipsas serpens mordicus adhærebat: cognita enim illis erat huius serpentis natura, cuius ictu, talis in visceribus patientis accenditur flamma, vt (veluti superius relatum fuit) hæc sitis aqua, etiam copiosa extingui minimè possit: immò ad instar olei super ignē infusi, magis atq; magis augetur. Hoc igitur hieroglyphicum, teste Pierio Valeriano, olim poterat obseruari in litore, quòd è regione maioris syrtis inter Libyam, & Aegyptum porrigitur, vbi quædam columna visebatur, in qua vir moribundus cum figura Dipsadis pedi adhęrentis cęlatus erat: immò ibidem icones, etiam nonnullarum mulierum sculptæ erant, quarum aliæ aquatum ire, aliæ decumbenti vasa aquæ plena porrigere videbantur. Verùm meminimus legisse apud alios authores, in eodem narrato loco non fuisse columnam, sed sepulcrum, in cuius lapide marmoreo sculptus erat homo in actu potandi, qualem solebant Prisci figurare Tantalum in media palude natantem, & vndam haurire conantem, ibi quoque Dipsas pedibus simulacri dentibus hærens effigiata conspiciebatur, vnà cum iconibus mulierum aquam vasibus præbentium; Amplius multa struthionum oua ibidem sculC pta intueri licebat, sub quibus Dipsades libenter latibulantur: deinde infrascriptum erat epigramma huius tenoris, in quo percussus à Dipsade, cum Tantalo, & puellis Danaidibus comparatur hunc in modum. *Hieroglyphicũ hominis bibacis.* *Sepulcrum cum lapide marmoreo, in quo prædictũ erat cælatũ hieroglyphicũ.*

Talia passus erat quoq. Tantalus æthyope cretus,
Qui nullo potuit fonte leuare sitim.
Tale nec è Danao natas implere puellas
Assiduis vndis vas potuisse reor.

Arbitratur etiam Pierius Valerianus, per simulacrum huius animalis, posse hieroglyphicè appetentiam demonstrari; cum sitis per metaphoram, pro vehementi cuiuscunq; rei desiderio, & appetentia sumatur: siquidem homo alicuius rei maximè cupidus, sitibundus nominatur. Etenim legitur apud Ciceronem, quòd homines sanguinem, virtutem, voluptates, & honores sitire dicuntur. *Li. 16. hierogl.*

D DE SCYTALE Cap. IX.

ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Dipsadis, aut Situlæ nuncupatæ natura ponderata, & examinata fuerit, in præsenti de Scitale necessariò agendum esse duximus: quoniam nonnulli authores, ob vocabulorum congruentiam, Situlam, cum Scytale confuderunt. Albertus enim Serpentem, de quo modò agitur, duplicem esse credidit, dum altero in loco Situlam alibi verò scyscculum nominauit. Quandoquidem Situlam in duas species distinxit, nempè in illam, quam græco vocabulo Dipsadem cognominant, deinde in illam, quæ varietatis tergi pulchritudine intuentibus maximam admirationem affert; quas postremas cōditiones Solinus Scytali, & non Situlæ assignauit. *Situlæ, & Scytalis discrimen.*

Præterea tradit Albertus ſcyſceculum eſſe ſimilem Serpenti in vtramq; partem ſalienti, quem Græci amphisbænam indigitant. Hinc errorem Alberti manifeſtum eſſe coniectamus, qui pro ſcytale, Situlam vſurpauit, & nominum conuenientia deceptus, vnam Serpentis ſpeciem in duas perperam, diſtribuit. De hac re, ne prolixiores ſimus, plura legenda ſunt apud Nicolaum Leonicenum in libro de Dipſade.

Aequiuocatio ſcytalis. Scutica. Saccus coriaceus. Claua, vel fuſtis. Turma Equitum. Li.1.de Oſſibus c.4. Oſſa digitorum. Lib.4. hiſt. plant.c.5. Lib.4. c. 9. Vmbilicus Veneris. Planta ſcytalion cur dicta.

Interea ad æquiuocationẽ huius nominis enodandam properabimus. Scytale igitur, & ſecundùm Græcos σκυτάλη propriè flagrum, vel ſcuticam denotat: item ſaccum coriaceum; nam leguntur apud Heſychium hæc verba σκυτάλαι, θύλακες δερμάτινοι, nimirum ſacci coriacei. Immò σκυτάλαι palangæ etiam dicuntur. Pariter σκυτάλη clauam in ſumma parte corio obductam, vel etiam clauam ſimpliciter, vel fuſtem, vel quamlibet virgam, & baculum ſignificat. Amplius σκυτάλη turmam equitum deſignare videtur: dum ab Heſychio hęc verba ſcribũtur, σκυτάλαι ἱππικαὶ ἶλαι, nempè agmina equeſtria. Hinc σκυτάλιδες apud Galenum, oſſa digitorum nominãtur: cum tali ordine diſpoſita ſint, vt tanquam milites in acie ſtare videantur. Quamuis apud Suidam σκυθάλιδες inſtrumenta ad ignem iaculandum exponantur. Cæterùm, ex mente Etymologi, σκυτάλιδες εἶδος καμπῶν, fortè animalculum quoddam, & εἶδος ακριδῶν apud Alexandrinos dicuntur. Item vas quoddam in naui. Alioquin σκυτάλιον idem quod σκυτάλις penès Theophraſtum, & regula exponitur. Et in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, ſcytalion altera ſpecies vmbelici Veneris nominatur, vel quia folia huius plantæ quadam ſerie, veluti milites in exercitu ordinata ſint, aut quia folium plantæ craſſitudinem corij æmuletur. Verùm Salmaſius in Solinum animaduertit, pro σκυθάλιον, fortè legendum eſſe σκυτάριον, vel σκυτάριον, cum folium prædictæ plantæ ſcutum, vel figuram ſcuti repræſentet.

Quinque ſignificãtur voce ſcytalis.

Quapropter non erit mirum, ſi Ioannes Tzetzes ſcripſerit, hoc vocabulo(ſcytale)ſex ſignificari, primò lorum, quo nates puerorum verberantur, deinde piſcem inſtar ſcuticæ formatum, tertiò ordinem oſſium digitorum, quartò virgam quadrangularem fabrorum marmorum, immò quamcumq; virgam, & baculum, quintò ſpeciem Serpentis, de qua modò agitur, & ſexta eſt digna auditione Laconũ ſcytale, de qua paulò inferius verba fient. Præterea Lexicographi nixi Plinianæ authoritati ſcytalem murem araneum interpretantur: cum tamen Plinius libro trigeſimo ſecundo naturalis hiſtoriæ, & capite quinto, ſcytalem quidem nominauerit, ſed poſtea murem araneum eſſe non expreſſit.

Scytale nũ ſit mus araneus.

Debebant potius Lexicographi citare Columellam, qui in principio capiti ſextidecimi libri ſexti, expreſſis verbis, ſcytalem murem araneum eſſe affirmat; dum inquit. *Eſt etiam mortifer ijs Serpentis ictus, & magnorum animalium noxium virus: nam & vipera, & Cæcilia, ſæpè cum in paſcuabos improuidè ſupercumbit, laceſsita onere morſum imprimit, muſque araneus, quem Græci σκυθάλην vocant, quamuis exiguis dentibus, non exiguam peſtem molitur.* Multi authores hunc Columellæ textum ponderantes, & potiſſimum Geſnerus, hoc mendum eſſe opinantur; quoniam nomen hoc muri araneo congruere minimè poteſt: Quamobrem pro σκυτάλην, legendum eſſe μυγαλῆν iure optimo arbitrantur: cum μυγαλῆς proprium muris aranei nomen eſſe perhibeatur; veluti in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum explicatum fuit.

Eſt quidem verum, quòd Oppianus in Alyeuticis, ſcytalem inter piſces recenſet, dum canit hunc in modum.

> Ὀρφαύνων γενεή, καὶ πρηνάδες ἠδὲ κυβεῖαι
> Καὶ σκολιαί, σκυτάλαι τε, καὶ ἱππούροιο γένεθλα.

L.1.de Piſc. Hi autem verſus ex Lippij verſione ſic ſonant.

> *Oremon gentes, & prænades atq; cybiæ*
> *Obliquæ, ſcytalæq; hippuron maxima turba.*

Hæc autem ſpecies piſcis, ſcytale nuncupata in alto degens pelago, & litus nunquam adiens, an ſit eadem quę ſcylla, an verò Oppiani exemplaria ſint mendoſa, hoc in Hiſtoria piſcium videndum eſt. Inſuper ſcytalam Plinius inſulam quamdam penès intimum receſſum ſinus Arabici ſitam appellauit.

Scytala Inſula. Lib.17.noctium Atticar.c.9.

Demum ſcytale genus eſt laconicæ epiſtolæ, quæ (annotante Gellio) in loro ſcribebatur. Nam Lacedæmonij ad ſuos Imperatores ſcripturi, vt litteræ interceptæ occulta hoſtibus conſilia indicarent, ex induſtria hanc ſcribendi rationem excogitarunt (quamuis nonnulli huius rei commentum Archimedi referant)ſurculos duos teretes, &

torno

A torno perpolitos æquababant, vt par vtriq; & longitudo, & craſſitudo ineſſet. Horum alter Imperatori ad bellum proficiſcenti dabatur, alter verò penès magiſtratum diligenter ſeruabatur. Itaq; quoties ſcribendi ad Imperatorem occaſio ſe ſe offerebat, pagina inſtar oblongi lori cæſa, ſurculum circumuoluebant, & oras paginæ ita iungebāt, ne rimæ vllæ apparerent; tunc litteras à ſummo capite per tranſuerſum ad imum vſq; exarabant: perſcriptum inde lorum à ſurculo eximebant, & ad Imperatorem mittebant: nam reuolutum hoc lorum truncatas litteras, ſyllabas, & dictiones oſtentabat: ideoque hoſtes etiam ab hoc loro intercepto nihil in eo ſcriptum coniectare poterant. Is verò, cui ſcriptum deſtinatur, applicato loro, & circa ſurculum circumuoluto, itaut continuata ſcripti ſeries ſequatur, legit, intelligit epiſtolam, quæ Græcè σκυτάλη nuncupatur. In hunc modum ſcriptam epiſtolam Lyſandro ad Helleſpontum allatam Plutarchus memorat. Porta, loco lori, vtitur filo, quemadmodum ipſe narrat in libro de Ziferis, ad quem locum lectorem relegamus.

Scytale Epiſtola qualis.

Alius modus vtendi loro.

B

SYNONIMA, ET ETYMVM.

SCYTALE in caſu recto, & ſcytales in caſu obliquo, nomen huius Serpentis inflectitur, aut ſecundum alios, ſcytala, ſcytalę, poſtea pronūciauit, ita vocari quaſi ſiſtale, quoniã ob ſpectabilis formæ pulchritudinem, viatores in admirationem remoretur, & ſiſtat. Id autem prolatum fuiſſe ab ijs opinamur, qui perpetuas agitāt nugas, aut qui linguam græcam parùm profitentur: quandoquidem Latini nomen huius Serpentis nõniſi à Gręcis, habent, quibus σκυτάλη, καὶ σκυταλὶς ἡ, aut τὸ σκυτάλιον, nimirum à forma τῆς σκυτάλης, quæ vox baculum ſignificat. Aut vocatur ſcytale, quoniã figura huius Serpentis teres, & oblonga, σκυτάλην, nempè lorum coriaceum, aut ſcuticam, aut baculũ æquet: σκῦτος enim corium, & pellem indicat. Idcircò Greuinus, dum textum Nicandri græcum in gallicum ſermonem verteret, fatetur ſe græcũ nomen huius Serpentis retinuiſſe; cum illud gallicè reddere non potuerit, niſi linguæ, iniuriam facere voluiſſet. Siquidem vocabulum græcum, quo manubrium cuiuſcumq; inſtrumenti deſignatur, Gallicè ita reddi non poterat, quin aliqua relinqueretur ambiguitas: qua de cauſa nomen, ſcytale, in verſione retinere maluit. Itaq; ex ſententia Greuini, ſic nominatur hic Serpens, quoniam mole corporea magnitudinem manubrij ligonis adæquet.

Siſtale nomen barbarum.

Etymũ græcum.

C

Li. 1. de Venen. c. 17.

Addit Greuinus hunc Serpentem à nõnullis Latinorũ dici Ceciliam, propterea quod contra aliorum anguium naturam, ineunte Vere, ab antris exiens, fæniculum vitet, ne viſſonem recuperet. Nihilominus hoc nomen (Cæcilia) ad Typhlopem Serpentem, vulgò Typhlinem pertinet. Olaus Magnus in Hiſtoria ſeptentrionalium ſcriptis mandauit, quòd Serpens, qui ob tergi pulchritudinem, viatores remoratur, Gothicè nuncupatur Slaa. Alioquin Sicalis, vel Picalis Arnoldo, & Siſcetati Auicennæ hic Serpens appellatur. Quamuis ſciſcetalim potius legendum eſſe multi exiſtiment.

Cæcilia, & Typhlops.

L. 21. c. 16

Nomen Arabicum.

D

DIFFERENTIÆ.

OLAVS Magnus in ſeptentrionali hiſtoria Scytalem duplicis generis eſſe conſtituit, alterum inſigni pulchritudinis præſtãtia prædicat, alterum verò Amphisbænam appellat. Primum genus, quod admirãdum, pigrum, paruum, & ignei veneni celebrat, Slaa Gothicè vocari affirmat; deinde frigidiſſima etiam hyeme ſenium deponere aſtruit, & ritu aliorum ſerpentum, intra viſcera terræ, poſt ingreſſum Solis in primum Libræ gradum, latibulari, donec Sol ab vltima parte Arietis exierit. Imò ſi accidat (eodem Olao teſte) vt vrgente bruma, à Solis radijs hic ſerpens attractus, ijſdemq; nimis delectatus fuerit; tunc gelu, orificio cryptæ conſtricto, & recedente Sole facile moritur. Hinc colligendum eſt, quòd Olaus Magnus, Albertum ſecutus, in grauem incidit errorem, dum ſcytalem ſui generis ſerpentem in duas ſpecies diſtribuit, conſequenterq; ſcytalem, cum Amphisbæna confundit.

Error Olai Magni.

Præterea fuerunt alij, qui perperam Scytalem in vulgarem,& chalcidicam diſcrimi- E narunt: cum tamen ſcytale chalcidica (annotante Edoardo Vuotono) morſu patienti afferat eadem ſymptomata,quæ ab ictu viperæ producuntur,& ſerpens,de quo in præſentia agitur, inflammationes tantummodo generat, quales ab acúleis veſparum, & apum prodire ſolent: quamobrem pro Scytale chalcidica, lacertam chalcidicam intelligere debemus, de qua in Hiſtoria Animalium digitatorum ouiparorum actum fuit.

Scytale chalcidica, quod animal ſit.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

CÆTERI ſerpentes, vt cunctis eſt manifeſtum, ex craſſiori corpulentia ſemper in caudam tenuem deſinunt. At ſcytale,ab aliorum anguium figura recedens, formam corporis teretem, & vtrimq; ita æqualiter craſſam habet, vt ſpectator diſcernere nequeat partem,in qua caput, vel cauda ſita ſint. Ideoq; ratione huius notæ, F ſimilis amphisbænæ eſſe perhibetur. Præterea ab inuicem poſtea diſcriminantur, quia amphisbæna in vtramq; partem, ſcilicet antrorſum,& retrorſum graditur:qua de cauſa Græci propter hunc greſſum amphisbænam meritò cognominarunt. Scytale verò in anteriorem tantùm partem proficiſcitur. Inſuper Scytale ab amphisbæna diſcrepat, quoniam hæc apprimè duo capita illa verò nequaquam repræſentat. Tertiò non ſunt æqualis craſſitudinis; cum ſcytale craſſitudinem manubrij ligonis adæquet, & amphiſbęna corpulentiam vermis terreſtris non excedat.Id optimè exprimit Nicander in Theriacis, dum canit.

Scytale ſimilis Amphisbænæ.

Diſcrimen Scytales,& Amphisbænæ.

Bifronti ſimilem reperis ſcytalam Amphiſibænæ
Pinguior eſt tamen, & cauda, quæ nulla ferè exit.
Craſsior, vt quantum ſolita eſt comprehendere lignum
Curua manus ſtrictum quoties tenet ipſa ligonem.
Tam prolixa, vagans, pluuio quàm reptile Cælo.
Quod facunda genus ſua gignit viſcera tellus. G

Leonicerus autem, qui verſus Nicandri ſermoni latino reddidit, & Petrus Gillius in ſuis annotationibus in Aelianum, mentem Nicandri non benè aſſecuti, crediderunt Scytalem, mole corporea,manubrium ligonis,longitudine verò lumbricum terreſtrem adæquare. Cum Nicander craſſitudinem vtriuſq; animalis explicans, Scytalem manubrio ligonis, & Amphisbænam vermi terreſtri aſſimilauerit: quemadmodum in Iconibus erit manifeſtum. Addunt alij, huic ſerpenti tantam colorum in tergo varietatem, vt homines beſtiam intuentes,admiratione ſtupidi ad contemplandum colores morentur. Quamobrem pictum ſerpentem nominauit Baptiſta Mantuanus,canens hunc in modum.

Colorũ varietas in tergo.

Picta cutem ſcytale, turpi Boa flexilis aluo.

Quod autem oculi ſpectantium picta huius ſerpentis forma teneantur, nemo veterum Authorum retulit: quemadmodum Salmaſius in Solinum optimè animaduertit. Scripſerunt quidem ſcytalem Amphisbęnę eſſe ſimilem non quoad picturatum dorſum, H qua conditione amphisbæna caret, ſed fortè quia ambæ hæ beſtiæ caput in vtraq; corporis extremitate habere videntur. Solinus autem, in deſcribenda huius animalis forma, multa deſumens à Lucano deceptus fuit: etenim Lucanus verba faciens de Cęchri picturati corporis meminit,& paulò poſt de Scytale egit.Quamobrem notas,quæ Cenchri à Lucano aſſignãtur,Solinus ſcytali concedere videtur. Audiamus igitur Lucanum ſic canentem.

Solini erratum in deſcriptione Scytalis.

Li.9.Pharſal.

Quam ſemper recto lapſurus limite Cenchris
Pluribus ille notis variatam tingitur aluum,
Quam paruis tinctus maculis Thebanus ophites,
Concolor exuſtis, atq; indiſcretus arenis
Amodites, ſpinaq; vagi torquente Ceraſte;
Et ſcytale ſparſis, etiam nunc ſola pruinis
Exuuias poſitura ſuas.

Qua-

A Quapropter hoc in loco Cenchris serpens varijs notis ad similitudinem granorum milij insignis, & ophire marmore maculosior celebratur; quæ notę in scytale non obseruantur à Lucano. Sed quia paulò post scytalis, etiam memoratur, Solinus tales maculas scy ali assignauit.

Scytale.

NATVRA, ET MORES.

VT omittamus, quod scripsit Solinus de fulgore tergi, quo natura scytalem nobilitasse dicitur, vt quos pigro gressu comprehendere nō posset, varij, & fulgentis tergoris admiratione allectos tandem assequeretur. Accedemus ad alias huius animalis veriores proprietates, inter quas hæc nō est spernēda, quod scytale prima omnium serpentum cauernam relinquat, & nondum dissipato hyemis algore, spolium deponat: hæc proprietas nō latuit Lucanum, qui de hoc serpente sic cecinit.

Loco cit.

Et scytale sparsis, etiam nunc sola pruinis,
Exuuias positura suas.

L.9. ca.52.

Immò, vt alij authores referunt, hoc animal ad locum quemdam sibi familiarem proficiscitur, neq; fæniculo, more aliorum serpentum, vescitur. Quamuis Gillius in Aelianum, totum oppositum scripserit. Videlicet quod scytale, relicto specu, statim ad pastum fæniculi se conferat. Hinc Greuinus non iniuria collegit textum Nicandri à Gillio minimè intellectum fuisse: vbi apertè docet pabulum fæniculi ab hoc serpēte minimè appeti. Audiamus igitur Nicandrum latino sermone sic canentem.

An hic serpens fænicu lo vescatur.

Nec postquam iuuenis venienti tempore veris,
Magna Deum, quando profert serpentia mater
Liquerit obscuram consueta cubilia petram,
Et nitidos tepido sub sole extriuerit artus,
Pandentes se fæniculi teneram excedit herbam,
Sed per opaca morans imi decliuia montis
Se tenet, & multo grauiter latet obruta somno
Aequè alta sua conquirit sibi pabula terra:
Nec licet id magno cupiat, studeatq; labore,
Arescente sitim potis est depellere fauce.

Venenum Scytalis quale.

Deniq; natura Scytali tale venenum non ingenerauit, vt ictu necē inferre posset: siquidem punctura huius animalis obscura est, quæ inflammationem generat, itaut fiant induciæ, donec opportuna remedia adhiberi possint.

SIGNA, ET REMEDIA VENENI SCYTALIS.

PERCVSSI à Scytale, & ab Amphisbæna, obscurum, & vix apparentem morsum reportant, sed in loco affecto talis gignitur inflammatio, qualis ab aculeis apū, & vesparum prodire solet. Quamobrem ad illa præsidia confugiendū erit, quæ in puncturis prædictorum animalium adhibentur: dummodo hæc remedia intensiori virtute sint prædita; cum Dioscorides scriptum reliquerit accidentia morsus Scytalis, à symptomatibus morsus viperæ non esse valdè dissimilia. Aetius quidem prædictam Dioscoridis sententiam amplecti videtur, sed de Scytale chalcidica loquitur; ideoq; præsidia etiā virus viperinum exterminantia proponit. Item Paulus Aeginete cōsimilia in hoc casu pręscribit medicamēta, quę in tractatu morsus viperini recitauit. Auicēnas, & Albertus ponderantes eadē symptomata morsus Scytalis, & Amphisbænæ, eadē etiam remedia esse promulgarunt. Verùm quis ab illis meritò petere posset, quænā symptomata, & auxilia morsus vtriusq; serpentis esse debeant; cum neuter eorum illa expresserit. Hic autem error inde dimanauit, quoniam verba Auicennæ, & Alberti ex Dioscoride, & Paulo Aegineta desumpta sunt, qui Authores postquā de accidētibus, & auxilijs morsus viperæ egerunt, mox similia in ictibus Scytalis, & Amphisbęnæ pronunciarunt, deinde etiam eadem medicamenta præscripserunt. Auicennes autem, & Albertus describentes, à postremis verbis inchoarunt, & propterea in prędictum errorem

Accidentia morsus Scytalis.

Error Alberti circa remedia huius serpentis.

A rem inciderunt. Quare eumdem sequi ordinem debuissent, si accidentia,& pharmaca morsus Scytalis patefacere volebant.

MORALIA.

VOLVPTAS, & potissimùm libidinosa omnium malorum esca ad Scytalem non iniuria comparanda est,si veritatem continet infrascriptum distichon.

Simplicitate rudes ad se lasciua voluptas
Allicit, atq; homines vt Scytale perimit.

Nam, si Scytale (vt nonnulli authores referunt) varijs picta coloribus intuentes reddens stupidos remoratur,vt illos tandem venenet. Pariter gustata semel voluptas animum ita excantat, vt ab illa nonnisi extinctus recedat. Est enim lasciua voluptas, in- B star Scytalis, varijs coloribus, ideſt purpureis vestibus decorata, & specie adeo spectabilis, vt homines ad summa, diuinaq; natos, scorto putridissimo supplices esse cogat. Hæc autem voluptas sic describitur. *Lasciuia cōparatur Scytali.*

Conspicitur pulchro hæc semper redimita capillo
Sunt oculi molles, fronsq; petulca nimis.
In capite insignis fulgor redimicula vittæ,
Sertaq; dependent, purpureusq; color.
Hanc chlamydes tyriæ velant, & balteus ornat;
Atq; hanc sydonio purpura tincta fuco.
Dextra tenet speculum, quo splendet turba malorum,
Læua tenet luxus, & genus omne mali.

Voluptatis lasciuæ descriptio.

Quocirca si pictata Scytale omni conatu vitāda est, ne humanum corpus ad necem inficiat; multò magis lasciua voluptas erit fugienda, quæ ob momentaneā titillationem, simul animam,& corpus indignis modis polluit,atq; perdit.Ideò optimo iure hæc car- C mina moralia canere poterimus.

Accipe stulte precor, quàm sit fugienda voluptas.
Hæc animam damnat, stygijs, & mergit in vndis,
Hæc sensus lacerat, confundit semina mentis;
Contaminatq; malo præcordia recta sapore.
Parua voluptatis quamuis sint gaudia; longa
Pœna tamen sequitur misero permixta dolore.

Id, quod hactenus de Scytalis, & voluptatis comparatione pronunciauimus,de meretrice possumus attestari: quandoquidem hæc descriptæ voluptati,consequēterq; Scytali assimilatur: etenim ad rem à quodam Poeta decantantur hæc carmina. *Comparatio meretricis ad voluptatē lasciuam.*

Aequiparat se se meretrici blanda voluptas,
Quæ compita in platea sedet, & nudata mamillas,
Et redimita comas, spurcum mercatur amorem,
D *Pellicit, & molles ad se, blandumq; cubile.*
Mox reserat, vilem sumens de crimine mercem.

Hinc videmus,quod callida,& dolosa mulier non solum vestium luxui indulgens, sed faciei quoq; varijs mangonijs nitorem concinnans, se adeò venustat, vt instar Scytalis intuentes ad se trahat, stupidos reddat, per concupiscentiam rapiat, & tandem veneno mali consensus extinguat. Quapropter optima de causa poterimus canere hoc distichon.

Quem coram vultum cernis proferre serenum,
Clam te fortassis lædit hic, atq; nocet.

Etenim mulier nequissima, quò nitentior, eò nocentior, quæ cum tibi fauet, se fouet, dum tibi ridet, te radit,& rodit, corpus lætanter carpit,aurum latenter haurit,non est virgo, nec virago, sed vorago, quæ viros vorat,& amando mandit. Hinc lector coniectare potest, num mulier varijs docorata ornamētis,& pictata smegmatibus, tot damna, quot Scytale, suis coloribus, humano generi afferre possit. Ad rem D. Hieronymus scribebat,si vir, aut mulier vestium luxui indulgens, ita se ornauerit, vt vagos ho- mi- *Mulieris nequissimæ descriptio. D. Hieronymi sententia.*

minum oculos ad ſe trahat; etſi inde nullum ſequatur damnum, iudicium tamen patietur æternum. E

PHRENOSCHEMATA.

QVI, in Muſarum ſacris, iugiter ſe exercent, ne momentum quidem horæ oſcitanter perire, aut ſomniculosè dilabi ſinunt, quin in paleſtra litteraria aliquid operentur. Horum virorum meminit Ioannes Andreas Palatius, in libro de Inſignibus, qui ad indicandum ferum alicuius fæminæ animum, varia phrenoſchemata excogitarunt. Sed inter hæc, duo, deſumpto argumento à Panthera, & à ſcytale, digna eſſe animaduerſione videntur. Primitus figurarunt Pantheram animal ſingularibus pictatum notis: cum hoc Dicto. ALLICIT OMNES. Panthera enim, vt enucleatum eſt in volumine de Quadrupedibus digitatis, occultato capite, ne cæteræ perterreſiant animantes, illas tergoris pulchritudine allicit, atq; necat: Hinc innuere volebant, quod aliquando reperiatur mulier, quæ raræ pulchritudinis velamine ferum tegat animum. Deinde effigiarunt Scytalem pulchrum aſpectu Serpentem; cum hoc Dicto. FORMA NECAT. Siquidem in hoc phrenoſchemate quædam mulier aſſimilatur Scytali, quæ eſt Serpens tantæ pulchritudinis, ex Poetarum ſententia, vt intuentes, & admirantes reddat ſtupidos, conſequenterq; allectos perimat. F

Phrenoſchema ex Panthera.

Phrenoſſchema ex Scytale.

DE AMPHISBÆNA. Cap. X.

ÆQVIVOCA.

IN antecedenti capite de ſcytale pertractatum fuit, quæ ab Amphisbęna non multùm diſſimilis eſſe ibi tradebatur. Ideo rationi conſonum eſſe exiſtimamus in præſenti hiſtoriam Amphisbænæ exarare. Primò igitur circa nominis ambiguitatem, aduertēdum eſt, quòd non ſolum Serpens hic biceps nominatur Amphisbæna, verùm quoque piſcis quoddā genus in mari Anglico verſans, duobus vtrinq; capitibus prędituṁ, quod olim ad nos miſſum fuit. Immò, & inanimata quædam, quorum caput caudæ, vel potius initium fini aſſimilatur, nomine Amphisbænæ donantur. Hoc igitur nomine ligulam caligariam æratam poſſumus indigitare, de qua Scaliger in Ænigmatibus, hoc protulit tetraſtichon. G

Piſcis amphisbæna dictus.

Ambigua ceruice biceps velut Amphiſibæna,
Roſtrum vtrumq; æneum, more triremis habens,
Arcta cauum ſubeo, mox vt traiecta rediui
Inuoluens ſpiris diſsita necto meis. H

SYNONIMA, ET ETYMVM.

HOC animal Gręcis ἀμφίσβαινα, & pariter Latinis Amphisbæna nuncupatur, παρὰ τὸ ἀμφί, καὶ βαίνω, quoniam ſicut geminum habet caput, ſic & geminum inceſſum habeat. Siquidem verbum græcum ἀμφιβαίνω, circumambulo, aut circumgradior, exponitur: eſt enim compoſitum ex ἀμφὶ præpoſitione ſignificāte, circū, & βαίνω gradior. Nam Amphisbęna circularibus tractibus, nempè antrorſum, & retrorſum incedere videtur: propterea Latinis quibuſdā vtrinquegrada vocatur. Alioquin apud Græcos, ob geminum caput, non ſolùm Amphisbęna, ſed etiam Amphicephalon dicitur. Apud Heſychium, pro ἀμφίσβαινα legitur etiam ἀμφίσμαινα, cuius vocabuli Scholiaſtes Nicandri non meminit. Immò apud Etymologicum legitur quoq;

Etymum græcum.

Vtrinquegrada dicitur amphisbæna.

Amphicephalon vocatur.

A quoq; ἀμφίσθμαινα, quæ vox eadem cum Amphisbæna eſſe perhibetur. Præterea ſcribit Bellonius, quod nomen huius Serpentis adhuc in Græcia retinetur. Auicēnas tradidit, quemdam Serpentem ad duas partes ſalientem,cuius duæ extremitates,ratione craſſitiei,ſunt medio æquales, Ankeſimen appellari.Syluaticus Alciſmum, & Albertus Amphiſilenen hoc animal cognominant,reliqui verò Authores Barbari Anſibenam,& Armenam vocitant. Gallis, ex Greuino,dicitur Doublemarcheur,eſt enim vocabulum, veluti & græcum ex duabus vocibus compoſitum.

Nomina Arabica huius anguis.

DESCRIPTIO.

B AMPHISBÆNA, & Scytala animalia ſunt inter ſe valdè ſimilia: non enim ex craſſo capite in tenuem caudam abeunt, ſed adeò æqualis ſunt craſſitudinis,vt intuentes diſcernere neſciant, in qua animalis extremitate caput,& cauda ſita ſint.Diſcrepant autem ab inuicem,teſte Aetio,quoniam Amphisbæna in vtramq; partē progrediatur; cum duo capita à natura ſortita ſit, quaſi non ſatis eſſet, ex Plinij ſententia, vno ore venenum fundi. Lucanus id innuit canens.

Et grauis in geminum ſurgens caput Amphiſibæna. *Li.9.Pharſal.*

Baptiſta etiam Mantuanus idem confirmare videtur, dum canit.

Amphisbæna biceps, & formidabilis ictu
Aſpis.

Albertus autem hoc animal duobus inſignitum capitibus eſſe negat,dicens hoc inde eſſe natum, quoniam hic Serpens æquali motu ad anteriorem, & poſteriorem partem ſe vergat. Matthiolus etiam in Commentarijs ad Dioſcoridem, id fabuloſum eſſe cenſet, quemadmodum, & hydram ſepticipitem. Non negat quidem id monſtrificè fieri poſſe in genere Serpentum ouiparorum, veluti, & in genere volatilium: nam pluries compertum eſt ex vno tantùm ouo duobus vitellis referto naſci pullum habētem quatuor alas, aliquando totidem crura, totidemq; pedes. Immò lacertas viſas eſſe interdum bicipites,ſed fuiſſe monſtroſas aſſeuerat. Præterea Matthiolus ſuam roborat ſententiam authoritate Ariſtotelis, qui agens de generatione Animalium, pronunciabat monſtra rarò admodum fieri in illis, quæ ſingulos pariunt fœtus, ſed crebrius in illis, quorum partus eſt numeroſus, & potiſſimùm in auium genere, & præcipuè in gallinis, in quibus, ob propinquitatem, conceptus cohærent. Quare ſi vitelli ouorum membrana diſcriminantur, pulli diſcreti, abſque vlla parte ſuperflua, naſcuntur. At ſi vitelli continuantur, neq; vlla ſegregantur membrana, ex his pulli monſtroſi prodeunt, corpore, & capite vno, cruribus quaternis, aliſq; totidem.

Lib. 25. de Anim.
Li.6.c.48.

C

In quibus animalibus frequētius monſtra fiant.

Pariter eadem de cauſa Serpens etiam biceps interdum viſus eſt:cum etiam hoc genus animalium oua numeroſa enitatur. Hæc Philoſophi verba Matthiolo perſuaſerunt, vt crederet omninò falſum eſſe, Amphisbænam, ex ſui generis natura, perpetuò bicipitem naſci. Immò tradidit hoc Serpentis genus, lumbricorum modò teres, vtriſque extremitatibus, nimirum capite, & cauda, acuminatis generari: qua de re nonniſi difficillimè caput à cauda diſcerni poteſt: etenim hoc in terrenis vermibus, in lineis alui, in erucis quibuſdam, atq; etiam in hirudinibus conſpicitur. Et quamuis Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem Amphisbænam bicipitem promulgauerit;nihilominus huic ſententię Matthiolus non fauet; quandoquidem hunc librum non Galeni, ſed Galeno adſcriptum fuiſſe aſſerit. Idcirco Matthiolus concludit caput Amphisbænæ capitibus vermium adeò eſſe perſimile, & caudæ æmulum, vt nonniſi difficilè à cauda diſtingui queat. In eamdem ſententiam venit Greuinus,qui in tractatu de Venenis,magnitudinem Amphisbænæ ad corporaturam vermis terreſtris comparat;quæ magnitudo nō ex craſſa in tenuem ſinit,inſtar corporaturæ aliorum anguium, ſed ritu vermium, eſt æqualis. Hinc factum eſt, vt intuentes hanc beſtiam, locum caudæ à loco capitis diſtinguere neſciuerint, & potiſſimum, cum modò antè, modò retrò, more nauigiorum vtrinq; proram habentium, gradiatur.

D

Opinio Matthioli de Amphisbæna.
Li.1.c 16.

Prædictis opinionibus adſtipulari videtur Heſichius,cuius verba sūt hæc, ἀμφίσβαινα· εἶδος ὄφεως μακροκέφαλον ἰσοπῆχη τὴν οὐρὰν κολοβὴν ἔχων, καὶ ταύτῃ πολλάκις πορείαν

Opinio Heſichij circa amphisbænam.

ποιε-

ποιέμενον, ὡς τὲ τινας ἀμφισβητεῖν μη δύο ἔχειν κεφαλας. ideſt, Amphisbæna ſpecies eſt E
Serpentis porrecto capite, cubitalem caudam, & ducurtatam habens, & ea ſæpè incedens; itaut quidam, num duo habeat capita, dubitent. Non eſt negandum rationes Matthioli, & aliorum Authorum eſſe maximè probabiles, quibus Amphisbænam duobus capitibus à natura non eſſe inſignitam affirmant. Nihilominus hoc genus animalis in rerum natura dari, non eſſe impoſſibile atteſtamur. Primò, omiſſis authoritatibus Plinij, & Galeni citatis, quoniam Ioſeph Ieſuita, anno ſexageſimo ſupra milleſimum, & quingenteſimum, ex Braſilia ſcripſit dari quoddam ſerpentis genus, cancri modo incedens, cui duo inerant capita, quorum alterum adeo erat amplum, vt toti corpori adæquaretur, alterum verò corporis proportioni reſpondebat. In ipſa etiam Taprobana inſula, vt legere licet apud Ramuſium, verſatur quoddam genus ſerpentis quadrangulari ferè forma, habens quatuor capita tali ordine diſpoſita, vt aliud Orientem, aliud Occidentem, aliud Meridiem, & aliud Septentrionem ſemper ſpectent; & quò gradiendo vnum horum capitum ſe dirigit, illicò, nulla conuerſione, reliquum corpus ſequitur. Multipedum eſt animal, & vnicuiq; capiti ſuus ineſt oculus. Mirabile tamen F
eſt, quòd natura illi nullum communicauit venenum; immò cæteris animalibus, & etiam hominibus eſt ſalutare: nam ſi alicuius membra diſſecta ſint, ſtatim huius animalis ſanguine conſolidantur. Hinc colligēdum eſt nullum eſſe dubium, quin Amphisbęna duobus capitibus inſignita, & potiſſimum marina reperiatur, cuius in hiſtoria Aquatilium meminimus; hæc capta fuit in Mari Anglico, vbi multæ aliæ reperiebantur. Vnde monſtrificum fuiſſe animal non poſſumus atteſtari, quoniam monſtra raro, & non ſæpè fiunt. Habebat talis beſtia bina capita geminis ornata oculis; vnūq; caput ab alio figura, diſcerni non poterat, niſi quòd alterum altero aliquanto maius conſpiciebatur. Quatuor lineæ coloris amethiſtini totum corpus exornabat; quæ quidem lineæ vndequaq; floſculis quibuſdam erant decoratæ pulcherrimis, ad inſtar florum pſeudoſycomori arboris. Quocirca quemadmodum Amphisbæna marina datur, cur terreſtris, etiā dari non poterit? & eò magis, cum annis elapſis, nepos Eminentiſſimi Cardinalis *Cibo* piæ memoriæ ad nos ſcripſerit ſe Amphisbænam bicipitem inueniſſe, quæ vtrumq; caput mouens, modò antrorſum, modò retrorſum gradiebatur. G

Animal in Praſilia duo habens capita.

Tom. I.

Animal Tetracephalō.

Amphisbæna marina vbi capiatur.

Hactenus de capitibus Amphisbænæ. Modò ad reliquas partes huius beſtiæ deſcribendas accedemus. Serpens hic paruus eſt, & imbecillus, & quodammodo cæcutiens, quoniam genas tam latas habeat, vt oculos quodammodo premant. Deinde tergus quibuſdam punctis eſt refertum, non autem tanta notarum gratia, vt ſpectatores fulgore tergoris retardet; quādoquidem, Salmaſio teſte, nemo claſſicorum authorum id ſcripſit, cum nulla inſigni varietate notarum, quemadmodum nec ſcytala commendatur. Voluit autem Salmaſius errorem inde natum eſſe, quoniam in textu Nicandri legebatur περιστιγὲ, nempè notis compunctum, cum legendum ſit, cum veteri Scholiaſte Nicandri περιστιχὲς: hæc enim vox idem ſignificat, quod περιστιβὲς, quia hoc ſerpentis genus circulatis tractibus ſerpat: propterea quod apud Heſychium, hæc duo verba στιχεῖν, & στιβεῖν idem denotant.

Quare Amphisbænæ cæcutiens vocetur.

Greſſus huius ſerpētis qualis.

Addit Greuinus, quod hoc animal habet denſam, & duram cutem obſcuris notis diſtinctam, colore terreo, quem Græci φαιὸν, Latini pullum appellant: cum hic color non omninò niger, ſed ad nigrum magis quàm ad fuſcum accedat. Audiamus igitur Nicandrum, quæ hactenus dicta ſunt de huius ſerpentis deſcriptione, explicantem, verſibus latio donatis hunc in modum. H

Deſcriptio huius ſerpentis ex Nicandro.

Poſt hanc, exiguam tibi ſubdimus Amphisbænam,
Duplice conſpicuam (monſtrum mirabile) vultu.
Cuius perpetua cæcum caligine lumen,
Quòd latas vtrimq; genas, porrectaq; menta
Plus alijs alto ſerpentibus aggere tendat.
Terreus eſt illi color, & denſiſsima pellis,
Plurima quàm variè diſtinctam ſigna figurant.

Ioannes Vitus Hungarus olim narrauit Geſnero verſari in Hungaria ſerpentes breues, duorum palmorum tantùm longitudine, nulla cauda, & æquali craſſitie per totum corpus: hos vulgò nuncupari truncatos aſſeruit; propterea ob hanc corporis figuram, Amphisbænas eſſe dubitauit.

Amphisbæna Greuini.

LOCVS, ET MORES.

MONIMENTIS mãdauit Bellonius Amphishęnã in Lemno Insula reperiri, & Agricola Germanię ignotã esse. Attamen, vt plurimũ hoc serpentis genus in Libya stabulatur: veluti Lucianus in Dialogo de Dipsadibus testificatus fuit.

Circa naturales proprietates huius animalis, animaduertunt Authores Amphisbænam, frigore etiam ingruente, à cauernis egredi, & ante cuculi cantum aeri adhuc fri-

Mores umphisbænæ quales. frigidiori ſe committere, quocirca Greuinus colligit Amphisbænam in comparatione ad cæteros Serpentes, calidiori temperatura eſſe præditam. Circa naturalem greſſum obſeruauit Aelianus ipſam per ſemitas incedentem, caudæ loco, alterum caput adhibere, rurſus regredientem viciſſim altero capite pro cauda vti. Præterea quamuis hic Serpens, ob latitudinem genarum, viſus hebetudine laboret, vt notatum fuit ſuperius. E *Tigilantia huius anguis.* Author tamen libri de natura rerum, illi in cubandis ouis vigilantiam aſſignat: nam, quando alterum caput ſopore eſt oppreſſum, alterum vigilare aſtruit.

Circa partum, nonnulli tradunt Amphisbænas ore eniti cum vtraq; Serpentis extremitas capite integrétur. Id Claudius Minos in Commentarijs ad Emblemata Alciati, ex doctrina Plinij, & Solini colligiſſe profitetur: cum tamen prædicti authores, *L.8.c.23. In Polyhiſ. c.30.* nempè Plinius, & Solinus expreſſis verbis id minimè atteſtati ſint. Quare cum Plinius, & Solinus duo capita Amphisbænæ conceſſerint, Claudius Minos arbitratus eſt neceſſarium eſſe, vt per horum alterum Amphisbæna pariat. Demum Author libri de natura rerum promulgauit ſibi comparaſſe, vt non ſolùm morſu, ſed etiam ſibilo, atq; intuitu perimat. Hinc coniectamus Amphisbænam cum regulo confundi. Nihilominus F *Venenum quale.* Georgius Pictorius fortè adhærẽs verbis prædicti authoris in Lerna malorum ſic canit.

Eſt grauis in geminum ſurgens caput Amphiſibæna
Serpens, qui viſu pernecat, & ſibilo.

Et Reuſnerus in Paradiſo poetico idem decantare videtur, dum inquit.

Quæ grauis in geminum ſurgit caput Amphiſibæna,
Læthifero, quoties ſibilat ore necat.

Scimus quidem maleficum eſſe animal; quoniam Galenus, in libro de Theriaca ad Piſonem, pronunciauit mulierem vtero gerentem hoc animal tranſcendentem abor- *Abortus cauſa qualis.* tire: hoc igitur inde prodire poteſt, ob aliquem vaporem venenoſum à corpore Serpentis eleuatum, qui malignitate ſua fætum perimat. Idq; à veritate alienum non eſſe opinamur: quandoquidem Edoardus Vuotonus addit mulierem prægnantem il- *L.6.de diff. Anim. cap. 118.* licò hoc animal tranſcendentem nihil pati; quoniam fortè vapor, ob celeritatem motus, nullam impreſſionem exercere poteſt, & eò magis, quia rurſus tradit mulierem G grauidam impunè ſupra viuam, vel mortuam Amphisbænam in pyxide ſeruatam tranſire.

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

SYMPTOMATA ictum Amphisbęnæ conſequentia à Nicandro haudquaquam deſcripta fuerunt; fortè quoniam, vt retulit Dioſcorides, ſimilia ſint ijs, quæ in ictibus viperarum contingere ſolent. Verùm Aetius ponderans huius veneni ſigna, promulgauit ictum Amphisbænæ eſſe exiguum, necnon veſparum, vel apũ punc- cturas imitari: vnde poſtea ſimplex inflammatio dimanat. Quamobrem Aetius à do- H *Dioſcorides, & Aetius diſſentiunt.* ctrina Dioſcoridis maximè diſſentire videtur: cum ex mente Dioſcoridis hæc ſymptomata aſſimilentur ijs, quæ in ictu viperæ accidunt. Itaque vt hos authores inter ſe conciliemus, dicendum erit, fieri poſſe, vt in principio ictus Amphisbænæ illa appareant ſigna, quæ ex puncturis veſparum, aut apum prodire ſolent, ſed tractu temporis ſymptomata morſus viperæ accedant, niſi opportunis remedijs morſui in principio leui occurratur.

Quapropter ſpecialis modus huius extinguendi veneni, ex capite de vipera erit petendus, vt Dioſcorides, Actuarius, & Aegineta ſtatuerunt. Author tamen libri de natura rerum ſcriptum reliquit animal demorſum ab Amphisbæna perire; cum nulla *Semen papaueris ad quid.* remedia ei prȩſto eſſe poſſint. Nihilominus ſi aliquod præſidium ei conferre poteſt, prȩnominatus Author ſemen papaueris, & Caſtoreum commendat. Plinius quoque coriandrum hauſtum, & impoſitum huic morſui non parùm vtilitatis eſſe allaturum pollicetur. Immò vitis in hoc caſu, magno vſui erit futura: cum Cælius Rhodiginus

narret

A narret quoddam dignum scitu,& á Græcis obseruatum,scilicet Amphisbænam non temerè alio interimi, quàm vite: quandoquidem à Dionysio id præmonstratum esse creditur, qui à Iunone in furorem versus cum esset consopitus, & ab Amphisbæna assuitante excitatus, illi palmitem incussit, & peremit.

L.26. lect. antiq. c.33

Vitis aduersatur Amphisbæna.

HIEROGLYPHICA.

BICIPITIO Amphisbænæ moti facere non possumus,quin hoc in loco hieroglyphica exaremus, quæ bicipitio ab Aegyptijs notari solebant. Primitus duorum humanorum capitum effigie,quorum alterum maris introspiceret,& alterum feminæ extra spectaret, custodiam designabant. Siquidem huius hieroglyphici beneficio (teste Oro Apolline) à nullo Dæmonum infestari posse sibi persuadebant. Præterea B bicipitio quoq; seueram anima duersionem indicabant. Nam lata fuit lex, cuius meminit etiam Aristoteles in Republica Tenediorum; lata, inquam,fuit lex à Rege Tenediorum, vt in adulterio deprehensi, tàm mas, quàm femina eidem supplicio, nimirum securi subijcerentur. Vnde, cum Rex neq; proprio filio in hoc crimine deprehenso pepercisset, iusserunt cudi numisma, in cuius altera parte bicipitium, in altera verò securis conspiceretur. Hinc postmodum factus est prouerbio locus in seueros Iudices. *Tenedia securis.*

Bicipitij hieroglyphicum.

Adulteri supplicium

Insuper nonnulli, bicipitio, prudentiam, & solertiam monstrare conati sunt; cum prudentem virum deceat præterita nouisse,& futura multò ante preuidisse. Alij ex Pierio Valeriano, eodem bicipitio, nituntnr demonstrare firmitudinem, & stabilitatem eorum, qui sapienti, & maturo consilio geruntur. Vicissim bicipitio quoq; inconstantiam ostendi posse nonnulli asseuerant:etenim Astrologi ex vigesimo tertio gradu Leonis bicipitis, hominis simulacrum oriri finxerunt, quoniam eo ascendente gradu natum, inconstantis, & mutabilis voluntatis esse præsagiunt.

L.23. Hierogl.

C

MORALIA.

ANCIPITES homines, in morali doctrina, Amphisbænæ optimo iure comparantur:nam sicuti anguis hic prodigiosus vtrinq; caput habens,vtralibet corporis parte pro cauda vtitur. Pariter prædicti homines modò hac, modò illa ratione, iuxta eorum commoditatem se tuentur.Non dissimilis conditionis sunt homines vtraq; parte claudicantes, qui interdum ritu catholico, interdum verò hæretico viuunt.Hoc enim genus hominum veluti Amphisbęna non solum ictu,nimirum operatione,sed etiam simplici aspectu venenant. Cæterùm nullum criminosorum genus magis, quàm proditorum apprimè ab Amphisbæna repræsentari potest. Siquidem proditores os duplex, necnon duplicem linguam instar amphisbænæ præ se ferunt. Nam labijs ex- D terioribus aliquem ad sydera, vsq; extollunt, quem deinde euaginata cordis lingua prosequũtur. Iuxta illud Psalmographi.*Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximum suum, labia dolosa in corde, & corde locuti sunt.* Propterea Paradinus in symbolis heroicis alludens ad proditores,exhibuit simulacrum Amphisbęnæ,cũ hoc titulo.PROHIBERE NEFAS. Etenim amphisbæna, cùm biceps sit, vt lubet, vel hostem adoritur, vel fugit; qua gestat bifrontium proditorum, & clancularioru m hostium, quorum genere hominum, ex sententia Ciceronis, nulla pestis efficacior inueniri potest. De his igitur quidam poeta sic canebat.

Homines ancipites similes sũt amphisbænæ.

Proditores cui similes.

Psal. 11.

Clãcularij hostes quales.

Falsi, etiam & ficti nunc inueniuntur amici,
Fraudibus in mixtis qui dulcia quæq; loquuntur,
Quæ longè à vero, & syncero pectore distant.
Consilium falsum largitur præmia multis;
Decipiunt multos simulata, & credula verba
Germanus fratrem fallit, natusq; parentem,

Aut fraudare cupit, nullum eſt iam pignus amoris.
Atq; lupi plures ouium nunc vellera portant.
Simplicitas extra fulget, ſub pectore vulpis.

Voluptas aſsimilatur amphisbænæ.

Pręterea iucunda corporalis, & omnium malorum mater voluptas, qua homines, veluti hamo piſces ineſcantur, ad Amphisbænam comparanda eſt: cum hæc quoq; duobus venenatis capitibus, nempè duobus peccatis læthalibus integrata, effræni inſolentia, ſuperbiat: horum alterum caput eſt gula, nempè voracitas, & nimius ciborum delicatorum appetitus, quod caput huius myſticæ Amphisbænę, tamquam os ſerpentis venenoſum, Chriſti fideles vitare debent; cum non ſolum corpus, ſed etiam animam venenet. Audiamus igitur carmina in hoc genere minimè ſpernenda.

Noctes, atq; dies vinum qui ingurgitat ore,
Et farcit ſtomachum dapibus, victuq; guloſo:
Nil agit hic aliud, quàm quòd certamina vini
Tractat, & euacuat calices, amplaſq; lagenas.
Inducit ſubitas mortes, & triſtia fata,
Laxat corporeos nexus, præcordia ſoluit.
Polluit, & ſenſus, caput, & genuumq; modeſtum
Contaminat &c.

Libido vocatur alterum caput amphisbænæ.

Cæterùm non ſolum prædictas prauas exercet operationes, verum quoq; alterum huius voluptuoſæ Amphisbænæ caput, nempè libidinem, ad homines perdendos excitat. Iuxta illud.

Ebrietas venerem ſtimulat, lumboſq; ſalaces
Incitat ad luxum, parit & petulantia corda
Ebrietas ratione carens, furioſa per orbem
Tranſuolat, & finem nullo diſcrimine ponit.
Ebrietas mores frangit, linguaſq; loquaces
Efficit &c.

Hinc liquidò conſtat alterum caput voluptuoſæ Amphisbænæ eſſe inhoneſtam, & perniciosam libidinem, quæ mortales non pecudibus modò, verùm etiam ſuibus, hircis, canibus, & brutorum brutiſſimis æquat: immo, quod peius eſt, animam tandem ad tartareas regiones, tanquam in perpetuum exilium ducit.

Sardanapalus enim ſpreto virtutis honore
Sola voluptatis celebrabat ſacra, focoſq;
Corporis illecebras ſpurcum, & libabat amorem:
Cenſuit eſſe quidem explendum præſentibus ipſum
Delicijs animum: quoniam poſt fata voluptas
Nulla foret: ſtygij eſt hæc nam ſententia Ditis.
At Deus omnipotens hunc fato ſuſtulit atro,
Tartareiſq; animam tandem damnauit in vndis.
Deliciæ mundi, quas promit praua voluptas,
Sunt procul à nobis pulſandæ; dira venena
Ex ipſis manant, & fellis copia magna,
Has igitur fugiat ſapiens, & honeſta ſequatur.

VSVS IN VARIIS.

Dolores quo præſidio tollantur.

EX Amphisbæna angue licet venenata, multa tamen manabit vtilitas. Quandoquidem Plinius, ad tollendos neruorum dolores, hanc alligat. Nicander verò hanc mortuam, vel etiam eius pellem in perfrictionibus commendat. Aelianus addit corium huius animalis, in fugandis cæteris ſerpentibus, non eſſe infrugiferum, ſuamque opinionem roborat authoritate Nicandri, ex cuius verſibus id colligi nequaquam poteſt, niſi fortè Aelianus legerit alium Nicandri librum, qui nondum ad noſtras manus peruenit. Scribit quidem Nicander in Theriacis, quod Coloni, ineunte Vere, ligna cædentes, ſi Amphisbęnam inuenerint, deglubunt, pelleq; ramum oleaſtri inuoluunt,

A Iuunt, deinde arefactam ad labores, torpedinem, & lassitudinem deferunt: immò manus frigore torpidas, solo huius bacilli attritu, calefaciunt. Quocirca Gillius in Aelianum scribebat, quòd bacillus ex oleastro cute amphisbænæ circumdatus manus frigore laborantes calefacit. Audiamus igitur Nicandrum, qui vires amphisbænæ in Theriacis decantauit hunc in modum.

Bacillus oleastri cute amphisbænæ circũdatus ad quid

Hæc vbi iam creuit, cædentes ligna coloni
Sectam deglabrant oleastri ex arbore virga
Quale pedum, strictisq; prahensi pellibus anguis
Insertam obuoluunt, quas certis deinde diebus
Exarere sinunt cantantes ante cicadas.
Vtilis hic baculus frigentibus artubus esse
Fertur, vbi exanimis digitos torpedo fatigat.
Tunc quia constrictos, & eorum vincula neruos
Calfacit immisso fouet, extenditq; calore.

B

DE CÆCILIA. Cap. XI.

ÆQVIVOCA.

PRONVNCIAVIMVS in capite nono, ad mentem Greuini, nonnullos olim fuisse, qui scytalem à Cæcilia minimè discriminantes vnum, & eumdem serpentem esse asseuerarunt: deinde in capite subsequenti Amphisbænas cæcutientes, ex sententia Nicandri, appellauimus: quoniam latitudo genarum horum animalium, oculos quodammodo comprimat. Idcircò coacti sumus in præsenti capite, de serpente lumine orbato, nimirum de Cecilia verba facere. Verùm quoniam nomen (Cæcilia) ambiguitatem patitur: propterea prima fronte æquiuocationem patefacie-C mus. Cæcilia igitur nomen esse proprium mulieris videtur, vt Cæcilia Metelli vxor, & Cæcilia Barbadicha, quæ interitus mariti impatiens, inedia perijt. At inter cæteras mulieres hoc nuncupatas nomine, maximis cumulanda est honoribus illa animi, & corporis pulchritudine conspicua Cæcilia virgo, & martyr, quæ perpetuum induit cilicium, castitatem matrimonio prætulit, & rosas media hieme è Paradiso accepit. Prædictis addenda est Cæcilia familia à Cæculo Præneстis conditore. Alioquin Cæcilia est Mellinum oppidum Hispaniæ Lusitaniæ, quod aliter, teste Ortelio, castra Vicelliana, & Metallinum cognominatur. Nam Cæcilia, apud Ferrantem Imperatum Neapolitanum, est lacerta chalcidica, cuius historiam inter lacertas examinauimus. Insuper, teste Greuino, nonnulli Ceciliam pro Scytale acceperunt, & vocem grecam in textu Dioscoridis σκυτάλην, Ceciliam latinè exposuerunt, sed perperam, quandoquidem, Cecilia, & secundũ Græcos Typhlops est Serpens cæcus, de quo in præsentia agitur. In eumdem

Ordinis ratio.

Cæcilia nomen proprium mulieris.

L. 28. hist. nat.

Lacerta chalcidica.

D errorem incidit Reusnerus, qui in Paradiso poetico quoddam distichon inscripsit CÆCILIA; deinde in versibus proprietates Scytalis exposuit.

Error Reusneri.

Demùm in hac æquiuocatione, maiori admiratione est digna opinio Bellonij, qui Cæciliam, seù Typhlitem marinam dari asseruit, huncq; piscem Plinio spondylem cognominari promulgauit, addiditq; magnam esse huius cum Typhlope terrestri similitudinem: nam vtrumq; animal dura testa contegitur, cui vtrinq; natura in lateribus rimam circa cutem impertita est, vt aluus prægnantis animalis facilius distendi posset. Ambæ Cæciliæ squamis carent, & marina perfectam magnitudinem assecuta, crassitudinem pollicis non excedit. Immò paulò post à Bellonio adduntur hæc verba; vnicam tantùm in medio ventre marinæ rimam inesse; cum tamen terrestris tam mas, quàm fæmina duas rimas, scilicet vnam in singulo latere à natura retulerit. Hactenus Bellonius. Nos autem, hoc nomine, piscem, significari, apud nullos probatos authores comperimus, sed Typhlinem tantùm inter serpentes connumeratam legimus. Nisi fortè Bellonius piscem Acum Aristotelis, Cæciliæ non dissimilem intelligere voluerit.

Piscis huius nominis apud

Piscis acus apud Arist.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

Cæcilia Latinis. *Cophia cur dicatur.* *Cæcinia Serpens.* *Nomina vulgaria.*

CÆCILIA eſt Serpens,qui à cæcitate nomen meruit.Idcircò Græcis τυφλωψ vocatur;cum hęc eadem vox cæcum denotet.Immò apud Nicandrũ in Theriacis, huiuſmodi cæci angues τυφλῶπες, & τυφλῖνοι nominãtur. Præterea vbi in textu græco Ariſtotelis legimus τυγλίνες, Theodorus Gaza vertit Cæcilias, cui Columella adſtipulatur.Hodie in Græcia hic Serpẽs,teſte Bellonio,Tephloti,Tephliti, velTephlini nomine antiquo corrupto,cognominatur.Amplius apud Heſychium κωφίας legitur ſpecies Serpentis, qui ob cæcutiẽtes oculos Latinis Cæcilia nũcupatur.Cophiam igitur vocant hunc anguem,quaſi ſurdaſtrũ,cum ad mentem Æliani,hebetis auditus eſſe feratur,& κωφίας in Græcorum ſcholis ſurdaſter exponitur.Apud Rauiſium Textorẽ legitur Cęcinia parua,& gracilis Serpens nullius ferè veneni,quæ fortaſſis erit eadem,quę Typhlops Nicandri, quam ἀπήμαντον, nimirum ſine noxa indigitauit, & fortè corrupto nomine, Cæcinia pro Cæcilia dicitur: cum hoc nomen apud alium claſſicum authorem non legatur. Cecula quidem pro Cæcilia habetur apud Albertum, & Cærialla vulgò apud Niphum,& Cæcula apud Iſidorum Italicè *Cecella*,vel *biſſa orbala*, & *orbiga*. Hetruſcis *lucignola*, ſecundùm Matthiolum Ferrarienſibus *orbighina*, Bononienſibus *Ceſia*, quaſi Cæcilia. Germanicè Blindenſchlycheri, Anglicè Slau vuorm.Deniq; Narbonenſes, ex Iulio Cæſare Scaligero, has Cæcilias Nadels vocitant.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Lib.6.hiſt. An.c.13. *Error Bellonij.* *Duplex Icõ traditur.*

HVNC Serpentem in duas ſpecies,nempè in terreſtrem,& aquatilem,ex ſententia Bellonij,diſtribuendum eſſe minimè atteſtamur.Quandoquidem,vt noſtra fert opinio,ipſum verbis Ariſtotelis deceptum eſſe opinamur.Nam Ariſtoteles,Theodoro Gaza interprete,hęc habet verba.*Qui autem Acus vocatur, tempore partendi,vtero dehiſcente oua emittit, habet enim hic piſcis rimã quandã ſub imo ventre, vt Cæciliæ Serpentes*. Vnde ex his fortè verbis Bellonius collegit Typhlopem, ſeu Cæciliam etiam aquatilem dari,quod minimè admittimus:cum nullus probatus author id affirmauerit. Concedimus quidem Bellonio, Typhlopem, vel Cæciliam,quam ipſe in Græcia obſeruauit, à Cæcilia vulgari differre; cum hæc admodum exilis, illa verò multò ſit craſſior. Ideo vtriuſq; iconem in medium prodimus:nam icon Cęcilię craſſioris cum Cęcilia deſcripta à Geſnero apprimè conuenit.

Color Cæciliæ qualis.

Itaque Cæcilia, vt refert Ælianus, caput murenæ habet ſimile, perparuis inſignita oculis, & ad videndum non probè affectis. Quare huic anguium generi oculi quales talpę aſſignantur, ideoque Græci Typhlinas, & Latini Cęcilias vocant. Nec mirum eſt hunc Serpentem carere oculis, cum more talparum, in terram ſe condat, in eaque diu maneat. De dentibus huius Serpentis hęc ſcribit Bellonius: Chamęleontis maxillę tam ſupernę, quàm infernę dentibus ſerratis muniuntur, quales in Tiphloti Serpente intueri licet. Color huius beſtiæ colorem chalcidicæ lacertæ æmulatur; nam viciſſim Ariſtoteles ſcripſit, quòd Chalcis colore eſt Serpẽtis, quem Cæciliam nominant. Tandem cute adeò dura armatum eſt hoc animal, vt ex Aeliano, vix acuto gladio ſecari queat. Sub ventre rimam habere dicitur, ſi Philoſophus in hiſtoria Acus piſcis veritatem faſſus eſt.

Dentes quales ſint.

Hic Serpens, vt animaduertit Geſnerus, fuſci eſt coloris, & obſcurè maculoſi, cum ſubrufo exiguo vix notabili. Hic color ad latera, magis eſt varius cum nigricantibus maculis diluta purpura diſtinctis, tanquam in marmore porphyrite obſcuriori. Totus venter atro colore ſaturo nigricat. At paulò citra caput color ater deſinit; ſub collo enim, & parte proxima color eſt glaucus, maculis quibuſdam nigris decoratus. Den-

Cæcilia vulgaris. **Cæcilia alia ex descriptione Gesneri.**

tes minimi aſperi, & vix apparentes, & plures in inferiori, & magis conſpicui, quàm in ſuperiori mandibula obſeruantur. Lingua eſt bifida. An verò oculi ſint vt in cæteris animalibus abſoluti, & perfecti, non potuit Geſnerus intueri, cum beſtia ab ipſo diligenter obſeruata, eſſet mortua. Conſpicatus eſt tamen totũ oculum ab inferiori palpebra tegi, cuius foramen in cõparatione ad reliquum corpus, erat perquàm exiguum. Amplius curauit Geſnerus pingi iconem huius animalis fœminæ, captæ Iunio menſe anni ſexageſimi tertij ſupra milleſimum, & quingenteſimũ. Beſtia hæc erat dodrantalis, & craſſitudinis ferè ſcytalis, cute admodum nitida. Meatus in medio ventris apparebat, quo compreſſo, oua veluti immatura exibant. Infra ad caudam, meatus erat excrementi. Oculorum cauitates magiſquàm oculi conſpiciebantur. Deinde ſquamæ maiuſculæ, magis caput, quàm reliquum corpus tegebant: cum hæ in vipera omnes paruæ, & æquales videantur. Vndè hæc Geſneri deſcriptio ad iconem Cæciliæ ſecundò loco poſitę ſpectare videtur.

Oculi huius Serpentis quales.

Deſcriptio Cæciliæ ſecundæ Iconis.

NATVRA, ET MORES.

CONGENVIT natura huic Serpenti talem greſſus velocitatem, qualem lacertæ chalcidicæ conuenire aſſeruimus: hac de cauſa hoc animal ſumma difficultate coerceri poteſt. Præterea à natura ſibi compararunt Cęciliæ, vt fœtus viuos, more viperarum, enitantur. Quare Geſnerus narrauit, quòd eius vxor aliquando Cæciliam prægnantem baculo percuſſit, & mox fœtus viui ab vtero prorepſerunt. Immò tradiderunt Plinius, & Ariſtoteles, quòd Cęcilijs parientibus accidere ſolet, quòd in paritione Acus piſcis contingit: nam, præ multitudine fœtuum, vterus dehiſcit, & poſt partũ illicò vulnus coaleſcit. Circa virus huius animalis ſcribit Columella agens de cura Boum, quod illis lęthifer eſt Serpentis ictus, & eſt magnorum animalium noxium virus; nam vipera, & Cęcilia ſæpè, cum bos in paſcua improuidè ſupercumbit, laceſſita onere morſum imprimit. Deinde paulò inferius addit, quòd Cęcilię morſus tumorem, & ſuppurationem molitur. Quocirca ſi remedia deſiderantur, confugiendum eſt ad auxilia, quę aduerſus venenum Amphisbęnæ probantur: propterea quod Dioſcorides in vno, & eodem capite, de his duobus Serpentibus pertractauit. Deniq; Gaſpar Heldinus ſcriptis mandauit Ciconias ſummoperè Cæcilijs delectari: hinc colligere oportet carnem ciconiarum ictibus horum Serpentum pręſto eſſe.

Greſſus qualis.

Partus qualis.

Li. 6. de re ruſt. c. 17.

Remedia morſus Cæciliæ.

VSVS IN MEDICINA.

NON modicam ex his Serpentibus poterit medicus demetere frugem, ſi veritas in quadam epiſtola ad Geſnerum ſcripta legitur, ex qua percipitur, quod Doctor Oſualdus nonnullis ſudorificis medicamentis ex ſua theriaca paratis multos patientes à peſtilentia liberabat: hanc autem theriacam ex Cęcilijs, & aqua theriacali concinnabat; nam olfacta odorem aquę vitę ſpirabat. Hoc igitur pręſidium bis, & ter exhibitum multos peſte ferè extinctos priſtino vigori reſtituebat.

Remedium aduerſus peſtem.

A

DE CENCHRO.
Cap. XII.

ÆQVIVOCA.

HISTORIÆ Cenchri in præsentia recitandę caput de Scytale occasionem prębuit, vbi Authores varietatem tergoris Cenchro conuenientem, Scytali assignabant. Modò ad euitandam ęquiuocationem, notandum est, quòd κέγχρος, κέγχρις, κεγχρίνης, κεγχρίτης, & κεγχρίας, nimirum Cenchros, Cenchris, Cenchrines, Cenchrites, & Cenchrias sunt nomina ad hunc serpentem spectantia, quæ aliqua ambiguitate laborant; dum varia, præter hoc animal, denotant. In primis κέγχρος est semen panico simile, idest milium, item semen, vel granum ficus, propterea quod grano milij assimiletur, item serpens, de quo in præsentia agitur à milio denominatus, vt in sequenti rubrica exponetur. Immò κεγχρίνης, κεγχρὶς, vel κερχνὶς per transpositionem litterarū est nomen auis apud Aristotelem, quæ secūdùm quosdam authores, aliter tinnunculus nominatur: hanc Didymus esse ait auem, quam μικρὸν ἱέρακα, scilicet paruam accipitris speciem vocant, colore cinereo, punctis nigris, veluti granis milij variegato. Hoc etiam nomine, ab Oppiano quædam anserum species nuncupantur, quia κέγχρα, ideſt milio inescentur. Alioquin Varro quasdam aues vocitat miliarias, quia milio pinguefiant; hæ igitur erunt forsitan illæ, quæ in Auiarijs Ganeorum saginantur. Aliter κέγχρος secundùm Plinium est adamantis genus, quod milij magnitudinem non excedit. Pariter, ex eodem authore, κεγχρίτις est gemma, quæ grana milij in se veluti sparsa habere videtur: item ornamentum vestis apud Atheneum. Demùm aliquæ etiam ægritudines hoc nomine designantur: nam, vt recitat Cælius Rhodiginus, in oculis quandoq; minutiores veluti quidam calculi visuntur, milij imaginem quodammodo referētes, quos Græci Cenchros nominant. Cenchrias autem est alterum genus herpetum, ad mentem Galeni, à similitudine milij denominatum, ex duobus humoribus, bile scilicet, & pituita prodiens, qui vlcus protinus non excitant, sed tātùm pustulas exiguas, instar granorum milij, quæ postea paulatim in vlcus degenerant, quòd à Latinis herpes miliaris cognominatur.

B — *Cenchris, Cenchrus, Cēchrines, Cēchrites, Cenchrias.*

Li. 2. hist. An. c. 17.

L. 3. de aucup.

Auis milia ris.

Adamantis species.

C — *Gēmæ species.*

li. 14. met. med. c. 17.

Morbi species.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

D LATINI, penuria nominum coacti, ad indicandum hunc serpentem, nominibus græcis vsi, Cenchrum, Cenchrinem, Cenchritē, Cenchrim, & Cenchriam appellarunt: nam κέγχρο, & κεγχρίδιας ὄφις, apud Dioscoridem legitur: κεγχρίνης, & κεγχρὶς apud Nicandrum, κεγχρίνη, etiam apud Varinum; immò κεγχρίτης, & κεγχρίας apud Lexicographos græcos ἀπὸ τοῦ κέγχρου, nimirùm à milio, quoniam hic serpēs quibusdam notis, ad instar milij, sit exornatus; vel quia tempore tantùm milij appareat, vt scripsit Etymologus: aut quia, ex Aetio, florente milio, hic serpens sit perniciosior; aut quia colorem plantæ milij referat: nam Auicennas, & Olaus Magnus promulgarunt, hunc serpentem à citrino colore milij denominari: hac de re ab aliquibus Latinis miliaris appellatur. At satius erit à notis granis milij similibus serpentem hunc cognominare; quandoquidem hoc Etymum erit magis conforme Lucani doctrinæ canentis hunc in modum.

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum.

Bellonius præterea hanc confirmat sententiam, dum refert, hodie in Græcia vulgò hoc animal nuncupari Cenchritem, additque iconem, quæ varias etiam notas repræsentat.

Hic serpēs à milio nomen sortitur.

Vera etymologia.

L. 9. Pharsal.

Li. 1. obser. cap. 31.

Am-

Amplius Nicander in Theriacis, hunc anguem λέοντα, nempè leonem indigitat, dum E
verſibus in latinum translatis ſic canit.

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monſtrum,
Quem varijs pictum ſquamis dixere leonem.

Cur hic Serpens vocetur Leo.

Verùm quamobrem hic Serpens nuncupatur leo, varij varias excogitarunt rationes. Aut quia ſquamæ huius animãtis maculis ſint diſtinctæ varijs, inſtar pellis leonis libyci, quæ, ad mentem Aeliani, nigris floribus cyaneo colore virgatis eſt decorata; aut quia hic Serpens cauda erecta, more leonino, ad pugnam ſe excitet, aut quia leoninam ferociam, & ſæuitiam æmuletur, aut deniq; quoniam humanum ſanguinem, ritu leonum, exorbeat. Idcircò hoc Serpente leone nuncupato nonnulli profitentur exponere hæc Martialis carmina.

Quare ſi pudor eſt Ligella noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Lib. 6. de vſu par. ca. 16.

Quibus verſibus poeta taxat mulierem vetulam, quę pilos adhuc vellere pertentaret. Ideoq; per hunc Serpentem leonem dictum, pudendum muliebre à Martiali intelligi F aſſeuerant: cum proprietas huius animalis ſit, ſugere ſanguinem; ex quo probè cocto ſemen generari Galenus atteſtatur.

Differẽtiæ inter Cenchrum, & Iaculum.

Inſuper nonnulli hanc beſtiam Iaculum vocarunt; propterea quod alicui damnum allatura, inſtar vibrati iaculi, feratur. Sed aduertendum eſt, quòd hic Serpens à Iaculo, ſiue Acontia Serpente valdè diſcrepat; & quamuis Aetius Cenchrum appellauerit Ammoditem, & Acontiam Cenchritem: nihilominus notãdum eſt, quòd Cenchrus, de quo in præſentia verba fiunt, ab Acontia, & Ammodite diſcriminatur; quoniam cũ illis, vt optimè obſeruarunt Matthiolus, & Greuinus, nullam cognationem, & ſimilitudinem habeat: quemadmodum ex deſcriptionibus, & iconibus patefiet.

Serpens lẽticularis qualis.

Prædictis addamus eorum opinionem, qui hunc Serpentem lenticularem indigitarunt, nixi forſan doctrinæ Auicennæ, qui præſcribens remedia aduerſus angues, Seſamum ad morſum anguis lenticularis commendabat. Vnde per hoc lenticulare animal, multi Cenchrum, nempè miliarem intellexerunt; niſi velimus intelligere Acontiam Serpentem, qui maculis lenti ſimilibus diſtinguitur, vt voluit Bellonius. Hinc mul- G ti his fortè maculis decepti, vt Aetius, Acontiam cum Cenchro confundebant. Hic Serpens apud Auicennam interdum Famuſus, aliquando Aracis, & quandoq; Aſpis habens diuerſos colores nominatur: propterea quod Auicennas primùm agit de Serpente miliari, & paulò inferius Famuſum Serpentem deſcribit, quem Nicolaus Leonicenus eumdem cum Cenchro eſſe voluit, vt ex ſymptomatibus morſus vtriuſq; legentibus eſt manifeſtum. Deinde memorat etiam Auicennas Serpentem Aracem, vel Aſpidem multis coloribus decoratam: at quæ ſcribuntur ab Auicenna de natura huius Serpentis ad Cenchrum etiam ſpectare videntur. Vnde Albertus Auicennam ſecutus, & nominum varietate deceptus, in eumdem incidit errorem, dum prædictos Serpentes à ſe inuicem differre exiſtimauit: quare, & ipſe hunc Serpentem alibi Arachin, alibi Centrin, & Miliarem, deinde Faliuiſum nominauit; quoniam ab Auicenna ſemel Famuſus fuit appellatus. Ad finem in Sicilia verſatur Serpẽs vulgò Serpa Serena nuncupatus, quem multi ad Cenchrum Veterum referunt; cum eiuſdem ferè ſit longitudinis, & craſſitiei. De hoc Hieronymus Maſſarias Vicentinus medicus eruditus ſcripſit ad H Geſnerum hunc in modum. Serpa Serena eſt anguis venenoſus per Siciliam diuagans, ſubalbidus, qui longitudine aliquandò humanum corpus, craſſitudine verò, brachium circa carpum adæquat. Verùm cum notarum non meminerit, non poſſumus adduci, vt credamus, hunc Serpentem eſſe Cenchrum Veterum.

L. 4. fen. 6. tract. 1. c. 44.

Aracis Serpens.

Serpa Serena qui Serpens.

FOR-

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

CENCHRVS serpens longitudine duorum cubitorum figura crassa in tenuem abeunte,& colore viridi esse perhibetur.Quamuis multi opinentur hunc colorẽ Græcè χλωρὸν legi,quod vocabulum non solum viridem,sed etiam luteum colorem significat:nam milij color,à quo hic anguis cognominatur,non prorsus est viridis, sed ad luteum tendit:& hic serpens maximè iuxta aluum , luteum milij colorem repræsentat.Lucanus verò totum anguem exornatum pluribus maculis emulantibus marmor serpentinum Thebis aduectum testificatur his versibus. *Color huius serpẽtis* *L. 9. Pharsal.*

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum
Quàm paruis tinctus maculis Thebanus Ophites.

B Item Nicander non solùm aluum , sed totum serpentem maculosum celebrat : deinde quoad crassitiem, & longitudinem molis corporeæ , nihil determinandum esse statuit; proptereaquod alij grandiores, alij minores conspiciuntur. Nicander igitur sic canit. *Longitudo, & crassities qualis*

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monstrum,
Quem varijs pictum squamis dixere leonem:
Non stata crassities, eadem spira videtur.

Præterea Albertus Magnus de miliaribus serpentibus verba faciens,Faliuisum discolorem vocat, deinde Arachin varium esse scribit , qui postmodum serpentes ijdem cum Cenchro Dioscoridis esse in superiori rubrica traduntur.

N A T V R A.

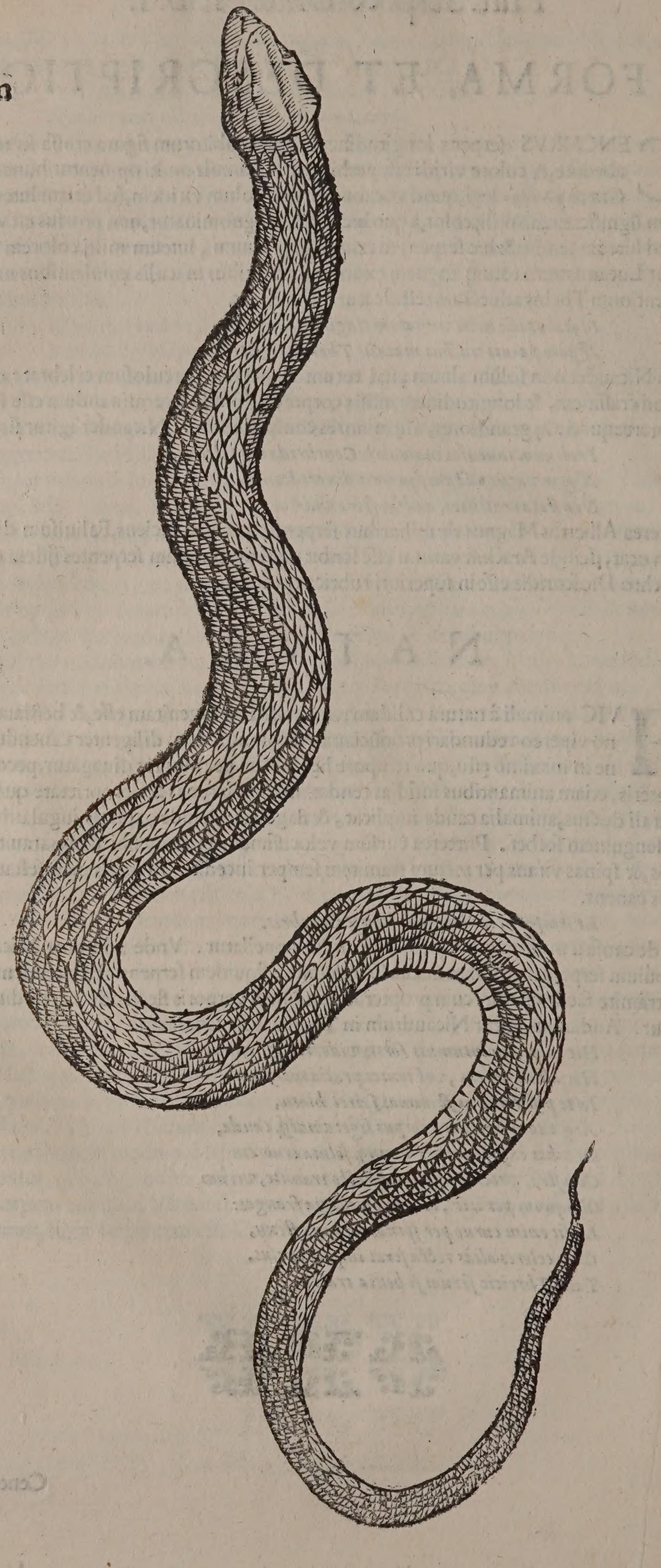
HVIC animali à natura calidam temperaturam ingenitam esse,& bestiam veneno vipereo redundari pronũciauit Ardoinus.Ideoq; diligenter cauendum est, C ne in maximo estu,quo tempore hec bellua per montes diuagatur,pecoribus, & cæteris, etiam animantibus insidias tendat. Etenim serpens hic proprietate quandam naturali ductus,animalia cauda implicat , & flagellat: deinde , apertis iugularibus venis, sanguinem sorbet. Præterea cursum velocissimum à natura sibi comparauit , quia rubos,& spinas vitans per rectum tramitem semper incedit . Id nobis manifestauit Lucanus canens. *Animantes flagellat.*

Et semper recto lapsurus limite Cenchris.

Qua de causa à multis authoribus inflexuosus appellatur . Vnde admonet Nicander, vt obuium serpentem tramite flexuoso fugiamus : siquidem serpens rectà tendens obliquo tramite facile vitatur: cum propter lõgitudinem corporis flectendo iter tardius moueatur. Audiamus igitur Nicandrum in Theriacis sic canentem. *Gressus Cẽchri qualis*

Hic caue , quantumuis fortis videaris, & audax,
Hoc aduersus eas , vel tentes prælia monstrum,
D *In te pestiferas ne flammas spiret hiatu,*
Atq; tuum implicita corpus liget vndiq; cauda,
Et bibat exsuctum per vtrinq; soluta cruorem
Claustra, procul fugito non recto tramite, verùm
Obliquum per iter , ita quo vestigia frangas:
Lædit enim curuo per spinas terga reflexu,
Cum celeres aliàs recta ferat impete cursus.
Talis Threicio seruat se bestia tractu.

Cenchris Veterum Bellonij.

A

LOCVS.

IN Lemno insula, in quam Vulcanus olim aufugisse traditur à Poetis, vt ferrum elaboraret, copiam horum Serpẽtum stabulari multi promulgant, & potissimum Bellonius, qui iter faciens per hanc insulam. Incolis negocium dedit, vt omnia Serpentum genera insulam habitantia comprehenderent, inter quæ erat Cenchrus, quem Veterum Cenchrin esse proculdubiò existimauit, non solum quoad figuram, sed etiam, quia ibi vulgò Cenchriti nominabatur. Insuper in insula quoq; Samo, vel Samothracia Cenchris est frequens. Ambæ enim insulæ sitæ sunt in mari mediterraneo Thraciam versus, è regione Rescynthidis oppidi Iunoni sacrati, & fluminis Hebri, Zonæque montis, Antriq; Zerinthij, quæ loca omnia in Thracia sita sunt, & proxima, vt fuit paulò ante relatum, insulæ Samo, in qua Mons Mosychlus à Nicandro nominatus conspicitur. Carmina autem Nicandri in latinum translata sunt hæc.

L. 1. Obser. cap. 31.

In lemno, & in samo hæ bestiæ stabulant.

B

Atqui cum rapidis feruescens Solibus æstus
Ardet, in horrida se syluarum deuia confert,
Imbellesq; rapax venatur prædo bidentes,
Percelsiuè Sai iuga, frondosiuè Mosychli,
Sub viridis quando frigentibus abietis vmbris
Securi recubant, grege circum errante magistri.

SIGNA VENENI.

ACCIDENTIA ictum Cẽchris concomitantia similia sunt ijs symptomatibus, quæ à morsibus viperinis prodire solent; si veritatem Aetius, & Olaus magnus assecuti sunt. Verùm inter alia signa, vnum maxima animaduersione dignum
C esse videtur, quod Nicander in Theriacis recensuit. Hoc igitur est collectio aquæ in vẽtre inferiori, qualis in hydrope generari solet: hæc enim ob facultatem veneni humores liquantis ibi colligitur. Sic enim Nicander in Theriacis decantat.

Collectio aquæ in abdomine.

Quam facit hæc plagam, nulla medicabilis arte
Tabes insequitur, quæ diro membra veneno
Exedit, ac turgens cruciatum suscitat hydrops,
Donec is effracta propè sumen parte residat.

Dioscorides, & Paulus Aegineta retulerunt, quòd huius Serpentis morsum sequitur putridum vlcus, deinde partes tumidæ, veluti in hydrope euadunt, & tandem patientes læthargo corripiuntur, immò afferunt in medium opinionem Erisistrati, qui voluit, in hoc casu, iecur, intestinum ieiunum, & colon maximas incurrere putredines; propterea quòd in ægrotis extinctis, & dissectis, prędictæ partes insignem corruptionem ostenderunt. Et quamuis vox græca, quæ apud Dioscoridem legitur, νῆστιν, ieiunum intestinum denotet; deinde legatur apud Paulum Aeginetam κύστιν, quæ vox vesicam
D significat; nihilominus, vtcumque sit, insignis putredo, ob virus huius animalis, prædictas partes occupare solet. In huius afferti confirmationem venit princeps Auicennas, qui de morsu Famusi agens, symptomata ictus viperini, & partium putrefactionem, & hydropem memorat; idemq; confirmat de Araci; propterea remedia prauarum viperarum in medium affert. Hinc colligendum est, hos licet diuersos Serpentes ab Auicenna nominatos, ad vnum tautummodo Cenchrum Dioscoridis referendos esse.

Lib. 6. de mat. med. c. 52.

Insignis putredo Intestinorum.

E

MEDELA.

CVM ſymptomata viperinos ictus concomitantia in morſu Cenchri accidãt;præſidia quoq; viperinum virus debellantia in hoc caſu locum habere dicũtur. Præter hæc, commendatur ſatureia, puta ſylueſtris in puluerem redacta, necnon radix mentæ ſaracenicæ, & gentianæ. Alioquin, ex Dioſcoride, demorſis à Cenchro auxiliatur lactuca contuſa cum ſemine lini illita, ſerpillum cum duabus drachmis haſtulæ regiæ, & tribus vini cyathis. Item ariſtolochiæ radix, & cardamomum probatur: quamuis textus Pauli Aeginetæ habeat κάρδαμον, nempè naſturtium. Plinius ſerpilli ſylueſtris pinguius decoctum in vino aduerſus omnes Serpẽtes præſcribit, ſed efficaciſſimum in morſu Cenchri prædicat. Demùm non eſt omittenda ciconia, quæ Cenchro potiſſimum aduerſatur. Theſſalia enim tanta Serpentum copia redundat, vt hi niſi à ciconijs vorarentur, proculdubiò incolæ à ſuis pellerentur ſedibus; vt Ariſtoteles in Mirabilibus pronunciauit. Inſequuntur igitur ciconiæ Cherſidros, alias pratorum peſtes, & præcipuè Cenchrum. Quare harum auium membra, ex Aeliano, morſibus huius Serpentis opitulantur.

Variæ plantæ ſunt præſtata ad morſum huius anguis.

F

Ciconiæ auxiliantur morſui Cẽchri.

DE ACONTIA, SIVE IACVLO.
Cap. XIII.

ÆQVIVOCA.

AD hiſtoriam Cenchri addere libuit caput de Acontia Serpente, propterea quod cum illo maximã habeat ſimilitudinem. Vnde Aetius vtriuſque Serpentis conuenientia deceptus, alterius conditiones, & prærogatiuas alteri attribuens vtriuſq; hiſtoriam permiſcuit. Ambiguitas igitur, quoad vocabulum græcum, in hoc conſiſtit, quòd ἀκοντίας apud Lucianum in Dialogo de Dipſadibus eſt Serpens Iaculus, ita à Latinis nuncupatus, cuius hiſtoria in præſenti capite exaratur. Deinde apud Heſychium, & Varinum, ἀκοντίας fertur eſſe herba, quæ canibus ab angue demorſis medeatur: hi authores de Serpentibus fortè Acontijs verba facere voluerunt, vel inquirendum, an hæc herba eadem ſit cum Dracontio, nempè Dracunculo: alioquin Acontias planta in re herbaria quid ſit, ignoratur. Plinius ἀκόντια vertit haſtas; cum ſint iacula, nam haſta δόρυ Græcis dicitur. Aliter apud eumdem Plinium, ἀκοντίαι ſunt cometarum genera ita nuncupata, quia ritu iaculorum celerrimè ferantur. Sunt autem paſſiones ignitæ, vulgò ſtellæ cadentes appellatæ, de quibus Ariſtoteles in volumine Meteororum vbertim egit. At circa nomen latinum huius Serpentis, animaduertenda eſt differentia inter Iaculum, & Iaculum: etenim Iaculum in caſu recto neutro genere inflexum, ſignificat quodcumque inſtrumentum bellicum manibus vibratum, nimirum ſpiculum, & telum miſſile. Iaculus verò maſculini generis Serpentem deſignat, cuius mores in præſentia ponderamus.

G

Ordinis ratio.

Acontias herba quæ.

Acontiæ ſunt ſtellæ cadentes.

H

Differẽtia Iaculi, & Iaculi.

SYNO

A

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

QVAMVIS Dioſcorides huius Serpentis non meminerit; alijs tamen græcis Authoribus, & præcipuè Luciano non fuit incognitus; cui in Dialogo de Dipſadibus vocatur ἀκοντίας ἀπὸ τοῦ ἄκοντος, vel ἀκοντίς: quandoquidem ἄκων iaculum, ſpiculum, vel telum miſſile ſignificat: hinc Iaculi Serpentis nomen apud Latinos dimanauit; quoniam, inſtar iaculi, in homines, & cætera etiam animalia irruat; præterea ἀκονθίζος, apud Heſychium, ἀκοντίλη apud Nicandrum, idem Serpens, qui Acontias eſſe perhibetur. Licet Varino ἀκοντίζοι ſecundũ quoſdam, Acontiæ Serpentes nominentur. Itaq; Latini Serpentem hunc Iaculum indigitarunt; propterea quod arbores ſcandens, inter frondes occultatus in prætereuntes cuiuſcumq; generis animantes, inſtar ſpiculi, ſe vibret. Quamuis Greuinus ſcriptum reliquerit, ad mentem Nicandri, hunc Serpentem non à iaculatione, ſed à figura iaculi denominatum fuiſſe. Alijs fuit nuncupatus Serpens volans, quia Author libri de natura rerum perpendens fortè inſiguem huius animalis velocitatem, alis præditum eſſe exiſtimauit. Ideo quandoq; Iaculus volucris apud Ælianũ appellatur. Amplius hic Serpens Aetio dicitur Cenchritis, Cenchrias, & Aſpis Acontias, quoniam hunc cum Serpente antecedenti miliari nuncupato confundit. Quare Hermolaus Barbarus nonnullos fuiſſe ſcribit, qui Cenchritem, ſeu Cenchrum idem Serpentis genus cum Iaculo, ſiue Acontia eſſe ſtatuerunt. Quibuſdam appellatur Cherſydrus, ſed perperam, cum nulli probati Authores id aſſeuerent. Syluaticus Acoran vocat, corrupto fortè nomine, pro Acontia. Auicennas nominat Cafezati, & Altararat. Albertus, & Olaus Magnus Altirariti, Altinanti, & Cafezaci. Bellonius iter faciens per Lemnum Inſulam, obſeruauit hos Serpentes ibi vocari *Sagittari*; quia inſtar ſagittæ velociter moueãtur, & Turcis Ochilanne; quamuis poſtea Bellonius referat, quòd Andri, & Pari incolæ in appellatione non conueniant. Italis Saettone. Germanicè, ex Geſnero, à notis exornantibus dorſum figuram oculorum referentibus Ein Scoffz oden Angel Schlang vocari poſſet.

Ratio etymologiæ Iaculi. B

L. 1. de Venen. ca. 22.

Serpens volans.

Nomina barbara huius anguis.

Lib. 2. Obſeru. c. 14. C

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

SI conſulamus Aetium, hic ſcriptis mandauit Serpentem hunc eſſe longitudine duorum cubitorum, & figura craſſa in tenuem abeunte, colore viridi ad colorem milij accedente, qui poſtea ritu ſpiculi ſe iaculatur. Quamobrem hinc colligimus Aetium à Cenchro Iaculum non diſtinxiſſe. Satius igitur erit ad doctrinam Bellonij cõfugere, qui hunc Serpentem penès ſpinoſam capparim contemplatus eſt, vbi olim Turca tormenta bellica collocauerat, dum Rhodum obſideret. Erat igitur hic Serpens tres palmos longus, & craſſitudinem digiti non ſuperabat. Color eius erat cinereus, ſub ventre albus, ſquamis iuxta dorſum, & laminis iuxta ventrem, reliquorum Serpentum more, munitus. A ceruice nigra duæ albæ lineæ per longitudinem dorſi ad caudam vſque percurrebant: deinde maculis nigris oculi figuram æmulantibus diſtinguebatur, quæ notæ lenticula maiores non erant: quapropter non abs re, aliqui hunc Serpentem lenticularem nominarunt.

Lib. 2. Obſeru. c. 16. D

Color Acõtiæ qualis.

Ex altera parte Geſnerus fatetur ſe Acontiam, vel Iaculum à Veteribus deſcriptum non vidiſſe: nihilominus meminit alterius Serpentis pariter, inſtar iaculi, ſe vibrantis, dum, inquit, quòd riuus ſatis magnus eſt in agro Tigurino *Glatt* nomine, & ab eo denominatus pagus *Glatt felden*: ideo iuxta hunc riuum, & pagum, ante paucos annos, Serpens quidam baculi craſſitudine, & trium, vel quatuor pedum circiter longitudine, in quemdam ruſticum frondes colligentem, corpore in quatuor ſpiras conuoluto, inſilire conatus eſt. At ruſticus id animaduertens, ſacco depoſito, quem ad vſum colligendi

Acontias Geſneri.

Hiſtoria Ruſtici ab hoc Serpente læſi. gendi frondes ferebat, celeri curſu aufugit. Serpens autem, inſtar vibrati iaculi per ſpatium circiter ſexdecim pedum, proſilijt; non tamen ruſticum greſſum acceleran-tem attingere potuit. Paulò poſt tamen in eumdem locum ſacci recuperandi gratia, reuerſum Serpens ſemetipſum vibrans ſiniſtrum ruſtici brachium ſpiris inuoluit, parte caudæ dependente,& collo erecto,tam arctè conſtringens,vt veſtigia ſpirarum impreſ-ſerit, non tamen ruſticus demorſus fuit,quoniam illicò altera manu capite anguis com-prehenſo, eum abſtrahens reiecit. Interea brachium putrida quadam ſanie contabeſ-cens, carne nudatum eſt, & tandem omni carne putrida per Chirurgum ablata vale-tudinem eſt adeptus. Huius generis eſſe Acontiam, vel Iaculum Serpentem putamus, cuius icon in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis habetur. Eſt enim craſſitudinis *Acontiæ alterius deſcriptio.* baculi, longitudinis trium circiter pedum, caput habet magnum coloris cinerei, reli-quo corpore fuſco, præter ventrem, qui ad colorem minus obſcurum vergit: qua de re hoc in loco duas icones repræſentabimus.

Rurſum Geſnerus narrat, quod in Hungaria, ex relatione Ioannis Viti Hungari iu-uenis eruditiſſimi, Serpentes breues duorum palmorum tantùm magnitudine, & nulla F cauda verſantur, quos Vulgus Decurtatos appellat, & in homines etiam eminùs, ia-culi modò, proſiliunt. Horum etiam in capite de Scytale meminimus. Apud Indos Serpentes in campis,& ſubterraneis locis habitãt, vt legitur in parte tertia hiſtoriæ Indi-cæ, qui homines aggrediuntur, eo potiſſimum tempore, quo ad prolem incumbunt: immò velociſſimis ſaltibus per terram proficiſcuntur; qua de re ab Indis volare dicun-tur. Conſiderandum eſt num ad genus iaculorum referendi ſint: Diuagantur etiam, ex Olao Magno, in partibus Aquilonaribus Serpentes, qui ſaltando velociter mouen-tur: immò inter herbas Sole ſiccatas, ſtrepitum excitantes pugnam inter ſe inniunt; quod benignitate Naturæ factum eſſe tradit Olaus Magnus, vt illo ſtrepitu ſe prodant, *Variæ horũ anguiũ differẽtiæ.* alioquin multos venenarent. Demùm Albertus narrat hunc Serpentem eſſe duplicis generis: quandoquidem alterum genus morſu ſine ſenſu interimere, alterum verò diu-turno dolore patientem fatigare perhibet; ſed præterea cum nihil aliud exprimat,men-tẽ Alberti aſſequi non poſſumus. Inſuper aliud addit abſurdum, ſcilicet, quòd Plinius, G & Iorach ſcripſerint Iaculum eſſe Serpentem alatum, quia in tranſeuntes inuolet. Ve-rùm animaduertendum eſt, quòd ex ſententia Plinij, Iaculus tàm citò ſe vibrat, vt vo-lare videatur, non autem quòd alis munitus eſſe feratur.

NATVRA, ET MORES.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem pronunciauit Acontiam eſſe Ser-pentem eminus etiam in animantes proſilientem: ideoq; hoc animal veluti ia-culum hominem adoriens interimit. Eſt enim Serpens velociſſimi motus; pro-*L.9. Pharſal.* pterea Lucanus canebat hunc in modum.

Et Natrix violator aquæ Iaculique volucres.

Quamobrem Textor ſcribere ſolebat Acontiam, teli modo ſerpendo ruere,& in obuia-quæq; proſilire; quod non fuit incognitum Reuſnero,quia in Paradiſo poetico ſic canit. H

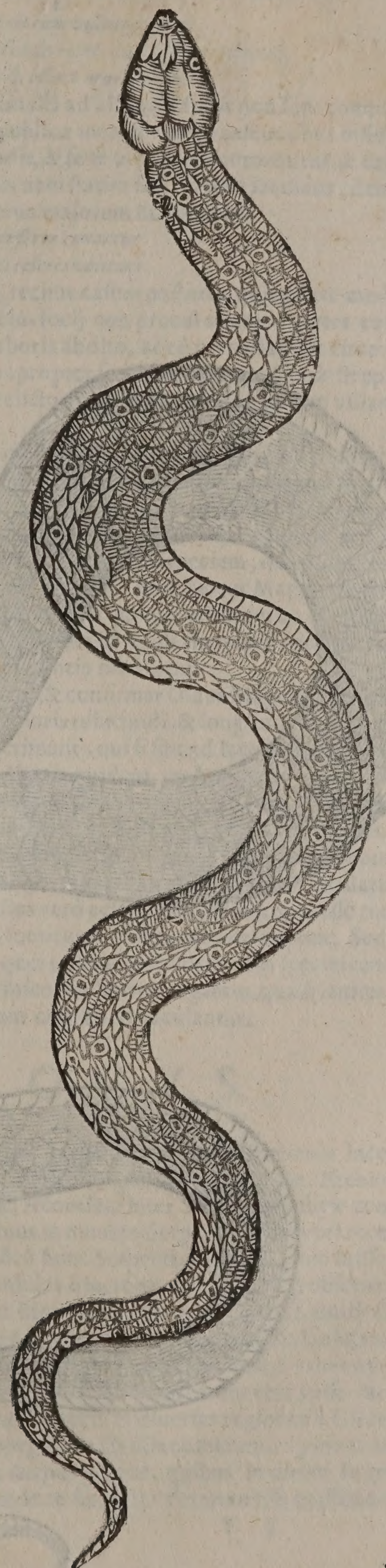
Miſsilibus Iaculus tormentis obuiaquæq;
Sublimis, Iaculi more volucris adit.

Sed animaduertendum eſt, quòd hoc animal non ſolum è ſublimi loco in prætereuntes *In li. de an. ſubterr.* animantes ſe iaculatur; verùm quoq; ex ſententia Agricolæ, Acontias humi iacens ab aliquo laceſſitus confeſtim corpus intorquens, eminus inſtar iaculi, hoſtem petit. Im-*Li.8.c.13.* mo, ex Aeliano, iaculatione ita valet, vt ſpatium viginti cubitorum tranſiliens aduer-ſario inhæreſcat. Lucanus igitur narrans interitum Pauli ab hoc Serpente percuſſi tra-didit Acontiam tam veloci iaculatione ſe vibrare, vt ſaxa funda, & tela arcu vibrata,in comparatione ad motum Acontiæ per aerem tardo motu ferri videantur. Verſus autem Lucani ſunt huius tenoris.

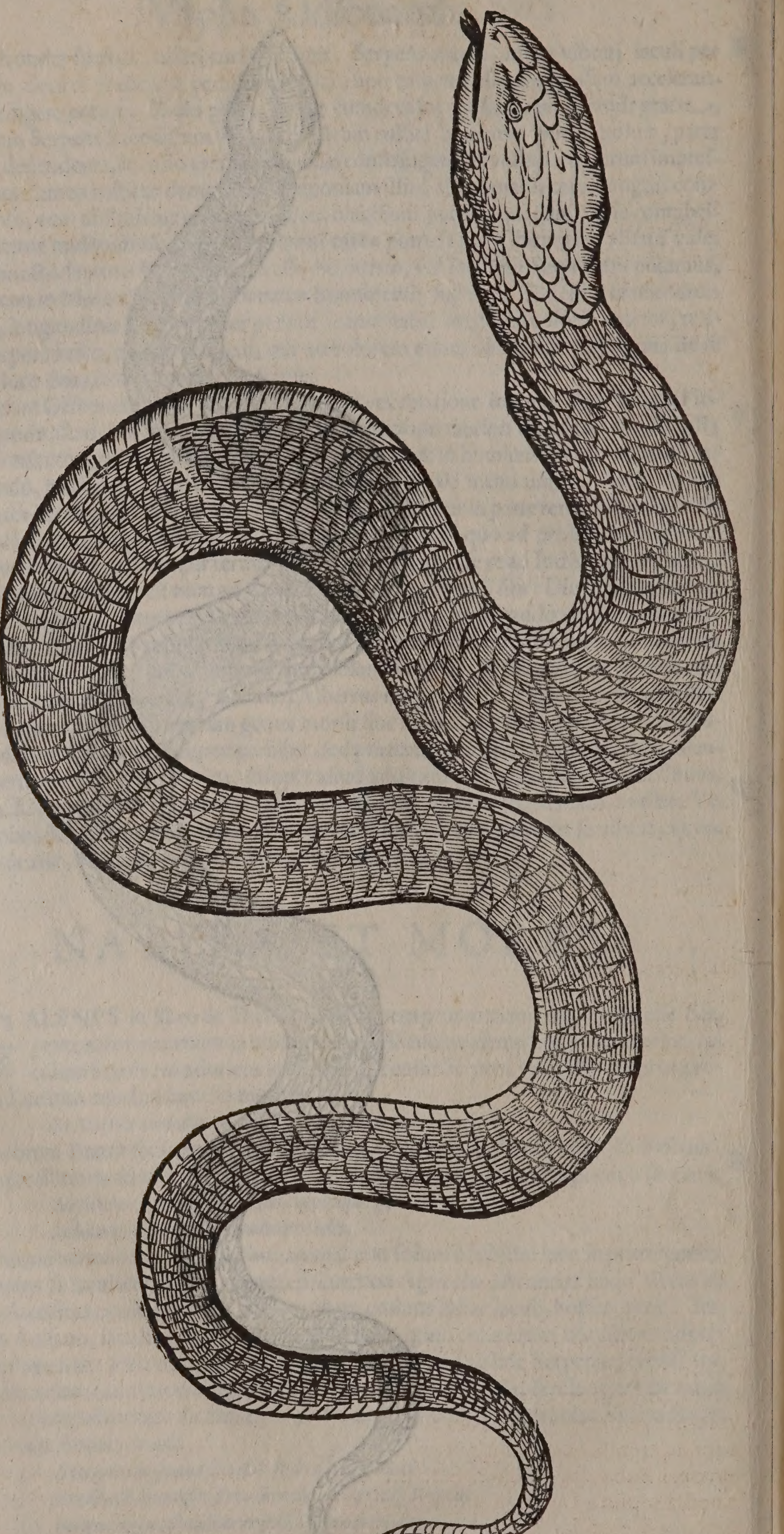
Ecce procul ſæuus ſterilis ſed robore trunci
Torſit, & immiſit (Iaculum vocat Africa) Serpens
Perque caput Pauli tranſactaq; tempora fugit

Nil

Acontias Bellonij.

Acontias alter.

A *Nil ibi virus agit, rapuit cum vulnere fatum.*
Deprehenſum eſt, quæ funda rotat, quàm lenta volarent,
Quàm ſegnis Scythicæ ſtrideret arundinis aer.

Præterea vaframenta huius animalis ad aliorum dolos non ſunt comparāda:ſiquidem non ſolum in locis abditis viæ publicæ moratur, vt tranſeuntibus inſidias tendat, ſed etiam, ex Solino, arbores aſcendit, & ſe ſe in orbem contorquens, & caput intra frondes occultans viatores expectat; nam ſtatim ſe ſe in illos iaculans, dentibus vulnerat. Vnde Georgius Pictorius in Lerna malorum ſic canebat. *In Polyhiſ. c. 30.*

Inſidias ex arboribus conferre conantur
Serpentes Iaculi, qui celeres volitant.

Ad rem quidam, ex Matthiolo, recitat caſum paſtoris, qui, æſtate media, ſub arboris vmbra quietem capiens, dum eius ſocij non procul oues paſcentes cuſtodiebant, ab Acontia Serpēte inter ramos arboris abdito, adeò percuſſus fuit circa ſiniſtrā mamillam, vt paulò poſt interierit: quapropter ſocij audito percuſſionis ſtrepitu, & viſo Serpente, cuius natura nouerant, relicto grege, ad proquinquiorem villam perterrefacti aufugerunt. *Hiſtoria paſtoris percuſſi à Iaculo.*

B Neq; id admirari debemus; quandoquidem in Hiſpaniola noui Orbis inſula comperti ſunt Serpentes perexigui, coloris viridis, & admodum venenati, qui ſola cauda arborum ramis hærentes, reliquo colore propendent, & ſine iaculatione ſui corporis, incautos prætereuntes deſuper mordent. Auicennas quoq; agens de Cazefati, narrat ſe vidiſſe in partibus de Heſten hanc Serpentis ſpeciem, quæ intra frondes arborum occultata tranſeuntibus inſidias tendebat. At Albertus Magnus non ſolum hunc anguem intra frondes latibulari, ſed fructus quoque arborum ab illo infici promulgauit: cum tamen nullus probatorum authorum id retulerit: nam ſi fructus arborum venenari poſſent, proculdubiò multa animantia interirent. *L. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40.* *Num fructus arborum venenari poſſint à Serpentibus.*

Inſuper tradit Diodorus Siculus, & confirmat Olaus Magnus, apud Syluas odoriferas in Sabæis verſari Serpentes coloris rubicundi, & longitudine palmi, qui proſilientes in homines lethali ictu eos perimunt; qui ſi ſint ad Iaculorum genus referendi, lectori iudicandum relinquimus. Vnum quidem, ex Apollodoro didicimus, nempe hoc animal non ſolum morſu, ſed etiam tactu mirum in modum nocere, idq; confirmauit Aelianus, dum non patientem modò, ſed chirurgum quoq; medicantem, communicata tabe, ſolo tactu lædi aſſeruit. Quamuis Scholiaſtes Nicandri, ſub nomine Iaculi, duplex Serpentum genus inſinuare videatur; dum alios curſu, & iaculatione ſe mouentes, & venenatos eſſe ſcribat, alios verò celerrimos, & innoxios eſſe tradat; quoniam hoc genus poſtremum tanquàm innocuum à Nicandro celebratur. Sed aduertendum eſt, quòd hæc eſt potius natura quorumdam inſectorum, ſeu ſpeciei cantharidum: ſunt enim cantharides paruæ colore fuſco per hortos vagantes, quæ ſi leuiter etiam contangantur, confeſtim, emiſſo quodam crepitu, ſe iaculantur. C *Li. 8. c. 10.* *Inſecti quoddā genus.*

LOCVS.

D QVAMVIS Agricola hoc Serpentis genus in Germania incognitum eſſe ſcripſerit; in alijs tamen multis Regionibus ſtabulatur. Etenim Lucianus, in Dialogo de Dipſadibus, Acontiam inter Serpentes Libyæ connumerauit, & Ammianus Marcellinus in numero Serpentum Aegypti recenſuit. Auicennas fatetur ſe in partibus de Heſten hunc Serpentem conſpicatum fuiſſe. Item Bellonius per Lemnum, & Rhodum inſulas itinerans, ſe hos angues obſeruaſſe atteſtatur. Immò regiones Septētrionales ab his venenatis beſtijs infeſtari, tradit Olaus Magnus. Deniq; viri fide digni retulerunt Matthiolo, quòd in nonnullis Calabriæ, & Siciliæ locis verſantur hi Serpentes, qui ab Incolis, vernaculo nomine, *Saettoni* appellantur. Sed veremur ne decipiantur, quandoquidem illos Priſcorum veros eſſe Iaculos non affirmamus: etenim Serpentes, qui ex Calabria in diuerſas regiones à Circulatoribus deferuntur Bubæ, ideſt Boæ, & Serpegerinæ ab illis nominantur: pinnas enim longas, & acutas à capite ad medium vſque corpus gerunt, quibus in altum ſe attollere, & ritu Acontiæ ſe eiaculari poſſunt; qua de re Acontias Veterum eſſe exiſtimarunt. *In l. de An. ſubterr.* *L. 4. fen. 9. tract. 3. c. 40.*

E

MORALIA.

CVM probatum sit Iaculos Serpentes esse talis naturæ, vt inter frondes arborum abditi, nonnisi insidias, & perniciem incautis viatoribus machinentur, non iniuria Delatoribus assimilari poterunt, qui maligna quadam ducti natura, aliorum dicta, atq; facta clanculum obseruant, vt aliqui prudenter dictum colligentes ad Dominum deferre possint, vt inde postea aliquid detrimenti emanet. Hi igitur delatores proprio vocabulo, Iaculi Serpentes erunt appellandi cum nil, nisi proximi exitium moliantur, quorum natura venenata his versibus affabrè delineatur.

Delatores similes Iaculis.

Gaudia summa putat quidam miscere sinistris
Litibus, atque homines ad iurgia vana mouere:
Gaudet, & interdum nixis turbare molestis
Pectora, sic igitur malesani est criminis author.
Ore tenet virus, lingua mendacia fingit,
Atque dolos versat, quibus impugnare nocenter
Concordes animos, & pectora dulcia possit.
Sæpè ferit grauiter pharetrato verbere linguæ
Insontes hominum mentes, moresque lacessit
Innocuos vitæ, & fautores dispare voto
Inter se semper versari, & viuere poscit.
Nec tamen interea sentit sibi vulnus adactum
Vir bonus, accusat, quem delatoris iniqui
Lingua, sed adueniunt seri lamenta doloris.
Delatore nihil peius, nil turpius vsquam,
Cuius in ore sonant lethalis sibila morsus,
Milleque pictarum fraudum mendacia subsunt,
Si videt immoto concordes viuere nexu,
Si socios aliquos fidos, seu noscit amicos;
Mortiferum virus rauco de gutture ructat,
Vnanimesque studet comites à fœdere dulci
Soluere, concordes queat vt confundere mentes.

F

G

Rursus Iaculi Serpentes optimo iure assimilandi sunt conscientiæ stimulis, quibus cor peccantium, ob res perperam actas, identidem pungitur: siquidem instar sagittæ, in corda criminosorum se iaculātur. Ideò de his stimulis loquens Psalmographus scribebat. *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi.* Denique si Aegyptij solebant pictura iaculi bellici, infensissimum hostem exprimere: satius fuisset, in hoc hoste significando, figura Iaculi Serpentis vti: quandoquidem hic ascendens arbores inter ramos se occulit, vt incautos perimat, cuius naturam infensissimus, & clancularius hostis æmulatur.

Psal. 30.

H

SIGNA VENENI, ET MEDELA.

AETIVS scriptis mandauit ex morsu huius Serpentis omnia dimanare accidentia, & etiā grauiora ijs, quæ ictum viperinum concomitari solent: præterea his addit putredinem, & defluxum carniū, quocirca remedia quoq; probat, quæ in profligando viperæ veneno fuerunt commendata; cui sententiæ Matthiolus adstipulatur. Cæterùm est animaduertendum, quòd Aetius præscribit ilia auxilia, quæ venenū potius Serpentis miliaris, quàm Acontiæ debellant, quoniam ipse eūdem Serpentē, nempè Cenchritem, & Acontiā esse existimauit. Nihilominus talia præsidia non improbantur, & eò magis, quia Auicēnas, & Albertus tradiderunt, ob morsum quidem

Venenum quibus debellatur præsidijs.

huius

A huius animalis, dolorem grauem, & vehementem generari, qui è loco ſaucio toti corpori communicatur: deinde omnibus illis præſidijs, quæ valent aduerſus ictum viperæ, tanquàm præſtantiſſimis vtuntur.

VSVS IN MEDICINA.

EX felle huius animalis vtilitatem incredibilem, pro ſuffuſione, percipiendam eſſe aſtruit Ætius: quoniam promulgauit collyrium ad ſuffuſiones, etiam ſi fuerint diuturnæ, eſſe parandum ex lapide ſcythico cum felle aſpidis trito: etenim ex hoc patiens, breui temporis ſpatio, non parùm commoditatis eliciet. Sit autem, vt inquit Ætius, aſpis, qui Acontias appellatur; ſiquidem fel eius iuxta dorſum, & hepati annexum reperitur. *Collyrium ad ſuffuſiones.*

B

DE DRYINO, SIVE QVERCVLO. Cap. XIV.

ÆQVIVOCA.

SPLENDESCVNT magis, atq; liquidius innoteſcunt deſcriptiones animalium, vel plantarum conſimilium, quando altera iuxta alteram exaratur. Idcircò Iaculi hiſtorię illam Dryini annectere decreuimus: tum quia Serpens, cuius iconem damus cum Acontia Bellonij aliquam ſimilitudinem habeat; tum etiam, quia Iulius Scaliger olim Dryinum ab Acontia ob ſimilitudinem non diſcriminabat. Itaq; nomina huius anguis cum ambiguitate non careant, illa breuiter debemus examinare. Dioſcoridi igitur hic Serpens ſecus radices quercuum libẽter ſtabulans δρύινος nominatur: cum δρυῖνος apud Lexicographos græcos quernus, & roboreus exponatur: nam δρῦς non ſolum quercus, ſed etiam robur redditur, quoniam robur ſpecies quercus eſſe feratur. Præterea hic Serpens χέλυδρο etiam vocatur: deinde in Lexicis græcis χέλυδρος teſtudinem etiam marinam, vel aquatilem ſignificat. Inſuper ab alijs ſquarus etiam nuncupatur cum enormi ſquamarum eminentia, & aſperitate exturgeſcat: At Squarus, in nonnullis Feſti codicibus, eſt piſcis, corrupto fortè vocabulo, quaſi Scaurus, aut potius Scarus, vt apud probatos authores legitur.

Ordinis ratio. (beside "decreuimus")

C *Li.6.c.12.* (beside "Dryinum ab Acontia")

Chelydrus. (beside "teſtudinem")

Squarus anguis quis. (beside "Squarus, in nonnullis")

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

D

ALIQVI authores non vulgari ingenij dexteritate conſpicui Dryinum Serpentem vocatum, quaſi Bryinum eſſe voluerunt: etenim βρύον quoddam villoſum in annoſis arborum truncis, & conuallibus naſcens exponitur, Muſcum Herbarij vocant, propterea quòd hic Serpens relictis interdum bryis, nempè muſco, & algis, aliò, & potiſſimùm prata petat humida, vbi moluridas locuſtarum ſpécies, & partus ranarum imperfectos venatur. Hanc opinionem explodendam eſſe opinamur: quãdoquidem Galenus, expreſſis verbis, in libro de Theriaca ad Piſonem, Dryinum appellari hunc Serpentem tradit; propterea quòd in cauitatibus quercuum libentiſſimè latibuletur: quercus enim Græcis δρῦς redditur, & Serpens δρύινος, vel δρύινα, vt aliquibus placet, dicitur, vt iuxta primam declinationem inflectatur. Nicander igitur in Theriacis ad rem ſic canit. *Bryon Muſcum vocãt Botanici.*

Ille

Ille cauas habitat quercus, alibi quoq; fagos.

Ideò non eſt mirandum, ſi aliquando querculus à Greuino, & à Scaligero nuncupetur. E Immò interdum etiam ſecus radices fagorum, teſte Nicandro, ſuum ſternit cubile. Sed Chriſtophorus Encelius Serpentem quoq; à Corylis denominatum alicubi in Germania reperiri tradit, qui nùm Dryino ſit cognatus, lectoribus ponderandum proponit.

Querculus qualis Serpens.

Lib. 9. de Anim. cap. 42.

Aelianus Dryinum appellatum eſſe putat, quia in quercubus ſemper habitet, ſed quia à crabronibus vexatus, confeſtim in cauam quercum cõfugiat. Alij fuerunt huius opinionis, quod δρύινος, vel ſecundum alios δρύϊνον, non à δρῦς, ſcilicet à quercu denominetur, quia illius cauitatibus delectetur, ſed quia hic Serpens ſquamis obductus ſit aſperrimis, & cortices quercus æmulantibus: hac de cauſa Latinis aliquando ſquarus, & ſquamus: nempè ſquamis aſperis refertus indigitatur. Aliter nonnullis Græcis nominatur χέλυδρος, quia fortè ſit aſpera cute ad inſtar corticis teſtudinis, quæ Græcis χελώνη dicitur; vel potius nomine deducto à χέλυς, & δρῦ: quaſi hoc animal cute dura ad inſtar corticis teſtudinis, vel quercus ſit munitum. Apud Heſychium, & Varinum, nõnulli Serpentes κύλινδροι, nempè cylindri nominantur, qui fortè ijdem cum chelydris erunt. F Amplius quidam author innominatus, in Tabula deſcriptionis terrarum orbis, meminit Serpentis Cheriſidal, ſiue Alidras, quod genus Serpentis fumum à terra excitare, & nonniſi in parte interiori Africæ reperiri perhibetur: fortaſſis hic author Cherſydrum, ſeu potius chelydrum intelligere voluit.

Cur dicatur Chelydros.

Cheriſidal quodnã ſit animal.

Ilicinus Serpens.

Li. 3. obſer. c. 51.

Chelydrus, & Andrias dicitur Olao Magno, Ilicinus, & Duriſſos Auicennæ, & Glandoſa Alberto, quia arboribus glandiferis delectetur. Georgius Agricola germanicum finxit nomen, ſcilicet à quercubus Ein Eyſch Schlang, & à fætore Ein Stincf Schlang. Eliota Anglus vocauit hunc Serpentem A'ſea Snayle. Bellonius iter faciens ſecus litus Ponti vnà cum Viperario Turca obſeruauit multos Serpentes, & inter alios, Dryinum Veterum, quem ibi Dendrogaila vulgò appellari tradit, dictione ad vetus nomen nonnihil accedente.

Varia nomina huius Serpentis.

Præter nomina hactenus huis Serpenti aſſignata, notandum eſt, ex nonnullorũ Nuperorum mente, hunc Serpentem hydrum, nempè aquatilem, ſeu Natricem vocatum fuiſſe, vel etiam cherſydrum, quia per loca conuallium humecta libentiſſimè diuagetur. G Hoc non fuit incognitum Nicandro, quando cecinit hunc in modum.

Dicendum facili Dryinum nunc accipe mente,
Hydrum etiam quidam, quidam dixere chelydrum.

Neq; aſſertum Nicandri à veritate recedit: quandoquidem Virgilius verba faciens de Vmbone Sacerdote, Dryinos appellat hydros, dum canit.

L. 7. Aenei.

Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos cantuq; manuq; ſolebat.

Idem Virgilius alibi hunc grauem odorem, quæ ſuperius hydris aſſignauit, chelydris nempè Dryinis aſſignat ſic canens.

L. 3. Georg.

Diſce, & odoratam ſtabulis accendere Cedrum,
Galbaneoq; agitare graues nidore Chelydros.

Hinc colligimus poetam Hydros à Chelydris, nempè Dryinis non diſtinxiſſe, dum vtriſq; grauitatem odoris aſſignat, quæ Dryino, ſeu chelydro tantummodo competere ſolet: cum authores hydri, ſeu cherſydri hiſtoriam ponderantes, nullius tetri odoris H meminerint. Et quamuis Seruius Chelydros, quaſi Cherſydros, dictos fuiſſe aſſeueret: nihilominus credendum eſt hunc Grammaticum nugatum fuiſſe; cum Chelydrus à Cherſydro (vt fuit annotatum) valdè diſcrepet. Lucanus etiam illos à ſe inuicem diſcriminat, quando ait.

Teter odor aſsignatur chelydris.

Cherſydros, tractiq; via fumante Chelydri.

Prȩterquamquod vetuſtiſſimi authores Chelydros à Cherſydris differentes eſſe tradiderunt.

DE-

DESCRIPTIO.

EDOARDVS Vuotonus scriptum reliquit hunc Serpentem, ratione longitudinis, esse duorum cubitorum, corpore obeso, & squamis asperis vndiq; munito, in quibus paruæ quædam muscæ nidulantur (ob tetrum fortè animalis odorem) quæ tandem animal conficiunt. Colorem tergi subatrũ, & caput æquale Hydro, Chersydro, seu Natrici, latiusculum tamen, & non ita acutum esse promulgat. Georgius autem Agricola quoad similitudinem capitis, conuenit cum Vuotono: nam capiti Hydri aliquo modo est simile; Tergum verò cinerei coloris, longitudinem, & crassitudinem mediocris anguillæ esse, & grauem odorem spirare tradit. At Nicander, quoad capitis figuram, alijs authoribus adstipulatur; nimirum caput inesse Dryino æquale capiti B Natricis, sed quoad colorem, ab alijs dissentit, dum album tergi colorem esse, canit his versibus. *L.6.de Dif. Anim. cap. 20.* *In lib. de Anim. subterr.*

Candidus est tergi color, est æqualis, & Hydro
In capite aspectus.

Præterea obseruandum est cute rigida, & aspera, aliquibus maculis etiam referta, esse armatum hunc Serpentem, qui, vt plurimum in multos sinus se contorquet: quamobrem Chelydrus à Poetis rigidus, maculosus, & sinuosus appellatur. Nam quoad magnitudinem, variat, fortè ratione loci siquidem Bellonius in tantam molem quandoque hunc Serpentem excrescere asseruit, vt inuentum, & in sacco impositum rusticus per duo milliaria ferre non potuerit, quin aliquam caperet quietem. Deinde Bellonius huius anguis spoliũ fæno repleuit, quod crassitudinem humani cruris adęquabat. *Cutis qualis sit.* *Li.3.obser. cap. 51.*

C NATVRA, ET LOCVS.

HVIVS Serpentis natura adeò venenosa, & calida esse perhibetur apud Ardoinum, vt si anguis pedibus simpliciter etiam comprimatur, illicò pedes calcantis pelle nudantur, & crura non mediocri tumore corripiuntur. Alij addunt, quòd manus etiam Chirurgi curantis eamdem affectionem incurrunt. Deinde si natura cunctis animantibus aliquid peculiare ingenuit, quo à se inuicem distinguãtur: profectò hic Serpens iniucundum odorem sibi vendicauit, qui assimilatur fætori dimananti à pręsegminibus tergi equini, quando prius tale corium in aqua diù manens, quamdam veluti putredinem contraxerit. Huius fætoris qualitatem eleganter explicat Nicander his versibus. *Odor teter huius Serpentis.*

—— Grauis itq; à corpore fætor,
Qualem dant madidæ corij præsegmina sordes,
Quas tereti radunt ab equino tergore ferro.

D Hæc igitur erit optima ratio, propter quã Virgilius hos serpentes graues appellauerit. *L.3.Georg*

—— agitare graues nidore Chelydros.

Alij poetæ hoc animal fumosum, vel fumiuomum nuncuparunt, quoniam fortè semitam, per quam transit, tetro, & pestifero fumo, seu vapore, vel odore repleat. Lucanus id confirmat, quando inquit.

Natus, & ambiguæ coleret qui Syrtidos arua
Chersydrus, tractique via fumante Chelydri. *L.9.Pharsal.*

Baptista etiam Mantuanus huius proprietatis non fuit immemor, quando cecinit.

Sed simul ossa vorans clades fumosa Chelydrus.

Pamphilus idem videtur asseuerare, quando ait.

O quæ fumiuomos geris Chelydros.

Tandem idem repetit, & decantat Macer his versibus, vt aliqui citant.

—— seu terga expirant spumantia virus,
Seu tellus fumat, qua teter labitur anguis.

Dryinus, siue Quercatius Greuini.

A De his Serpentibus Aelianus fortassis egit, quando Hydros angues in Corcyra nasci prodidit, qui in sectatores se intorquendo, dirum anhelant spiritum, vt illos ab insequendo arceant. *Li.8.c.13.*

Hinc elicimus hunc Serpentem, etiamsi ab homine non videatur, naribus, ob insignem fætorem facile inueniri posse: quapropter Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem, pestiferum huius bestiæ memorans odorem, retulit huius interfectorem diri odoris pæna multari; siquidem, per diuturnum temporis spatium, odorem etiam gratissimum, iniucundum esse iudicat. Rursus natura Dryino hanc congenuit proprietatem, vt vexatus à Myope confestim ad cauam confugiat Quercum, vbi occultatus Myopis afflictionem diu vitat: id expressit Nicander in Theriacis hunc in modum. *Qualitas fætoris huius animalis.*

Hunc si infesta Myops odiosa animalibus ales
Impetat, exesæ cæleri impete robora quercus
Insilit: hic imo constructo in cespite nido.

Myops autem est Insecti genus, Bobus potissimum infestum. Gilius Myopes vertit Crabrones, Aetius verò scripsit Muscas pennis æreis munitas (fortè ob Serpentis fætorem, cuius sunt amantissimæ) intra squamas Serpentis latibulari, quæ tandem ipsum conficiunt. Vnde fortassis hoc genus Serpentis, huius periculi euitandi gratia, ad cauitates Quercus, Fagi, vel Ilicis tanquam ad sacram anchoram confugit; à quibus arboribus nomen postea sortitur. Neq; admiratione vlla teneri debemus, quòd Serpentes peculiaribus delectentur plantis: quandoquidem Olaus Magnus recitat, in regione septentrionali, innumerabiles Serpentes, ineunte æstate, sub quercubus ducem, cui crista veluti corona eminet, tanquàm apes suum rectorem sequentes, spectari. Qui Serpentes creduntur, Veterum relatione, lapidem flatu suo gignere, eo potissimum in loco, vbi diutius morantur. Pariter ex eodem Olao Magno, aliud spectaculum in Aquilone admirandum obseruatur; nimirum, quod sub radicibus etiam arboris Betulinæ tanta Serpentum copia commoratur, vt ob calorem flatu Serpentum excitatum circa radices, arbor, vrgente bruma, folia non deponat. Quamobrem populus arcanorũ naturæ ignarus, Betulam folia non deponentem contemplans, arborem sacram esse opinatur. Deniq; hic Serpens, vt nonnulli annotarunt, gradiendo per terram se inuoluit: propterea Columella ad hunc gressum alludens sic canebat. *L.13.c.29.* *Proprietas anguiũ septentrionalium.* *Betula folia non deponens.*

Tum modo dependens trichili, modò more Chelydri
Intortus cucumis, prægnansque cucurbita serpit.

Quamuis aliqui in his Columellæ versibus loco Chelydri, legãt Cylindri; vtcumq; sit, iam superius relatum est, apud Hesychium Cylindros Serpentes esse.

SIGNA VENENI.

DIOSCORIDES monimentis mandauit, quòd Dryini morsum pustulæ, molesti dolores, nec non erosiones, & tormina consequuntur. Immò Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem, ob grauem Dryini perniciem, solo tactu carnem pelle nudari, & quod maiori admiratione dignum est, manus etiam chirurgi curantis eodem modo periclitari testificatur. His addere possumus tetrum odorem, qui pernicie veneni intus crassante, cunctis membris communicatur. Deinde in circuitu sauciæ partis sanguis ob vehementiam doloris ibi collectus, contracta putredine nigrescit, & statim etiam in toto tumoris ambitu talis color generatur. Item, veneno ad penitiores partes penetrãte, mentis angor, & oculorum caligo oritur ex penuria spirituũ, consequenterq; ex imbecillitate naturæ succumbentis. Omnes præterea corporis meatus ita exsiccantur, & contrahuntur, ne lotium, & flatus exire possit. Accidit quidem interdum, ob varium subiecti temperamentum, vt humores in capite fusi, hominem somnolentum reddant, & cum vias spirituum inæqualiter obstruant, tremor totius corporis inde manat. At humores in ventriculi cauitate contenti fluitantes, aut singultum generant, aut, iuxta dominium humoris, vomitum materiæ biliosæ, aut sanguineæ excitant. Hæc omnia symptomata recensuit Nicander in Theriacis his versibus Latio donatis. *Li.6.c.49.* *Color partis sauciæ qualis.* *Vomitus materiæ biliosæ.*

Quòd

Quòd si cui prehensum Dryinus talumue pedemue E
Læserit, à toto se spargens corpore fertur
Tristis odor, surguntque nigri, qua plaga tumores;
Mœstaq; tristitia, & lacrymabilis opprimit angor
Comprehensam morsi quadam caligine mentem,
Et periens nimio flacescit forma dolore:
Vsque adeò pascens absumit membra venenum.
Quin etiam obfuscans obducit lumina nubes,
Et miserè affectum perdit lethaliter ægrum.
Sunt etiam, eiusdem, qui morsi dentibus anguis
Instar balantum soleant clamare caprarum,
Siue ouium, & grauibus torti cruciatibus angi.
Pallidus vrinæ liquor it, torpensque veternus
Ingruit, & crebris quasi singultibus ægri
Hunc similem felli vomitum, nunc sanguinolentum F
Eijciunt, ipsumque malum facit arida labra,
Postremòq; grauem fundit per membra tremorem.

Præterea Aetius, Paulus Ægineta, & alij Authores non vulgares assertis Nicandri adstipulantur, confirmando etiam illud symptoma, nimirum demorsos ab hoc animali, ritu caprarum, vel ouium balare; quod repetijt postea Reusnerus in Paradiso poetico sic canens.

——— quem dente momordit
Lethifero, carpæ, balat, ouisque modo.

Ratio huius symptomatis inde nascitur, quoniam ob vehementem corporis siccitatem, meatus omnes contrahuntur: quapropter patientes vociferantes, vocem ouium edere videntur. Ælianus verò illa symptomata, quæ in morsu Dryini hactenus fuerunt obseruata, ab ictu Hydri, vel Hydræ, & Chersydri dimanare retulit; quoniam hæc nomina Serpentum confundit. Etenim alibi scripsit ab Hydra percussos talem fætorem contrahere, vt nemo illi appropinquare possit, præter caliginem oculorum, & tremorem, quæ symptomata morsum prædictum consequuntur. Alibi verò promulgauit Apollodorum in libro de Theriaca scripsisse pedem Chersydros calcantem cute nudari, & ob tabificam virtutem, chirurgum etiam medicantem idem periculum incurrere. Quocirca colligimus ex verbis Æliani, ipsum omnia symptomata morsus Dryini, seu Chelydri, ictibus Hydri, vel Chersydri perperam attribuisse.

Li.4.c.17. *Lib.8.c.7.* G

M E D E L A.

TRADVNT rerum naturalium indagatores leontophonon herbam sponte in illis regionibus crescere, in quibus humano generi Leonū sæuitia insidiantium exercetur; quoniam illos occidit. Pariter frequens quercus, ex Porta, conspicitur, vbi Dryini Serpentes diuagantur; vt natura hominibus indicaret, huius arboris virtute, Dryini virus esse debellandum. Præterea radices quercus inflexæ, & circumuolutæ sunt, à summo ad imum sensim deficientes, corpusque gradientis Dryini imitantur. Vnde ex hac signatura collegit forsan Dioscorides fructus, necnon radices quercus, & aliarum glandiferarum plantarum contusas, & applicatas Dryinorum ictibus quamplurimum esse profuturas. Prædictis addit Dioscorides aristolochiam cum vino haustam, trifolium, & radicem hastulæ regiæ eodem modo sumptam. Hæc etiam præsidia commendat Auicennas, deinde cuncta illa, quæ ictibus viperarum non mediocriter conducebant. Greuinus origanum in mortario contusum, & morsui impositum, lixiuium cum oleo, & theriacam probat, atque omnia illa medicamina, quæ in sanando Natricis morsu ab Authoribus præscribuntur. H

Li.4.Phyt. cap.2. *Virtus arborum glādiferarum.* *Li.6.c.49*

VSVS

A

VSVS.

OLIM in sacrificali Lyei, siue Bromij apparatu Chelydri adhibebantur, dum mulieres tyrsigeræ prædictos angues ore discindebant, & caprum supra aras cædebant; cuius sacrificij meminit Prudentius poeta contra Symachum his versibus.

— Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virides discindunt ore Chelydros,
Qui bromium placare volunt, quod & ebria iam tum
Ante oculos regis Satyrorum insania fecit.

Quam sententiam videtur stabilire Georgius Fabritius, dum scribit se Romæ in templo Bacchi (quod hodie sanctæ Constantiæ est consecratum) in marmore sepulcri propè in-
B fracto, hoc sacrificij genus conspicatum fuisse. Vbi Bacchantes insculptæ angues ore gestantes, & caprum ducentes conspiciebantur. An verò illi Serpentes, vt recitat Prudentius, essent veri Chelydri, de quibus in præsentia habetur sermo, valde dubitandum est: nam Poetæ sæpè sæpius speciem pro genere, & genus pro specie vsurpant. Quemadmodum etiam Silius Italicus, quando de Marsis Populis sic canit. *Vsus in Sacrificijs Bacchi.*

Et bellare manu, & Chelydris cantare soporem,
Vipereumq; herbis hebetare, & carmine dentem.

Siquidem poeta fortassis hoc in loco, Chelydri nomine, præter viperam, quodcumque venenosi Serpentis genus significare voluit.

DE ELAPHE, SIVE ELAPE, aut Elope. Cap. XV.

C

ÆQVIVOCA.

SERPENS Elaps, vel Elops si fortè Elephantias est, vt nonnulli tradunt, solo tactu, more Dryini (referente Eliota Anglo) squarosam cutis affectionem generat: ideoq; post Dryinum, hunc memorare libuit. Sed posteaquam hoc vocabulum, Elops, diuersa denotat animalia: propterea æquiuocationem in præsentia aperire operę pretium esse duximus. Etenim, præter Serpentem, ἔλοψ piscem rarum significat, quo capto, nautæ ob secundam nauigationem, se, suaq; nauigia sertis coronant, deinde maximo plausu, & tibiarum sono ad litus appellunt. Et fortè hoc piscis genus olim ad cænas insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimas deferebatur; quandoquidem Ouidius hunc piscem pretiosum appellauit in fragmento operis de piscibus, quando cecinit. *Elops piscis rarus.*

D

Et pretiosus Elops nostris incognitus vndis.

Neq; debemus admirari; siquidem in lauto quodam conuiuio apud Athenæum, hic piscis memoratur, & ἔλωψ per ω in vltima scribitur; quemadmodum etiam in quodam græco piscium catalogo ἔλαψ legitur. Pręterea Theodorus Gaza ἐλοπα Aristotelis reddit Accipenserem. Vnde postea Martialis non immemor bonitatis huius piscis canebat. *Accipense piscis.*

Ad palatinas accipensera mittito mensas,
Ambrosias ornent munera rara dapes.

Itaq; si multi authores accipensérem sturionem nuperorum esse volunt, rarum, & singularem piscem esse non erit mirandum: cum nostra etiam ætate in sumptuosis, & lautissimis cænis desideretur. Alioquin ἔλλοψ per duplex λλ exponitur, cui vox in gutture præcluditur, vel qui vocem edere nequit, vt mutus, quapropter hoc vocabulum à Poetis græcis pro epithetò piscium vsurpatur. *Elops mutus exponitur.*

 E

NOMINA, EORVMQVE ETYMVM.

L. 2. obſer. c. 51. CVM ſit apud nos controuerſum, an varia nomina, quorum etymum hoc in loco ſumus expreſsuri, vnum, & idem animal ſignificent; rubricam ſynonimiæ vocabulo inſcribere noluimus. Bellonius igitur in obſeruationibus animaduertit, apud Incolas Lemni inſulę verſari Serpentem vulgò Laphiari nuncupatũ, quem eumdem eſse ſcribit cum eo, qui à Veteribus Elaphis appellabatur: fortaſſis Elaps, vel Elops ſcribere voluit; niſi Elephantiam iutellexerit, quem Serpẽtem Eliota Anglus nomen inde ſortitum eſse tradit, quia demorſos in lepram, ſeu Elephãtiaſim inducat. Aliter Elaps, vel Elops Serpentis nomen eſt, quem inter innocuos Nicander in Theriacis enumerauit his verbis. F

Ἀλλὰ γέμην ἄβλαπτα κινώπετα βόσκεται ὕλην,
Οὓς ἔλοπας, λίβυάς τε, πολυστεφέας τε μυάγρους
Φράζονται.

Quorum verſuum ſenſus ſic latino ſermone redditur.

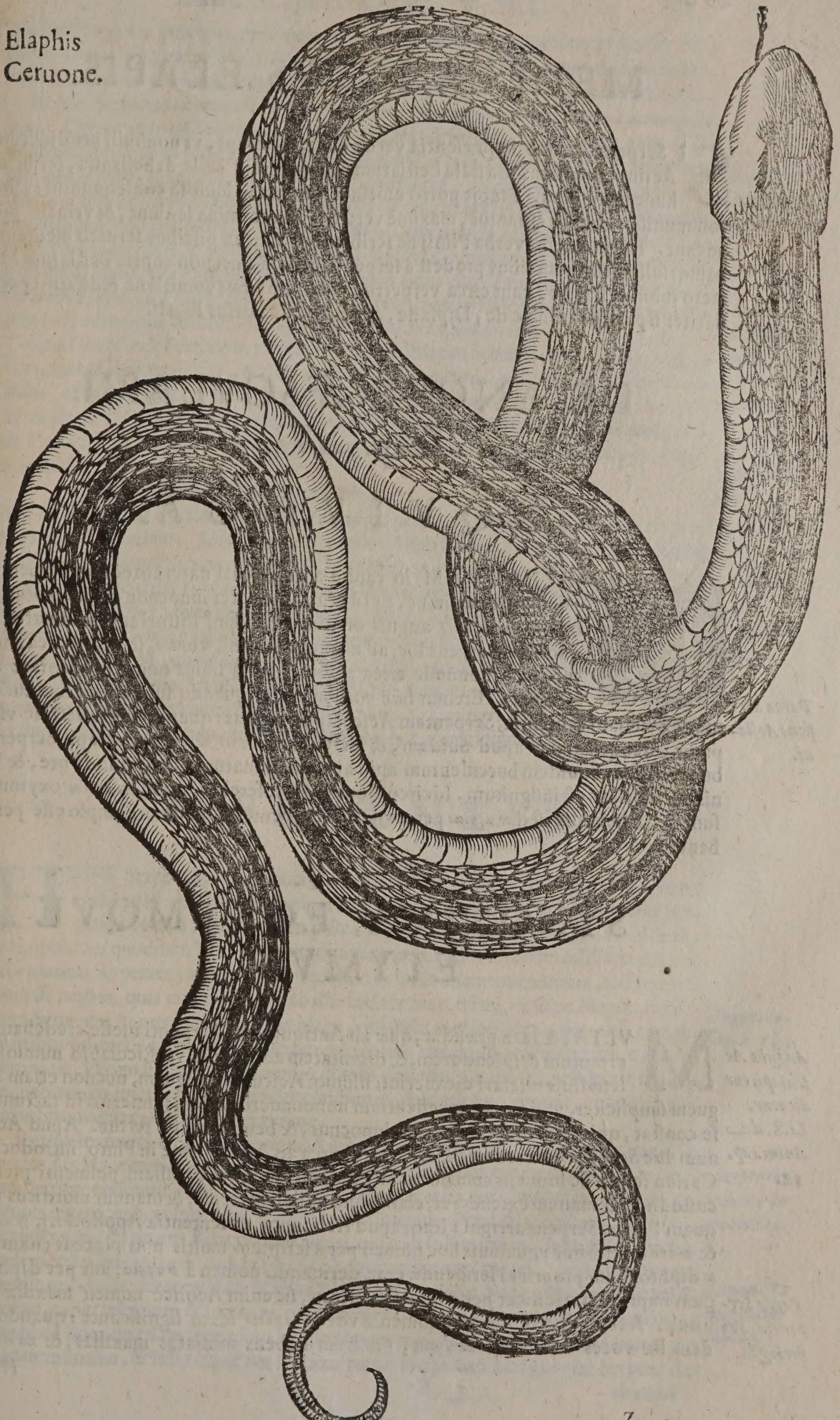
Per denſas habitant ſyluas, per opacaq; luſtra,
Quos Elopas, Libyaſq; coronatoſq; myagros
Dicunt.

Elops cum Cæcilia cõfunditur. Nonnulli interpretantur ἔλοπας διὰ τὸ ἐλλείπειν τὴν ὄπα, quoniam illis deficiat viſus. Verùm hi ſcriptores hunc Serpentem cum Cæcilia confundunt, quæ Græcis ob cæcitatem Typhlops vocabatur; vt in proprio capite enucleatum fuit. Alij tradiderunt Elopes, vel Elaphes dici quaſi ceruinos angues; fortè ab ἔλαφος, quæ vox ceruum ſignificat, aut *Cap. 18.* quia huiuſmodi Serpentes, ceruorum more, ſint meticuloſi, aut quia celeri curſu ferantur. Clariſſimus Faloppius in libro de Tumoribus præter naturam, ponderans auxilia *Ceruone.* ad diſſipandas ſtrumas neceſſaria, meminit Ceruonis anguis, dum retulit longa con- G *Ceruera.* ſuetudine apud Nationem Apulam receptum eſſe, vt hoc genus anguis pro diſſoluendis ſtrumis vſurpetur: ſed cum poſtea hunc eumdem Serpentem Caprimulgam etiam *Cap. 22.* nominet, Boam intellexiſſe videtur. Deinde idem Author in eodem libro, pro delenda lepra Cerueram anguem commendat, alio nomine, Anzam nuncupatam: cum tamen intellexerimus anguem Aeſculapij apud Patauinos Anzam cognominari. Vtcumq; ſit, Authores in nominibus huius animalis conuenire non videntur.

DESCRIPTIO.

MONACHI, qui commentati ſunt Meſuem, promulgarunt Serpentes quoſdam ceruinos ſimiles eſſe nigris illis, qui multis in regionibus, & potiſſimũ in Apulia ſunt notiſſimi, neq; multum veneni participant: quapropter per H hos fortè Boas intelligere voluerunt. Nos in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, quod olim fuit doctiſſimi Vlyſſis Aldrouandi, inuenimus coloratam Icone Serpentis, lõgitudinis triũ pedũ circiter, cuius venter lutei eſt coloris, & tergus coloris leucophæi, *Deſcriptio Ceruonis, cuius icon datur.* cum tribus lineis nigris à capite ad caudam vſq; percurrentibus. Sub icone hæc nomina extant ſcripta. Elope, vel Elape, fortè Nicandri, Elaphis quorumdam, Laphiati incolis Lemni inſulæ apud Bellonium. Elephantias fortè, & Ceruone. Quamobrem vt Lectores huius animalis figuram contemplari poſſint, illam hoc in loco exhibemus.

Elaphis
Ceruone.

E

MEDELA ICTVS ELAPIS.

Diuretica conueniũt.

SI Serpens, de quo in præſentia verba fiunt, eſt Elaps, vt nonnulli prodiderunt: Aetius examinans præſidia beſtiarum venenatarum ictus debellantia, ſcribebat hunc in modum. Elapis porrò morſum tormina voluulosa conſequuntur; aliter communibus auxilijs curantur, maximè verò ijs, quæ tormina leniunt, & vrinam prouocant. His accedunt verba Plinij ſic ſcribentis. Sunt ex piſcibus ſeruatis medicinæ: namq; ſalſamentorum cibus prodeſt à ſerpente percuſſis; necnon contra beſtiarum ictus mero ſubinde hauſto; itaut circa veſpertinam horam cibus vomitione reddatur: peculiariter ſi patiens à Chalcide, Dipſade, aut Elape demorſus fuerit.

Vomitus laudatur.

F

DE ANGVE ÆSCVLAPII. Cap. XVI.

ÆQVIVOCA.

POSTEAQVAM in capite antecedenti naturam eorum Serpentum ponderare cæpimus, qui à Nicandro inter innocuos enumerantur; libuit in præſentia anguis omnium mitiſſimi hiſtoriam examinare. At quoniam Serpens hic, ad mentem Aeliani, παρεια, ſcilicet Pareas nuncupatur, nonnulla circa ambiguitatem huius nominis annotare decreuimus. Etenim hoc vocabulum aliquando ſubſtantiuè ſumitur, & tunc ex Aeliani ſententia, Serpentem Aeſculapij deſignat: quandoque adiectiuè vſurpatur; ideoq; legimus apud Suidam, & Heſychium ὄφεις παρείας, nempè Serpentes bucculentos; ſiquidem bucculentum animal cognominatur, quod grandi ore, & genis plenioribus eſt inſignitum. Idcircò Ammonius referebat, quòd παρειαὶ oxytonum ſunt genæ hominis; ſed παρεῖαι penam flexum Serpentes quidam ore amplo eſſe perhibentur. G

Parea Serpens Aeliani.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

Anguis Aeſculapij cur dicatur.

Li. 8. de Anim. cap. 12.

MVLTA, & rara præſidia, quæ ab Antiquis huic Serpenti ineſſe credebantur, ei tantum & ſplendorem, & dignitatem addiderũt, vt Æſculapio numini valetudinis tutelari dicauerint; illumq; Aeſculapij anguem, necnon etiam Anguem ſimpliciter, ſcilicet per excellentiam nominauerint. Neq; immeritò id factum eſſe conſtat, quia ſolus inter Serpentes innocuus, & benignus eſſe fertur. Apud Aelianum hic Serpens Pareas nuncupatur: propterea ab Ariſtophane in Pluto introducitur Carion ſeruus ſic loquens cum noctu in æde Aeſculapij, anus ollam pulmenti plenam cuſtodiret, & manum extenderet, clanculum ſibilans arrepſi, & manum mordicus tanquam Pareas Serpens arripui: Itaq; apud Aelianum, ex ſententia Apollodori, παρεία, & παρεα ſcribitur: quamuis hoc nomen per ε ſcriptum multis non placeat; nam per ει diphtongum propriam ſcribendũ erat, deriuando nomen à παρειὰ, aut per diphtongum impropriam ſcilicet per ῃ iota ſubſcripto, ſic enim Aeolicè nomen maxillæ ſcribitur. Aut deducendum erat nomen à voce παρήιον idem ſignificante: quandoquidem hæ voces etiam μιλτοπάρῃος, nimirum habens miniatas maxillas, & καλλιπάρῃος, H

Parea Serpentis Etymologia.

A ρηος habens genas pulchras, ex Varino, per diphtongum ει in penultima ſcribendę erãt; cum à παρειὰ originem ducant, ſed vſus obtinuit, vt per η ſcriberentur. Aduertendum autem eſt, quòd παρειὰ nomen eſt commune, παρηὰ Doricum, & παρὰς poeticum.

Itaque Serpens hic vocatur παρείας, παρὰ τὸ πεφυσιωμένας, καὶ μεγάλας παρειὰς ἔχειν. Quoniam maxillas quodammodo tumidas, & magnas habeat: cum παρειὰ Latinis maxilla, & gena reddatur. Alij deriuant etymum à πάρειον, quæ vox interdum pro πρᾶον mite, & manſuetum ſignificans, vſurpatur. Vnde Paream Serpentem denominatum conijciunt, quoniam tãquam manſuetus à cunctis innoxiè pertractari poſſit: quamuis prior etymologia magis probetur. Legitur etiam apud Heſychium, & Varinum πυῤῥίας, nempè pyrrhias Serpens à colore ſic nuncupatus. An verò idem ſit cum Parea multi dubitant; nam color pyrrhius rufus eſt, & quidam Serpentes pareæ colorem æris repræſentant; poteſt autem color rufus appellari: etenim Paroi equi à colore rufo nuncupati fuerunt, vt in hiſtoria Equorum relatum fuit.

Alia Etymolog ia Pareæ.

Paroi equi quales.

Apud Rauiſium Textorem, in officina, legitur Pharias Serpens oculis velox, ore
B lato, morſu non maligno, hac de re Aeſculapio dicatus: poſtea addit abſurdum dictu, nimirum hunc Serpentem gradientem in terra ſulcum cauda imprimere, quoniam propè caudam pedes habeat. Non eſt reuocandum in dubium hunc authorem de Parea angue locutum fuiſſe; quandoquidem Lucanus idem nomen vſurpat, quando canit,

Pharias Serpens.

L. 9. Pharſal.

Et contentus iter cauda ſulcare Pharias.

Sed melius legitur Pareas, aut potius Pareas: quamuis expoſitores Lucani id metri cauſa factum eſſe tradant. Albertus quoq; citans verſum Lucani Phaream appellat. Apud Vuotonum legitur Parous, vel Pareas. Ideo Geſnerus putauit hunc Serpentem eſſe illum, quem Circulatores Marſi Baron, quaſi Paron, vel Pareum nominant. Alij Pagerina, nomine à Parea fortè detorto vtuntur. Idem Geſnerus, ad exprimendum græcum etymum, Germanicè vocat hunc Serpentem Ein Baggen ſchlang, quia Baggen Germanis idem eſt, quod bucca, vel gena Latinis. Italis dicitur Biſſa bona, Patauij Anza, Bononiæ Biſſa Angela, non ab Angelo deſumpta nomenclatura, vt multi per-
C peram exiſtimant, ſed interpollato anguis nomine, nimirum Biſſa Ange: cum anguis, vt ſuperius fuit explicatum, per antonomaſiam, hoc animal ſignificet.

Baron anguis.

Pagerina Serpens.

DIFFERENTIÆ.

HVIVS Serpentis, ratione loci, varias eſſe differentias exiſtimamus: propterea quòd varij authores promulgarũt in diuerſis regionibus innoxios etiam Serpentes verſari. Geſnerus in primis narrat, ex epiſtola cuiuſdam viri fide digni, oppidum quoddam Vuiſzliza cognominatum à Cracouia nouem milliaria diſtare, vbi plurimi Serpentes vagantur, & aliquando in lectis etiam inueniuntur, ſed venenatos eſſe negant, quia nemo vnquam ab illis læditur. Sunt etiam, ex Olao Magno, dome-
D ſtici Serpentes in extrema Aquilonis plaga, qui lacte vaccino, aut ouino alti, cum infantibus ſub tectis colludunt, & plerumq; in eorum cunabulis, tanquàm fidi cuſtodes dormiunt. Verùm ſi quandoq; incendio domus deleatur, aut incolæ, peſtilentia ſæuiente, pereant, in antris ędium Serpentes conduntur, & ſe adeò propagant, vt nouis habitatoribus magnam difficultatem pariant.

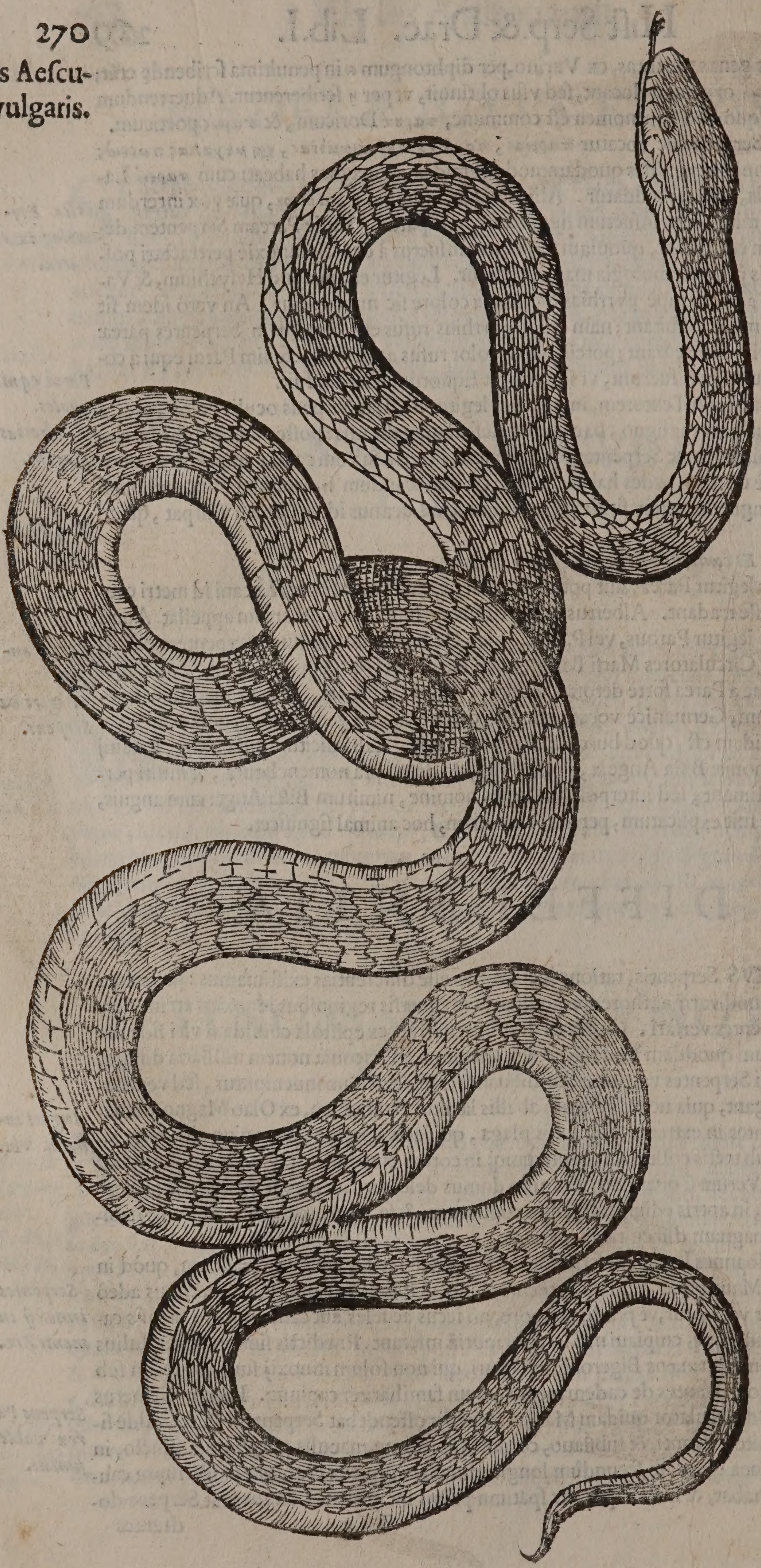
Angues innocui vbi.

Rurſus Ioannes Leo, in deſcriptione Africæ, rem recitat penè admirandam, quòd in monte Ziz Mauritaniæ, quidam Serpentes innocui ſtabulãtur, qui cum hominibus adeò familiariter verſantur, vt prãdij tempore, nõ ſecus ac feles, aut canes micas à menſis cadentes legant, neq; cuipiam niſi laceſſiti inuriã inferant. Prædictis ſimiles tradit Iulius Scaliger apud Pyrinæos Bigerones diuagari, qui non ſolum innoxij ſunt, ſed etiam ſub eodem tecto verſantes de eadem menſa cibum familiariter capiunt. Iterum Geſnerus prodit, quòd circulator quidam Marſus Venetijs oſtendebat Serpentem Pareę valdè ſimilem, capite eleganti, & ſubflauo, corpore nigricante, maculis purpureis diſtincto, in lateribus linea quædam ſecundùm longitudinem conſpicua erat, quæ paulò ſupra caudam terminabat, & infra caput per ſpatium palmi incipiebat. Longus erat Serpens do-

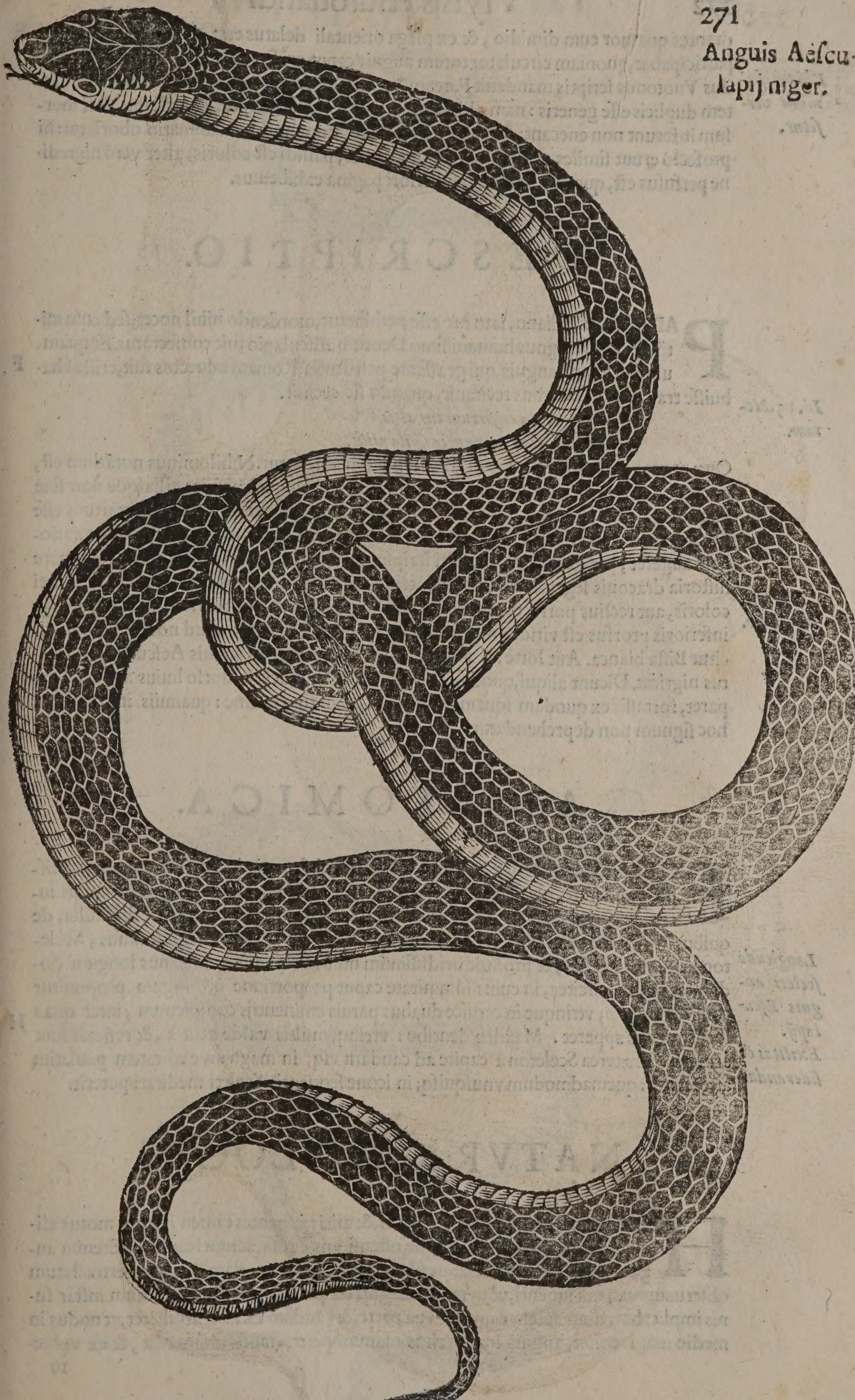
Serpentes innoxij in monte Ziz.

Serpens Parea valde ſimilis.

Anguis Aesculapij vulgaris.

Anguis Aescu-
lapij niger.

drantes quatuor cum dimidio, & ex plaga orientali delatus erat, insuper veneni nihil participabat, quoniam circulator totum anguis caput ori suo inferebat. Tādem Edoardus Vuotonus scriptis mandauit Paream Serpentem in Syriæ locis potissimum versantem duplicis esse generis: nam alij colorem æris referunt, alij verò nigricant, & si morsum inferunt non enecant: cum, ob ictis, leuis tantummodo inflammatio oboriatur: hi profectò erunt similes nostratibus, quorum alter, pallidi est coloris, alter verò nigredine perfusus est, quorum icones in superiori pagina exhibemus. E

Vbi potissimum versetur.

DESCRIPTIO.

PAREAS, ex Æliano, lato ore esse perhibetur, mordendo nihil nocet, sed cum mitis sit, atq; benignus humanissimo Deorum Æsculapio fuit consecratus. Et quamuis Aesculapij anguis, qui grassante pestilentia, Romam aduectus fuit, cristas habuisse tradatur, vt Ouidius recitauit, quando sic cecinit. F

Li. 15. Metam.

——— cum cristis aureus altis
In serpente Deus prænuncia sibila misit.

Quæ prærogatiua nostro serpenti Æsculapij non assignatur. Nihilominus notādum est, poetas interdum licentiosis carminibus quasdam prosequi historias, illasque non sine aliquo figmento exarare. Quocirca Ouidius hunc anguem cristis fortè insignitum esse finxit, non solum vt in animis hominum religionem, sed etiam vt magnam admirationem augeret, præterquā quod multi scripserunt illum anguem fuisse draconem, quare historia draconis legenda est. Noster tamen Æsculapij anguis oblongus est, sublutei coloris, aut rectius porracei obscurioris, & magis circa tergus nigricantis. Color partis inferioris prorsus est viridis, albescens tamen, qua de re vulgo apud nos aliquando dicitur Bissa bianca. Aut fortè ad contradistinctionem alterius anguis Aesculapij, qui totus nigricat. Dicunt aliqui, quod nota quędam instar crucis in dorso huius animalis apparet, fortassis ex quodam squamarum, aut laminarum ordine: quamuis in aliquibus hoc signum non deprehendatur. G

Nostratis descriptio.

ANATOMICA.

EXTERNIS huius bestiæ partibus diligenter obseruatis, internas etiam aliquantisper ponderare, non à ratione alienum esse iudicauimus. Quamobrem omissis interaneis, quæ extis, & intestinis aliorum serpentum non sunt valdè dissimilia, de quibus in Anatomicis aliorum anguium, & potissimum viperarum disseruimus; Sceleton maximè terrestre, & proinde aridissimum huius Serpentis exhibemus longum dodrantes quinq; circiter, in cuius summitate caput proportione oblongum proponitur considerandum, vtrinque in ceruice duabus paruis eminentijs conspicuum, inter quas locus vacuus apparet. Maxillæ dentibus vtrinq; multis valdè acutis, & reflexis sunt armatæ. Præterea Sceleton à capite ad caudam vsq; in magnam exilitatem paulatim attenuatur: quemadmodum vnusquisq; in icone sequentis Sceleti meditari poterit. H

Longitudo sceleti anguis Esculapij.
Exilitas cōsideranda.

NATVRA, ET LOCVS.

HIC Serpens, quamquam benignus, & mitis, ingentes tamen irarum motus aliquādo concipiens, non absque offensionis causa, ictum imprimit. Etenim anguem huius generis duabus vlnis longiorem à quodam iuuene pertractatum obseruauimus, qui iuuenis, vt in medio anguis corpore nodū formaret, illum instar funis implicabat, dum autem caput ex vna parte, & caudam ex altera traheret, vt nodus in medio magis coiret, anguis ira percitus manum pertractantis momordit, & ex vulnere

Sceleton anguis Aeſculapij.

Quod incõmodum ex morſu huius anguis ſequatur. re copioſus etiam ſanguis effluxit, ſed nullum aliud inde incommodum emanauit: cum hoc animal veneni prorſus expers eſſe feratur. Verumtamen niſi irritetur, ab omnibus facilè tangitur, in ſinu fouetur, & refrigerij gratia, interdū diebus canicularibus à multis contrectatur, & de collo ſuſpenditur. Amplius in ſignum benignitatis erga humanum genus, viperæ hominibus exitioſæ ab hoc angue vorari dicuntur. Præterea huius animalis excrementa gratum moſci odorem ſpirare traduntur. An verò omnes huius generis Serpentes, & an determinato tantum tempore id præſtent, nondum nobis eſt compertum. Meminimus itinerantes per alpes, & montana loca, æſtiuis diebus, *Hic anguis gratū odorem ſpirat.* ſecus aliquas ſepes, & rudera, ſuauem veluti moſci percepiſſe odorem, & incolas interrogaſſe, an aliqua planta iucundi odoris ibi ſponte creſceret, & reſpondiſſe talem odorem à quibuſdam albis Serpentibus dimanare. Vnde illos eſſe angues Æſculapij conijcimus. E

Locus natalis. Si locum natalem horum anguium inueſtigemus; notandum eſt hoc Serpentis genus, tàm album, quàm nigrum vbiq; ferè in agro Bononienſi, multiſq; alijs in locis Italię ſtabulari, & ita domeſticè cū hominibus ſe gerere, vt multoties dormitum ituris ſine pauore in lectis inueniantur. Immò pueri hos ſæpiſſimè manibus, & ſinu abditos geſtant, vt timidas mulieres, & cæteros pueros perterrefaciant. F

SIMVLACRA.

Sint.7. Inſula Tyberina quā formam habuerit. Aeſculapij ſimulacrū multiplex. AESCVLAPIVS multis in locis, ſed Romæ potiſſimum in inſula Tyberina, ſummis honoribus cumulatus, & cultus fuit. Quę inſula formam biremis habere videtur, cum eam formam accepiſſe dicatur à naui, in qua Æſculapij anguis Romam aduectus fuit. Nunc etiam (annotante Gyraldo) in Diui Bartholomæi hortis, nauis marmorea cernitur, in cuius ſponda Serpentis reptantis effigies inſculpta eſt, ne tanti Serpentis memoria deleretur. At ſimulacrum Æſculapij ex auro, & ebore à Traſymade Pario elaboratum deſcribit Pauſanias hunc in modum. Sedebat Aeſculapius in throno virgam manu tenens, altera ſupra caput Serpentis collocata, cui etiam canis aſſiſtebat. Rurſus idem author narrat apud Sicyonios templum Aeſculapij fuiſſe, in cuius veſtibulo imberbis Aeſculapius ex auro, atq; ebore fabrefactus conſpiciebatur, ſceptrum altera manu, altera verò fructum domeſticæ pinus ſtringens. Diuulgabant autem illi populi ipſum ex Epidauro in ſpeciem Serpentis ad ſe mulorum bigis vectum fuiſſe. Hinc colligendum eſt hunc Serpentem non ſolùm Romanis, ſed etiam alijs populis fuiſſe impertitum. Euſebius quoq; deſcribēs Aeſculapij ſimulacrum, baculi quaſi ægrotantium ſuſtentaculi, & Serpentis inuoluti tanquam animæ, & corporis ſalutaris ſigni meminit. G

Alia ſimulacra cum figuris anguium. Demum Pauſanias, in Bæoticis, memorauit ad Ercynæ ripas ædem eſſe, in qua ſignum eſt virgo anſerem manibus præferens, deinde fluuios, & fontes intra ſpeluncam eſſe, & multa ſimulacra ſtantia, quorum ſceptris angues circumuoluti obſeruantur. Hinc aliqui conijciunt eſſe ſimulacra Aeſculapij, & Hygiæ; quamuis alij ſuſpicari poſſent eſſe Triphonij, & Ercinæ: cum non magis Aeſculapio, quàm Triphonio angues ab Antiquis conſecrati fuerint. Plura de his ſimulacris legenda ſunt in primo capite huius libri, ad quod lectorem relegamus. H

MORALIA.

SI ex natura maligni Serpentis aliquod morale documentum hauſimus; multò magis ex moribus huius benigni in omnes Serpentis, aliquid percipiendū eſt. Hyperides igitur in oratione contra Demadem rhetores ſerpētibus ſimiles eſſe protulit. Serpentes enim omnes odio digni videntur, ex his viperæ hominibus improbæ, & exitioſæ ſunt; Pareæ verò, nempè angues Aeſculapij viperas deuorare feruntur. Hinc Hyperides ſentire videtur (vt Suidas, & Varinus annotant) rhetores omne malos

A los esse, verùm ex ipsis alios alijs esse hominibus nocentiores, non impunè tamen, quoniam hi postmodum ab alijs rhetoribus superantur. Nos non de rhetoribus, sed de causidicis hanc similitudinem euulgare possumus, qui cunctis nocui esse feruntur: primitus obsunt aduersarijs, dum eorum iura quibusdam rationibus debellare nituntur: magno etiam sunt clientibus incommodo, dum eorum numos, & munera in dies expectant: præterquamquod alij alijs sunt nocentiores, consequenterq; alij ab alijs superantur. De his canebat quidam poeta hunc in modum. *Causidici assimilātur serpētibus.*

Pinguius, & melius siquidem declamat, agitq;
Causidicus, palpet quem tua larga manus.
Sæpè Oratores spatioso ex orbe petuntur,
Vt prolongari iurgia nostra queant.
Vtq; phaleratis verbis diffundere causam
Possint, & legum garrula verba loqui.
Causidico à tali Iudex citò fallitur is qui
B *Iudicij sceptrum simplicitate regit.*

Possumus quoq; hos Serpentes comparare ad illos homines, à quibus, firma animi constantia, aduersa non secus ac prospera feruntur. Quandoquidem hi angues benigni summa patientia, à pueris, à mulieribus, & deniq; à cunctis innocuè se contrectari permittunt, & non nisi acriter lacessiti mordent. Idq; non est mirandum, quòd aliquando mordeant: cum patientia læsa in furorem degenerare soleat: iuxta illud distichon. *Homines mites, & patientes his anguib. cōparantur.*

Qui patitur vincit, tandem patientia læsa
Fit furor, & patiens fit furiosus homo.

Viri autem prudentes vocem populi curare non debent, & linguas mordicus lacessentes stabili patientia nihil pendere, iuxta præceptum hoc disticho contentum.

Nil sapiens curet vani ludibria mundi,
Attendatq; nihil, quod vaga turba ferat.

C

DE HYDRO, SIVE NATRICE. Cap. XVII.

ÆQVIVOCA.

CVM in Aristotelis præclara animantium historia hoc scriptum legerimus Serpentū alios terrestres, alios aquatiles esse, rationi consonū esse existimauimus, examinata terrestrium natura, ad aquatilium mores ponderandos accedere. Verùm quoniam hydrus apud Hesychium, & Varinum pro determinata Serpentis specie vsurpatur, quæ in aquis dulcibus vitam degit. Ælianus, & Solinus marinos etiam Serpentes hydros nuncuparunt, quos alij Authores græci ὄφεις θαλάττιες, nimirum angues mari-D nos vocitarunt: nos in præsentia de hydris simpliciter dictis per aquas dulces vagantibus, prima fronte, disseremus, vt deinceps de marinis etiam verba fiant. *Ordinis ratio.* *Hydri angues aquatiles.*

Itaq; nominis ambiguitatem cōtemplans, Hydrum æquiuocum esse nomen comperimus: siquidem hoc vocabulum à Poetis, pro quocumq; Serpente interdum sumitur: vt patet in hoc disticho, quod de Hercule in cunabulis degente, & Serpentes manu strangulante circumfertur.

Fertur adhuc infans elisos faucibus Hydros
Alcides nuda dilacerasse manu.

Ouidius quoq; in suo transmutationum opere verba faciens de capillis Medusæ in angues transfiguratis, sic canit. *Lib. 5. Met.*

Gorgoneos crines turpes mutauit in Hydros.

Sexcenta huius generis exempla, quæ apud Virgilium, & alios Poetas leguntur, in medium afferre possemus; sed, breuitati studentes, ad alia æquiuoca huius nominis enucleanda descendemus. Hydrus igitur in historia quadrupedum digitatorum lutra, alio

Lutra Enhydrus vocatur. Hydrus fluuius. Coloni Cretēsium hydrus dicta. Hydrus vrbs vbi sit Li. 5. Pharsal.

alio nomine enydrus, siue enydris nominabatur. Alij tradunt Hydrum nomen fluuij, E
& montis fuisse, sed Hubertus Goltzius authores sententijs variare asseuerat: siquidem sunt, qui Hydrum, sunt, qui Hydruntum pro eodem oppido in Messapijs scribant. Est quidem (eodem Goltzio teste) Hydrus Cretensium colonia; quoniam hi populi, ob Soli siccitatem, rerum omnium penuria oppressi, oraculo moniti ad locum irriguum, nempè ad Hydruntum, nondum ædificatum confugerunt. Hydrus hydruntis, ex Perotto, vrbs est in litore maris Adriatici inter Leucas, & Brundusium sita. Immò in Lexico geographico hydrus, siue hydruntum *Otranto* vulgo dicitur vrbs Salentinorum, vbi etiam est fluuius eiusdem nominis, quem fortè memorauit Lucanus, quando cecinit.

Et cunctas reuocare rates, quas auius Hydrus
Antiquusq; Taras.

Hydrus cōstellatio. Fabula hydri. Lib. 2. fast.

Fuit deniq; tanti momenti Hydrus apud Veteres, vt locum inter cætera sydera meruerit. Etenim Hydrus est constellatio austrina, quæ per tria Dodecatemoria, nimirum Leonis, Virginis, & Libræ extenditur, cui alia constellatio Coruus nuncupata insidet. F
Huius fabulam Ouidius in fastis prosequitur, dum narrat, quòd Coruus ab Apolline aquatum missus, cum diutissimè expectasset, dum ficus maturescerent, ijsq; tandem maturis satiatus longum Hydrum vnguibus apprehendit, huncq; aquarum obsessorem, & longæ moræ authorem coram Apolline sibi fuisse finxit. Versus autem Poetæ sic se habent.

Fortè Ioui Phœbus festum solenne parabat,
Non faciet longas fabula nostra moras.
I, mea, dixit auis, ne quid pia sacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus densissima pomis,
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur, G
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur nigris longum rapit vnguibus Hydrum
Ad Dominum redijt, fictaq; verba refert.
Hic mihi causa moræ viuarum obsessor aquarum,
Hic tenuit fontes, officiumq; meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum.
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit, & antiqui monumenta perennia facti
Hydrus, Auis, Crater sydera facta micant.

Natricis æquiuocatio. Natrix mulier. Natrix mulier. Natrix scutica. Natrix plāta quæ.

Hactenus nominis græci huius serpentis ambiguitatem meditati sumus: modò ad latinum vocabulum nosmet conuertemus. Itaque ὕδρος, nempè Hydrus, Latinis redditur Natrix, quæ vox sua non caret æquiuocatione, etenim si Natrix est serpens, Natrix etiam mulierem natandi peritam significat. Amplius Natrix scuticam huius serpentis H
fortè figuram emulantem indicat: idcircò Despauterius scribebat Natricem crassam, & capitatam natibus impressam in penultima syllaba corripi, & Natricem pro muliere nandi perita produci. Demum planta Ononis non spinosa luteo flore nuncupata, Natrix Plinij Herbariorum Lobellio nominatur, nec fortè prçter rationem, quandoquidem in alueis fluminum sæpissimè inuenitur.

SY-

A

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

CVM hic ſerpens aquatilis, nominibus varijs, inſigniatur; primum à græcis inchoabimus. Nā apud Heſychium, & Varinum ὕδρος, καὶ ὑδραλὴς ſerpens aquaticus exponitur ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua, qua hic ſerpens plerumque delectatur. Alioquin ex eiſdem Lexicographis græcis χαροπὺς Hydra eſt apud Cretenſes. Item pro hoc ſerpente ἔνυδρος, ſiue ἔνυδρις legitur: ſed hoc nomen eſt nimis generale, comprehendit enim quicquid in aquis degit; quamuis Plinius, prædictis nominibus ad hunc indicandum ſerpentem, aliquando vtatur. Potius Χέρσυδρος idem nomen, *Nomina græca.*

B quod ὕδρος ſumatur, quoniam hic ſerpens terram, & aquam colat. Vnde Nicandri interpres id totum explicat hunc in modum. ὁ Χέρσυδρος ὕδρος πρότερον ἐκαλεῖτο, ὕστερον δὲ Χέρσυδρος διὰ τὸ ἐν ὕδατι, καὶ ἐν χέρσῳ διατρίβειν ſcilicet Cherſydrus primum Hydrus dicitur, dum colit aquas, poſterius verò Cherſydrus, quoniam in aquis, & in terris diuagetur. Quamobrem diuerſa huius ſerpentis natura effecit, vt hoc animal varias ſortiretur nomenclaturas, quæ non ſolum apud Græcos, verùm quoque apud Latinos leguntur. Latini enim, hunc ſerpentem in aquis verſantem, Græcos imitati Hydrum, & Natricem appellarunt; quando verò, vrgente æſtu, exſiccatis ſtagnis, & paludibus, hūc ſerpentem in terris diuagantem obſeruarunt, pariter æmulati Græcos animal Amphibium, & Cherſydrum indigitarunt. *Opinio interpretis Nicandri.* *Cherſydrus*

Animaduertit tamen Perottus, quòd Hydrus pro angue aquatili mare, & Hydra pro fæmina ſumitur: dummodo, per Hydram, monſtrum illud Lerneum ab Hercule interfectum non intelligatur, de quo poſtea ſuo loco verba fient. Et quādo Aelianus Hydras fæminino genere nominauit in Corcyra genitas, & maligno flatu hominem perſe- *Diſcrimen inter hydrū & hydram.*

C quentem reprimentes, proculdubio Dryinos intelligere voluit, qui tetro odore ſemitas replent. Præterea Latini hunc Serpentem à nandi peritia Natricem cognominarunt, ſed notandum, quod vox, Natrix, ſpeciem anguis indicans maſculino genere effertur, vt voluit Priſcianus. Quocirca apud Lucanum legitur. *Dryinus hydra dicitur Aeliano. Lib. 5.*

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres.

Et apud Baptiſtam Mantuanum habetur. *Natrix inimicus aquis.* Gillius in Aelianum hoc animal Colubrum nuncupauit, nec præter rationem; cum Hydrus, & Coluber aquatilis minimè diſcrepent: quamuis Plinius ſcripſerit iecur aquatici Colubri, item Hydri tritum, & potum lithiaſi laborantibus prodeſſe, quaſi Serpentes diuerſos eſſe ſtatuerit. Nos tamen vnà cum Geſnero vnum, & eumdem eſſe Serpentem opinamur. Georgius Agricola Calabricum Virgilij Serpētem in hoc Natricum genere collocauit. Hermolaus Barbarus in Plinium admiratur, cur à Theodoro Gaza nomen græcum huius animalis reddatur Lutrix, nouum potius nomen fingens, quam priſco Natricis vocabulo vti, quo Cicero, Columella, Lucanus, & alij Authores claſſici vſi ſunt. Quam- *Coluber aquatilis qualis Serpens.* *Calabricus Serpens.* *Lutrix Gazæ.*

D obrem concludendum eſt Natricem Latinorum, & Hydrum Dioſcoridis à Cherſydro Nicandri haudquaquam diſcrepare. Neq; aſsentiri debemus Lucano, qui, vt optimè notat Georgius Agricola, Natricem à Cherſydro diſcriminauit.

Sophocles verba faciens de Serpente, qui Philoctceten læſit, modò Hydræ, modò Echidnæ, ſcilicet viperæ meminit: ideoq; Euſtathius iure optimo ponderandum proponit, num duobus his nominibus diuerſi Serpentes deſignentur. Nos, quoad nomina, diuerſa eſse animantia, ſed, quoad mentem Authoris, vnum tantùm eſse animal arbitramur: tum quia Poetæ aliquando ſpeciem pro ſpecie, & interdum ſpeciem pro genere vſurpant; tum etiam, quia nonnulli, viperarum aquatilium nomine, Natrices intelligunt, vt Cardanus, qui viperas aquam incolentes (voluit dicere Natrices) âut parùm, aut nihil veneni participare retulit. *Viperæ aquatiles Cardani quæ.*

Munſterus in Dictionario trilingui, Zepha, nomen hæbraicum, Hydrum interpretatur, cum aliter hæc vox, in Dictionario hæbraicolatino, aſpis, vel regulus exponatur. Præterea multa nomina barbara huius animalis apud Auicēnæ interpretes, Arnoldum,

& Albertum leguntur: vt Handrius, Andrius, Abides, Kerſudrus, & ſimilia: ſiquidem Auicennas hunc Serpentem in aquis viuentem, ex Græcorum ſententiâ, Andrium, & in campis degentem Kerſudrum, pro Hydro, & Cherſydro, cognominauit. Inſuper Auicennas dubitat, an Hydra, & Andrius, pro nomine vnius, & eiuſdem Serpētis proferri poſſint. Verùm cum Auicennas figna morſus Hydræ ſymptomatibus ictus Hydri Dioſcoridis valdè ſimilia eſſe promulget; proculdubio Hydram, & Andrium vnum, & eumdem Serpentem eſſe pronunciamus. Syluaticus Echydrum, & Aſpiſticon, anguem in aquis viuentem, ob vehementiam ſuæ ſiccitatis, eſſe protulit. Italis dicitur Maraſſo d'Acqua, Anglis Vuater ader. Polonis Vuodnyuuaz, nempè aquatilis Serpens. Germanis Nater nomine, quaſi deflexo à latina voce, Natrix; Vnde Albertus vocem germanicam, latinam reddens Naderam hunc Serpentem nuncupauit. Padera ab aliquibus profertur, ſed nomen, pro Nadera, aut Nater corruptum eſt. At quem Serpentem Germani hoc nomine, Nater, intelligant, Authores ambigunt. Geſnerus tamen Natricem, vel Cherſydrum eſſe arbitratur. Belluacenſis, & Author libri de natura rerum monimentis mandarunt Naderam eſſe Serpentem in Germania, craſſitudine brachij, colore ventris luteo, & dorſo virenti, cuius halitus adeò noxius eſſe fertur, vt in cortice virgæ recenter cæſæ, & ori animalis admotæ veſicæ felleæ excitentur; immò fulgens gladius pariter ori beſtiæ admotus lingua veneno inficitur, quod ad ſummitatem vſq; gladij defertur. Amplius ſi pes hominis à dente huius animalis vulneretur, illicò maligna qualitas, ob vim igneam veneni, toti corpori communicatur. Idcirco patiens per pedem confeſtim ſuſpenditur, ne venenum aſcendere poſſit. Hinc Geſnerus ab hac ignea vi veneni, Paderam, ſeu Naderam prædictorum Authorum à Cherſydro Nicandri minimè diſcrepare exiſtimauit.

Nomina barbara. *Lib.4. fen. 6. tract.1. c.29.* *Cap.31.* *Nadera, & Padera quæ nomina.* *Deſcriptio Naderæ.* E F

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Hydrus in aquis pulchrior. G

HYDRVS in terra verſans Nicandro ſqualidus, & decolor eſſe perhibetur; quaſi in aquis degēs pulchrior, & nitidior refulgeat. Hucq; aſſertum à doctrina Plinij minimè recedere videtur, qui aliquando pulcherrimum anguium genus in aquis diuagās Hydros nuncupauit. Alioquin Hydrus forma aſpidem refert, præter ceruicem, quæ non ita lata conſpicitur, deinde cinereo eſt colore, & nonnullis notis ſpectabilis, vt Virgilius meminit his verſibus.

L.3.Georg.

Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis,
Squamea conuoluens ſublato pectore terga,
Atq; notis longam maculoſus grandibus aluum.

Nicander olim figuram Dryini perpendens, ei caput planum, & humile, quale hydro attribuebat: poſtea paulò inferius hunc Serpentem aſpidi aſſimilabat his verbis.

Nunc mea Cherſyarum facili dic carmine muſa,
Qui pare productu, ſimila ntiq; aſpida vultu
Exprimit.

Scholiaſtes Nicandri Cherſydro duas linguas aſſignauit; ſed hanc proprietatem omnibus Serpentibus communem eſſe opinamur: cum angues cuncti linguas bifidas, & non duas exerere videantur. Geſnerus tradit in balneo Thermarum ad Limagum fluuium ſæpè angues verſari, à quibus neminem læſum intellexit. Hi ſunt dodrante paulò longiores, colore fuſco, vel cinereo obſcuro, cauda tenui, ventre albo, maculis nigris diſtincto, quales in alijs ferè Serpentibus obſeruantur, capite longiuſculo nō lato, quos Serpentes aliquando in amplam magnitudinem excreſcere audiuit. Iconem huius Serpentis apud Geſnerū intuens Bellonius, Hydrum eſſe aſſeuerauit. Hos Hydros vulgares eſſe exiſtimamus, qui circa noſtras Thermas Porrectanas aſſiduè verſantur: interdum ab ore fontis Porrectæ veteris vnà cum aqua exeunt, & illice per terram reptantes aufugiunt: illuc enim ratione caloris aquarum confluere arbitramur: immò incolæ nemini vnquam nocuiſſe referunt.

Deſcriptio Hydri Geſneri. H

Lib.16. de Anim. cap. 42.

Ex altera parte multi aliarum regionum Hydri maximam pernitiem afferre ſolent. Nam tradit Creſcias Cnidius, referente Aeliano, in flumine Argade ad Perſicam Sittacem

A tacem sito, copiosos Serpentes capite albo, reliquo corpore nigro, & longitudine quatuor cubitorum generari, qui interdiu sub aqua natantes viatoribus minimè sunt cõspicui, noctu verò aquantibus, vel lintea lauantibus exitio esse solẽt. Iuba quoq; recitat, referente Plinio, in Troglodytis esse lacum à malefica vi insanum appellatum, qui ter singulo quoq; die saporẽ aquæ mutat, qui primò amarus, deinde salsus, & mox dulcis euadit, vbi Serpentes vicenum cubitorum in vndis versantes obseruantur. Item Gesnerus ex chronicis Tigurinorum manuscriptis pronunciauit, quòd die vigesima quinta Maij anni nonagesimi noni supra millesimum, & quadringentesimum, in Heluetijs Vrbe præclara, Serpens immensæ magnitudinis, sub Ponte Vrsæ amnis, natare visus est, & Spectatores viginti quinq; cubitorum circiter Serpentem fuisse coniectarunt. Nec mirum, quia in Noruegia etiam est lacus, in quo Serpens vastæ molis interdum apparet, quem eminus intuentes longitudinis quinquaginta cubitorum esse existimarunt. Profectò non credimus esse lacus, qui aliquibus non scateant anguibus: nam & Ioannes Boccacius in libro de Lacubus hæc habet. Anius lacus Puteolis vicinus est, quem B hodie sudatorij lacum, ob balneum in eius margine situm, nuncupari opinor. Imminet huic ad Austrum mons silicibus plenus, ex quo adueniente Iunio mense multi Serpentium inuicem permixtorum globi in subditum lacum se præcipitant. *Hydri locus vbi.* *Hydrus magnus.*

Demùm Boam ab hoc Serpentis genere excludendam non esse arbitramur: quandoquide n Georgius Agricola Boam vernaculã, & domesticam Natricem appellauit: præterquamquòd Glossæ Natricem eũdem cũm Boa Serpentem esse promulgant. Solinus verò Boam à Chersydro discriminat, dum tradit Calabriam Chersydris redundare, & Boam etiam producere. Hanc sententiam omninò non explodimns, sed præterea addimus hanc Serpentis speciem: nempè Boam, ad Natricum genus referendam esse. Alioquin Hydrus, siue Hydra, ex sententia Leonis Africani, est Serpens breuis, cauda tenui, circa collum gracilis, per Libyæ Deserta, diuagans, & veneno perniciosissimo scatens, cui nullum aliud præsidium, præter amputationem partis sauciæ, resistere perhibetur. *Boa vernacula est natrix.* *In Polyhist. c. 3.*

C NATVRA, ET MORES.

HYDRI, siue Chersydri in vndis versantes voracitati suę deseruiunt, & insatiabilem, profundumq; ventrem, semper pisces, aut ranas esitando, distendunt: quapropter non iniuria Aristides, referente Nicandri Scholiaste, Chersydros λίχνες, nempè gulosos cognominauit. Quare audiamus Virgilium de his loquentem hunc in modum. *Delectatur piscibus, & ranis.*

Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis,
Squamea conuoluens sublato pectore terga,
Atq; notis longam maculosus grandibus aluum,
Qui, dum amnes vlli rumpuntur fontibus & dum
Vere madent vdo terræ, ac pluuialibus austris
Stagna colit, ripisq; habitans hic piscibus atram
Improbus ingluuiem, ranisq; loquacibus explet.
D *Postquam exhausta palus, terræq; ardore dehiscunt*
Exilit in siccum, & flammantia lumina torquens
Sæuit agris, asperq; siti, atq; exterritus æstu.

Quamobrem ex doctrina Virgilij, colligimus naturam huius anguis esse talem, vt paludibus aqua redundantibus delectetur, quibus excessu caloris exhaustis, per Solum vagans terrestribus etiam ranis insidiatur: quocirca Aratus, in Phænomenis, ranas Hydrorum cibum meritò appellabat. De hoc etiam Nicander in Theriacis sic canit.

——— ac viridis celeberrimus incola stagni
Infestum ranis odium, non molleq; bellum
Infert, ac siccis vbi desinit vnda lacunis,
Egressus terra se continet hic sua membra
Squalidus, informisq; fouet, feruente sub æstu.

Addit Kiranides Hydrum esse animal vaframentis refertum: quapropter rana, ex sententia Aeliani, huius anguis mètu ducta, magno clamore, illum perterrefacere conatur. *Li. 2 de Anim. c. 15.*

Chersydrus Greuini,

A Ex altera parte rana Aegyptiaca, miro astu Hydrũ Nili fallere nititur, dũ eminus illum conspicata, illicò frustum arundinis mordens, illum obliquum gerit, ne ab Hydro possit deglutiri: cũ Hydrus tam amplo ore non sit refertus, vt ranam, & arundinem absorbere queat. Hinc nõnulli ranarũ Niliacarum prudentia robur Hydrorum superari affirmant.

Astutia ranæ Ægyptiæ.

Modò quale sit venenum huic animali à natura congenitum iuuestigandum est. Scripsit Apollodorus, referente Aeliano, virus Chersydri ita perniciosum esse, vt etiam contactus animalis mortui perimat. Hæc sententia non multùm recedit à doctrina Plinij, qui Hydros cæteris Serpentibus veneno minimè iuferiores esse retulit: nam Dædala vrbs Lyciæ, à Dædalo ibi tumulato cognominata fuit, quoniam Hydrus ex amne Nili in paludem egressus eum ad interitũ momordit. Euridices quoq; Orphei coniux Aristeum fugiens, secus fluuij ripam, læthali ictu Hydri obijsse fertur. Quamobrem Proteus Aristeum sic alloquens introducitur à Virgilio his versibus.

Lib. 8. de Anim. c. 5.
Li. 5. c. 27.
Natura veneni hydri.

Non te nullius exercent numinis iræ:
Magna lues commissa: tibi has miserabilis Orpheus,
B *Haudquaquam ob meritum pænas (ni fata resistant)*
Suscitat, & rapta grauiter pro coniuge sæuit:
Illa quidem cum te fugeret per flumina præceps,
Immanem ante pedes Hydrum moritura puella
Seruantem ripas alta non vidit in herba.

Præterea nonnulli sunt opinati aquam, in qua Hydrus vel moratur, vel moritur, ob tetrum animalis virus, eadem, quæ cantharides, symptomata parere. Hac igitur ratione motus Lucanus canebat.

L. 9. Pharsal.

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres.

Idem repetit Georgius Pictorius in Lerna malorum, quando canit.

Natrix humorem circa vitalia fundit
Lethiferum, puræ, qui violator aquæ.

Huic opinioni adhærens fortè Columella monebat nõ oportere paludem ædificijs esse proximam: nam exsiccata, ob calorem æstiuum, vligine, Natricũ venenatæ pestes erumC punt, ex quibus cæci morbi sæpè contrahuntur, quorum causas medici perscrutari minimè possunt. Amplius hunc Serpentem in terra versantẽ sæuiorem esse Cælius prædicat, quasi in aqua minus veneni participet. Hoc autem assertum conforme Aetij doctrinæ esse videtur, qui Chersydrum in humectis locis esse quidem venenatum, sed per Solum reptantem nocentius adipsci venenum asseuerauit. Idcircò Virgilius exsiccatis paludibus, in herba iacere minimè tutum esse monuit. Versus Virgilij sunt hi.

Natrix in terra magis virulẽtus.
L. 3. Georg.

Postquàm exhausta palus, terræq; ardore dehiscunt,
Exilit in siccum flammantia lumina torquens.
Sæuit agris, asperq; siti, atq; exterritus æstu.
Ne mihi tum molles subdio carpere somnos.
Neu dorso nemoris libeat iacuisse per herbas:
Cum positis nouus exuuijs nitidusq; iuuenta
Voluitur, aut catulos tectis, aut oua relinquens
Arduus ad Solem, & linguis micat ore trisulcis.

D Aliter hoc Serpentis genus in aquis degens minus venenatum esse fertur: quoniam Cardanus de Natricibus agens, viperas vndam incolentes, aut parum, aut nihil veneni participare prodidit, neq; mirandum est hos angues à præclarissimo Cardano viperæ nomine fuisse donatos: siquidem meminimus in Geoponicis græcis legisse, Hydrũ, exsiccatis stagnis, in ἔχιν, nempè in Viperam degenerare. Id autem nobis haudquaquam fit credibile; sed potius, Natrices, vel Hydros viperas aquatiles vulgò dici arbitramur.

Viperæ aquaticæ quales.

Deniq; hac singulari proprietate gaudet Hydrus, vt lapidem multis virtutibus refertum in capite generet, quem à Serpente deglubto euomi asserunt. Alij Serpentem per caudam suspendunt, & folijs lauri adustis suffiunt, eumque per totius Mundi opificem, obsecrant, vt lapidem deponat, quam excantandi rationem tanquam superstitiosam detestamur. Tandem lapillum ab ore anguis eiectum panno serico excipientes ad vsum seruant, quem postea ad calcem huius capitis manifestabimus. Alij, ex Iacobo Hollerio, angui per caudam suspenso vas aqua plenum subijciunt, in quod aliquot post horas, vel dies eructat lapidem, qui tandem vase exceptus totam aquam absumit. Al-

Lapis genitus in hydris.
Ratio extrahẽdi lapidis ab hydro qualis.

bertus aliquãdo ſe lapidem draconitem vidiſſe fatetur à Chelydro, aut rectius Cherſydro, vel Hydro exemptum, nigrum, & pellucidum, in circuitu coloris pallidi, cuius ſuperficies Serpentis icone refulgebat. Item Chriſtophorus Encelius, cum de lapide draconite vbertim pertractaſſe, ſubdit poſtea hæc verba. Noſtri quoq; Hydri, & Cherſydri gemmas nonnunquam in capitibus ferunt, quas vidi. Quare lapides ab hoc authore viſos fuiſſe conſtat: an verò in Serpentibus, vel alibi naſcantur, non obſeruauit. E

Generatio lapidis. Forſitan, vt alij volunt, ex ſpuma mutuæ Serpentum attritionis, verno tempore, excitata, & Sole exſiccata generantur: quemadmodum etiam de Bufonibus explicatũ fuit.

L O C V S.

AELIANVS ſcriptum reliquit Hydras in Corcyra ſtabulari, & adeò tetrum ſpirare odorem, vt appropinquantibus nauſeam generent. Verùm, vt noſtra fert opinio, hic author non de Hydris, ſed potius de Dryinis verba fecit, qui, vt explicatum fuit ſuo loco, ob inſignem fœtorem, hominibus nauſeabundi exiſtunt. F

Terracina Italiæ. Tradunt quidem nonnulli circa Terracinam Italiæ, lacum Mycleam nominatum, iuxta ciuitatem deſertam extitiſſe, cuius ciues Hydrorum multitudine pulſi ferunt. Namq; ex Georgio Agricola, omnes paludes, putridis ſcatentes aquis, & piſcibus carentes, Hydris, & ranis redundant, vt palus Agnani inter Puteolos, & Neapolim ſita, & multæ aliæ apud nos, quarum nomina, breuitatis ſtudio, reticemus. Quamuis Hermolaus Barbarus Hydros primùm per terrã reptare, & Cherſydros nominari, poſtea verò in aquis natare ſcripſerit. Nihilominus Priſci Authores totum oppoſitum ſentire videntur; nimirum Hydros in aquis primitùs verſari, quibus exſiccatis, per terram, victus conquirendi gratia, ſerpere.

In paludibus verſãtur.

Hancq; ſententiam potiſſimum amplecti debemus, cum Ariſtoteles in hiſtoria Animalium tradiderit, Natrices in vndis degere victum conquirentes, ſed tempore opportuno oua extra aquas parere. Idcircò Olaus Magnus, in tabula ſeptentrionali, aues aquatiles ſecus quemdam lacum anguem fortè Hydrum roſtro ſtringentes pinxit: delectantur enim Hydri aquis, ſed præcipuè calidis: hac de re deſiderio caloris allecti, in aquis Thermarum, libentiſſimè natarè ſolent. Vnde Geſnerus obſeruauit, quòd Redemptores balneorum ad Limagum lacum, cauentes, ne Hydri alueos ſubeant, laminas ferreas crebris foraminibus peruias emiſſarijs addunt. Tamen hi quoq; Serpentes, aduentante bruma, aliorum Serpentum more, ſubterraneos meatus ingredientes ad tempus vſq; vernum occultantur. Neque putandum eſt, licèt in aquis corruptis verſentur, quod craſſante, ob aeris corruptionem, peſtilentia, immunes ſint: quandoquidem Virgilius de peſte agens ſic canit. G

Vbi oua pariant.

Aquis calidis delectãtur.

Interit, & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera, & attoniti ſquamis aſtantibus Hydri.

SIGNA VENENI. H

SI pro cognitione ſymptomatum morſus huius anguis ad Dioſcoridem confugiamus, is prodidit vulnus à Natrice inflictum dilatari, liuidumque & ingens fieri, ſaniemq; inde atram, & maleolentem dimanare: namq; pus vlcerum æmulari videtur. Alioquin ex Nicandro, ſymptomata concomitantia morſum Natricis, præter enarrata à Dioſcoride, ſunt extrema totius corporis ariditas, & præſertim illius partis, quæ vulneri proxima eſt. Nam cum veneni natura ſicca ſit, omnes etiam partes ægrotantis aridas reddit. Deinde puſtulæ paſſim per corpus exoriuntur, & dolores vehemẽtiſſimi excitantur. Immò quoniam à vaporibus malignis, & venenatis ad caput vſq; elatis, humores liquantur; hinc magna oculorum caligo oritur, & vomitus billis in naturam veneni tranſmutatę ęgrotantem affligunt; canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Sanies vulneris qualis.

Partis faucię ariditas.

Caligo oculorum. Bilis vomitus.

Peſſima

A *Pessima quas fecit plagas hæc signa sequuntur,*
Arida tota cutis circum putret, horribilemq;
Eleuat aspectum, magni, ignitiq; dolores
Tandem hominem interimunt, mox plurima pustula surgit.
Ac aliæ ex alia bullæ se parte refundunt,
Et miserum diris turbant affectibus ægrum.

Quamobrem Aetius demorsis à Chersydro accidere illa symptomata retulit, quæ in ictu aliorum Serpentum prima fronte contingunt, vt tumor loci affecti, dolor continuus, vertigo, & vomitus biliosus. Demùm Auicennas in duobus distinctis capitibus, & sub duobus nominibus, nempè Andrio, & Hydra, de hoc angue verba faciens promulgauit; ex ictu Andri, dolorem vehementem, & partis læsæ inflammationem, nec non vertiginem, & vomitum choleræ fætidæ generari: hinc fit, vt patiens plerumq; hora tertia pereat. Aetius autem legit diem tertium. Quocirca si ægrotans hunc terminum euadit, hoc inde fieri scribit Auicennas, quoniam Hydrus nondum in terram est B egressus; tunc enim nocentior euadere perhibetur. Amplius Auicennas agens de morsu Hydræ pronunciauit vulnus huius Serpentis dilatari, & nigredinem adipisci, ex quo deinceps nigra, & fætida extillat humiditas. Hæc igitur Auicennæ verba Albertus Magnus in capite de Andrio omnia retulit.

Symptomata morsus secundum Aetium.

Lib. 25. de Anim.

MEDELA.

PHILOCTETEM aliquot nauiũ Ducem in Lemno insula ab Hydro vulneratum narrat Homerus. Quamuis alij ipsum, dum aram Mineruæ aureæ cognominatæ purgaret, demorsum fuisse memorent. Vtcumq; sit, eum à Græcis ibi relictum fuisse, & magnis afflictatum cruciatibus legimus; quoniam nouerant Sacerdotes Vulcani, cui insula sacrata erat, medicinam salutarem ictis ab angue conferentes pristinę sa- C nitati eos restituere. Denuò Orpheus Menalippo consobrino suo, & venatori, cum ab Hydro in pede percussus esset, & de vita periclitaretur, iussit Scobem Ostritæ, aliàs Oritæ parti fauciæ inspergi; quo facto tandem liber euasit. Propterea de hoc lapide apud Marbodeum sic canitur.

Li. 2. Iliad.

Scobs oritæ.
In li. de gē.

Lethiferos morsus niger, atq; rotundus Orites,
Quos fera, vel cornu, vel sæuo dente peregit,
Cum roseo mixtus perfectè curat oliuo.
Per vastas Eremos, interq; feras gradientes
Illæsos seruat, morsus ambigendo ferarum.

Cæterùm, cum nostra ætate similia non suppetant auxilia, confugiendum erit ad medicamina, quæ in historia Anguium consimilium fuerunt exarata. Dioscorides tamen, in hoc casu, origanum tritum, & aqua subactum, & lixiuium cum oleo permixtum commendat. Immò corticem Aristolochiæ, aut quernam radicem minutim contritam præscribit; deinde farinam hordei cum aqua, & melle colliquat, & rursus Aristolochiæ dra- D chmas duas cum posca, & deinceps succum marrubij in aceto exhibet. Marcellus in textu Dioscoridis non origanum subactum, sed maceratum legit. Præstat autem subactum, ex sententia Pauli Aeginetæ, vt commodius parti affectæ imponi possit. Præterea Dioscorides, & Aegineta lixiuium cum oleo proponunt. Multi tamen vocem gręcam, κονίαν, non lixiuium, sed calcem, vel cinerem iuterpretantur, nec perperam: quandoquidem calx, vel cinis meliùs quàm lixiuium cum oleo, & reliquis liquidis permisceri possunt, vt instar emplastri, loco affecto applicentur. Eamdem sententiã amplectitur Cornarius in commentarijs ad Galenum de compositione medicamentorum secundùm locos. Præterquamquòd Aetius quoque eodem Cornario interprete, calcem viuam, & similia cum oleo permisceri iubet: Insuper, ex Ægineta, succus Marrubij probatur; cum in textu græco πρασίε legatur: verumtamen Hermolaus Barbarus legit πράσε, nempe porri, sed perperam, cum succus marrubij, & non porri passim apud Authores in hoc casu celebretur.

Li. 6. c. 51.

Aristolochia, & Origanum probantur.

Calx cum oleo commendatur.

Ad finem Paulus Aegineta nasturtium syluestre, aut asphodelli fructum, vel florem,

aut

L.22.c.17 aut semen fœniculi non improbat; quæ præsidia in textu etiam Actuarij leguntur. Plinius iecore Hydrorum, ipsorummet morsui medetur. Item eryngium non parùm vtilitatis aduersus Feras venenatas allaturum esse pollicetur, & peculiariter in Chersydri morsibus, si illiniatur, efficacissimum esse prædicat. Neq; omittenda est verbenaca, quæ ad mentem Apulei, in ictibus Hydri minimè infrugifera esse perhibetur. Præterea magna antidota veluti theriaca,& mithridatiũ, & priuatim, ex Aetio, drachma nucum cupressi, cum æqua portione baccarum myrti, ex melle rosaceo, vel vino, in potu exhibita, commoditatis plurimum vulneratis à Chersydro sunt allatura. Celsus quoq; saucios à Chersydro, ex panace, prasio,& satureia amplissimum fructum esse consecuturos promittit; dummodo extrinsecis partibus eodem tempore, stercus caprillum ex aceto, vel farina hordeacea cum sale, melle, ruta, & nepeta apponatur. Tandem Auicennas aliorum opinioni adhærens,emplastrum ex calce,calamentho montano, cortice radicis quercus, & oleo paratum vulneri superponit: deinde puluerem nucum cupressi, baccarum myrti, & aristolochiæ cum vino, vel aceto propinat.

Iecur Hydrorum ad quid.

Magnæ antidoti laudantur.

Emplastrũ quale.

Postremò morsum Colubri, & remedia fideli historia exarauit Pareus, qui, dum Carolus Nonus, apud Molinos ageret, accersitus fuit, vt coquum Dominæ à Castropersso curaret: hic enim lupulos legens à Colubro intra septem latibulante fuit vulneratus; ideoq; confestim dolorem fortè leuaturus, manu ori admota vulnus suxit; quare lingua intumuit, & brachium ad scapulam vsq; est tumefactum: indeque graui cruciatus dolore, syncope est correptus. Itaq; Pareus os patientis theriaca in vino dissoluta ablui iussit: deinde eandem theriacam cum aqua ardenti propinauit. Tumidum brachium, vt sanguis aqueus,& saniosus exiret,profundis scarificationibus aperuit:postea aqua vitæ cum theriaca, & mithridatio permixta, vulnus abluit. Tandem patientem in lecto calido, sudore prouocato, vigilantem collocauit; hocq; artificio ægrotus postridiè omnium malignorum symptomatũ fuit expers: interim vulnere per diuturnum tempus expurgato, & theriaca frequenter loto, patiens paulò post conualuit. De Hydris vulgaribus nihil in præsenti trademus, cum rarò quemquam lædant, & si aliquam partem saucient, nullum aliud symptoma, præter simplicem sanguinis fluxum, aut leuem inflammationem, patientem affligit: quemadmodum nostri ranarum venatores multoties retulerunt, qui, ad coercendas ranas, proiecto hamo cum bolo, sæpissimè Hydros extrahere solent: cùm ambo hæc animantia ijsdem humectis locis delectentur. Idcircò Corinthi erat palma ærea, sub qua insculpti erant Hydri, & ranæ, anathema ex templo Apollinis Delphici allatum.

Remedia à Pareo adhibita in morsu colubri.

Hydri vulgares parum noxij.

EPITHETA.

QVAMVIS epitheta in capite de Serpente in genere recitata, huic etiam animanti competere possent: nihilominus, quoniam poetæ, præter illa, alijs etiam epithetis hanc serpentis speciem sunt prosecuti; non piguit in præsentia, hæc omnia breuiter exarare. Itaq; Hydrus, ratione coloris, ab aliquibus Græcis μέλας ὕδρος,& à Latinis niger,deinde cæruleus,& liuens fuit nuncupatus. Alij, ratione aspectus, Hydrum turpem, toruum, & intortum indigitarunt. Alij meditantes huius anguis crudelitatem, eum immanem, sontem, sæuum, & stridentem appellarũt. Alij, ratione figuræ, longum, & pinguem, & ratione loci, Libycum, & Niligenam nominarunt. Demùm fuit nuncupatus Cadmeus, à Cadmo, Echionius, ab Echione vno ex socijs Cadmi,& Gorgoneus à Medusa Gorgo cognominata,cuius capilli in turpes Hydros transfiguratos fuisse Poetæ fabulantur. His addamus, quod Baptista Mantuanus Hydros vocat sepulcrales, aut quia in cæmeterijs aliquando versentur, aut quia demorsi ab ipsis ad sepulcrales latebras gradiantur: quamobrem ab eodem authore Hydrus aquis inimicus, & à Lucano aquæ violator fuit dictus; propterea quòd aquę, in quibus hæ bestiæ frequenter versantur, ad vsum minimè idoneæ reddantur.

Epitheta ratione coloris.

Cadmeus.
Echionius.
Gorgoneus.

DENO-

DENOMINATA.

NONNVLLOS lapides ab Hydro, vel à Natrice denominatos esse comperimus: nam Camillus Leonardus Pisaurensis, in historia lapidum, Hydrinum nuncupauit lapillum, qui in capite Hydrorum aliquando inueniri solet, cuius [*Lib. 3.*] [*Lapis Hydrinus.*] virtutes ad calcem huius capitis recitabimus. Rursus est alia species lapidis à Natrice nomen desumens, quam Germani linguam Natricum vocant. Albertus fortè huius meminit, quando scripsit se vidisse lapidem formę pyramidalis ab Hydris, vel Chersydris exemptum nigrum, non pellucidum, & in circuitu coloris pallidi. Deinde in capite de ophite retulit ophitem Veterum ideo sic appellari, quia colore serpentes repræsentet, & illam speciem lineis cinereis, & nigricantibus Hydrorum lapidibus omnino [*Lingua Natricum.*]
B esse similem: quandoquidem ad Ostium Tangræ, vbi olim regia sedes Caroli Quarti fuit, in arce templum varijs decoratum gemmis conspicitur, cuius parietes vndiq; tali ophite refulgent. Quapropter cum Albertus tales lapides formæ pyramidalis esse memoret, sentire videtur esse illos, quos vulgus linguas Natricum appellat. Nos glossopetras Plinij linguæ figuram repræsentantes esse arbitramur. At illa glossopetra nigricans, quę potius linguæ Pici assimilatur, & tamen à Germanis lingua Natricis nominatur, ex Georgio Agricola, in Saxonibus Luneburgi, in terra aluminosa reperitur. [*Glossopetræ Plinij.*] Alioquin glossopetra Plinij figuram linguę humanę exhibet, & deficiente Luna, à Cœlo cadere creditur. Itaq; cum eadem figura pyramidalis in multis lapidibus obseruetur, non casu, sed aliqua ratione hanc lapidis configurationem factam esse existimamus. Siquidem quæ casu fiunt, non in multis, nec frequenter, sed in paucis, & rarò contingere solent. Gesnerus narrat oppidum esse in Germania Æniponte nuncupatum, in quo glossopetra sesquicubitalis ostenditur. Nos quidem multos huius generis lapides, sed non tantæ molis conspicatos fuisse fatemur. An verò alicuius animalis possint esse [*Vbi sit glossopetra magna.*]
C lapides affirmare nō audemus, & potissimum cum Gesnerus scriptum reliquerit se nunquam adduci potuisse, vt crederet in Serpentibus tales lapides generari.

PROVERBIA.

AB aspera, & sæua Hydrorum natura Erasmus hoc prouerbium decerpsit. *Hydris imitior*, quod adagium in homines minimè mites, & immisericordes efferri potest. Recitatur aliud prouerbium ab Antonio Sabellico in quadam Epistola familiari, quod apud veteres authores tum græcos, tum latinos minimè legitur. [*Hydris imitior.*] Adagiū autem est tale ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ. nimirum *Hydrus in dolio*. Immò Sabellicus narrat, etiam fabulam, ex qua prouerbium originem duxit. Hæc autem sic se habet. Rusticus quidam cum vinum in dolio cōditum minui animaduertisset, magna admiratione [*Hydrus in dolio.*]
D circumspicere cæpit, ex aliqua vasis rima liquor extillaret, & cum nihil comperisset, suspicatus est, num, se absente, vicini ex dolio vinum haurire possent. Itaq; sequenti die ad opus suum exiturus dolium diligenter obsignauit. At reuersus, signis intactis, vinum nihilominus imminui obseruauit. Tunc fortunam agricolarum deplorauit, quę non solum in vite, sed etiam in dolio calamitatem rusticis afferret. Tandem exhausto dolio, Hydrus vini potor in imo vasis repertus est. Tunc res in iocum vulgi abijt: cum admoneat Plinius angues quamquam exiguo indigeant potu, tamen, data occasione, vinum maximopere appetere. Adagium hoc minimè est inelegans, quod erit vsurpandum, quando causa non manifesta, aliquis occulta præmitur calamitate; aut quandò author diuturni alicuius mali tandem deprehenditur. [*Fabula, ex qua Adagium.*] [*L. 10. c. 22.*]

E

MORALIA.

HOMINES omni ſceleris genere inquinatos, & veluti quaſdam lernas, & ſentinas vitiorum Hydris, ſiue Natricibus aſſimilandos eſſe arbitramur. Poſteaquam Suetonius, in Vita Cæſarũ, prodiderit, quòd Tiberius ſagaciſſimus ſenex C. Caligolæ ingeniũ ita perſpexerat, vt aliquoties prædicaret exitio ſuo, omniumq; Caium viuere: & ſe Natricem Populo Romano, & Phætontem Orbi terrarum educare. Ex hac igitur maligna huius animantis natura fortaſſis Perciuallus deſumpſit argumẽtum cuiuſdam phrenoſchematis, in quo Natricem effigiauit cum Dicto. HINC HORREO. Cum hoc animal ſiue in aquis natet, ſiue in terris reptet, ſemper cæteris animantibus inſidias machinetur.

In l. Inſig. Phrenoſchema.

F

Inſuper illi, qui luxu perditam adoleſcentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem imbiberunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues primùm in aquis viuentes ranis paluſtribus aluntur, & ſtagnis exſiccatis per terram reptantes, ranas etiam terreſtres, ob conſuetudinem, inquirunt. Pari ratione, qui à teneris vnguiculis in aquis voluptatum alti ſunt, per terram poſtea maioris ætatis gradientes, à carnis inquinamento, petulantia, & tandem ab aſſuetudine voluptatum minimè recedere poſſunt: ideoq; domi, foriſq; libidinoſi, impuri, & intemperantes, etiam ſeneſcentes ſemper habentur. Ratio autem eſt hæc.

Laſciui natricibus cõparantur.

Inueteratus enim fatuus bene viuere neſcit,
Neſcit, & exanimo fœdos depellere mores.

Immò, quod peius eſt, filij, & nepotes ad parentum imitationem, maximo eorum damno, inhoneſtam vitam ducere perdiſcunt: iuxta illud.

Cum pater, & genitrix ollas, pariterq; matellas
Collidunt, pueri cacabos confringere diſcunt.
Fiunt æquales nati genitoribus illic,
Sunt vbi non caſti ligna, & monumenta pudoris.

G

Hinc patet, quòd hoc parentibus, & non filijs vitio aſſignabitur.

VSVS IN MEDICINA.

EX Colubro aquatili vtilitatem incredibilem aduerſus venenum rubetæ nòs eſſe percepturos affirmat Plinius. Verùm, ex eodem authore, inchoando à partibus ſuperioribus huius animalis, maximus dens Hydri maris, ſi pro dentiſcalpio, in odontalgia, adhibeatur, dolorem ſedat. Immò dentes duo ſuperiores huius anguis ad mitigandum dolorem dentium ſuperiorum, & duo inferiores ad tollendum dolorem inferiorum, ex ſententia Plinij, vtiliter alligantur. Adeps verò Hydri præſertim Niliaci diligẽter colligitur, & ſeruatur; quandoquidem natantes per flumen Nili perunguntur, ne à Crocodilis lædi poſſint. Tandem Plinius, iecore Hydri, ſe lithiaſi mederi profitetur. Syphar, ſiue ſpolium Hydri ab Encelio in vſu medico commẽdatur; proptereaquod eius ſuffimẽtum ad vteri, & ſedis prolapſum vtiliter adhibetur. Item in Otalgia celebratur commodum, & ſalutare: quemadmodum Pictorius in Lerna malorum cecinit.

Li. 33. c. 7.

Dentes hydri ad quid

H

Adeps hydri.

Iecur.

Syphar.

Otalgiæ remedium.

Auribus exuuium confert ſinuoſi colubri
Ex oleo læſis, quod ponit arte ſua.

Totum etiam corpus huius animalis, vel in eius defectu, vipera in olla includitur luto probè circumlita, & in igne ex ſarmentis vitium excitato crematur: ſiquidem huiuſmodi cinerem cum oleo permixtum, ad diſſoluendas ſtrumas, Syluius magnificat. Poſtremo loco examinandę ſunt hydrini lapidis virtutes, quę à varijs authoribus tantòperè celebrantur. Primitus igitur in deſiccandis humiditatibus ſuperfluis, quæ humanum corpus identidem affligere ſolent, non infrugiferum eſt medicamentum. Sed antequam in his caſibus adhibeatur, Geſnerus huius lapidis bonitatem vaſe aqua pleno prius experiri

Strumarũ auxilium.

Examen probitatis lapidis hydrini.

A periri necessarium esse arbitratur. Conchæ igitur æneæ aqua plenæ, & signatæ lapidem circumligat, deinde si lapis est genuinus, quotidie cotylas duas, nimirum vncias decem, & octo, aquam decrescere obseruat. Quocirca in Hydrope tanquam summum præsidium commendatur. Gesnerus enim cuidam mulieri hydropicæ hunc lapidem circumligauit, eiusq; ventrem in dies quatuor digitos decrescere animaduertit, donec abdomen ad pristinum, & naturalem situm redierit; nam tunc lapidem abstulit, ne fortè natiuam etiam humiditatem desiccasset. Camillus Leonardus Pisaurensis & ipse hunc lapidem ad Hydropicorum aquam inter cutem absumendam probat, dum Hydropicus hoc lapide circumligatus, trium horarum spatio ad Solis radios manserit: nam fetidissima aqua per sudorem elicitur; sed cautè in vsu huius præsidij incedendum esse monet, quia non solum extraneam, sed connatam etiam humiditatem consumit. At Kiranides hunc lapillum nō modò in superfluo Hydropicorum humore exsiccando, sed in fluxu quoq; lacrymarum, & in aliarum partium ædemate dissipando summoperè extollit. Prædictis addit Camillus Pisaurensis, quòd hic lapis venenatos etiam vermes fugat, &
B eorum morsibus medetur, item sumptus lapidem vesicæ perfringere perhibetur.

Remedium hydrops.

L. 3. de lapid.

DE NATRICE TORQVATA. Cap. XVIII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, ETYMVM.

NON est in dubium reuocandū, quòd Natrix torquata hunc locum post Hydros occupare debet, postquàm illorum naturam participans aliquando aquas subit: ideoq; Natrix meritò fuit appellata. Idq; magis confirmare debemus, non solùm quia sit species Hydri, sed etiam
C quoniam nonnulli hūc anguem verum Theophrasti Hydrum esse autumant. Torquata verò cognomento dicitur, ob nonnullos circulos, vel semicirculos, quibus pars superior animalis, instar torquis, circumdatur; vnde Palumbus etiam Torquatus dicitur, cuius collum circulo quodam veluti torque cingitur. Verùm de hoc cognomento inferius, in rubrica descriptionis agetur. Scholiastes igitur Nicandri hac eadem ratione motus has Natrices πολυστεφέας, nempè multis coronis insignes nominauit. Præterea has etiam vocat μυάγρους, καὶ μυοθήρας: ideſt murium venatores: cum tamen myagros, vel myagron, apud Dioscoridem, sit etiam herba in campis nascens, de qua suo loco agetur. Addit etiam Scholiastes hos angues alio nomine vocari ῥοφίας, sed satius est legere ὀροφίας, nimirum domesticos: cum ὀροφὴ tectum exponatur. Namq; apud Pollucem ὀροφίας ὄφις legitur. Item apud Hesychium ὀροφίας ὄφις τῶν κατ' οἰκίαν, quoniam circa domorum tecta versetur. Propterea apud Aristophanem in Lysistrata ὄφις οἰκουρός, nempè domus custos nominatur. Ideoq; verisimile est ab hoc Serpentis genere mures captari; cum circa domos versanti alius cibus
D facile non suppetat. Idcircò, quando in historia mustelæ, illius antipathiam cum quibusdam Serpentibus manifestauimus, hos proculdubio intelleximus: cum hi veluti, & mustelæ muribus alantur. Quare Virgilius, quando in Georgicis, Colubrum tectis assuetum memorauit, Myagrum, & Orophiam fortè intellexit; cum hoc Serpentis genus, mures coercendi gratia, circa domus diuagetur. Hinc aliqui colligūt Natricem torquatam esse myagrum Veterum, Hydrum Theophrasti, Ophim quibusdam Græcis, Nerophim hodiè vulgò in Græcia, cuius mas Scorzone, & fæmina Scorzonera ab Hispanis vocitatur, vt aliqui autumant. Alioquin ille Serpens Hispanus, cui herba Scorzonera aduersari fertur, ab hoc Serpente, iuxta descriptionem alibi allatam, discrepare videtur. Deniq; hunc Matthiolus Serpentem nigrum appellat, eundemq; ad remedia morbi gallici requirit, sicut apud ipsum lector videre potest. In Italia aliqui Carbonarium, alij Magnanazzo vocant. Germani, ex Gesnero Natern, alij Bick natern, ideſt Natrices venenatas, inferiores Germani, & præsertim Belgæ Schnacken dicunt.

Ordinis ratio.

Natrix cur torquata dicatur.

Lib. 4. de mat. med. c. 122.

Serpentes mustelis inuisi qui.

Myagrus Veterum qualis Serpens.

Serpens niger Matthioli.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

AETIVS Myagrum Veterum deſcribere videtur, dum inquit, hunc anguem ex craſso in tenuem caudam abire, lato capite eſse præditum, & mures comedere, neq; morſu necare, ſed inflammationem tantùm inducere. Huius Natricis iconem ad viuum expreſsam ſeruamus in Muſęo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, vbi conſpicitur tenuis circa collum, & caput, craſſior penès ventrem, qui poſtea in caudam admodum exilem finit. Color tergi nigricat, circa aluum, color inter luteum, & viridem eſt medius lineis nigris virgatus, huius autem nota inſignis eſt in collo, nam maculæ cādicantes è pallido, inſtar torquis, circulum tamen non abſoluentis apparent. Inter vtraſq; maculas in ſummo ceruicis anguſtum eſt interſtitium duarum forma ſquamularum, vbi maculæ vtrinq; quaſi triangulari figura in acutum definunt. Deinde maculæ nigræ ſplendidæ vtrinq; etiam poſt torquem ſingulæ conſpiciuntur.

Deſcriptio Natricis torquatæ.

E F

Olim Geſnerus ſerpentem huius generis conſpicatus longum tres dodrantes, cum quatuor digitis obſeruauit, dorſo coloris fuſci, capite ſimo, & depreſſo. Alibi Geſnerus anguem myagrum, vel Carbonarium nuncupatum deſcribens, ei caput latum, compreſſum, & reſimum aſſignabat, cum colore in ſincipite cinereo obſcuriore, quàm alibi, dorſo toto cinereo obſcuro, maculis vtrinq; ad latera nigris oblongis, & paribus interuallis. At circa collum maximas latiſſimas, & ſplendentes maculas nigras geſtare retulit. In lateribus capitis poſt oculos, ceù calli quidam eminent, vt de Aſpidibus Nicander tradidit. Poſt medium corporis ante principium caudæ, ſquamæ magis diſtant; itaut inter illas cutis nigricans appareat, cum alibi admodum ſint conferctæ. Lingua nigra eſt, & bifida, collo anguſtiori, & ventre craſſiori. Squamæ tamen in ima parte, & latiores, & paululum ſunt candicantes. Venter ſquamas habet tranſuerſas; itaut ſemicirculis ſquamoſis compactus eſſe videatur. In ſupremo capite paruæ, & multæ ſquamæ albæ, deinde in collo albi ſemicirculi cum paucis maculis nigris conſpiciuntur. At dorſum verſus, nigredine paulatim ſe dilatante, plus nigri, & minus albi apparet. Eſt autem hæc nigredo, præſertim quæ longius à capite diſceſſit, obſcurior, nec ita ſplendet, vt de alijs maculis dictum eſt. Cauda, quę paulatim attenuatur, digitos octo circiter, lōga eſt, cuius initium maximè eſt conſpicuum: ſiquidem inchoat, vbi ſemicirculi definunt. Deinceps autem pars inferior binis ad exitum vſq; ſquamis conſtat, cum pars ſuperior pluribus, & minoribus integretur. Tandem dentes parui, ſerrati, & duplici ordine, ex Geſnero deſcribuntur: quare hęc deſcriptio Natricem torquatam apprimè repræſentare videtur. Præterea nonnulli obſeruantes caudam huius animantis ex craſſiore in valdè tenuem degenerare, in hanc venerunt ſententiam anguem hunc Spathiurum nominari poſſe, cum cauda inſtar ſpathæ mucronata eſſe videatur.

Opinio Nicandri.

G

Prædicta deſcriptio quadrat Natrici torquatæ.

Spathiurus ſerpens.

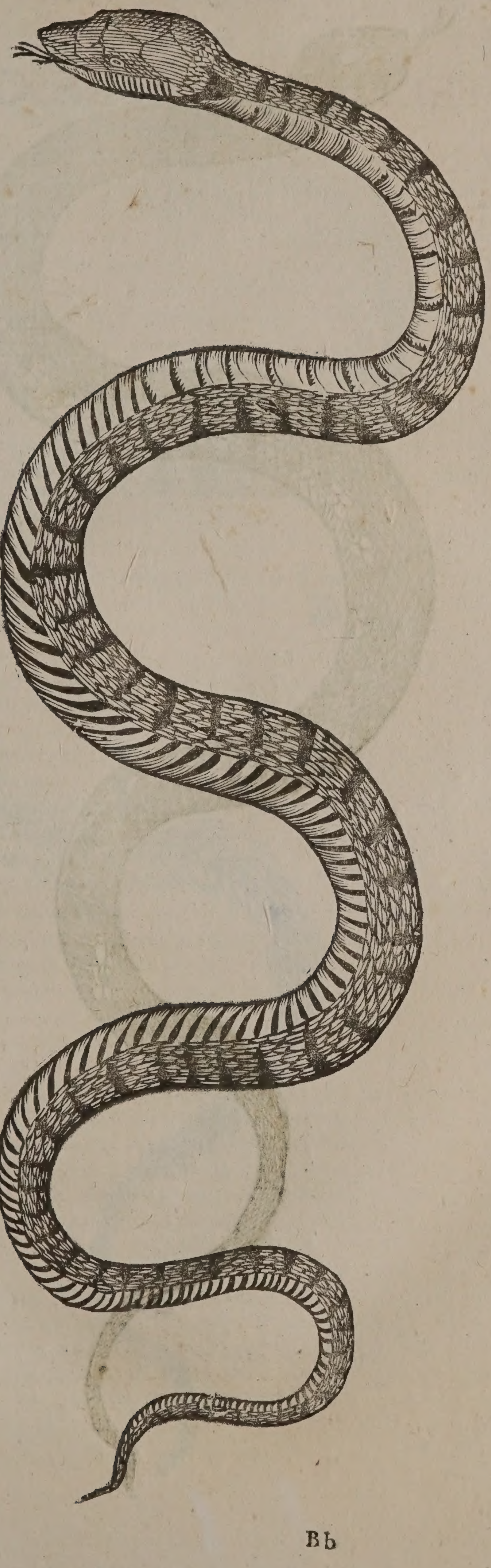
Similem Natrici torquatæ alium eſſe anguem multi atteſtantur, qui vocem edit ſatis ſonoram, & æmulantem voces quarumdam rubetarum, cum tamen hæc magis grata, & ſuauior eſſe feratur: qua de cauſa hunc anguem Natricem rubetariam cognominarunt. Et quoniam Polonis Padaliza eſt ſerpens valdè maculoſus, & venuſtate admirandus, qui ſibilo à ruſticis cognoſci perhibetur: ideò à Natrice rubetaria cū minimè diſcrepare tradiderunt: quamuis poſtea ictus remedium eſſe referant, vt pes patientis in ſcrobe terræ humidæ per diem naturalem ſepeliatur. Vtcumq; ſit hoc in loco tres icones exhibemus prima erit Natricis torquatæ, ſecunda Natricis rubetarię, & tertia Natricis rubetariæ ſceleton.

Natrix rubetaria qualis.

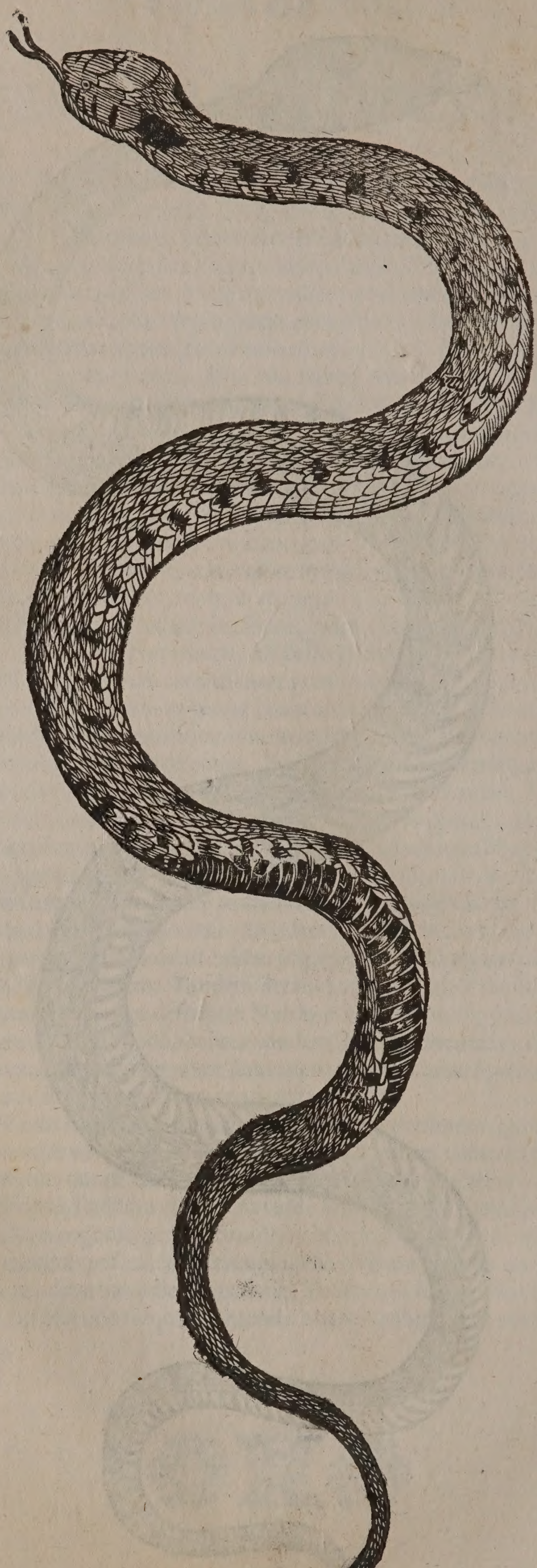
H

Remedium ictus huius anguis.

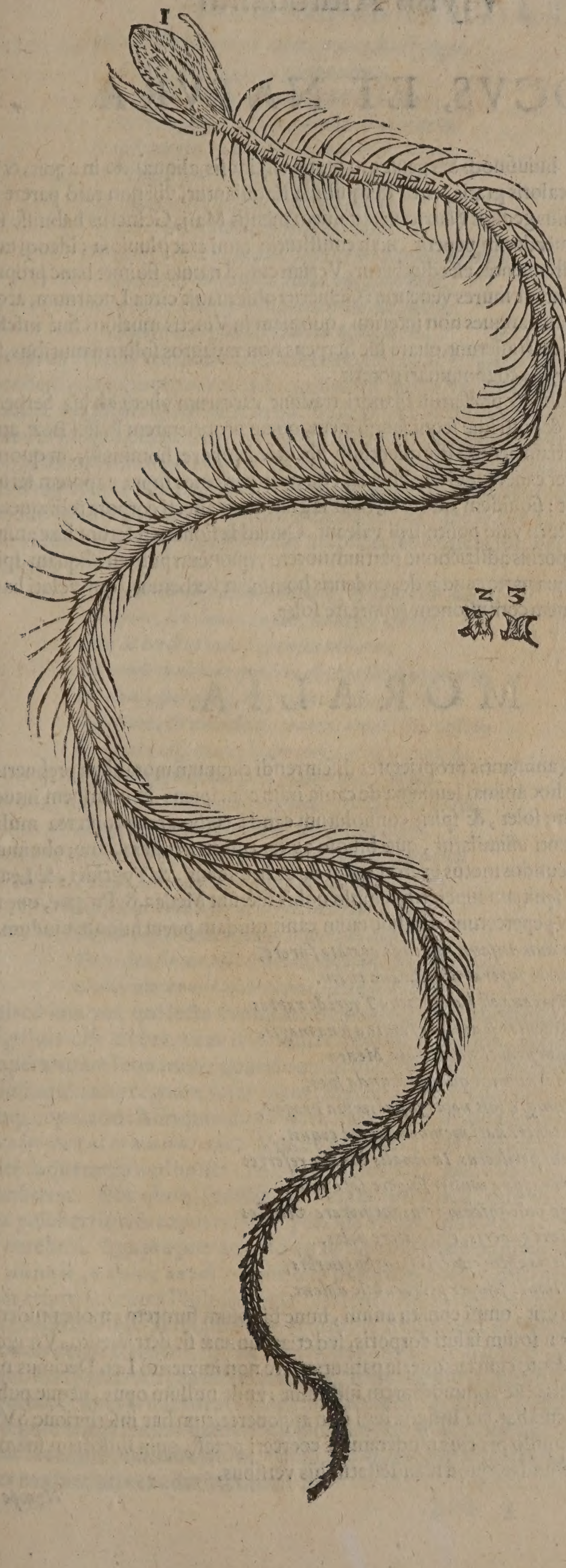
Natrix torquata.

Natrix ru-
betaria.

Natricis Rubetariæ sceleton.

1 Maxillæ inferioris partes separatæ.
2 Vertebra prona.
3 Vertebra supina.

E

LOCVS, ET NATVRA.

DEGVNT huiuſmodi Serpentes in pratis vliginoſis, aliquando in aquis, & interdum, caloris gratia, circa ſterquilinia ſtabulantur, vbi non rarò parere ſolent. Huius generis Natricem, ad finem menſis Maij, Geſnerus habuiſſe fertur, quæ oua quatuordecim peperit, nam conſtitutio anni erat pluuioſa; ideoq; tales angues admodum frequentes eſſe dicebãtur. Verùm cum à natura ſibimet hanc proprietatem comparauerint, vt mures venentur: Geſnerus obſeruauit circa Lucarnum, atque Verbanum lacum tales angues non interimi, quoniam in Vinetis muribus ſint infeſti: immò, & muſcis inſidiari aſſerunt; quare hic Serpens non myagros ſolùm à muribus, ſed etiam à muſcis μυίαγρος cognominari poterit.

Proprietas mira huius ſerpentis.

Cur dicatur Myiagros.

F

Inferiores Germani, & præſertim Flandri tradunt vaccarum vbera ab his Serpentibus interdum ſugi, & poſtridie ſequi ſanguinem, quam proprietatem Priſci Boæ attribuerunt. Addunt etiam per ora dormientium libenter irrepere, hominesq; in quorum os intrarunt, ſuauiter canere; deinde liberari, quando patientes ſupra vaporem feruidi lactis diu manſerint: ſiquidem odore lactis illis gratiſſimo allecti corpora relinquentes egrediuntur, vt lacte in vaſe poſito frui valeant. Quoad læſionem referunt hæc animalia rarò morſu, ſed potius adſtrictione partium nocere, quoniam partem aliquam ſpiris adſtringunt, & reliqua parte caudæ dependentis hominem verberant, qui veluti baculo percuſſus non leuem contuſionem reportare ſolet.

Homines habentes in ventre anguẽ quomodo liberentur.

MORALIA.

G

DVÆ huius animantis proprietates diſcurrendi campum moralibus prębuerunt. Primitus hoc animal leuiſſima de cauſa iram concipiens in hominem intuentem inſilire ſolet, & ſpiris conuolutum cauda verberare: propterea mulieri iram facilè concipienti aſſimilatur, quæ billioſo agitata motu in quemcumq; obuium etiam inſontem iracundos motus exercet: cum furor fæmineus, & Tygridis, & Leænæ catulos inquirentis ſęuitiam ſuperet. Exemplo nobis fuerunt Medea, & Progne, quę nec etiam proprijs natis pepercerunt. De hoc enim canit quidam poeta hunc in modum.

Mulier irata aſſimilatur huic Serpenti.

Fœmina dum inſanit maleſido agitata furore,
Sæuitiam ſuperat dira Leæna tuam.
Sæuior Hyrcana eſt hæc fœmina Tygride raptos
Dum catulos ſequitur; fœmina ſeua magis.
Exemplum præbet nobis irata Medea
Natos truncauit quæ furibunda ſuos,
Exemplumq; dabit nobis ſimul impia Progne,
Quæ teneri nati membra necata coquit.
Quod niſi perdoctus Iuuenalis cuncta referret
Crimina, quæ mulier fingere ſæpe ſolet.
Vellem quandoquidem ritus memorare vetuſtos
Fœminei generis, & recitare dolos.
Cor mulieris enim cunctis ſpinoſius herbis,
Felle tumet ſemper pectora bile dolent.

H

Quamobrem ſatius erit, omni conatu animi, hunc bilioſum furorem, more prudentis viri, euitare: cum non ſolum ſaluti corporis, ſed etiam animæ ſit detrimento. Vir igitur ſapiens tranquilla mente cuncta aduerſa patitur: quare non immeritò Leo Decimus nullam virtutem patientia eſſe commodiorem iudicauit: vnde nullum opus, neque publicum, neq; priuatim curabat, cui Inſigne iugi non apponeret, cum hac inſcriptione, SVAVE. Viciſſim fatuus nullo prorſus moderamine coerceri poteſt, quin ſtultitiam ſuam vbicumq; ſemper effundat, quod manifeſtatur his verſibus.

Remedium aduerſus iracundiã.

Nempe

A *Nempe furor ratione caret, præcordia frangit.*
Debilitat sensus ira seuera nimis.
Nos contra motus certa innitamus habena,
Et frænum, atq; suum sentiat ira modum.
Non sapientis erit tristari, aut corde dolere:
Passio prudentis pectora nulla premit.
Est sapiens tranquillus mente quieta.
Ira trahit fatuos, insipidosq; viros.
Tempore cuncta quidem sapiens moderatur in omni,
Addit, & in cunctis rebus vbiq; modum.
Sed fatuus nullo penitus moderamine ductus.
Stultitiam effundit semper vbiq; suam.

Præterea Natrix torquata hanc alteram sibi vendicauit proprietatem, vt elato capite incedens, torquium ornamenta, quibus est insignita, quasi cunctis ostentans sibi com-B placere videatur. Quamobrem hāc bestiam mulieres formæ dotibus insignitæ, & etiam iuuenes nostræ ætatis eleganti forma conspicabiles æmulantur, dum assiduè in speculo facies suas spectant, & nouos vestium ritus in dies sibi comparantes, tanquam tot pauones semetipsos circumspectant. Debent autem in mentem reuocare Pigmaleonem, qui suo labore lapideo nimium delectatus, in saxum tandem fuit transfiguratus, & Narcissum, qui propriam in vndis amplexatus iconem submersus est. De his ergo sic canitur. *Quidnam homines Natrici torquatæ assimilantur.*

Consulit hic speculum semperq;, & fungitur omni,
Tempore, seu somno iaceat, lectoq; supinus,
Siue sit erectus viro suspensus inhæret.
Offitium muliebre quidem est, hos fæmina quærit
Ornatus, speculum, & pendet de fronte, puella
Retiolum, & mundum, contexta monilia, vestem
C *Ordinat; idq; mares hodie comitantur, aguntq;,*
Vt sibimet placeant se se mulieribus æquant.
Nostri etenim iuuenes habitus gestant muliebres,
Illaq; virgo viri, nulla est discretio rerum.
Pigmalio effigiem fertur de marmore quondam
Fecisse, & proprium sibi tam coluisse laborem,
Perditus vt fuerit vecors in marmora versus.
Fonte super vitreo perijt Narcissus amore,
Dum sua forma placet fatuo, quam vidit in vndis,
Stultorum numerus sic creuit, & impia turba.

Idcircò iuuenis, qui lecta venustate est conspicuus, probis etiam, & honestis moribus insignitus esse debet; cum scriptum reliquerit Galenus, quòd animi mores corporis temperaturam sequantur: quandoquidem in homine turpi, animus etiam deformis, & vitijs inquinatus regnare solet: nam elegantia animi cum pulchritudine corporis ple-D rumq; copulatur. Alioquin de muliere formosa, & stolida scriptum est in sacris paginis, *Circulus aureus in naribus eius*. Vnde Diogenes, cum speciosum quemdam iuuenem stultè loquentem audiuisset, hæc verba protulit. Hic è vagina aurea educit gladium plumbeum. Huc quoq; spectat illa Vulpes Aesopica, quæ in officina statuarij conspicata pulcherrimum caput terreum, dixisse fertur. Pulchrum quidem est caput, sed caret cerebro. Quapropter ad rem apud Græcos hoc adagium solet circumferri δισμορφος μᾶλλὸν, ἢ καλὸς κακὸς. Nimirum deformis potius, quàm pulcher improbus. Solebat etiam Socrates Philosophus (referente Apuleio) speculo delectari, non tamen ritu fæminarum, & persuadere discipulis, vt frequenter in speculo se obseruarent, quia hoc non decorationem, sed ad doctrinam moralem attinere prædicabat, vt qui se formosos spectarent, animi virtutibus, hanc corporis venustatem associarent, atque augerent. Sin verò se turpes esse conspicerent, vt virtutis ope deformitatem corporis tegere conarentur: quare si ratione corporeæ turpitudinis à ciuilibus consuetudinibus arcentur, saltem ratione venustatis animi, ob virtutes acquisitas, ad easdem ciuiles consuetudines admittantur.

Elegantia animi cum pulchritudine corporis copulāda.

Diogenis sententia in Iuuenē pulchrum, & stolidū.

Diogenes speculo delectabatur.

Faſtoſi homines aſsimilantur Natrici torquatæ.

Denique hanc vanam Natricis torquatæ oſtentationem profectò imitantur faſtoſi homines, & qui vel ob genitorum nobilitatem, vel rerum egregiè geſtarum copia, aut doctrina glorianteſ ſe iactare non deſinunt. Namq; veluti hæc beſtia varijs torquibus colorata, tandem inter abiectos, & abominandos animantes connumeratur: ita faſtoſi, & rerum mundanarum proſperitate, vel abundantia tumidi, tandem, vel de tenui creuerunt origine, vel quid, nonniſi indecorum patrarunt, aut ſcientiam primoribus tantummodo labijs attigerunt. Itaque ſapienter canebat ille, qui hos taxabat hunc in modum. E

Alter enim miles geſtat calcaria ahena,
Alter, & in manibus Romula iura regit:
Miles ab antiqua ſe nobilitate ſuperbum
Iactas, & à Tullo tempora rege notat,
Aut genus à claris patribus, quos Romulus olim
Legerat, atq; alios enumerare ſolet.
Forte tamen patres habuit, qui fænore iniquo, F
Fraudibus aut alijs ſtemmata parta gerunt.
Plures ſe faciunt ex nobilitate ſuperbos,
Quam virtute ſua non meruere tamen.
Doctoris quidam titulum, nomenq; tenere
Gliſcunt, ſe iactant, & didicere nihil.
De rebus fatuis vaniſsima verba loquuntur,
Eſſeq; prudentes, doctiloquiq; volunt.
Nil ſapiunt penitus, tantùm de cortice libri
Sumpſerunt tituli nomina vana ſui.

Meretrix comparatur Natrici torquatæ.

Homil. 38. in Matth.

Poſtremò Natrix rubetaria iucundam, & ſuauem emittens vocem, ſub qua poſtea venenum latibulatur, ad meretricem iure optimo comparari poteſt, quæ blandis vocibus allectos iuuenes in exitium trahere ſolet: quemadmodū alias recitatum fuit de Sirenibus, quæ cantu ſuo allectos in naufragia deducebant: has quoq; Seruius ſecundum rei veritatem meretrices fuiſſe teſtatur, quæ, quoniam tranſeuntes ad extremam redigebant inopiam, ijs inferre naufragia à Poetis fingebantur. G Idcircò D. Chryſoſtomus ad rem ſcribebat. Sicuti ſordes, & limus aures corporis obſtruere ſolent: ſic meretricis cantus aures mentis ſtipant, atq; immundas reddunt: quaſi enim ſtercus huiuſmodi colloquia auribus veſtris immittant, & quod barbarus ille minabatur dicens, comedetis ſtercus veſtrum, id nunc multi non verbo, ſed re, in vobis faciunt, immò verò multò peius, atque fædius. Hactenus Chryſoſtomus. Quare ſapientis viri intererit ad minimum prædicti cantus tinnitum, aures obturare, & ad imitationem Alphonſi regis Aragonum, ad altiorem contemplationem animum dirigere. Hic enim Rex, ex Syluio, dum ſuauiter obſtrepebant (vt fieri ſolet in Aulis Principum) tibicines, & varijs clangoribus aures Regis obtundebant, arrepto, quod fortè ad manus erat, Ciceronis volumine, hęc verba protuliſse fertur. Ceſſate Muſici, adeſt enim, qui mecum dulciora miſceat Princeps Romani eloquij Tullius. Nos autem, huius loco, ad euitandam vaniloquentiam, ſacris Biblijs apprehenſis, multò ſuauiora, & diuiniora meditabimur.

De dict. & fact. Reg. Arag.

H

DE BOA. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

IN Hydrorum, ſeu Natricum numero Boam recenſendam eſſe arbitramur, cum horum animantium moribus, & natura potiatur, veluti in antecedentibus capitibus fuit relatum. Verùm, quoniam hoc nomen, Boa, extra ambiguitatem non eſt repoſitum: propterea prima fronte æquiuocationem ponderabimus: Plinius igitur Boam quamdam affectionem humani corporis eſſe conſtituit, in qua corpus papulis quibuſdam rubicundis turgeſcit, quæ poſtea ſambuci ramo leuiter contactæ delentur. Alij

Boa morbi genus.

Boam

A Boam eum effe affectum tradiderunt, quando cutis rubeis puftulis exafperatur, quas Græci hydracia vocant ab Hydro angue, cuius ictibus talia tubercula excitantur. Quapropter Ifidorus tumorem ex morfu Hydri ortum, ideò Boam appellari decreuit, quoniam fimo Bouis impofito fanetur. Quicquid alij referant, quòd Boa fit quidam morbus,cuius caufæ hactenus medicis funt incognitæ:qua de caufa Vulgò *Rubello* nuncupatur. *L.12.Orig.*

Cæterùm Feftus Boam effe tumorem crurum ex labore longi itineris genitum exiftimauit. Qnamuis Perottus oppofitæ fuerit fententiæ; ideóq; fcripfit Boam, fiue Bouam morbum effe, quando corpus papularum multitudine efflorefcit,ad fimilitudinem earum, quæ ex morfibus Boæ ferpentis refultant,idq; Fefto Pompeio incognitum fuiffe affirmat;quandoquidem fi hoc nouiffet,proculdubiò Boam effe tumorem crurum,ex labore viæ productum non retuliffet. Nihilominus Salmafius in Solinum fententiæ Fefti videtur adftipulari, dum originem græcam huius vocabuli affignat. Inquit enim, quòd δ... paffio ex labore exponitur, quæ vox Aeolicè B..., Latinè Boa vocatur. His addamus B vnum obferuatione dignum, nimirum, quòd hodie crura diù morantium apud ignem rubicũdis quibufdam notis colorantur,quas maculas vulgus Vaccas, quafi Boas appellat. Deniq; Βόα, nempè Boa fuit nomen meretricis, quemadmodum apud Athenæum legitur. *Huius affectionis etymum.* *Boa tumor crurum.* *Boa fuit nomen meretricis.* *Lib.13.*

SINONYMA, ET ETYMVM.

BOA, vel Boua apud Perottum legitur, eftq; Serpens, vt multi putant, nomenclaturam fibi vindicans ab effectu, cùm fit tam immenfæ molis, vt bouem integrum deglutire poffit. Nihilominus, ex rei veritate, hoc animal armentorum greges fequitur, & rigua vaccarum vbera fugit: quapropter à populatione Boum, ad mentem Ifidori, Boæ nomenclaturam fibi vindicauit. Hinc etiam Georgius Agricola etymum C deduxit, quia hoc Serpentis genus lacte bubulo primum ali exiftimauit. Ideò Georgius Pictorius iu Lerna malorum hùc refpiciens canebat.

Boa quidem Serpens, quam Tellus Itala nutrit
Hunc bubulum plures lac enutrire docent,

Hanc autem falfam effe etymologiam tradit Salmafius in Solinũ: cum fcribat ali lacte, non effe proprium folius Boæ, fed omnium Serpentum, vt noftri ruftici teftificari poffunt: cum omnes angues lac fummoperè appetant. Deducit autem etymum ex græca voce δύνω, quæ idem fignificat, quod δύπτης; at Aeoles Bæotij dicebant βύνω, inde Boa. Δύπτης verò redditus vrinator, quemadmodum & δυπτικός, qui folet aquas fubire, vt δυπτικὰ ζῶα apud Ariftotelem, nempè animantia,quæ in aquis fe fubmergunt. Hinc clarè colligimus Boam fpeciem Hydri efse conftituendam, Germanicè Vnkc dicitur, veluti Georgius Agricola in libro de Animalibus fubterraneis tradidit. *Omnes ferpentes lacte fummoperè delectantur.* *Etymologia græca.*

D NATVRA.

SI naturam huius Serpentis inquiramus, ex multorum Authorum fententijs comperiemus ipfam in immenfum excrefcere: itaut non folum longitudo,verum quoque latitudo fit admiranda. Namq; D. Claudio Principe, ex fententia Solini, occifa fuit Boa in Vaticano, quæ integrum infantem in aluo geftabat. Quamobrem non immeritò turpi aluo prædita efse ferebatur à Baptifta Mantuano hoc verfũ.

Picta autem fcytale, turpi Boa flexilis aluo.

Quamuis multi tradant hanc beftiam in Italia,ob frigidiorem aeris temperiem, in tantam magnitudinem minimè excrefcere. In Calabria tamen hoc animal grandius obferuatur,quam alibi:cum illa regio fit calidior. Cæterùm in regionibus Indicis immenfa propemodum huius animantis auctio obferuari perhibetur. *Boa eft magnus Serpẽs*

Quoad qualitatem veneficam; Albertus prodidit ictum Boæ malignum, & venenatum

Qualitas veneni.

tum eſſe,ſed ſibi conſtare non videtur,quoniam paulò ante ſcripſerat Boam eſſe de genere Draconum tertij ordinis: cum tamen venenum tertij ordinis non curandum, & nihili faciendum eſt ſtatuerit. Communis tamen opinio Authorum eſt Boam morſu inflammationem tantummodò generare. E

DE HYDRO MARINO. Cap. XX.

SYNONIMA, ETYMVM.

Ordinis ratio.

POSTEAQVAM Plinius, Aelianus, & Solinus Serpentes tam in aquis dulcibus, quàm ſalſis degentes, Hydros nuncuparunt, & hactenus de Hydro aquarum dulcium actum ſit, rationi conſonum eſſe iudicauimus, de Serpentibus etiam marinis ſermonem habere. Et licet in hiſtoria Piſcium, horum mores fuerint examinati: nihilominus ad anguium hiſtoriæ perfectionem, horum etiam natura præſenti in loco ponderanda eſt. Itaq; Hydrus marinus Ariſtoteli ὄφις θαλάσσιος, nẽpè Serpens marinus nuncupatur. Plinio, vt in progreſſu hiſtoriæ patebit, Draco etiam nominatur. At Bellonius, & Saluianus hunc Plinio Ophidion quoq; dici opinantur. Verum Rondeletius,& rectè,vt noſtra fert opinio,hos diuerſos eſſe animantes oſtendit. Etenim Ophidion, licèt Congro (cui colore, & corpore Serpentem marinum aſſimilat Ariſtoteles) ſimilem eſſe referat: tamen Ophidion ipſi exiguus eſt piſcis: cum tamen Serpens marinus permagnus,& non paruus dicendus ſit. Rurſum Saluianus tradit Serpentem marinum Aeliano planè fuiſſe incognitum, quoniam μύρον etiam, vt credit, anguem marinum appellari ſcribat. Cæterùm non animaduertit μύρον, ob anguinam figuram, ita nominari, quod hodierni etiam piſcatores, ex Rondelatio præſtant. F G

Lib. 2. hiſt. Anim. cap. 15.

Draco marinus Plin.

Ophidion.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Hydri marini magnæ molis.

IN Africa,referente Ariſtotele,magnitudo marinorum anguium admiranda eſt:nõnulli enim (inquit) vbi triremi applicuiſſent, oſſa multorum boum vidiſſe narrant, quos abſumptos fuiſſe ab anguibus non dubitarent; cum triremes in altum productas quamprimum angues inſectarentur,& nonnulli aggreſſi triremem euerterent. Immò Olaus Magnus tradit circa Noruegiam interdum apparere Serpentem ad centum, vel ducentum pedes longum, tranquillo etiam Mari Nautis infeſtum: itaut hominem interdum à naui abripiat. Nauim ab eo inuolui aſſerunt tantam, quantæ ferè in noſtris fluuijs maiores fieri ſolent,quæ mercium vecturæ deſtinantur,& inuolutam ſubuerti:deinde ſpiras ſupra mare tantas aliquandò erigere, vt nauis per vnam trãſire poſſet. Idem Olaus Magnus alterius marini Serpentis iconem exhibet, quem flauo inſignitum colore in Balthico, vel Suecico Oceano verſari prodidit,triginta, aut quadraginta pedes longum; qui, niſi irritatus, neminem lædit. Hic quoad corporis figuram ſimilis eſt ei, quem nomine veri, & genuini Serpentis marini expreſſimus. H

Serpẽs Balthici Oceani.

Li. 6. c. 23.

Hydri marini vbi maximi.

Plinius quoque teſtificatur apud inſulas quaſdam ante Perſidem, Hydros marinos vicenum cubitorum teruiſſe claſſem. Et Solinus inter Promontorium Carmaniæ, & Arabiam, quinquaginta millia paſſuum interiacere, deinde tres inſulas eſſe ait, circa quas Hydri marini vicenum cubitorum longitudine egrediuntur. Sinthum fluuium maximum eſſe eorum, qui circa mare rubrum ſunt, & plurimùm aquæ in mare ducere, itaut procul ab eo in pelagus aqua candicans profluat, Arrianus in nauigatione maris rubri fatetur: cæterum nauigantibus è pelago versùs hanc, regionem, in qua ſe Sinthus amnis exonerat coniecturam de loco facere ex Serpentibus, qui ex alto eis occurrunt.

A tur. Et paulò post addit; sinus, qui Baraces appellatus, valdè periculosus, & nauigantibus vitandus est &c. Ad eum autem à pelago tendentibus, loci inditium faciunt Serpentes, qui prægrandes, & nigri sese offerunt. Nam in sequentibus locis, & circa Barygazam minores, & colore luteo ad aureum inclinante obuij sunt. Denuò Barare sinus est ad fluuium ibi se exonerantem, &c. Hæc etiam regio è pelago adnauiganti-bus prænoscitur ex Serpentibus, qui illic obuij sunt, capite, quale Draconum est, oculisq; sanguineis. Meminit item Virgilius maximi Serpentis marini, quando de Laocoonte Neptuni Sacerdote cecinit hunc in modum.

Serpentes grãdes, & nigri.

L. 2. Aeneid.

Laocoon ductus Neptuni sorte Sacerdos
Solemnes taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autem gemini à Tenedò tranquilla per alta
(Horresco referens) immensis orbibus angues
Incumbunt pelago pariterq; ad littora tendunt.
B *Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæq;*
Sanguineæ exuperant vndas: pars cætera pontum
Pone legit, sinuatq; immensa volumine terga,
Fit sonitus spumante salo, iamq; arua tenebat,
Ardentesq; oculos suffecti sanguine, & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.

Verùm, quoad Serpentem marinum propriè dictum, is ab Aristotele duobus in locis eleganter describitur. Illum enim Serpentibus terrestribus assimilat, nisi caput haberet Congro simile: item colore, & corpore Congri, sed ore terrestribus anguibus acutiore. Gilius verò vir alioquin prudens marinum Serpentem eum esse credidit, qui, aliorum virorum doctorum iuditio, eiusdem Aristotelis Acus esse perhibetur, cuius caput in fistulam longam, acum imitantem definit; ideoq; nostris piscatoribus tales pisces *Agu-selle* ab acu nominantur, & à Gallis Trombete, quia rostrum tubam imitetur. Præterquamquod Acus à capite ad podicem, corpore est hexagono, à podice ad caudam quadrato; quæ forma neq; anguibus terrestribus, neq; marinis, neq; ipsis Congris compe-
C tit. Deceptus autem est Gillius, quia Aristoteles anguibns marinis os acutius, quàm terrestribus, assignauit.

Li. 2. hist. Anim. cap. 14. & l. 6. c. 37.

Acus Aristotelis est piscis.

Genuinum autem marinum Hydrum Bellonius, & Saluianus exhibuerunt, nimirum eumdem, quem nos multis spiris implicatum repræsentamus, non quia per mare ita inuolutus incedat, sed tantùm ad exprimendam longitudinem, ita pingitur. Addit præterea Aristoteles, in descriptione, colorem anguis marini Congro esse μαυρότερον, idest, Gaza interprete, obscuriorem. Bellonius hunc colorem obscuriorem, nigriorem exponit, quam sententiam affirmare non audet Saluianus immemor eorum, quę ab Aristotele recitata fuerunt, quando scripsit, complura horum anguium esse genera colore numerosæ varietatis.

Hydrus marinus genuinus qualis.

Interim ipse Saluianus suum Serpentem marinum dorso subrubro, lateribus subflauis, & imo ventre subalbido esse pronuntiat. Rondeletius hoc animal sic describit. Est terreno, vel fluuiatili simillimus, & ad trium, vel quatuor cubitorum longitudinem Ser-
D pens marinus accedit. Corpore est rotundiore, quàm anguilla, capite Congro simili. Maxilla superior inferiori est longior. Dentes in maxillis, & in palato, ritu murænæ, sed rariores habet. Pinnulas duas ad branchias, veluti anguilla. Colore est fuluo præter ventrem, & rostrum, quæ partes sunt cinerei coloris: Oculi flauescunt. Internis partibus à murænæ non discrepat. Huius Serpentis cadauer exsiccatum, quod adhuc in Musæo Illustriss. Senatus Bononiensis seruatur, fuluum etiam colorem retinet.

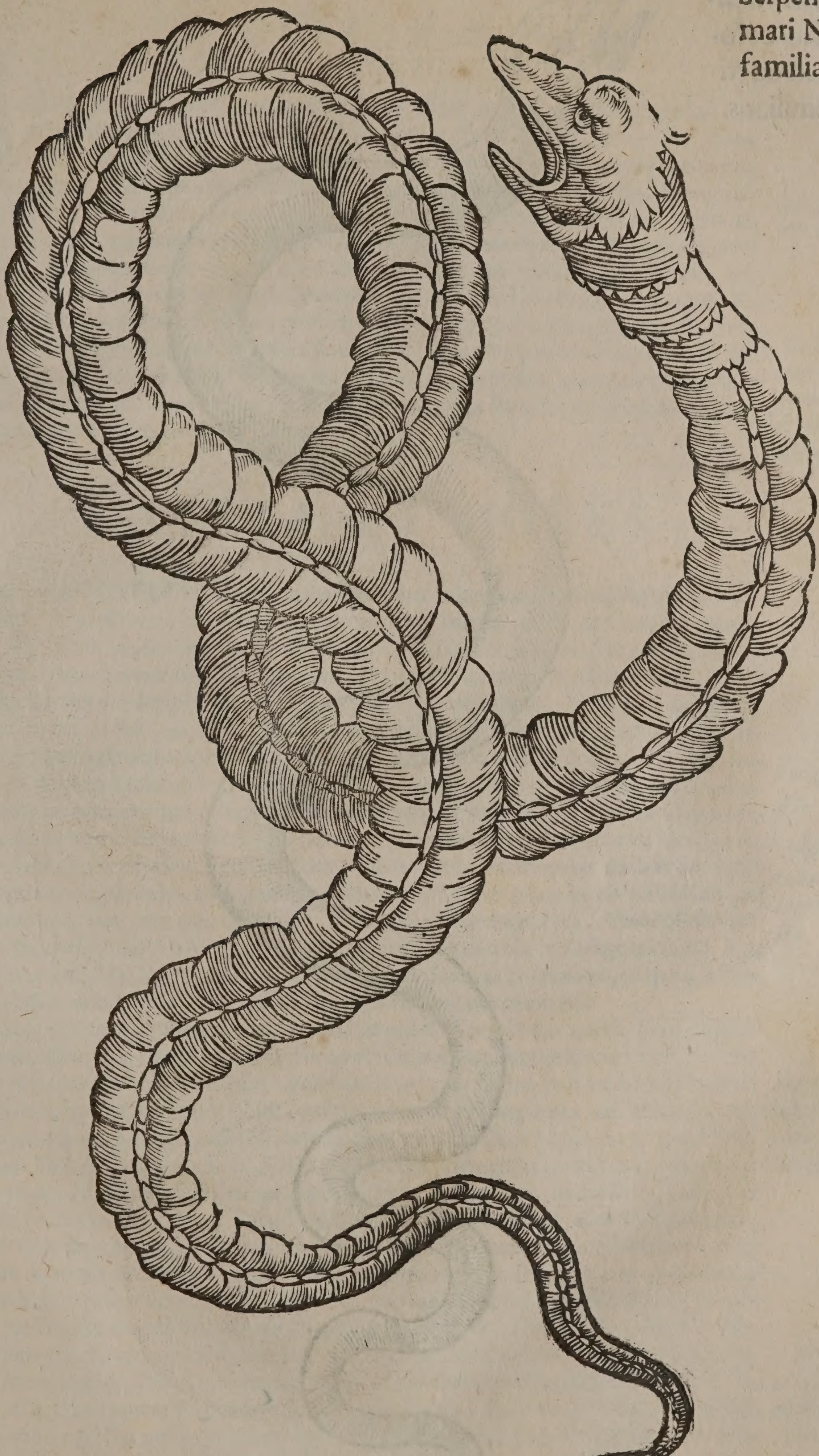
Descriptio ex Rondeletio.

LO-

Serpens marinus.

Serpens marinus mari Noruegico familiaris.

300
Serpens marinus flaui coloris mari Suetico familiaris.

LOCVS.

SERPENTEM marinum in locis omnibus Maris indiſcriminatim ſtabulari non eſt aſſerendum : ſiquidem negat Ariſtoteles in altiſſimis gurgitibus naſci. Nunquid poſtea flumina quoq; frequentet, in dubium verti poteſt: quoniã monimentis mandauit Ariſtoteles, ſerpentium alios terreſtres, alios aquatiles eſſe; quamquam maxima pars ſit terreſtris, exigua ferè aquatilis, ſcilicet fluuiorum incola. Verumtamen cum hic, de quo in præſentia agitur, nuſquam in aquis dulcibus inuentus ſit, marinum tantummodo eſſe anguem affirmabimus. Neq; hoc præcitatæ Ariſtotelis ſententiæ repugnabit : cum ibi non de Serpentibus marinis, ſed de fluuiatilibus, quos vocant Hydros, tantùm diſſeruerit, qui toto cælo ab anguibus marinis diſcrepant. Præterea hos Congro, corpore, & colore ſimiles eſſe, illos verò parùm ab aſpide diſtingui poſſe retulit. Demùm Hydri veneno nullis cedunt Serpentibus, cum Serpens marinus planè ſit innoxius. Item Hydrus reſpirat, & pulmones habet, cum Serpens marinus branchiatus ſit, & reſpiratione careat.

Lib. 2. hiſt. An. ca. 14.

B *Differẽtia inter hydrũ marinum, & fluuiatilem.*

NATVRA, ET MORES.

ARISTOTELES Serpentem marinum non ſolum ἀμαυρότερον, ideſt, vt nonnulli peritiores interpretantur, colore minus intenſo, quàm ſit Congrus; verum etiam σφοδρότερον, ideſt, vehementiorem eſſe promulgauit; ſiue, vt Theodorus Gaza vertit, acriorem: ſiquidem hæc vox ad mores huius animalis referenda eſt, non autem ad corporis longitudinem, vt Bellonius ſapienter retulit. Si captus, dimittatur C foris (ἐὰν δὲ φοβηθῇ, καὶ λυθῇ, Vuottonus ſic reddit, ſi timeat, atque piſcatores euertat) arenam roſtro quamprimùm adacto terebrat, ſubitq; totus. Plinius, cum alibi draconem Ariſtotelis, Araneum appellauerit; hoc tamen in loco, pro Serpẽte marino, Draconem marinum pronunciauit, dum inquit: Draco marinus captus, atq; immiſſus in arenam, cauernam roſtro mira celeritate excauat. Et quamquam Rondeletius Draconem, ſiue Areneũ piſcem idem etiam præſtare tradiderit, nihilominus huic nullam fidem adhibendam eſſe putamus, tum quia hoc animal nullo roſtri mucrone eſt inſtructum, vt Serpens marinus, tum quia obtuſa capitis magnitudine impeditur. Quamobrem certum eſt, ab Ariſtotele hanc proprietatem Serpenti tantùm marino aſſignatã fuiſſe. Hoc autem monendum fuit, ne quis hac occaſione, res diuerſas confundat, id quod Albertus feciſſe videtur, vt in Aranei, ſiue Draconis hiſtoria oſtenſum fuit.

Lib. 9. cap. 27.

Proprietas mira huius animalis.

Geſnerus, ex Germanico Schiltbergeri cuiuſdam Bauari Monacenſis libro de peregrinationibus ſuis, quas captiuus à Turcis obiuit, pugnam Serpentũ marinorũ, & terreſtriũ deſcribit, quam licèt pro certo non habeamus, eam noſtro huic animanti conuenire, hic tamen eam adſcribere libuit, quoniam ſimpliciter Serpentes marinos nominat. D In Regno Genyck vocato, vrbs eſt nomine Sampſon. Eam quo tempore ego apud Vueiaſitam Turcarum Regem eram, Colubri aquatiles, Serpentes terreſtres innumeri circumquaq; per milliaris ferè ſpatium circumdabant. Venerant autem hi è ſyluis, quæ multæ ſunt in vicina regione Trieuſik dicta, illi verò è mari. Hi dùm colligebantur, per nouem dies, nemo, præ metu, ex vrbe egredi audebat, quamuis neq; hominem, neq; cætera animalia læderent. Quamobrem vrbis, ſiue regionis Princeps, ne quiſquam etiam hominum eos læderet, edicebat : non ſine iuſſu Diuino rem adeo mirabilem, & magnæ alicuius mutationis ſignum euenire interpretatus. Decimo die, duo hæc Serpentium genera inchoatum diluculo conflictum ad Solis vſq; occaſum produxerunt, quo animaduerſo, Princeps cum paucis equitibus vrbem egreſſus, pugnam ſpectare voluit; Cedebant autem Serpentes aquatiles terreſtribus. Reuerſus in vrbem, ac poſtridie denuò egreſſus nullos amplius viuos, ſed occiſorum tantùm Serpentium octo millia reperit, quos omnes, ſcrobe defoſſa, humo tegi curauit, & Vueiaſitæ Regi nuper ea

Pugna Serpentum marinorũ, & terreſtriũ.

Princeps ad ſpectandã pugnam Serpentum egreditur.

vrbe potito, euentum litteris nunciauit, qui, hoc oſtento tanquam ſibi proſpero, & E
fælicia portendente, gauiſus eſt. Hæc ille.

Serpentes autem marinos in terra aliquandiù degere poſſe ex Ariſtotelis ſententia probari poteſt, cuius verba in capite de Congro recitata fuerunt. Item dari Serpentes, qui è terra in mare exeant, teſtatur Bellonius his verbis. Cum circa Abydum obambularem, in paruis quibuſdam alueis, ſeu canalibus ſalſis inueni Serpentis terreſtris ſpeciem, qui toto ferè die in mari viuit, quemadmodum Coluber, in aqua dulci: ſomni verò cauſa in terram egreditur. Colore fermè rubet, ſed maculis etiam fuſcis, aut cinereis varius eſt.

Serpentes à terra aliquando in mare exeunt.

VSVS IN CIBIS, & Medicina.

F

Serpẽs marinus edilis

BELLONIVS, in libro ſuo Gallico de piſcibus, Serpentem marinum eſui quidem ſcribit eſſe aptum, quemadmodum cæteri animantes marini longi, & lubrici, vt Congri, anguillæ, muſtelæ, & ſimiles, verùm propter nimiam cum terreſtri Serpente ſimilitudinem, pleroſq; ab hoc animali conſpecto, tanquàm ab angue, & non piſce abhorrere aſſeuerat. Si vim medicam huius beſtiæ perpendamus, Plinius ad vrinę incontinentiam valere tradidit, dummodo cum radice lilij adhibeatur.

L. 32. c. 2.

DE SCOLOPENDRA MARINA. Cap. XXI.

SYNONIMA. G

Ordinis ratio.

VT hęc Serpentium hiſtoria omni ex parte perfecta, & in genere ſuo abſoluta eſſet, nonnulla de hoc animali ad inſectorum genus ſpectante addere libuit; tum quia inter reliquos Maris animantes, veluti hirudines, & lũbricos marinos, graphicè anguem repræſentet, tum etiam, quoniam in Inſectorum hiſtoria, omnes Scolopendrę icones non fuerunt impreſſæ. Quare cum in antecedenti capite, de Serpente marino egerimus, non erit abs re in præſenti de alia beſtia marina diſſerere. Itaq; σκολόπενδρα θαλάττια, nempè Scolopendra marina, ob ſimilitudinem cum terreſtri, ita nuncupatur, quia terreſtris ſic fuit nominata, quaſi ἔχουσα σκολόπα ἐν τῇ ἕδρᾳ, quoniam in extremo (quod caudæ loco eſt) ſuperemineat corniculum, quaſi radius, atq; impactus aculeus: cum σκόλοψ ſurculum acutum inſtar aculei ſignificet. Plinius autem hãc beſtiam marinam Scolopendram ſemper appellauit, terreſtrem verò nunquàm Scolopendram, ſed centipedam tantùm cognominauit, cum hoc nomen alio etiam Inſecto, nimirum H
Oniſco, ſiue Aſello competat, quem Vulgus centipedam, & millepedam ſolet indigitare. Qui plura de Scolopendris intelligere voluerit, confugiat ad hiſtoriam Inſectorum, vbi de terreſtribus, & marinis vbertim pertractatum fuit.

Etymum Scolopẽdræ terreſtris.

DIF-

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

IN Historia Insectorum traditum fuit scolopendræ marinæ duo esse genera: nam altera in genere Insectorum, altera in genere Cætorum reponebatur, & de hac postrema in historia piscium sermo fuit habitus. Cæterùm Scolopendræ marinæ de genere Insectorum duas assignare species non dubitamus: quandoquidem vna multis pedibus hirsuta apparet, altera verò marinum anguem æmulatur. Hæ igitur ad Aristotelis mentẽ, aspectu, terrestri Scolopendræ sunt similes, & magnitudine paulò inferiores, coloreq; magis rubentes. At forma scolopendræ terrestris, quoad caput, & caudam diuersa est, quæ varietas in Scolopendris Rondeletij non obseruatur, immò veluti tot lumbrici apparent. Hoc autem non asseueramus non ad explodendam Rondeletij opinionem, sed vt lectori ponderandum proponamus, num sit alia Scolopendræ marinæ species, quæ descriptioni Aristotelis magis quadret. *Scolopẽdræ duplex genus.*

B

Quamuis Vuottonus textum Aristotelis, in quo scolopendræ marinæ terrestribus minores declarantur, semper suspectũ habuerit: quandoquidem si scolopendra marina esset minor terrestri, hamum quantumuis exiguum deglutire nequiret. Et tamen idem Aristoteles, Theodoro Gaza interprete, scripsit, quando pisces, qui vulpes nuncupãtur, hamum deglutisse sentiunt, sibimet ipsis, vt centipeda, opitulantur: nam longius se se offerentes lineam abrodunt, & Scolopendræ alio ingenio se liberant, nimirum semetipsas inuertendo, donec hamus excidat: ergo hæ terrestribus maiores sunt constituendæ. Licèt multi authores textu Aristotelis decepti in eãdem venerint sententiam. Albertus enim Scolopendras marinas minores terrestribus statuit, dum inquit, Serpentes, & pisces verè dicti carent pedibus, in mari tamen versatur animal, quod vocatur quadraginta quatuor, cum tot pedes habere videatur: simileq; huic aliud per terram diuagatur eodem appellatum nomine, sed in mari versans minus terrestri esse perhibetur. Brasauolus Scolopendræ terrestris iconem duos pollices longam ostendebat. Rondeletius minorem Scolopendram ad palmum, maiorem verò ad cubitum accedere tradebat. Gillius Scolopendram marinam, quam vidit, digiti longitudine fuisse asseruit. Deniq; Marcellus Virgilius Dioscoridis interpres marinas terrestribus lõgiores esse decreuit: nec præter rationem, quoniam nos Scolopendræ icones ad cubitum penè accedentes exhibemus, quarum altera est nuda instar anguis, altera verò pedibus hirta, & coloris amethystini. *Descriptio huius animalis.* *Quãdo ab hamo se liberent.* *Animal vocatum Quadraginta quatuor.*

C

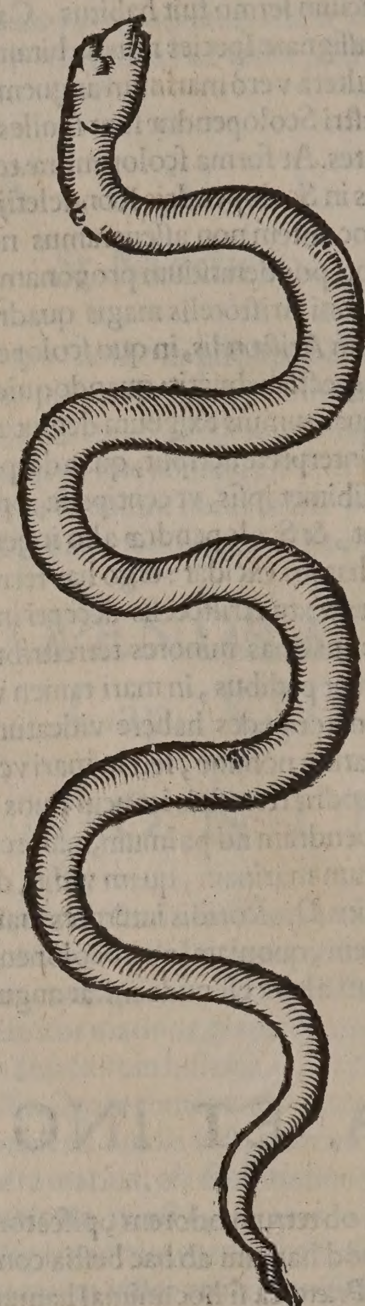
NATVRA, ET INGENIVM.

GILLIVS hoc animal, ob tetrum odorem, piscatoribus infestissimum esse pronunciat: propterea quòd hamum ab hac bestia contactum cæteri pisces fætido pulsi odore vitent. Præterea si hoc animal hamum fortè deglutiuerit, hoc ingenio se liberare dicitur: inuertit enim se euomendo interanea, donec hamus cadat, & denuò, absorptis intestinis, non secus, atq; prius valet. Idem confirmat Plinius, & memorat etiam Plutarchus in libro de his, qui serò puniuntur à Deo. Hinc Pierius Valerianus scriptum reliquit, quod Prisci significaturi homiuem ab affectibus cruciantibus se liberantem, Scolopendram marinam effigiebãt, cum hæc bestia se inuertendo ab hamo, & piscatoribus se redimat. *Teter odor huius animalis.*

D

De veneno huius animalis, Aristoteles, Oppianus, & Aelianus retulerunt Scolopendram marinam, tactu, terrestri nocentiorem esse, nec non morsu vrere, & rubicundum in cute colorem excitare, quod symptoma vrtica etiam inducere solet. Curatio autem huius veneni cum eadem sit, quæ terrestris, lectorem ad historiam Insectorum relegamus. *Hieroglyphicum scolopendræ.* *Venenum huius animalis quale.*

Scolopendra marina.

VSVS IN VARIIS.

Psilothra ex quibus parentur.

MEDICAMENTA, quæ pilos diſperdunt, ad mentem Galeni, ex comptorijs libris Critonis, primitùs ex Scolopendris marinis, deinde etiam ex vrtica marina, ſtellis marinis, & nitro, & amurca concinnantur. Plinius verò ſua pſilothra ex cinere marinæ Scolopendræ parat: deinde eumdem cinerem cum melle, ad ſtrumas debellandas, permiſcere ſolet. Deniq; Tarentinus, ad coercendas anguillas, ſuam eſcam ſic componit. Recipit ſcolopendræ marinę drachmas octo, caridum fluuiatilium tantumdem, ſeſami dracham, quibus ſimul exceptis ad prædictum vſum vtitur.

Scolopendra marina amethystini coloris.

DE SERPENTIBVS EXOTICIS.
Cap. XXII.

AD calcem huius libri, Serpentes exoticos examinandos reiecimus, quoniã partim terrestres, partim aquatiles ab Authoribus esse traduntur. Verũ inuestigare, ad quod genus tot peregrini, & Indici Serpentes in historijs memorati referendi sint, difficile admodum esse, ex mente doctissimi Clusij, pronunciamus. Præterquamquod scriptum etiam reliquit Aelianus multa, & varia esse anguium genera, quorum species omnes persequi velle infinitum foret. Itaq; ne quid intactum ad hanc spectans histo- *Li. 5. Exotic. c. 19.*

riam omittatur, prima fronte ponderabimus illos angues, quorum nomina ab Authoribus proponuntur, cum tamen noſtra ætate ſint incogniti: deinde pedetentim per aliorum differentias partim à colore, partim à magnitudine, & à natura deſumptas deſcendemus. E

Hyena ſerpens vtrũ detur. Quoad primum Aelianus tradidit, Hyenam, præter animantem quadrupedem, eſſe etiam Serpentem vtriuſq; ſexus participem; quocirca altero anno mas, altero fæmina obſeruatur: eamdem ſententiam Orus Apollo in Hieroglyphicis amplectitur; cum adhuc tale animal in rerum natura dari incertum ſit; & præterea non eſt veriſimile talem ſexus mutationem aſſignari poſſe.

Serpentes λίβυες leguntur apud Heſychium; & Nicander in Theriacis Libyas angues inter innoxios recenſuit canens.

Plures reptilium, quæ non ita noxia, formæ
Per denſas habitant ſyluas, per opacaq; luſtra,
Quos Elopes, Libyaſq; coronatoſq; myagros
Dicunt.

Ammoditæ non ſunt libyes. Scholiaſtes autem Nicandri λίβυας τοὺς ἀμμώδεις vocat, quaſi hos Ammoditas eſſe ſenſerit, ſed proculeubiò fallitur: quandoquidem Ammoditæ ictu interimunt, cum Libyes inter angues innocuos à Nicandro collocentur. F

Meminit Georgius Pictorius, in Lerna malorum, cuiuſdam Serpentis Tarantæ nomine, dum canit.

In vita lædit nullum Taranta crudelis,
Poſt mortem Serpens, ſed violentus erit.

Taranta Serpens. Quid autem voluerit intelligere per Tarantam, non facilè eſt apprehendere, niſi fortè Tarantulam, ſtellionis ſpeciem, de qua inter quadrupedes actum fuit. Memorat etiam Suidas Serpentes Argolos, quos Alexander Macedo, Argo Pelaſgico Alexandriam deferri, & in flumen, pro extinguendis aſpidibus, conijci curauit. Item Geſnerus Mergolos angues ex Africa delatos nominat; qui poſtea, & quales ſint, & an in aquis mergantur, vt nomen indicat, ſe ignorare aſſeuerat. Inſuper τρισσὸς, εἶδος ὄφεος, nimirum Triſſos ſpecies Serpentis apud Heſychium, & Varinum legitur, ſed poſtea nulla Serpentis deſcriptio aſſignatur. Notum ſolum eſt, quòd τρισσὸς, & Atticè τριττὸς triplex G exponitur, & Aliter etiam trinus, vel ternus redditur. Tandem multa nomina barbara anguium, vt Ames, Butriſa, Dunios, & Eraton apud Syluaticum leguntur, ſed quos *Nomina anguium barbaræ.* indicent Serpentes, ipſi ſoli notum eſt. Poſtremò hæc nomina, Guaſſeuabras, vel Semabras, apud Auicennam, Serpentem denotare videntur, dum inquit, quando emplaſtrum cum radice Endiuiæ paratum ponitur ſupra ictus Scorpionis, vermium veneноſorum, veſpæ, & Serpentis Guaſſeuabras, vel Semabras, proculdubiò confert. Verùm, ſi nos memoria non fallit, hoc nomine Arabico, Salamandram deſignari, in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum, retulimus. *Salamãdræ nomen Arabicum.*

Differentiæ ratione colorum. Si contemplemur exoticos Serpentes, ratione colorum, quibus decorantur, hi diuerſi eſſe perhibentur: namq; in primis narrat Clitarchus, referente Aeliano, in India Serpentes ſexdecim cubitorum generari; deinde alios multò minores varijs pigmentis diſtinctos, & verſicolores ſpectari: vittas enim à capite ad caudam pertingentes habent, quarum aliæ æreo, aliæ argenteo, aliæ rubicundo, & aliæ aureo colore refulgent. Item, H ex Petro Bembo, Serpentes ſeſquipedales in aquis, & terra viuentes, ſpecie colorata ſpectabiles in Cuba Inſula ſtabulantur. *Lib. 6. hiſt. Venetæ.* Immò, ex tertia parte hiſtoriæ Indicæ, Serpentes apud Indos diuagantur Boiquatrara nominati, quæ vox Indica anguem picturatum deſignat. *Boiquatrara nomen Indicum.* Rondeletius quoq; monſtrat iconem Serpentis aquatici ruteſcentis à doctiſſimo viro Gulielmo Pelicerio Monſpellienſi Epiſcopo obſeruati, cui terreſtris anguis ſpeciem aſſignat, colore rubro decoratam, cum lineis obliquis, & ſinuoſis à dorſo ad ventrem ductis, eamq; lineam à capite ad caudam protenſam ſecantibus. Huius ſciſſuram oris non admodum grandem, dentes acutos, & ſerratos, branchias opertas inſtar ſquamoſi piſcis, eſſe prædicat. *Serpentis rubeſcẽtis deſcriptio.* In dorſo à capite ferè ad caudam, quędam veluti capillamenta tenuia, pariterq; in aluo obſeruat. Hinc multi ſimilem ſpectantes iconem, Myrum eſſe prodiderunt, licèt perperàm: ſiquidem prænominatus Serpens branchias operculo oſſeo tectas, pinnaſq; ad natandum maiuſculas habet, quibus conditionibus Myrus, & Muræna carent.

Strabo & ipſe Serpentis punicei coloris meminit: hunc fortè Ælianus Porphyrum appel-

A appellauit apud Indos nascentem, dodrantali magnitudine, aspectu purpuræ simili, capite candido, & dentibus carentem, quem venatores inquirunt per montes meridiei obuersos, è quibus Sardo gemma effoditur. Hoc animal non mordet, sed locus vomitu bestiæ conspersus subitam contrahit putredinem: quapropter per caudam suspensus duplex veneni genus eructare dicitur; alterum ab animali viuente reiectum, quod est nigrum, speciemq; electri referens, alterum simpliciter nigrum, quod ab ore mortui animantis prodit. Prioris si detur tantum, quantum est granum sesami, confestim, cerebro per nares patientis effluente, necat, alterum verò exhibitum, tabem inducit.

Porphyri serpentis descriptio.

Ad magnitudinem exoticorum anguium mentem si conuertamus, proculdubio cōperiemus in regionibus Indicis permagnos nasci Serpētes, sed in Peru maximos, & minus veneficos: siquidem Hispani, vt legitur in Historijs, Peruanā lustrantes Regionem, Serpentem longitudine viginti pedū, & latitudine proportionata offenderunt, in cuius interempti aluo paruum capreolum, & integrum inuenerunt. In Malabar etiam Iulius Scaliger Serpentes octonum pedum, aspectu horribiles, innoxiosq; obseruat, qui puerorum amore facilè detinentur; ideoq; Pæderotas nuncupat. Immò clarissimus vir Carolus Clusius narrat, quòd anno Domini tertio supra millesimum, & sexcentesimum, conspicatus est iconem Serpentis Indici longi octo pedes romanos, cum latitudine proportionata, cuius corpus, more aliorum, squamis erat tectum, & maculis variarum, & elegantium formarum conspersum, summa parte candida, dentibus hamatis, & lingua tenui, & bisulca. Denuò in eodem libro Clusius describit peregrinum Serpētem, cuius pellis longa erat nouem pedes romanos, medio autem corpore lata pedem, supra extimam caudam latitudo erat sex vnciarum, extima verò cauda duarum, squamæ erant variorum colorum elegantissima serie distinctorum: siquidem dorsum à capite ad extremitatem caudę nigricans, veluti clypeiformibus maculis erat ornatum. Extrema verò cauda maculis etiam nigris, sed oualis formæ distincta. Pariter latera maculis nigris alterius tamen formæ refulgebant. Vnde Clusius sibi persuadebat hanc pellem ex America, aut Insulis illi adiacentibus fuisse delatam: cum in Cuba insula magni Serpentes triginta pedes longi generentur, & humani fæmoris crassitudinem æquantes; C quemadmodum Consaluus Ferdinandus Ouiedus in historia generali testificatur. Intellexit præterea Clusius hunc esse de illorum Serpentum genere, qui in interiore Brasilianorū regione nascuntur, atq; in arboribus vt plurimùm versantur, nam in aliquem vicinum insiliunt, brachiaq; multiplici nexu ligant, & quia nudi incedunt Brasiliani, os suum in anum illorum inferunt, adeoq; violenter sugunt, vt spirandi facultatem illis adimant, & nisi cultrum, vel aliud ferreum instrumentum præ manibus habeant, quo confestim animal conficere possint, proculdubio illis pereundum est. Num verò in aquis etiam versetur, non explicat.

Differentiæ ratione magnitudinis.

B

Cap. 18.

Descriptio Serpentis Americani

L. 17. c. 6.

Proprietas Brasiliani Serpentis.

Habemus tamen in historia Americana, quod in flumine quodam Vrquaia nominato Serpentes natant longitudine quatuordecim passuum, & latitudine duarum vlnarum, capitibus super vndas semper eminētibus, intuentes, num aliquis flumini appropinquet: nam aliquem, vel bibendi, vel lauandi gratia accedentem cauda inuolutum, in amnem trahentes deuorant. Hinc colligendum est Americam nutrire Serpentes, & colore, & corporis magnitudine ab Europeis valdè discrepantes. Immò maiori ad- D mirationem dignum est, quòd Syluicolæ Americani, Serpentes magnitudine brachij, quinq; ferè pedum longitudine, rubedine, & nigredine discolores apprendunt, & has immanes anguillas terrestres domum deferentes frustatim incidunt, & coctis in sumptuosis epulis vtuntur.

Anguillæ terrestres Americanorum.

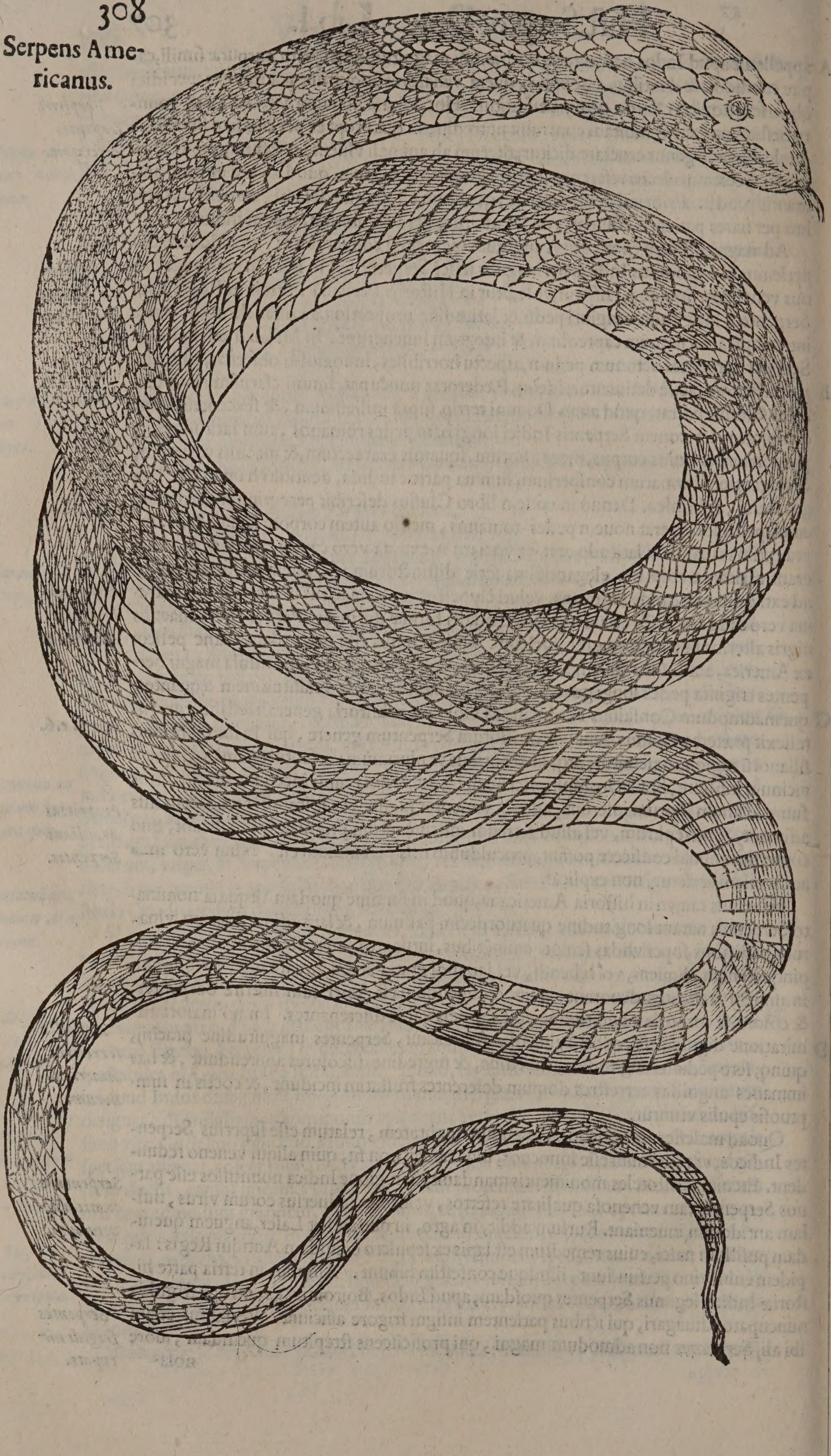
Quoad maleficam exoticorum anguium qualitatem, relatum esse superius Serpentes Indicos, vt plurimum esse innocuos, hinc tamen non fit, quin aliqui veneno redundent. Etenim Aristoteles monimentis mandauit, in regione Indica nonnullos esse paruos Serpentes tam venenosa qualitate refertos, vt incolæ, aduersus eorum virus, nullam antidotum inueniant. Rursum addit, in agro, in quo crescit Laser, anguem quemdam pusillum nasci, cuius remedium est lapis ex sepulcro cuiusdam Antiqui Regis: lapidem enim vino perfundunt, illudque confestim bibunt. Amplius in tertia parte historiæ Indicæ legimus Serpentes quosdam, apud Indos, Boiroinizaga, nempè frigidos nuncupatos diuagari, qui ictibus patientem insigni frigore afficiunt. Versantur etiam ibi alij Serpentes non admodum magni, qui proficiscens strepitum quemdam, more

Serpentum exoticorū venenum.

Serpentes frigidi nūcupati.

nola-

Serpens Americanus.

A nolarum, edunt, & ictu sunt lethali. Item de alijs innumeris huius generis, historia Peruana legenda est.

Ad finem, vnum circa Serpentes exoticos, obseruatione dignum, non est omittendum, nimirùm nonnullos, ritu viperarum, fœtus viuos, non autem oua eniti: Id autem duo Patres Iesuitæ incidenter obseruarunt, qui in Brasiliam accedentes, vt Doctrinam Christianam docerent, ibi anguem magnum in spiram conuolutum, iuxta viam, iacentem conspicati, signo crucis prius muniti interfecerunt: sed mox tres, vel quatuor Serpentes minores illius generis per terram salientes viderunt, ideoq; Patres admirati, tandem ex cadauere anguis occisæ eos egredi animaduerterunt: propterea reuersi baculo illud percutientes, reliquos numero vndecim exire coegerunt: quamuis postea ab Indis intellexerint ab hoc Serpentis genere quadraginta fœtus aliquando prodire. Vtrum modo dentur apud ipsos species anguium etiam ouiparæ, facilè adducimur, vt id credamus; cum pariter apud nos aliæ ouiparæ, & aliæ viuiparæ obseruentur.

Serpentes viuipari reperiũtur apud Indor.

Numerus fœtus anguis Indici.

FINIS PRIMI LIBRI.

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIÆ.

Liber Secundus.

ORDINIS RATIO.

HOC Serpentum opus in duos libros, prima huius historiæ fronte, digessimus; vt in primo, notiorum examinata natura, in altero minus notorum, nempè Draconum mores innotescerent. Horum autem cum variæ assignentur species: primitùs ab illis, vel aliqua crista insignibus, vel ob molem corporeã, Draconibus nuncupatis, inchoabimus. Et quamuis Pausanias Serpentes, Megalaunas appellatos, ad molem triginta cubitorum excrescentes, quales India, & Africa nutrit, non vocari ab Epidaurijs Dracones, sed ex alio quodam genere esse affirmauerit: cum Epidaurij, ex eodem Pausania, non quosuis Serpentes ad immanem grandescentes auctum, Dracones, sed tantùm Epidaurios, illosq; sacros existimantes indigitauerint. Nihilominus communem Authorum nos secuti opinionem, in præsentia Serpentes annosos, vel aliquibus cristis præsignes Dracones nominamus. Itaq; prima facie de Draconibus alis, & pedibus carentibus agemus, postea de bipedibus, & tandem de bipedibus simul, & alatis verba fient.

Megalauna Serpentes quales sint.

D

DE

DE DRACONE IN GENERE. Cap. I.

ÆQVIVOCA.

Viri nomine Draconis vocati.

NON defuerunt, apud Priſcos, viri, nomine Draconis, inſignes, vt Draco Athenienſis legislator ante Solonem, cuius leges poſtea Solon, præterquàm, quæ de cæde erant conſtitutæ, propter ſeueritatem, abrogandas curauit: cum vnà omnibus pæna eſſet conſtituta, vt etiam deſidiæ damnati, aut qui olera ſurripuiſſent, capite plecterentur: hac de F cauſa Demades hanc ſententiam proferre ſolebat: Draconem non atramento, ſed ſanguine leges ſcripſiſſe, hinc ortum eſt illud adagium. *Draconis lex*. de tetricæ alicuius diſciplinæ inſtituto; & de hac legum ſeueritate apud Athenæum ſic canitur:

Qui cærula ò Venus queant
Dare liberis operam creandis, quoties
Legum Draconis ſint memores?

Draco Grãmaticus. *Draco dux quidam.* *Draco medicus.*

Draco etiam, ex Plutarcho, vir fuit Athenienſis, & præceptor Platonis in Muſica. Item, ex Suida, Draco Stratonicenſis non vulgaris grammaticus fuiſſe perhibetur. Draco quoq; fuit nomen illuſtris illius Ducis, qui Reginæ Angliæ ſtrenuam præbuit operam. Deniq; Draco fuit nepos celeberrimi medici Hippocratis ex filio Theſſalo, de quo rurſus natus eſt Draco, & ipſe medicus, qni, ex Suida, Roxanem coniugem Alexandi Macedonis graui oppreſſam morbo diligentiſſimè curauit.

Draco piſcis.

Præter homines, ſunt aliæ animantes, quæ Draconis nomine donantur; vtDraco G marinus, Græcis δράκων θαλάσσιος, & nonnullis noſtræ ætatis Græcis δράκαινα. Hic piſcis in pleriſq; Italiæ locis vocatur piſcis Araneus: licèt Plinius ſeorſim & de Araneo, & de Dracone marino tanquam diuerſis piſcibus egerit: nec mirum, quoniam, & Serpens marinus, qui Ariſtoteli ὄφις θαλάσσιος nuncupatur; Plinio Draco marinus dicitur, vt in Hiſtoria Piſcium recitauimus. Pariter in Catalonia, ex Arnoldo, verſatur reptile quoddam Veſga Arabicè dictum, quod nonnulli Draconem domorum indigitant. Non eſt autem aliud animal, niſi ſtellio, quem Tarantulam Romanorum aliqui eſſe opinantur.

Draco domorũ qualis.

Drano inſuper, apud Poetas, non Serpentem modò, verùm etiam Draconem, nempè Serpentem annoſum, aut alijs prærogatiuis dotatum ſignificat. Siquidem Virgilius memorans angues, qui Laocoonta Neptuni ſacerdotem interfecerunt, illos modò Serpentes, modò appellat Dracones, dum inquit.

Li. 2. Aeneid.

——————————— *illi agmine certo*
Laocoontapetunt, & primùm parua duorum H
Corpora natorum Serpens amplexus vterq;
Implicat &c.

Et paulò poſt.

At gemini lapſu delubra ad ſumma Dracones
Effugiunt, ſæuæq; petunt Tritonidis arcem;
Sub pedibuſq; Deæ clypeiq; ſub orbe teguntur.

L. 11. Aeneid.

Alibi idem Virgilius certamen Aquilæ, & anguis deſcribens, hunc modò Draconem, modò Serpentem nuncupauit his verſibus.

Vtq; volans altè raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæſit:
Saucius at Serpens ſinuoſa volumina verſat.

Etymologia Draconis, & Serpẽtis eadẽ.

Idq; non ſolum apud Poetas Latinos, ſed etiam apud Græcos legitur, & hoc inde naſci arbitramur, quoniam tùm Serpentis, tum Draconis eadem etymi ratio eſſe videtur: cum

A cum δράκων παρὰ τὸ δέρκεσθαι, ideſt à cernendo dicatur; deinde ὄφιν vocamus ἀπὸ τοῦ ὄπτειν, quod idem ſignificat.

Inter vegetabilia nonnulla recenſentur, quæ Draconis nomen ſortita ſunt. Colitur enim in hortis quædam planta guſtu acris, in acetarijs frequentis vſus, Draco nominata, cuius neq; Græci, neq; Mauritani meminerunt: cum mangonio cultorum factitia eſſe feratur. De hac in Rubrica Denominatorum fusè, latèq; agetur. Draco eſt etiam arbor procera, ex Cluſio, procul intuentibus Pinum referens, folijs Iridis ſemper virentibus, cuius truncus admodum ſcaber multis rimis dehiſcit, diebus canicularibus humorem fundens, qui in rubram lacrymam denſatus ſanguis Draconis nuncupatur. Demùm Plinius, & Columella palmitem multis induratum annis, ob tortuoſitatem, Draconem nominarunt. Poſtremò quidam fluuius Italiæ Draco dicitur, ſcilicet, qui Agrum Mutinenſem à Regienſi diſcriminat.

Lib. 1. de plant. rar. c. 1.

Draco arbor.

Draco vitis.

Si recedentes à terrenis, ſublimiora parumper contemplemur, incidemus in Draconem volantem, quem Meteorographi inter paſſiones ignitas connumerarunt. Hic B igitur ab habitu non admodum calido, nec valdè coagulato, & compreſſo dimanat, qui dum in ſublime vehitur, occurrēs: frigidæ nubi, ab ea truditur, deinde aut motu, aut per antiperiſtaſim accēditur, & quoniam frigidæ nubis impulſu flectitur, tunc in modum figuræ Draconis curuatus, nomen etiam ſortitur. Quid plura? In Cæli quoq; parte Aquilonari Draconem noctu intuebimur, de quo ſic canit Claraualaceus in Faſtis.

Draco volans eſt ignita paſſio

Vtq; videt Cælum, Cælo videt ipſe Draconem,
Pectore qui toto ſydus vtrumq; tenet.

Nam hic cæleſtis Draco minori vrſæ proximus refulget, vt canit Seneca.

Tragæd. 2.

Fluminis inſtar lubricus anguis
Magnoq; minor iuncta Draconi
Frigida duro Cynoſura gelu.

Fabulati ſunt Poetę hunc Draconem hortis Heſperidum inuigilaſſe, ſed ab Hercule interemptum, ob laborem, & vigilantiam, inter ſydera fuiſſe locatum. Hæc conſtellatio C ſtellis triginta, & vna integratur, cui ſuccedit ſydus Herculis ſiniſtro pede quodammodo Draconis caput prementis: idcirco ſic canitur in Phænomenis Arati.

Draconis cæleſtis ſitus.

Haud procul efficiens, vnde eſt defecta labor e,
Non illi numen, non magni cauſa laboris.
Dextro namq; genu nixus, diuerſaq; tendens
Brachia, ſuppliciter panſis ad Numina palmis,
Et capiti figit veſtigia ſæua Draconis.

His addamus Solem à Veteribus Draconem appellatum: ſiquidem Porphyrius Solem à Perſicis Lacertum, Leonem, Draconem, & Accipitrem nuncupatum fuiſſe diuulgauit. Immò ad incorporeas etiam ſubſtantias hoc nomem extenditur, cum D. Hieronymus inter cognominata Diaboli Draconem enumerauerit.

L. 4. de Abſtin. ab Anim.

Draco diabolus.

Inanimata verò ſunt multa, quæ Draconis nomine ſignantur. In primis, Draco apud Chymiſtas eſt argentum viuum; vnde aqua Draconis ab ipſis aqua Mercurij nominatur, de quibus legēdus eſt Mercolinus in libro de lapide philoſophico. Draco apud Plinium eſt mons Aſiæ, & apud Sophoclem cohors Parthorū fortè ad formam Draconis D inſtructa. Amplius, Draco eſt nomen laquei, ad talum luxatum ligandum, ab Oribaſio deſcripti; immò Dracones ab eodem Authore cognominantur in machinamentis, quæ ad formam manubrioli ductorij fabrefiunt. Polybio δράκοντες dicuntur κάθετοι, καὶ περιχεῖρα, καὶ βραχιονιστῆρες, nimirum Dracones, ad mentem Polybij, catellas, armillas, ſpinteres, murænulas, brachialia, ſpathalia, & ſimilia fæminarum monilia denotant. De ſimili Dracone locutum fuiſſe Martialem multi autumant, quando cecinit.

Draco eſt argentum viuum.

Draco laquei genus.

Li. 6. epigr. 86.

Si gelidum, collo nectit Glacilla Draconem.

Cum tamen ibi poeta de Dracone animali à Glacilla in delicijs habito ſermonem habuerit. Meminimus legiſſe apud clariſſimùm Faloppium, Draconis nomine, olim Romanis fiſtulam æneam longiſſimam, in plures gyros, inſtar ſpirarum Draconis, contortam deſignari; qua artificioſus fons conſtruebatur; vnde poſtmodum aqua continuò calida ſcaturiebat. Huic mechanico experimento addendus eſt Draco volans, quem ingenioſi opifices ex arundinum paxillis, papyro, & puluere pyrio ad formam Draconis concinnant, vt in publicis ferijs, hæc machina per longum funiculum ignem

In l. de Aquis, & metall.

Draco eſt fiſtula.

Draco volans arte paratus.

concipiens, in aere maximo tonitru, & spectantium admiratione dissiliat. E

Dracones simulati. *Dracæna est nomen æquiuocũ.*

Neq; omittendi sunt Dracones, quos circumforanei ex Raijs exsiccatis pro arbitrio fingunt, vt illos ignauo ostentantes Vulgò, facilè rerum naturalium imperitos decipiant. Quare in gratiam lectoris duas icones simulati Draconis representare libuit. His notatis de huius nominis ambiguitate, succedit Draco Serpens, de quo in præsentia verba fiunt, cuius fæmina δράκαινα, nempè Dracæna nominatur: cum tamen Dracęna Circe apud Sophoclem vocata fuerit, immò & Dracæna recentioribus Græcis Draco marinus vocatur, & tandem Dracæna est radix, quam Carolus Clusius in Exoticis à Donante cognominauit.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

Etymũ draconis ex Scaligero.

REFERVNT commentãria Isidori hanc bestiam Gręcis δράκοντα nuncupari, propterea Latinis vocabulorũ inopia coactis Draconem dici. Hodie etiam in Græcia δρακος vulgò nominatur; quapropter Iulius Scaliger etymum huius animalis παρὰ τὸ δρᾶν ἄχος deriuat, quoniam hoc animal nonnisi dolorem, & mœrorem hominibus afferat. Nobis tamen semper magis arrisit communis etymologia, dum δράκων deducitur παρα τὸ δέρκειν, nempè ab acuta visione, cum δέρκω acutis oculis intueri significet. Itaq; non citra rationem canebat ille. F

Et Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil est, necnon oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties fessa labore sopor.

Vnde Poetæ hac ducti ratione Dracones thesaurorum custodes esse finxerunt; immò Aristophanes huc respiciens, duos finxit Dracones, in templo Aesculapij oculos Pluti lambentes, cuius actionis benefitio, ille cum cæcitate laboraret, cernere cæpit.

Dracones etiam, ex Isidoro, syrenæ appellari videntur; cum in Arabia Syrenas Serpentes esse alatos promulgauerit; qui gradiendo, non currere, sed potius volare traduntur. Si nugamenta Authoris libri de natura rerum inuestigemus, comperiemus Draconem in Asia trifariam nuncupari, nempè Serpentem, cetum, & leuiathan: cum per terram serpere, in aquis natare, & per aerem volare feratur. Si nomen hæbraicum Draconis inquiramus: notandum est, quòd Tannin, ex sententia Pagnini, Serpens est, aut Draco, aut piscis ingens tanquam Draco. At nomine Thanninin, secundum Vuolphium in Nehemiam, Hæbrei vocant terribiles Serpentes, nempè Dracones, & belluas marinas, quæ Tynni appellantur. Hæbraica vox, Oach, quæ in numero multitudinis format Ochim, videtur Dracones significare: nam quando apud Esaiam legitur Babylon subuertetur, & implebunt domos eorum Ochim. Munsterus vertit Cercopithecos, Dauid Kimbi opinatur esse animantes similes felibus, quæ vulgò vocantur Martes, D. Hieronymus reddit Dracones. G

Trifariam vocatur draco. *Nomina hæbraica draconis.* *Cap. 13.*

Chaldaica vox Darcon, nonnullis Serpens, Munstero Draco exponitur. Albedisimon Persin ab Auicenna, ad genera Draconum reducitur. Immò Alhatraf, nec non Haudem ab eodem authore refertur ad genus Serpentum, qui mordendo, tantùm vulnere, & non veneno nocent, veluti Dracones. Nam idem Auicennas Harem, Carnen inter Dracones marinos collocat, de quibus in Historia Piscium actum fuit. Verùm Ahedisimon, Alhartraf, Haudion, & Talyacus sunt nomina Barbara, quæ Albertus ad genera Draconum retulit. Germanicè dicitur Lindmurm, Gallicè vn Dragon, Italicè Drago, & Dragone. H

Nomina Barbara draconis.

DIF-

Draco ex Raia effictus.

Draco alter ex Raia exsiccata concinnatus.

A

DIFFERENTIÆ.

QVAMQVAM infiniti prorsus sint negotij, cunctas Draconum species exprimere,
& explicare:nihilominus ex bestiæ magnitudine,loco,colore,figura, & venefi-
ca qualitate illas eruere conabimur.Ratione magnitudinis,Auicennas, & Ae-
tius minorem Draconem quinq; cubitorum,& maiorem triginta esse,statuerũt: *L.1.de Venen.c.20.*
cum tamen Greuinus optimè decreuerit, pro diuersitate regionis,& loci natalis, prædi-
ctas Feras,& maiores,& minores inueniri Quandoquidem Eugetis Regis ætate,Draco-
nes septem,& nouem cubitorum visi sunt, & tertius in Æsculapij templo altus fuit. Im-
mò Marcus Polus, in Prouincia *Carazam* cognominata, Dracones bipedes decem cubi- *Li.2.c.40.*
torum stabulari narrauit. Regnante Philadelpho apud Aegyptios, duo Dracones
B viui tresdecim, & quatuordecim cubitorum ab Aethiopia Alexandriam delati fuerunt.
Item D. Hieronymus meminit Draconis quindecim cubitorum, deserta Aegypti loca
incolentis. Aelianus author est, quòd Aethiopia generat Dracones ad longitudinem
triginta, & quadraginta cubitorum excrescentes, quos Elephantorum interfectores *L.17.hist. An.c.1.*
nominant. Scribit quoque Petrus Crinitus ab Octauiano Augusto, Draconem quin-
quaginta cubitorum Romæ nutritum fuisse, quem postea Populo Romano ostentare *Dracones Elephãtorũ interfectores.*
consueuerat. Neq; mirandum est, quoniam Philostratus Dracones longos ad cubitos
sexaginta reperiri astruit;quam opinionem authoritate Aeliani stabilire possumus,qui
in historia Animalium, Alexandro apud Indos versante, Draconem, ex coniectura,
septuaginta cubitorum visum fuisse pronunciat. Pariter, & octuaginta cubitorum fue- *L.15 c.21.*
runt Dracones, quos Aposisares Indus, ex Onesicrito Astypaleo, nutriuit: cum secun-
dùm Strabonem, Dracones etiam centum cubitorum prodigiosæ fuerint magnitudinis. *Dracones centũ cubitorum.*
Scribit quoq; Possidonius (referente Fulgosio) propè Damascum, Draconem lon-
C gum ad pedes quadraginta supra centum olim versatum fuisse. Item Strabo, ex Possi- *Lib.1.*
donio, in Macra iuxta Iordanem, fuisse Draconem tradit longum nihilominus iugero, *Lib.16.*
adeoq; altum, vt duo equites hinc inde locati se intueri minimè possent. A Luciano
Dracones pellæi in Macedonia immensæ magnitudinis memorantur, & à Gellio habe- *Lib.6.ca.3.*
mus, bello primo Punico, Attilij Reguli consulis exercitum in Africa versantem à va-
sto Dracone afflictatum fuisse. Insuper prodit Egnatius in varia historia, quòd regnan-
te Basilisco, in Constantinopolitana Bibliotheca viginti mille libris supra centũ exor- *Intestinũ draconis lõgum centũ & viginti pedes.*
nata, visebatur intestinum Draconis longum centum, & viginti pedes, in quo Homeri
poemata, tam Ilias, quàm Odyssæa litteris aureis erant exarata. Demum nuperi etiam
Authores Veterum scripta videntur stabilire; dum Ioseph Iesuita, anno sexagesimo
supra millesimum, & quingentesimum ex Brasilia scripsit, se illic obseruasse Dracones,
qui & ceruos,& maiores etiam animantes deglutire possent; additq; Tapuram esse ma- *Magni dracones in Brasilia.*
ximum, & voracissimum Serpentem, qui interdum solido aliquo animali vorato, ob
ægram concoctionem, humi stratus ad ventris vsq; putrefactionem moratur, donec su-
D peruolantes aues, aperta aluo, quod intus putridum est, absumpserint: namq; venter
exinanitus spontè coalescit, & bestia denuò ad prædam proficiscitur. Quamobrem *In enarrat.*
nulla debemus teneri admiratione, si Diuus Augustinus pronunciauerit Draconem *psal.148.*
esse collocandum inter maiora animantia, quæ super terræ superficiem gradiantur.

Si differentias horum animalium, ratione loci natalis, inquiramus. Greuinus fuit *L.1.de Venen.c.20.*
huius opinionis, quæ de Draconibus Libycis, & Indicis memoriæ sunt prodita, potius
fabulosa,quàm verisimilia esse,& potissimum,quæ de Dracone ex Lupa,& Aquila geni-
to nonnulli promulgarunt. Verumtamen contemplantes loca peculiaria, comperiemus,
ad mentem Philostrati, alios in montibus, alios in locis palustribus diuagari, qui tardi *L.3. de Vita Apoll.*
sunt motus, caput vix attollunt,cristis carent, & denique Draconis assimilantur: etenim
hic author, ratione cristæ, Dracones mares à fœminis distinguere videtur. Viciſsim in *Differentiæ ratione loci.*
montibus stabulantes, ex eodem met authore, acriores, grandiores, & cristis insigniti
sunt, qui postea, venationis gratia, in planitiem aliquando descendunt.

De colore horum animalium, Authores inter se sententijs variant. Nam, ex Aetio,
alij sunt coloris rufi, alij nigri, alij cinerei. Nicander, in Theriacis, Draconem nigrum

 ventre

L.12.Iliad

ventre ſubuiridi celebrat: cum Philoſtratus terga ſubnigra Draconibus tantummodò paluſtribus aſſignauerit. At Homerus deſcribens Draconem, quem in Aulide iuxta fontem habitare retulit: cum rubicundo colore refulgentem decantauit. E

Φοινήεντα φέρον δράκοντα ὀνύχεσσι πέλωρον.

Color draconũ qualis

Regio Epidauriorum quoddam Draconis genus nutrit fuluo præditum colore, quod Aeſculapio, teſte Pauſania, ſacrum eſſe ſtatuunt. Lucanus Dracones aurato colore nitentes prædicat, dum inquit.

Serpitis aurato nitidi fulgure Dracones.

Li 9.Pharſal.

Lucanum poſtea imitatus Georgius Pictorius in Lernamalorum ſic cecinit.

Serpunt aurato nitidi fulgure Dracones,
Africa quos ardens parturit exitio.

L.3 de vit. Apoll.c.2.

At Philoſtratus ſquamas coloris fului, barbam fortè palear, coloris aurei, & toruos oculos igne ſcintillantes Draconibus attribuit, quos montem ad rubrum mare pertinentem incolere ſcripſit: vnde illac nauigantes horrendos ſibilos eminus audire traduntur. F

Draconum figura varia.

Si hæc animalia, ratione figuræ examinentur. Occurrunt primò, ex Authore libri de natura rerum, Serpentes Draconcopedes cognominati facie humana vultu venuſtæ virginis non abſimili, reliquo corpore in tortuoſum Draconem definente; quam Draconis formam Diabolus primos decipiens Parentes induiſse fertur: cum Beda ſcriptis mandauerit, Serpentem in Paradiſo terreſtri ſinuoſa volumina intra arboris frondes occultantem, ſolam virginis faciem Euæ oſtentaſse. Sunt alij Dracones, ex Aetio, ſuibus ſimiles, ſed corpore graciliores, & roſtro validiſſimo, quorum dentes more aprorum feriunt. Item legitur in deſcriptione Guineæ, quòd in Prouincia *Congi*, animalia magnitudine Arietis ex numero bipedum, alata, fului coloris, oblongo roſtro, & multiplici dentium ſerie verſantur, carnibus crudis veſcuntur, ab aliquibus Dracones nominantur; & à Nigritis tanquam viſu horribiles adorantur. Philoſtratus narrauit, ad Gangem, multos ſtabulari Dracones, qui à cæteris venuſtate oculorum diſcriminantur: ſiquidem eorum oculi lapilli pretioſi igneo fulgore coruſcantes eſse traduntur: hac de cauſa Indi hoc animalis genus libentiſſimè venantur. Verùm Scaliger hæc Philoſtrati nugamenta eſse perhibet, qui, vt præclarè mentiri poſset tanquam è luto ſibi hominem finxit, veluti Homerus Vlyſsem ſuum. Veritati tamen magis accedere videtur aſſertum Plinij, qui Dracones pedibus anſerinis cæteris deformiores memorat: quemadmodum Thebani, quorum pedes cornu muniuntur. Non diſſimiles forſan deſcripſit Paulus Venetus in Regione quadam *Caratam* naſcentes, quorum alij pedes tantùm habent anteriores, alij verò, horum pedum loco, duabus tantùm vngulis armantur, ventre enormi, & rictu tam amplo, vt etiam grande animal deglutire poſſint. G

Dracones vbi adorentur.

Exercit. 193.

L.11.c.47.

L.2.c.40.

Feles volãtes vbi ſint.

Præterea Dracones alis muniti aſſignantur, qui nullam nobis admirationem afferre debent: quandoquidem, in Malabar, feles agreſtes ad volandum idonei naſcuntur, cum membrana ab anterioribus pedibus ad poſteriores vſq; producta tẽdatur, & hoc modo per aerem ferri & volare dicantur: quieſcentes autem hanc membranam colligendo ad aluum contrahunt. Non deſunt poſtea authoritates ſacræ, & profanæ volatum Draconum atteſtantes: nam Diuus Auguſtinus in Geneſi ad luteram, Dracones ab antris in aerem eleuari, & alibi etiam Serpentes volare teſtificatur: quod Herodotus in Euterpe, antea ſcripſerat. Inſuper habemus authoritatem Ariſtotelis, qui in hiſtoria Animalium, ſcriptũ reliquit, angues membranis fulcitos per Æthiopiam volare. Idẽ repetit Strabo, dum Serpentibus alas, ritu veſpertilionum, attribuit, qui volantes lotium lethiferum reddere ſolent: vnde poſtea Lucianus in Dialogo de Dipſadibus, illam Libyæ partem inacceſſibilem eſſe tradidit, in qua prædicti ſerpẽtes cartilagineis alis aſſiduè volitant. Item Iouius hiſtoriarum ſcriptor Nili regionem deſcribens, variarum Ferarum meminit; addit q; incolas Georgiani Regni à Draconibus alatis, & anſerinis pedibus munitis identidem vexari. Huius generis Draconum exhibuit iconem Bellonius, cuius cadauer integrum, & conditum diligenter obſeruauit: & hanc ſpeciem Draconis ex parte Arabiæ in Aegyptum aduolare intellexit. Cardanus quoq; narrat ſe Lutetiæ verſantem, apud Gulielmum Muſicum vidiſſe nonnullos ſerpentes bipedes, paruis præditos alis, qui cum varijs temporibus miſſi eſſent, hinc fictitios non eſſe iudicauit, & ab indica regione capite Serpentino, magnitudine cuniculi, colore lucido deferri audiuit. H

Lib.3.ca.9.

Lib.3.ac ciuit.Dei c.vlt.

Lib.1.ca.5.

Lib.18.

L.2.Obſer. c.70.

Lib.7 de rer.var. ca. 20.

A Horum etiam Draconum meminit Albertus, dum sirenas in quadam Arabiæ parte serpentes esse volantes prodidit:nam huiusmodi animantes Dracones esse alatos infer- re voluit. Verum Pomponius Mela de his fusè, latèq; differuit, dum inquit: Non procul à Nilo, vbi pigmea gens viuit, multa Serpentum genera versari, inter quæ nonnulli magno agmine ex paludibus eleuati, volando, Aegyptum petunt, sed in ipso ingressu, ab auibus Ibidibus cognominatis, commisso prius prælio, deuorantur. Id non latuit Solinum, quando pronunciauit ab Arabiæ paludibus alatorum anguiũ agmina eleuata ab Ibidibus extingui, antequam Aegypti limites ingrediantur. Id etiam asseuerantius dixit Cicero, dum Ibides aues rigidis cruribus, corneo, & procero rostro ad auertendam ab Aegypto pestem idoneas esse prædicat: dum Africo flante vento, ex vastitate Libyæ, angues aduolantes ab ipsis conficiuntur, & absumuntur. Hinc Herodotus omnium vetustissimus monimẽtis mandauit extare valles ossibus Serpentum alatorum plenas, qui petentes Aegyptum ab Ibidibus debellati destruuntur. Alioquin de Serpentibus alatis recens habemus testimonium in historia expeditionis in Floridam, vbi B Serpens alatus visus, & non procul à nemore interfectus fuit. Alæ erant exiguæ, vt vix animal à terra attolli posset. Immò Christicolæ illic versantes, interfecti Draconis caput à Barbaris summa diligentia ablatum fuisse obseruarunt, quod non sine aliqua superstitione ab ipsis factum fuisse coniectarunt.

Lib. 2. ca. 4.

L. 2. de nat. Deor.

Lib. 2. ca. 2.

Serpentes Alati vbi.

Quoad veneficam Draconum qualitatem, notandum est, ratione loci natalis, alios magis, alios minus esse venenatos; quemadmodum etiam in reliquorum Serpentum historia fuit animaduersum. Quãdoquidem in regionibus frigidis minus, in calidis verò magis venenosi esse perhibentur. Vnde Lucanus de venenosis verba faciẽs, qui auibus, tauris, & elephantis insidiantur, sic cecinit.

Li. 9. Pharsal.

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones,
Pestiferos ardens facit Africa, ducitis altu
Aera cum pennis, armentaq; tota secuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros.
Nec tutus spatio est Elephas, datis omnia letho.

C Dracones montis Atlantis incolæ, ex Scaligero, solo contactu interimunt, qui capite, & cauda sunt graciles, sed vẽtre adeò immanes, vt ad rependum vix idonei reddantur, & licet author horum pedes non describat: verisimile tamen est pedes habere, qui aut ob exiguitatem, aut ob ventris vastitatem non apparent: quemadmodum in Dracone in agro Bononiensi reperto suo loco obseruabimus.

Exercit. 183.

Dracones cum alis & pedibus.

Item mons regnũ Narsingę à Malabaris diuidens multas Feras, sed præcipuè Dracones alatos nutrit, qui in arboribus versantes, non solum afflatu, sed etiam obtutu homines propius accedentes perimunt. Hinc nonnulli hoc animalium genus, in Dracones arboreum conscendentes, & in Chamædracones, nimirum humi tantùm gradientes distinxerunt. Vincentius autem, in speculo naturali, nulla veneni habita mentione, duplex Draconum genus assignauit, nempè illud, quod pectore serpit, & illud, quod pedes habet; hocq; admodum rarum esse promulgauit.

Venenum draconum quale.

D

FORMA, ET DESCRIPTIO.

AVICENNAS, & Aetius Dracones asperrimis obsitos squamis, & magnis oculis cum eminentia pellis, loco superciliorum, præditos esse tradiderũt: amplius sub eorum mento, quandam pellem instar barbę excrescentem, amplum rictum, linguam exertam, dentes magnos ad instar dentium suis obseruarunt. Isidorus Draconem omnium Serpentum maximum cristatũ, & ore paruo constituit. Imitatur enim Solinum, qui ora parua, & ad morsum non dehiscentia Draconibus attribuit. Verùm ambiget aliquis, quare Auicennas, & Aetius amplum rictum his Feris assignauerint; cum Solinus totum oppositum scripserit. Alioqui ad dissoluendam hanc difficultatem, statuerunt Dracones veluti Epidaurios, de quibus Pausanias, & Nicander egerunt, ore paruo esse refertos, alios verò veluti Indos, Ægyptios, & Phrygios ore amplo esse voluerunt, de quibus Auicennas, & Aetius sermonem habuerunt. At Salmasius in Solinum,

Palearia draconum qualia.

Draconum discrimen ratione oris

iuxta optimum, & Regium codicem Solini, legit; *Ora nulla sunt Draconibus ad morsum dehiescentia*, loco legendi, *hora non dehiescentia ad morsum*. E

Circa structuram, ordinem, & numerum dentium huius animalis, inter authores sententijs variatur. Vuotonus Draconi duplicem dentium ordinem assignat. Claudius Minos in Alciatum, ex mente peritorum rerum naturalium, sexdecim dentes in ore Draconis esse astruit. Nicander autem, & Asseclæ triplicem dentium ordinem in ore huius bestiæ contemplantur; dum illam describunt colore nigro, ventre subuiridi, cum palearibus sub mento rufi coloris, canit igitur Nicander hunc in modum.

Numerus dentiũ draconis.

In Ther.

Formosa apparet species, pulchro illius ore
Triplice conspicui se prodūnt ordine dentes,
Magna sub egregia scintillant lumina fronte,
Tinctaq; felle tegunt in unum palearia mentum.

Ab hoc postea authore, multi alij, & potissimum Ouidius transcripserunt, qui repræsentans effigiem Draconis à Cadmo interfecti, sic cecinit.

L. 3. Metã.

Martius anguis erat cristis præsignis, & auro, F
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Tresq; micant linguæ triplici stant ordine dentes.

Authores igitur, vt ex dictis patet, circa ordinem, & structuram dentium Draconis, non conueniunt: propterea quod arduum, & difficile esse arbitramur, ob harum Ferarum varietatem, necnon ob earundem in nostris Regionibus raritatem, quidquam de dentium numero determinare. Philostratus nulla dentium facta mentione, Draconibus montanis iuuenibus modicam quamdam cristam, & ætate prouectis grandiorem, & barbam crocei coloris adnasci testificatur: cum Dracones palustres cristis carere referat. Verumtamen, ex Aeliano, Dracones in sexu, ob cristam discriminantur, qua Draco mas, non autem fœmina decoratur. Quamuis scriptum reliquerit Plinius, Draconem cristis insignitum, qui viderit, non reperiri. Fortè prædicti authores, per cristas quasdam eminentias intellexerunt, quales in paruis etiam Serpentibus, veluti in Aspidibus obseruauimus. Cæterùm Dracones circa Atlantem versantes, ex Ioanne Leone, media corporis parte crassissimi, cauda verò, & collo admodum graciles esse feruntur: quemadmodum etiam Scaliger in suis exercitationibus annotauit. G

L. 3. de Vit. Apoll. c. 2.

Discrimen ratione cristarum.

Libr. 9 Descript. Africæ.

MORES.

PRÆSCRIPTAM fuisse huic animali à natura vigilantiam, Aelianus prodidit, quamobrem ad audiendum acerrimum, & ad videndum acutissimum prædicat. Ideò Claudius Minos in Alciatum hac ratione motus Draconem venatione cõprehendi difficillimè posse astruebat. Philostratus tradit hanc Feram ita esse aurisitientissimam, vt nonnullis auri micis inuentis, assiduè illis indormiat inhians. Ideò Marcus Tullius Cicero in Phillipicis hæc verba pronunciauit. At is non reddet, qui Domini patrimonium complexus, quasi thesaurum Draco. Vnde ex Cælio, peruulgatum est Dracones ædium, oraculorum, nec non thesaurorum custodiæ præfici. Poetæ igitur, H non sine ratione, pellem apud Colchos, & mala Hesperidum ab insomni Dracone custodiri tradiderunt. Itaq; Vigilantiam, optimo iure, huic attribuit: animanti Reusnerus in Paradiso poetico, dum canit.

Vigilantia draconibus attributa.

Philipic. 13.

Peruigil ecce Draco squamis crepitantibus horrens
Sibilat, & torto pectore verrit humum.

Nam huic bestiæ talem ingenerauit morem natura; vt, quotiescumq; prædam coercere, vel aliquid aliud moliri velit, horrendum edat sibilum, neq; conspectis hominibus aufugiat. Qua de re idem Reusnerus huc respiciens denuò canebat.

Sibilũ quãdo emittat.

Sibilat hic, quoties aliquos parat edere questus,
Vulnere nec læditur, nec fugit ille viros.

Relatum fuit à Gesnero, vulneribus, à Dracone nullam afferri noxam: propterea quod omnes authores consentiunt magnam vim caudæ Draconis inesse: cum ab ea neq; elephas tutus esse feratur: cum Draco circa semitas latibulans Elephanti transeunti insidiatur:

Magna vis inest caudæ draconis.

A diatur: nam ſpiris caudæ, cruribus Elephanti ligatis, ad terram trudit. Idcircò quidam vir acris ingenij alludens ad hanc Draconis proprietatem, & ad Inſigne gentilitium Gregorij Decimitertij Pontificis Maximi Bononienſis, in quo Draco mutilata cauda effigiatur, tale protulit diſtichon.

Te Draco gens timet. At pellat gens iſta timorem,
Quo feris, abſciſſum eſt, quo tueare, tenes.

Hanc caudæ vim non intactã reliquit Plinius, narrans in Aethiopia gigni Dracones Indicis, quoad magnitudinem, æquales, qui quaterni ſimul, vel quini, caudis implicatis, modo cratium, & erectis capitibus, tanquam magna nauis, ad meliora Arabiæ pabula velificant. In dies autem maiorem vigorem adipiſci dicuntur, quoniam, ad mentem Aeliani, per longum vitæ curriculum, ad extremam vſq; ſenectutem perueniunt. Cæterùm licet Draco maſcula caudæ virtute ſit conſpicabilis, & ſupra humanum modum fortitudine, & crudelitate præditus: nihilominus inuenti ſunt homines, qui huiuſmodi beſtias reddiderunt cicures. Siquidem, ex ſententia Textoris, Draco à Paulo Leo-
B nenſi fuit manſuefactus, & Heraclides Philoſophus Draconem habuit exarmatum, qui gradienti, & quieſcenti, tanquam canis aſſiſtere ſolebat.

Aetas draconum longa.

Qui dracones habuerint cicures

COITVS, PARTVS.

HERODOTVS, in Thalia, Dracones alatos, more viperarum, permiſceri exiſtimauit, nimirum capite maris in os fœminæ ira inſerto, vt ab ea tandem præciditur; quam fabulam in hiſtoria viperæ recitauimus. Verùm Dracones mutuò complexu, quemadmodum etiam viperæ, congrediuntur. Scripſerunt quidem Africani Græcis vaniores, lupam ex Aquila concipere, temporeq; paritionis, diſrupta aluo, Draconem erumpi, roſtro, & alis patri, & cauda matri ſimilem, corio Serpentino, multiſque maculis verſicolore. Hoc autem animal in ſpecubus ſemper habitare traditur. Cæ-
C terùm huiuſmodi Feram aliquibus in locis verſari vanitas generationis, ex Scaligero, fidem detrahit, liceat tamen vnicuiq; homini in re litteraria, quod placet admittere, & quod non arridet repudiare.

Partus mõſtrificus draconis.

Circa partum draconis, & anguium exoticorum, variæ authorum circumferuntur opiniones; qnoniam Ioſeph Ieſuita ex Braſilia ſcripſit; illos Dracones, & immanes angues non oua, ſed fætus viuos edere. Ex altera parte Balthaſar Diaz ſcripſit, anno Domini quinquageſimo ſexto ſupra milleſimum, & quingenteſimum, in Malucho inſula, & in Ditione Ternetis Regis, ingentes viſos fuiſſe Serpentes, quæ in campeſtribus locis oua enitebantur. Quamobrem credendum eſt illis beſtijs accidere, quod etiam in noſtratibus anguibus euenire obſeruauimus: cum ab effectu, alij ouipari, alij viuipari eſſe ferantur.

An ouipari, aut viuipari dicantur dracones.

L O C V S.

PELION mons eſt Theſſaliæ ad auſtrum obuerſus, cui ſubiecta loca Pelethronia nuncupantur; vbi olim ſtabulatum fuiſſe Draconem recitat Nicander in Theriacis, dum inquit.

———————— Draconem
Aſpice, quem patula fago Phœbeia proles
In gelido Peli nutriuit culmine iuxta
Læta Pelethroniæ quondam decliuia vallis.

Alioquin, ex Bellonio, Dracones alati ex quãdam Arabiæ parte in Ægyptum, & loca cõtermina aduolãt: quare non erit explodenda ſentẽtia Authoris libri de natura rerum, quando retulit loca deſerta circa turrim Babel à Draconibus habitari, quorum horrendis ſibilis viatores ſæpius perterreſiunt. Vt plurimum tamen his beſtijs Aethiopia redundat: cum Plinius ſcripſerit ad Aethiopes Azachæos plerumq; verſari. Immò Iphicrates, ex Strabone, hæc animantia, apud Aethiopes Heſperios, ad tantam excreſcere molem

Li. 2. obſer. cap. 7.

Deſerta loca habitãt dracones Aethiopia.

In Polyhiſ. cap. 33.

molem dixit, vt eis herba innaſcatur. Verùm Leo Africanus in ſpecubus Atlantis mon- E
tis eos ſtabulari Dracones tradidit, qui media ſui parte craſſi, & circa collum, & caudam ſunt gracillimi. Meminit Solinus montis Aethiopiæ meridiei obuerſi, qui perpetuis ardet flammis, vbi Draconum copiam naſci autumat. Salmaſius in Solinum admiratur hunc Draconum natalem locum; cum inter incendia beſtiæ viuere minimè poſſiut. Hoc tamen Solini aſſertum non penitus à ratione alienum eſſe videtur: cum mons ingens ſulphureis etiam venis refertus vbiq; non ardeat: ideoq; alia montis loca Draconibus domicilia præſtare poſſunt. At non ſolum Aethiopia, ſed India potiſſimum has producit Feras. Quare non citra rationem ſcripſit Philoſtratus circa Hangem Indiæ flumen innumeros Dracones diuagari. Vnde Adrianus rerum exoticarum curioſiſſimus Draconem ex India delatum in templo Iouis olympici Athenis dedicauit. Ex Auicenna, Dracones in partibus Nubiæ multiplicantur: quamuis poſtea indos maiores eſſe referat.

In monte Atlãtis verſantur.

Draco ex India delatus.

Africa igitur Elephantes, & Dracones in Europam mittit: in Maſſylia autem Africæ frequentiores eſſe dicuntur: Idcirco Poetæ Dracones Maſſyllios ſæpiſſimè nomi- F
nant.

Aurea Maſſylli vincunt quæ poma Dracones.

Libyci etiam ob eamdem rationem nominantur: cum Libya Africam denotet: quamuis Aetius in Lycia, forſitan Lybia Dracones potiſſimum verſari tradiderit. Immò Nicephorus Calliſtus (referente Æliano) ſub Aequatore meridiem, & Orientem verſus Dracones magnitudinis admirandæ procreari voluit: cum huiuſmodi animantes regionibus præcipuè calidioribus delectentur. Stumpfius autem, in chronicis, monimentis mandauit, in noſtris etiam alpibus perpetua niue candentibus, id Serpentum genus aliquando habitaſſe, & reddidit rationem: quoniam in multis Alpium locis, quædam antra meridiem reſpiciunt, quæ calorem, & ſplendorem ſolis facilè recipientia, Draconibus domicilia præſtare poſſunt: Deniq; ſi confugiamus ad Hiſtoriographos rerum Indicarum; in primis comperiemus, quod in Calecut variã Draconum genera adoleſcunt. Et apud Paulum Venetum legimus Serpentes bipedes varios in regione ad Pro- G
uinciam Caraiam attinente verſari.

Sub æquinoctiali verſantur.

In noſtris Alpibus.

L. 2. ca. 40.

V I C T V S.

Herbæ, & animantes venenatæ.

Lib. 9. hiſt. anim. c. 6.

FAME necari Dracones non ita facile poſſe arbitramur: quandoquidẽ ex libro de natura rerum habemus, quòd hæc animãtia inediam facillimè ſuſtinere poſſunt. Sed quando poſtea ventri indulgent, Dracones inexplebiles eſſe traduntur. Itaq; rebus venenatis, herbis, & pomis, ad mentẽ Ariſtotelis, & Æliani, vt plurimum veſcuntur. Cum autem Draco copiæ pomorum nauſea vexatur; tunc, ex Ariſtotele, ad lactucam ſylueſtrem tanquam ad ſingulare præſidium confugit. Id autem præſtari à Dracone ſcribit Aelianus, quoniam ſuccus huius plantæ ſummo illi eſt adiumento, ne aluus tumida reddatur. Præterea Dracones, annotante Aeliano, potiſſimum iuxta amnem Rhyn- H
dacum, media æſtate è ſpecubus ad aucupium prodeunt: dum cauda terræ nixi, reliquo corpore erecto, & ore hiante, inſpiratione tanquam vi quadam amatoria ſuperuolantes aues attrahendo deglutiunt: deinde gregibus etiam animalium inſidias tendunt. De his Lucanus fortè loquebatur canens.

——— ——— ——— ——— *ducitis altum*
Aera cum pennis armentaq; tota ſecuti.

Aues venãtur.

Hoc etiam non latuit Philem poetam græcum, qui verſibus iambicis id totum expreſſit hunc in modum.

Δράκοντες αἰθιόπων δέ τ' εἰ θηρᾶν δέοι,
Χαίνοντες ἀσθμαίνουσιν εἰς τὸν ἀέρα,
Καὶ τῶν πετεινῶν τὰς κρεμαστὰς ἀγέλας,
Ἴυγξι θερμῆς εἰς πνοῆς κηλεμένας,
Καὶ σπωμένας ἄνωθεν εἰς γῆν ἀθρόας,
Ἐκ τῶν γνάθων ἕλκουσιν εἰς τὴν γαστέρα.

A Horum autem versuum sensum Bersmanus versibus item iambicis latinis sic reddidit.

Dracones Aethiopum indigentes pabulo
Hiante captant ore flatus aeris,
Pennisq; suspensos greges volantium,
Spirationis illecebris attrahunt,
Ducto supernè copioso ad humum agmine
Retrocito quos spiritu deglutiunt.

Immò auibus non contenti, earumdem etiam ouis, secundùm Plinium, pinguescunt: illa enim integra deglutiunt, deinde in se met conuoluti intus frangunt, atq; putamina excutiunt. Catuli verò Draconum faucibus non capacibus, orbe spiræ apprehensa oua perstringunt, vt liquorem sorbeant. Præterquamquòd in multa etiam animantia, victus gratia, sæuiunt. *Oua auium venantur.*

B

ANTIPATHIA.

REFERVNT rerum naturalium indagatores, Aquilam, & Draconem hostili odio se se mutuò persequi, ob quemdam animi affectum, quem Philosophi antipathiam vocant. Verùm legimus apud Plinium, quòd, ratione victus, Aquilæ in Dracones acerbo concitantur odio, dum earum oua summopere ab illis appetuntur. Præterquamquod Draco ex fruticibus interdum prodiens àut agnum, aut leporem ab vnguibus Aquilæ eripere nititur. Interim, commisso inter has animantes prælio, ad mentem Gillij, præda sæpè fugam arripit, id expressit elegantissimè Nicander in Theriacis his versibus. *Dissensus Aquilæ, & draconis.*

Hunc petit inuisum magni Iouis armiger hostem,
Cumq; genis parat acre suis ex æthere bellum,
Pascentem in syluis quamprimum viderit illum,
C *Quod totos ferus is nidos cum mitibus ouis,*
Et simul ipsa terens, & vastans pignora perdit.
Non timet hoc Serpens, immò quodam impete dumis
Prosiliens, ipsamq; Aquilam, leporemq; tenellum
Extrahit ex rapidis vi fraudeq; fortior vncis.
Cauta malum declinat auis, fit ibi aspera pugna;
Vt queat extortam victor sibi tollere prædam.
Sed frustra elapsam, & volitantem hinc inde volucrem
Insequitur, longos sinuum contractus in orbes,
Obliquoq; leuans sursum sua lumina visu.

Hoc etiam certamen Aquilæ, & Draconis non inconcinnè explicauit Ouidius, dum cecinit. *L. 4. Metã.*

Vtq; Iouis præpes vacuo cum vidit in aruo
D *Præbentem Phœbo liuentia terga Draconem*
Occupat aduersum, neu sæua retorqueat ora,
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues.

Horum etiam animalium pugnam recitauit Homerus, & confirmauit Aristoteles in historia Animalium: vnde postea Florentinus in Geoponicis prodidit, neq; Draconem, neq; alium Serpentem illic stabulari, vbi stercus Aquilæ inuenitur. Et Ælianus Draconem, audito alarum Aquilæ strepitu, illicò ad antra se recipere affirmauit. *Lib. 9. c. 11*

Ex altera parte, Albertus hanc Aquilæ, & Draconis dimicationem negare videtur, scribens, ex sententia Aristotelis (quæ postea nullibi reperitur) Draconem cum Vulture, non autem cum Aquila præliari. Voluit fortassis Albertus significare hanc & Auicennæ, & eius interpretis opinionem fuisse, qui Aquilam cum Vulture sæpè sæpius confundunt. Præterea addit Albertus, quòd non omne genus Aquilæ, sed paruum tantummodo cum Dracone dimicare, dum quemdam Serpentem nomine generali Draconem nuncupatum venatur. Verùm rationem, qua fultus Albertus, authoritati doctissimorum virorum refragari audeat, imaginari non possumus, & præsertim cum alibi idem *Hanc pugnam negat Albertus.*

idem Albertus tanquam ſui oblitus Aquilam cum Thyro, atq; Dracone ratione prædæ, belligerare promulgauerit. E

Lib. 17. Præterea non eſt omittenda antipathia Draconis, & Elephanti: cum hæc duo animantia graui odio ſeſe inuicem inſectentur: Scripſit enim Strabo in illa Æthiopiæ parte, cuius regni caput eſt Meroe, naſci Elephantes, quibuſcum Dracones certant: etenim ſunt tantæ magnitudinis, vt ſpira caudæ, circumligatis Elephanti cruribus hoc graue animal præceps ad terram ruens, Draconem etiam vno, & eodem tempore elidat. De modo autem aggrediendi Elephantes, non conueniunt inter ſe Authores. Siquidem Plinius, & Solinus produnt Dracones ſecus vias, vt plurimum latibulari, per quas Elephanti aſſuetis callibus diuagari ſolent. At prætereuntium non priores, ſed poſteriores tantum adoriuntur; ne qui anteceſſerunt poſtremis opitulari valeant. Alij tradunt Dracones in aquis merſos Elephantis bibentibus inſidiari; dum confeſtim auri morſum infigunt: cum is tantummodo locus manu, ſeu proboſcide Elaphantis defendi nequeat. Alij narrant, quòd Dracones in Elephantes obuios ſe ſe erigendo inſiliunt, oculoſq; primum feriunt, eorum ſugendo ſanguinem, qui cum frigidus ſit à Dracone, ad feruorem internum compeſcendum ſummoperè deſideratur. Huius etiam certaminis meminit Sambucus in emblematibus, canens hunc in modum. F

Diſſenſus Elephanti, & Draconis.

Quã partẽ Elephantis Draco primum mordeat.

Qui victor ſentit cum victo ſe periturum
Ambitione magis, quam ratione tumet.
Quid mihi profuerit victus, qui mutua collo
Vincula molitur, me interimatq; cadens?
Sic Elephas ſtratus complexibus vſq; Draconis,
Conterit hærentem mole, ruenſq; necat.
Ille mihi tandem pretium, meritumq; triumphus
Pendit, qui factum non nece, laude beat.
Interdum cauſa melius ceſsiſſe videmur,
Dum mors vindictam leniat, aut moueat.
Sed tamen è ſummo vinci, victoria quadam eſt,
Conditio ſerui corrigitur domino. G

Griphes, & Pantheræ inimicæ draconib. Poſtremò Gryphes, ex Philoſtrato (niſi ſint fabuloſi) elephantis, & Draconibus admodum inuiſi eſſe perhibentur; proptereaquòd ab illis interdum pugnando ſuperantur. Item Panthera, ex Alberto, Draconi infeſta eſt; cum ab omnibus animalibus, præterquam à Dracone diligatur. His addit Syluaticus quamdam auem, caprilum, cognominatam Dracones odio habentem: quoniam Draco in venatione aliquando feſſus, huius auis hepate deuorato, priſtinum vigorem ſibimet comparat.

DRACONIS VENENVM.

CIRCA virus Draconum, varij authores longè diuerſa ſentiunt. Narrat quidem Pauſanias circa templum Nemei Iouis cupreſſetum fuiſſe; vbi cum nutrix Opheltem in herba collocaſſet, paulò poſt eum à Dracone peremptum inuenit. Num autem ob ſolum vulnus, aut ob venenum interitus huic puſioni acciderit, non explicatur. Recitat etiam Petrus Damianus hiſtoriam cuiuſdam agricolæ, qui diluculo ad laborem ſurgens, & quamdam putans arborem, immenſæ magnitudinis Draconem obſeruauit; vnde colonus intrepidus longo feſſus labore ſuper tergus Draconis ſedit; ideoq; beſtia indignata eum deglutiuit. Ex hac quoq; hiſtoria venenum Draconi ineſſe conijcere non poſſumus. Ardoinus, ex clariſſimorum virorum authoritate, aut parùm, aut nihil veneni Draconibus ineſſe pronunciauit: cum ictu caudæ, & dentibus vulnerando potius, quàm venenando noceant. Et eò magis id aſſeuerare videtur; cum Plinius, & Aetius venenum ab huiuſmodi Feris minimè proijci ſcripſerint. H

Draco deglutiuit agricolam.

Morſus draconis qualis. Vincentius Belluacenſis morſum Draconis paruum quidem, ſed peſſimum eſſe aſtruit; quoniam venenatas animantes, & herbas comedat. Etenim Draco alicui inſidias tendens, plantas, & radices lethiferas vorare dicitur. Hoc non latuit Homerum, qui meminit Draconis ante latibulum nocuas herbas comedentis.

A Οἱ δὲ δράκων ἐπὶ χειῇ ὀρέστερος ἄνδρα μένησι, *Iliad. χ.*
Βεβρωκὼς κακὰ φάρμακα &c.

Prædictis addendum eſt, fortè, ratione variarum Regionum, quas hæc animalia colunt, & magis, & minus nocua eſſe. Quapropter Ioannes Leo, in deſcriptione Africæ, Dracones montis Atlantici admodum virulentos prædicat. Præterquamquòd multis in locis Draconuum halitu aer infici traditur: neq; officit eorum ſententia, qui voluerunt hoc aſſertum, non de Draconibus animalibus, ſed de Draconibus in aere viſis, nĕpe de paſſionibus ignitis fuiſſe prolatum: cum, his apparentibus Meteoris, & corruptionis aeris, & amiſſionis frugum periculum immineat. Quandoquidem habemus ex Ariſtotele, ætate Philippi Regis, viam quamdam montis Armeniæ inaceſſam fuiſſe: cum omnes illac tranſeuntes, repentè exanimati caderent: idcirco Socrates contra illam viam, ſpeculum ex chalibe diligenter fabrefactum locauit, in quo duorum Draconum imagines halitu aerem corrumpentium obſeruauit; qui tandem, iuſſu Regis, ſingulari ſtratagemate interfecti fuerunt.

Dracones montis Atlantici.

In l. de prop. eiem. ... ment.

B Geſnerus quoq; recitauit propè oppidũ Neideburgum viuos Dracones in fonte quodam ſe lauiſſe, & homines deinceps illam bibentes aquam, aluo tumefacta, interijſſe: quare fons ille tanquã peſtifer, & exitioſus, terra, & lapidibus repletus eſt. Item Stumpfius exarauit in Chronicis: cum Regio Heluetiæ primùm purgari cæperit, horribilem & fædum Draconem ſupra pagum *Vuiluer* repertum fuiſſe, qui pecudes, & homines ita profligabat, vt Pagus *Dedmiler*, quaſi villa deſerta cognominaretur. Tunc quidam ex indigenis ob homicidium exul, vt in priſtinam reſtitueretur ſedem, ſe Draconem debellaturum eſt pollicitus, id autem omnium applauſu probatum fuit. Ideoq; hic vir egregius extincto Dracone, brachium cum gladio cruento eleuans, vt cunctis victoriam interempti hoſtis oſtentaret, ſanguis Feræ in corpus diſtillans repentinum ei attulit interitum, quare iure optimo ſcripſit Heliodorus, μικροῖς μὲν τοῖς βέλεσιν, ἰῷ, δὲ δρακόντων πεφραλμένοις ἐις τοξεύοντες. nimirum paruis quidem telis, ſed veneno Draconum nutritis iaculantes. Nam Dracones veneno carere non eſt credendum. Legitur etiam in Deuteronomio. *Venenum Draconum vinum eorum, & venenum Aſpidum lethale.* Concludunt igi-

Dracones venenati vbi.

Sãguis draconis lethifer.

Cap. 32.

C tur multi Draconem etiam natura ſua minimè exitialem, ſaltem ob naturam loci venenoſum euadere: quemamodum de Serpentibus etiam ſuperius fuit explicatum.

VENENI SIGNA, ET REMEDIA.

ICTVM Draconis non ſine exiguo dolore, & inflammatione inſigi voluit Auicĕnas; immò animaduertit mares in vulnerando, fæminis eſſe deteriores. Et quoniam ſuperius relatum fuit Albedifimon, Alatraf, & Hauden inter genera Draconum ab Auicenna, & Alberto connumerari; horum etiam morſus ſymptomata ab illis propoſita ponderabimus. Primùm carnem demorſam aliquem nanciſci fætorem tra-

D dunt: ideoq; malignorum vlcerum pharmaca adhibenda eſſe memorant. Deinde in morſu Alatraf, & Hauden vehementem dolorem, partis ſtuporem, & tandem interitũ ſubſequi autumant. Quocirca Auicennas ad mentem nõnullorum, embrocham ex aceto tepido ſupra locum affectum faciĕdam eſſe probat: deinde emplaſtrum ex folijs lauri, necnon oleum de pyrethro, & oleum coſtinũ celebrat: per os verò ſuccum foliorum lauri cum aceto, & theriacam Andromachi præſcribit. Nicander quoque in Theriacis ſymptomata huius morſus examinans doloris non inſignis, & vulneris exigui paucum effundentis ſanguinem meminit, his verſibus ſic latio redditis.

Fætor, dolor, & ſtupor ſunt ſymptomata huius morſus.

Embrocha ex aceto tepido.

Nec tamen ille graues, vt cætera turba dolores,
Si velit, infixo cum fortè momorderit, ore,
Suſcitat: exiguus non noxia vulnera punctus
(Qui ceu rodentis noctu quæq; obuia muris)
Infligit. modicum tenuis dat plaga cruorem.

Plinius igitur gramen, aduerſus talem ictum non infrugiferum remedium proponit:

Gramen, & mullus piſcis eſt remedium.

deinde mullum piſcem intrinſecus, & extrinſecus, in tali caſu, non parùm vtilitatis eſſe allaturum promittit. Aetius percuſſis à Dracone remedia aliorum animalium ictibus cōferentia prodeſſe tradit. Poſtremò caput canis, vel Draconis, qui momorderit, ad mentem Ponzetti, abſciſſum, pelle nudatum, & morſui applicatum, patientem ſanat: quemadmodum idem præſtant omnia illa præſidia, quæ in capite primi libri fuerunt propoſita. E

FVGANDI, ET CAPIENDI RATIO.

Gramina edicata.

TRADIDIT Solinus præſtantiſſimos audacia viros antra Draconum explorantes, gramina medicata, nempè ſomnifera circa ſpecus aſpergere, vt Feræ inde exeuntes ea depaſtæ irriguo turgeſcant ſomno; quoniam dormientium caput, amputant, vt lapillum Draconis pretioſum eruere poſſint. Quamuis Philoſtratus, in montanis Draconibus coercendis, aliud artificium recenſeat, quo Iodi huiuſmodi beſtias irretire conantur. Pallium enim coccineum litteris aureis exaratum ante cauernas Draconum extendunt; nam, vi verborum excantationem exprimentium, beſtiæ pedetentim irrepentes ſuper pallio dormire coguntur. Interea Indi ſecuribus armati belluam adorientes, eam decollant, vt ex capite lapillum eximant: Quamuis interdum accidat, teſte Philoſtrato, vt Draco aliquem Indum ſecuri munitum intra latibulum attrahat, & deuoret. Campeſtres autem Dracones, ex eodem authore, ſæpè coercentur, dum pugnam cum Elephantis iniunt: nam certamini tunc temporis intenti facillimè ab Indis conficiuntur. Hæc autem, & alia ſimilia nugamenta apud Philoſtratum leguntur. F

Dracones certamini intēti facilè capiūtur.

Quamobrem in fugandis, & necandis Draconibus ſatius eſſe opinamur, confugere ad Nicandri prȩſidia, quæ ab ipſo in cæteris venenatis beſtijs fugandis fuerunt prȩſcripta, veluti ſunt Cerui, & Damæ cornua, Filix Libanotis, Cardamum, Melanthium, Sulphur, Thraicius lapis, qui eſt ſpecies Gagatis, Galbanum, Vrtica, Cedrus, & ſimilia, quæ odore, & ſubſtantia venenoſas animantes interdum fugant, & quandoque perimunt. Verſus autem Nicandri latino ſermone redditi ſunt tales. G

In Theriacis.

Ergo procul pelles Serpentum dira venena,
Dura adolens igni ramoſaq; cornua Cerui
Interim & exuctam comburens Gangida petram
Vincere, quàm nunquam potuit validiſsimus ignis,
Multifidæ filicis ades quoq; germina pulchra;
Aut radicem indes guſtu libanotidis acrem
Cardama cui fuerint æquali pondere mixta.
Atq; pari mole iugulatæ cornua Damæ,
Tantumdem, & nares ferientis odore melanthi
Aſphaltiq; feres pariter cum ſulphure mixti.
Aut tu Thraicium combures igne lapillum, H
Conſperſus gelida ſubitò qui accenditur vnda;
Extinguiq; ſolet, modicum ſi ſentit oliuum;
Quemq; tulere feri proprio de flumine Thraces;
Quod Pontum vocitant, vbi magna armenta ſequuntur
Carniuori pecudum ductores, atq; magiſtri.
Præterea in flamma tetrum ſpirantia odorem
Galbana, & Acneſtis, dentatis ſectaq; ſerris
Cedrus, vt ipſa ſcobem referat tenuata minutum,
Hæc mandata igni pellent procul omne venenum.
At tu luſtra caua, & ſyluoſa cubilia tergens,
Fuſus humi poteris dulcem captare ſoporem.

His fortè præceptis imbutus Cracus Polonorum Princeps, qui celebrem ciuitatem ſublimi, & valida munitum arce, in ſcopulo *Vanel* cognominato, ad Viſtulam am-

A amnem ædificauit; quam poſtea à ſuo nomine Cracouiam appellauit; ingentem Draconem in dicto ſcopulo deliteſcentē interemit. Nam hęc beſtia eſuriens de antro egrediebatur, & fætenti anhelitu veluti peſtilentia quadam multos inficiebat: immò per ciuitatem, & ſuburbia diuagans quæcumque obuia deuorabat. Quocirca Incolæ, ad hoc euitandum incommodum, tria iumenta ad oſtium antri, ſingulo die, ei offerre cogebantur. Itaq; Cracus deplorati ferè ſtatus ſuorum ciuium miſertus, peilem vituli recenter mactati nitro, pice, & ſulphure infarciri, & hora conſueta, penès orificium cauernæ locari iuſſit. Beſtia autem famelica prorepens, & iumentum putans, vituli exuuias deglutiuit. Interim materia, & præcipuè ſulphurea calore accenſa interno, tam feruidam excitauit ſitim, vt Fera magno impetu de ſpecu egreſſa ad Viſtulam fluuium properans tantam hauſit, aquam, vt, aluo dirupta, extincta fuerit.

Cracus Polonorū princeps draconem interemit.

B

DENOMINATA,

& cognominata.

CVM infinita penè eſſe comperiamus, quæ à nomine Draconis, aut denominationem, aut cognomētum ſortiuntur. Ab hominibus primò inchoare decreuimus, vt deinceps ſigillatim de cæteris animantibus, herbis, lapidibus, & alijs inanimatis diſſeramus. Itaq; Franciſcus Draco fuit vnus ex illis, qui in itinere ad Americam, & laboris, & iacturarum contemptor, ob res geſtas, maximam ſibi laudem, & gloriam comparauit. Dracula Valachus fuit Imperator omni magnitudine animi, & conſtantia præſtantiſſimus, qui cæteris verum fortitudinis ſpecimen præbuit, vt in hiſtorijs rerum Perſicarum legitur. Dracus autem, ex Liuio Acheorum Dux, primuſque Achaici motus author, qui poſtea ad iſthmon à L. Mumio conſule fuit ſuperatus. Dracontides à Suida in numero triginta Tyrannorum collocatur. Dracontius fuit Campaniæ Iu-

C dex Chriſti fideles crudeliter inſectans, quem D. Soſius: coram ipſo ligatus à Surio in hunc modum locutus eſſe perhibetur. *Quodam præſagio Dracontius es appellatus, ſiquidem ille temerarius Draco, per organum oris tui loquitur, ſicque illius inſtar, & nomen, & venenatam linguam poſsides.* Quamuis Dracontij etiam nomine quidam Epiſcopus, & Chriſti confeſſor à Surio fuerit memoratus. Dracona fuit nomen, vel cognomen cuiuſdam mulieris, in quam Ioannes Franciſcus Apoſtolus ſic canit.

Cognomenta Virorum ex Draconibus.

Dracōtides Dracōtius.

Dracontius Epiſcopus.

L.4. Epigr.

Deſine iam madidos phæbeis pandere crines
Deſine iam radijs, dia Dracona tuos,
Phæbus vt ipſe tua vincatur luce, vides ne?
Vt pudet, vt celeres decolor vrget equos?

Alioquin, δρακοντομίμος Dracones imitans apud Athenæum legitur. Et δρακοντόπους Draconum pedes habens, & δρακοντολέτης, Draconis interfector dicitur, quo nomine Phæbus Draconem Pythonem perimens fuit inſignitus.

Draconigenæ qui fuerint.

Draconigenæ olim Thebani Bæotiæ fuerunt appellati: propterea quòd ex Draconis

D dentibus ſatis progeniti eſſe credebantur. At Draconarij, ſiue Draconiferi olim vocabantur, qui Inſignia militaria Draconis iconem referentia geſtabant. Non defuerunt tandem familiæ, & Romę, & Bononię, qui à Draconibus cognomentum traxerunt.

Draconarij qui.

Succedunt cęterę animantes ponderandę, vt δρακαινίδες, nempè Dracunculi piſces, qui Graculo piſci ſimiles eſſe feruntur. Sunt etiam in Nilo, vt aliqui authores referunt, quędam animalia ad ſimilitudinem Draconis vulgò Cocatrix dicta, quę niſi ſint Crocodili, alia animalia Dracone ęmulantia in Nilo non nouimus. Item Dracæna nimirum Draco fæmina: vt omittamus canem Geryonis in Erithea habentem duo canis capita, & ſeptem Draconis, cuius meminit Varinus in Scilla, quoniam id figmentum eſſe arbitramur.

Subſequuntur varię plantę, quę ab hac Fera vidētur eſſe denominatę. In primis Columella meminit cuiuſdam pręcocis vitis Veteribus incognitę, quā Dracontion vocitari tradit, eamque fæcunditate, & amænitate ad generoſitatem vini Amineæ comparat. Item à Fuchſio Dracontium Botrys ad morſus anguium, canis, & cuiuſcumq; venenati

Lib.3. de re ruſt. cap.2.

 ani-

animătis commendatur. Dracontium triticum memoratur à Theophrasto,& hanc tritici E
L.3. de cau- speciem illam esse scripsit Plinius,quam Grecia,argumento crassissimi calami ceteris tri-
sis plant.ca. tici speciebus prætulit. Immo Dracontium cucurbitam possumus appellare, quæ cre-
26. scendo intorti Draconis figuram æmulatur. Amplius Draconon nominatur lac Cyre-
Triticum Dracontiũ dictum. Draconon duplex. naicum, & Draconon etiam dicitur erythrodanum, siue rubia Tinctorum, quæ à rubicundo colore nomen sortitur. Colitur in hortis frigidioribus lapathi species, succo sanguinei coloris referta: idcircò hæmalapathum, nempe lapathum sanguineum, vel rubens dicitur: Hæc eadem planta apud Gesnerum, in horto medico, sanguis Draconis herba fuit nuncupata.Ptarmica Matthioli vocatur Bahuino Dracunculus aquaticus ser-
Ptarmica rato folio, & Dodoneo Draco syluestris.

Matth. est dracunculus serrato folio. In hortis,nostra ætate,quædam planta angusti folia, gustu acris, in acetarijs frequenter adhibita, sub nomine Dracunculi, vel Draconis hortensis colitur; cuius neq; Græci, neq; Arabes meminerunt: propterea quod, cultorum mangonio, non autem semine productam esse atteftantur; dum lini semen excauatis cæpis inditum terra obruunt:
Dracunc. horten. quo artificio nascatur. Hæc autem artificiosa cultura Matthiolo parùm fuit credibilis: cum opus experientiæ F
illius fuerit refragatum. Nihilominus à viris fide dignis intelleximus, quod si quis in afflatu marino, semen lini scillæ non auulsæ inferat, proculdubiò fiet voti compos.
Alioquin Dracunculus apud Botanicos est planta,quę Dracontea,Serpentaria,& Dracunculus maior nominatur, ad primas Serpentium vernationes à terra erumpens; hanc quidam ex sanguine Draconis olim natam fuisse fabulantur; quandoquidem,ad luden-
Dracunculi maioris descriptio. tis naturæ miraculum, singulari, caule maculis sanguineis variegato attollitur, è cuius foliato fastigio quædam vaginula in mucronem sensim turbinatum prosilit, quæ cum dehiscens se pădit,apertum Draconis rictum,repręsentat, dum solidum quoddam cornu quasi animalis lingua ex concauo vaginæ sinu emicat. Plinius etiam meminit Ari
L.24.c.16. herbę,cuius radicem Arum,caulem verò Dracontium vocari asserit.Immò & Arisarum
Arum Dracunculus minor apud Gesnerum in Appendice, & Dracunculus alter in historia
Arisarum. Cordi nominatur. Nos autem Ari quinq; species, & Arisari duas obseruauimus; præ-
Aru Aegyptium florẽ & pistillũ producit. ter Arum Ægyptium, quod vocatur colocassia, cuius florem, & pistillum habuimus, & pingi curauimus: quamuis ab huiusmodi planta hoc produci negent, cum illud non G
viderint.

Chirurgi, inter species vlcerum ab atra bile pendentium, quamdam affectionem Dracunculum nuncupatam recenseat; de qua fortè locutus est Agatarchides, in tractatu Maris Rubri; quando retulit in multis circa mare rubrum ægrotantibus paruos quosdam Dracunculos in musculosis potissimum partibus crurum, & brachiorum ali-
Dracunculus morbi species. quando apparuisse, qui statim atque tangebantur illicò refugiebant. Quare natura huius affectionis magnam dubitandi ansam medicis præbuit. Quapropter Galenus agens de locis affectis, scriptum reliquit, quòd generatio pilorum per vrinam excreto-
L.6.de loc. aff.c.3. rum non est magis admiranda, quàm ortus Dracunculorum, qui lumbricis similes in tibijs hominum quamdam Arabiæ regionem incolentium nascunrur; quos cum non viderit Galenus, quidquam de illorum origine, atque natura determinare voluit. Soranus medicus, qui vixit ætate Caleni (referente Paulo Ægineta) hos Dracunculos negat esse animantes, sed tenues quosdam neruos sub cute moueri esse affirmat. Author Introductionis, seu finitionum medicarum, Dracunculum morbum varicibus similem, H
& eodem modo, quo varices, curari posse definit. Vnde Guido, & alij Authores hac moti authoritate, hos Dracunculos ad varicum genus reduxerunt: ideoq; ab eodem
Vena Medẽ quia sit. Guidone, & Auicenna hic affectus vena meden fuit nuncupatus, quia, in vrbe Medina fuerit frequens; Albucasi vena ciuilis dicitur. Paulus Aegineta hunc morbum Dra-
Li.4. c.vlt. cunculum cognominatum, apud Indos, & Regionem Aegypti, in partibus musculosis humani corporis generari asseuerauit. Ætius hos Dracunculos lumbricis similes esse
Curatio. constituit; hosque facta prius suppuratione, cutem diffeccando, extrahendos esse opinatus est.

Lib.7. Tandem Pareus, cuius opinioni adstipulamur, hanc affectionem Dracunculum animatum esse minimè putat; cum illi non sit ad generationem opportunitas, sed nomen Dracunculi meruisse scribit, quoniam vniuerla sua conformatione, colore, mole, & figura, Dracunculi imaginem exprimit: deinde illa materia animata esse videtur, quia humor huius affectus est tenuis, & feruidus, atq; maximo impetu ad partem decurrit.

Itaq;

A Itaq; concludendum est hunc Dracunculum nil aliud esse, quam abscessum in genere venoso à feruore sanguinis pendentem, cuius præsidia apud authores medicos legenda sunt.

Hic dracũculus non est animatus.

Non est omittendus lapillus à Dracone cognominatus, qui Græcis δρακοντίας λίθος Latinis gemma Dracontia, siue Draconites dicitur, hic lapis in capite Draconum, ad mentẽ Plinij, & Solini generatur, & ab animali viuente eruitur; huius vsu Reges Orientis summoperè gloriari feruntur. Meminimus legisse apud Marsilium Ficinum, fuisse allatum lapidem ex capite Draconis erutum, instar nummi rotundum, punctis quasi stellis ordine quodam dispositis insignitum, qui aceto perfusus, rectà parumper mouebatur, mox obliquè, & tandem in gyrum ferebatur, donec vapor aceti euanesceret. Ideoq; existimauit Marsilius hunc lapillum cælestis Draconis naturam, & quasi figuram habere, immo, & illius motum consectari. Verùm hic lapis astris decoratus nil aliud est, nisi Astroites, vulgò *Pietra Stellaria* apud Agricolam, cuius sex differentiæ monstrantur. Quare concludendum erit lapidem Dracontiam Ficini non ex capite B Draconis, sed ex terræ visceribus erui: quapropter hic lapis Astroites, Dracontia Ficini poterit appellari. Non erit tamen negandum lapillum in capite Draconis posse gigni: preterquamquòd in capite Hydri, & Chelydri, nasci gemmam obseruauimus, quę & ipsa Draconites appellatur. Cesalpinus Draconitem describit effigie corniculi, abscissa cuspide, colore partim nigro, partim flauescente, splendido non pellucido, ad cuius basim linea nigra circumdat specie Serpentis.

L.37.c.10
Li.3.de vita cælitus compar.
Astroites lapis qualis.
L.2. de Metal.

Alius est lapis à natura in visceribus terræ productus, qui Vulgò lapis sanguinis; seu hæmatites, & secundùm Belluacensem, sanguis Draconis appellatur. Quamuis, in officinis, sanguis Draconis tanquam quid omninò diuersum ab hæmatite monstretur, quod cinnabaris à Veteribus fuit nuncupatũ; nam cinnabaris secundùm Plinium, est vox indica denotans sanguinem Draconis pondere Bari, nempè Elephanti morientis elisi: cum vtriusq; animalis pereuntis sanguis permixtus tale genus pigmenti, nimirum cinnabarim producat. Dioscorides taxat illos, qui cinnabarim sanguinem Draconis esse existimarunt, & merito, quoniam apud Auicennam, & Serapionem legitur, quòd cin- C nabaris est succus cuiusdam plantæ: quamuis postea hic succus densatus non sit vera Dioscoridis cinnabaris. Clarissimus Faloppius fuit huius opinionis cinnabarim Dioscoridis esse verum sanguinem Draconis in lacryma apud Pharmacopæos. Hodie etiam Illyricis hæc lacryma Dracugna nominatur; cuius meminit Dioscorides, quando cinnabarim ex Africa delatam nominauit; ad contradistinctionem cinnabaris simpliciter, quæ est fossilis, & minio similis: immò interdum in tali cinnabari argentum viuum nascitur. Hæc species ex fodinis Bohemiæ nobis fuit communicata, in qua apparent guttæ ex argento viuo stillantes, cum minio fossili colore iecoris. Præter hanc speciem, aliam non modò cum argento viuo, sed etiam cum pyrite obseruauimus. Immò & tertiam cum argento viuo, & fluore diligentissimus pharmacopola Ioannes Baptista Fulcrus Lucensis nobis est impertitus. Præter has species, assignatur cinnabaris factitia ex sulphure, & argento viuo; & omnes prædictæ species prorsus discrepant à sanguine Draconis, seu cinnabari, quæ est species gummi, seu lacrimæ stillantis ab arbore Dracone cognominata in Africa, cuius medicamenti vsus in hæmorrhagia est frequens. Ve- D rùm Langius dubitat, quòd sanguis Draconis nostræ ætatis ad varios vsus in officinis seruatus sit vitiatus. Putat enim esse sanguinem caprillum cum minio, & immaturorum sorborum decoctione densatum, quemadmodum olim etiam adulterabatur.

Cinnabaris ex Plinio quid sit.
Dracugna est nomen Illyricum.
Cinnabaris factitia ex quibus componatur.
Adulterat. sanguinis draconis.

Superfunt examinanda loca à Dracone denominata; inter quæ non infimum occupat locum Thebæ vrbs Bæotiæ Draconigena cognominata; propterea quòd à viris ex Draconis dentibus natis olim constructa fuerit. Huius meminit Ouidius hunc in modum.

Inq; Draconigenam nymphis comitantibus vrbem
Delilit, & natos eripit inde suos.

Lib.3.fast.

Preterea, ex Stephano, in Icaria insula alia fuit ciuitas dicta vrbs Draconum, item mõs. At Dracuina oppidum est Rhetiæ in Sueuia Cisdanubiana, quamuis alij aliter sentiant. Amplius, ex Petro martyre, in India occidentali est locus caput Draconis nuncupatur. Pariter, apud Plinium, Draconon est insula maris Aegæi deserta; quemadmodum Draconteus, siue Dracontum insula maris Africi. Deniq; secundum Petrum martyrem, fau-

Vrbs draco Mons ...num.
L. ad.1.l.6.

ces in mari octo milliarium, os Draconis appellantur. quid plura? Amnes quoq; à Dracone cognominati ſunt, vt Draconus, ſiue Drachonus, alij legunt Draum, fluuius eſt Galliæ Belgicæ per Lotharingiam in Morelam fluens, cuius meminit Auſonius. E

Draconus fluuius.

Prætereo paruum Laſurum, tenuemq́, Draconum.

Item Dracon paruus eſt Campaniæ amnis in confinio Picentium, ex medio oriens Veſuuio, & iuxta Noceriam vrbem fluens. His addamus fontem Draconis locum iuxta Hieruſalem: vnde poſtea porta ciuitatis, per quam ad hunc exibant locum, porta Draconis fuit nuncupata.

Fons draconis vbi.

Ad finem recenſenda ſunt nonnulla alia inanimata à Dracone denominata: vt Dracontium capitis ornamentum δρακοντώδης, Draconibus plenus, δρακόντειος anguinus, & δρακοντόμαλλος, Dracontino crine. Cæterum, apud Chymiſtas, Draconis apoſpermatiſmum eſt argentum viuum Vulgi, & fel Draconis, ſiue fellis oleum eſt argẽtum viuum ex ſtanno, diciturq; Leo ſuauior in ſcholijs Paracelſi. Demum cauda Draconis eſt ſperma lapidis, quod poſtea in operatione ab ipſo Dracone vocatur: eſt autem reſiduum duarum aquarum ex Sole, & Luna compoſitarum, vel potius reſiduum vnius aquæ in ſingulis vaſis ſeruatum: qua de re legendus eſt Mercolinus. Addamus Denominatis coronidem, nimirum quando aliquis planeta progrediens deflectit ab ecliptica, aut verſus auſtrum, aut verſus ſeptentrionem, tunc locus ad ſeptentrionem, nodus aſcendens, & caput Draconis nuncupatur: locus verò tendens ad Auſtrum, nodus deſcendens, & cauda Draconis dicitur. Quare luminaria iuxta caput, & caudã Draconis oppoſita producunt Lunæ eclipſim, quia tunc terra diametraliter inter Solem, & Lunã locatur: nam diameter ſphæræ tria centra, nempè Solis, Lunæ, & terræ tangit, & vmbra terræ neceſſario ſuper corpus Lunæ cadit, & eclipſim generat. Et hæc de Denominatis dicta ſint. F

Fel draconis, quid ſit apud Chimiſtas.

Cauda draconis apud Chymiſtas quid.

Cauda, & caput draconis quid ſit apud Aſtrologos.

EPITHETA.

IVXTA varias huius animalis conditiones, & prærogatiuas; Authores ei varia addiderunt epitheta. Primumq; ratione aſpectus, & figuræ, Græcis dicitur αἱματωπὸς, nempè cruenti aſpectus. Item βλοσυρωπὸς trux, & σμερδαλέος, ideſt intuitu terribilis. Vocatur etiam Nazianzeno αἰολοσκόπος, quia variè intueatur. Idcircò Latini Draconem toruum, & horribilem nuncuparunt. Aliquando dictus fuit ὀφίουρος, nimirum Serpentis caudam habens, item σκολιὸς tortuoſus, & obliquus. Apud Apollonium δράκοντες χρυσόλοφοι ſcilicet criſtis aureis inſigniti vocantur, & fortè etiam iubati. Quare huc reſpiciens Author ad Herenium ſic ſcribebat. Iſte quotidie per forum medium tanquam iubatus Draco ſerpit. Immò Dracones aligeri dicuntur, loquendo tamen de illis, qui alis referti ſunt. Demiramur Euripidem, cui πολυκρανος, nempè multiceps Draco cognominatur: ſed forſitan hic author de Dracone monſtroſo verba faciebat. G

Epitheta ratione aſpectus.

Li. 4. Argonaut.

Lib. 4.

Ratione coloris, ab Homero nominatur κυάνεος, quia, ſecundùm Heſychium, στίγματα κυάνεα κατὰ νῶτα habeat, quaſi non totus Draco, ſed maculis tantùm cæruleus eſſe videatur. Hinc ποικίλος, varius, & verſicolor, item ποικιλονώτος dorſum maculoſum habens. Sed Euripides δράκοντα πυρσόνωτον dixit, quia tergum rufum habeat. Nec mirum, quoniam φοινήεις, ſeu φοινικόεις, ſcilicet puniceus aliquando ab Homero nominatur. Tandem γλαυκὸς idem, quod γλαυκός, ſeu γλαυκωπὸς ſecundum Pindarum, quia glaucis, aut cæſijs oculis ſit refertus. Latini reſpicientes colorem, aliquando Draconem cæruleum, interdum maculoſum, & viridem indigitarunt. H

Epitheta reſpicientia colorem.

In Hercule fur.

Ratione cibi, Draco dicitur, ὠμηστής, nempè crudiuorus, & κρανόμος, quia carnes diſtribuat, & forſitan ita Lycophroni vocatur, quia animantia capta trucidet, & euiſceret. Ideoq; ab Euripide nuncupatur θηρότροφος, quoniam Feris veſcatur; alioquin θηροτρόφος nutriens Feras exponitur.

Epitheta ratione cibi.

Quoad veneficam qualitatem, nonnullis Græcis dicitur ἰοβόλος, nempè venenum iaciens: quamuis hoc vocabulo ſagittas etiam iaculans ſignificetur. Item ἰοβόρος, quod epitheton draconi bifariam competere videtur; tum quia veneniuorus, tum quia ſit venenatus. Idcircò ab Euripide vocatur etiam φόνιος, ideſt lethifer, cum ab eodem authore

Epitheta malam qualitatem reſpicientia.

A thore ἔχις φόνη, ſcilicet vipera lethalis appelletur. Rurſus nominatur βλοσυρὸς truculentus, & Nazianzeno ἀδευκὴς acerbus, necnon αἱμοβόρος, ſeu αἱματόβορος, ſanguinarius. Alijs dictus fuit κρατερος, violentus, ὀλόμενος, idem, quod ὀλοος, ſiue ὀλόος perniciofus πελώριος, immanis, & δασπλὴς, grauis, & atrox. Apud Homerum legitur βροτολοιγος, ideſt hominum interemptor, Martis epitheton, quod etiam nonnulli competere Draconi voluerunt. Hinc Latini Draconem immitem, immanem, ſæuum, & venenoſum dixerunt.

Non defuerunt aliæ Draconis proprietates, à quibus Draco epitheta ſortitus eſt. Ab Oppiano ἑρπυστὴς, nempè reptator, & συρικτὴς, quaſi ſibilans, necnon ab Orpheo θηροτύπος, quaſi cauda verberans vocitatur. Hinc fortè alijs Græcis βριαρός, robuſtus, & ἀμαιμακετός, inexpugnabilis cognominatur. Immò apud Lycophronem dicitur ἄγριος, nimirum agreſtis, & ferus, & rurſus apud Oppianum, πανα μειλικτος, quaſi aſper, crudelis, & rigidus.

Epitheta reſpiciētia alias Draconis proprietates.

Ratione vigilantiæ, apud Ouidium inſomnis, & inſopitus legitur: quare apud Heſychium fortè οἰκυρὸς δράκων nuncupabatur, quia Palladis ædem cuſtodiret. Deinde, quoniam aſtuta eſt bellua, Nazianzeno ἀγκυλομήτης, nempè obliqua agitans conſilia, & verſutus exponitur. Alioquin πυρφόρος, ſeu πυρόφορος ignifer fortè dictus, quia interno æſtuet incendio. Aliter γηγενὴς ab Euripide dicitur, nempè ex terra ortus; quoniam Priſci, Dracones olim ex terra genitos fuiſſe arbitrabantur. Denique ἀργᾶς, ad mentem aliquorum, eſt genus Serpentis, vt in primo Libro expoſuimus. Nihilominus multi aſſeuerant hoc nomen fuiſſe epitheton Draconis: qua de re Æſchines, hoc nomine, Demoſthenem, ob ferinos, & agreſtes mores inſigniuit.

Vigilantia Draconum.

B (margin)

Poſtremò, ratione loci Draconem Indicum, Libycum, & Maſſylium, Poetæ latini indigitarunt. Sed non eſt omittendum hoc nomen (Elephantias) quod aliqui attribuerunt Serpenti morſu ſuo elephantiaſim generanti: cum tamen Salmaſius in Solinum cenſear potius, quòd ἐλεφαντίας ſit epitheton Draconis, & potiſſimum illius ſpeciei, quæ in India Elephantem aggreditur, vt eius ſanguinem ſorbeat: quapropter non eſt admiratione dignum, ſi, apud Ariſtophanem Draco αἱματοπότης, ideſt ſanguinipota nominetur. Aliquando etiam ab Homero, ὀρειος, nempè monticola vocatus fuit; cum loca montoſa hoc animal ſummoperè diligat.

Epitheta ratione loci

Iliad. χ.

C (margin)

MYTHOLOGICA.

PRISCI perpetuas agitantes fabulas, currum vnicuiq; planetæ à diuerſis tractum animalibus aſſignarunt: has autem animantes illas eſſe pronunciabant, quæ in ſingulorum Deorum tutela eſſe credebātur. Quapropter currum Lunæ à duabus Virgunculis, currum Solis ab equis, Martis à Vulpibus, Iouis à Pauonibus, Veneris à geminis columbis, Mercurij à gallis, & demùm Saturni plauſtrum à Draconibus vehi fabulati ſunt. Præterea non ſolum currui Saturni, ſed etiam Cereris Dracones adiunxerunt. Ideò Ceres, poſtquam Triptolemum arandi, & ſeminandi artem docuerat, egrediens Celei domo, currum à Draconibus alatis tractum conſcendiſse fingitur. Quocirca Ouidius ſic canit.

Currus planetarum à quibus trahantur animalibus.

D (margin)

Dixit, & egrediens nubem trahit, inq; Dracones
Tranſit, & aliſero tollitur axe Ceres.

Lib. 5. Faſt.

Sunt etiam multi, vt Heſiodi interpres, qui Dracones Cereris, volumina de agricultura à Triptolemo conſcripta interpretentur: quamuis alij, longos ſulcos ab aratrò formatos, per Dracones Cereris ſignificari dixerint. Amplius Medeam, combuſto Creontis palatio, Draconibus alatis, per aerem, Thebas vectam fuiſſe tradunt. De hoc Ouidius ſic canit.

Vectam frenatis, per inane Draconibus egens
Credulus immerita Phaſida fouit ope.

Li. 2. Faſt.

Alij, vt Diodorus Siculus, aſſerunt Medeam quibuſdam cantionibus ita fuiſſe operatam, vt Diana per aerem a Draconibus veheretur. De tali curru hæc habet Ouidius.

Nec fruſtra volucrum tractus ceruice Draconem

Currus

Currus adeſt, aderat demiſſus ab æthere currus.

Denuò Mythologi tradiderunt Gigantum effigiem ita fuiſſe formatam, vt eorum pedes in volumina Draconis deſinerent. Idq; factum fuiſſe multi produnt, vt intelligeremus eos nihil recti, aut ſublimis vnquam cogitaſſe. Immo ab ijſdem Gigantibus Draconem Mineruæ obiectum fuiſſe memorant; quem Dea comprehenſum, & contortum ad ſydera ieciſſe, & axi cæleſti fixiſſe perhibetur. Idcircò hodie inter duas Vrſas talem Draconem locatum intuemur. Interim contorta Gigantum crura in mentem reuocant Erichtonium, qui cruribus ſerpentinis natus eſſe ferebatur: ſcilicet dum Minerua Vulcano in matrimonium tradita, prima nocte, è lecto mariti euanuit: ſiquidem Vulcanum tunc in terram concidiſſe, & ſemen profudiſſe fabulantur; ex quo Etichtonius dicitur ortus, à Minerua enutritus, & in ciſta incluſus, aſſignatuſq; filiabus Cecropis, Aglauro, Pandroſo, & Herſæ, hoc mandato, ne ciſtam ante eius aduentum recluderent. Verùm Aglauron, & Pandroſon curioſitate ductæ, ciſtam aperuiſſe, & circa infantem Draconem inuolutum conſpexiſſe feruntur: id expreſſit Ouidius his verſibus.

Draco inter duas cæleſtes vrſas

Li.2.metã.

—— —— —— nam tempore quodam
Pallas Erichtonum prolem ſine matre creatam
Clauſerat actæo tecta de vimine ciſta,
Virginibuſque tribus gemino de Cecrope natis
Seruandam dederat, ſua ne ſecreta viderent
Addita fronde leui denſa ſpeculatur ab vlmo,
Quid facerent: commiſſa duæ ſine fraude tuentur
Pandroſos, atq; Herſæ timidas vocat vna ſorores
Aglauros, nodoſq; manu diducit, & intus
Infantemque vident, apporrectumque Draconem.

Filiæ Cecropis quos fuerint.

De horto Heſperidum, notas eſſe omnibus arbitramur Heſperides tres fuiſſe Heſperi filias; ſcilicet Aeglam, Heretuſam, & Heſperetuſam, quæ, vt fabulantur Poetæ; Hortum auriferis arboribus conſitum habuerunt, cui peruigilem Draconem tanquam cuſtodem adhibuerunt; quo poſtea, vel ſopito, vel occiſo, Hercules poma inde aurea abſtuliſſe dicitur. Referunt nonnulli non aureas arbores, ſed pecudum greges exquiſita pulchritudine inſignes ab Heſperidibus poſſeſſos fuiſse, quibus paſtorem nomine Draconem præfinxerunt; quas poſtmodum oues aureas ex Africa in Græciam Hercules exportauit. Plinius tradit Hortos Heſperidum flexuoſo quodam Maris meatu fuiſse cinctos, qui procul intuentibus Draconis effigiem repræſentabat. Alij eruditi viri hanc finctionem poeticam ad ſenſum aſtrologicum traxerunt: ideoque promulgarunt Heſperides fuiſse ſtellas Cęli, vel temporis veſpertini filias, Hortum cum pomis aureis in Occidente habentes: quoniam ſtellæ rotundæ tanquam mala, & inſtar auri micantes nonniſi poſt Solis occaſum apparent: ſigniferum verò circulum, nempè Zodiacum, inſtar Draconis obliquum, harum fuiſse cuſtodem voluerunt. Quapropter quando Hercules ab Hortis Heſperidum poma aurea ſurripuiſse perhibetur, Aſtrologiæ ſcientiam ab Hercule in Græciam fuiſse delatam ſignificant.

Nomina Heſperidũ.

Draco paſtor.

Quis Aſtrologiam Græcos docuerit.

De Dracone autem velleris aurei cuſtode, quid dicendum eſt? Diodorus Siculus hanc narrat fabellam Aethæ in Pontho regnanti ab oraculo reſponſum fuit datum, ipſum tunc obiturum, cum exteri nauigio delati aureum vellus ſuſtuliſsent. Idcircò rex hanc diſſeminari famam iuſſit, ſe omnes hoſpites Dijs immolare, vt hoc diuulgato, cuncti itinerantes eum abhorrerent acceſsum: templum quoq; muro circumdedit, eiq; frequentes cuſtodes ex Taurica accitos appoſuit; quare dixerunt tauros ignem ſpirantes circa templum verſari, & vellus à Dracone cuſtodiri. Quamuis poſtea Iaſon opera Medeæ adiutus Draconem ſoporauerit, & Medeam cum vellere aureo in Patriam reuexerit. De hac expeditione Iaſonis in Colchos legendus eſt Ouidius, vbi canit.

Li.4. Bybl. rer. antiq.

Velleris aurei fabula.

Li.7.metã.

Peruigilem ſupereſt herbis ſopire Draconem,
Qui criſta, linguiſq; tribus præſignis, & vncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arboris aureæ,
Hunc poſtquam ſparſit lethei gramine ſucci,
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtunt;

Somnus

A *Somnus in ignotos oculos, vbi venit, & auro*
Heros Aesonius potitur, spolioq; superbus
Muneris authorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

Hinc quidam Poeta ad hunc Draconem sopitum, & ad furtum velleris aurei à Iasone commissum alludens, de dracone in curru existente sic cecinit.

Ille, vides, biiugos inter qui prominet axes
Caeruleo insultans pectore, & ore Draco?
Ille est auratae faelix custodia lanae,
Peruigil optatas ille tuetur opes.
Qualitas tot opes studijs, nam vellere nobis
Prodigiosa in eo cura, tenaxq; labor.
O si qua auxilio veniat mihi Colchis, Iason,
Fiam ego, sed Graio ditior Aesonide.

B Scripsit etiam Cicero magnam vim Anguium olim in Sidonio campo agri Lanouini fuisse. Vnde Poetae draconis Lanouini fabulam finxerunt: dum Lanouinum sub tutela draconis esse retulerunt; qui in specu quodam latibulabatur, per quod ad Inferos patere descensum tradebant. Illuc superstitioso ritu puellas mittebant, quae proprijs manibus draconem cibarent: hae si castae erant, intactae reuertebantur, & annus ab agricolis fertilis iudicabatur; impudicae autem à Fera infestabantur. Huius vetustae, & vanae religionis meminit Propertius de Cynthia, & Dracone, sic canens. *Li. 1. & 2. de diuin.* *Draco Lanouinus.* *Li. 3. E eg.*

Disce quid exquilias hac nocte fugarit aquosas
Cum vicina nouis turba cucurrit agris.
Lanuuium annosi vetus est tutela Draconis
Hic vbi tartareae non perit hora morae,
Qua sacer abripitur caeco descensus hiatu,
Qua penetrat virgo, tale iter omne caue.
Ieiuni Serpentis honos cum pabula poscit
C *Annua, & ex ima sibila torquet humo.*
Talia demissae pallent ad sacra puellae,
Cum temerè anguineo creditur ore manus,
Ille sibi admotas à Virgine corripit escas,
Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.
Si fuerint castae, redeunt in colla parentum,
Clamantq; agricolae, fertilis annus erit.

Relatum quoq; fuit ab Ouidio Cadmum Agenoris Phaenicum Regis filium in remotas regiones, Europae sororis conquirendae gratia missum, cum mandato Patris, ne absq; sorore in patriam reuerteretur, oraculum Apollinis adijsse consultum, vt quid sibi esset faciendum, intelligeret. Itaq; responsum habuisse perhibent, vt in loco quiescentis indomitae bouis sedem sibi aedificaret: quare Thebas Baeotiae condens oraculo paruit, Harmoniam Martis ex Venere filiam vxorem duxit, Draconem Castalij fontis custodem, Martiq; sacratum interemit, & huius dentes, suadente Pallade, sulcis terrę mandauit; vnde postea multi milites armati prodeuntes se se mutuò cōfecerunt, praeter quinq;, qui consilio Palladis, inita inter se pace, Cadmo, in Thebis instaurandis, non mediocrem tulerunt opem, qui deinde sua prole totam Graeciam repleuerunt. Hanc igitur fabulam, mirabili ingenio, Bartholomaeus Anulus ad Typographos deducit Lugdunenses, referens Draconis dentes ad sexdecim litteras, quae aetate Cadmi, tot fuisse feruntur, inter quas consonantes se se inuicem interficere scripsit, cum seorsim prolatae nihil virium habeant. At quinq; vocales, quae per se vocem edunt, & quae vim alijs etiam communicant, comparat ad quinq; milites, qui, postposito praelio, pacem complexi sunt; postremò Typographum elementorum typos, quasi Cadmum Draconis dentes disseminare tradidit. Carmina autem sunt talia. *Li. 3. metā.* *Cadmi fabula.* D *Comparatio Cadmi serentis dētes ad Typographos.*

Cui iaculum, iaculoq; animus praestantior omni,
Atq; leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenerides praestans facundia, & armis,
Vt iaculum penetrans, vt Leo magnanimus.

Vexit

Vexit in Europam literas Phœnicibus ortas,
In quibus humanæ circulus est Sophiæ:
Quarum quinq; (alijs se collidentibus vltrò)
Plena vocales intregritate manent.
At terrestribus has animis inseuit, & artes;
Ciuiles homines fecit, & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes sparsisse Draconis,
Exq; satis natos dentibus esse viros:
Qui se occiderunt per mutua vulnera, tantùm
Post reliquos cæsos, quinq; superstitibus;
Ex quibus est hominum post multiplicata propago,
Qui primi Thebas incoluere nouas.
Huius ad Architypum literas qui spargit in vrbe,
Quæ nomen, vires, stemma Leonis habet,
Quiq; libris homines sapientes perficit: an non
Iure pari possit dicere chalcographus?
Semino Serpentis dentes in pelle Leonis,
Hoc est Lugduni, qui Leo Gallicus est.

Aeoli Thebarum Regis fabula.

Recitat insuper Ouidius, in volumine transformationum, fabulam Aeoli Thebarum Regis, cui Ino Cadmi, & Harmoniæ filia nupsit, qui postea ambo in Dracones transfigurati fuerunt. Horum etiam meminit idem Ouidius in Ibin.

Vt fuit Oetæo quondam, generoq; Draconum.

Deinde consultò omittentes Orphei caput in Draconem transmutatum, aliquid de fabula Protei trademus, qui in quamcumq; figuram mutari dicebatur: vnde abijt in prouerbium de homine variæ sententiæ. *Proteo mutabilior.* Hic igitur quandoq; effigiem Tigris, interdum formam draconis, & sic alias deinceps animatorum, & inanimatorum figuras induebat: de quo Virgilius eleganter canebat.

L.4.Georg.

Fiet enim subito sus horridus, atraq; tigris,
Squamosusq; Draco, & fulua ceruice Leæna,
Aut acrem flammæ sonitum dabit &c.

Hanc fabulam de mutabilitate Protei Lucianus ad saltationis artificium retulit. Inquit enim Proteum illum Aegyptium nil aliud, quàm saltatorem fuisse eximium; idque magis sibi persuadet: cum homo effingendi, & imitandi peritus, tunc nobis semetipsum in varias rerum facies transfigurare videtur, dum modò ignis celeritatem, modò Draconis volubilitatem, vel alterius rei impetum exprimit.

PROVERBIA.

Legendum est primũ caput primi libri.

Ex Vulgi fæce desumptum fuisse hoc adagium putat Erasmus. ὄφις εἰ μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται. Idest *Serpens nisi Serpẽtem comederit, non fiet Draco*: hoc adagiũ Græci, quadam libertate, in potentiores iactare solebant, quasi significantes necessarium esse, quem statuerint Imperatorem, multos Principes, & Reges deglutire, & superare; vt ille Dominus dominantium euaderet. Idem author in adagio. *Virum improbum, vel mus mordeat.* Scripsit hoc à quibusdam ita inuersum fuisse. *Viros probos à mure morderi: improbis ne Draconem quidem audere dentes admoliri.* Quasi innuere vellent insontibus passim noxam afferri, quoniam hi impunè lædi posse videntur; cum nullam iniuriam referant, iuxta vulgatum carmen.

Dant veniam coruis, vexat censura columbas.

Deniq; circumfertur aliud. *Fel Draconis sub specie mellis.* Hoc promulgari potest in illos, qui aliud fronte simulantes, aliud pectore prementes fucum facere nituntur, dum toxicum saccharo conditum præbent.

HISTO-

A

HISTORICA.

QVI de rebus Chiorum hiftoriam confcripferunt, tefte Æliano, in quadam Pelleņi montis valle proceris arboribus frequente, & opaca magnum Draconem habitaffe tradiderunt, cuius fibilum Chij mirandum in modum perhorrefcebant: quamobrem neq; Agricolæ, neq; paftores formidabilis beftię magnitudinem ex folo arguentes fibilo, vnquam propius accedere aufi funt. Tandem violentiffimo arbores vallis concufæ vento, vehementerq; collifæ ignem concepiffe feruntur: vnde Fera magno intercepta incendio conflagrata perijt. Itaq; Chij metu liberati, cum fpectatum veniffent, ingentia offa, & immane cranium offenderunt. *Chiorum draco qualis fuerit.*

Ex eodem Aeliano habemus, quòd in Melite Aegyptia, Draco diuinis cumulabatur honoribus, nam in turri quadam vnà cum facerdotibus, & miniftris cum menfa, & B cratere feruabatur, atque alebatur: fiquidem quotidie libum ex farina fubacta, & mellicrato paratum crateri fuperponebant, & poftridie reuerfi craterem vacuum inueniebant. Verùm cum aliquando iuuenis fummo videndi Draconis defiderio teneretur, folus in turrim ingteffus, libo expofito, receffit, & paulò poft, cum Draco menfam confcendiffet, ilicò fores pro more claufas referauit: Quare Draco indignatus abijt, & iuuenis confeftim mente captus obmutuit, & interijt. *Iuuenis captus defiderio videndi draconis.*

Dracones autem à viris ftrenuis petempti apud varios Hiftoriographos leguntur. Leonicenus narrat, vrbe in media Thefpienfium, templum Iouis cognomento Saotis, nempè Seruatoris, cum fimulacro Dei ęneo fuiffe ędificatum: nam, cum immanis Draco olim vrbem deuaftaret, neq; vllis hominum artificijs exterminari, vel expugnari poffet, Iouem confultum imperafse perhihent, vt, quotannis, adolefcentulum forte delectum beftiæ deuorandum offerrent: cum aliter cæteri vrbis incolæ ab incommodo Feræ tuti efse minimè pofsent. Verùm cum ad Cleoftratum pufionem venuftum fors tandem de- C uoluta fuerit, qui amatorem habebat quemdam nomine Meneftratum virum tum fuaptè natura ftrenuum, tum amoris etiam ftimulis audacem. Hic dilecti adolefcentis mortem non æquo ferens animo, fe pro illo, horrendo animali offerre cupiens, æneum thoracem ferreis hamis vndiq; fulcitum conftruxit, quo indutus Meneftratus fe Draconi, tali confilio, obtulit, vt ipfe periret, fimulq; Feram interficeret, quod ex fententia fucceffit. *Lib. 1. var. hift. ca. 15.* *Meneftrati interitus qualis.*

Olaus Magnus non diffimilem exarat hiftoriam Araldi Noruegiani Regis, qui adhuc adolefcens, commoranfq; apud regem Byzantium, & homicidij caufa damnatus, Draconi, de more, lacerandus, & deuorandus obiectus fuit. Huic in carcerem proficifcenti famulus ingenuæ fidei fponte fe damnationis comitem exhibuit. Ideò cuftos antri vtrumq; inermem ad Draconem introduxit: Quare Araldus confeftim collectis in antro cadauerum offibus, & in findone, quo præcinctus erat, ligatis quamdam veluti clauam effecit, deinde Draconem in fe ipfum irruentem, veloci faltu confcendens, nouacula clandeftinè delata, circa vmbilicum beftiam vulnerauit, tuncq; feruus, com- D pacto offium geftamine, Draconis capite ad fanguinem, & necem vfq; vulnerato, belluam extinxit. Rex igitur, hoc intellecto, vltione in admirationem verfa, fortitudini fupplicium condonans, vtrumq; & naufragijs, & pecunijs munitum in Patriam remifit. Corcyrei, ex Heraclide, Diomedem aduocarunt, qui Draconem illis valdè infeftum debellaret. Orpheum aucupio intentum Draco erat inuafurus, nifi canes belluam interceptam occidiffent, vt in poemate de lapidibus recitatur. *Araldus Noruegianus Draconem necat.* *Canes draconē necāt.*

Modò narrandæ funt hiftoriæ eorum Draconum, qui humanum genus fingulari fauore funt profecuti. In primis tradit Aelianus vrbem in Achaia nomine Patram fuiffe, in qua puer paruum emens Draconem, illum fumma alebat diligentia, fed cum ad ingentem percreuiffet molem, à ciuibus ad folitudinem fuit pulfus: puer autem Draconis altor iam adolefcens factus, & domum à quodam fpectaculo per opacum rediens nemus, in Latrones incidit: ideoque alta voce opem implorans à Dracone auditus fuit, qui fibilando accurrens, horum partem in fugam vertit, partem verò dilaniauit, atq; hoc modo altorem fuum tutatus eft. *Li. 14 var. hift.* *Draco altorem fuum tutatur.*

Aliam

Aliam huius generis hiſtoriam non ſpernendam narrauit idem Ælianus. Nimirum, quòd Lycaon in Emathia regnans filium nomine Macedonem genuit, ex quo poſtea prodierunt Pindus robore animi, atq; virtutis indole inſignis, nec nõ alij liberi, fratreſquè erga Pindum improbo affecti animo. Quamobrem Pindus ſe fratrum inuidia ardere noſcens, Regno relicto, in remotiſſimas ſyluas, venatus gratia, ſe contulit. Vbi cum ſemel hinnulos inſequeretur, ſumma virium contentione equum concitans, ſe longiſſimè à ſuis comitibus abduxit. At hinnuli profundam ſubeuntes cauernam ab Inſectantis oculis euanuerunt. Pindus autem ab equo deſiliens, latebramque illam perſcrutans ſibi viſus eſt audire vocem monentem, ne hinnulos tangeret: quapropter, iuuenis circumſpiciens, neminemq; videns, quaſi perterritus, equũ conſcendens illinc diſceſſit. Poſtero die Pindo in eumdem reuertenti locum ingens ſe ſe obtulit Draco; at ille minimè perterrefactus, nonnullas aues, quas cæperat Feræ obijciens, eam optimè mitigauit; vnde Draco his donis, quaſi delinitus illinc receſſit. Id autem ita iucundum Pindo fuit, vt deinceps multa eorum, quæ venatione, & aucupio coercebat, tanquam acquiſitæ mercedem ſalutis Draconi offerret. Ob hoc igitur egregium factum, omnes hunc iuuenem ſingulari proſequebantur beneuolentia, pręter ſolos fratres, qui infenſo in illum ſemper erant animo: propterea ſolum aliquando venantem, omnique deſtitutum auxilio, ex inſidijs, ſtricto enſe aggreſſi trucidarunt, ſed vulneratum clamantem audiens Draco de cubili egrediens, impioſque circumplectens ſuffocauit, deinde cæſum Pindum ſumma diligentia tandiù cuſtodiuit, donec ad ipſum humandum aliqui amici accederent, quibus viſis, ſeceſſit, vt commodius ab illis ſupremam gratiam aſſequeretur.

Pindus dracone in ſolitudine inuentum mitigat.

Pindi cadauer à Dracone cuſtoditur.

Habemus inſuper, ex Pauſania, prudentem, & potentem quemdam virum inimicorum inſidias metuentem, paruum filium in ciſta clauſum ſecus dumetum occultaſſe, vbi maximè tutum fore ſperabat. Interim lupo in puſionem impetum facturo præualidus repugnans Draco, infantis ciſtam ſpiris amplexus eſt. Pater autem reuertens, eminuſq; Draconem conſpicatus, emiſſo iaculo, vna cum dracone filium transfixit: ſed is cum à quibuſdam Paſtoribus intellexiſſet ſe filij cuſtodem peremiſſe: tunc communi rogo draconem, & filium concremauit. Ex Plinio, durant adhuc in Liternino, oliuæ manu prioris Africani fatæ, ſubeſtq; ſpecus ingens, vbi eius Manes à dracone cuſtodiri feruntur. Cæterùm de Dracone cuiuſdam puellæ amatore primum caput primi libri legendum eſt.

Draco Puſionis cuſtos

Variæ draconum hiſtoriæ varij ſenſus à prædictis, nec non à ſe inuicem ponderandæ ſuperſunt. Vt Telephus, ex Aeliano, recumbens cum matre, qui ſtuprum proculdubio commiſiſſet, niſi pius Draco, diuino quodam ductu, dirimiſſet. Lucianus in dialogo, qui inſcribitur Pſeudamantes, inſinuat impoſturas cuiuſdam Præſtigiatoris, qui cum draconem aluiſſet, eum Aeſculapium prædicabat, miriſq; artibus homines illius ætatis ludificatus eſt. Item Delphicum oraculum, ex Plutarcho, aliquando deſertum, & inacceſſum fuiſſe perhibetur: cum immanis Draco eo in loco habitaret. Sed qui id ſcripſerunt (inquit Plutarchus) rem perperam intellexerunt, quandoquidem ſolitudo draconem in eum locum traxit, non autem draco ſolitudinem fecit. Apud Plinium etiam legimus, Lepidum Triumuiratus officium obeuntem, à Magiſtratibus in nemoroſum quemdam locum fuiſse deductum; vbi poſtero die, auium concentu, ſomnum ſibi fuiſse ademptum conqueſtus eſt. At illi longiſſima membrana draconis effigie delineata locum circumdederunt, eoque terrore aues ſiluiſse tradiderunt. Meminimus etiam legiſse apud Pauſaniam in Atticis, quòd Sauromatæ, & præcipuè Nomades plurimos alunt equos, quibus non tantùm in bello vtuntur, ſed eos quoq; Dijs immolant, & cibis adhibent; deinde vngulas eorum collectas purgant, & ad ſimilitudinem ſquamarum Draconis diſsecant.

Oraculum delphicum cur aliquãdo deſertũ.

Icone Draconis aues perterrefiunt.

NV-

A
N V M I S M A T A.

GRÆCA moneta ex fuluo metallo,cum icone Getæ, in iuuenili ætate conſtituti,cum litteris circumſcriptis, ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙCΑΡ. CΕΠΙΤΙ. ΓΕΤΑC. ideſt Imperator Cæſar Septimius Geta, habet in facie inuerſa figurã Herculis,dextra clauam tenentis, brachiumq; attollentis, quaſi Draconem pomiferam arborem cuſtodientem interempturi;cum litteris vetuſtate adeò corroſis, vt legi nequeant. Hoc numiſma proculdubiò cuſum fuit in aliqua Græciæ vrbe Imperio ſubiecta Romano, quæ in perpetuum tanti Principis monumentum, hanc monetam fabricauit. Pariter reperitur adhuc magnum numiſma græcum æreum Antonini Pij,cum litteris, ΑΥΤ. Κ. ΑΙΛ. ΑΔΡ. ΑΝΤΟΝΕΙΝΟC.CΕΒ. ΕΥC. ideſt,Imperator Cæſar Titus Aelius Adrianus Antoninus Auguſtus Pius. Huius monetæ alterum latus exhibet figuram Herculis pellem leoninam ſupra humeros geſtantis, ſiniſtra clauam, dextraq; colligentis poma ab arbore,de qua Draco pendet exanimis, & litteræ circumſcriptæ ΔΕCΑΤΟΥ.ΕΤ L.hic nummus in honorem Antonini, in aliqua vrbe Grȩciæ fuit conflatus. Quandoquidem per figuram Herculis claua armati, virtus eſt intelligenda, & per iconem Draconis, malum: quaſi innuentes virtute heroica huius Principis omne malum fuiſſe ſuperatum, quo ablato impedimento,poma aurea, nempè fructus virtutis facilè percipiuntur: litteræ autem ΔΕCΑΤΟΥ, annum decimum dominij huius Principis denotant, quo anno fortè hæc moneta fuit fabrefacta. *Numiſma Getæ.* *Moneta Antonini Pij.*

B

Demùm circumfertur nummus Cæſaris Dict. III. qui exhibet caput Victoriæ alatæ, capilliſq; in nodum collectis; in cuius altera facie, Roma gradiens, capite galeato, ſtola ad pedes demiſſa, dextra ſcutum geſtans, & læua trophæum conſpicitur, cum figura Draconis caput eleuantis, & inſcriptio eſt talis. C. CLO.VI. PRÆF.M. ideſt Caius Clodius Sextus Præfectus Militum. Etenim Draconis icon in hoc numiſmate alludit ad Inſigne militare, quod Priſci ad bellum proficiſcentes geſtabant. *Numiſma Cæſaris Dict.III.*

C

M I R A C V L A.

MIRABILIA circa Dracones, quæ totius Mundi opifex, per Sanctos ſuos, in hoc terrarum Orbe patrauit, non longè petenda eſſe arbitramur. Siquidem in ſacris Biblijs, Idolum Bel Babylonij venerabãtur,eiq; quadraginta oues, & ſex vini amphoras, ſingulis diebus, offerebant. Verùm patefactis oſtiolis à Daniele, per quæ vxores, & filij Sacerdotum oblata abſumebant: Rex Danieli Idolum, & Templum deſtruendum conceſſit; quo diſſipato, in ea ſede ingens Draco ſtabulabatur,quem poſtea Babylonij tanquam Deum viuum ſummis honoribus cumulabant. De hoc ſic cecinit Reuſnerus in Paradiſo poetico. *Dan. c.14.* *Draco Babyloniorum*

D

Squamigerum pauit Babylonia turba Draconem,
Et ſibi præſentem credidit eſſe Deum.

Itaq; Daniel, mandato Regis, abſq; ferro, ſupra vim naturæ, Feram extinxit. Quo peracto, Babylonij indignati Regem Iudæum, deſtructo Idolo, interfecto Dracone,& occiſis Sacerdotibus, prædicarunt, & proculdubiò in eum feciſſent impetum, niſi eis Danielem in lacum Leonum abijciendum conceſſiſſet, qui poſtea inter Feras illæſus ſedebat. Miraculum etiam Draconis extincti, virtute Deiparæ Virginis, habemus apud Matthiam à Michou, qui agens de Sarmatia Europea, Tauricam Inſulam tribus ciuitatibus, & duobus caſtris ornatam inter Mæotidas paludes memorat. Inter has ciuitates vna vocabatur Kiċtkel, cui de rupe impendebat caſtrum ex ligno, & argilla fabrefactum. In hac autem rupe Draco homines, & iumenta deuaſtans habitaſſe perhibetur: immò violentia Feræ homines ſedem illam vacuam reliquerunt. At quoniam Græci, & Itali inſulam colentes, auxilium Deiparæ ſemper Virginis implorarunt, tractu temporis, candellam in rupe accenſam conſpicati, alacri animo aſcendentes, coram imagine Glorioſæ Virginis, candellam ardentem, & Draconem exanimatum in *Li.1.c.16.* *Draco vi Deiparæ extinctus.*

media rupe obſeruatunt; quem poſtea, peractis Deo ob benefitium gratijs, in fruſta, diſſectum, extra rupem truderunt. E

Tō.2. oſtic.
Li. 7. Hiſt. Apoſt.

Præterea Philippus Apoſtolus, ex Textore, Draconi imperauit, vt innocuus in latebras abiret, cui animal nemini prorſus iniurium obtemperauit. Immò, & Mattheus Apoſtolus (vt recitat Abdyas) aliquando incidit id Magos, duos Dracones galeatos manu ducentes ſulphureas è naribus ſpargentes auras, quarum odore homines exabantur. Hæ autem belluæ aduenientem Apoſtolum conſpicatæ, demiſſis capitibus, ſunt veneratæ: interea populi vociferabantur opem viri Sancti implorantes, vt eos ab huiuſmodi ęrumna liberaret: quocirca Apoſtolus, in nomine Ieſu Chriſti, iuſſit Draconibus, vt ad ſedes ſuas, nemine offenſo, properarent, qua voce audita, beſtiæ capita eleuantes, cunctis videntibus, extra ciuitatem non reuerſuri abierunt.

Dracones pulſi extra ciuitatem à Matthœo Apoſtolo.

Surius etiam in vita Sanctæ Marinæ, quam Latina Eccleſia Margaritam appellat, meminit miraculi ad Draconem attinentis. Quandoquidem huic Martyri in cuſtodijs oranti repente, magno terremotu excitato, diabolicus Draco horrendum edens ſibilum, tetrumq; ſpirans odorem ſe ſe obtulit, qui vaſto oris hiatu Sanctam circumdabat voraturus. Diua autem Margarita firma, & ſtabili mente, quippeq; omni ex parte Deum intuebatur, ſigno Crucis ſe muniuit, & illicò diruptum Draconis ventrem eſt conſpicata. Vnde Chriſti Martyr à ſæuo liberata Dracone corruſcantem in carceribus fulgorem, apparuiſſe vidit. Non deſunt aliorum Sanctorum miracula de Draconibus: nam Diuus Hieronymus in Vita Sancti Hilarionis recitat, quemdam Draconem immenſæ molis in Prouincia Dalmatiæ olim fuiſſe moratum, qui non ſolum armentis, ſed etiam agricolis, & paſtoribus maximo erat exitio. Ideo Sanctus Hilarion illius ætatis vir iuſtus, oratione præmiſſa, Draconem exanimauit, & concremari iuſſit. Non diſſimile miraculum narrat Sozomenus (referente Baronio) à Sancto Donato Epiſcopo patratum. Draco enim in Chamezephiris quas vocant, ad viam regiam, luſtrum habebat, & non modò beſtias, ſed homines quoq; rapiebat: Quamobrem Sanctus inermis beſtiam aduentantem conſpicatus, ſignum crucis manu expreſſit, deinde in faciem Draconis expuit, qui accepto ſputo, confeſtim mortuus concidit. Incolæ verò exultantes ingentem beſtiam in vaſto combuſerunt campo, ne, putrefacto cadauere, & aere inquinato, morbi peſtilentes producerentur. F G

D. Margarita curpingatur cum Dracone.
Draco extinctus à S. Hilarione.
in Annal.

Item Sanctus Ioanniccius Abbas, ex Surio, cum aliquando ad Chelidonem virū virtutibus inſignem viſitandum ſe conferret, perueniens ad flumen incidit in vaſtum Draconem, qui curſum aquæ, ad impediendum tranſitum, cohibebat; Sanctus ergo, precibus ad Deum fuſis, & ſigno Crucis manu erga beſtiam expreſſo, ſtatim Draconem necatum aquis tradidit. Amplius Sanctus Syluester Pontifex, egnante Conſtantino, Draconem in quodam ſpecu morantem, lethaliq; halitu homines necantem, ianua aenea ſigno Crucis obſignata in orificio antri locata, tanquam perpetuo ergaſtulo mancipauit. Idem quoq; narratur de Leone Quarto Pontifice Maximo, qui Draconem, Romæ ſtabulantem, in cauerna apud Diuæ Luciæ templum in Orphea nuncupatum penitus effugauit, vt impoſterum non fuerit viſus. Alia huius generis miracula infinita à Sanctis Dei patrata recitantur. Etenim à Diuo Arſacio apud Nicomediam, Draco fuit debellatus, vt author eſt Sozomenus. Idem à Sancto Theodoro, à Sancto Marcello, & à Sancto Creſcentino Martyre præſtitum fuiſſe Hiſtoriographi perhibent. H

In vita eiuſdem Sancti
S. Syluestri miraculū.

PRO-

A

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

CECINNÆ Dracones, læto prodigio, de extis emicuiſſe tradit Plinius. Sub capite Spartaci venalis Romam delati, & dormientis complicatum Draconem viſum fuiſse referunt. Vnde Thracia mulier vaticinandi peritiſſima pronunciauit id fuiſse ſignum formidabilis, & magnæ cuiuſdam potentiæ, quæ tamen infauſtum exitum erat habitura. Suetonius etiam in Vita Neronis, promulgauit miſſos à Meſſalina Neronem meridiantem ſtrangulaturos, Dracone è puluino prodeunte, perterritos refugiſſe. Itē Plutarchus narrat, qui Cleomenis corpus cruci affixum cuſtodiebant, tradidiſſe Draconem viſum, qui cadauer circumplexus, illius faciem adeo tegebat, vt nulla auis ad eam depaſcendam accedere poſſet; qua de cauſa reuerentia quædam, & diuinitatis,
B opinio huic Regi impoſterum acceſſit.

Draco præſagium potentiæ.

In vita Cleom.

Scriptum eſt, quoq; in Romanis Annalibus, quòd Maurico imperante, Tyberis Fluuius tanta vndarum copia excreuit, vt eiuſdem aluuiones ſuper muros Vrbis fluerent; & tunc Draco inſignis molis ad mare deſcendens viſus eſt: quamobrem mox ſæua peſtilentia eſt ſubſecuta. Per epiſtolas, etiam Geſnerus intellexit non procul à Rheni litore, propè oppidum Niderburgum Germaniæ, ter ſereno Cœlo, diuerſis tamen temporibus, Draconem in aere caudam vibrantem fuiſſe obſeruatum: vnde infauſtus huius oſtenti fuit euentus; quandoquidem illud oppidum, magno Indigenarum damno, & infortunio, fuit incendio conſumptum. Item anno nonageſimo nono ſupra milleſimum, & quadragenteſimum, die vigeſima ſexta Mẽſis Maij, ex Stumpfio, viſus eſt Draco Lucernæ, qui è lacu per Ruſam, ſecundo flumine ferebatur, magna omnium ſpectantium admiratione, ſed quid poſtea præſagiuerit, non declarat. Præterea anno octuageſimo octauo, ſupra ſeptingenteſimum, in Anglia, Dracones ex ignea conſtantes ſubſtantia per aerem volitare viſi ſunt; quod prodigium præualidam famem, & infeſtationem Da-
C nicam præſagiuit.

Tyberis inũdatio.

In Chronic.

Dracones ignei in aere viſi.

S O M N I A.

QVOTIES ſomnia, apud Antiquos, iconem Draconis dediſſent, ſemper amplitudinis prænuncia eſſe opinabantur, quapropter Alexandro Macedoni Draco (quamquam ab alijs legatur ſerpens) dominij claritatem preſagiuit; dum per quietem, cum matre Olympia congredi viſus eſt. Item Mammæa Alexandri Seueri mater pridie quam eniteretur ſe Dracunculum edidiſſe ſomniauit. Dedit, & Auguſto pręſagium Imperij ſomnium nòn diſſimile; dum Actia mater eius, nocte intempeſta, ad ſolemne Apollinis ſacrum accedens, ibi obdormiſſet, nam ei Draco ſupra ventrem re-
D pere viſus eſt: quare expergefacta maculam veluti Draconis picti in abdomine obſeruauit, quæ nulla vnquam ablutione deleri potuit.

Imperij, & dignitatũ præſagia.

Cæterùm Franciſcus Petrarcha mirabile ſomnium Alexandri Magni recitauit, quod ei accidiſſe fertur, dum Ptolemeus illi familiaris ab aſpide ſaucius vehementiſſimo cruciatu moriens affligebatur. Alexãder.n.amici miſertus per noctem ſibi viſus eſt videre Draconem, quem genitrix Olympia in delicijs habebat, radicem ore gerere, & humano more, expreſſis verbis, locum caſtris proximum indicare, vbi illa naſcebatur, & aſſerere futurum, vt eius ope languens amicus curaretur. Itaq; Alexander expergefactus miſit, qui oſtenſam à Dracone radicem inquireret, qua inuenta, non modò Ptolemeum, ſed multos quoq; alios ab eadem labe liberarunt. Cicero tamen hoc ſomnium penè inane, & riſu dignum exagerat, & præcipuè, dum introducitur Draco loquens, & radicem ore geſtans: cum nec etiam vir diſcretus id præſtare poſſet: Et re vera quis non ageret Democritum, dum audiret oratorem ſerpentinum, vel Serpentem medicum intueretur. Non diſſimiles ineptias exarauit Cardanus in Libris de Inſomnijs, dum retulit figuram Draconis in gemmis cælatam, & per quietem viſam indicare hominem crudelem,

Lib. 4. de Vir. Illuſt.

Curatio Ptolemei Saucij ab Aſpide.

L. 1. de Inſom. ca. 29.

delem, & superbum: quemadmodum figura Serpentis hominem fraudolentum, & malignum significat. Denuò paulò inferius, somniantes pellem Draconis induere, homines superbos, arrogantes, & auaros fieri est fabulatus. E

Cap.40.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

NON est in dubium reuocandum, in sacris litteris, Draconis nomine, Diabolum præcipuè, deinde eius asseclas designari. Lucifer enim Draco Magnus in comparatione ad minores Dęmones fuit cognominatus. Etenim locutione mali, Diabolus semper intelligitur: siquidem quando hęc verba recitãtur in precatione Dominica. *libera nos à malo.* Cyprianus legit. *libera nos à maligno.* Insuper ille celebris Draco Pytho apud Ethnicos nuncupatus, quem ab Apolline sagittis confectum fuisse tradunt, ad Diabolum refertur: cum Pythones in Actis Diui Pauli Dæmones nominentur; quia horum vnum à muliere obsessa egredi iussit, quæ Paulum, & eius comites Omnipotentis Dei veros famulos prædicabat. Quamuis postea Diuus Paulus conquereretur (vt notat Origines) diuinæ seruitutis indignum testimonium à spiritu Pythonis exhiberi. F

Pythones vocantur dæmones.

Reliquum modo est, vt alijs assertis sacræ paginæ nostram sententiam stabiliamus. Legitur ergo apud Ezechielem. Draco conculcans aquas, quem nonnulli hæreticum sacras litteras perturbantem intelligunt. Sed Diuus Hieronymus in Ezechielem, exponit Diabolum Hæresiarchis semel in suam potestatem redactis minimè parcere. Habemus insuper apud Psalmographum. *Tu confregisti caput Draconis, & capita Draconum in aquis a Deo contrita.* Quamuis sensus litteralis denotet Pharaonem, necnon milites, & centuriones ab eodem Pharaone missos, vt populũ Israeliticum insectarentur, qui tandem aquarum inundatione suffocati, hacque ratione contriti fuerunt, & Dracones fortè nominati, quoniam Insignia militaria, Draconis effigie, exornata gestarent. Nihilominus, qui sensum mysticum meditantur, verba Psalmographi ad Christum referunt, qui omnem Diaboli facultatem sustulit. Quocirca etiam in Apocalypsi, Draco vinctus ab Angelo, per mille annos, indicat Diabolo sublatam fuisse potestatem seducendi gentes, donec venerit Antichristus. Iterùm in alio Apocalypsis loco, Draco proiectus in terram, mysticè designat (vt voluit Rupertus Abbas) tyrannidem Diaboli expugnatam, quando scilicet Imperatores Romani, contempto Idolorum cultu, ad Christum venerandum confugerunt. Rectiùs Draco ille Magnus, qui mulieri pariturę infantem vocaturus assistebat, vt in supracitato Apocalypsis loco legitur, ex sententia eiusdem Ruperti Abbatis, mysticè demonstrat Diabolum paratum ad Christi fidem de mentibus piorum hominum expellendam. Quandoquidem mulier illa indicat Ecclesiam, quæ vtero gerere cæpit, quando fides Patriarcharum ex promissione, Christum expectabat: tuncq; Diabolus cæpit esse Caro, qui prius Serpens nominabatur. Tandem Abbas Ioachimus Draconem septicipitem Apocalypsis interpretatur Diabolum septem insectantes catholicam fidem, adiuuantem, & fouentem, inter quos primum locum Herodes occupauit. G H

Cap.32. *Milites Pharaonis cur dracones dicti.* *Cap.20.* *Lib. 13. de vict. verb. Dei.* *Cur diabolus appelletur draco.*

Præter Diabolum mysticè significatum à Dracone, succedit Draco spiritui aduersaria, de qua Psalmographus verba fecit dicens Draconem esse conculcandum. Etenim caro spiritui semper reluctatur, & spiritus quoq; iracundiæ, qui instar Draconis, ignem efflare videtur. Immò malitia, & fallacia allegorico Draconis nomine notatur: Quoniam in Exodo, Dracones Magorum cum Dracone Mosis certantes, & tandem ab illo deuorati, ex sententia Gregorij Niseni, fraudulentas cauillationes aduersus diuinum institutum significant, quas tandem virga veritatis absorbet. Præterquamquòd Dracones, in quos virgæ Magorum fuerunt transfiguratæ, Diaboli vafrамenta, & humanæ scientiæ fallacias indicant. Immò ipsa malitia, vel fallacia caro est, qui in mente improborum, tanquàm in proprio cubili stabulatur.

Psalm. 90. *Cap.7.* *Cauillationes fraudulentes denotãtur à draconibus.*

Calamitates quoque, & extremæ angustiæ allegoricè per Draconem intelliguntur. Iob enim scripsit se fuisse patrem Draconum, magnam denotans infælicitatem. Psalmographus etiam recitauit hæc verba. *quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & operuisti nos vmbra mortis.* Alij legunt. *Quoniam contriuisti nos in loco Draconis, & operuisti*

Cap.30. *Psal.43.*

nos

A *nos vmbra mortis.* Interpretes igitur, per locum Draconis, altissimam profunditatem exponunt, vt sit hyperbole pro extremis angustijs. Eumdem sensum mysticum habemus apud Ieremiam his verbis. *Onagri steterunt in excelsis, attraxerunt ventum tanquam Dracones.* Quasi Propheta velit innuere: non habebunt vnde famem, & sitim expleant; ideoq; inopia cibi, & potus peribunt, quam difficultatem Dracones sine grauiori incōmodo ferunt. Dracones etiam mysticè appellari possunt Ethnici, de quibus Psalmographus loqui videtur, dum scribit. *Laudate Dominum de terra Dracones, & omnes Abyssi.* Quamobrem his verbis, Ethnici, destructa Idolatria, ad encomia omnipotentis Dei celebranda inuitari videntur. Quamuis Ricciardus in commentarijs symbolicis, scribat significari Angelos Abyssi, & Draconum præfectos, à quibus etiam Mundi opifex meritas laudes expostulat.

Cap. 14.

Psal. 148.

Demùm in Apocalypsi Draco septiceps cornibus decem insignitus describitur, qui mysticè à nonnullis exponitur Luterus, & eius secta. Verùm satius existimamus, si vnà cum Ricciardo dixerimus, primò huius bestiæ cornu, designari orientale regnum Califæ, secundo regnum Turcomaniæ, tertio regnum Bulgarorum gentile, quarto Maurorum, quinto Normanorum, sexto Hungarorum, septimo Occidentale regnum Califæ, octauo Tartarorum Imperium, nono Imperium Sultani Babylonici, & decimo Imperium Turcarum. Item septem capitibus huius Draconis, eodem Ricciardo teste, varia etiam dominia indicantur. Etenim primo capite huius bestiæ, Romanum Imperium gentile denotatur. Secundo Nero ad Constantinum vsq; Arrianum, vel vsq; ad Iulianum Apostatam; immò significatur etiam secundum bellum, quod membra Domini nostri à Paganorum gente passa sunt, aut, secundùm aliorum sententiam, regnum Gothorum indicatur, tertio exhibetur ætas Constantini Arriani vsque ad Codroem Persarum Regem, nec non monstratur martyrium Christicolarum per Arrianos, &, ex aliorum mente, Regnum Vandalorum; quarto notantur Codrois Persarum Regis tempora, quibus impia Maumeti secta emersit, ad ætatem vsq; Henrici primi Imperatoris Alemani, nec non bellum quartum aduersus Christi fideles per Saracenos commissum, & secundùm alios, Regnum Alanorum: quinto indicatur tempus ab Henrico primo Alemanorum Rege, vsq; ad Saladinum Babylonicū, & quinta insectatio Christi fidelium per Alemanos, & secundùm alios, Regnum Hunnorum; sexto declaratur tempus à Saladino Aegypti Soldano, vsq; ad Federicum Secundum, & sexta calamitas quam Ecclesia Dei per Saracenos passa est, & secundùm alios, regnum Persarum; septimo tandem capite Draconis monstratur tempus à Federico Secundo vsq; ad Antichristum, nec non acerrimum certamen inter Principes Catholicos, & Hæreticos, & ex sententia aliorum, Regnum Longobardorum.

In comm. symb.

Quæ denotentur capitibus draconis Apocalypsis.

Aliæ significationes draconis Apoc.

His exaratis de capitibus, & cornibus prædicti Draconis in Apocalypsi descripti; reliquum est, vt ad allegoricam expositionem caudæ eiusdem animantis accedamus. Hæc autem cauda, vt legitur apud Ioannem supracitato loco, habebat nodum, & tertiam partem stellarum à Cœlo detrahebat. Propterea quod in octauo prælio, quod Asseclæ Antichristi, cum Christicolis inibunt, Antichristus tunc à recta fide tertiam partem eruditorum per stellas significatorum auertet.

Cauda draconis Apocalypsis allegorica expositio.

D

HIEROGLYPHICA.

NON recedit à veritate illud Draconis hieroglyphicum, quo custodia designatur: quandoquidem hoc animal, ob acutissimam visionem, vigilans, & insopitum nominatur: immò hac ratione naturam Solis imitari dicitur. Quocirca Aegyptij Sacerdotes, ante litteras inuentas, pictura Draconis in semetipsum reflexi, caudamq; mordentis, annum indicabant, quoniam orbe agatur volubili. Huc respexit Claudianus, quando cecinit hunc in modum.

Anni hieroglyphicum.

Omnia, quæ placido consumit numine Serpens,
Perpetuumq; viret squamis, caudamq; reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu.

Cætera autem huius generis hieroglyphica in primo capite primi libri legenda sunt;

quoniam Authores diſcrimen Draconis, & Serpentis nihil pendentes vtriuſq; anima- E lis hieroglyphica ſimul permixta exararunt.

MORALIA.

Draco aſsimilatur diabolo.

QVEMADMODVM in Myſticis Diabolus Draco fuit cognominatus, non erit pariter inferioris conditionis, in doctrina morali, in quare ob conformes proprietates Diabolus Draconi aſſimilatur. Nam primitùs veluti Draco exitiali redundat veneno: Diabolus item venenatis tentamentis per cōſenſum peccati, hominibus interitum affert. Immò ſi Draco venenato halitu aerem inficit: Diabolus quoq; flatu lethalis ſuggeſtus, corda humana venenat, & aerem peſtilentem, peccati delectatione, efficit. Interdum halitu Draconis ſuperuolantes aues affectę cadunt; ſic aues moralis doctrinę, nimirum homines diuina contemplantes; non ad tam excelſa mentem F eleuare, poſſunt, quin flatus Diaboli illuc peruenire poſſit, vt eos ad delicias, & ad mundi negocia attrahat. Denuò ſi draco adoritur Elephantum, vt eius ſanguinem ſorbeat: Diabolus aggreditur probum virum, vt ſanguinem pietatis ab illo auferat. Vel rectius ſpeculari debemus dicendo, ſi Draco Elephantem petere audet, vt ſugat ſanguinem; Elephas poſtea concidens Draconem pondere perimit: pari ratione Diabolus omnes edidit conatus, vt Elephantem Chriſtum, detracto per paſſionem ſanguine, occideret; ſed à Chriſto poſtea ob mortē cadente oppreſſus fuit. Huius figura expreſſa eſt in ſacris paginis; vbi Eleazar conficiens elephantem, eius caſu tandem occiſus fuit. Draco cauda potius, quàm ore lædit: ſic Diabolus cauda blanditiarum pedetentim ingreditur, ſed tandem poſtea mordebit vt Coluber. Dicitur quoq; Draco Ceruam vitare: Diabolus etiam Ceruam, nempè animam in rectis operibus diligentem abominatur. Deniq; Draco inter montis incendia, ad mentem Solini, verſari in aerem aliquādo ferri, & eius veneno mare aliquando intumeſcere perhibetur. Talis eſt Diabolus, qui inter incendia infernæ regionis degit, aliquando per aerem diſcurrit, dum ad homines iuſtos tenta- G mentis cruciandos accedit, & demùm mare Eccleſiæ interdum, eius veneno, nimirum ſuperbia, & iracundia intumeſcit.

L.1.Mach. cap.16.

Peccantes draconi aſſimilantur.

Præter Diabolum, peccans etiam Draconi eſt aſſimilandus. Nam ſi Aethiopes, ad æſtum compeſcendum, ſanguine Draconis vtuntur; deinde Dracone, abiectis felle, & lingua, veſcuntur. Sic homo criminoſus vocatur Draco, ſanguis eius mors, fel peccatum abditum, & lingua peccatum manifeſtum exponitur. Itaque Aethiopes ſunt viri iuſti feruore calamitatum, & ærumnarum denigrati, qui ad extinguendum concupiſcentiæ æſtum, ſanguine Draconis, nimirum contemplatione mortis diuitum vtuntur. Iuxta illud Pſalmographi. *Manus ſuas lauabit iuſtus in ſanguine peccatoris*. Ipſi poſtea Dracones, nempè peccantes, abiectis felle, & lingua, ideſt remotis vitijs, vorantur, ideſt diliguntur. Nec præter rationem, quandoquidem adeps Draconis, ex ſententia Plinij, venenatis reſiſtit ictibus: immò cum melle caligini oculorum medetur. Peccans igitur eſt Draco, qui interdum non eſt ita improbus, quin aliquid bonitatis participet: cum H aliqui criminoſi pietatis pinguedine ſcateant. Fel verò, ſcilicet ira peccantium, Iuſtorum oculos elarificare ſolet. Etenim, ad mentem D. Gregorij, improborum prauitas proborum vtilitati conducere dicitur.

Fæneratores vocãtur dracones.

Cæterùm meditantibus peccantes in ſpecie, primò ſe ſe offerunt fæneratores, qui Dracones ſimul complicatos, & per mare ad meliora tranſeuntes pabula imitantur; ſiquidem hi per mare diuitiarum fodinas auri petunt. Quamuis alij hanc ſimilitudinem Dæmonibus applicent, qui interdum ſimul iuncti in mundano natantes mari aduerſus viros iuſtos, aliquid ſemper machinantur. Non errabit præterea, qui dixerit, ab Auaro naturam Draconis diuitias cuſtodientis, illiſq; non vtentis repræſentari. Quocirca

Serm.22. Petrus Chryſologus Auarum non patronum, ſed auri, & argenti cuſtodem appellauit.
Homil.2. Item Chryſoſtomus alloquens populum Antiochenum, Auarum cuſtodem non domi-
L.12.epig. num pecuniarum, ſeruum, non poſſeſſorem nominauit. Id quoque confirmatum fuit à
Epigr.45. Martiali ſic canente.

Nummi cum tibi ſint, opeſq; tantæ,

Quan-

A *Quantas Ciuis habet Paterne, rarus*
Largiris nihil, incubaſq; Gazæ
Vt magnus Draco, *quem canunt Poetæ*
Cuſtodem Scythici fuiſſe luci.

Quí igitur diuitias alijs,& non ſibi cuſtodit, infeliciſſimus profectò habendus eſt, id .n. Cornelius Gallus elegantiſſimè expreſſit his verſibus.

Efficior cuſtos rerum magis ipſe mearum, *Eleg.5.*
Conſeruans alijs, quæ periere mihi.
Sicut in auricomis pendentia plurimus hortis
Peruigil obſeruat non ſua poma Draco.

Huc proculdubiò ſpectat illa ſententia in Conſtitutionibus Apoſtolicis, ad eliminandam auaritiam, recitata. Qui pecunias poſſidet, ijſq; nec vtitur, nec alijs impartitur, locum Draconis penes theſaurum morantis ſortitus eſt. Ille enim diuitias probè cuſtodit, qui opes, vbi eſt opus, in res honeſtas, atq; vtiles expendit, namq; canebat ad rem B Ouidius. *Auarus dicitur Draco.*

Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes.

Iterum ſi Draco eſt animal ſitibundum, vigilantiſſimum, in terra, in vndis,& in aere viuens, aues,& cæteras animantes vorans: ſic qui lucris,& opibus ſemper inhiat, in nouo vaframenti genere indagando ſemper vigilat; vt vbicumq; ſit, tàm diuites, quàm pauperes contractibus non probandis denotet. Immò quemadmodum Dracones, cauda, elephantorum crura ligant, vt melius eorum ſanguinem abſorbere poſſint: ita Vſurarij, varia genera contractuum, & cautionum adeò vinciunt elephantes, nempè diuites, vt eorum ſanguinem aureum rectius haurire queant. *Vſurarij Dracones dicti.*

Præterea qui tanta referti ſunt dementia, vt exiſtiment ſe genitos eſſe ad ſuperbiam à comparatione Draconis non ſunt excludendi: quoniam ſi Draco naturali inſtinctu Elephanti inſidiatur: ſimiliter homo Phætonte, & Icaro ſuperbior, Draconis naturam æmulatur; dum Elephanti, nimirum regnanti inſidias tendit, vt & ipſe ad ſummum dignitatum culmen quamprimùm peruenire poſſit. *Superbus vocatur Draco.*

C Immò Draco denotat etiam fœdam voluntatis momentaneæ titillationem, animas, & corpora indignis modis polluentem: quandoquidem Veteres laſciuũ amorem ſignificaturi, partem poſtremam Chymeræ in Draconem terminare finxerunt: at in hoc genere Lenones nominantur Dracones, qui muleres quæſtuarias proſtituunt,& pudicos adoleſcentes laſciuis verbis in dies venenant. Quare ab Antiquitate figura Herculis, Dracone perempto, cum tribus aureis pomis effigiebatur; vt extincto libidinis ardore, temperantiam commotionum omnium moderatricem partam demoſtrarent. *Lenones dicti Dracones.*

Succedunt ponderandi alienam lacerantes famam, qui proculdubiò Draconũ mores ſequuntur. Etenim ſi Dracones venenati vocantur, quoniam cibaria venenoſa comedant. Obtrectatores, quoq; cunctorum ſtudijs oblaterantes, cibos venenatos mãdere dicuntur; huicq; veneno reluctans aliquod remedium vix inuenitur: cum fama ablata vix in integrum reſtitui poſſit. Item ſi, ex ſententia Solini, Dracones linguam tantùm veneno refertam habent; criminoſi obtrectatores, ad mordendum,& cauillandum, linguam admodum venenatam poſſident. Et ſi halitu Draconum aer inficitur,& D inflammatur: prædictorum quoq; ſermone audientes inficiuntur,& inflãmantur. Iuxtà illud Hieremiæ. *Ad vocem loquelle, grandis exarſit igni.* *Obtrectatores dicũtur Dracones.* *Cap.11.*

Poſtremò multi (referente Cælio) tradiderũt Proteum modò in ſuem, modò in Draconem transfiguratum; quoniam per ſuem, ſummum bonum in voluptate oſtendebãt, & per Draconem, illorum errores, qui terrena pulchritudine fælicitatem metiebantur, quamuis alij pronuncient hanc Protei tranſmutationem ab antiquis fictam fuiſſe ad hominum impiorum terrorem; vt pænæ metu, vitia abominari inciperent. Iuxta illud.

Oderunt peccare mali formidine pænæ.

Virtus deniq; indagatrix, & vitiorũ expultrix, quæ diligentiſſimè omnia perſcrutatur, Draconi eſt aſſimilanda, qui ab acuta viſione nomen ſibi comparauit. Ad finem Dracones, cum Elephantis certantes; vnde poſtea vtriuſq; animantis dimanat interitus, ad duos præliantes exercitus optimè comparantur: quando .ſ. pars vtraq; perit: tunc enim damnum inferentes, damnum etiam accipere dicuntur. *Duo præliãtes aſsimilãtur quandoq; Draconi,& Elephanti.*

EM-

EMBLEMATA, ET SYMBOLA. E

Embl. 131 INFRASCRIPTVM emblema Alciatus diuulgauit, ſumpto ab Homero argumento, quando Græci, ad Troiam euertendam nauigantes, aduerſo vento, in Aulide portu Bæotię detenti fuerunt: vbi, Calchas augur peritiſſimus, cum cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, qua ratione Dianam iratam placaret, & ex Draconis augurio, qui in proximam platanum repens, nouem pullos paſſeris vnà cum parente deglutiuerat, decimo tandem anno Ilium captum iri prædixit: dum pro paſſerculis annos, & pro Dracone tempus interpretatus eſt. Itaq; Alciatus effigiauit Draconem pullos paſſeris in platano vorantem, cum titulo. EX ARDVIS PERPETVVM NOMEN. deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris.

Crediderat plantani ramis ſua pignora paſſer, F
Et benè, ni ſæuo viſa Dracone forent
Glutijt hic pullos omnes, miſeramq; parentem
Saxeus, & tali dignus obire nece,
Hæc, niſi mentitur Calchas, monimenta laboris
Sunt longi, cuius fama perennis erit.

Voluit enim author mentibus humanis inſinuare, præclara eſſe ardua, & nonniſi magna difficultate obtineri. Scribebat enim Cicero nullam eſſe poſſe diuturnam gloriam, quam ſtrenuus labor non anteceſſerit. Ideo ad rem Heſiodi carmina leguntur.

Li. 3. Tuſc. quæſt.

Amplecti vitium cumulatim, & ſumere promptum eſt,
Namq; iter id facile eſt, nec eo vicinius vllum:
Dij quoq; ſudorem virtuti præpoſuerunt,
Ad quam longa via eſt, atq; ardua; & aſpera multum
Offertur. tamen eſt vbi ad alta cacumina ventum,
Fit facilis, primò fuerat quæ tam ardua virtus. G

Vnde Horatius huc quoq; reſpiciebat canens.

Virtutem poſuere Dij ſudore parandam.

L. 4. Eleg. Propertius etiam id intactum non reliquit, cum cecinit.

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires,
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Nec putandum eſt id fuiſſe incognitum Ouidio, qui & ipſe cecinit hunc in modum.

L. 4. Triſt. *Ardua per præceps gloria vadit iter.*

Quapropter colligendum eſt, quod mortalibus, pro virili parte, eſt adlaborandum, vt immortalis egregijs virtutibus gloria concilietur: qua de re germanam fatetur veritatem illud diſtichon, quod ſic habet.

Qui neſcis, quid ſit noſtrum hoc, quod viuimus, audi,
Tranſitus in mortem, herculeuſq; labor.

Poſteaquàm in ſermonem humani laboris incidimus, non erit ab re recitare, aliud emblema Alciati, in quo figuratur Draco extinctus, & iuuenis dentes illius ferens; cuius H

Embl. 185 hiſtoria in rubrica Mithologicorum fuit exarata. Eſt autem aduertendum, quod dentes Draconis, Cadmi labore, ſati denotant litteras, quas ingenioſus, & induſtrius iuuenis omnium primus Græcis impertitus eſt. Idcircò Alciatus coronauit emblema hoc titulo. LITERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. carmina autem ſubſcripta ſunt huius tenoris.

Vipereos Cadmus dentes, vt credidit aruis,
Seuit. & Aonio ſemina dira ſolo.
Terrigenum clypeata cohors exorta virorum eſt,
Hoſtili inter ſe qui cecidere manu.
Euaſere, quibus monitu Tritonidos armis
Abiectis data pax, dextraq; iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notaſq; magiſtris
Tradidit, ijs ſuauem iunxit, & harmoniam.

Quorum

A *Quorum discipulos contraria plurima vexant,*
Nonnisi palladia qui dirimuntur ope.

Cæterùm animaduertit Reusnerus quemcumq; laborem diu noctuq; animum, & corpus fatigantem sine prudentia comite, esse irritum: quapropter delineat hominem offam Draconi offerentem, cum græca inscriptione. ΑΛΚΗ ΑΝΕΜΩΛΙΟΣ ΑΦΡΩΝ. Dicatq; hoc emblema Raymundo Pio Fichardo Iuris Consulto, cum infrascriptis versibus.

Melle soporatam Dux Troius obijcit offam *L. 1. Embl.*
Cerbereis portis, Elysiumq; subit. *Embl. 28.*
Igniuomum sopit medicata fruge Draconem
Auratæ Iason vellere diues ouis.
Anguicomæ Perseus superator Gorgonis, aureo
Alipedem fræno Palladis vrget equum.
Multum vis animi, sed plus sapientia præstat,
B *Quæ cum consilio cuncta modoq; gerit.*
Quem ratio, non ira mouet, Dijs proximus ille est,
Plus ratio multo robore recta valet.
Mole sua vis consilij se se obruit expers,
Cui pectus sapit, hic vtilis esse potest.
Sic tu, sic pater ille tuus, Raymunde, magistra
Consulitis patriæ dum ratione simul:
Magnum equidem præstatis opus sapientia par est
Non vi velle magis, quàm ratione regi.

Neq; admiratione vlla teneri debemus, quoniam Camerarius ad calcem libri Emblematum ex Animalibus, Amorem omnium causam esse ostendit; dum effigiat quatuor animalia ex opposito se se intuentia, nimirum Aquilam, Leonem, Sirenem, & Draconem, cum titulo. AMOR CAVSA OMNIVM. Deinde exhibet distichon huius tenoris.

C *Si rerum quæras fuerit quis finis & ortus,*
Desine, nam causa est vnica solus amor.

Addit postea, quòd Author huius symboli, prædictis quatuor animalibus, quatuor Amorum genera voluit repræsentare, nempè desiderium, & amorem veræ gloriæ, deinde virtutis, & præstantiæ animi, tertiò pulchritudinis, & demùm diuitiarum: ideoq; ratione primi, figurauit Aquilam inter cæteras aues altius volantem. Secundò Amori accommodauit Leonem, qui fortitudine quadam cæteris animantibus antecellit. Ad tertium Amorem exprimendum, qui in vera rerum pulchritudine appetenda consistit, Sirenem pinxit, cui poetæ tam suauem concedunt vocem, vt omnes audientes demulceat. Postremò Amoris generi Draco comparatur, quia circa diuitias, & mundanas opes versatur, quas Draco libenter custodire perhibetur. Verùm satius esset, si pro Dracone Auarum delineasset: cum is tanquam Draco diuitijs incubet. Quapropter Paulus Maccius pię memorię ad rem nostram expressit picturam horti Hesperidum, cum icone Draconis, & inscripsit emblema. IN AVAROS. cum versibus infrascriptis. *Amorum quatuor symbola.* *Embl. 52.*

D *Peruigil intactos qui seruat in arbore ramos,*
Et sibi non custos aurea mala Draco;
Par tibi, diues opum vigili torqueris amore,
Sed miser extructas non tibi claudis opes.
O aurum curæ fili genitorq; doloris,
Si te habeam, metuo, ni te habeam, doleo?

Cæterùm satius fuisset demonstrasse mulieres & virgines potius quàm diuitias diligenti cura esse custodiendas. Quandoquidem Alciatus, in hoc monstrando, delineauit Palladem armatam, cum Draconis icone iuxta pedes, & decorauit emblema hoc titulo. CVSTODIENDAS VIRGINES. Addiditq; hexasticon huius tenoris. *Custodia virginum.* *Embl. 22.*

Vera hæc effigies innuptæ est Palladis, eius
Hic Draco qui Dominæ constitit ante pedes.
Cur Diuæ comes hoc animal? custodia rerum
Huic data sic lucos, sacraq; templa colit.

Intu-

Innuptas opus eſt cura aſſeruare puellas E
Peruigili laqueos vndiq; tendit amor.

Nec præter rationem, Authoraſſeruit Virgines diligenti, & peruigili cura eſſe ſeruaudas: cum virgo Græcis dicatur παρθένος, & etymum deflectatur παρὰ τὸ παραμένειν τῇ μητρί: quoniam virgo apud matrem manere debeat, Huncq; morem veterum fuiſſe, ſcripſit Heſiodus. Immò Homerus in perſona Penelopes, voluit pudicam mulierem ſemper ancillis ſtipatam in medium prodire. Immò mulieres in conſpectum hominum curioſiùs intuentium exeuntes, prudentia, & ſapientia conſpicabiles eſſe debent: veluti fuit Theano pulcherrima fæmina, propterquam bellum decenale, cum Phocenſibus commiſſum fuit. Hæc enim aliquandò cum ſuperiorem indueret veſtem fortè nudauit brachium, quod ſortuitò quidam intuens dixit, ò pulchrum brachium, at illa ſapienter reſpondit, ſed non publicum; quibus verbis, & caſtitatem ſuam indicauit, & laudantis intemperantiam repreſſit. Ad rem Reuſnerus exhibuit iconem Draconis humi ſtrati, & picturam Apollinis arcu, & ſagittis muniti, cum titulo. VITÆ SAPIENTIA CVSTOS. Quoniam vir ſingulari praditus ſapientia olim dignus Phœbi tripode iudicabatur. carmina autem Authoris ſunt hæc. F

Prudentia mulierum qualis eſſe debeat.

L. 3. emble. 7.

Stratus humi Python Phœbi iacet ecce ſagittis
Terribilis ſerpens corpore, & ore minax.
Qui modò peſtifero præſsit tot iugera ventre
Iam cinis, & puluis, iam nihil eſſe poteſt.
Pythia iam celebrat ſecuro Græcia corde,
Laurea victoriæ cingat honora caput.
Prima docens rectum cuſtos ſapientia vitæ eſt,
Cum vitijs morbos pellit, & omne malum.

Catone, etiam ſapientior ille iudicandus eſt, qui veluti prouocatur, reſpondet; comparaturq; Elephanti à Dracone ad prælium prouocato, qui extinctus, & cadens, pondere corporeæ molis Draconem obruit. Idcircò Camerarius pinxit Draconem, cum Elephāte belligerantem, addiditq; hanc inſcriptionem. NON IMPVNE FERES. Deinde protulit tale diſtichon. G

In l. Embl. ex Ani. 27.

Contemnit mortem, qui non moriturus inultus,
Vna etiam eſt hoſtis certa ruina ſui.

Iouius ſcripſit hoc ſymbolum à ſe fuiſſe excogitatum in gratiam Sinibaldi, & Ottoboni Fliſcorum, qui illud vſurparunt in monumentum iuſtæ vltionis, ob Fratrem Hieronymum Comitem crudeliter ab æmulis ſuis Fregoſijs interemptum. Prætereà hoc ſymbolo vſus eſt, etiam Delphinus Titio Comes Teſanæ, cum inſcriptione non diſſimili. DEO VINDICE. Demùm Paradinus in Heroicis exhibuit picturam Draconis alati ſerpentem vorantis, cum titulo. VNIVS COMPENDIVM ALTERIVS DISPENDIVM. Argumentum huius ſymboli deſumptum eſt ex adagijs, vbi dicebamus Serpentem, qui non comederit ſerpentem, nullo modo fieri Draconem. Huius autem ſymboli, & adagij ſenſus eſt, multos homines aliorum damno, & ære alieno, & potentiores, & opulentiores euadere. Ad finem Ruſcellius, quoque diuulgauit ſymbolum litteræ D. eſſe iconem Draconis: quemadmodum ſymbolum litteræ S. pictura Serpentis eſſe dicebatur. H

Symbolum, & Adagiū.

Par. 2. memor. artif.

PHRENOSCHEMATA.

VIRI ſumma eruditione præſtantes, ex varijs Draconum proprietatibus, varia etiam phrenoſchematum argumenta auſerūt. Quamobrem prima facie, nonnulla vigilantiam huius animalis reſpicientia in medium afferemus. Inter hæc autem primum locum occupat illud Inſigne Eminentiſs. Cardinalis Hyppoliti Eſtenſis Principis Muſarum, Charitumq; munificentia ornatiſſimi, qui, vt exprimeret ueminem ità vigilem eſſe poſſe, quin aliquid eum fugere poſsit, delineauit Draconem ſecus arborem auream, & pomiferam, Aquilamq; circumuolitantem, pomaq; furtim ſubducentem, cum hoc aureo dicto. AB INSOMNI NON CVSTODITA DRACONE.

Draco ad fores Palatij, quid indicet.

Alij

A Alij meditantes vigilantiam huius animalis, figurarunt Draconem supra ianuam alicuius domicilij cum Dicto. HAS SERVO FORES. Hæc aurem pictura ad fores Palatij Illustris. Co. Philippi Aldrouandi Senatoris Bonon. expressa obseruatur. Hieronymus Russellius effigiauit Draconem, Lupo strangulato, ad Cælum volantem, cũ Dicto. VIGILANTIBVS NVNQVAM. Voluit enim indicare hominem, qui in peragendis negocijs, laboriosissimo vtitur peruigilio, extincta tandem maleuolorum inuidia, à viris immodici honoris titulo insignitis ad sydera, vsq; extolli.

Li 3 Insig.

Lucas etiam Contilis scriptor Italicus exhibuit picturam arboris malis aureis onustæ, eiq; Draconis iconem adiunxit, cum Dicto. NON SAT VOLVISSE. Etenim, cum per aurea mala, sapientia allegoricè intelligatur: author hoc phrenoschemate illam summopere desiderasse innuit, dum, studendo, noctem diei coniunxit peruigilem. Icon autem Draconis pingitur ad ostendenda pericula, & labores, quibus adolescentes, ad cõparandas scientias, animum simul, & corpus assiduè fatigare debent. Idcirco phrenoschemati addidit hoc Dictum. NON SAT VOLVISSE. quoniam, in negotio compa-
B randæ virtutis, non sufficit vulgatum decantare carmen.

In lib. Insign.

Phrenosche ma acquirẽdæ virtutis quale.

Cum desint vires tamen est laudanda voluntas.

Quandoquidem multiugis curis, atq; vigilijs vtendum est; iuxta illud Horatij.

Multa tulit, fecitq́ puer, sudauit, & alsit

Præter vigilantiam existimarunt authores prudentiam quasi lumen aliquod in hoc animali elucescere. Quapropter hanc bestiam nonnisi ab aliquo expressam prudentiæ idæam habente comprehendi posse opinantur. Ideoq; figurant aliquando Draconem cum hoc Dicto. PRVDENTIA VINCITVR. quale phrenoschema ad fores Illustrissimi Comitis Philippi Aldrouandi Senatoris Bononiæ intueri licet. Pariter Perciuallus scriptor Italicus, in libro Insignium, delineauit Draconem vetus spolium deponentem, cum Dicto. EX SCIENTIA PRVDENS. quoniam Draco ob diuturnam, quam ducit ætatem, animal est sagacissimum. Præterquamquòd ei assignatur Prudentia, quia, cum spolium inquinatum cognouerit, illud statim deponere perhibetur; quæ conditiones in viro prudentiæ nota præstantissimo obseruantur.

Phrenosche mata prudẽtiam Draconis respicientia.

C Vincentius Russellius exhibet hoc phrenoschema, scilicet picturam Draconis in media palude lilijs coronati, cum Dicto. CONDECORATA VIRTVS. Asseritque fuisse alicuius viri percelebris demonstrantis propriam, & alterius virtutẽ, ex quo laudis, & honoris coronam fuerit consecutus, vel à generosissima Republica Veneta, propter pictam in phrenoschemate paludem, vel à Christianissimo Galliarum Rege, vel à Serenissima Farnesiana Familia propter lilia, quæ vtriusque Insignia gentilitia exornant: icon postea Draconis præfecturam denotat militarem, cuius munere fungens vigilantissimus esse debet. Aegidius Sadelerus picturam Draconis, cum Aquila præliantis exhibet, cum Dicto. DIMICANDVM. fateturq; hoc fuisse symbolum Christierni II. Regis Daniæ, Noruegiæ, Zelandiæ, & Gothiæ. Denuò repræsentat figuram Draconis supra sphæram, cum Dicto. NON MINOR EST VIRTVS. Traditq; fuisse symbolum Sigoberti primi Regis Metensium argumento fortè desumpto à Hieroglyphicis Aegyptiorum, qui iuxta varias Draconis figuras, tempus, annum, Solem, & deniq; totum
D terrarum orbem designarunt. Meminimus etiam vidisse imaginem alati Draconis in summitate baculi eminuentem, caudæ spiris baculum amplexantem cum Dicto. SALVS VITÆ. hoc phrenoschema forsitan alludit ad baculum, & anguem Aesculapij, cuius numini Veteres tutelam vite consecrarunt.

Draco cum Aquila.

Draco supra sphærã.

Postremo venit in mentem phrenoschema cuiusdam viri, cuius opulentiæ olim nihil deerat, tuncq; multi annumerari volebant eorum gregi, quos diligebat. Verũ in tractu temporis, ob infortunium, factus Iro mendicior, vno, & eodem tempore diuitijs, & amicis nudatus fuit: cum sententia Ouidij germanam fatetur veritatem.

Phrenoschema Diuitis mendici facti.

Horrea formica tendunt ad inania nunquam
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Is igitur olim in pelago diuitiarum, mox ærumnarum natans, pinxit Draconem cum Dicto italico. TVTTO VELENO. Alludens fortè ad amicos, qui olim tantã erga se ipsum benignitatem, nunc in venenum transmutauerint: vel per Draconem intelligens semetipsum venenosa laborantem egestate, cui amici appropinquare non auderent.

INSI.

INSIGNIA MILITARIA.

L. 17. Orig cap. 3.

CONSVEVERVNT Imperatores Romani, Imperio inclinante, pro ſimulacro Aquilæ, ad denotandam iugem Ducum vigilantiam, in vexillis, iconem Draconis geſtare, cum hac inſcriptione. PYTHONE PEREMPTO. quocirca Iſidorus hæc verba protulit. Poſteaquam Apollo Draconem Pythium confecit, ipſe primus Draconis ſimulacrum geſtauit: deinde Græci, & poſtmodum Romani talia ſimulacra ad bellum proficiſcentes deferre cæperunt. Qua de re nummus Cæſaris Dict. III. in quo Victoriæ caput alatum conſpicitur, habet in latere inuerſo Draconem ſurrecto capite iuxta ſimulacrũ Romæ galeatæ, cum inſcriptione, C. CLO. VI. PRÆF. M. ideſt Caius Clodius Sextus Præfectus militum. Huc quoq; reſpexit Baptiſta Mantuanus, canẽs.

Draconarij qui fuerint

Non mihi ſignabant picti vexilla Dracones,
Non Aquilæ.

Quoniam Vegetius ſcribebat primum legionis ſignum fuiſſe Aquilam, quam Aquilifer geſtabat: Dracones autem erant Inſignia, quæ ad prælium per ſingulas cohortes à Draconarijs ferebantur. Hinc poſtea omnes ſigniferi, per excellentiam, Draconarij fuerunt appellati. Modum autem geſtandi, & formam horum Inſignium recitat Amianus Marcellinus, quando deſcribit pompam Conſtantij Imperatoris, quam Vrbem ingrediens duxit. Inquit igitur: purpurea Draconia ſimulacra aureis, gemmatiſq; haſtarum ſummitatibus fuiſſe alligata, argenteo, & vaſto hiatu; itaut, flante vento, veluti Dracones ira perciti ſibilarent; reliqua parte ex holoſerico ſubtiliſſimo, atque leuiſſimo, vt & ipſa à vento agitata viui Draconis caudam æmularetur. De his Inſignibus loquebatur Claudianus, quando canebat.

Inſignium militariũ deſcriptio.

Manſueſcunt varij vento ceſſante Dracones.

Demùm Cortonacenſes, coloris albi Draconem in rubra præferebant parma, cuius vmbilicus erat argenteus, in margine autem duo erant circuli; quorum interior praſſinum, exterior verò colorem album præ ſe ferebat, de his parmis cum ſimulacris Serpentum, vel Draconum legendum eſt primum caput primi libri, vbi multò plura explicantur.

INSIGNIA GENTILITIA.

Diſcrimen inter Inſigne gentilitium, & militare quale.

INSIGNIA gentilitia eatenus à militaribus diſcrepare videntur, quatenus illa domi, hæc militiæ vſurpantur. Immò vnum, & idem Inſigne interdum vtrobiq; adhibitum, & Militaris, & Gentilitij munus obire ſolet. Quamobrem in thorace Agamemnonis, & in ſcuto Herculis, icones Draconum conſpiciebantur. Item generoſiſſimus Imperator ille Epaminundas, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, geſtamine Draconis domi, foriſq; delectabatur: quapropter Antiqui eo in loco, vbi prælium commiſſum fuit, columnam cum clypeo effigiem Draconis referente, in tanti Principis monumentum erexerunt. Tale autem gentilitium Inſigne ab hoc Principe fuit vſurpatum tradit Pauſanias, vt ex cognatione Spartiatarum ſe progenitum eſſe oſtenderet; quorum Inſigne figura Draconis exornabat: cum ex ſeminio dentium Draconis à Cadmo ſatorum oriundi eſſent.

Non deſunt noſtra ætate familiæ, quæ in Inſignibus gentilitijs effigie Dracouis delectantur. Nouimus iuuenem cultioris litteraturæ conſultiſſimum, qui proprium Inſigne gentilitium Draconis icone decoratum ſupra ianuam muſæi pingi curauit, deinde ſubſcripſit hoc diſtichon.

Draco in Inſigni gẽtilitio multarum familiarũ nobiliſſ.

Muſarum eſt cuſtos, cuſtosq; Heliconis amœni,
Heſperidum hortorum ceu fuit antè Draco.

Familiæ poſtea ſupremæ conditionis non ſunt omittendæ; quarum Inſignia gentilitia Draco exornat, veluti eſt nobiliſſima Boncompagnorum familia Bonon. ex qua Gregorius XIII. Pont. Max Optimus Maximus emerſit, cuius Inſigni gentilitio, multi allu-

dentes

A dentes ad Draconem, hoc Dictum adſcripſerunt. PRVDENTIA REGNAT. Meminimus alibi ſub eodem Inſigni gentilitio legiſſe hæc verba. PRVDENTIA NVNC EXPLICAT ALAS. Alij figuram Draconis in hoc Inſigni gentilitio delineatam infraſcriptis litteris coronarunt. VIRTVTE FORTIS, ET AVDAX. Alij verò, & potiſſimum Poetæ alludentes ad Draconem inſignis gentilitij Gregorij XIII. multa carmina conſcripſerunt. Horum igitur quidam Romam alloquens ſic cecinit.

Ne Lupa ſerpentem metuas, qui reddere tutam
Te valet, hic tantùm ſigna timoris habet.

Apud alium poetam meminimus legiſſe aliud diſtichon huius tenoris.

Threicios nunc Roma Duces, nunc mille carinas
Temnat ab inſomni benè cuſtodita Dracone.

Ogerius quoq; qui fuit bonarum litterarum cultor per quàm ſtudioſus in ſuo volumine ſyluarum hæc prodidit carmina. Lib. 3.

Peruigil Heſperijs olim ſeruabat in hortis
B *Poma Draco aurifero, & rutilanti tincta colore;*
Ne quis ſiſyphijs ea poſſet tangere palmis;
Raptaq; furtiuè cupidis includere ciſtis.
Sic prudens Heros vigilanti nomine dictus
Verè Gregorius, ſibi quas Dominator olympi
Commendauit oues, truculento à dente Luporum
Defendit ſummo ſtudio, curaq; perenni.

Neq; ſunt omittendi verſus Gulielmi Modicij viri in litteris ſummi; in quibus ſingulares dotes, & deniq; omnes prærogatiuæ tanti Principis, occaſione Draconis in Inſigni gentilitio picti, ſic exarantur.

Eſt Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil eſt, necnon oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties feſſa labore ſopor.
C *Theſauris igitur cuſtos, templiſq; Deorum*
Appoſitus quondam dicitur eſſe Draco.
Eſt index animi prudentis; namq; miniſter,
Dicitur armiſonæ Palladis, atq; comes.
Quin olim Serpens Epidauro vectus in Vrbem,
A populo morbos depulit, atq; luem.
Principis hoc inſigne noui tibi Roma bonorum
Incrementa, decus, lætitiamq; notat.
Certa ſalus pariter populis, cum cernit acutum
Rex vigil, & cuſtos aurea templa colit.
Gregorius vigilem grata fert voce Latinis.
Et magni memores nos facit eſſe patris.
Legiferam Cererem ſoliti vectare Dracones,
Signa redundantis fertilitatis habent.
D *Gaude Roma, Draco placidus viridantibus alis*
Alta petens, animo te iubet eſſe bono.
Florebunt leges, diuinaq; iura, Dracone
Auſpice; tum frugum copia maior erit.
Felſina, ciue tuo terrarum Principe, doctum,
Et placidum gaudens effer ad aſtra caput.
Nemo tuos partus bonus horret; nam pia mater
Nil niſi manſuetum, nil niſi mite parit.
Quicquid habet tamen horroris Draco ſentiet hoſtis
Thracius, & nigro gens Aquilone ſata.
Non alia Deus ipſe bonis placidiſsimus hoſtem
Horribilem præbet, ſe ratione malis.
Sic horrore lupos paſtor fortiſsimus arcet,
Quem placidum peramant; quemq; ſequuntur oues.

Quin natura iubet cunctis in Regibus esse
Diuersum quiddam, quod timeas, quod ames. E

Idem author composuit decastichon pro Iacobo Gemmario, qui gemmam fortè simulacro Draconis signatam summo Pontifici Gregorio XIII. dono dedit. Hoc autem sic se habet.

Alme Pater rerum, cui tradita summa potestas,
Et Christi toto, qui geris orbe vices:
Cum tibi sacrorum data sit custodia; custos
Templorum sequitur te Draco iure vigil.
Aliger est insigne tuæ Draco gentis, & omen
Alta petens fecit laudibus ille tuis.
Hac vitet in gemma facies signata Draconis,
Expressit mira, quam vetus arte manus.
Parua damus, tamen hæc hilari pater accipe fronte
Inclyta, quæ generis sunt monumenta tui. F

Familia Burghesia. Sunt, & aliæ familiæ natalium claritudine conspicuæ, quæ in Insigni gentilitio Draconem habent; veluti Burghesiorum familia genere haud ignobili gloriosa, ex qua dimanauit Paulus Quintus Pontifex Maximus, qui nostro sæculo, tanta prudentia totum christianum orbem moderauit. *Familia de Maluasijs.* Prædictis addamus nobilissimam Maluasiorum Bononiensium Familiam, in cuius etiam gentilitio insignij Draco conspicitur. In hac Familia hodie refulget Comes Cornelius ornatissimæ sapientiæ, & prudentiæ vir, qui dum hæc scriberemus, munere Vexilliferi Iustitiæ in Patria fungebatur.

SYMBOLICÆ ALLVSIONES.

CVM omnibus prompta sit Gregorij XIII. Pont. Maximi memoria, in cuius insign gentilitio Draco figurabatur; sciendum est, quòd Fabricius Principius vir in literis clarus alludens ad varias huius animalis proprietates, & figuras, volumen Allusionum symbolicarum in sex distinctum libros composuit; in quibus Draconē, iuxta varias prærogatiuas effigians, cum suis Dictis: veri Principis vitam, effigiem, & labores legentibus insinuauit. Propterea nos in præsentia, ad perfectum huius historiæ tractatum, principaliora symbola ab hoc erudito viro repræsentata memorabimus. G

Respiciunt varias prærogatiuas Draconis.

Itaque in prima voluminis fronte, licet intueri Draconem triplici insignitum diademate referentem Insigne gentilitium Summi Pontificis Gregorij Decimi tertij, cum titulo DOMINATOR, ET RECTOR. quo tacitè exprimitur interesse Principis Sanctę Romanæ Ecclesiæ cuncta moderari, & regere. Sequitur icon Ciuitatis Bononiæ, cum Dracone superuolante, & titulo. BONA OMNIA. Hæc enim Ciuitas tanquam Summi Pontificis patria consideratur, quæ totius terrarum Orbis Principem edidit, sub cuius vmbra bona omnia rectè nominanda sunt. Ibi conspicitur sphærica machina, in cuius summitate duo parui Dracones caduceum ferè Mercurij referentes apparent, cum simulacto Solis, & Lunæ, & titulo. NATIVITATE INSIGNIS. Cum natiuitas hominis, hac ratione, ab Aegyptijs olim describeretur. Proponitur etiam icon Draconis inter duas militum acies quasi præliaturas, cum inscriptione. EX ARDVIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. sumpto fortè argumento ab illo infante, quem mulier quædam Eleis obiecit: vnde mox in Draconem transfiguratus, hostibus ob terrorem fugatis, Patriam liberauit. Pariter Author hoc symbolo significare nititur, quòd Princeps à teneris, etiam vnguiculis, in arduis patrandis, in hostibus sternendis, in Republica seruanda liberanda, & regenda, immortalitatem adipiscitur. Rursus effigians Draconem pusionis dormientis caput spiris circumdantem, scribit hunc titulum. NIL CLARIVS NILVE NOBILIVS. Quoniam Draco, vel Serpens summā nominis amplitudinem in omnibus significare dicebatur: cum olim Haruspices serpentem dormientis pueri caput amplectentem retulerint, nihil præclarius ei accidere potuisse. Postmodum delineauit puerum supra Draconem volantem, cum titulo. ET EXALTAVIT HVMILES. Nam sicuti Poetæ Ganimedem per Aquilam raptum fuisse finxerunt, hic ab Authore

Bononia Ciuitas parit omnia bona. H

Videnda sunt Draconis præsagia.

A pro Aquila, Draco describitur, qui rectius Deum videtur exprimere: Deus igitur Fastosos, & Arrogantes deprimit; Abiectos verò ad sydera vsq; extollit.

Succedit icon Draconis circulum formantis coronati hoc titulo. CELERITATE, ET MODO. Significatur enim, quòd veluti Sol perpetuo circulari cursu totum terrarum orbem illustrat; ita, qui in rebus agendis, nunquam procrastinat, ad Monarchiæ Principatum facilè peruenit. Deinde cum intersit Principis omnia destruere vitia, & Insignia virtutis extollere: pingitur Apollo Draconem Pythium sagittis conficiens, à quo postea Apollo Pythius fuit cognominatus: titulus est. A DEVICTO INSIGNIA SVMPSIT. Iterum cõspicari licèt effigiem Saturni in antro, cum figuris sex puerorum, & Draconis, pro ætatum, & anni significatu, cum inscriptione. SVPER ÆTHERA NOTVS. cum senium, siue vltima hominis ætas illa sit, in qua, ad mentem Aristotelis, nobilitas signatur. Adiecit author multos Dracones extremitati caudæ insistentes, cum titulo. NOMINE, ET RE. Siquidem Dracones, & vigilantes sunt, & acutissimi visus ex proprio nomine esse perhibẽtur, veluti in Rubrica etymi fuit enucleatum; idcir- *Apollo draconem Pythium necans, deinceps Insignia draconis reportauit.*
B cò naturam huius animantis Princeps imitari debet. Sequitur imago Regis Draconem manutenentis, cum titulo. RERVM POTITVS OMNIVM. Huic enim symbolo argumẽtum dederunt hieroglyphica Aegyptiorum, qui aliquem regno potitum significaturi, prædicto simulacro vtebantur. Conspiciuntur icones Solis, cum Dracone, & Lunæ cum Aquila: inscriptio est. LVMINARIA MAGNA. Ad denotandam Summi Pontificis, & Imperatoris potestatem. Adduntur figuræ equitum spolio Draconis munitorum, cum titulo. IVS IN ARMIS. Cum hostes non solum vulneribus, sed terrore etiam arceantur. Item conspicari oportet simulacrum mulieris altera manu facem extinguentis, altera Draconem amplexantis, cum hac inscriptione. PVDICITIÆ CONSERVATIO. etenim Princeps faces Veneris procul expellere, aut prorsus extinguere debet. Cernitur etiam effigies Dianæ, cuius dextra facem, & sinistra Draconem stringit, cuius inscriptio est. LÆVA EIVS. nam Diana, nimirum Luna cælesti sponsæ, nempè Ecclesiæ Catholicæ assimilatur, & quemadmodum illa lumen à Sole recipiens refulget; ita Ecclesia, eiusq; Princeps Christicolarum corda illustrat. Pingitur quoq; *Draco apud Aegyptios erat Hieroglyphicum regis.* *Prudentiæ draconi attribuitur.*
C nauis mercibus onusta, expansis velis, in pelago magno recta Dracone, cum titulo. NAVCLERVS VRBIS, ET ORBIS. Pariter conspicitur simulacrum terræ, cum Dracone querna fronde coronato, & titulo. PATER PATRIÆ. Corona enim querna seruantibus ciuem olim à Romanis dabatur: Summus igitur Pontifex terram regens, Pater omnium nominatur, & coronam seruanris ciuem meretur. *Corona querna olim dabatur seruãtibus ciuẽ.*

Icones etiam nonnullarum mulierum Draconem venerantium ibi visuntur, cum titulo. TIBI MERCES, ET HONOR. Imagines enim illarum fœminarum Geometriam, Musicam, & Arithmeticam repræsentant, quæ Principis munificentia florent. Sequitur simulacrum Draconis stellam ad instar cometę delineatam intuentis, inscriptio est. DOMINABITVR ASTRIS. Quoniã Princeps Astronomiæ studio insignis, prodigiorum minas facilè auertit. Insuper exhibetur Draco in medio Musarum cætu, hoc coronatus titulo. CERTVS APOLLO. Etenim largo munificentiæ Principis imbre aspersi Poetæ, eius encomia in dies decantare minimè cessant. Ibi videtur etiam Æsculapij imago nodosæ virgæ à Dracone circumdatę nixa cum litteris. LIGNVM AM- *Icon Aesculapij qualis.*
D BIENS MORBOS PELLIT. Cum medica facultas ad Rempublicam, pro corporum salute, necessaria sagacitate Principis, iuuetur. Pinguntur insuper multi libri, & Draco cum titulo. VIGILANTIBVS NON DORMIENTIBVS. Quandoquidẽ Princeps circa leges iugi versans vigilia, facillimè regimen Reipublicæ moderatur. Figurauit etiam Draconem intuentem simulacrum Solis, cum titulo. ABYSSVS ABYSSVM. Sumpto fortè argumento ab Antiquis, qui multis in locis Solem venerabantur, & ab Aegyptijs, qui Draconem mundi spiritum indigitabant: quare in hoc symbolo consideratur Romanus Pontifex, quatenus Deum meditans, Theologiam è pectore effundit. Huic addit simulacrum Europæ, & iconem Draconis ad fores templi cum inscriptione. VNICVS DEI VICARIVS. Nam Summus Pontifex, quia solus Princeps est, Europam ab hostium manibus intactam tuetur. *Priscorum aliqui venerabantur Solem.*

In progressu, conspicari possumus effigiem Veris, cum Dracone argentea redimito corona, & titulo huius tenoris. MICAT INTER OMNES. Siquidem, veluti aduentante Vere, frigus dissipatur, & nebulæ dissoluũtur, ita candor Principis humanę men-

Simulacra quatuor anni tẽporũ.

tis tenebras fugat. Additur huic imago æſtatis,cum Dracone ſpicis coronato;& t tu- E
lo. LONGANIMITAS. Cum Principis cura, veluti æſtas annona redundet. Neq; deſideratur ſimulacrum Autumni,cum figura Draconis fructuum ſertis ornati,& titulo.SVPEREMINET OMNES.Siquidẽ Principis poteſtas, de qua honores,& dignitatesfluunt, Autumno fructuum ditiſſimo comparatur. Deniq; Author præbuit figuram Hyemis cum Dracone populeis frondibus exornaio, & inſcriptione. DIV NOCTVQVE REGIT. Quoniam Princeps, ob mentis, & corporis labores,dies,atq; noctes ducit inſomnes, idq; populea fronde ſignificatur.

Deus vocatur Alpha, & Omega.

Inter præcipuas libri ſecundi alluſiones ſymbolicas, figuratum Draconem, cauda mordicus apprehenſa,circulum formãtem intuemur,cum titulo. ALPHA, ET OMEGA.Nam Deus,quo maius excogitari non poteſt,rerum omnium Principium,& Finis, carnem humanam indutus, vitam mortalibus reſtituit. Huic adduntur imagines gentium genuflexarum Draconem ſupra lignum eleuatum in ſolitudine venerã tium,cum inſcriptione. CLAVIVM INDVLGENTIARVMQVE BENEFICIVM. Chriſtus enim per ęneum Serpentem in deſerto adoratum præſignatus, non ſolum mundana F deleuit peccata,ſed etiam indulgentiam,& criminum remiſſionem de eius latere effudit. Figurato deinde Laocopnte cum filijs à Draconibus demorſis addidit hãc inſcriptionem. QVID CONTEMNERE DIVOS. cum Deus ſacrilegos, & ſimoniacos viuere non permittat. Inſuper ſumpto argumento à Seruio in commentarijs ad Virgilium, qui Dracones in aqua verſantes vocauit angues,in terra Serpentes,& in templis Dracones; effigiauit hanc beſtiam in vndis natantem, per terram gradientem, & ſupra templi ædificiũ, cum titulo. SI SVMPSERO PENNAS DILVCVLO. Quandoquidem Deus eum ſit vbiq; criminoſorum nullum eſt perfugium.

Laocoontis Icon.

Draco trũcata cauda.

Denuò pinxit Draconem, truncata cauda, cum inſcriptione. MISERICORDIA, ET VERITAS. quoniam Sinagoga, pro qua Chriſtus humanum induit ſpolium, ob incredulitatem, à corpore Eccleſiæ reſciſſa negligitur. Draconi etiam in eminenti ligno collocato inſcripſit. SVSPICE, ET VALEBIS.cum Chriſtus pretio proprij ſanguinis humanum genus redemerit. Iterum ſupra lignum ad inſtar crucis fabricatum Draconem depinxit, cum titulo. MORS, ET VITA DVELLO. quoniam Chriſtus in G cruce efflans ſpiritum, mortem extinxit: deinde relata victoria,glorioſus triumphauit. Præterea delineauit Andromedam ſcopulo alligatam, monſtrum per maris vndas ad eam properans, & Draconem pro illius ſalute aduolantem,cũ inſcriptione.REDEMPTOR, ET DEFENSOR. Siquidem Andromeda animam,ſcopulus peccatum,mare mundanas fallacias,monſtrum hoſtem humani generis,& deniq;Draco diuinam opem ſignificat: Cum Chriſtus animam crimini alligatam,ab hoſtium poteſtate liberauerit. Item conſpicari licèt figurã Draconis in ſummo turris faſtigio,cũ titulo SANCTVM, ET TERRIBILE. Cum in veteri teſtamento, eus turrim ſibi ædificaſſe, & Deus vltionum vocatus fuiſſe tradatur, qui hodie Deus Miſericordiæ nuncupatur. Effigiauit quoq; illam,quam in Apocalypſi Ioannes vidit meretricem ſupra beſtiam coccineam à Dracone conculcatam, cum inſcriptione. MORTE MORTVA, VITA REVIXIT. Draco hoc in loco ſumitur pro Deo, cuius vices gerit Romanus Pontifex: Deus enim iniquitatum omnium ſatorem ſternit. Amplius cõſpicitur Draco ſupra figuram ſphęricam cum caduceo Mercurij, & legitur hæc inſcriptio. REX REGVM. Hoc enim H ſimulacro olim mũdi regimen denotabatur. Viſitur quoq;figura mõſtrifica Draconis, cum titulo. VERITAS, ET MENDACIVM. Siquidem falſitas veritatis eſt æmula; cunctis enim liquidò conſtat Chriſtum olim figura Draconis, fuiſſe præſignificatum: nihilominus Diabolus hanc Draconis formam inducns, primos parentes noſtros decepit.

Andromeda quid ſignificet.

Deus vltionum quando dictus fuerit.

Mundi regimen quomodo à Priſcis denotaretur.

Religionẽ intactam ſeruans princeps cõſtituitur.

Item apparet figura Draconis, cuius caput ſpiris caudæ muniuit, cum titulo.SERVATA RELIGIO. Quandoquidem religionis caput quocunq; modo ſeruandum eſt, qui autem religionem intactam tuetur ſuper alios Princeps conſtituitur.Deinde figuratæ naui in pelago additur icon Draconis,cum inſcriptione.MINVS FLVCTVAT. quia Religio Principis Eccleſiam Dei ab Hæreſum prauitate defendit. Ibi etiam Draco eſt ſupra firmam baſim mitra tectus, cum titulo.QVIA LEGITIME CERTAVIT. Qui enim veritatem catholicam tuetur, omnium culmine dignitatum coronatur. Immò figurauit ſimulacrum Religionis ſupra Draconem ſedens, cum titulo. RELIGIONIS

NIS

A NIS BASIS. quandoquidem, prudentia, & vigilantia Principis, religio candida, & intacta seruatur. Huic addidit effigiem Basilicæ D. Petri in Vaticano, cuius fastigium figura Draconis exornat, cum inscriptione. IVSTI INTRARVNT PER EAM. Propterea quòd Religiosus Princeps populum, etiam religiosum, & pium reddit. Ibidem fas est obseruare varias hominum icones Draconem epidaurium venerantes, cum titulo. OMNES GENTES SERVIENT EI. cũ religio diuina, & immaculata exteras, etiam Nationes sibi reddat subditas, & animarum languores sanet. Obseruantur etiam ibi Centaurorum, & Satyrorum picturæ, quæ, conspecto Dracone, fugiunt, cum titulo. NVSQVAM AMPLIVS SVPERSTITIO. Etenim veneranda religio homines venesicos, & superstitionibus deditos viuere non patitur. *Diuina religio exteras, etiam gentes ad se trahit.*

Verùm quia religio Principis in ædificandis, & instaurandis templis, cognoscitur, & probatur; Author pinxit imaginem Dei Genitricis Mariæ infantem Iesum amplexantis in curru à Draconibus tracto, cum titulo. DVX DVCTRICEM. Propterea quòd à Gregorio XIII. icon Deiparæ del SOCCORSO NVNCVPATÆ, in sacellum Gregorianum translata fuit. Postmodum simulacro Mineruæ corio Draconis indutæ, & scuto B capite Medusæ signato, armatæ inscripsit. VT ATTONITOS FORMIDINE TERREAT HOSTES. Quia religiosus Princeps, vtriusq; vitæ nimirum actiuæ, & contemplatiuæ, aduersus hostes Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, milites mouet. Et cum Princeps petentibus benefitia singulari humanitate largiatur: exhibuit figuram hominum genuflexorum coram Dracone Aesculapij, cum titulo. PVBLICA SALVS. Deniq; conspicari possumus templum Apollinis, cum Dracone in tripode, & cortina, quæ olim ex pelle Draconis fabrefacta esse ferebatur, & titulus est. DA PATER AVGVRIVM; etenim religio petentibus iusta, responsa veritatis haudquaquam negat. *Mineruæ simulacrũ.*

In tertio Libro allusionum symbolicarum quædam symbola habentur potiora. In primis effigiatur Deus Moysem alloquens, & Draco iuxta pedes, cum inscriptione, ATTENDE FINEM. Quoniam veluti fides hominem saluat: ita ærumnarum finis, qui in ipsis est obseruandus, sæpè Populorum Principem constituit. Deinde pingitur virga in Draconem transmutata coram Pharaone, cum titulo. SIGNA INFIDELIBVS. fides C enim sicuti stipulam voluptatum accensam extinguit: sic Princeps vanitatem Infidelium damnat. Item videtur ibi Draco Moysis deuorans Dracones, vi cantionum, à Magis excitatos, cum inscriptione. VERITATI MENDACIVM CEDERE. Quemadmodum enim fides mundarum rerum amorem extinguit: ita Princeps, lumine veritatis mendacia detegit, atq; supprimit. Adduntur simulacra templorum Ethnicorum, necnon sapientum Græciæ faciem Draconis intuentium, cum titulo. LVX ORTA EST EIS. siquidem fides Christi tenebras Ethnicorum dissipat, atq; consumit. Succedit magna Draconis imago duas linguas exerens, cum inscriptione. VNVS PASTOR, ET VNA FIDES. Etenim fides est munus prædicationis ad Romanũ spectans Pontificem vtriusq; Ecclesiæ, nimirum Latinæ, & Græcæ Principem. Huic annectitur figura nauis, cuius nauita est Draco, cum inscriptione. QVI STATIS IN DOMO DOMINI. Quoniam fides perseuerantiam expostulat. Figura Cerui, etiam conspicitur ad fontem à Dracone custoditum properantis, cum titulo. VENITE AD AQVAS. Hocq; symbolo mentem fide expurgari significant. Effigiatur etiam Trophonij antrum, vbi Dracones re-D sponsa dare dicebantur, cum titulo. VERITATIS LVMEN. Siquidem Ethnici, sine lumine fidei, in rectis, etiam versantes operibus, nihil moliuntur; cum fides nostra tanquam Phœbus inter sydera refulgeat. In subsequenti symbolo tria conspiciuntur simulacra, nempè nauis in mari, Draconis supra lapidem, & Aquilæ volantis, cum his verbis. QVAM INVESTIGABILES VIÆ EIVS. quoniam spes ad lumen veritatis mentem eleuat. *Veritati mendaciũ cedere necesse est.* *Fides perseuerantiam expostulat.* *Operationes rectæ sine lumine fidei nihil operantur.*

Sequitur icon Draconis oues à varijs monstris defendentis, cum titulo. PHARMACVM, ET ANTIPHARMACVM. Nam veluti antipharmacum venenis reluctatur: sic spes, quæ anchora dicitur, animas à futuro liberat naufragio. Deinde quia Draco apud Aegyptios erat symbolum salutis, & in Tripode responsa veritatis dabantur: author Draconem in Tripode effigiauit, cum inscriptione. FOELIX PRÆSAGIVM. quoniam spes nominatur galea salutis, qua munitus Princeps, & Dei protectus virtute, hostibus facilè debellatis, triumphat. Denuò possumus intueri supra lignum eleuatum in Eremo pictum Draconem, Christum passum figurantem, cum titulo. ATTENDITE, ET VIDETE.

Charitatis ardore homines moueri debent

DETE. cum charitatis ardore homines moueantur. Draconem inſuper ſuſpicientem, E
& halitu aues attrahentem pinxit, & inſcripſit author hæc verba. EXPVLSOS DEPRIMIT SPIRITVS. charitas enim,cum peccatum expellat,Deus eſt,cuius vices Summus Pontifex ſubit.Draco poſtea ſupra quadratum lapidem pictus videtur,cum titulo. QVA PRÆSAGIVM VOCAT EVMDVM. Denotat Principem ſapientem firmæ nixum veritati, qui in hoc vitæ triuio degentes, rectos vitæ tramites docet. Adiunxit figurã Draconis multitudini librorum incubãtis,& inſcriptionem.IN SCRINIO PECTORIS OMNIA. Propterea quod intereſt Principis reſponſa fidei, & diuini iuris dogmata manifeſtare. In ſubſequenti ſymbolo inſpicitur Draco ramis hæderæ coronatus, & inſcriptio eſt. IN DIES LABORE VIRET.quoniam labore ſtudiorum nomen Principis ſemper virens, & immortale redditur. Ibidem apparet figura ſphyngis Draconem fugientis, cum titulo. FVGAT TENEBRAS. nam ſapientiæ lumen, cæcitatis nebulas expellit. Pingitur deniq; Draco inſtructam militum aciem intuens, cum inſcriptione. CEDANT ARMA TOGÆ. quandoquidem Princeps magis ſapientia,& legum peritia, quàm armis operatur. F

Diuini Iuris dogmata manifeſtare intereſt Pontificis.

Inter ſymbola quarti libri primum ſibi vendicat locum figura Iani ſiniſtra ſpeculum, & dextra Draconem tenentis, cum titulo. NIHIL FVGIT. nam cum Ianus Principem ſumma prudentia inſignem indicet, non poſſumus non fateri, in hoc ſymbolo veram prudentiæ Principis deſcriptionem aſſignari. Addit præterea iconem populi Romani Draconem epidaurium adorantis, cum titulo. PROVIDENTIÆ CLYPEVS. quia Princeps altiori præditus prouidentia egregiè rebus reipublicæ prouidet, atq; conſulit. Item licet conſpicari iconem Columbæ ſupra caput Draconis his verbis exornatam. PRVDENS, ET SIMPLEX. Cum mens, atq; ratio Principis religionem in republica foueat, atq; nutriat. Immò Draconis figura in medio labyrinthi videtur cum his verbis. SILENTIO DIFFICILIVS NIHIL. Propterea quod arcana in corde Principis abdita ſeruãtur.Ibidem Draco inſpicitur proprios fouens fœtus,& cæteras venenans animantes, inſcriptio eſt. MORS IMPIIS VITA FIDELIBVS.Hoc ſymbolo oſtenditur ęquitas, & ſeueritas, ſeu pęna, & pręmium, quibus Princeps benè, & malè merentes proſequitur.Deinde poſſumus intueri ſimulacrum Draconis in ſummitate arcis Sancti Angeli, cum inſcriptione. VERI IOVIS ALES. etenim in eminentia dignitatum conſtitutus Princeps, niueaq; probitate candidus, iuſtitię radios effundens, Chriſtianę Reipublicę mores reſtituit. G

Ianus exhibet ſymbolum veri Principis.

Aequitas, & ſeueritas, pęna, ſeu præmiũ

Pingitur Draco in amænitate terreſtris Paradiſi inter ramos arboris occultatus, vbi quoq; conſpicitur alius Draco locatus ſupra lignum ab Hebræis in Deſerto erectum, cum titulo. VBI MORS IBI VITA. Conuenit enim iuſtitiæ Principis,vt vbi peccatum commiſsũ eſt, ibi quoq; pœna ſoluatur. Deinde delineatur Phaeton Draconem intuens, & de curru Solis cadens, cum inſcriptione.RVIT TEMERITAS. Siquidem hanc Princeps ſua ſæuitia præcipitat. Conſpicitur ibidem pugna Draconis, & Aquilæ, cum his verbis: IVSTE CVLTVS. Cum Princeps rebellium iniuriarum vindex eſſe nullo iure prohibeatur. Certamen quoq; Draconis, cum Elephante figuratur, cum titulo. FORTIOR IPSO NVLLVS.quoniã Princeps hoſtes Chriſtianæ religionis conculcat.olim, vt ſcripſimus in Hiſtoricis,Leutichio viſus fuit Draco claui inuolutus:vnde author hoc H
in loco pingit Draconem claues tenẽtem, cum titulo.NON PRÆVALEBVNT ADVERSVS EAM. Nam poteſtas Eccleſiæ, ob Principis fortitudinem, ſecura, & intacta manet.

Phaeton eſt ſymbolũ temeritatis.

Poteſtas Eccleſiæ ſecura, & intacta manet.

Item Draco viſitur mitra Pontificia coronatus, cum titulo. NVSQVAM TVTIVS. Dignitas enim Eccleſiæ, ob Conſtantiam Principis, nunquam deficiet. Videntur ibidem Dracones, caudis ſimul complicatis, erectis capitibus, amnem tranantes, cum inſcriptione. OPERE, ET SERMONE. quoniam fiducia Principis ardua, etiam aſpernatur. Pingitur item Draco ſpiris caudæ collum Leonis ſtringens, & titulus eſt. PRVDENTIA FORTITVDO FORTIOR. Cum prudentia quidem, & fortitudo ſeorſim polleãnt; ſimul tamen copulatæ multò plura operantur. Pinguntur etiam homines nauigantes,& Draco vellus aureum cuſtodiens, cum titulo.PRÆDONVM EVERSOR. Quandoquidem theſaurus ſapientiæ Principis cuſtodia ſeruatur. Figuratur etiam Draco cæleſtis inter ſydera refulgens, cum titulo. AB ANTIQVIS COGNITVS. Cum clara Principis origo, candore vetuſtatis fiat illuſtris. Demùm fas eſt conſpicari Draconem

Prudentia, & fortitudo ſimul quid valeant.

A conem vetus ſpolium deponentē, cũ litteris. ABSTINENTIA. Argumento deſumpto à natura Draconis, qui priuſquam ſe renouet, à cibo abſtinere dicitur: pariter animus Principis contemplatione rerum ſuperiorum roboratur.

In quinto libro elegantiora, & potiora ſymbola ſunt, veluti pictus Draco in horto Heſperidum hoc titulo coronatus. OPTIMVS RERVM SERVATOR. propterea quod vigilantia Principis Eccleſiam Dei ab hoſtium impetu tuetur. Huic additur icon Palladis cum Dracone, & titulo CVSTODIA, ET VIGILANTIA. Inſinuat enim author, quò veluti Pallas virgines, ita Princeps Eccleſiæ dogmata intacta ſeruat. Deinde ſuper gregem ouium Draco expanſis alis figuratur, & additur hæc inſcriptio. SVB VMBRA ALARVM TVARVM. Siquidem Princeps firmis catholicę fidei documentis imbutus, oues cuſtodit. Iterũ effigiatur Draco in faſtigio arcis S. Angeli hac inſcriptione decoratus. OMNIA TVTA VIDES. Princeps enim oculatus omnia videt, & ſeruat. Item conſpicitur Draco Mineruæ miniſter ad fores templi cum titulo. VIGILAT. quoniam tempora Principi vigilanti ſemper famulantur. Licet ibidem intueri Draco-
B nem oculis apertis quieſcentem cum inſcriptione. DORMIENS VIGILAT quia cuſtodia, & cura ad Principem ſpectans inſomnis eſſe debet.

Draco horti Heſperidum.

Princeps oculatus ſit debet.

Delineatur poſtea duo Dracones cum cornucopia ſub pileo alato, cum inſcriptione. PACIS AVTHOR ÆTERNÆ hoc enim eſt fælicitatis, & perpetuæ ſymbolum pacis. Huic adiũgitur effigies Draconis ſupra figuram galeæ his inſcripta verbis. PRO PACE BELLVM. quandoquidem, icone galeæ, bellum, & figura Draconis prudentia denotatur: quaſi author velit innuere, quòd viri bellum mouentes, virtute prudentiæ præſtantiſſimi eſſe debent.

Symbolum fælicitatis quale.

Conſpicitur Draco mordicùs caudam tenens ſupra lignum in ſolitudine erectum, cum titulo. VENI VIDI VICI. Siquidem victoria ſanguine parta chriſtianæ reipublicæ pacem æternam attulit: Prædictis annectit figuram Draconis inter icones caducei Mercurij, & cornucopiæ collocatam, cum titulo. VTRVMQVE. Præſtat propterea quod, figura Draconis, prudentia Principis, & cæteris imaginibus, pax, & diuitiæ deſignantur: cum Princeps pacem, & diuitias largiri poſſit. Denique pingitur mulier
C In throno ſedens caduceum, & cornucopiam tenens, cum inſcriptione. SIMVLACRVM FÆLICITATIS. cum hæc imago pro ſymbolo fælicitatis in numiſmate Iuliæ Mammeæ conſpiciatur: quamuis ibi de fælicitate mundana, hic de cæleſti verba fiant.

Prudentia Principis quo deſignetur.

In ſexti, & poſtremi libri prima fronte author delineat circulum arcticum imaginibus Vrſarum, & Draconis exornatum, quæ conſtellationes in noſtro Hemiſpherio nunquam occidunt, cum titulo. DIGNITATVM CVLMEN. quoniam ſerenitas, Principis calumniantium turbine obnubilata ſemper defenditur. Huic ſymbolo additur icon Palatij in monte Exquilino ædificati, & ſpira Draconis circumdati, cum inſcriptione. PRINCEPS REXQVE potentiſſimus. Argumento ab Ægyptijs deſumpto, qui Principem æqua lance ſubditorum curam gerentem demonſtraturi, hoc ſimulacro vtebantur. Item conſpicitur Hecate viarũ præſes capite Draconis, loco humani integrata, cum titulo. LEGVM DATOR, ET CVSTOS. Princeps enim leges condit, & ſeruat; quarum olim Hecate nempè Diana cuſtos eſſe credebatur, cum vijs illam præfeciſſent. Pinguntur ibidem duæ columnæ ſpira Draconis circumdatæ cum inſcriptione. NITITVR IN
D VTRAMQVE. Siquidem Princeps prudentiæ, & fortitudini, tanquã duabus firmis columnis ſemper adhæret. Videtur ibidem Draco inter duorum lapidum anguſtias pictus ad ſpolium deponendum, cum titulo. PÆNITENTIA. quoniam ſobrietas Principis longanimitatem parat.

Hieroglyphicũ Principis iuſti.

Cernitur etiam imago hominis domo exeuntis, & in muſtelam, atq; Draconem incidentis, cum inſcriptione. BONIS AVSPICIIS INCIPIENDVM. nam muſtela mali, Draco vero, vel Serpens, boni hominis eſſe ab Antiquitate credebatur. Rurſus figurauit author Draconem ouium cuſtodem, & lupum fugantem, cum titulo. SVREXIT BONVS PASTOR. Etenim Princeps, ſublata Ethnicorum ſuperſtitione, truculentam luporum rabiem facilè compeſcit. Annectitur ſimulacrum Aeſculapij Dracone cincti inter cæleſtes imagines refulgens, nec non Draco Inſignia gentilitia Gregorij Decimi tertij exornans, his verbis coronatur. ALTIOR ILLO SPLENDET nã Princeps immortalitatem aſſecutus ſuper ęthera notus, in dies clarior euadit. Ad finem licet intueri magnã Draconis effigiem caudam mordicùs tenentis, cum titulo. A QVO

Quæ animalia bonũ vel malum omen præſagirent.

ET

Cuncta bona à Deo.

ET AD QVEM. Quoniam veluti vndæ maris fluentes, & refluentes ſemper in pelagus redeunt: ſic à Deo Optimo Maximo cuncta bona prodeunt, & ad eumdem reuertuntur. E

SIMVLACRA.

Quibus Antiquitas dracones conſecrauerit.

IVXTA Ercynam flumen, in ſpecu quodam, Draconum ſimulacra fuiſſe penès humanas icones, ſcripſit Pauſanias. Quamobrem rerum antiquarum ignari has icones Æſculapij, & Hygiæ fuiſſe diuulgabant: cum tamen Ercynæ, & Trophonij eſſent, quibus etiam Dracones conſacrauit Antiquitas. D. Auguſtus, ex Plinio, in curia, quam in comitio conſeruabat, duas tabulas parieti impreſſit, in quarũ altera, puſio, præter ætatis diſcrimen patri ſimilis, ſuperuolante Aquila Draconem complexa, conſpiciebatur. Chimarrus pyrata, ex Plutarcho, oram Lyciæ prædationibus infeſtans, in nauis prora, Leonis, & in puppi, Draconis ſimulacrum gerebat. Item chimęra tali modo à Priſcis effigiebatur, vt in prima pars Leonem, media Capram, & poſtrema Draconem repræſentaret. Iuxta illud. F

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Nimirum.

Prima Leo, poſtrema Draco, media ipſa Chimæra.

Dummodò per hoc verbum (chimæra) in hoc verſu capram intelligamus.

Li.2.c.46.

Paulus Venetus ſermonem habens de Prouincia Cangiu, retulit incolas tam mares, quàm fæminas acubus colla, manus, crura, & ventrem pungendo, ſimulacra Draconum, & aliarum Ferarum ita fingere, vt facilè deleri nequeant: etenim quò quis plura huius generis in cute habuerit ſimulacra, eò pulchrior eſſe creditur. Inſuper, qui Æolipilas cauant, in earum parte conuexa figuram Draconis ſuperinducunt, ex cuius ore fiſtula illa ſpiritalis ventum perflans prominet. Hæc autem organa ſunt pilæ æreæ, & cauæ, in quas, per anguſtiſſimum foramen, humor inſtillatur; ideoq; vbi ad ignem concaleſcunt, ſpiritum vehementiſſimè efflant: ſiquidem humor internus vi caloris rarefactus copioſum generat aerem, cuius cum minimè capax ſit illa cauitas, vehementi impetu erumpere cogitur. Cluſius quoq; in Exoticis, Coccum de Maldiua argento incluſum, figuram Draconis repræſentans, exhibet. G

Figura draconis in Aeolopilis.

Lib.1.

Itaque Priſci (vt annotat Plinius) tantopere Draconibus, & eorum ſimulacris delectabantur, vt capite Draconis limini ianuarum ſubdito, fortunatam domum facere promitterent; & ratio erat, quia has beſtias ἀγαθοὺς δαίμονας, nimirum bonos Dæmones appellabant; quocirca Lucanus huc reſpiciens, cecinit.

Caput draconis ſub limine.

L.9.Pharſal.

Vos quoq; qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones.

Non procul ab Vrbe Romæ ingens Draconis ſimulacrum mirabili fabrefactum arte, ore acutiſſimum geſtans gladium, in ſpecu quodam olim ſeruabatur, cui, ſingulis annis, virgines copioſis exornatæ floribus hoc modo immolabantur; quatenus inſciæ per ſcalam antri deſcendentes in acutiſſimum irruebant enſem, ſicq; pereuntes ſanguinem innocuum effundebant. Hoc tandem diabolicum Draconis ſimulacrum Monachus vir iuſtus (Stiliconi tunc patritio fraude detecta) ſolo baculo perfregit, & diſſipauit. H

Simulacrũ diabolicum draconis.

Syntag.7.

Sed maiori admiratione dignum eſt, quòd Veteres omnibus ferè Deorum iconibus ſimulacra Draconis copulabant. Primitùs, ſi reſpiciamus Apollinem. Ferunt, Iunonis mandato, Draconem Pythonem nominatum cunabula infantis Apollinis inuaſiſſe: vnde Phæbus adhuc infans ſagittis Feram confeciſſe dicitur. Hinc Gyraldus Apollinem Pythium nuncupatum fuiſſe aſſeuerat, & Propertius huc reſpiciens, ſic canit.

Pythius in longa carmina veſte ſonat.

Pythia quæ fuerit.

Viuus draco vbi coleretur.

Immò & vates Phębi, quæ reſponſa in tripode dabat, Pythia quoq; fuit cognominata; de qua Chryſoſtomus hæc habet. Pythia fæmina fuiſſe traditur, quæ in tripode ſedens, malignum ſpiritum per inferna emiſſum, denuò per partes genitales excipiebat; ideoq; reſolutis crinibus debacchabatur, & ore ſpumam emittens, verba furoris plena profundebat. Quare deinceps maligni ſpiritus, Pythones, & Dracones fuerunt appellati. Item in templo Apollinis, apud Epirotas, non ſolum ſimulacrum Draconis, ſed etiam viuus

Draco

A Draco colebatur,cui gentes offam offerentes,obseruantesq;num illa libenter vescere-tur,rei fælicis, vel infælicis euentum præsagiebant; quemadmodum ex Alexandro ab Alexandro licet colligere.

Præterea venatrix Diana apud Pausaniam sic describitur,ceruina pelle velata, pẽdente ex humeris pharetra, altera manu lapidem, altera duos Dracones sustinens, & canis de genere venaticorũ huic simulacro assistit.Gyraldus etiam narrat,quod nonnulli Indi,qui olim maximas arbores,tanquã diuina numina sunt venerati,Draconem quinq; iugerum, tanquam Liberi patris simulacrum coluerunt. Amplius iconi Mineruæ,siue Palladis simulacrum Draconis addiderunt,& Hesychius οἰκουρὸν ὄφιν nuncupauit. Quamobrem Virgilius hac ratione fortassis ductus, geminos Dracones, qui Laocoontem,& filios occidernnt, ad sacra Palladis delubra confugisse,& sub eius clypei orbe delituisse decantauit.

Lib. 1. gen. dier. c. 29.
Syntag. 1.
Simulacrũ Liberi patris apud Indos.

Pausanias tamen, in Atticis, simulacrum Mineruæ in hunc modum describit:nimirum ex auro,& ebore constructum,veste ad talos demissa,in medio galeæ Sphyngem, B ad latera Gryphes depingit, Medusæ caput eius pectori inserit, manibus hastã addit, iuxta hastam Draconem, & secus pedes scutum. In primis hoc Mineruæ simulacrum effigiabant armatum, vt virum sapientem, aduersus cunctas animi perturbationes,se armantem,& forti animo vitijs resistẽtem significarent: deinde galea cristata ad cerebrum viri sapientis refertur: hasta longa insinuat, quòd vir prudens,oratione,eminùs, etiam ferire potest:scutũ christallinum magnam viri solertiam representat:caput Medusæ pectori Mineruæ insculptum, terroris refert imaginem,quã sapiens vir in pectore,aduersus æmulos seruare debet:Draco deniq; adiungitur tanquam Vigilantię minister, quandoquidem Prisci,hoc symbolo,virgines, peruigili cura custodiendas esse denotabant: vel dicamus Draconem huic simulacro fuisse additum, ob acutam visionem, quæ prudentiam demonstrat. Homerus tamen Mineruam glaucis oculis fuisse refertam tradit: qua de causa Noctuas, & Dracones animalia talibus prædita oculis Mineruæ consecrarunt.Quapropter Demonsthenes promulgare solebat Palladem immanibus bestijs, scilicet Draconibus, atq; Noctuis delectari. Sed ambigendum esset, C cur non etiam gallo gauderet, qui, ex Pausania,galeæ Mineruæ, in arce Eleorum,insidebat;& potissimum cum inter cæteras aues animal valde pugnax esse tradatur. Addit Plinius Mineruam musicam,quoq;fuisse appellatam,quia Dracones in Gorgone eius, ad ictus citharæ, tinnitu resonarent.

Simulacrũ Mineruæ ex Pausania.
Effigies draconis cur simulacro Mineruæ addetur.
Minerua musica.
L. 34. ca. 8.

Quid de simulacro Aesculapij dicẽdum est; cui etiam figura Draconis à Priscis fuit addita? Recitatum fuit superius in primo capite primi libri, Aesculapium sub specie anguis à Legatis Romanis in vrbem fuisse ductum, vt grassantẽ pestilẽtiam expugnaret. Ex altera parte tale quid sibi accidisse,Græci scripseruut;cum idem Deus Draconis effigie,à Nicagora Echetimi vxore,ad Sicyonios, Mulorum bigis,inuectus fuerit. Hac de causa simulacrum Draconis,cum Aesculapio pingebatur. Addunt alij id factũ fuisse,quia ab Aesculapio educatus fuerit Draco, in quodã Pelei mõtis loco, qui Pelethronius ab vbertate florum nuncupabatur(Throna enim flores lingua Thessala vocantur) Et quamuis superius Pareæ serpẽtis innoxij simulacrum Aesculapio nonnulli addiderint: nihilominus alij figura galli,& Draconis,simulacrum Aesculapij exornarunt ob vigilantiam, quæ ægrotantibus, ad acquirendam,& conseruandam valetudinem, summoperè necessaria esse perhibetur. D

Simulacrũ Draconis, cũ Aesculapio cur pingeretur.

Mercurius quoq; Draconum imaginibus gaudere dicitur:quamuis exaratum fuerit eius virgam duobus Serpentibus esse exornatam:attamen nonnulli caduceum Draconibus alatis decorant, quos Mercurius in Arcadiam proficiscẽs præliantes conspicatus, virga confestim conciliauit. Martialis igitur sic canit.

Cyllenes, Cœliq; decus facunde minister,
Aurea cui torto virga Dracone viret.

Macrobius postea nititur persuadere,imaginibus Draconũ in caduceo Mercurij delineatis, Solem, & Lunam, ob vtriusq; syderis flexuosum iter, representari: necnon quia veluti Dracones, singulis annis, deposito senio, iuuenescunt: ita hæc duo mundi luminaria à quadam depressionis senecta in suam altitudinem,tanquam in robur suæ iuuentutis reuertuntur.

L. 1. Satur. dier. c. 19. 20.

Non est prætereunda Ceres, quæ, licèt apud aliquos supra bouem sedens,cũ cala-

tho

Simulacrũ Cereris quo modo ab Antiquis figuraretur.

tho feminum, agriculis affistentibus, pingeretur; nihilominus in monte quodam Arcadiæ, ex Pausania, simulacrum Cereris erat simile mulieri, quæ altera manu delphinum, altera columbam sustinebat, in cuius capite & Draconum, & aliarum Ferarum imagines cernebantur. Boccacius tamen in Geneologia Deorum, ad repræsentandũ Cereris simulacrũ, mulierem spiceis coronatam, sertis, à Draconibus in curru tractam effigiauit; ideò Ouidius canebat. E

Flaua Ceres spicis tenues redimita capillos.

L. 1. de Rapt. Proserp.

Hic autem currus, & Dracones elegantissimè describuntur à Claudiano his versibus.

———— Sinuosa Draconum
Membra regens, volucrisq́; per auia nubila tractu
Signant, & placidis humectant frana venenis.
Frontem crista tegit pingunt maculosa virentes
Terga notæ, rutilum squamis intermicat aurum.

Syntag. 7.

Addidit autem simulacro Cereris figurã Draconis Antiquitas: aut quia obliqui sulci à bobus arãdo formati, obliqua Draconis imagine demõstrarẽtur; aut, in monumentũ Draconis ab insula Salamine pulsi, qui deinceps in delubro Cereris, tanquã eius Deę minister latibulatus est. Vel, vt recitat Eusebius, referente Gyraldo, quia Persephoni, aut secundũ alios, Pherephatti Cereris filiæ Iupiter, sumpta Draconis forma coniunctus fuerit: vnde postea in Sabaziorum mysterijs, Draco in spiram conuolutus, ad memoriam facti commendandam, vel potius in testimonium tantæ turpitudinis, adhibebatur. Pictus quoq; fuit Triptolemus in curru à Draconibus vecto; quoniam, secundùm Phornutum, hic iuuenis à Cerere artem serendi edoctus, & curru eiusdem Deæ vsus, totum Terrarum orbem lustrauerit. Idcircò canebat ille. F

Pictura Triptolemi qualis.

Angues Triptolemi strident, & squamea curuis
Colla leuant astricta iugis, lapsuq́; sereno
Erecti, roseas tendunt ad carmina cristas.

Lib. 9. Draco Marti sacer.

Item simulacrum Draconis nonnulli Marti adiunxerunt, quoniam, vt recitat Pausanias, supra fontem Ismenij, quem Marti sacrum dictitabant, Draco cernebatur, cui fontis custodia à Marte demandata fuerat. Serapis etiã Deus à Macrobio triceps descriptus spira Draconis circumdatus effigiabatur, cuius rei significatum alibi enucleauimus. G

Figuris Heroũ cur simulacra draconum adderent Antiqui. Lib. 4.

Præter Deos, Heroibus etiam Draconum simulacra adiunxit Antiquitas; hocq; non sine ratione factum putauit; quandoquidem ex medula humana Serpentem nasci diuulgatum est: quemadmodũ Virgilius in tumulo Anchisæ contigisse obseruauit; quã postea finctionem Poeta ex historia desumpsisse videtur. Siquidẽ Athenienses, apud Salaminam, contra Medos certamen inituri, Draconem in naui de improuiso apparẽtem conspicati, bonum omen ab euentu præsagierunt, cum in Salamina templum Cychreo dicatũ, vt legitur apud Pausaniam, fuerit, & Apollo respõsum dederit, Draconem illum Cychreum heroem fuisse, qui illis auxilium allaturus aduenerat, vel addenda sunt figuris Herouw simulacra Draconum, qui Aristomenes, annotante Pausania, qui adhuc apud Messenios, inter Heroes colitur; natalibus à Dracone nobilitatis, insignis fuisse tradatur: siquidem cum eius matre Nicotelea Genium quemdã sumpta Draconis forma, concubuisse memorant. Immò ob eamdem causam, scutum Menelai figura Draconis signatum referunt: quamuis Draco clypeo Menelai impressus denotet monumentum illius, qui Aulide inter sacra repens omnibus Ostento fuit. H

Draco cur cum Archãgelo Michaele.

Omissis Ethnicorum simulacris, pictores etiam Christicolę iconibus multorũ Sanctorum figuram Draconis adiũgunt, sed potissimũ sub imagine Sancti Michaelis Archangeli, nec immerito, quia sacris nituntur litteris, vbi legitur, quòd, facto in ętherea sede silentio, dum bellum à Dracone cum Michaele Archangelo committeretur, tandem, Omnipotentis mandato, Draco Lucifer ad caliginosa fuit expulsus.

Simulacrũ Custodiæ quale. Par. 1. Icõ.

Postremò apud Ripam equitem, & virũ omnigena clarum eruditione, in suo simulacrorum volumine, vbi virtutum, & vitiorum icones exprimere, conatur, multæ Draconum figuræ conspiciuntur. Primò igitur iu delineando Custodiæ simnlacro, reprę sentat mulierem armatam, cum ense nudato in manu, & iuxta pedes Draconem, ob vigilantiam, vel acutam visionem, quæ Daconi attribuitur. Iterùm, vt exhiberet iconem fæmineæ pulchritudinis, effigiauit nudam mulierem lilijs ligustro insertis coronatam

super

A super Dracone sedentem, in cuius altera manu speculum, & in altera telum cernitur. Huic simulacro additur figura Draconis, vt ostendatur venustæ pulchritudini mulieris non esse fidendum: siquidem ibi venenum affectionis animi, & zelotypiæ delitescit. Donus quoq; scriptor Italicus, in designanda Instabilitate, pinxit mulierem Draconi adhærentem duabus stellis in cauda, & in capite signato, tum quia Draco insomne, & inquietum sit animal, tum quia stellæ per cælestes semitas semper errantes conspiciuntur. Russelius in libro memoriæ artificiosæ figurauit Inuidos in tartarea regione humi prostratos, & à Dæmonibus formam Draconum habentibus, horrisonis verberatos flagellis, nec non liuore varios, & pallidos, veluti de Inuidia canebat Ouidius.

Simulacrū pulchritudinis fœminea. Li. 1. Pict. Instabilitatis simulacrum. Par. 1.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto,
Nusquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Viscera felle virent, lingua est suffusa veneno.

Deniq; in Astrolabio plano figuratur Draco magnus humi iacens, qui denotare dicitur vigesimum septimum gradum Arietis, & hominem in senio potestatem adepturum.

B

STATVÆ.

PETRVS Gillius agens de Antiquitatibus Constantinopoleos, vt nostra fert opinio ex Suida, retulit ad Diuum Mamantem, pontem fuisse duodecim constãtem fornicibus, propterea quod multæ aquę illuc confluerēt; vbi statua Draconis ęrea locata erat: cum olim ibidem viuus Draco stabularetur, vbi etiam multæ Virgines fieri prægnantes dicebantur. Item apud Pausaniam legimus commune, & vulgatum fuisse de Platæensi prælio Græcorum donum, nempè aureum tripodem, statua ænei Draconis sustinente: ideoque author narrat, quòd æs ex eo donario adhuc manet integrum, cum tamen aureum Duces Phocensium amouerint. Neque mirandum est, quoniam in celeberrimis ædificijs pulcherrimæ Draconum statuæ cernuntur. Meminimus vidisse in sumptuoso ampli palatij ædificio elegantes columnas, quarum singulam statua Draconis spiris caudæ circumplectebatur, capite fulcibat laquearia, quibus tabulatum innitebatur, & alæ vtrimque ad extremitatem contignationis extendebantur.

Lib. 4. c. 7. Lib. 1.

C *Statuæ draconum in ædificijs.*

Contarenus etiam, in libro Antiquitatum Romanarum, describit statuam Herculis cum statua Draconis horti Hesperidum, quam in cauedio Latini Iuuenalis obseruauit. Pariter Romæ in capitolio, hæc statua Herculis ærea, & ab Excellentissimo artifice fabrefacta, & inaurata cernitur, cum tribus pomis in manu sinistra, horti Hesperidum mala æmulantibus, quæ tres heroicas virtutes Herculi assignatas demonstrant; prima est moderatio Iræ, secunda temperantia Auaritiæ, & tertia voluptatum contemptus.

Statua Herculis.

VSVS IN CIBIS.

D

CARNES Draconum esse vitrei coloris, & mirandum in modum refrigerare eos, qui illis vtuntur, Authores non vulgares tradiderunt. Idcircò Aethiopes, & feruidam incolentes plagam, libentissimè his carnibus vesci feruntur. In huius asserti confirmationem, intelleximus, quòd Americus Vespucius, extra fortunatas Insulas Occidētem versus nauigans Anthropophagos populos inuenit, & rursus iuxta idem litus progrediens peruenit ad alios populos, qui alebantur carnibus cuiusdam animalis, quod, demptis alis, Serpenti erat simillimum. Immò in eadem regione multa huius generis animantia, ligato ore, obseruauit, fortè nè cæteras læderent animantes. Neq; tamen hoc in admirationem nos debet trahere: quandoquidem Galenus, in tractatu de facultatibus alimentorum, scriptum reliquit gentes circa Ægyptum Serpentibus vesci. Præterea accedit, quòd multæ nationes viperis, more anguillarum, coctis, abiectis tamen capite, & cauda in commessationibus vtuntur, quod etiam in capite de Vipera retulimus.

Anthropophagi populi vbi. Lib. 1.

VSVS IN MEDICINA.

Quæ partes Draconũ medico vſui famulentur.

MEDICI ex hoc animali,non paruam vtilitatem,immo incredibilem percipere creduntur,dum in medico vſu varias Draconis partes adhibent. Varro ex Dracone mortuo tres partes, ſcilicet oculos, pellem, & dentes, extrahendas eſſe exiſtimat: cum oculi igneo micantes fulgore lapidem pretioſum referant, & dentes ſint aprinis ſimiles, prӕterquamquòd ſunt multo graciliores. Plinius verò adipem potiſſimum huius Feræ,in venenatis animantibus fugandis commendat.Immò hac pinguedine ſiccata, vlceribus Serpẽtibus medetur.Amplius ex hoc adipe,& melle optimum, ad caligines inchoantes, componit medicamenrum, & addit, habentem apud ſe caput Draconis lippitudine vexari minimè poſſe. Poſtmodum os ex ſpina Draconis, teſte eodem Plinio,dentium dolores ſedat.Deniq; legimus apud Authorem libri de natura rerum,linguam, fel, & inteſtina Draconis in vino decoquenda eſſe, quo balneo madefacti homines ab Incubis vexati liberari traduntur.

Adeps draconum ad quid valeat.

VSVS IN VARIIS.

MVLTI authores, & potiſſimum Plinius,Draconem varijs vſibus non vulgariter prodeſſe teſtificantur.Primùm probat Plinius caput huius beſtiæ limini ianuarum ſubditum, quoniam omnes habitantes reddi fortunatos nugatur. Deinde oculis Draconum cum melle tritis eos inungit, qui nocturnas formidant imagines,vt tuti quacumq; tranſire poſſint. Olim etiam oculis Draconum in veneficijs vtebantur, quod Lucanus verba faciens de Venefica necyomantiam exercente, decantabat hunc in modum.

Oculis draconum ad quid.

Viſcera non Lyncis non duræ nodus Hyenæ
Defuit, & cerui paſti Serpente medulla,
Non puppi retinens Euro tendente rudentes
In medijs echeneis aquis, oculiq; Draconum.

Inſuper Antiqui cor,& hepar Draconum commendabant,vt ſapientiam adipiſcerentur: quamobrem Euſebius in Hieroclem protulit fuiſſe neceſſarium,vt Apollo corde,& hepate Draconum veſceretur, quoniam hac ratione, Arabum ſapientiæ factus eſt particeps. Nec mirandum eſt, quia Paraca Vrbs Indiæ celebratur,cuius ciues iecore,vel corde Draconis vorato,omnium animalium voces,vel murmura intelligere dicuntur.Prædictis addit Plinius, quod pinguedo cordis Draconum in pelle Dorcadum neruis ceruinis ligata, & geſtata victoriæ iudiciorum confert.

Cor, & hepar draconũ ad quid valeant.

Deniq; lapidem Draconum in varijs vſibus nõ vulgariter prodeſſe, tradit Philoſtratus, ſi tamen ei adhibenda eſt fides, qui copiam fabularum confinxit. Scripſit igitur annulo Gygis inſertum fuiſſe lapidem extractum à capite Draconis criſtati, de illorum genere, qui in India ſtabulantur; de quo annulo Plato, & Cicero in officijs, multa, & miranda prædicarunt: nimirum, quòd geſtans hunc annulum veſte in volam conuerſa à cæteris nõ videatur, donec pars illa veſtem attingeret. Poſtremò in certaminibus Pythicis, quæ in memoriam Draconis ab Apolline interfecti celebrabantur, tibiæ proprio ſono quandoq; colliſionem dentium Draconis ſagitta perempti æmulabantur, qui ſonus Polluci ὀδοντισμὸς nominabatur.

Lapis draconum commendatur.

Li.4.c.10.

DE

DE BASILISCO. Cap. II.

ÆQVIVOCA.

DIOSCORIDES huic animanti poſtremum, in ſuo de Venenis tractatu, locum aſſignauit, ſiue quia, penès malignitatem, inter Serpentes reatum poſſideat, ſiue quia ob eminentiam quodam coronæ ſimilem, quam in capite geſtat, tanquam Fera omnium pernicioſiſſima iudicetur. Nos autem oppoſitum ſeruantes ordinem, ob diuerſas, & admirãdas beſtiæ proprietates, Baſiliſcum in prima Draconum ſede collocauimus. Et quamuis ob paruam molem corpoream, potius inter Serpentes, quàm B inter Dracones connumerandus eſſe videatur: nihilominus ob inſignem veneni perniciem beſtia magna poteſt nuncupari: deinde ob criſtas, & alias prærogatiuas, hoc animal Draconibus annumerandum eſſe cenſuimus. *Ordinis ratio.*

Cum autem hoc nomen (*Baſiliſcus*) varia indicet. Prima fronte viros ſtrenuos, neq; humili loco natos hoc nomine nuncupatos fuiſſe narrabimus. Suidas enim recitat Baſiliſcum fuiſſe Numeriani Cæſaris filium, item Baſiliſcum Verenæ Imperatricis fratrẽ, qui, Leone imperante, Ruſtico exercitus Duci ſucceſſit. Inſuper Baſiliſcus fuit Orientalium Romanorum Rex, qui retia vbiq; ad nummos ita tendebat, vt à pauperrimis etiam pecunias exigeret: quandoquidem nummos rerum omnium optimos exiſtimabat; cum tamen totum oppoſitum ſentiendum ſit, iuxta vulgatum carmen. *Baſiliſcus virorũ nomen proprium.* *Baſiliſcus Rex auarus.*

Quid nummis melius? nomen, quid nomine rectum,
Quid recto, pietas, quid pietate, nihil.

Deniq; Baſiliſcus fuit nomen Epiſcopi Commanæ ciuitatis in Ponto, qui Dominici gregis preuigil obſeruator, cuſtos indefeſſus, temporibus Maximiliani Imperatoris, C martyriũ ſubiuit; huiuſq; tanti viri gloriam memorarunt, qui acta Sancti Chryſoſtomi ſcriptis mandarunt. Quoniam verò Baſiliſcus Latinis redditur Regulus: aduertendum eſt, quòd hoc vocabulum, cum ſit à Rege diminutiuum, paruum Regem, non quoad corporis ſtaturam, ſed quoad poteſtatem, ſignificat. Hodie enim Regulus vulgò *Duca* nominatur. Alioquin Reguli, filij, & nepotes Regum appellantur. *Baſiliſcus Epiſcopus, & martyr.*

Regulus quoq; eſt auis minima, Trochilus Græcis dicta, nempe τρόχιλος, πρέσβυς, καὶ βασιλεύς, ideſt Trochilus, Senator, & Rex: nonnullis vocatur flos Calendulæ ob maculam verticis auream, apud populos Hetruſcos, fior rantio, & Bononiæ papazino. Hæc auicula paulò maior eſt cicada geſtans in vertice auream ex plumis maculam, inſtar criſtæ Alaudæ, licet longè minorem; aliter, ob eamdẽ rationem, rex auium, & Suetonio Regaliolus nuncupata. Aduertendum tamen eſt hanc auem à Trochilo niliaco eſſe differentem, de qua aue in capite de crocodilo egimus. Immò Baſiliſcus, ſecundum Oppianum, eſt piſcis circa petras litorales degens: cum etiam Rondeletius quamdam piſcis ſpeciem criſta decoratã, Galeritam, appellauerit. Amplius in Dictionario Para- D celſi, Baſiliſcus minor ſtellionem denotat. Cęlius & ipſe ſcribit, ex Nicephoro, in Aſtrolabij ſtructura, ſtellam illam maximã in corde cæleſtis Leonis valdè conſpicuam, Baſiliſcum nuncupari, quam Chaldæi Reginam, & Dominam rerum cæleſtium eſſe exiſtimarunt. Deniq; apud Georgium Agricolam, inter nomina bombardarum, Baſiliſcus numeratur. Huic ſententiæ videatur adſtipulari Damianus à Goes in opuſulis hiſtoricis, dum ſcribit. Armabatur claſſis maximo tormentorum numero, inter quæ erant quadraginta Baſiliſci, globum ferreum nonaginta librarum explodentes. Neq; mirandum eſt, ſi nomen Baſiliſci meruerint, cum ſtrepitu, & ictu, tanquam Baſiliſcus animal ſibilo, & intuitu homines arceat, atq; perimat. Quamobrem quidam ingenioſus vir in ænigmate bombardæ, non iniuria illam ad ferocem belluam cõparabat hunc in modũ. *Baſiliſcus auis piſcis, ſtella, & Bombarda.*

Vulcanus genuit: peperit natura: Minerua
Edocuit: Nutrix ars fuit, atq; dies.
Vis mea de nihilo eſt, tria dant mihi corpora paſtum.
Sunt Nati, Strages, Ira, Ruina, Fragor.

Dic Hospes quid sim, num terra, an bellua Ponti?
An neutrum? aut quo sim facta, vel orta modo? E

SYNONIMA, ET ETYMVM.

HOC cunctis exploratum esse opinamur, quòd hæc Fera Latinis Basiliscus, siue Regulus nuncupetur; quoniã Græcis βασιλίσκος nominatur: etenim βασιλεὺς Rex, βασίλεια regno in scholis Græcorũ exponitur. Itaq; hæc bestia donatur hoc nomine, vel quia, instar Regis, cæteris Draconibus sit terrori, vel quia tyrannidem, & sæuitiam in illos exerceat. Festus rationem huius etymologiæ hanc esse putat, quia quodam veluti diademate caput huius animantis exornetur. Vnde Auicennas à capite coronato deriuat. Consentiunt igitur vniuersi etymum, hanc bestiam Regulum nominari; & eò magis, cum Archelaus apud Aelianum narret, olim iumentum in solitudine quadam Africæ defecisse; ad cuius cadauer plurimi Dracones, pabuli causa, ventitarunt, qui, audito Basilisci sibilo, confestim profugerunt. At Basiliscus sine tumultu ad cadauer progressus, ad satietatem esitauit: quare illinc recedens, rursusq; sibilum edens, cæteris indicauit Draconibus, vt ad escam tutò reuerterentur. Hęc autem actio dominium significare videtur. Hac de causa Nicander, in Teriacis, non ignarus huius moris, cecinit hunc in modum. F

Etimologiæ ratio.

Actio dominium significans.

Illius auditos expectant nulla susurros
Quantumuis magnas sinuent animalia spiras,
Quando vel in pastum, vel opaca deuia syluæ
Irriguasuè locos mediæ sub luce diei
Excandescenti succensa furore feruntur,
Sed turpi conuersa fugæ dant terga retrorsum.

Quicquid scribat Agricola, in libro de Animalibus subterraneis; vbi hoc animal, ob eccellentiam veneni, Basiliscum, siue Regulum indigitauit: vt quemadmodum Rex pretiosa supellectili cæteros antecellit, pariter Basiliscus, violẽtia veneni cæteros Serpentes, & Dracones superat. Præterea ab Isidoro vocatur etiam Sibilus, quoniam cæteras animantes sola voce occidat. G

Sibilus vocatur Basiliscus.

Nomina hæbraica Pethen, & Charamam Basiliscum significant, vt Munsterus in Dictionario trilingui testificatur. Alioquin eidem Authori, in Lexico Chaldaico, Armene exponitur Regulus volans, nimirum Serpens, qui flatu vrit, & de loco ad locum saltat. Aliter Armene, vel Harmene, siue Karmene, nomina sunt apud Syluaticum quibus Basiliscus denotatur. Auicennas, & Albertus nominantes Basiliscum, & Harmenem, duas huius Feræ species cõstituere videntur: cum tamen in descriptione nullum discrimen, sed tantùm in magnitudine collocent. Quapropter hæc nomina vnius & eiusdem Draconis synonima esse arbitramur. Cælius scripsit Ægyptijs Vræum vocari illud animal, quod Græci Basiliscum cognominant. Germanicè dicitur Ein Ertz Schlengle. Italicè, & Hispanicè Basilisco, Gallicè Basilic. H

Nomina hæbraica huius draconis.

DIFFERENTIÆ.

CVM de speciebus huius animantis sumus inter Authores sit dissensus; horum opiniones examinare operæ prætium esse duximus, vt tandem melior, & veritati magis conformis eligatur: quidam tria Basiliscorum genera constituunt, quorum primum, quod videt accendit, & inflammat, & heliochrysos vocatur, quasi aureum habens colorem: secundus Basiliscus dicitur Chrysocephalos, nempè capitis tantùm aurei, & quod videt perterrefacit, & occidit: tertius nuncupatur Hæmatitis, sanguineũ referens colorẽ, & huius ictu percussũ animal confestim carnibus nudatur. Has autẽ species Basiliscorum facilè venari traditur, qui secum herbã ocymũ detulerit; quæ nugamẽta esse opinamur. Ex Authore libri de natura rerum, genus quoddam

Basi-

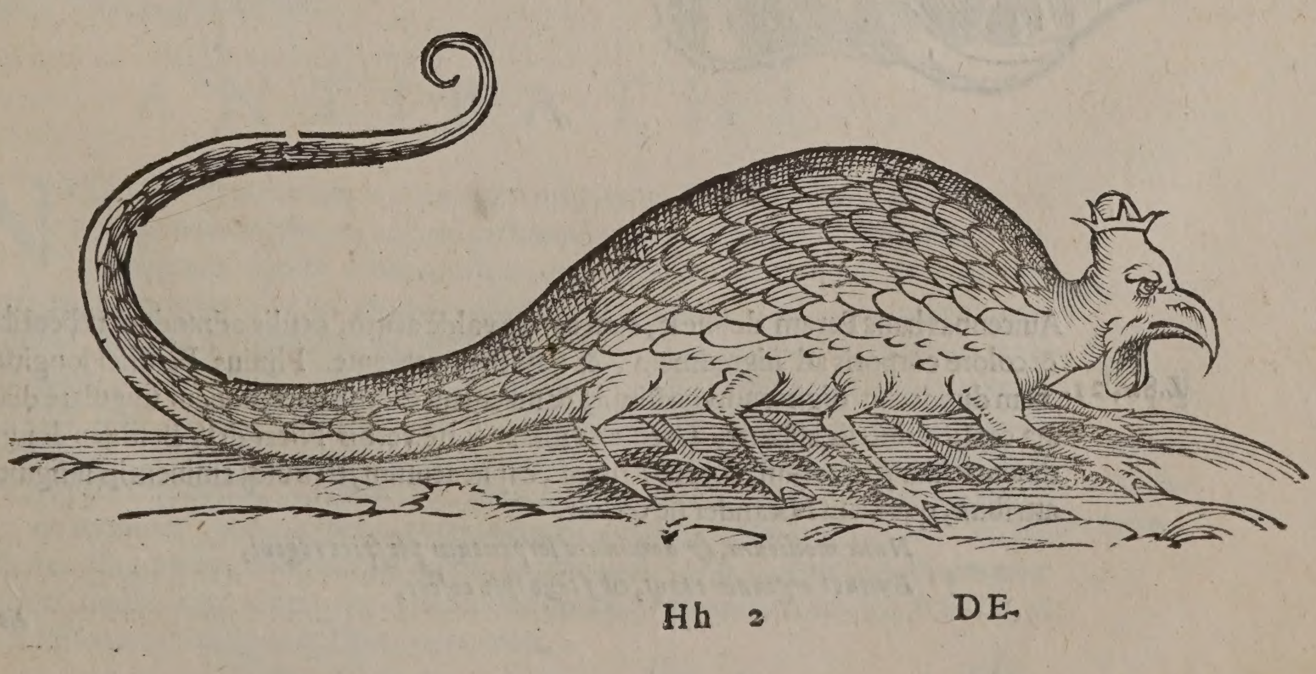
A Basilisci nuncupatur illud, quod ex ouo galli decrepiti generatur. Immò hanc opinionem videtur confirmare Chrystophorus Encelius alias vir vndequaq; doctissimus, qui, in opere de re metallica, duas Basilisci species, nempè domesticam, & syluestrem constituit. Inquit enim, quod gallus gallinarum syluestrium, quæ à corylis nomen inuenerunt, rostrum in os fæmellæ inferens, sperma, more viperarum, infundit. Hincq; credibile esse arbitratur, quòd Aucupes, & venatores de syluestribus gallis referunt; nimirum hos gallinarum syluestrium gallos senectute confectos, oua, ritu fæmellæ, eniti, quæ postea excludunt Bufones, indeq; Basilisci syluestres prodeunt: quemadmodum ex ouo galli gallinacei annosi, per rubetam, Basiliscus domesticus excluditur; quæ omnia ineptias pueriles, & fabulas auiles esse arbitramur. *L. 3. c. 54.* *Basiliscus syluestris, quomodo oriatur.*

Lemnius agens de occultis rerum miraculis, narrat multa serpentum genera per Germaniæ syluas diuagari, creditq; inter hæc aliquam etiam Basilisci speciem versari, quæ non adeò exitiali veneno sit imbuta, quemadmodum prædicant de illa specie, quæ in Regionibus Africæ nidulatur. Testantur quidem Scriptores fide digni quoddam Basilisci genus syluestre in Saxonia passim conspici capite acuminato, colore flauo, longitudine dodrantali, crassitudine enormi, aluo maculosa, candidis punctis insignita, tergore cæruleo, cauda turbinata, atq; incurua, rictu, pro corporea mole, immenso. Hoc autem Draconis genus an ad Basiliscos referēdum sit, Lemnius pronunciare nō audet: solùm addit, quòd Agricolæ illarum Regionum non impunè illis se opponerent, quoniam intrepidè fustibus, & rusticis instrumentis eos adoriuntur, & nulla halitus contagione percepta conficiunt. *Lib. 4.* B *Genus Basilisci syluestris in Saxonia.*

Recitat etiam Cardanus, quòd circulator quidam Serpentem, in macerijs domus dirutæ Mediolani inuentum, seruabat; qui caput oui magnitudine, & pro ratione corporis prægrande habebat, dentes in vtraq; mandibula viperinos, corpore, & forma stellioni simili. Pedes illi inerant duo, cruraq; breuia: vnde constabat non satis proportionatum animal à natura fuisse fabricatum, cum longitudini corporeæ quatuor pedes necessarij fuissent. Tales pedes erant magni, & vngulis veluti felium muniti. Cauda longitudinem totius animalis adæquabat, cuius extremitas tubere capiti stellionis æquali erat prædita. Cardanus ex genere Basilisci hunc fuisse credidit: siquidem dum stabat gallo similis esse videbatur, nisi quod corio, & non plumis tegebatur, alisque carebat. Deniq; in volumine de Ostentis obseruatur icon cuiusdā Basilisci in solitudinibus Africæ stabulantis; quæ quoniam est figura animaduersione digna, diciturq; animal sibilo, halitu, & contactu cæteras animantes necare, herbasq; exsiccare; libuit ante legentium oculos talem iconem repræsentare. *Draco repertus in Macerijs domus dirutæ.* C

Basiliscus in solitudine Africæ viuens.

D

 E

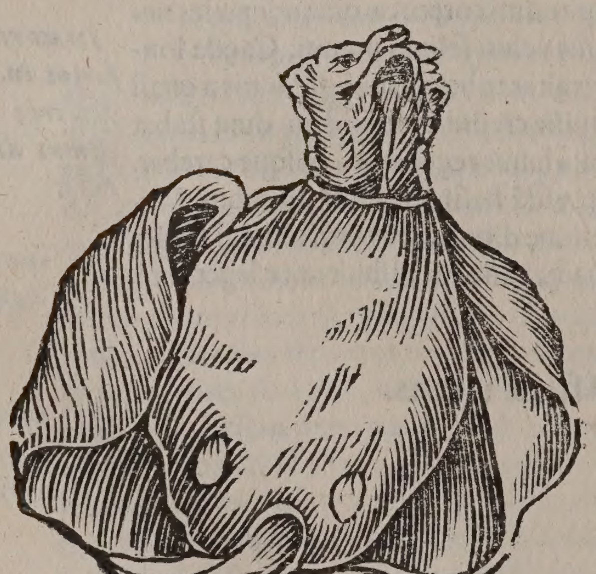
DESCRIPTIO.

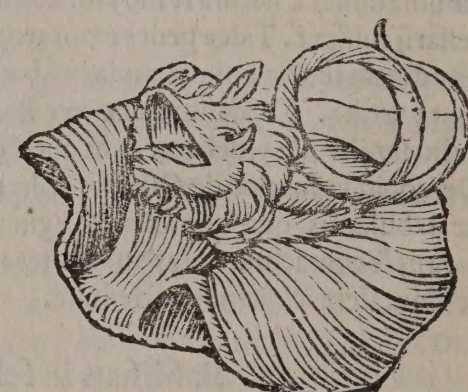
Lib.10. de ſimp. med. fac. cap. 1.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem (ſi tamen liber hic tanto Authori eſt adſcribẽdus) Baſiliſcum belluam ſubflauam, triplici frontis apice decoratam, viſu, & ſibilo homines, & Feras perimentem deſcribebat. Alibi tamen Galenus ſcriptum reliquit, ſe Baſiliſci hiſtoriam omnino comprobare non poſſe: propterea quòd ei hanc beſtiam intueri nunquam licuerit; addiditq; ſi vera ſunt, quæ de illo referuntur, accedentem ad hoc animal maximum vitæ periculum incurrere. Clariſſimus Mercurialis fatetur, dum apud Maximilianum Imperatorem eſſet, cadauer Baſiliſci in theſauro tanti Principis reconditum obſeruaſſe. Verùm animaduertendum eſt, quòd Impoſtores ſæpè ſæpiùs ex paruis rais exſiccatis Feram effingunt, & pro cadauere Baſiliſci circumferunt; necnon Principibus tanquam inſigne munus offerunt. Hoc in loco F iconem beſtiæ huius generis, pronè, & ſupinè delineatæ, exhibemus; qua admodum Reuerendus Pater Raphael Caſtellius Ieſuita Bononienſis, Illuſtriſſimum Dominum Octauianum Zambeccarium munerauit, qui, anno milleſſimo ſexcenteſimo trigeſimo ſexto, menſibus Septembris, & Octobris in dignitate Vexilliferi Iuſtitiæ conſtitutus, ad locupletandum rerum varietate publicum Muſæum, ibidem in pyxide ſeruari mandauit.

Baſiliſcus ex Raia eleganter concinnatus.

Baſiliſcus ex Raia effictus pronè, & ſupinè pictus.

 G

H

Auicennas hanc Feram delineat, cum capite valdè acuto, oculis admodum rubentibus, & colore corporis ad nigredinem, & flauitiem vergente. Plinius Baſiliſci longitudinem duodecim digitorum conſtituit, & maculam candidam tanquam ſingulare diadema capiti animalis aſſignat. Greuinus nixus fortè verbis Nicandri, Baſiliſco longitudinem trium palmorum, corpus flauum, caput acutum, tribuſq; eminentijs inſignitum attribuit, quoniam Nicander ſic cecinit.

L.8.c.21.

Nunc modicum, & dominum ſerpentum perſpice regem,
Eminet argutum caput, eſt flauo ipſe colore,

Et

A *Et tribus extenso porrectus corpore palmis.*

Encelius autem defcriptionem huius animalis fic affignat. In Marchia, & in Ditione Abbatis Zinnenzis, propè vrbem Luckenualdam, talem contigit confpicari Draconem à paftore interfectum (illis enim in fyluis magna gallinarum fylueftrium copia verfatur) Serpens erat acuti capitis, flaui coloris, tres palmos longus, & valdè craffus, cauda in latus turbinata, aluo notis candidis diftincta, tergore ad colorem cyaneum tendente, & tandem ore magno in comparatione ad reliquum corpus. Paftor retulit illum vefci ranis, ferpentibus, & animantibus cuiufcumq; generis, exceptis gallinis fylueftribus, quarum de progenie natus effe creditur. Narrauit quoq; circa paludes diuagari, lacte delectari; ideoq; ictu venenato fæpè vaccas interimit. Quamobrem ex verbis Encelij colligenda eft forma, & defcriptio Bafilifci, quam Nicander delineauit. *Lib. 3. de re metal. c. 54* *Defcriptio bafilifci fylueftris ex mēte Encelij.*

Alij authores tradunt Bafilifcum, præter illam capitis maculam, alis, etiam effe fulcitum, fed adeò exiguis, vt à terra vix eleuari poffit: nituntur fortè authoritati Ifaie, qui Reguli volantis meminit; fed adnotandum eft, multos Dracones, vt exponetur fuo B loco, præter Bafilifcum, alis munitos volare poffe. Itaq; Greuinus vir vndequaque doctiffimus multa, quæ de moribus, & defcriptione Bafilifci à varijs fcribuntur Authoribus, vaniffima commenta effe opinatur; nixus verbis Nicandri, qui virus huius Draconis tam exitiofum non prædicat: cum tamen Poetæ fæpè numero fabellis opera fua ditare foleant. Nihilominus non audet affirmare nullos prorfus effe Bafilifcos, exiftimat quidem minus perniciofos illis, quorum mores ab Authoribus defcribuntur. Immò exhibet iconem Serpentis, feu Draconis, quam hic damus, cuius naturam inter cæteros Dracones perniciofiffimam celebrat. *Cap. 14.* *Li. 1. de venen. c. 20.* *Perniciofa ferpentis natura.*

GRESSVS, ET LOCVS.

C HIC Draco dum graditur, non multiplici flexu vtitur, fed anteriorem corporis partem attollit, vt erectus incedere videatur: quapropter ingreffu à pofteriori tantummodo parte adminiculatur.

Locus natalis huius Feræ, iuxta varias Authorum opiniones, varius etiam conftituitur. Etenim Aelianus Africam proprium Bafilifci locum prędicat. Et Textor Africę tantùm folitudines ab hac beftia coli autumat. Non igitur à recto tramite declinabit Reufnerus, fi in Paradifo poetico Libyam Bafilifci Regionem decantabit. *Locus natalis Bafilifci qualis.*

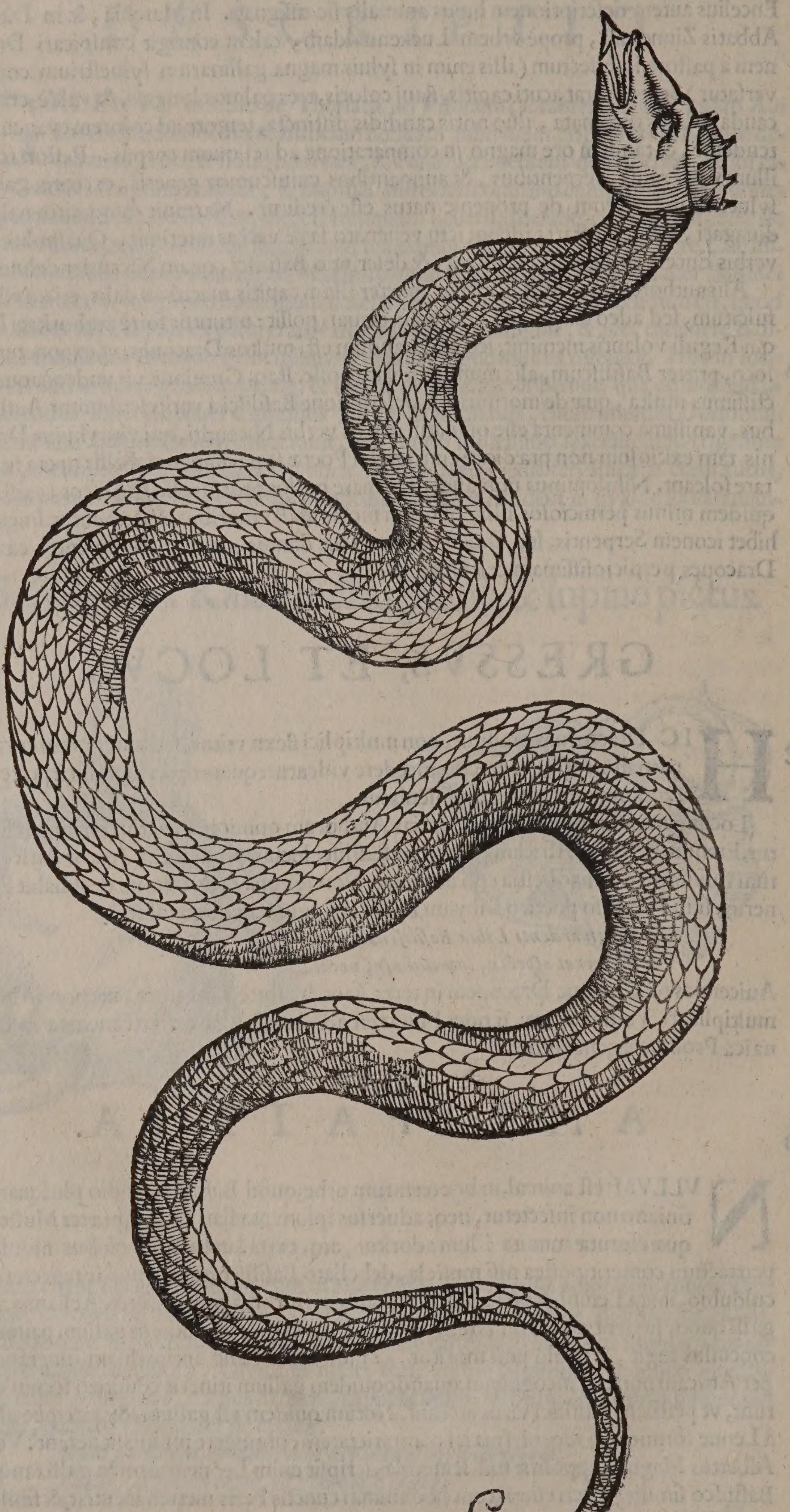
Natus in ardenti Lybiæ Bafilifcus arena,
Vulnerat afpectu, luminibufq; necat.

Auicennas retulit hunc Draconem in terra Atorch, fortè Turcarum, necnon in Nubia multiplicari. Verumtamen, fi fides Plinio eft adhibenda, hæ beftiæ venenatæ in Cyrenaica Prouincia generantur. *L. 8. c. 21.*

D ANTIPATHIA.

NVLLVM eft animal, in hoc terrarum orbe, quòd Bafilifcum odio plufquam vatiniano non infectetur, neq; aduerfus ipfum præliari audeat; præter Muftelam, quæ efurutæ munita illum adoritur, atq; extra latebras, in quibus nidulatur, pertractum conterit: poftea nifi muftela, debellato Bafilifco, tuta denuò fe reficeret, procuIdubio, iuxta Lemnij fententiam, aeris ambientis contagione periret. Aelianus addit galli quoq; prefentiam Bafilifco effe metui: immò canentem audiens gallum pauore concuffus fugit, & paulò poft moritur. Tradit etiam hanc antipathiam itinerantibus per Africam non effe incognitam: quandoquidem gallum itineris comitem fecum deferunt, vt peftilens Bafilifci virus arceant. Notum quidem eft gallum, & præcipuè album à Leone formidari; idq; ob fpeciei contrarietatem contingere multi afferuerant. Verùm Albertus Magnus oppofitæ fuit fententiæ; fcripfit enim Leonem afpectu galli tanquam Bafilifco fimilis perterrefieri: cum hoc animal cunctis Feris metum incutiat, & fibilo, vt notat Plinius, cæteros quoq; Dracones enecet. *Muftela Bafilifcum fuperat.* *Gallus timetur ab hoc ferpente.*

Baſiliſcus, ſiue regulus Greuini.

A Sed aliud magis admirandum narrat Solinus; nimirum cæteras Feras ad Basilisci cadauer tanquam lethifero veneno redundans non accedere. Quocirca Pergameni, ex eodem Solino, reliquias huius animalis magna pecuniarum quantitate emerunt, vt in reticulo aureo ad Apollinis templum suspensæ exercitium aranearum impedirent, atq; alites intrò volantes arcerent. In templo etiam Dianæ Basilisci corium olim fuisse suspensum referunt, qua de causa nulla hirundo intrò volare audebat. Ideo domicilia puluere huius animalis aspersa ab aranearum telis tuta esse testantur. Itaq; antipathiam huius Draconis, cum alijs Feris, & animantibus, nec non prauas huius bestiæ qualitates Georgius Pictorius, in Lerna Malorum, elegantissimè explicauit his versibus.

Basilisci cadauer in tēplis suspensū ad quid.

Rex est Serpentum Basiliscus, quem modò vincunt
Mustela insultus, sæuaq; bella Feræ:
Lernæum vermem Basiliscum fœda Cyrene
Producit cunctis maximè perniciem;
Et nasci ex ouo galli, si credere fas est
B *Decrepiti, in fimo, Sole nitente docent.*
Sed quoniam olfactu lædit, visuq; Ferarum
Omne genus, credas, nulla tenere bona.

GENERATIO.

MONIMENTIS mandauit Bartholomæus cognomento Anglicus, oua Aspidum parua, viscosa, fætida, venenosa, simulq; filamentis quibusdam conglobata esse; quæ à rubeta, vel ab alio venenoso animali fota, vermem procreāt, qui visu, & halitu primo fouentem, deinde cæteras etiam animantes extinguit. Oua Ibidum ab Aegyptijs passim frangi traduntur: propterea quòd apud illos (referente Pierio) inualuit opinio Basiliscum ex ouo ibidis aliquando emergere posse: cum hæc auis omniuora sit, & serpentum, necnon venenatorum animalium omne genus abliguriat. Præterea Vulgus in tota Europa alia opinione imbutum est, vt ex ouo galli decrepiti Basiliscus prodeat. Cum Albertus scripserit ab ouo galli in lætamine sepulto tandem Basiliscum prosilire, qui figura gallo prorsus est similis, præter caudam, quæ serpentem penitùs æmulatur; sed hoc fabulosum esse arbitramur. Solùm ponderandum est an fimi calore ab ouo gallinę animal excludi possit, quod negare non audemus; quandoquidem experientia constat apud Aegyptios populos, oua in furnis temperato calefactis calore, breuissimo temporis spatio prolem dare: immò ex ouo in sinu mulieris delato tandem pullum emersisse intelleximus.

In l. de rer. propr.

C (margin letter beside "niuora sit")

Hoc autem de ouo galli an commentitium sit, Lemnius pronunciare non audet; cum intellexerit duos annosos gallos in Ciuitate Zinzea, atq; in ambitu huius Insulæ, fustibus etiam percussos ab incubatu abigi minimè potuisse, sed quoniam ciues hanc conceperunt opinionem, ex tali ouo Basiliscum tandem erumpere, ouo contrito, gallum strangularunt. Hic autem duo inquirenda necessariò esse videntur. Primum est D an gallus gallinaceus aliquando ouum enitatur, & deinde an ex illo Basiliscum excludat.

Li. 4. de occult. rer. mirac.

Galli duo decrepiti ab incubatu oui abigi non potuerunt.

Quoad primum, gallus senio confectus, nempè circa septimum, nonum, vel ad summum, circa decimum quartum annum, pro maiori, vel minori virium imbecillitate, æstiuis mensibus, & exoriente canicula, ouum parere perhibetur, quod est formæ orbicularis, instar oui columbini, coloris flaui, seu liuidi, & versicoloris. Tacemus modò quòd à viris non plebeis nobis allatum fuit ouum prædictæ formæ, quod galli esse dicebatur; quo fracto, nihil nisi albumen cum pauca materia flauescente obseruabatur, & adhuc eius putamen in publico seruatur Museo. Intelleximus autem in celeberrimo Musæo Ferrantis Imperati Pharmacopolæ Neapolitani, ouum huius generis oblongum videri. Alij scriptum reliquerunt ouum galli testa carere, & pelle adeò dura esse tectum, vt fortissimis etiam ictibus resistat; quòd planè fabulosum esse arbitramur.

Oui galli qualitates, & conditiones.

Ouum galli in Musæo Imperati.

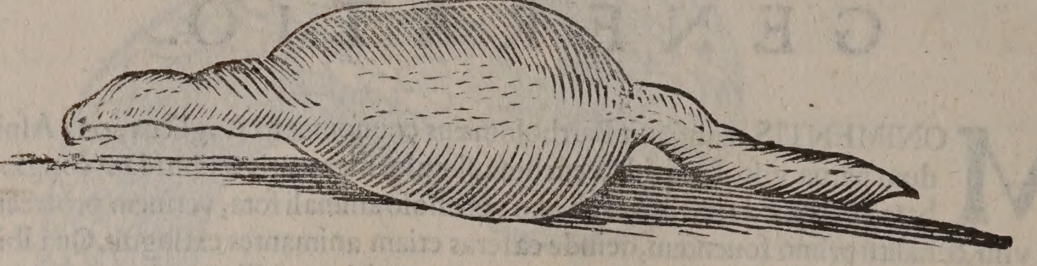
Possumus quidem adduci, vt credamus, gallum decrepitum, ouum ex semine putrefacto, vel ex humorum colluuie conflatum eniti, quod careat putamine, & tenui tantummo-

tummodo pelle tegatur, quale fuit illud natum Regij,anno Domini Millefimo ſexcẽteſimo vigeſimo octauo,cuius genuinam iconem illinc ad nos detulit D.Antonius Mirãdula Canonicus Regularis Sancti Saluatoris,& Abbas S.Mariæ Rheni,qui alias varijs etiam rebus exoticis hoc publicum Bononienſe Muſæum locupletauit; retulitq; dirupta huius oui pelle, excrementum pituitoſum,veluti ſemen corruptũ intus fuiſſe obſeruatum. Quamobrem, in gratiam lectoris,iconem incidi curauimus,vnà cum alio ouo orbicularis formæ duro putamine munito,& pro ouo galli donato, quod à gallo fuiſſe editum nobis minimè perſuadere poſſumus, neq; iurantibus etiam crederemus: quandoquidem ouum integrum, & perfectum in matrice tantummodo producitur, qua galli carent: præterquamquòd id dogmatibus Philoſophorum,& Medicorum reluctaretur. E

Ouum galli natum Regij anno 1628.

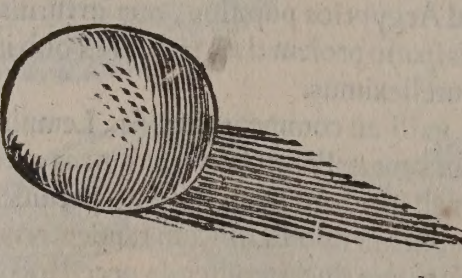
1 Ouum galli natum Regij Anno 1628.cuius Iconem ad nos detulit D.Antonius Mirandula Canon. Reg.S.Saluatoris,& Abbas S.Mariæ Rheni. F

I

2 Ouum galli putatum, cuius putamen ſeruatur in Muſæo Illuſtriſs. Senatus Bononienſis. G

2

H

Quoad ſecundum, cum non ſit negandum, gallum in vltimo ſenio,quando nõ amplius congreditur, quid ouo ſimile ex putredine intus conglobata concipere, neceſſe etiam erit inueſtigare, an huiuſmodi materia ouo nuncupata, aliquod animal emergere poſſit.Lemnius in libro quarto de occultis rerum miraculis,putat ex hac materia, & ex calore galli fouentis virulentam inde beſtiam prodire poſſe, quam nomine Baſiliſci cognominant; cum alioquin Baſiliſcus ſit Serpentis,vel Draconis genus Africę,& alijs Regionibus calidioribus familiare : immò ſuam roborat opinionem generatione vermium,qui in humanis inteſtinis ex putredine humorum, & beneficio caloris producuntur : præterquamquòd Curculiones, in tritico, & teredines in ligno ,caloris, & ambientis aeris ope,animantur:pariter ex huiuſmodi galli ouo,aut vermis,aut animal alterius generis venenatum procreabitur.

Opinio Lẽnij circa generationem Baſiliſci.

Cæterùm,quoad ouum galli ſylueſtris, ex quo Encelius Baſiliſcum ſylueſtrẽ emergere tradebat,id credet,qui volet,nos enim volumus dem apud ipſum manere:ſiquidem

A dem nemo tam diſertus nobis perſuadere poterit animalia ore concipere, vt ipſe retulit, & ex ouis auium Dracones erumpere. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem, tot opiniones circa naturam huius animalis ponderans, hanc hiſtoriam penitus fabuloſam eſſe credidit, & præcipuè cum Dioſcorides nihil de Baſiliſco proprio marte conſcripſerit; nam aſſertorum Authorem Eraſiſtratum citauit. Et quando Hermes Baſiliſcum in fimo generari docuit, non de Baſiliſco Dracone (teſte Alberto) ſed de Elixire metalla tranſmutante verba fecit. Item, quoniam in antris ſubterraneis hoc animal ferè ſemper morari tradiderunt; multos, curioſitatis gratia, illuc ingredientes, halitu huius beſtiæ, perijſſe retulerunt. Lemnius igitur iure optimo putat, id potius graueolentiæ, & fætori horum locorum, quam halitui alicuius animantis attribuendum eſſe: namq; in prædictis ſpecubus, ſpiritu intercepto, homines ſuffocantur. *L. 6. c. vlt.* *Opinio Dioſc. circa Baſiliſcum.*

Itaq; ex hactenus enarratis, cuiq; coniectamus eſſe exploratiſſimum, neq; à gallo, ob defectum vteri, ouum perfectum procreari, neq; ex illo Baſiliſcum produci poſſe. Refert quidem Ioannes Baptiſta Porta, in Magia naturali, animal viſu, & tactu nocens ex B ouo fæcundæ gallinæ generari poſſe; dum quis fæcunda oua in ſcrobe plena Serpentum tabe, arſenico, alijſq; huius generis venenis, per aliquod temporis ſpatium, merſerit. Sed cauendum eſſe admonet, ne qui hoc animal producere tentat, maximum in ſe pariat detrimentum. Huic tamen opinioni minimè aſſentimur. *Opinio Io. Bap. Portæ circa originem Baſiliſci.*

NATVRA VENENI BASILISCI.

LITTERARIA Veterum monimenta perſonant, Baſiliſcum eſſe animal adeo exitioſum, vt intuitu, ſibilo, halitu, & tandem tactu non ſolum homines, ſed C cæteras etiam animantes perimat. Quapropter Plinius naturam huius Draconis cum malignis moribus Catoblepæ penitus conuenire aſſeuerauit. Hinc viri non vulgariter eruditi Catoblepam à Baſiliſco haudquaquam diſcrepare tradiderunt. *Li. 8. c. 21.*

Quoad viſionem Baſiliſci attinet, diuulgauit Plinius, ſolo aſpectu huius Feræ, homines, & cæteras animantes venenari: cum hæc intuens in aliquem, radio viſionis, virus eiaculetur, & vitam adimat. Hinc Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem, colligit hiſtoriam huius beſtiæ prorſus eſſe fabuloſam, quia non poteſt imaginari, quomodo factum ſit vt primi, qui hoc animal viderint, & obſeruauerint, non perierint; & potiſſimum, cum quoad molem corpoream, ſit paruum, quod non eminus, ſed cominus pro illius perfecta cognitione, & deſcriptione inſpiciendum erat. Quamobrem Matthiolus hunc Draconem, ritu aliorum, morſu tantùm, non autem intuitu interimere arbitratus eſt. Immò magis, atq; magis ſuam ſtabiliuit ſententiam; cum Eraſiſtratus apud Dioſcoridem, non veneni oculorum, ſed morſus tantùm venenati meminerit. *Li. 6. c. vlt.* *Rationes Matthioli aduerſus Baſiliſcum.*

Non eſt tamen negandum à ſpiritibus manantibus ab oculo venenati animalis malam D impreſſionem in oculo hominis, vel alterius animantis non poſſe fieri: quandoquidem ex prauo aſpectu, ſpiritus oculorum corrumpuntur, quibus infectis, cætera quoq; deſtruuntur, cum in corpore humano conſenſus vnus, & conſpirantia ſint omnia. Præterquamquòd meminimus in Hiſtoria quadrupedum digitatorum ſcripſiſſe, quamdam rubetæ ſpeciem tanta redundare malignitate, vt eam intuentis facies inſigni pallore ſuffundatur. His addamus, quòd mulieres menſibus laborantes, ſpiritus habent inquinatos, & propterea, ex mente Ariſtotelis, in ſpeculum intuentes, illud vitiant. Pariter infantes à quibuſdam vetulis pertractati facilè in tabem incidunt, non ſolum ob fætentem oris halitum, qui in delicatos infantium pulmones penetrat, ſed etiam ob inquinatos oculorum ſpiritus, qui in tenellis puerorum carnibus facillimè imprimuntur: idcircò non errauit Ficinus, quando promulgauit pueros à muliere annoſa, aut menſibus laborante contrectatos infici poſſe. Hoc autem omnibus petſpectiſſimum eſſe debet in opthalmia: nam lippiens in aliquem ſepè intuens, eumdem morbum ei communicat. Quare de hoc Ouidius iure ſic canebat. *Intuitus oculorum aliquando nocuus.* *Rubetæ maligna ſpecies.* *Halitus, & intuitus vetularum pernicioſus.*

Cum

Cum spectant oculi lippum læduntur, & ipsi,
Multaq. corporibus transitione nocent. E

Magna enim est vis oculorum, & spirituum excellentia, quæ alteri communicata, per totum corpus illicò disseminatur. Etenim Marsilius Ficinus in Commentarijs ad Symposium Platonis, de amatoria fascinatione verba faciens, prudenter scribebat sanguinem iuuenum clarum, subtilem, & calidum esse, consequenterq; visionis radios eiusdem naturæ procreare, qui ab oculis egredientes, & conspecti hominis luminibus communicati, & reliquis humoribus permixti eumdem affectum, & effectum in conspecto procreant. Id clarè expressit Ouidius, canens.

Aspectus oculorum quid præstet.

Perq; tuos oculos, qui rapuere meos.

Quapropter Apuleius ad rem hæc verba protulit. Doloris mei causa, & præsidium ex te proficiscuntur; isti enim oculi tui per meos oculos ad intima vsque præcordia delapsi, penitioribus medullis communicarunt incendium. Id totum carminibus gallicis olim explicauit Greuinus, quæ latinè sic sonant.

Crudelis, quid fecisti? quid fecisti inimica? F
An non humorem è tuis oculis exire vidi
Clarum, & igneum, subtilem, & suauem;
Qui eodem temporis momento vitam auferre mihi voluit?
Sanguinem habeo feruidum, & faciem pallidam,
Cor habeo incineratum, & corpus languidum;
Et perinde ac si malum esset contagiosum,
In me totum furorem suum relaxauit;
Et sicut clarus erat, ita miseri spiritus mei,
Subitò, & facilè capti fuerunt;
Et sicut calidus erat, robur suum accendit,
Et quia subtilis erat, in cor meum ingressus est,
Hinc in vniuersum corpus.

Hoc igitur euitare incommodum docuit D. Lucia flos, & ornamentum virginitatis, quæ perpendens suæ virginitati, ob oculos periculum imminere, ad reprimendam insanam Tyranni libidinem, eos eruit, & ad Tyrannum, hoc dicto, misit. Scito nihil amplius in me superesse, quò à te iniuriam mihi timeam. Iuxta illud Euangelij. *Si oculus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te.* Vnde colligere potest lector, ab oculis etiam veneficam vim prodire posse. Reliquum est, vt ad halitum huius animalis ponderandum accedamus, qui lethifero vapore aerem ambientem inquinare dicitur, & ex Rudio, pleraq; animantium genera interficit. Neque hoc recedit à veritate; confirmant enim assertum illi Dracones, quorum Aristotele, in libro de proprietatibus elemẽtorum meminit, qui aerem ambientem venenoso halitu ita inficiebant, vt itinerantes per vicina loca interirent. In confirmationem addamus, quod Natio Thebiorum pestilenti halitu fuit notissima, quo non solum interimendi animantes vim possidebat, verùm quoq; eorum præsentia satis summoperè nocua esse ferebatur. G

L. 2. de Venen. ca. 20.

Natio Thebiorũ qualis.

Præterea sibilum huius Draconis animantes necantem admirari nõ debemus: siquidem narrat Lemnius, quod veluti lupus obuijs vocem adimit, & vaporis contagione raucedinem affert; ita Basiliscus sibilans, flatu oris emisso, tanquam acuto iaculo, remotiores quoq; bestias ferit. Ideo Lucanus ad rem canebat. H

Li. 4. de occult. rer. mir.

Li. 9. Pharsal.

Sibilaq. effundens cunctas terrentia pestes
Ante venena nocens latè sibi submouet omne
Vulgus, & in vacua regnat Basiliscus arena.

Cum Basiliscus intuitu, halitu, & sibilo cætera animantia necare dicatur; nonnulli in hanc venerunt sententiam, huius Feræ venenum in capite tantummodo residere: cum tamen Priscorum assertis constet, totum Basilisci corpus veneno redundare: nam, ex Andromacho, quæcumq; bestia portionem illius cadaueris gustauerit, repentinum incutit interitum. Quade causa nulla reptilia, neq; etiam alites ad huiusmodi cadauer, siue ad hominem tali veneno necatum accedere audent, canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Venenũ Basilisci vbi.

Nullæ etiam volucres, quæ fœda cadauera pascunt,
Sic occisum hominem tangunt, vt vultur, & omnes

Huic

A *Huic similes aliæ, pluuiæ quoq; nuncius auis*
Coruus, nec quæcumq; feræ per deuia lustra
Degunt, è tali capiunt sibi pabula carne.
Tam teter vacuas odor hinc exhalat in auras,
Atq; propinquantes penetrant non segniter artus:
Sin cogente fame veniens approximet ales,
Tristia fata refert, certamq; ex aere mortem.

Prędictis addit Galenus, in libro de Theriaca ad Pisonem, hoc animal esse adeo perniciosum, vt nullum reptiliū genus cauernas specubus Basilisci proximas fabricet: cum eius antra (teste Rudio) facilè dignoscantur; quoniam herbæ vbiq; sponte crescentes, circa specus orificium, corruptæ, atq; aridæ semper conspiciuntur. Auicennas quoq; huius proprietatis haudquaquam ignarus fuit, dum narrat hoc Draconis genus eminus, virga leuiter contactum, venenato vapore secus baculum, vel virgam ad manum vsq; tangentis penetrante hominem extinguere: quamobrem Lucanus mortem Mauri B militis hasta Basiliscum transfigentis talem fuisse memorat his versibus. *L.2. de venen.c.5.* *Venenum Basilisci penetrat.*

Quid prodest miseri Basiliscus cuspide Mauri
Transactus? velox currit per tela venenum,
Inuaditq; manum.

SIGNA VENENI BASILISCI.

HOC cunctis ab ouo ad mala vsq; compertum esse debet, scilicet nulla signa ab illis authoribus proposita fuisse, qui Basiliscum visu, sibilo, & halitu perniciosissimū animal constituerunt: cum, ex mente Auicennæ, pereat etiam qui C cadaueri appropinquat; ideoq; cum repentinum interitum hæc bestia afferat, Ætius, & signa, & remedia veneni in medium afferre superfluum esse existimauit. Illi autem authores, qui Basiliscum speciē Draconis Africę non tanta præditū maleficentia iudicarunt, quantā cæteri prædicarunt, varia symptomata morsus huius Feræ assignarunt. In primis Isidorus regulos, sicuti scorpiones arentia quæq; sectari scripsit, & postquam ad aquas venerint, & aliquem momorderint, ipsum hydrophobum, & lymphaticum reddunt. Iorach verò intuitu quoq; Basilisci hominem hydrope corripi testatus est. *Anim perniciosissimum.*

Itaq; tria præcipua erunt symptomata, quæ morsum huius animantis concomitantur: primum est inflammatio totius corporis, quæ à violento calore per omnes venas, & arterias disseminato emergit, indeq; citam putredinem contrahit. Secundum symptoma assignat Erasistratus apud Dioscoridem, nempè vulnus morsu Basilisci inflictū illicò flauum reddi: quemadmodum in morsu etiam aliarum Ferarum quandoq; contingere solet: id autem inde oritur, quoniam sanguis tenuior redditus, atq; putrescens in bilem facillimè transmutatur. Tertium symptoma, authore Aetio, est de fluuium D pilorum, quod contingit ob quamdam veneni portionem, quæ malitia sua radices pilorum exedit. Nicander quoq; nonnullorum meminit symptomatum huius morsus, dum cecinit. *Primū symptoma.* *Li.6.c.55.* *Secundum symptoma.* *Tertium symptoma.*

Quod ferit hic multo corpus succenditur igne,
A membris resoluta suis caro defluit, & fit
Lurida, & obscuro nigrescit opaca colore.

Non defuerunt tandem authores, qui scriptum relinquerunt, venenum Basilisci à veneno Cerastis non esse admodum dissimile; quocirca eadem quoq; præsidia commendarunt.

PRÆ-

PRÆSIDIA VENENI BASILISCI.

CVM abierit in ora vulgi,veneficam Baſiliſci vim in oculis potiſſimùm reſidere multi authores tradiderunt, & præcipuè Dinothus in Aduerſarijs, homine, ſpeculis munitos in ſolitudines ingredi, vt virus huius Draconis per ſpeculum E
Vſus ſpeculorum in venatione Baſiliſci. in authorem reflectatur, & ſubinde pereat. Hoc autem nugamentum eſſe opinamur; quandoquidem venenum cum ſit naturæ Baſilici conforme, in authorem etiam reciprocatum,nullum ei afferret detrimentum. Ereſiſtratus igitur apud Dioſcoridem,qui naturam huius Draconis ab aliorum moribus non valdè diſcrepantem eſſe putauit, *Remedia Ereſiſtrati.* drachmam caſtorei,& ſuccum papaueris, ad tale virus profligandum præſcripſit.Quibus verbis nixus fortè Auicennas hæc verba protulit: ſi venenum Baſiliſci curationem expoſtulat, proculdubiò caſtoreum, & papauer conueniunt. F

Actuarius autem admonet dandam eſſe operam, vt, prius quàm itinerantes in ſolitudinem ab huiuſmodi beſtijs frequentatam ingrediantur,medicamentis,& antidotis *Li.8.c.21.* vtantur, quæ veneficam vim exterminare poſſint. Plinius, cum prius ſcripſerit Baſiliſcum muſtela impugnari,eius cinerem aduerſus venenum huius Feræ extollit. Immo addit muſtelis in antra Baſiliſcorum immiſſis, eos perire,quæ antra ab herbis circa orificium arefactis cognoſcuntur. Hoc autem non omninò fabuloſum eſſe opinamur: quandoquidem inter nuperos authores Carolus Cluſius vir fide dignus memorans li- *Li. 1. Exotic. c. 44.* gnum colubrinum aduerſus venenum, & præcipuè contra ictus Serpentum commendatum ſcripſit in Zeilam inſula verſari quoddam Serpentis genus coronatum, ſeu eleganti diademate inſignitum,& maximè noxiũ, quod Luſitani *Cobras de capelo* vocitant; *Animal Baſiliſco conſimile.* nos regulum diceremus; & ibi quoq; genus animalis magnitudine Viuerræ, ſeu Muſtelæ prædicto Draconi inimiciſſimum diuagari. Id autem non prius cum regulo præliatur, quàm radicem ligni colubrini illic frequentem comederit. Immò incolæ, hac G obſeruatione, virtutem ligni colubrini aduerſus venena compererunt. Addunt alij *Li.7.Phyt. c. 11.* gallum veneno Baſiliſci reluctari: idque inde cognitum eſſe tradit Porta, quoniam hæc Fera aſpectum, & vocem galli pertimeſcat. Amplius idem author contemplans plantas, quarum ſummitas criſtam æmulatur, veluti horminum, has ad extinguendum *L.3.de venen. c. vlt.* virus criſtati Draconis, & potiſſimum Baſiliſci valere opinatus eſt. Deniq; Rudius, in expugnando Baſiliſci veneno, proponit medicamina, quæ alias ictibus aſpidum vtilia prædicauit.

ALLEGORICA, ET MORALIA.

Baſiliſcus aſſimilatur Antichriſto. CVM in ſacris litteris Baſiliſcus aliquando pro Antichriſto, quem Iudæi pro H Meſſia ſunt ſuſcepturi, quandoq; pro Dæmone, & pro quocumq; peccante allegoricè intelligatur. Attamen non erit ab re Feram hanc Antichriſto aſſimilare. Etenim Baſiliſcus macula quadam candida, tanquam Draconum Rex coronatur, intuitu, & ſibilo cæteras necat animantes, plantas circumiacentes halitu deſtruit, & exſiccat, erectus incedit, aquas venenat, & tandem à ſola muſtela debellatur. Pari ratione Antichriſtus tanquam Rex inter omnes criminoſos principatum oc- *Cap. 41.* cupabit. Iuxta illud Iob. *Ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.* Cæteros Serpentes, nempè alios peccantes ſibilo prauæ doctrinę,& toruo comminationis intuitu interficiet,dũ illos à vera Chriſti fide ſegregabit. Plantas halitu exſiccabit, eius aſſeclas fructu boni operis denodans. Erectus incedet, quoniam neglecto hominum fætu, diuinum par- *Lib. 2. ad Theſſalon. cap. 2.* tum ſibi arrogabit; & tandem aquas venenabit, dum, praua expoſitione, ſenſum ſacræ paginæ corrumpet. Verùm ex altera parte Muſtela nimirum Chriſtus tantùm Draconē exterminabit: etenim, iuxta ſententiã Apoſtoli, cum proprio ſpiritu expugnabit,dùm,

cun-

A cunctis videntibus præcipitabitur. Ad rem, infrascripta leguntur carmina, quæ non solùm Antichristi, sed etiam eius præcursorum naturam explanat.

Qui sic defraudant fidei pia dogmata nostræ,
Tunc Antichristo præuia castra locant:
Thesaurosq; parant, quibus insatiabilis error
Ad se prauorum pectora victa trahat.
Conuolitant multi Antichristi signa ferentes,
Qui tentent sacram contaminare fidem.
Abducet fatuos funesta pecunia multos,
Quos Antichristi libera dona trahent.
Adq; ministerium plures mercabitur ille
Tam fœdum nummis, fraudibus, atq; malis.
Sed non durabit longæuo tempore classis
Illa, sed in tumidis fluctibus acta ruet.

B Deinde Basiliscus, vt habetur in Psalmo nonagesimo, Diabolum designat, qui Basilisci æmulus halitu tentamentorum corda hominum venenat. Verumtamen homo mustela factus, dum maiestatis suæ vexilla cunctis subministrat, facile tanti Basilisci arrogantiam debellat. Insuper ille, in quem omnia confluxerunt flagitia, à natura Basilisci non est segregandus; quandoquidem hic oculis inuidiæ intuens, & sibilo propudiosi dedecoris, in alienam debacchans famam, cunctis exitio esse solet. Item mulier venalem formam passim exhibens, Basilisci naturam æmulatur, dum castos adolescentes, vnico intuitu, in luxuriam soluens enecat. Quocirca sola mustela esu rutæ munita, nempè vir amarore pænitentiæ armatus meretricium Basiliscum superare, & exterminare poterit. Iuxta illud Hieremiæ. *Statue tibi speculam, pone tibi amaritudinem, dirige pedes tuos in viam rectam.* Verùm quàuis Basiliscus viuens venenorum omnium sentina esse feratur: nihilominus eius cadauer combustum, nissa venenata facultate, operibus chymicis, necnon metallorum transmutationibus vtilissimum prædicat. Ideò si peccans vocabatur Basiliscus, is in vnda lethalium criminum viuens, cunctis detrimento esse C potest; at si pænitentia ductus, fiat mundi cadauer, & ad vitam æternorum bonorum animum dirigat, cunctis maximo erit emolumento. Hoc manifestarium euasit in Paulo Apostolo, qui scribens ad Galatas, hæc verba protulit. *Viuo ego iam non ego, viuit autem in me Christus.* quoniam euasit vtilissimus, dum prædicationibus peccantem à cõsuetudine ad melioris vitæ rationes reducebat. Quamobrẽ veritatem assecutus est Psalmographus canens. *Mutabis eos, & mutabuntur.* Basiliscus quoq; rectus incedens iure optimo comparatur ad illos, qui fulgore suæ fortunæ, insolenter gloriantur: nam horum animo ita magnus accreuit tumor, vt alios ignobiles, & inscios esse prædicent. Idcircò cum nulla in illis sit propensa in viros litteratos beneuolentia, melioris litteraturę studia in dies collabuntur. Iuxta illud.

Basiliscus cõparatur Diabolo, & vicissim.

Comparantur peccantes, & meretrices Basilisco.

Cap. 21.

Cap. 2.

Superbi arrogantia.

Nobilibus pudor est doctos versare libellos:
Heù iacet is Pallas, & aret vbiq; comis.
Gloria nulla datur, studiosi præmia nulla,
Incassum studij perditur vsq; labor.

D Neq; Tyrannus hanc Basilisci similitudinem effugere potest quandoquidem ritu eiusdem animalis, solo oculorum coniectu, nonnullos ad laqueum adigit. Hoc non fuit ignotum Baptistæ Mantuano, qui de Sancto Blasio canens, hæc habet.

Tyrannus potest appellari Basiliscus.

Maximilianus enim tanta impietate per orbem
Sæuijt, vt sicut visu Basiliscus acuto,
Ore truci, nutuq; homines extinguere posset.

Postremò omnibus in confesso esse debet, quod Basiliscus, in sacris paginis, nil nisi detrimentum, & iacturam significat: quamobrem Isaias, in hoc sensu hæc scribebat. *Oua aspidis ruperunt, & telas araneorum texunt, qui comederit de ouis eius morietur, & quod fractum erit, erumpet in regulum.* Rursus, in eodem significatu, legitur hæc sententia in Prouerbijs. *Vinum veluti Serpens mordebit, & veluti regulus dolore afficiet.* Quandoquidem vinum immoderatè haustum, cunctis semper perniciosum, & funestum est futurum.

Cap. 59.

Prou. 23.

E

MIRACVLA:

SI res admirabiles de Baſiliſco patratas audire deſideramus, confugiendum erit ad ſcriptores Actionum Sanctorum Patrum, apud quos legimus, quòd vir quidam iuſtus per Eremum ad fontem proficiſcens, Baſiliſcum conſpicatus eſt, & confeſtim, eleuatis in cœlum oculis exclamauit; ò Deus omnipotens, aut mihi, aut iſti de vita decedendum eſt, & illicò Fera ſupra naturæ ordinem extincta eſt. Pariter legitur apud Surium, quòd Sanctus Ioannes Abbas in Pago Tornodorenſi monaſterium ædificabat, quod Reumaus nuncupatur, ſed Monachos aquarum inopia laborantes obſeruans, fortuitò puteum immani profunditate altũ reperit, in quo funeſtus Baſiliſcus delitеſcebat. Quamobrem Sanctus pia precatione Deum omnipotentem verum miraculorum patratorem adiuit: ſicq; Dracone perempto, aquam ita potabilem reddidit, vt deinceps multi Monachi, miraculi, & pietatis ergo, nec non multi ægrotantes, cauſa valetudinis, hauſerint.

Miraculum Sancti Ioãnis Abbatis

F

Contarenus, in libro Antiquitatum Romanarum, ab Honorio primo Pontifice maximo templum ædificatum, & Diuæ Luciæ conſecratum fuiſſe tradidit. Verùm iuxta hanc ſacram ædem in loco concamerato, vt annotat Sigonius, Baſiliſcus exitiale Draconis genus ſtabulabat, cuius halitu Roma, magna lue, diù affecta fuit. At Leo Quartus Pontifex Romanus, tacitis prius in templo precibus Deo omnipotenti allegatis, beſtiam veneficam ſupra vim naturæ extinxit.

Baſiliſcus Romæ extinctus à Leone IV.

HIEROGLYPHICA.

ÆGYPTII Sacerdotes perniciem aliquam ex optimis dimanãtem conſilijs graphicè expreſſuri, ſimulacro Ibidis, & Baſiliſci vtebantur: quandoquidem vtilitatem immenſam ex hac aue ſalutifera Serpentes vorãte percipiebant; ſed ex ouo huius alitis Baſiliſcum pernicioſiſſimum animal interdum naſci arbitrabantur. Denuò cum relatum ſit Baſiliſcum ſine morſu animalia perimere, Aegyptij hinc alterius Hieroglyphici argumentum deſumpſerunt: ſiquidem ſignificaturi hominem à calumniatoribus malè affectum, & lethalibus delationibus afflictatum, iconem Baſiliſci palam repræſentabant: quoniam non alio ſimulacro calumniantes melius exprimi poſſe crediderunt: cum hi clanculum auribus Principum inſuſurrent, & abſq; vllò morſu palam infixo, homines venenent: quemadmodum Baſiliſcus ſolo aſpectu animalia occidere fertur.

G

Hieroglyphicum perniciei dimanantis ab optimo conſilio.

Hierogly. hominis calamitatibus affecti.

Denique Ægyptij ſacerdotes æternitatem indicaturi, Baſiliſcum etiam figurabant: quoniam hanc Feram nullis conſauciari modis, nullaq; ratione exanimari poſſe exiſtimarunt: cum ei tantam ineſſe vim aſſeuerarent, qua non animantia modò, aſpectu, extinguere, ſed vegetantia quoq; exſiccare poſſet.

H

PHRENOSCHEMATA.

IOANNES Baptiſta Pittonus egregius Pictor Vicẽtinus exhibet phrenoſchema Simeonis Thonni Decani Tridenti; in quo effigiatur Baſiliſcus in ſpeculum intuens, cum Dicto. IN AVTHOREM. Hoc enim Inſigni exprimitur homo in alios perditus, & malorum author, qui tandem omnium malorum, & necis cauſam in ſemetipſum machinatur. Subſcripſit igitur carmina Italica huius tenoris.

Il Baſiliſco che priua, e diuide
Ciaſcun di vita, in cui la viſta gira,
Mentre ſua imago entro lo ſpecchio mira,

Se ſteſ-

A *Se ſteſſo, author de l'altrui morte, vccide.*
Così non ſempre à l'empio volgo arride
Fortuna ria, che contra à buon s'adira,
Di cui maluagio à l'altrui danno aſpira,
Ma lui co i propri ſtral fere, e conquide.
E auiui con giuſtiſsima ragione,
Si come dir ſi ſuole, à tempo, e loco
Ritorna il male, in cui ne fù cagione.
Felice l'huomo è quel, ch'i dico, e poco,
Chi d'amor' è innocente, e paragone:
E tien le pompe, e le ricchezze à gioco.

Alius vir eruditionem habens non vulgarem, vt innueret venuſtatem cuiuſcumq; mulieris tutò conſpici poſſe, dummodò illius oculi diligenter non obſeruentur. Effigiauit Baſiliſcum intuitu enecantem, cū hoc Dicto italico. PVR CHE GLI OCCHI NON MIRI. Hoc autem argumentum fortè tranſcripſit, à Petrarcha, qui infraſcriptis verſibus italicis, de alio animali verba faciens, canebat hunc in modum. *Pulchritudo mulieris quomodo tutò conſpici poſſit.* B

Ne l'eſtremo occidente
Vna fera è ſoaue, e queta tanto,
Che nulla più; ma pianto,
E doglia, e morte dentro à gl'occhi porta,
Molto conuiene accorta
Eſſer qual viſta mai ver lei ſi giri,
Pur che gli occhi non miri,
L'altro puosſi veder ſicuramente.

Hæc autem ſententia veritati conſona eſſe videtur, quoniam oculus eſt naturæ diaphanæ, & ſolaris, nec non ſpiritibus redundans, qui facillimè per aliam partem ſibi ſimilem penetrare poſſunt. Huc reſpexit poeta, quando cecinit.

Aſpicias oculos tremulo fulgore micantes,
C *Vt ſol in liquida ſæpe refulget aqua.*

Perciuallus quoque vir non vulgaris doctrinæ, in ſuo Inſignium libro, meminit cuiuſdam ingenioſi iuuenis, qui phrenoſchema huius conditionis comperit. Delineauit Baſiliſci iconem, cum Dicto italico, E DA GL' OCCHI, E DAL CANTO. Etenim, cum natura Baſiliſci ſit talis, vt aſpectu, & ſibilo animantia exanimet: voluit fortè indicare vitandas eſſe illas mulieres Baſiliſci naturam participantes, quæ non modò aſpectu, verum quoq; blanditijs verborum hominibus inſidiantur. *Baſiliſcus intuitu, & ſibilo necare dicitur.*

SIMVLACRA.

IN tanta Religione, apud Ægyptios, Baſiliſcus olim fuit habitus, vt ex auro dedicaretur. Caput illi accipitrinum addebant, oculoſq; eo concinnabant artificio, vt ad libitum claudi, & recludi poſſent. Itaq; hoc ſimulacrum aliquando oculis adapertis preferebant; & tunc vniuerſa Aegyptius immenſa perfundebatur lætitia, perinde ac ſi ab oculis diuinis inſpiceretur. At quando hoc ſimulacrum, clauſis oculis, in medium afferebant; illicò cuncti merore nō vulgari afficiebantur, & exiſtimantes ſibimet ipſis Deos vehementer eſſe infenſos; in obſcura penetralia ſe recipiebant; vt attentius rationem meditarētur, qua Deos in iram effuſos mitigare poſſent. Hoc autem ſimulacrum in tabula Bembea ita habetur: propterea quod ipſi Iouem, authore Plutarcho, ſpiritum eſſe dicebant, & nulli animalium vehementiorem ſpiritum, quàm Baſiliſco, conſequenterque nulli ſimulacro magis, quàm huic diuinitatis ſymbolum attribuebant. D *Simulacrū Baſiliſci apud Ægyptios quale.*

Ex altera parte Ripa, ad exhibendum Calumniæ ſimulacrum, vſus eſt figura mulieris cum fece, & Baſiliſco. Hoc enim animal eminus venenat: quemadmodum calumniator, euaginato linguæ gladio, procul etiam lacerat. Rurſus dum author in Simulacro Maleuolentiæ, quæ voluptatem ex alterius damno ſine emolimēto percipit, delineauit Anum turpem, paſſis capillis, cum Baſiliſco. Cum maleuolentia, inſtar Baſi- *In prima par. Icon. Calumniæ ſimulacrum Maleuolentiæ icon.*

liſci,ſolo venenato aſpectu homines contaminet.Item apud eumdem Ripam in ſimulacro Contagionis, licet intueri iuuenem extenuatum, & pallidum, cum ramo nucis, & Baſiliſco: quoniam hæc beſtia, inter cæteras, viſum, ſibilum, & halitum contagioſum habet. Prẹterquamquòd cæteræ animantes ad cadauer Baſiliſci, tanquam cadauer animalis contagio extincti minimè accedant. E

Contagionis figura.

Poſtremò Ripa, ad demonſtrandam ætatem in genere, pinxit mulierem clamyde verſicolore indutam, cum ſimulacro Solis, & Lunæ,& figura Baſiliſci iuxta latus:cum icon huius Draconis apud Ægyptios æui æterni eſſet hieroglyphicum; namq; cũ hoc animal immortale iudicarent, eius etiam imaginem ex auro fabrefactam ſupra Deorum caput collocabant.

Simulacrũ ætatis.

V S V S.

NVLLVM adeò exitioſum, & miſerabile rerum omnium parens natura procreauit, quod aliquam ſaltem licet minimam boni portionem in ſe non contineat. Et ſi poeta canebat. F

Nil prodeſt quod non lædere poſsit idem.

Nos viciſſim poſſumus aſſeuerare nil lædere, quod aliqua ex parte prodeſſe nequeat. Idcircò Magi, referente Plinio, ſanguinem Baſiliſci, Saturni ſanguinem appellantes, picis modo cohærentem,& colore cinnabarino clariorem miris laudibus celebrabãt, & pro amuleto ad veneficia, & pro remedio aduerſus diuturnas affectiones prædicabant.

Amuletum ad veneficia.

DE DRACONE PYTHIO. Cap. III.

ÆQVIVOCA. G

VT à facilioribus ad difficiliora, & à notioribus ad ignotiora viam ſemper ſternamus: in hoc etiam capite de Dracone pedibus carente tanquam notiori diſſeremus, vt deinceps de ignotioribus, qui pedes, & alas habent, verba faciemus. Ad euitandam igitur ambiguitatem, aduertendum eſt, quòd vocabulum (Python) quo Draco hic deſignatur, pro nomine proprio virorum, locorum, & vrbium vſurpatur. Memoratur in primis à Plutarcho Python Aeneates, qui vnà cum Heraclide, occiſo Cotye Rege, Traciam liberauit. Recitat etiam Aelianus, quòd Alexander dexteritatem Ptolemei habebat ſuſpectam; Arij verò turbulentiam, & Pythonis nouarum rerum ſtudium timebat. Python etiam, ex Athenæo, fuit Orator Byzantinus corporis obeſitate inſignis, qui, orta aliquando inter Byzantios ſeditione, his verbis, ciues ad pacem hortatus eſſe fertur. Videte ò ciues meum corpus obeſum, ſed vxorem habeo multò me craſſiorem,& quando concordes ſumus, quiuis grabatus nos excipit: at vbi deſidemus, nec domus quidem tota nos capere poteſt. H

Python nomen virorum.

Li. 12. Dypnoſoph. c. 28.

Python orator Byzantinus.

Prætera hoc nomen locis, etiam conuenit: ſiquidem legitur apud Ammonium πύθων: ἡ, ὁ τόπος, nimirum locus, & πύθων, ὁ δράκων. Itaq; πύθων, καὶ πυθώ, ἡ, vrbs eſt Phocidis, quæ & Delphis appellatur, Apollini ſacra, nomen à πύθεσθαι ſortita, διὰ τὸν ἐκεῖ τοξευθέντα ὑπὸ Ἀπόλλωνος, καὶ σαπέντα δράκοντα, vt Euſtachius tradit. Qui accuratius populorũ indagant origines, ſcripſerunt Delphi fuiſſe filium Pythin: propterea locum hunc varijs nominibus nuncupatum fuiſſe retulerunt: cum modò à patre, modò à filio nomen ſortiatur. Huius etiam loci meminit Galenus, quando agens de bonitate aquarum, monuit in Pytho tam hybernis, quàm æſtiuis temporibus. puteos eſſe aqua redundantes.

Python nomen locorum.

Inſuper Python vocabatur Dæmonium, cuius afflatu futura prędicebãt. Ideo apud Heſy-

Python Dæmonis nomen.

A Heſychium legitur πύθον ὁ ἐγγαστρίμυθος, vel ἐγγαστρίμαντις: quamobrem Plutarchus ſcripſit, ſua ætate, πύθωνας vocatos fuiſse τοὺς ἐγγαστριμύθους. & Turnebus Genioſè ventre hariolantes Pythones appellatos interprætatur. Immò in Actis Apoſtolorum fit mentio cuiuſdam ancillæ, quæ ſpiritu Pythonis agitata magnum diuinando faciebat quæſtum. *Cap. 16.* *Cap. 28.* Et libro primo Regum, Saul hoſtium caſtra conſpicatus, & timore vexatus Dominum conſuluiſſe, dicitur; cumq; nec per ſomnia, nec per Sacerdotes, nec per Prophetas ei reſponderet, iuſſit ſeruis ſuis, vt inquirerent mulierem habentem Pythonem, qui monuerunt talem Pythoniſſam in Endor habitare; *Pythoniſſæ quæ fuerit.* ad hanc igitur Rex mutato habitu acceſſit, vt cantionibus animam Samuelis euocaret. Quamuis nonnulli ſint, qui aſſeruerint non animam Samuelis, ſed eius imaginem Pythoniſſæ fuiſſe obiectam. Cæterum alij, permittente Deo, veram fuiſſe animam ſtatuerunt; *Cap. 18.* vt ex aſſeueratione calamitatis, quæ toties Sauli prædicta fuerat, acrius cruciaretur. Alioquin in Deuteronomio, Deus Optimus Maximus homines Pythonem conſulentes abominatur.

Denique Python dicitur eſſe illud cæleſte ſydus, quod Higynus inter duas Arctos, B nempè Vrſas delineauit. *Python constellatio.* De flexuoſa huius Draconis ſpira Vrſis adhærente Aratus in Phenomenis ſic cecinit.

> Τὰς δὲ δί' ἀμφοτέρας οἵη ποταμοῖο ἀπορρὼξ
> Εἰλῖται μέγα θαῦμα δράκων περί τ' ἀμφί τ' ἐαγώς.

Senſus autem horum verſuum ſic reddi poteſt.

> *Vrſarum in medio, ſinuoſi fluminis inſtar,*
> *Curuatur longa immortalis ſpira Draconis,*

Verùm huius Draconis ſitus non longe eſt petendus: cum Virgilius in Georgicis polum *Lib. 1.* Arcticum deſcribens, pereleganter illum nobis inſinuet hunc in modum.

> *Hic vertex nobis ſemper ſublimis, at illum*
> *Sub pedibus Styx atra videt, maneſq; profundi.*
> *Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis*
> *Circum, perq; duas in morem fluminis Arctos,*
> *Arctos Oceani metuentes æquore tingi.*

C Modò, vt redeamus vnde digreſſi ſumus, Theon in Aratum diuulgauit hunc anguem ambas amplexantem Vrſas, Draconem olim à Cadmo interfectum, & ſecundùm pleroſq; Pythonem ab Apolline iaculis confixum repræſentare.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

PYTHON, vt refert Calepinus, iuxta genus maſculinum, & fœmininum inflecti poteſt: nam citat Tibullum, cui Delphica Python cognominatur. Poeta enim ſic canit.

> *Delos vbi nunc, Phœbe, tua eſt, vbi Delphica Python?*

Etymolog. Quamobrem ambigendum eſt, an Tibullus Draconem, an verò Sacerdotiſſam Apollinis in Tripode reſponſa reddentem intellexerit. Vocant ergo Latini Pythonem hunc D Draconem Græcos imitati, quibus πύθων nominatur, à verbo græco πύθω putrefacio; quoniam hæc Fera ex putredine terræ, poſt diluuium Deucalionis orta eſſe perhibetur. *Li. 2. Argō.* Præterea Suidas hunc Draconem Delphinem etiam fuiſse nuncupatum teſtificatur, cui poſtea Apollonius in Argonauticis adſtipulatur. Hocque nomen ſortitum tradunt, teſte Celio, quia Delphicum cuſtodiret Oraculum. *Python cur Delphica dicatur.* Scribebat enim Suidas in Pytho; quòd Phocis Regio eſt Græciæ, quàm vrbs Delphi cognominata nobilitat: quandoquidem in ea Vrbe ſumptuoſum Apollinis templum Python nuncupatum viſitur, in quo Tripus æneus eſt collocatus. *Vbi Python confectus fuerit.* Additque templum hoc Delphi etiam nominari: proptereaquòd Delphinem Draconem ibi compertum Apollo confecerit, ſed deinceps, cum ibi Draco computruerit, Python fuit appellatum: aut etiam à perconctando, quod Græcè ſonat πυθέσθαι; cum nemo illuc, niſi Oraculum interrogandi gratia accederet. Quare impoſterum ciuitas illa non ſolùm Delphis, ſed etiam Pytho à finitimis fuit cognominata. Id totum confirmat Homerus de Phocenſium delectu.

E

DESCRIPTIO.

Magnitudo PYTHON Draco fuisse traditur, os triplici dentium ordine armatū habens, oculis magnis, & acuti visus, cū magnis palearibus sub mento instar barbę pendentibus, flauo rutilantibus colore. Deinde tam immensæ fuit molis, vt Poetæ maximum, & tumidum appellauerint

Strauimus innumeris tumidum Pythona sagittis.

Longitudo. Longitudinis quoque fuit admirandæ; nam humi stratus amplum soli spatium occupabat; vt innuit Pamphilius canens.

Sanguinolentus erat spatiosa in iugera Python
Porrectus.

Ratione coloris aliquando viridis interdum cæruleus fuit appellatus, nec præter ratio- F
Color. nem, cum hi colores in alijs plerisq; Draconibus obseruentur. Statius sic canit.

Li. 1. Theb. *Te viridis Python, Thebanaq; mater ouantem*
Horruit.

Et Claudianus cyanei coloris esse prædicat, dum inquit,

Cæruleus tali prostratus Apolline Python.

Figurant etiam hoc animal duris, fulgentibus, & eminentibus squamis tectum, veluti Baptista Mantuanus promulgauit, canens.

Grandibus horrentem squamis, & tergore durum
Cæruleo Pythona.

Hoc igitur in loco iconem Draconis non alati à Greuino delineati exhibemus; cum hæc pictura, ad nonnullorum mentem, Pythonem graphicè repræsentet.

GENERATIO. G

Animalia ex putri. POETÆ hunc Draconem post diluuium Deucalionis genitum fuisse tradiderunt, quapropter, cum hoc tempus antiquitatem redoleat, hanc bestiam aliquando veterem, & quandoq; Deucalioneam cognominarunt.

Et vidisse tuis veterem Pythona sagittis

Et rursus.

Cum caput obscuro tollens de gurgite Serpens
Li. 15. Metam. *Deucalionæo maior Pythone.*

Neque talis generatio alicui admiranda videri debet: quandoquidem, iuxta Textoris sententiam, veluti ex bobus mortuis, & putrescentibus apes, ex equis fuci, & ex asino crabrones procreantur; ita quoque ex humanis cadaueribus Serpentes generantur. Meminimus aliàs ad mentem Ouidij tradidisse.

Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas. H

His accedit ex Macrobio, quòd mures in Aegypto ex terra, & imbre resultant, & in alijs locis ranæ quoque, & angues eadem ratione gignuntur. Tandem ex fimetis co- *Ranæ ex putri vbi.* piosum imbrem colligentibus, teste Plinio, multi Serpentes ortum ducere solent. Alioquin credendum est, si datur, ritu aliorum congredi, atq; hoc modo prolem propagari arbitramur. Nam tempore congressus, Draconum, & Serpentum genera colligunt se se in vnum caput, vt superius fusè, latèq; enucleauimus. Finxerunt postea hunc Draconem Phœbeis iaculis lethaliter affectum tandem concidisse, id innuit Claudianus his versibus.

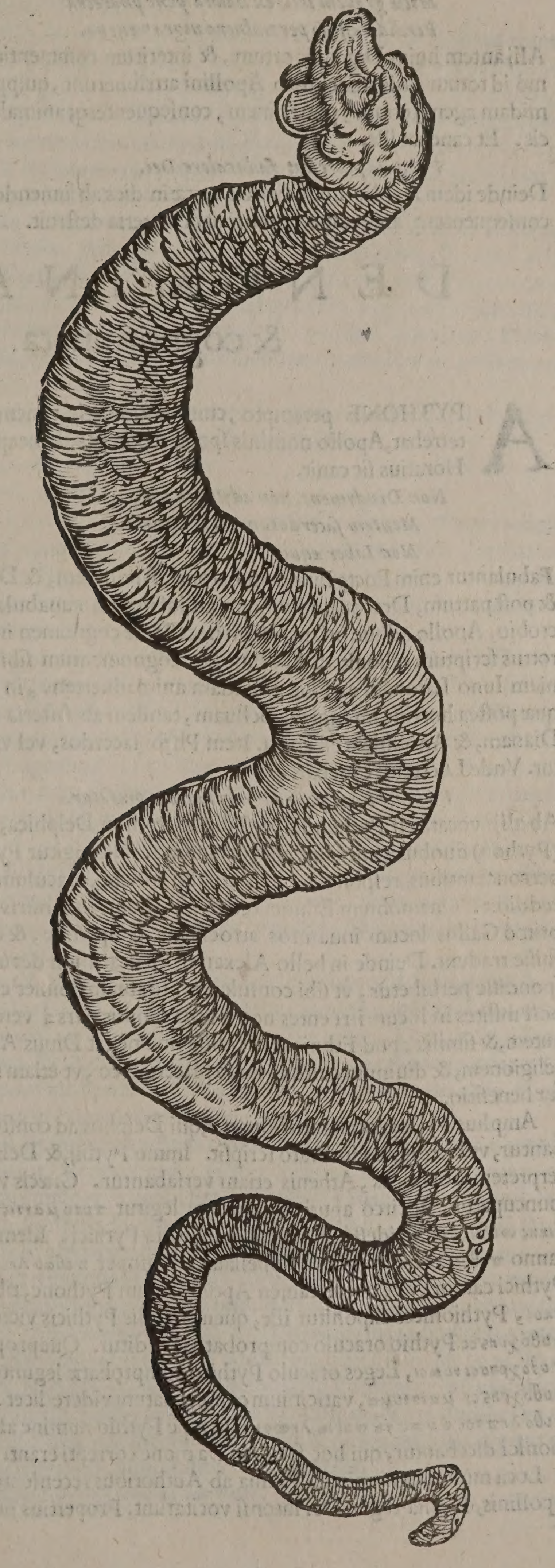
Cærulæus tali prostratus Apolline Python
Implicuit vastis moritura volumina syluis.

Id etiam significauit Ouidius in suo Transmutationum volumine, sic canens.

Lib. 1. Metam. *Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis*
Ante, nisi in damis capreisq; fugacibus vsus.

Mille

Draco Apteros Greuini. Draco Pythius aliorũ.

Mille grauem telis ex hausta pene pharetra
Perdidit effuſo per vulnera nigra veneno.

Soli generatio attribuitur.

Alij autem huius Draconis ortum, & interitum commentitium eſſe tradiderunt. Immò id totum Soli nuncupato Apollini attribuerunt, quippequi proprio calore in humidam agens terram, putredinem, conſequenterq; animalium generationem producit. Et canebat ille.

Vel quia putreſcat fœda calore Dei.

Apollo cur Pythius. *Li. 1. carm. ode 16.*

Deinde idem Apollo humiditatem terræ in dies abſumendo, putredinem terræ tollit, conſequenterq; animantia ex putri nata materia deſtruit.

DENOMINATA, & cognominata.

APYTHONE perempto, cuius non magis venenum, quàm corporea moles terrebat, Apollo nominis ſpolia reportans, deinceps Pythius fuit nuncupatus. Horatius ſic canit.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pythius
Non Liber æquè.

Fabulantur enim Poetę Iunonem Latonæ, Apollinem, & Dianam parituræ, obſtitiſſe, & poſt partum, Draconem Pythium ad infantium cunabula miſiſſe: quare, teſte Macrobio, Apollo adhuc infans Feram necaſſe, & cognomen inde retuliſſe fertur. At Perottus ſcriptum reliquit ab Apolline hoc cognomentum ſibi fuiſſe comparatum, quoniam Iuno Latonam ex Ioue grauidam animaduertens, in illam Pythonem immiſit, quæ poſtea horrificam fugiens belluam, tandem ab Aſteria ſorore in Delo ſuſcepta, Dianam, & Apollinem eſt enixa. Item Phębi ſacerdos, vel vates Pythia quoq; dicebatur. Vnde Lucretius canebat.

Sacerdos Phœbi Pythia dicebatur.

Pythia, quæ tripode à Phœbi lauroq; profatur.

Ab alijs vocata eſt Pythoniſſa, & Tibullo Python Delphica, tanquam hoc vocabulum (Python) duobus generibus eſſet commune. Hæc igitur Pythia mulier furore plena, percontantibus reſpondens, in Parnaſſo monte, oraculum Apollinis celeberrimum reddidit. Quamobrem Ethnici religionem huius loci miris auxerunt miraculis. Et primò Gallos locum inuaſuros atrociſſima tempeſtate, & copioſis niuibus repreſſos fuiſſe tradunt. Deinde in bello Alexandri cũ oraculum de tutela loci conſuleretur, reſpondiſſe perhibetur, vt ſibi conſulerent, ſe autem ſibimet conſulturum. Atq; paulò poſt milites in locum irruentes non parua montis pars à vertice ruens oppreſſit. Hæc autem, & ſimilia apud Ethnicos accidiſſe non negat Diuus Auguſtinus: verùm affirmat religionem, & diuinum cultum adeò placere Deo, vt etiam ſi falſus ſit, aliquo dignetur benefitio.

Spartæ Pythij dicti. *Lib. 6.*

Amplius Pythij vocabantur Spartæ, qui Delphos ad conſulendum oraculum mittebantur, vt Herodotus in Erato ſcripſit. Immo Pythij, & Deliaſtæ, vt habetur apud interpretem Sophoclis, Athenis etiam verſabantur. Græcis vates Pythius πυθομαντις nuncupatur. Idcircò apud Sophoclem legitur πυθόμαντις ἑστία, nimirum ἡ τῆς μαντικῆς πυθικῆς οἰκία, ideſt habitatio Diuinatoris Pythici. Idem author in Oedypo Tyranno πυθομάντεις fatidicos appellauit. Inſuper πυθαύλης cognominatur carminis Pythici cantor, aut qui certamen Apollinis cum Pythone, tibia, exprimit. Et πυθιόνικος, Pythionices exponitur ille, quem in ludis Pythicis victorem pronunciabant. At πυθόχρηστος Pythio oraculo comprobatus redditur. Quapropter apud Xenophontem πυθόχρηστοι νόμοι, Leges oraculo Pythico comprobatæ leguntur. Et apud Ariſtotelem πυθόχρηστον μαντευμα, vaticinium comprobatum videre licet. Apud Suidam habetur πυθόληπτος ὁ ὑπὸ τοῦ πυθίου ληφθείς, nempè Pythio numine afflatus. Item Latinis Pythonici dicebantur, qui hoc fatidico Dæmone correpti erant.

Pythomantis quis nominetur.

Loca Pythia nominata quæ. *L. 3. eleg. 3*

Loca multa cognominata Pythia ab Authoribus recenſentur. Ideo Poetæ regna Apollinis, Pythia regna Dei intonſi vocitarunt. Propertius ſic canit.

Deum

A *Dum petit intonsi Pithia regna Dei.*

Pythcum postea, ex Cælio, locum oraculi appellabant. Pythium, & Delium erant aræ, vel templa, Apollini, vel Delio consecrata. Item Pythium erat ædes Apollinis Athenis à Pisistrato condita, in qua tripodes, ex Suida, dedicabantur. Pithium quoq; fuit apud Cretenses, in Gortyne meditullio, vbi Apollinis templum visebatur, cuius incolæ Pythies nominati fuerunt.] Erat, & sacrum Macedonibus Pythium, vbi, & Pythia celebrabantur: immò, & Pythium erat propè Astacenum sinum, vnde & Pythiani populi, & Pythiana pocula, ad mentem Cælij, nomen traxerunt. *Pocula pythiana.*

Pythiopolis vrbs Asiæ à Theseo, oraculi Pythici monitu, constructa; huius meminit Plinius inter vrbes Mysiæ. *L. 5. ca. 32.* Alioquin Pythiopolis, ex Stephano, est vrbs Cariæ denominata à Pythe, seu Pythio viro opulentissimo, qui Xerxem, cum exercitu honorificentissimè excepit. Similiter, ad mentem Syluij, Pythia in Regione Pariana montem Pythium habuit imminentem. Tandem Pythonis Come, idest vicus, iuxta Plinij opinionem, est locus in Asia, quò, statuto tempore ciconiæ conuenientes, postremam ad- *L. 10. c. 32*
B uolantem lacerant.

Pythia Pythiorum ludi erant Apollinares, quibus, ob cædem Draconis, Phœbo æterni honores decernebantur. Ouidius de his sic verba facit.

Instituit sacros celebri certamine ludos *L. 1. Metā.*
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.

Alijs hoc certamē Pythicus agon fuit appellatus, quem Cyrrhæi grassantes labefactarunt, sed Thesalus Eurylocus, iunior Achilles nuncupatus (vt scribit Euphorion) in pristinum redegit statum. *Agon Pythitus.* Hic agon olim χρηματίτης, nempè pecuniarius appellabatur: cum victori pecunia esset constituta: mox autem στεφανίτης, quia palmam in hoc certamine referentes laureis sertis coronabantur.

Accedit Pithicus nomos auleticus, nempè ratio modulandi tubas in ludis Pythijs; cuius quinq; partes (referente Cælio) enumerantur, scilicet Pera, Cataceleusmus, Iambicum, Spondeum, & Catachoreusis. *Pythici nomi partes quot essent.* Pera, idest πεῖρα, Dei habet consilium, esset ne dignus, & conueniens certamini locus; in Cataceleusmo Draco ad prælium pro-
C uocabatnr; in Iambico pugnabatur, simulque tubæ inflabantur; immò, & odontismos hæc pars, etiam dicebatur, nempè dentium fremitus, quem Draco iaculis etiam fixum edebat. Spondeū verò victoriā significabat. Tandē in Carhacoreusi, maxima cōparate à Phæbo victoriæ celebritas cōtinebatur. Sunt qui (eodē Cælio authore) huius nomi Pythici auletici partes sic distinguant, & Anacrusim certaminis præludium statuant. Amperam primum pugnandi periculum, Cataceleusmum, ipsum certamē, Iambicum verò, & Dactilum, Pæana talibus rythmis, victoriæ gratia cōstitutum. *Alia diuisio partium Nomi.* Syringes deniq; Draconis deficientis languorem exprimebat.

Prædictis Pythica vociferatio est addenda: cum legatur apud Suidam πυθιὰς βοὴ, Pythicus clamor editus forsan ab Auletibus Pythica carmina canētibus: quandoquidem scribebat Suidas, ἡ μετ᾽ αὐλοῦ γινομένη φωνὴ, τὸ πύθιον μέλος. Hinc postea Pythaulis denominantur. Immò Pythicum carmen pro heroico vsurpatur, quoniam (teste Cælio) hoc carminis genus ab Apolline oraculis esset celebratum, aut quia, Pythone interfecto, Accolę perterrit hexametrum primi composuerint. *Pythicum carmē quale,*

D Neq; omittendum est Pythicum stadium, quod pedibus mille, veluti olympicum quadringentis constitutum esse ferebatur. Ideoq; stadium non fuisse spatium certæ mensuræ credendum est: cum pars alicubi breuior, alicubi longior certaminibus fuerit destinata. Neq; officit stadium determinatis mensurarum passibus; quoniā stadium bifariam cōsiderari potest; altero modo, pro spatio cursoribus in agone statuto, quod determinatam non habet dimensionem, vt paulò antè explicauimus: altero modo sumitur pro genere dimensionis limitibus agrorum, & viarum famulantis, & hoc stadiū semper vigintiquinq; passibus, nempè pedibus vigintiquinq; supra sexcentos integratur: hec autem summa octies computata mille constituit, quæ dimensio ad milliare spectat; hoc enim octo stadijs integratur, & vnumquodq; stadium centū vigintiquinq; passus perficiunt, & vnusquisq; passus pedibus constat quinq;, & pes quilibet ex quatuor palmis resultat, palmū quatuor digiti constituunt, & deniq; quilibet digitus quatuor granis hordei simul copulatis mensuratur. Vnde versus. *Stadiū quo tuplex sit.* *Mensuræ à minimis inchoant.*

Quatuor ex granis digitus componitur vnus,

Eſt quater in palmo digitus, quater in pede palmus, E
Quinq; pedes paſſum faciunt, paſſus quoq; centum
Vigintiquinq; hi ſtadium dant, ſed milliare
Octo dabunt ſtadia &c.

Aliud notat Cælius ſcitu dignum,ſcilicet quòd,cũ Olympias apud Græcos eſſet quinque annorum ſpatium à Romanis luſtrum nuncupatum, quoniam per Olympiadas Græci tempora ſupputabant,eodem modo,ab eruditis viris Pythias vſurpatur, vt videre licet apud Plutarchum καὶ μὴν οἶσθα' μετῷ τούτῳ λειπαργῶντα πολλὰς πυθιάδας.

In l. An ſeni capeſſ. reſpub. Succedunt modò nonnulla nomina,quæ vtrum à Pythone deducantur,valdè dubitandum eſt. Vt Pythius architectus inſignis, qui primus omnium Pirene templum Mineruæ conſtruxit, vt ſcribit Herodotus. Pythius etiam fuit argentarius Syracuſanus. *Lib. 8.* Item Pythius Iſchonoi filius Aegineta à Perſis,virtutis ergo, ſeruatus,cæteris tamen hoſtibus mactatis,ex Herodoto. *L. 5. de cõp. med. ſec. loc.* Cuiuſdam Pythij meminit Galenus, qui multa medicamenta ad dentes motos præſcripſit. Inſuper Herodotus, in Polymnia, memorat Pythium filium Athys virum Lydum ditiſſimum, qui omnem Regis exercitum, ipſumq; F Xerxem magnificentiſſimo excepit hoſpitio,magnamq; pecuniarum ſummam eiobtulit. Hic habuit ſingularis prudentiæ vxorem, quæ lepido commento, viri cupiditatem *Auri cupiditas infinita.* auri congerendi infinitam compeſcuit. Cum enim is totam ferè ciuitatem in fodiendis theſautis occuparet, itaut ferè nullum aliud ibi perageretur negocium, & pleriq; immodico ſuperari labore interirent: Iuſſit vxor,abſente Pythio, cibaria ex auro conflari. Aduenienti igitur marito aurea menſa, & inſuper ex auro omnia apponuntur. Is nondum conſilij gnarus, nec quò tenderent iſthæc, intelligens, mox edilia inferri iubet;at proba vxor obſonia pariter aurea inferre pergit. Et tandem marito ingentes irarum motus iam concipienti dixit mulier: ne affliceris bile : an non ſentis Pithi, prę vnius auri ſtudio, in ciuitate omnia iam perire, agriq; colendi ſtudium penitùs deſtitutum.Quin interierunt etiam homines: ideoq; ſi pergis, quid in humanam eſcam ſit ceſſurum non video? Itaq; hoc ſalubri commẽto Pythius reſipiſcens, auri quidem ſtudium prorſus non omiſit (altius enim auiditas inhæſerat) ſed quintam ſolummodò ciuitatis partem in hoc opere continuit. G

Lib. 4. c. 7. Neq;nos fugit Pythias,& Damon ex ſecta Pythagorea,qui(teſte Valerio Maximo) tantam inter ſe coluerunt amicitiam, vt, cum alterum ex his Dionyſius Tyrannus interficere vellet,alter pro altero vadem ſe Tyranno dare non dubitauerit,donec alter *L. 8. Dypnoſoph. c. 6.* domo reuertentur, quò, priuati negotij cauſa, ſe conferre impetrauit. Athenęus tandem cuiuſdam Pythonicę guloſæ meminit. Et Damocrates librum quemdam inſcri- *L. 5. de cõp. med. ſec. loc.* pſit Pythium, vt Galenus in libris de compoſitione Pharmacorum recitauit.

HISTORICA.

Lib. 8. SCRIPTIS mandauit Pauſanias, Pythonem, non Draconem, ſed quemdam hominem regionis, nempè Soli Delphici incolam fuiſſe, qui ab Apolline iaculis *Vir Python cognomento Draco.* lethaliter ſaucius ibi contabuit: vnde vrbs poſtea nomen ſortita eſt. Id confirmare videtur Strabo,dum Pythonem hominem colluuione omnium vitiorum contaminatum prædicat. H Sunt etiam, qui ſcribant, ex Cælio, fuiſſe hominem nomine Pythonem, & cognomento Draconem, qui dum ſagittis debellaretur, Apolllinem, vel Latonam proclamaſſe fertur ἱε παῖαν, nimirum immitte feriendo. Hinc inoleuit conſuetudo apud homines, vt aciem conſerturi, Pæanis celebrationem clamitarent.

Itaque Apollinem,& Dianam (referente Pauſania) cæſo Pythone, vt ſe expiarent, Aegialem veniſſe, ſed quodam correptos timore in Cretam ad Carmanorẽ diuertiſſe tradunt. *Relatio Philoſophi cuiuſdam de Pythone.* Cæterùm Cleombrotus (vt annotat Plutarchus de Oraculorum defectu) quę audiret ab extraneo quodam Philoſopho ad litus rubri maris habitante narrans, inter cætera, retulit, Philoſophum illum nouiſſe etiam, quæ de Dracone Pythio circumferebantur, atq; dixiſſe eum, qui Draconem Pythium occiderat, non tantùm per decẽnij ſpatiũ exulaſſe,ſed etiam Tempe fugiſſe. Vnde tandem poſt nouem anni magni reuolutiones, expiatus rediens Oraculum Delphicum recuperauit, quod Themidis cuſtodiæ interim commiſſum fuerat.

ADA-

A

ADAGIA.

VT omnibus huius historiæ rubricis satisfaciamus,non sunt postponenda, quæ ad Prouerbiorum doctrinam attinent.Hæc autem quamuis sint pauca,nihilominus in gratiam legentium euulganda sunt.Inter hæc prima fronte hoc legitur.*Post Pythia venisti*.Proferturq; in illos,qui egregio negocio non interfuerunt:cum,re iam peracta,accesserint.Sequitur aliud.*In templo Pythij cacare*. diuulgatur hoc adagium de illo,qui rem nefariã,& periculosam subit;quandoquidem Pisistratus Tyrannus,ædificato Pythij Apollinis templo, inscripserat, ne quis ibi ventrem exoneraret; immò quãdam comprehensum aduenam ,vltimo vitæ supplicio affecit. Accedit aliud. *Iterum, atq; iterum ad Pythum via*. Pronunciatum fuit de illis, qui de eadem re sæpius percunctantes, molesti sunt. Id itinerantes, viæ ignari præstare solent, dum quemcumq; obuium de via interrogant. Pythus enim erat ciuitas Apollini sacrata, quam in dies pleriq; visitabant.

Post Pythia venisti.

In templo Pythij cacare.

B

Deniq; profertur aliud. *Pythia, & Delia*. cuius adagij rationem hanc affert Suidas. Inquit enim Polycratem Sami Tyrannum, cum Pythia, & Delia simul fecisset, Delum misisse percunctatum, an præfinitũ tempore afferret; cui Pythia Apollinis Sacerdotissa respondisse fertur. Hæc tibi, & Pythia sunt, & Delia: innuens esse vltima, quoniam Tyrannus paulò post obijt. Erasmus verò aliter exponit huius prouerbij rationem, scribit enim hoc adagium vsurpari, quando supremum aliquod opus denotatur, quasi dicatur, hæc est summa omnium, quæ aliquis viuens est gesturus. Citatur adagium ex Menandro,& natum traditur ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum Tyranno.Is enim cum Rheneam insulam cepisset, illamq; institutis pulcherrimis ludis, Apollini consacrasset, Delphos misit consulturos, vtrum oporteret huiusmodi ludos Pythios an Delios nuncupare. At oraculum respondisse traditur. ταῦτασοι καὶ πύθια, καὶ δήλια, significans futurum,vt propediem Tyrannus è vita decederet; idq; euenisse narrant: quamobrem res in prouerbium versa dicitur.

Pythia, & Delia.

Alia ratio Adagij.

C

MORALIA.

VARIÆ Pythonis proprietates, diuersas quoq; morali doctrinæ suppeditarunt ansas discurrendi. Quandoquidem Pythonis corium multis tumidum eminẽtijs, Auarum superfluis redundantem diuitijs repręsentat, in quibus adeò inuoluitur, vt difficillimè ab illis se extricare possit. Cum aliquando tam mira diuitiarum fames vexet hominem, vt occultatos in remotissimis cryptis thesauros, nec etiã proprijs filijs reuelet, qui postea ad inopiam remis velisq; properare coguntur. Audiamus Plautum in Prologo Aululariæ sic loquentem.

Maxima Auari sitis demonstratur.

D

Sed mihi auus huius obsecrans concredit.
Auri thesaurum clam omnes, in medio loco
Defodit, venerans me, vt id seruarem sibi.
Is quoniam moritur, ita auido ingenio fuit,
Nunquam indicare id filio voluit suo:
Inopemq; optauit potius eum relinquere,
Quàm eum thesaurum commonstraret filio.

Quamobrem Auari iure optimo poterunt apibus comparari, quæ sæpè sæpius non sibi, sed fucis fauos congerunt. Audiamus Lucianum in Diuite sic loquentem.

Nobilis est animi thesaurus, nobilis ille
Postrema quisquis parte locabit opes.
Diues erit verè, qui fidos inter amicos
Largiter effundit parta labore bona.
Sed genium quisquis defraudat, opesque tenacem

Diues auarus assimilatur Api.

Con-

Congerit in teſtam, quo numerare queat, E
Qualis apes, fruſtra ſtudio complebit auaro
Vaſcula, mox fuco diripiente fauos.

Python, ad mentem nonnullorum, tam rigidum dicebatur habere collum, vt illud curuare non poſſet, niſi totum ſimul corpus flecteret. Talis Python eſt ille, qui Phaetonte, & Icaro euaſit ſuperbior; quoniam collum demiſſionis animi nequit flectere, niſi vnà totum etiam corpus interitu curuetur: quandoquidem ſuperbiam omnium criminum caput eſſe certò ſcimus, quo diſſipato, & debellato, cætera etiam crimina facilè expugnantur: veluti infraſcripta docent carmina.

Superbia vitium.

Criminis eſt omnis caput, & certiſsima radix
Faſtus: eo victo, crimina cuncta ruunt.
Per faſtum primos Paradiſi ſede parentes
Depulit aſtuta perfidus arte Satan.
Ergo paleſtinas acies ſi frangere cura eſt,
Immani Goliath fac cadat enſe caput; F
Namq; inimica phalanx, Duce cæſo, protinus arma
Abijcit, & celeri tendit abire fuga.
Iungere ſe tantùm faſtus virtutibus audet,
Cætera cum fugiant crimina cuncta procul.
Scilicet vt fructum penitus corrumpat earum,
Non ſecus, ac Cereris munus auena ſolet.
Quam verè ſcriptura canit, non deniq. quemquam
Ordiri, cum iam culmina ſumma tenet.
Quandoquidem cum quis vitiorum cætera fregit
Agmina, cum faſtus prælia dira mouet.

Amplius Python, quamuis eſſet beſtia, humanam reddere vocem ferebatur. Modò Python poteſt nuncupari homo in libidinem procliuis, qui licèt humanam edat vocem, nimirum rationis ſit particeps; nihilominus brutorum more viuit, dum à rei venereæ proluuio non poteſt abduci: reluctatur enim ſententia Apoſtoli ad Romanos. *Curam carnis ne feceris in deſiderijs.* Item Python humana voce in dandis reſponſis vtebatur: ſimiliter publicum ſcortum Pythonis nomen ſibi comparauit, dum perhumanis, blandis, & mellifluis vocibus iuuenes attrahit, & allectos, quoad gratiam, famam, ſubſtantiam, & virtutem, deuorat: iuxta illud Prouerbiorum. *Fauus diſtillans labia meretricis, nouiſſima autem eius amara velut abſynthium.* Hinc diſcant iuuenes, poſtpoſita inhoneſta, & pernicioſa voluptate, cunctarum ſplendorem, & ornamentum virtutum adipiſci; Iuxta illud. G

Homo luxurioſus Python dicitur.
Cap. 3.
Prouerb. 5.

Frangitur hic puro dictamine blanda voluptas,
Et ſpurcæ Veneris marcida caſtra iacent.
Sed virtus niueo victricia tela triumpho
Suſpendit cælo, ſeque, ſuoſq; beat.
Hanc amet imberbis iuuenis, vitæq; magiſtram
Ducat, & æterno munere formet opus.
Illecebras fugiat, quas ſpondet vana libido, H
Hæc animos frangit, pectora caſta terit.
Fædat & ingenij cultus, ſenſuſq; pudicos
Deſtruit, & ſemper blanda venena vomit.
O iuuenes ſpectate probè, quid candida virtus
Poſsit, quid noceat luxurioſa Venus.

Rurſus homines, qui effuſiſſimis habenis alienam inuadunt famam, Pythoni aſſimilandi ſunt: nam ſi ille vocem humanam æmulabatur, iſti dulciſonis verbis coram hominibus loquuntur, quorum abſentium honorem mordicus laceſſunt. In eadem naui verſantur Vſurarij, qui, more Pythonis, ſermone ſuauiloquo aliquibus blandiuntur, vt nefarijs contractibus aliquid ab eis eripere poſſint.

Detractores.
Vſurarij.

In Ethnicorum etiam ſcriptis habita eſt illuſtris memoria, quòd Python aliquando nonnullorum audaciã militum oraculum magno impetu aggredientium compeſcuit, dum repentè montis partem in illos præcipitauit. Id autem in morali doctrina ſignificat

A ficat nefas planè esse omnipotenti Deo quicquam honoris denegari: nam Deus postmodum tarditatem supplicij grauitate pęnæ compensat. De his igitur diuina aspernantibus hæc habentur. *Deo maximus sēper honos habēdus est.*

Quis tolerare queat fatuos, qui sæpè Tonantem
Contemnunt verbis, & certant murmure contra
Noctes, atq; dies patris mandata superni
Confundunt linguæ petulantia, verbaq; promunt;
Tanquam de nostri generis sit semine natus,
Aequalis nobis, nec sit metuenda potestas
Iudicij superum, nec præsens pæna nocentum.
Mox Deus ad pænas cum te non trudit amaras,
Ignouisse putas, quia cum tonat, ociùs ilex
Fulmine discutitur rapido, quam tuq; dum vsq;
O malè fidentes: vitam sic ferre nocentem
B *Quid iuuat vsq; adeo? Deus est super omnia iustus.*
Cuncta videt, contundit enim sua lumina nullus.
Non ne putas vitæ metam durare perennem,
Vt sint ad veniam tibi tempora longa precanda,
O fatue, enormis noli confidere rebus
Pestiferis, omnes horrenda morte peribunt.
Te peccare sinit, siquidem diuina potestas
Temporis in spatio parcit quandoq; nocenti:
Sed grauius tandem tormentum rector Olympi
Iniungit, torquetq; magis delicta nocentum.
O malè prudentes, quorum sic corda tenebris
Obfuscata iacent, nequeant vt credere rectè,
Et curare Deum, quo sunt elementa creata;
A quo processit nitidus Sol, lucida Phœbe,
C *Qui statuit lucem, & noctes, & tempora cuncta,*
In cuius manibus spatium dependet vtrumq;,
Et vitæ, mortisq; gradus, Deus omnia nouit.
Quem peccasse pudet, cui tædia vita probrosa
Efficit, & curat cursum emendare priorem.
Hic speret veniam facti, pacemq; benignam:
Nam Deus omnipotens lugentem exaudiet ipsum.

Postremò Python humanam reddens vocem ad Diabolum comparandus est, qui tentamenta, voce humana, hominibus suggerit, vt eos de statu gratiæ in amænissimum criminum campum deducat. *Diabolus dicitur Python.*

SIMVLACRA:

D

LIQVIDO constat, ex Volaterrani scriptis, Epirotas Apollinem, & eius simulacrum mirandum in modum venerari: in cuius templo Draconem singularibus quibusdam afficiunt honoribus, in monumentum Pythonis, à quo se prognatos esse promulgarunt. Aelianus autem scriptis mandauit, non ipsos Epirotas, sed Dracones, quos Apollini sacratos prædicabant, ab ipso Pythone Delphico esse natos. Plinius meminit statuæ Apollinis Citharedi, nec non Draconis Pythij, quæ manu Leontij insignis statuarij cælata fuit. *Epirotæ Pythonem venerantur.*

 E

DE HYDRA. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

PRODITVM est in capite antecedenti naturam illorum Draconum prius esse euulgandam, qui notiores, & Serpentibus magis conformes esse videntur, de quibus hactenus egimus. Modò ad Dracones duobus incedentes pedibus, & reliquo corpore Serpentes ponderandos accedemus. Inter hos autem prima facie homines Hydram admirantur: propterea illius historiam hoc in loco exarare, nostra intererit.

Hydra est nomen ambiguum.

Cum autem hoc nomen (Hydra) ambiguitatis notam non effugiat. Scire oportet Hydram quandoq; sumi pro Hydro fæmina, vel Chersydro; quemadmodum in capite F de Hydro enucleauimus. Namq; Hydra hoc in loco tanquam Fera septiceps fabulosa vsurpatur.

Hydra nomen multorũ locorũ.

Alioquin, authore Strabone, Hydra est Promontorium Aeolidis inter vrbes Myrinam, & Phocæam situm. Immò Hydra fuit oppidum Aetoliæ, quod postea Lysimachiam appellarunt. Item insula Dolopum vocatur Hydra; nec non insula iuxta Carthaginem, vt ex sententia Ephori, Stephanus tradidit. Demum secundùm aliquos Hydra cæleste sydus esse perhibetur. Cæterùm est notandum, quòd Proclus hanc constellationem non Hydram, sed Hydrum nuncupauit, quem Coruus aquatum ab Apolline missus causam tantæ moræ esse retulit; quemadmodum in capite de Hydro recitauimus. Est quidem fabulis Poetarum consonum, Cancrum duodecim Zodiaci signa complentem fuisse illum, qui Hydram aduersus Herculem tutatus est: hac de causa à Iunone inter sydera collocatus est.

SYNONIMA, ET ETYMVM. G

HYDRA Græcis ὕδρα apud Lexicographos legitur, quæ idem significat, quòd ὕδρος; est enim Serpens in aquis viuens: quamuis plerumq; pro angue ab Hercule interfecto sumatur: qui, cum in lacu Lerneo stabularetur, ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua nomen sortitus est: etenim ὕδωρ aquam significat. Virgilius hunc Draconem belluam Lernæ cognominauit, nimirum à loco, in quo ab Hercule interfecta fuisse dicebatur.

L. 6. Aeneid.

Et centum geminus Briareus, ac Bellua Lernæ.

Hac de re multis alijs authoribus hæc Fera, serpens Lernæa nominatur, iuxta illud,

Talis in Alcidem Serpens Lernæa venenum
Excijt.

L. 12. Orig.

Ab Isidoro hæc bellua monstrifica, Excedra vocatur; alijs Excetra, quoniam, vno cæso H capite, duo, vel tria excrescerent. Vsus est hoc nomine Plautus in Perseo, vbi sic loquitur. *Cum Excetra, cum Anteo deluctari mauelim, quàm cum Amore.* Denique Euripides in Hercule furente hanc Hydram κύνα nominauit.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Hydra cristatus Serpens secundum aliquos.

HERODOTVS Hydram comparans ad Dracones alatos Arabiæ, eos figura Hydrarum esse pronunciabat: quare, tunc author Hydrorum fortè aspectum respiciebat; & eo magis in hanc venimus sententiam, quoniã Pausanias hanc belluam magnitudine tantùm, alios Hydros excellere voluit. Cæterùm Author Culicis poematis Virgilio adscripti Hydram Serpentem cristatum appellat his versibus.

Nam

A *Nam solitum voluens ad tempus tractibus Hydræ*
Immanis vario maculatus corpore Serpens,
Mersus vt in limo, magno sub Syderis æstu,
Obuia vibranti carpens grauis aerea linguæ,
Squamosos latè torquebat montibus Orbes,
Pallebant auræ liuentis ad omnia visus.
Iam magis, atq; magis corpus reuolubile voluens.
Attollit nitidis pectus fulgoribus, & fert
Sublimi ceruice caput, cui crista supernè
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Aspectuq; micant flammantia lumina toruo.

Varij præterea authores scripserunt Hydræ multa in esse capita: illud tamen veritati cōsonū esse videtur, ad mentem Pausanię, nimirū Hydram fuisse bestiam vno tantum capite præditam. Quamuis postea Pisander Camireus (referente Cælio) vt res mirabilior videretur, ei plura capita attribuerit. Verùm si daretur hæc bestia polycephalos, planè monstrifica, & fabulosa foret. At sententiæ Pisandri multi adhærentes in prædictum inciderunt errorem. Varinus enim non solum Hydram multorum capitum, sed etiam facies variorum Serpētum retinentem constituit. Hinc Baptista Mantuanus canit. *Hydra quot habuerit capita.* B

Hydra ferens longis septem ceruicibus ora.

Immò deinceps non modò septem, sed nouem quoque, & plures etiam facies ei assignarunt. Alcæus ἐννεακέφαλον, nempè nouem capitum Hydram appellat, & Simonides πεντηκοντακέφαλον, nempè quinquaginta capitum. Hunc authorem postea imitatus Virgilius sic cecinit. *Hydra plurium capitū.*

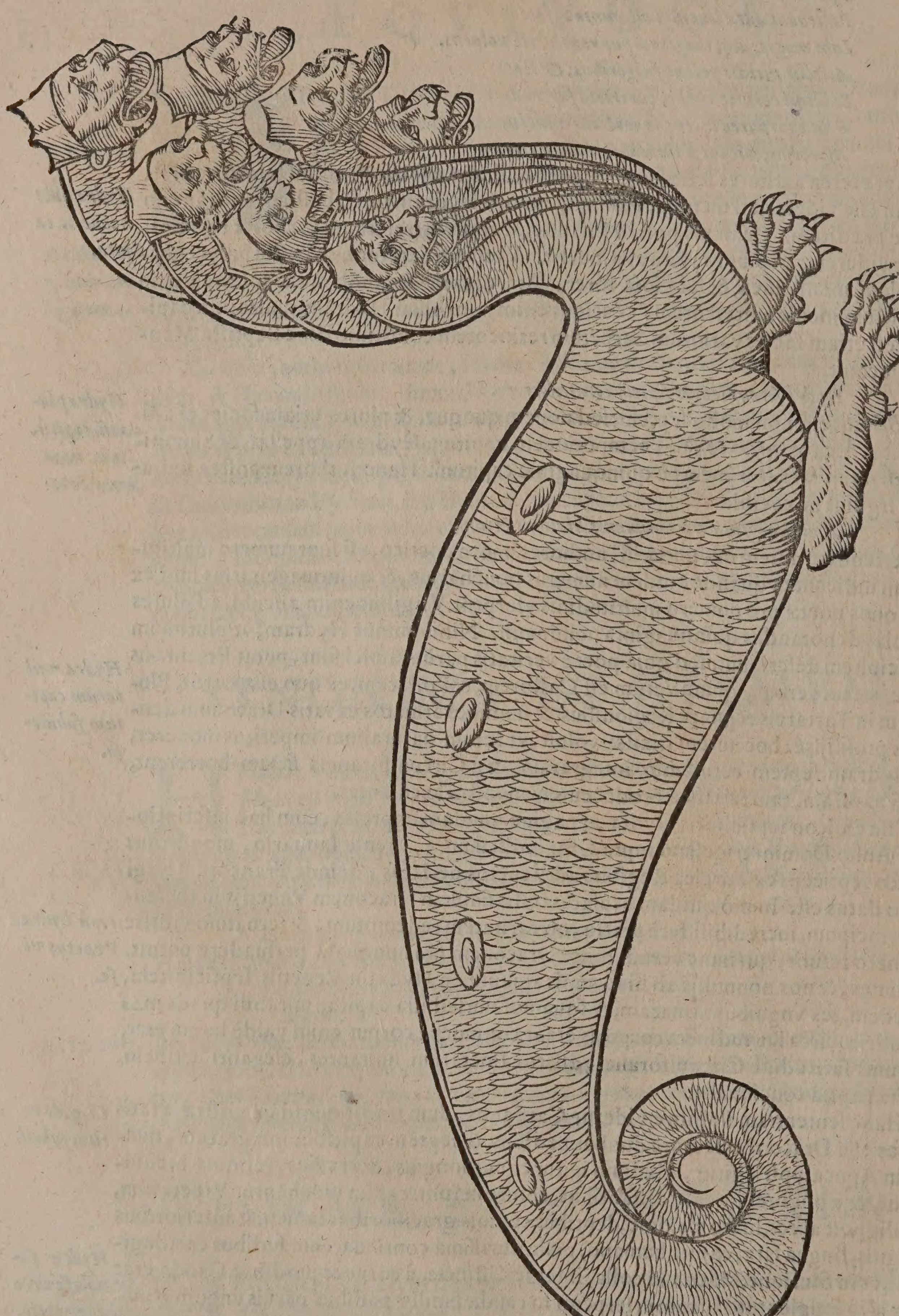
Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Aduertendum autem est, quod isti authores, more poetico, vsi sunt numero multitudinem indicante; quandoquidem numerus nouenarius, & quinquagenarius sunt ex illis, quos poetæ pro numero multitudinis vsurpant. Virgilius enim alicubi, ad plures famulas denotandas quinquaginta nominauit. Nihilominus Hydram, vt plurimum septicipitem describunt: sed quia poetæ veritatis parùm amici sunt, putat Erythræus hoc esse tam verum, quàm verum est Castorem, & Pollucem, ex ouo esse natos, Plutonem in Tartareis regnare Regionibus, & homines armatos ex satis Draconum dentibus prosilijsse: hoc autem dixisse voluit, vt rerum naturalium imperitos moneret, ne Hydram septem ceruicibus integratam, & à Circumforaneis fictam horrerent, quasi naturam, tam terrifica producentem monstra accusantes. C *Hydra multorum capitum fabulosa.*

Visa est icon septicipitis Hydræ in pagina quadam impressa, cum hac inscriptione. Anno Domini trigesimo supra sesquimillesimum, Mense Ianuario, monstrosus Draco septiceps ex Turcica Regione ad Venetos perlatus, deinde Francorum Regi dono datus est. Immò quidam oculatus testis similem Draconem Venetijs in thesauro Principum, incredibili ferè pretio, ob raritatem redemptum, & seruatum vidisse Gesnero retulit, qui hunc verum fuisse Draconem sibi nunquam persuadere potuit. Vidimus, & nos nonnullis ab hinc annis quamdam Hydram Venetijs septicipitem, bipedem, sex vnguibus armatam, & squamosam: sed illa capita, mirabili quadam industria, circa latitudinem corporis erant coniuncta: corpus enim valdè latum erat, in cuius latitudine Circumforanei, afferta Poetarum imitantes, eleganti artificio, multa capita concinnant. *Icon hydræ Venetijs visa.* D

Hanc sententiam stabilire videtur Cardanus, dum tradit quosdam nostræ ætatis ausos esse Dracone ostentare duobus pedibus, & septem capitibus integratum, qualis in Apocalypsi legitur. Medium igitur caput longius, & crassius, reliquis breuioribus, & æqualiter inter se distantibus, constituerunt: capita videbantur Viperarum, oculis post aures, hiatu maximo, dentibus caninis, gracilioribus tamen, & anterioribus exiguis, lingua lata, capite humano, pelle durissima continua, cum sudibus cartilagineis, vt in Sturione. Maculosa colla, inter se distincta, à corpore prodibāt. Cauda erat dimidio longior toto corpore, serpentum caudæ similis, pedibus paruis vnguibus munitis. Moles corporea erat instar cuniculi, colore sub ventre candido, circa dorsum flauo, seu viridi diluto; hosq; Dracones vtriusq; sexus viuos inuentos esse affirmabāt. *Li. 9. de rerum subtil.* *Hydræ fabulosæ vera descriptio.*

Hydra ſepticeps Geſ. ſummo artificio effiɔta, & in Theſauro Veneto ſeruata.

Hydra septiceps Equitis de Corneto assectatoris olim Serenifs. Ducis Ferrariæ.

Verùm Cardanus commentitios eſſe arbitratus eſt, & præcipuè cum doctiſſimus, & E fide dignus vir Ioannes Meona Piſanus hoc eſſe fictitium opus teſtificatus fuerit. Etenim is dum eſſet à ſecretis Don Ferrandi Gonzaghæ Mantuæ hoc monſtrum diſſecans fictitium eſſe comperit. Quapropter ſe ignorare fatetur Cardanus, an maius miraculum Naturæ genitricis, an artis fictricis celebrare debeat. Nos quoq; cum variæ huius Hydræ aſſignentur deſcrriptiones, & diuerſæ, etiam monſtrētur icones, animal prorſus commentitium, & fictitium eſſe arbitramur: quemadmodum lector in ſequentibus iconibus contemplari poterit.

VENENVM HYDRÆ QVALE.

Quis hydrā extinxerit.

HYDRAM fuiſſe animal ſolo afflatu homines necans multi tradiderunt, quam tandem Hercules, monente Minerua, penitùs extinxiſſe dicitur. At moribus huius belluæ Herculem valdè afflictatum fuiſſe ferunt; dum reciſo vno capite, multa renaſcerentur; quod innuebat Horatius in Odis, canens. F

Nam Hydra ſciſſo corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Fel hydræ est venenũ immedicabile.

Cæterùm felle ſuperati Draconis ſagittas ab Hercule fuiſſe imbutas aſſeuerant; vt feriendo, venenando, neceſſariam vulneratis mortem afferret. Idcircò Aelianus ſcriptum reliquit, quod veluti veſpæ in viperam mortuam aduolantes veneno aculeum inficiunt: aſſimiliter Hercules ſagittarum ſpicula huius animantis felle tinxit: cum hoc venenum ἀνίατον, nempè immedicabile cognouerit. Itaq; Hercules, cum Deianira vxore, ad quemdam Aetoliæ fluuium perueniens, eam Centauro ibi ſtabulanti tranſuehendam commiſit, cum ipſe primùm intrepidus tranaſſet: at ex altera amnis ripa animaduertentes Centaurum nouam nuptam vitiare volētem, iaculis huiuſmodi toxico madidis vulnerauit. Huic igitur, intellecta necis hora, vt hoſtem vlciſceretur, Deianiræ propriam veſtem ſanguine inquinatam dono dedit, eiq; talem vim amatoriam ineſſe aſſeuerauit, vt maritus illa induens nunquam alterius mulieris amore corriperetur. Cum igitur Deianira amorem Ioles in Herculem ſuſpiceretur, eum tali veſte ſacrificaturum amiciuit, qui confeſtim vehementi correptus furore inſaniuit. Pauſanias verò retulit Centaurum ſaucium in flumine à Lapitha Arcadiæ monte deſcendente, vulnus lauiſſe, cuius aqua deinceps, ob prauam veneni qualitatem, tetrum odorem contraxit. G

Centaurus felle hydræ extinctus.

Toxicũ Priſcorũ, quod genus veneni.

An verò illud veneni genus, quod toxicum ab antiquis fuit cognominatum, venenum huius animalis fuerit, an verò aliud virus compoſitum, inueſtigare oportet. Quamquam ad noſtra vſq; tempora illius cognitionem penetraſſe minimè opinamur. Dioſcorides quidem, Galenus, & Auicennas, nec non quamplurimi alij authores, toxici meminerunt, ſed poſtea illud non deſcribentes, veram eius hiſtoriam non aſſignarunt. Dioſcorides recitat ſolùm illa, quæ Nicander de toxico typis mandauit. Galenus toxicum tantummodo venenum eſſe pronunciauit. Auicennas autem multò plura, ſed valdè ambigua tradidit. Hinc Manardus Medicus Ferrarienſis verbis Auicennæ deceptus, Napellum Arabum toxicum, Priſcorum fuiſſe exiſtimauit. Id autem à veritate alienum eſſe arbitramur: propterea quòd napellus, neq; furorem, neq; rabiem in patientibus generat, quæ ſymptomata toxicum, ad Nicandri mentem, producere ſolet. H

Napellus.

Opinio Plinij circa toxicum.

Plinius autem inter alios authores, metam attigiſſe putauit, dum toxicum, iuxta ſententiam nonnullorum, venenum ex taxo arbore ſumptum, indeq; toxicum, quaſi taxicum nuncupari promulgauit. Hoc igitur in doctrina Nicandri valdè abſurdum eſſe atteſtamur, quoniam Nicander primùm de toxico, deinde de taxo, etiam arbore, verba fecit: quamobrem ſi apud ipſum, hæc duo in vnum coinciderent, proculdubiò de vtroq; ſeorſim non egiſſet. Expoſitores Nicandri hoc nomen toxici inde dimanaſſe affirmant; quoniam Hercules ſagittis Græcæ τόξοις Hydram confecerit, quæ deinceps ſanguine huius animantis madefactæ toxico nomen feciſſe traduntur.

Toxici Etymum.

Cæterùm toxicum, quid compoſitum, non autem ſimplex venenum fuiſſe multi autumant; primò, quoniam in libro Admirabilium Ariſtoteli adſcripto legitur, quòd venenum,

A nenum, Gallis nuncupatum toxicum, ita paratur, vt animantibus vulneratis velocem afferat interitum. Ideoq; venatores, quando sagitta hoc lethifero madefacta liquore ceruum fauciauerint, illicò accurrentes carnem vulneris resecant, ne, cibi gratia, reliquæ animalis partes veneno afficiantur. Huius autem veneni folium roboris, vel aliud folium ceruarium appellatum, singulare præsidium esse prædicant; cum ceruos hoc veneno vexatos illud vtiliter degustasse obseruauerint.

Alij in hanc venerunt sententiam, toxicum nil aliud esse, nisi venenum Scythicum, in quo illi populi sagittas intingunt, quod ex tabe viperarum, & humano sanguine putrefacto parant: quemadmodum in capite de viperis retulimus. Neq; hoc verum toxicum Antiquorũ esse arbitramur: propterea quòd nõ talem necis vim huic inesse, qualem toxico Veterum existimamus: etenim toxicum perniciosissimum prædicat Nicander in Theriacis his versibus in latinum sermonem translatis. *Venenum Scythicum quale.*

Illo Gerrhæos Euphratis ad arua colonos
Humanam in cædem sua tingere spicula dicunt.
B *Sic quia tincta ferunt hæc immedicabile vulnus,*
Quòd nigram fouet hinc carnem, sub ea acre venenum
Putrescit, fædoq; cutis suaore fatiscit.

Hinc cæteri poetæ, ob exploratas toxici vires, dum excellentissimum venenum mentibus legentium insinuare vellent, toxicum nominabant. Audiamus Ouidium sic canentem. *L.2. Amor. Eleg.3.*

Non scelus aggrediamur, non admiscenda coimus
Toxica, non stricto fulminat ense manus.

Quocirca satius erit Gorræi opinionem sectari, qui in natura, descriptione, tam potentis, & pestiferi veneni inuestiganda, non diù laborandum esse censuit; immò addit omnem diligentiam potius esse adhibendam, vt illam inuentam amittamus.

C

SIGNA TOXICI.

HOC venenum, ab effectu, naturam eorum participare cognoscitur, quæ tota substantia humanæ vitæ insidiantur. Deinde, prater hanc maleficam vim, talem caliditatem, & siccitatem possidere videtur, vt lingua patientis insigni correpta inflammatione, necessario intumescat. Idcircò Dioscorides, propter enarratas causas, in hoc casu, non solum linguam, sed etiam labia tumefieri tradidit. Insuper oritur tussis sicca; itaut ægrotantes frequenter tussientes nihil reijciant: amplius, propter latentem veneni facultatem, occulta quædam putredo inflammationem concomitatur: hinc gingiuæ, & humores corporis humani admirandam incurrunt corruptionem, à quibus postea vapores maligni sursùm elati, tremorem cordis, phrenitidem, & incompositum quemdam oculorum motum generant: spiritus quoq; inordinatè moti, & vehementer agitati spumam extra os trudunt. *Lingua, & labia tumefiunt.* *Corruptio admiranda in corpore.*

Item, Nicandro teste, clamores quidam, & vlulatus audiuntunr non absimiles illis, D quos homo, aduersus semetipsum conspicatus vibratum ensem, emittit. Denuò Nicander has vociferationes comparat ad illas, quas Phæa Sacerdos, in sacrificijs, nono cuiuscumq; mensis die, edebat. Etenim inter alias ceremonias, per montem vociferans errabat, veluti in institutione horum sacrificiorum sancitum fuit. *Vociferatio patientis.*

Deniq; tanta est huius veneni malitia, vt difficillimum sit quemquam toxico affectum euadere. Verùm si contingat (licèt rarò) hoc infortunium à quopiam euitari, vt plurimùm insignis virium imbecillitas, per longum temporis spatium opprimit patientem; quoniam vapores venefici cerebrum petentes, non modò vertiginem, delirium, & alia huius generis symptomata producunt, verùm quoq; omnes neruos mirandum in modum labefactant.

Postremò in parte faucia à iaculis toxico infectis, obseruatur liuor maximam arguens corruptionem, & cutis ita exsiccatur, vt instar corij flammæ admoti, facilè dirumpatur. Hoc autem symptoma mirum veneni calorem, & siccitatem præ se fert. Sed hęc omnia Nicander in Theriacis eleganter explicauit his versibus. *Symptoma arguẽs magnum calorem.*

Pol-

Pellere nunc etiam perimentia toxica diſce, E
Quando ſuis hominem miſerè cruciatibus angunt,
Craſſaſit illius iuxta imum lingua receſſum,
Turgida labra calent, mox arida ſputa ſequuntur,
Atq; recedentes inferna parte dehiſcunt.
Gingiuæ, èq; ſua luxæ ſtatione mouentur;
Cor ſtupet omnis abit ſenſus, turbataq; mens eſt.
Hunc rabida innumeras edit vēſania nugas,
Clamoſoq; dolens homo vociferatur hiatu,
Secta velut trunco vellatur corpore ceruix.
Non ſecus, ac magnæ matris furioſa ſacerdos
Nona ſacrificans menſis per compita luce,
Longum terribili circumſonat ore boatum,
Quem propè percipiens per montem turba tremiſcit.
Non aliter rabido miſer eiulat ille furore, F
Et trucium fugiens vlulat de more luporum,
Obliquiſq; ferus, ceu taurus, atrociter hirquis
Proſpicit, & nudo fremebundus dente renidet.

TOXICI MEDELA.

Colocaſsion remedium Toxici.

AVTHORES græci ſcriptus mandarunt Herculem veneno Hydræ infectum ab oraculo accepiſſe ſe aliter liberari non poſſe, niſi ad flumen, eam eradicaret herbam, cuius radix colocaſſion, & caulis ciborium nuncupatur. Ideo Hercules, cum illam circa ripas Beli amnis comperiſſet, cōfeſtim à tali toxico liber euaſit. Præterea panax aſclepium contra omnes ſerpentum ictus,& potiſſimum ad morſum Hydræ commendatur:quandoquidem Aeſculapium circa ripas Melani fluuij, hāc euulſiſſe herbam ferunt, qua Iolaum Iphicli filium ab Hydra percuſſum ſanauit; vt Nicander in Theriacis cecinit, vbi de remedijs in genere ad venena attinentibus petractauit. G

Quin Phlegyeum, etiam panaces cape, clara quod olim
Phœbi progenies ad cæruleaflumina carpſit,
Præluſtri ex Iphicle fatum curans Iolaum,
Herculei quando comes, adiutorq; laboris
Lernæam domuit victoribus ignibus Hydram.

Præſidia aduerſus toxicū qualia.

Itaq; expugnatio huius veneni in recta remediorum adminiſtratione conſiſtit: quandoquidem æger primùm vinculis coercendus eſt; alioquin, ob alienationem mentis, præceptis medicis non obtemperaret Deinde vomitus digito, vel penna eſt prouocandus; aut oleo roſaceo, vel irino in fauces inſtillato, vel potius iuſculo anſerino, aut decoctione ex rapis parata. Præterea clyſteres non ſunt omittendi, vt ſi materia venefica ad inteſtina deſcenderit, facilè eliciatur. His peractis ad peculiaria præſidia properandum eſt, quæ frigida, & humida eſſe debent, vt caliditati, & ſiccitati toxici reluctentur. H

Cydonia in hoc caſu cōmendātur.

In horum præſidiorum numero, tàm ſatiua, quàm ſylueſtria pomorum omnium genera collocantur, immò eorum etiam folia, & rami in aqua decoquuntur, vt talis decoctio ægrotantibus propinetur. Cæterùm inter hæc mirandam videtur habere prærogatiuam decoctio, & caro cydoniorum, quæ non modò propria temperatura huic veneno reſiſtunt, verùm quoq; ventriculum, in hoc affectu valdè labefactatum, mirificè roborant; audiamus Nicandrum hæc præſidia in Theriacis ſigillatim enumerantem, hunc in modum.

Hunc benè complicitis deuinctum nexibus ambi,
Infuſoq; ſtatim thoracem prolue vino,
Atq; vel inuitum ſatia, manſuetaq. verba
Da furienti homini, ac inſerto ſtipite frendens
Fortiter os aperi, vt dirum mox euomat hauſtum,

Veltu

A *Veltu pascentis tenerum anseris accipe pullum,*
Et coque, & austeræ, cui montes patria, pomi
Syluestrem (fuerit mundus tamen à cute) librum,
Vel cape plantatos nascentia mala per hortos,
Ludicra quæ pulchris fert altas dona puellis.
Aut etiam grauida strumbia ex arbore carpe.
Atq; adstringenti laudata cydonia succo,
Quæ riguo diues produxit Creta recessu,
Atq; hæc tusa probè fluuiali pelue lympha;
Mixtaq; pulegij ramis simul omnia tunde.
Præterea sumptar. dolentis parte rosacei
In bibula instillans os, vt bibat, illine laua.
Hunc etiam præstans valet iridis vnguen ad vsum.
Sic ægrè, & multo tandem post longa labore
B *Tempora, vix tremulis languens incessibus ibit;*
Attonitumq; geret non recto limite visum.

Quamuis Nicander misturam ex seminibus cytoniorum, & pulegio trito paratam in hac affectione summoperè celebrauerit: nihilominus Dioscorides quibusdam alijs remedijs vtitur, veluti sanguine hircino, & aliorum quorumdam animantium, qui cæca quadam suæ naturæ contrarietate hoc virus arcere possunt. Præterquamquod huic spectāt illa medicamina, quæ ad ictus cuiuscunq; pestiferi anguis in primo libro fuerunt examinata. Libuit autem hoc in loco toxici, licèt veneni incogniti medelam assignare, tum quia Nicander huius meminit, tùm etiam quia hæc alijs venenis simili qualitate præditis facillimè accommodari possunt. *Remedia Dioscorid. aduersus Toxicum.*

LOCVS.

C BELLVAM hanc septicipitem apud Inferos stabulari Poetæ finxerunt. Ideo Virgilius interiorem Infernorum partem describens, in qua varia versari mōstra retulit, Hydræ quoq; meminit his versibus. *L.6. Aeneid.*

Multaq; præterea variarum monstra Ferarum,
Centauri in foribus stabulant, Scyllæq; biformes,
Et centum geminus Briareus, ac bellua Lernæ
Horrendum stridens, flammisq; armata Chimæra
Gorgones, Harpyæq; &c.

Et paulò inferius eumdem etiam locum assignat Hydræ, dum canit.

Panduntur portæ, cernis custodia qualis
Vestibulo sedeat? facies, quæ limina seruet?
Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra
Sæuior intus habet sedem.

Vnde postea Sanazarius Virgilium imitatus in suo opere de partu Virginis sic cecinit. *Lib. 11. de partu Virg.*

D *Tam variæ pestes, & monstra horrentia Ditis*
Ima petant: trepident Briareia turba Cerastæ,
Semiferumq; genus Centauri, & Gorgones atræ,
Scyllæq; Sphingesq; ardentiaq; ora Chimeræ,
Atq; Hydra, atq; canes, & terribiles Harpyæ.

Pausanias tamen, in Corynthiacis ad calcem, tradidit iuxta Amymone fontem, amplam, densisq; comis Platanum excreuisse, sub qua Hydram altam fuisse perhibent. Communis tamen authorum opinio est, locum natalem huius Feræ Lernam lacum fuisse Argiuis, & Mycenæis conterminum, ad quem omnia deportabantur purgamenta, ex quorum tandem corruptione talem Feram pofilijsse affirmant. *Locus natalis verus Hydræ.*

OR-

ORTVS, ET INTERITVS.

HESIODVS, in Theogonia, Hydram Echidnæ ex Typhone filiam, & à Iunone in odium Herculis nutritam fuiſſe promulgauit. Echidna enim, vt aliàs explicatum fuit, dimidia ſui parte ſpecioſam repræſentabat puellam, cum partes inferiores in horrificum Serpentem terminarent. Hæc igitur in vaſta verſans cauerna, crudaq; mandens, aliquando Typhoni permixta Hydram, & Cerberum peperit: reliqua apud Gyraldum legenda ſunt. Idcirco ad rem, libro ſecundo Auſtriados, ſic canitur. E

Syntag. 5.

Inarimem quondam ſub terras triſtis Echidna
Incoluit, nymphæ vultu, tenus inguine Serpens
Inferius, ſæuo quæ mixta Typhaone natos
Horrendos peperit, cuſtodem Cerberon Orci, F
Cuius demorſos terret vox ærea manes
Lernæamq; Hydram, quam ferro, atq; ignibus hauſit
Amphitryoniades cum belligero Iolao.

Quamuis Hiſtoriographi vnanimes diuulgauerint Hydram ex ſordibus in Lernam lacum paſſim delatis, ibiq; putrefactis originem traxiſſe.

Hanc tandem immanem belluam omnia deuaſtantem, & perniciem hominibus belluiſq; afferentem ab Hercule interfectã fuiſſe volunt. Quamobrem Martialis innuens Domitianum, ſub Herculis nomine, ob ſtratam viam Apiam, cultum fuiſſe; Hydræ ab Hercule ſuperatę, & extinctæ meminit.

L. 9. Epigr. 104.

Fœcundam vetuit reparari moribus Hydram.

Inferius quoq; ad mortem Hydræ alludens ſic cecinit.

L. 14. Epigr. 177.

Elidit geminos infans, nec reſpicit angues.
Iam poterat teneras Hydra timere manus.

Cæterùm tam horrenda, immanis, & monſtrifica fuit hæc beſtia, vt à nemine, niſi ab Hercule ſuperari, & debellari potuerit: quocirca eius cædes inter res præclarè geſtas ab Hercule locum habere meruerit: propterea Auſonius egregios Herculis labores recitans, necis Hydræ meminit ſic canens. G

Hydræ interitus. *Epigr. 139*

Prima Cleonæi tolerata ærumna laboris,
Proxima Lernæam ferro, & face contudit Hydram.

Eundem ſenſum habemus in Epigrammatibus græcis, vbi leguntur hæc verba.

Lib. 4.

Πρῶτα μὲν ἐν Νεμέῃ βριαρὸν κατέπεφνε λέοντα
Δεύτερον ἐν Λέρνῃ πολυαύχενον ὤλεσεν ὕδρην.

Ideſt.

Primò quidem in Nemea fortem interfecit Leonem.
Secundò in Lerna multi ceruicem perdidit Hydram.

Nam cum Hydra (referente Seneca) regionem totam natalem deuaſtaret, ab Hercule primùm claua percuſſa fuit, deinde ob tetrum, quem ſpirabat odorem, ſagittis eminus petita; poſtremò in ſolitis ſe condentem cauernis, congeſta lignorum ſtrue, Hercules penitus deſtruxit, & expugnauit. H

Hydra claua percutitur.

PRÆSAGIA.

QVIDAM author innominatus Germanus agens de Hydra ex Turcica regione delata, cuius iconem exhibuimus, hæc verba protulit. Nemini dubium eſt, rerum mutationem monſtris ſignificari; ſed Germania, vel chriſtianus Orbis hodie tam grauibus afflictatur ærumnis, vt ei, præter exitium, nihil grauius accidere queat. Ideo conijcio hæc monſtra ad maiorem calamitatem non eſſe extimeſcẽda; & pręcipuè cum res Turcicę ad ſummũ potentię gradũ, & fęlicitatis faſtigiũ peruenerint: quamobrem huiuſmodi monſtra aliquid mali illiminari diuinarem, ſub cuius Di-

A tione monstrum repertum, & obseruatum est, & potissimum cum capita huius monstri ab occipitio gestamen pilei turcici ostentet.

Verùm hic Hariolus quisquis fuerit, primitùs inuestigare debebat: an monstrum, cuius icon exhibetur à natura productum, an verò ab arte fabricatum fuerit. Quandoquidem Gesnerus vnà cum Erythręo belluam hanc multicipitem planè commentum artis esse existimat. Aures enim, lingua, nasus, facies, toto genere à Serpentum, vel Draconum figura discrepant. Quocirca si author huius figmenti, rerum naturalium monstris etiam accidentium imperitus non fuisset, melius spectatoribus imponere potuisset. Sed etiamsi hanc monstrosam Feram à natura productam esse concedamus, cur potius Turcis, non autem nobis aliquod malum minabitur? Itane tam cæci erimus, vt culpam nostram non agnoscamus, & omne sinistrum omen in hostes Christifidelium reijciamus?

Hydra siceps an sit ficititia.

B

HISTORICA.

De vera Hydræ historia, fidem veri adhuc pendere existimamus: propterea quod Historiographi sibi inuicem reclamare videtur. In primis Isidorus scriptum reliquit Hydram fuisse lacum copiam aquarum eructantem, & proximas vastantem ciuitates: siquidem ex multis meatibus aqua scaturiebat; immò obstructo vno scaturiginis orificio, aqua per plura alia foramina erumpebat. Alij paludem Lernæ frequenter exsiccari, denuoq; aquis repleri memorarunt: quare Hercules scaturiginum meatus diligenter rimatus, igne adhibito, intra proprias cauernas aquam cohibuit. Zenodotus diuulgauit locum quemdam in Argolica regione fuisse, in quem omnia sordium genera promiscuè conijciebantur; quæ postea nebulas maleolentes, & pestiferas exhalare solebant, quas à loco humido dimanantes Hydras nuncupabant. At huiusmodi loco ab Hercule exsiccato, Regio saluberrimum aerem deinceps adepta est.

L. 12. Orig.

Palus Lernæ quomodo exiccata fuerit.

C Multi asseuerarunt quoddam anguium genus, sub quo Hydra continetur, adeò prolificum fuisse, vt, nisi igne eorum semina coercerentur, fæcunditati illorum nemo resistere posset: hinc factum volunt fabulæ locum, quòd extincto vno Hydræ capite, plura renascerentur. Alij referunt Achelorum Fluuium Acarnaniam ab Aetolia segregantem solere interdum vtramque regionem ita inundare, vt omnes agrorum limites confunderentur: quamobrem, consumptis aquis, sæpè sæpiùs Incolæ litibus premebantur. Hinc Hercules impetum amnis aggeribus compescens, & deinceps intra alueum fluere aquam cogens, omnes Incolarum lites temperauit: qua de causa Hydram ab Hercule interfectam pronunciarunt. Hæc historia memoratur Libro nono Austriados hunc in modum.

Genus anguiū valde prolificum.

Hercules impetū amnis compescuit.

—— —— *& semper plagis viuacibus Hydram*
Ruptaq; deuictis Acheloia cornua ripis.

Lernæo Serpenti Hydræ nuncupato, dum ab Hercule expugnaretur, Cancrum auxiliatum fuisse produnt. At viciffim ab Hercule, Iolai implorata ope, bestia tandem debellata fuisse perhibetur. Palephatus verò id totum sic exarat. Primò Lernū Regem quemdam constituit (habitabant olim homines in pagis, & cuicumque loco rex suus præerat) Sthenelaus igitur Persei filius, vt ipse refert, Mycenas amplissimum locum, hominumque frequentia nobilitatū occupabat. Huic Lernus Rex minimè subiacere volebat; hac de causa ambo inter se præliabantur. Lernus in sua Ditione paruum oppidum Hydram nuncupatum à quinquaginta sagittarijs in quadam turri inclusis diligenter custoditum possidebat. Itaq; Hercules ad expugnandum hoc munitum oppidum missus à sagittiferis ignem, & iacula in hostes proijcientibus repulsus fuit: nam licèt eorum vnus interimeretur, confestim duo alij locum defuncti occupabant. Lernus autem perpendens se viribus esse inferiorem, auxilium Cancri, seu Carcini cuiusdam strenui Ducis implorauit, qui accedens, iunctisque copijs, in Herculem impetum fecisse traditur. Ex altera parte Iolaus Iphicli filius, atq; Herculis nepos, Thebanorum ducens exercitum Herculi auxiliaturus accessit: quare Hercules, hoc opitulatur, Hydram oppidum expugnauit, diruit, & concremauit.

D

Historia hydræ oppidi ab Hercule expugnati.

Alij

Hydra Sophiſta fuit.

Alij crediderũt Hydram fuiſse ſophiſtam quemdam callidiſſimum, qui rationes ambiguas in medium ſemper afferebat, vt alios ab ipſa veritate depelleret, cuius vna confutata ratione, plures inde cauillationes oriebantur. Idcircò Hercules, igne, nimirum feruore ſui ingenij, has omnes argutias diremit. Tandem multi voluerunt Hydram hoc modo ab Hercule necatam fuiſſe, dum animi ſui, & continentiæ, ignita quadam face, renaſcentia identidem libidinum, & cæterorum vitiorum capita repreſſerit, & penitus extinxerit. E

E P I T H E T A.

MVLTA capita, quibus Hydram redundare monimentis mandauit Antiquitas, varijs epithetis cùm latinis, tùm græcis anſam præbuerunt. Latini hanc Feram fæcundam, populoſam, ramoſam, rediuiuam, renaſcentem, multiplicem, & deniq; ſeptemplicem indigitarunt. Baptiſta Mantuanus ſic canebat. F

Bellaq; & atroces iras ſeptemplicis Hydræ.

Epitheta græca.

Itaq; Græcis, ob eamdem rationem, Hydra πολυαύχενος multas habens ceruices exponitur; cum αὐχὴν ceruix reddatur. Item πολυκάρηνος multa habens capita. Immò quandoq; vocatur πολυδειράς, quod epitheton monti multa cacumina habenti propriè conuenit. Rursùs, eadem de cauſa, ἑκατογκέφαλος, ideſt centum habens capita appellatur: immò μυριόκραλος, nempè infinitis redundans capitibus, quod epitheton ab Euripide, in Hercule furente, vſurpatur.

Epitheta ratione loci

Si meditemur huius belluæ locum, Græcis, λερναίη, & Latinis Lernæa cognominatur; quoniam in Lernæa palude ſtabulari diceretur. Apud Aratum nominatur αἴθοψ, fortaſſis propter colorem; cum hæc vox aliquando nigrum, & quandoq; rutilum colorem ſignificet. Alioquin Claudianus virentem illam indigitat.

Lernæamq; virens obſederat Hydra paludem.

Epitheta à ſæuitia petita.

Poſtremò, ratione ſæuitiæ, ὀλοόφρων, dicitur Homero, quia perniciosæ mentis fuerit. G Alijs αἰνόμορος, quoniam graui, & crudeli fato premeretur: vel, vt placuit Euripidi in Hercule furente, πολυφόνος; quoniam multas cædes perpetrauerit. Deniq; Latini immanem, nocentem, horrendam, tumentem, diram, improbam, ſuperbam, ferocem, colubris vallatam, vel colubriferam Hydram indigitarunt.

P R O V E R B I A.

Adagia hydram reſpicientia.

Salpa piſcis.

ADAGIA ad hunc ſpectantia locum, partim hoc animal, partim locum eius natalem, & Herculem Hydræ interfectorem reſpiciunt. Si contemplemur Feram, hoc adagium circumfertur apud Græcos. ποικιλώτερος ὕδρας, ideſt, *magis varius, quàm Hydra.* profertur de hominibus doloſis: quandoquidem Hydra maculis verſicoloribus diſtincta eſſe ferebatur. Huic affine eſt cognomentum Mnaſeæ Colophonis H Poetæ, qui Salpa cognominatus fuit: cum in carminibus cõſcribendis fuerit admodum varius. Salpa enim eſt piſcis aureis, & rubentibus lineis à ceruice ad caudam vſque picturatus: quamuis aliter illaudati ſaporis eſſe feratur.

Sequitur aliud adagium. ὕδραν τέμνεις. ideſt. *Hydram ſecas.* Suidas tradit hoc eſſe pronunciandum de illis rebus, quæ haudquaquam fieri poſſunt. Legitur quoq; hoc adagium apud Platonem libro quarto de Republica; & promulgari poteſt in illos, qui dum vnum incommodum auferre conantur, plura incurrunt: veluti vno Hydræ Lernææ ſecto capite, plura renaſcebantur. Vſus eſt etiam Plutarchus hoc prouerbio, in commentarijs de fortuna Alexandri; quando aliquo terminato, & ſopito bello, necnon compoſita pace, ſubinde alij, atq; alij populi aduerſus ipſum belligerantes inſurgebant. Quapropter Cyneas quoque cognita Romanorum multitudine, qui poſt acceptam aliquam cladem, copias denuò, & confeſtim inſtaurabant, hæc verba protuliſſe dicitur. *Pyrrhum ſibi videri aduerſus Lernæam bellare Hydram*; hoc adagium optimè in litigatores

A res quadrat, qui interdum vnà composita controuersia, in plura incidunt litigia. Lis enim sæpe numero litem parere solet.

Sequitur ilud adagium. *Hydram gestas.* diciturq; de illo, qui corallium tanquam tutelam aduersus fulmina, & tempestates gestat: quandoquidem hæc planta apud Plinium vocatur Gorgonia, cum extra aquam instar lapidis durescat. Gorgones autem, secundùm Seruium in commentarijs ad librum sextum Aeneidos, fuerunt tres puellæ lectæ venustatis pulcherrimæ, quas adolescentes conspicati in lapidem transmutari dicebantur. *L.37.c.10.*

Si contemplemur interfectorem Hydræ, oritur aliud adagium. *Nec Hercules quidem contra duos.* Hoc inde, natum esse volunt ex summo Herculis labore in necanda Hydra: etenim Cancrum Hydræ vehementer oppressæ auxiliaturum venisse ferunt: quare vicissim Hercules, implorata Iolai ope, Hydram tandem superauit, & Cancrum interemit. *Adagia ratione interfectoris hydræ.*

Si mens dirigatur ad locum, in quo Hydra stabulabatur, hic nobis exhibet illud pro-
B uerbium. λέρνη κακῶν, ideſt. *Lerna malorum*: hoc prouerbium pronunciatur, non secus, ac si dicatur. *Ilias malorum. Mare malorum. Thesaurus malorum.* His enim adagijs plurima mala in vnum congesta significamus. Originem duxit hoc prouerbium à loco natali Hydræ, quem fuisse lacum omnium sordium, & vndiq; congestarum plenum tradiderunt: quemadmodum superius, iuxta mentem Strabonis, scriptum fuit. Propterea quotiescumq; hominem valdè infamem, vel omni turpitudinis genere contaminatum, aut cætum hominum postilentium, quasi colluuiem facinorosorum indicare volumus; rectè Lernam malorum pronunciamus. Idcircò Cratinus Comicus, apud Hesychium, theatrum, quod ex varia mixtaq; hominum colluuie constaret, iure merito λέρνην θεατῶν appellauit. *Adagia pe-tita à loco hydræ.* *Lib. 8.*

MORALIA.

C

CYPRIANVS, libro primo de Incarnatione Christi, Hydram optimo iure ad fæcunditatem hæresum comparauit. Scripsit enim, quòd hæreses in Ecclesijs Hydræ similitudinem gerunt, quoniam istæ aduersus nostras mentes linguis feralibus sibilant, & lethale virus iaculantur; immò truncatis capitibus renascuntur. Sed quoniam resurgente morbo non debet cessare medicina, ideo quantò maior fuerit ægritudo, tantò validior debet esse curatio. Potens enim est Dominus Deus noster, vt quod de interitu Hydræ Ethnici prædicarunt, id in bellis Ecclesiarum veritas peragat; & ignitus Spiritus Sancti gladius ita, in extinguenda, & extirpanda nouella hæresi, omnes penitus medullas pernitiosæ generationis exurat, vt tandem prodigiosa fæcunditas, emorientibus venis, denuò parere cesset. Diuus etiam Ambrosius, in suo opere de fide, hanc similitudinem Hydræ, & hæresis amplexus est: siquidem veluti, vna Hydræ ablata ceruice, aliæ statim emergebant; ita pariter vna ablata hæresi, multæ aliæ insurgunt. Ideoq; ritu necis Hydræ, hæ nonnisi incendio auferri possunt. Huius etiam
D comparationis meminit Baptista Mantuanus de Diuo Ambrosio canens hunc in modum. *Hæresis hydræ compa-ratur.* *Lib. 1. c. 4.*

Arius humani generis lethale venenum,
Legis in excidium natus fideiq; ruinam,
Polluerat gentes, totumq; infecerat Orbem,
Præsertim Italiam. Tunc tota Insubria fractis
Viribus ægrotans isto in languore iacebat.
Ambrosius, qui tunc erat ex Proconsule factus
Pastor, in hanc Hydram claua insurrexit, & arcu,
Et velut Alcides alius Lernæa fugauit
Toxica, Nilígenas abigens ab ouilibus Hydros.

Amplius, in morali doctrina, Sophistici, & fallaces verborum gannitus non iniuria ad Hydram comparantur; cum ab hoc vocum monstro infinita dimanent deliramenta, quæ animis nostris plurimum detrimenti, & magnam quoq; perniciem semper sunt al- *Sophistæ hydræ dicuntur.*

latura. Immò omnes mulieres, quæ pudicitiam habent in propatulo ſimilitudinem Hydtæ non effugiunt: quandoquidem Anaxilas comicus fabuloſa quędam Priſcorum monſtra, publica ſcorta interpretatus eſt. Hinc Athenæus Gnathænam Sinopæ vetulæ ſubnaſcentem ipſa duplo deteriorem eſſe retulit. Id in capitibus Hydræ obſeruabatur, dum vno ablato, alia multo deteriora oriebantur. E

L. 13. Dypnoſoph. cap. 10.

Inſuper homines, qui aſprè, & acutè non ſolum quácumq; occaſione, ſed etiam contumelioſiſſimè ſolent loqui, cum Hydris comparandi erunt; quare non immeritò Diuus Hieronymus (referente Cælio) obtrectatorem virulentum, Excetram, nempe Hydram cognominauit. Rurſus in proœmio Eſdræ, aduerſus ſuos obtrectatores ſic loquebatur. Quamuis Hydra ſibilet, victorq; Simon incendia iactet, nunquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium. Item Hydra hominibus omni crudelitatis genere inquinatis iuſta de cauſa aſſimilãda eſt: cum reciſa vna crudelitatis ceruice, denuò noui ſęuitię modi repullulent. Vnde Baptiſta Mantuanus in Bucolicis canebat.

Eclog. 3.

Tranarem laturus opem, tu ſæuior Hydra
Me fugis. F

Demùm qui inani ſcientiæ perſuaſione, vel alia de cauſa intumeſcit, Hydram proculdubiò repræſentare videtur: cum illa Fera ita ſuperbiret, & ſe ſe efferret, vt quodcumq; ferrum in ſui necem fabricatum aſperneretur. Idem præſtat homo nimium ſui admirator; ac pro ſententia, cui ſemel adhæret, etiam contra verum contumax, & refractarius. Cum autem nullum vitium Deo inuiſus ſit arrogantia; homo criminoſus hos teterrimos mores in candidos mutare debet. Verùm cum difficillimum ſit in Superborum mentem modeſtiam, & animi demiſſionem inducere deberent ſaltèm meminiſſe illius, quod de oſtentatione ſuperbiæ quidam poeta tradidit hunc in modum.

Superbus nũcupatur hydra.

Sordida laus ſemper proprio quæ prodidit ab ore
Hanc ſapiens refugit.
Efficit, & fatuos pompoſa ſuperbia plures,
Tartara quos rapiunt.

Vir quoq; omnigena eruditione clarus, & Aenigmatiſtes, vt mens ſuperbi reſcipiſceret, hanc obſcuram ſcripſit veritatem. G

O		*be*
cur	*ſuper*	*bis*
tua		*bia*
te		*abit.*

Nimirum ò Superbe, cur ſuperbis, tua Superbia te ſuperauit.

Poſtremò Seneca doctrinam moralem de fortitudine, & Iuſtitia inſinuans, exemplo Hydræ, virtutes non eſſe animalia docuit his verbis. *Non enim quicquid ab homine fit, homo eſt, & iuſtitia quid eſt inquit? animus quodammodo ſic ſe habens. Itaq; ſi animus animal eſt, & iuſtitia minimè. Hæc enim habitus animi eſt, & quædam vis. Idem animus in varias figuras conuertitur, & non toties animal aliud eſt, quoties aliud fuerit, nec illud, quod fit ab animo, animal eſt, ſi iuſtitia animal eſt fortitudo, ſic cæteræ virtutes: vtrum deſinunt animalia eſſe ſubinde vt rurſus incipiant, an ſemper ſunt: deſinere virtutes non poſſunt: ergo multa animalia, immò innumerabilia in hoc animo verſantur. Non ſunt, inquit multa quia ex vno religata ſunt, & partes vnius, ac membra ſunt. Talem ergo faciem animi nobis proponimus, qualis eſt Hydræ multa habentis capita, quorum vnumquodq; per ſe pugnet per ſe noceat. Atqui nullum ex illis capitibus animal eſt, ſed animalis caput: cæterum ipſa vnum animal eſt.* H

Lib. 20. Epiſt. 21.

Hydræ ſimilitudo quædam.

At quid de toxico dicendum erit? Hoc cum eſſet pernicioſiſſimum, aliquando tamen vitale fuit appellatum. Etenim (referente Ioanne Sarisberienſi) Tiberius à Iulio Imperatore tertius toxico interijt, cuius morte ita lætatus eſt populus, vt Terram matrem, & Deos manes oraret, ne mortuo ſedem vllam, niſi inter impios, concederent. Et licet toxicum ſemper fuerit deteſtabile, & exitioſum, tamen illud populus vitale eſſe cenſuit.

Li. 1. Polyt. cap. 8.

HIEROGLYPHICA.

NONNVLLI, referente Pierio Valeriano, per simulacrum Hydræ, Inuidiam hieroglyphicè repræsentari posse tradunt: quandoquidem Hydram animal palustre, & ex sordido cæno natum fuisse asseuerant. Inuidia quoq; nonnisi in abiecto, & demisso animo residet. Quocirca Ouidius, in volumine Transformationum, hanc in imis conuallibus latibulari confinxit; deinde reliqua, quæ de Inuidia scripsit, ad Hydræ significatum pertinere videntur. Præterquamquod Erictonius pedibus anguineis (quamuis alij ad custodiam, serpentem ei assignatum fuisse dixerint) Inuidiam denotare perhibetur: cum illa, post res præclarè gestas, in arenam prodiens, paulatim in cordium penetralibus occultetur, virulento spiritu ad custodiam destinato. Huius B autem exemplum in primis fratribus manifestum habemus. *Inuidiæ Hieroglyphicum.* *Inuidia causa fratricidij fuit.*

Maior & inuidia est fraternis cordibus orta,
Fraterno primi mandauerunt sanguine muri.
Hoc Abel, atq; Chaim: hoc Atres, atq; Thyestes
Etheocles cum fratre suo; pluresq; docebunt.
Inuidiam idcirco fugiat sapiensq; bonusq;.

Itaq; hoc est illud odium, quod Diodorus, pictura serpentis denotari posse diuulgauit. Insuper Pierius Valerianus, simulacro Hydræ ab Hercule superatæ, hieroglyphicè demonstrari posse vitium à virtute domitum pronunciauit. Etenim talis pictura admonet vnumquemq; virtutis, qua homo fretus illecebras amatorias per Hydram expressas remouere conatur. *Lib. 6. Hierogl.*

C PHRENOSCHEMATA.

PRISCA consuetudine receptum fuisse, in Insignibus Hydram delineare testatur Capaneus, qui olim pro egregio Insigni, Hydram habuisse traditur. Quocirca hic mos ad nostram vsquè ætatem penetrans, multis phrenoschematum ansam præbuit. Vnde Hieronymus Russellius, in libro Insignium, exhibuit simulacrum Hydræ septicipitis, cum Dicto. VTCVMQ. Demonstrabat autem inuentorem phrenoschematis quouis modo omnes difficultates sibi oblatas, esse superaturum, vel innuebat totos conatus esse inflexurum, & omnia ablaturum impedimenta. Hoc deniq; phrenoschemate generosus, & inuictus animus demonstratur. Item Ioannes Baptista Pittonus Pictor Vicentinus in Insigni Sfortiæ Pallauicini, effigiauit Hydrā cum Dicto. VTCVMQ. Vt indicaret hominem aduersus infortunia virtutes semper augentem. Subscripsit autem carmina Italica huius tenoris. *Insigne Capanici.*

Come ch'à l'Idra vn collo si recida
D *Vi nascon tanti in vece di quell'vno,*
Ch'esser non puote, che già mai l'aucida,
Opri quanto si voglia ingegno alcuno.
Tal la virtù, ch'in cor alto s'annida,
Non teme volto minaccioso, e bruno
Di nemica fortuna, ò assalto d'armi;
Ma via è più salda, che l'incudi e i marmi.

Iterum Hieronymus Russelius effigiauit manum, cum gladio recidentem vnum ex capitibus Hydræ in quadam palude iacentis, cum Dicto Italico desumpto ex carminibus Petrarchæ, E S'IO L'VCCIDO, PIV FORTE RINASCE. Quare intelligimus authorem Phrenoschematis conari, omni diligentia, desiderium amatæ rei extinguere, cum tamen illud magis insurgat, & quasi altera Hydra multiplicetur. *Lib. 3. Insign.*

Lucas etiam Contilis scriptor italicus eamdem Hydræ iconem cum manu, & gladio figurauit, & addidit Dictum huius generis: SPES ÆGRA SALVTIS. Et monet

lectorem, quod author huius phrenoſchematis voluit inſinuare animi ſui inquietem, B quà multis vexabatur ærumnis, & quamuis aliquãdo vnam auferret; aliæ tamen, atq; aliȩ emergebant: propterea ſe ægram ſperare ſalutem protulit.

Animi inquies quomodo demõſtretur.

Perciuallus quoq; delineauit Draconem ſepticiptem, cũ Dicto. In OMNIBVB HYDRA. Alludebat enim ad omnes huius Feræ proprietates. Primùm, quia flatu graueolenti, cunctos ad ſe accedentes arceret, deinde, quia truncato vno capite, plura renaſcerentur. Sic in mundanis euenit negotijs, quæ plurimas ſemper pariunt difficultates.

SIMVLACRA.

PAVSANIAS, in Eliacis, ſcriptum reliquit, quòd in Elide templum Iunonis erat, in quo, præter alia ſimulacra, Pallas Herculi Hydram conficienti aſſiſtens viſebatur. In clypeo Auentini ſimulacrum Hydræ conſpiciebatur: nam Virgilius ſermonem habens de filio Herculis, ſcripſit ipſum vehi curru cum ſigno palmæ, more F triumphantis, geſtantem clypeum, figura Hydræ refulgentem, in patris monumentum, qui hunc ſepticipitem Draconem in palude Lernȩa exanimauit. Sic igitur canit Virgilius.

Lib. 7. Aeneid.

Poſt hos inſignem palma per gramina currum.
Victoreſq; oſtentat equos ſatus Hercule pulchro
Pulcher Auentinus, clypeoq; Inſigne paternum
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus Hydram.

Memorat etiam Baptiſta Mantuanus ſimulacrum Hydræ in marmore quodam Spartano cælatum, dum canit hunc in modum.

Non procul inde virens Spartano è marmore moles
Phidiacam teſtata manum, pendebat ab alto
Margine pars clauæ, partem conſumpſerat ætas.
Lernææ pars prima Hydræ, quæ guttura ſeptem
Porrigit, & linguis ſeptem vibrantibus ora G
Arcus, Acarnanis fluuij duo cornua frugum
Plena, Molorcheo pellis detracta Leoni.

Meminimus, & nos vidiſse Romæ multas Herculis ſtatuas inſigni cælatura admirãdas, ſed potiſſimum per collem Quirinalem vulgò *Monte Cauallo* appellatum, in Viridario, & Vineto olim Eminẽtiſſimi Cardinalis de Carpo, inſigniores cum claua, & ſpolio Leonis, alicubi hæc ſtatua caput Leonis, alibi verò fructus horti Heſperidum manu tenebat: verum inter has, hoc in eodem loco Paradiſum terreſtrem ferè ȩmulante, viſebatur tabula marmorea figuram exhibens Herculis manu ſtringentis comam mulieris, cuius crura ſerpentinam effigiem præſeferebant: nonnulli ſunt opinati inſinuare voluiſſe ſpectanribus paludem Lernȩam, in qua Hercules Hydram confeciſſe traditur. Neq; volumus in præſentia ignotam eſſe legentibus egregiam ſtatuam æream Herculis, & Hydræ ad caminũ amplæ aulæ Palatij Illuſtriſſimæ familiȩ de Tanarijs, in qua hodie Marchio Ioannes Nicolaus Bononiæ Senator ſummȩ vir prudentiȩ refulget, quȩ ſtatua malleo, & manu Excellentis Argentifabri Heratij Proualij Bononienſis inchoata, & abſoluta fuit. H Aliqui etiam, pro ſimulacro Romam repræſentante, delinearunt mulierem belluæ ſepticipiti inſidentem, propter ſeptem colles in Romana vrbe conſpicuos, & eminentes. Quapropter aliquando Roma ſepticollis fuit cognominata. Vnde Poeta Italicus canebat.

Tanariorũ mentio.

——— ——— ——— *Roma ogn'hora*
Con gl'occhi di dolor bagnati, e molli
Ti chier mercè da tutti ſette i colli.

Amplius, Ripa, in ſecunda parte Iconologiæ, vt Inuidiæ exhiberet ſimulacrum, pinxit annoſam mulierem cum Hydra, quoniam hæc Fera, peſtifero, & lethali halitu magis, quàm aliud animal, inficiat, & occidat. Aſſimiliter idem præſtat Inuidia, cum ſemper hominibus detrimentum, atq; ruinam, corporis, & animæ machinetur. Præterquamquòd Hydra, amiſſo vno capite, plura acquirit, quemadmodum Inuidia, quæ vi virtutis penè oppreſſa, magis atq; magis aduerſus eam creſcit, aſq; augetur. Id optimè expreſſit Petrarcha canens. *O In-*

Simulacrũ Inuidiæ.

A *O Inuidia nimica di virtude,*
Ch'a bei principij volontier contrasti.

Iterum Ripa dum conatur exprimere hominem se recipientem ad optimam frugem, quam Vulgus Conuersionem vocat; figurat mulierem plorantem, & tenui indutam velamine, cum Hydra ad pedes; additq; hoc Dictum. IN TE DOMINE SPERAVI. Etenim lacrymas pœnitentiæ indices esse annotauit Curtius. Hydra verò eatenus in hoc simulacro locum habet, quatenus crimina conculcanda esse demonstrat, quod maxima prestatur difficultate: veluti Hydra summis laboribus ab Hercule expugnata, & extincta fuit. Ratio autem huius simulacri infrascriptis versibus explicatur. *Simulacrũ Conuersionis vulgo dictæ.*

Diuitiæ attalicæ iaceant, aurumq; comæq;
Et leuis hæc tantùm facia membra tegat.
Et modò iam menti sedeat sententia nostræ,
Quæ vela exornent pectoris alba mei.
Hydra, vel hæc pedibus iaceat supposita diris,
B *Ne illius pereant pectora nostra dolis.*
Cuncta tenenda modò sunt hæc de sede suprema
Luminibus pateant lumina clara meis.

Deniq; idem author in postrema Iconologiæ parte, ad significandam Religionem simulatam, vsus est pictura mulieris attalicis indutæ vestibus, redimitę corona, & supra Hydram sedentis; nam veluti Hydra ab aliorum animalium natura valde recedit. Ita hæc Religio à vera, & recta mirandum in modum discrepat. *Falsæ religionis simulacrum.*

DE DRACONE BIPEDE
In agro Bononiensi capto. Cap. V.

ORDINIS RATIO.

C CVM in prȩcedenti capite de Draconibus pedibus fulcitis pertractare cæperimus, ordinis rationem secuti, hanc sedem Draconi bipedi Bononiensi assignare decreuimus, antequam de Draconibus alatis verba fiant. Itaq; hanc difficillimam libenter suscepimus prouinciam, præsertim cum animal huius figuræ nunquam in Europa visum, nec à quopiam, vt nostra fert opinio, descriptum fuerit. Et tamen nullum animal tam paruum, & ignobile in rerum natura reperitur, quin diuinum opus in eo semper elucescat. Ideo iure optimo Heraclitus philosophus, vitandæ gratia aeris frigidioris iniuriæ, in humili pistoris casa morans; nonnullis viris nobilibus ipsum alloqui cupientibus iussit, vt in tugurium ingredi dignarentur, asseuerans neque tali loco Deos immortales deesse. *Deus est vbique.*

Immò rectius Diuus Augustinus in psalmos, admirabilem Omnipotentis prouidē-
D tiam in minimis contemplans animalibus; hęc verba proferebat. Quis singula pulicis, vel culicis membra non admiretur; quatenus ordinem, motum, & vitam participent. Amplius considerandum est, quemadmodum hæc animalcula mortem fugiant, vitam diligant, voluptates appetant, molestias vitent, & denique qua ratione in motu sibi congruo vigeant. Quis disponit ista? inquit Augustinus; expauescis in minimis, lauda infinitam Dei potentiam. Idcircò nos quoq; in exaranda huius admirabilis Draconis bipedis historia, idem præstare debemus. *Animaliũ paruorum consideratio.*

DRACO BONONIENSIS quo tempore inuentus fuit.

VERTENTE anno noſtræ ſalutis ſeptuageſimo ſecundo ſupra milleſimum, & quingenteſimum.III. Idus Maij,tempore creationis Summi Pontificis Gregorij Decimitertij Bononienſis, hic Draco bipes, more Serpentino ſibilans ſe manifeſtauit. Nam penès prædiolum Domini Petronij de Doſijs in loco *Malauolta* nuncupato delitеſcebat, ſed tandem poſt diem Aſcenſionis Redemptoris noſtri eiuſdem anni, hora decima ſeptima in via publica iuxta ſepem prenominati prædij ſpatio milliaris à noſtra diſtantis Ciuitate, à quodam bubulco Baptiſta nominato de Camaldulo deprehenſus fuit. Is enim Bononia,cum bobus currum trahentibus rus petens pè- F

Boues timore draconis affecti.

detentim currum ſequens, boues ſiſtere gradum animaduertit; vnde ſumpto perone in illos ſæuiens acriter ſtimulauit: at illi timore quodam perciti, & genuflexi, vlterius progredi non audebant. Interim, magno audito ſibilo, bubulcus circumſpiciens admirabilem Draconis figuram deprehendit; & illicò pauore affectus eleuata haſtula, capite belluæ percuſſo, animal interfecit.

Fraxini vis.

Sed mirandum eſt, quòd Draco nunquam ab illo diſceſserit loco; immò boues, & bubulcum toruis oculis, & erecto capite intuens, fortè in illos ſe iaculari, volebat; at fraxini cuiuſdam propinquitate fortaſſis impeditus, neq; ruſtico, neq; bobus vllo fuit incommodo. Virtutem enim fraxini, aduerſus omne Serpentum genus, cunctis manifeſtam eſſe arbitramur. Et quamuis Serpentes animantes voraciſſimi, tenui gula referti, caudæ extremitati, eapite eleuato, inſiſtere ſoleant, vt melius cibaria in aluum dilabantur: non eſt tamen credendum hunc Draconem duobus inhærentem pedibus, cibi cauſa, caput eleuaſſe, ſed potius, vt facilius in bubulcum ſe ſe eiaculari G poſſet.

Animal ad viuum pingitur.

Inſuper bubulcus metuens, ne animal primo ictu prorſus extinctū eſſet,rurſus ferro, quo haſtulæ bubulcorum armari ſolent, anteriorem Draconis pedē abſcidit: itaq; interfectus biduo ibi iacuit. Interea Dominus Horatius Fontana hanc ſingularem beſtiam humi iacentem animaduertens,ad doctiſſimū Vlyſsem Aldrouandum,& diligentiſſimū rerum naturalium perſcrutatorem deferri iuſſit; qui animal conſpicatus rariſſimum, nec vnquam in Italia, immò, nec in Europa viſum, primò ad viuum pingi, deinde ſumma induſtria exſiccari, & in Muſæo appendi curauit; quemadmodum etiam hodie vnuſquiſq; illum intueri poteſt. Et quoniam hic Draco eo tempore inuentus fuit, quo non ſolum Gregorius XIII. ad maximum euectus fuit Pontificatum, in cuius Inſigni gentilitio Draco refulgebat, ſed etiam eo tempore,quo Draco cœleſtis exoriebatur: ideò Iuuenis exquiſitiſſimæ doctrinæ ſic cecinit.

Luſtris ter centum & bis ſeptem, dum abditur annus
Bis; Draco Felſineo ſibilat ortus Agro H
Sibilat Eoo quoq; Cæli cardine eodem
Tempore, Romana ſceptriger Vrbe Draco.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Longitudo, & latitudo draconis.

ADMIRABILIS hic Draco à capite ad extremitatem vſq; caudæ erat duorum cubitorum: ab ore ad initium vſq; latitudinis corporeę dodrans inter corporis latitudinem, & caudæ principium obſeruabatur. Deinde ad extremitatem vſq; caudæ longitudo cubitalis, nempè duorum dodrantum, huiuſmodi partem adæquabat. Propè collum erat latitudinis duorum digitorum, & à capite ad primum vſq; & anteriorem pedem dodrantalis longitudinis, & a primo pede ad eam víque partem,

A viperæ aſſimilabatur. Et corpus in ea parte, latitudinis ſeſquipalmaris, nimirum ſex digitorum viſebatur.

Poſteriorem colli partem torques albus exornabat, ad inſtar Natricis torquatæ, vel inſtar Anatis ſylueſtris torquatæ, quæ Italis vulgò *Ceſone* nuncupatur, vel tandem inſtar merulæ alpeſtris torquatæ, quæ vulgò *Merla della collana* cognominatur. Cæterùm in hoc Dracone torques non erat mutilus, vt in multis alijs animantibus obſeruatur, ſed abſoluti circuli torquem integrabant. *Torque ornabatur.*

Supra dorſum ſquamæ latæ apparebant, æmulantes ſquamas Cyprini piſcis Ariſtotelis, qui Vulgò *Raina* appellatur. Maior pars harum ſquamarum ad viriditatem tendebant: immò aliquæ erant ſubrubræ, ſed inter has quædam nigreſcebant: hinc depreheñſum eſt hoc animal ad genus Draconum referendum eſſe: proptereaquòd Dracones, vt plurimum, virides effigiari ſoleant. Pars alui Draconem propriè repræſentans ſquamis viridibus erat exornata.

Si pedes contemplemur. Primò aduertendum eſt, quòd fæmur iunctum tibiæ B erat latitudinis pollicis; & digiti ſuis articulationibus connectebantur, vt in lacertorum digitis obſeruatur. Digiti tamen non erant quini, vt in lacertis, ſed tantùm quatuor breuibus vnguibus armati, qui adhuc eorum primordia præ ſe ferebant: vnde Draconem iuuenem eſſe coniectauimus: quemadmodum etiam ex dentibus dignoſci poterat. Præterea altitudo pedum latitudinem corporis adæquabat. Immò magna admiratione tenebamur, quòd pedes ex oppoſito iuncti non eſſent; veluti in cæteris animalibus quadrupedibus, & in alijs exanguibus multipedibus obſeruamus; ſed pedum vnus erat anterior altero, diſtantia ſex digitorum, neq; in eodem latere; immò per diametrum erant oppoſiti; vt faciliùs fortè corpus mouere poſſet: proptereaquòd media pars corporis motu progreſſiuo impellebatur; reliquæ autem partes, nempè colli, & caudæ per lubricos fluxus ritu ſerpentino, mouebantur. *Pedum huius Draconis ſitus qualis.*

Podex ab extremitate caudę duobus diſtabat palmis; pars caudæ ſuperior viperæ erat ſimilis, inferior verò diſſimilis: ſiquidem ſquamæ partim nigræ, partim virides C erant hoc tamen ordine, & figura, vt quaſi ſingulæ formam ſemicircularem referrent, & binæ tantùm latitudinem caudæ amplectebantur. Secus verò in vipera ſe habent, quoniam ſquamæ rectæ ſunt per totam corporis partem inferiorem. In hoc autem Dracone, à podice ad caput vſq; ſquamæ inferiores, tam reſidui caudæ, quàm ventris, & totius colli ad os vſq;, rectæ erant, vt in vipera, hoc tamen ordine, vt imbricatim ſitæ eſſent, colore vſq; ad aluum partim albo, partim nigro, ſub ventre albæ, & latiores dimidio ferè digito. At in extremitate ſquamarum rectarùm nonnihil coloris viridis conſpiciebatur. Demùm extremitas caudæ duriſſimo, & corneo ferè apice munita erat, cuius vna pars ſquamulis tegebatur, & extremitas apicis nigerrima, & aculeus inſtar litteræ C, ſeu inſtar centri ſcorpionis, erat repandus. Quamobrem veriſimile fuit hoc animal huiuſmodi aculeo, pro tutella aduerſus cætera animantia vti. *Squamæ huius Draconis quales eſſent.* *Extremitas caudæ qualis.*

Cæterùm, vt melius forma huius Draconis exprimatur, denuò ſingulas partes ponderabimus, caput erat admodum ſimile viperino, pars capitis ſuperior iuxta extremitatem, erat nigra, nouem nigris ſquamis integrata, reliqua autem pars ſquamis maioribus leucophæis trigonam figuram æmulantibus. Oris hiatus, longitudo erat duorum D digitorum: lingua tenuis, longa, & bifida, more aliorum ſerpentum, conſpiciebatur. Singula oris latera dentes ſerrati, & graciles armabant: anterioribus tamen in vipera obſeruatis carebat. Hinc collegimus hoc animal non valdè fuiſſe venenoſum. Oculos in comparatione ad molem corpoream magnos habebat, & aurei coloris: qua de re Draconem hunc ſolaris naturæ fuiſſe iudicauimus. Foramina aurium, ritu auium, habebat; deinde auriculis carebat: quamuis in Heluetijs anno nonageſimo nono ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, Draco auribus longiſſimis præditus fuerit inuentus. Idcircò ad monſtrum in genere ſerpentum reducẽdum fuiſſe putauimus. Reliquum eſt modò, vt iconem tam admirabilis Draconis legentibus exhibeamus, vt, num deſcriptioni reſpondeat, intueri, & meditari poſſint. *Dẽtes quales eſſent.* *Oculi huius Draconis quales.*

Draco bipes apteros captus in Agro Bononienſi.

A

GENERATIO.

SI meditemur hunc Draconem bipedem in Agro Bononiensi comprehensum, non possumus non maxima admiratione, vnà cum multis alijs Philosophis affici, & præsertim generationis modum ponderantes; cum nunquam huiusmodi animal in tota Europa visum fuerit:quapropter huius rationem assignare admodum difficilè esse arbitramur. Immò in numero rerum naturalium collocandus esse videtur, quarum ratio, teste Diuo Augustino, reddi haudquaquam potest. Et tamen hæc non esse, vel falsa esse non est dicendum; quamuis eorum veram rationem perscrutari nequeamus. Neq; existimandum est isthæc à Deo Optimo Maximo, absq; ratione procreata fuisse, quamquam nos causa lateat. Præterea multa naturalia quotidie præoculis habentur,

B quorum causa ignota est. In primis caro pauonis mortui per anni spatium seruata putredinem non contrahit, huiusq; causam multi ignotam predicant: licèt quis causam calori non facilè compactam, & exsiccatam eius naturam dissoluenti assignare posset, qui humorem naturalem expellere nequeat:cum,authore Galeno,hæc caro valdè dura, & fibrosa sit. *Cur Pauonis caro diu duret.*

Rursus Philosophi in dies rimari causam conantur,cum magnes ferrum attrahat,atq; illud abit: deinde cur ad proximiorem polum, siue Arcticum, siue Antarcticum se vertat, & tamen huius actionis causam non inueniunt. Iterum quænam vis tam frigida insit paleæ, vt niues, & glaciem æstiuis conseruet temporibus, aut tam calida, vt poma acerba concoquat,& maturet.Neq;Philosophi vnquam inuestigare potuerunt rationem, propterquam, lignum ficulneum Aegypti, seu lignum Sycomori non instar aliorum lignorum, in aquis natet, sed mergatur:immò quod magis mirabilius est,quando in imo aliquandiù moratum fuerit, ad aquæ superficiem emergit, cum totum oppositum præstandum esset, nam quod humore imbutum est pondere grauatur. *Vis Magnetis qualis.* *Paleæ facultas est varia.*

C Quid de lapide selenite, vel speculari dicendum erit? cuius candor cum Luna crescere, & decrescere traditur; oriturq; in Persia, & pariter in montibus gypseis Agri Bononiensis, qui Plinio ignoti non fuerunt, quando scriptum reliquit, in Bononiensi Italiæ parte lapides speculares inueniri, qui in subtilissimas laminas scinduntur. Alia quoq; innumera huius generis in medium afferri possent, quorum causas indagare non est facilè. *Lapidis specularis conditiones.*

Itaq; in præsentia Aristotelis doctrinæ adhærentes, qui in libris Posteriorum, de quacumq; re naturali quatuor quæsita proponit, nimirum si est, quid est, quod est, & propter quid est; hæc in nostro Dracone sigillatim indagabimus. Primùm quæsitum est notissimum,proptereaquòd à plurimis viris fide dignis hic Draco fuit visus,& adhuc exsiccatus in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis conspici potest. Secundum quæsitum per allatam descriptionem est manifestum: sed quia adhuc perfecta non habetur cognitio; restat vt reliqua deinceps inquiramus. Serpentum igitur, vel Draconum alios terrestres, alios aquatiles esse iam decreuimus: hunc autem Draconem bipe-

D dem ad genus terrestrium reducendum esse existimamus, præsertim cum in terra, non autem in aquis deprehensus fuerit. Præterea cum parte posteriori serperet,& partem anteriorem mole corporea grauatam, progressiuo pedum motu duceret; necessariò ad illud serpentis genus partim serpens, partim progrediens referendum esse censuimus,sub quo genere Dracones continentur. *Lib. 2. Post. cap. 1.* *Hic draco ad genus terrestrium reducēdus est.*

Hic Draco tardus erat in motu, cum pedibus esset refertus, qui serpentibus potius impedimento, quàm commoditati esse solent; vt apud Philosophum, in libro de incessu animalium, manifestatum fuit. Quod autem tardi esset gressus, inde collegimus, quoniam minimè aufugiens ictum rustici ferientis expectauit. Vnde aliqui his rationibus moti, hunc Draconem bipedem Basiliscum, vel ei congenerem esse voluerunt: cum tamen hoc à ratione valde alienum sit: carebat enim illis omnibus conditionibus, quas in capite de Basilisco patefecimus. *Hic draco fuit tardi motus.*

Seriò igitur ponderaturi modum, quo hic bipes Draco genitus fuerit, habitum philosophi induemus, variasq; in medium afferremus rationes, quibus tandem ex plo- *Consideratio originis huius Draconis.*

sis,

ſis, noſtram ſententiam aperiemus. Itaq; primò in arenam quatuor opiniones prodi- E
bunt; Prima erit an aliunde hic Draco migrauerit. Secunda an è cœlo cum pluuijs ceciderit. Tertia, an ex permixtione animalium diuerſi generis ortus fuerit. Quarta denique erit, an ex putri materia ſit originarius.

AN ALIVNDE MIGRAVERIT.

QVI tuentur hanc opinionem, multa aliorum animalium migrantium, & remigrantium exempla afferunt. Quandoquidem Graculus Bohemicus auis olim noſtris incognita regionibus, elapſis annis, ad nos migrauit, non quidem ex plaga orientali, vt quidam perperam arbitrati ſunt: ſed huiuſmodi aues ex loco Septentrionali, aut niuium copia, aut ingenti algore, aut aliqua inundatione coactas hùc meaſſe cenſemus: nam quæ poſtea aucupis laqueos vitarunt, in ſua loca frigida remeaſſe F
credimus. Item auis quædam Kemperchens, quaſi pugnatrix dicta, ex remotis borealis plagæ penetralibus, Maio menſe, in Brabantiam aduolat, huiuſmodi auis Ardeæ congener eſſe videtur: quemadmodum in Hiſtoria auium explicatum fuit. Gillius in Aelianum prodidit Ciconias cum Gruibus non ſimul, ſed temporibus diuerſis, iniuriam frigoris fugientes, mutatione Cæli, ſibi conſulere, & tranſacta bruma, rursùs ad patrias ſedes ſe conferre.

Auis pugnatrix quæ fuerit.

Pariter Coturnices, & Turdi, quotannis, in Italiam tranſuolant. Milui etiam, Etytaci, & Hirundines, per Aeſtatem tantùm, in Europa degunt, & circa Aequinoctium Autumnale, fortaſſis pabuli gratia, alio remigrant. Nam Hirundines, per brumam, in noſtris regionibus, nullo inuento pabulo perirent: quare in Regione calidiori hyemem tranſigunt, donec, aduentante Aequinoctio verno, ad nos remigrent. Similiter Locuſtæ quandoq; ex remotiſſimis regionibus migrant, vt teſtatus eſt Plinius. Namq; anno quadrageſimo ſecundo ſupra milleſimum, & quingenteſimum, agmina locuſtarum inaudita ex paludibus Meotidibus profecta, nō ſolùm vniuerſam Panoniam, & maximā G
Germaniæ partem, ſed totam ferè Italiam, non ſine magna omnium à terra naſcentium pernitie, occuparunt. Immò etiam homines ab animalibus fortaſsè edocti ſuum locum natalem, propter æſtum, deſerunt, vt homines iuga montium Pyreneorum colentes, & Incolæ Alpium Heluetiæ, Aluerniæ, & Sabaudiæ, qui, vrgente bruma, propria relinquentes domicilia, ad loca plana migrant, vbi varijs occupati exercitijs, quæſtum, ad victum, faciunt: elapſa autem hyeme, ad propria domicilia reuertuntur.

Quanam aues migrēt in Italiam. L. 11. c. 19

Homines migrantes, & remigrātes qui.

His igitur notatis, aliquis pronunciare poſſet, hunc Draconem bipedem ex remotiſſimo aliquo loco, neceſſitate aliqua coactum, ad nos profectum fuiſſe; quamuis inter animalia migratoria non recenſeatur, quæ ſtatuto quodam tempore gradiuntur, & regrediuntur: cum hoc animalis genus nunquam alias in Europa viſum fuerit. Meminimus quidem legiſſe in hiſtoria Prouinciæ Carniæ Regi Tartarorum ſubiectæ, Serpentes ibi verſari, qui pro anterioribus pedibus, vngulas, inſtar vnguium Leonum habent. Cæterùm cum noſter Draco non vngues tantùm, ſed pedes digitis tibia, & femore diſtinctos habuerit: idcircò hunc bipedem Draconem fuiſſe conſimilem, vel congenerem H
Serpenti vngulas habenti apud Tartaros, affirmare non audemus. Præterea hanc ſententiam non poſſumus amplecti, quoniam inter Serpentes, ſeu Dracones non alatos, & aues æqualis non eſt comparatio: nam his propter alas commoda eſt migratio; cum illi per terram gradientes, & per loca habitata tranſeuntes, non ita facilè hominum inſidias euitare valeant.

Draco nunquam viſus in Europa.

Draco hic non fuit alatus.

Ex altera parte ambigere poſſet aliquis, an per aquas, more piſcium, ad noſtras regiones confugerit: cum piſces commodè de vna regione in aliam tranſmeent: nam in pelago nullis hominum inſidijs ſunt obnoxij. Conſtat enim experientia, multa piſcium genera proprijs non contenta ſedibus, ad alias confugere habitationes. Siquidem nonnulli piſces domicilium maris deſerentes, dulces fluuiorum vndas ſubeunt; immò ibi copia ciborum ineſcati, aquarum tranquillitate allecti, propriȩ habitationis, planè immemores, reliquum vitæ tempus ibi tranſigunt. Sunt tamen alij, quos quidem maris interdum tædet, & amnibus ſe ſe inſinuant, vt Lampetræ, Sturiones, Aloſæ, Salmones

Piſces locū natalem deſerentes qui.

A mones, & similes: at loci natalis omninò non obliuiscuntur: cum', stato tempore, ad mare remeent. Sunt etiam qui relictis aquis in terram prodeant, vt testificatur Rondeletius, in quorum numero Polypi, Murænæ, & similes recensentur. Id etiam anguillæ nobis manifestat, quæ in dulcibus genitæ aquis, amaros lacus, & paludes sulphur, & alumen redolentes ingrediuntur, ibiq; natalis oblitæ loci, reliquam ætatem dicunt. Affirmant quoq; nuperorum quidam anguillas in Normania Galliæ Prouincia, extra aquas vagari, & serpentum more humi victum quæritare. Quare his iactis fundamentis, quidam asseuerare possent, hunc Draconem cuidam serpenti aculeum corneum in cauda habenti; & in Oceano mari versanti fuisse congenerem, quo aculeo amputato, reliquum corpus, pro cibo, piscatores commendant: quamobrem hic Draco aculeum corneum in extremitate caudæ gerebat, vt in descriptione fuit explicatum; ideò ex mari Adriatico per semperuirens Rauennæ pinetum ad nos migrasse dicendum erit. Quemadmodum igitur pisces loca mutare dicuntur, vt superius satis superq; explanatum fuit; licebit quoq; pronunciare hunc Draconem bipedem è Regione natali hùc accessisse, B fortassis illuc reuersurum, nisi interfectus fuisset.

Anguillarum natura

Draco aculeũ corneũ in caudæ extremitate habebat.

Quamuis rationes allatæ sint probabiles; nihilominus credendum non esse opinamur hoc animal, si fuisset aquatile, ad loca à mari remotissima migrasse. Præterquamquòd si species huius bestiæ Adriatici maris fuisset incola, proculdubio quandoq; à nauigantibus conspecta fuisset: ideo cum nunquam ibi visa fuerit; non est asserendum hanc animalis speciem ibi versari. Demum cum hic Draco, ratione capitis, & caudæ, viperæ assimiletur, potius statuendum est Draconem hunc inter angues terrestres, non autem inter aquatiles esse collocandum.

AN CVM PLVVIA DECIDERIT.

C POSTEAQAM satis superq; explicatum fuerit hunc bipedem Draconem aliundè, more auium, vel piscium nequaquam migrare potuisse opus est diligenter speculari, an fortuitò ventorum violentia delatus, tandem cum pluuia deciderit, & tractu alicuius temporis, illam adeptus fuerit molem corpoream, qualis in icone demonstratur. Hæc autem opinio non multùm à veritate declinat: cum varij Historici fide digni pluuias animatorum, & inanimatorum memorauerint. Athenæus per spatium trium dierum, in Cheroneso, piscibus pluisse scribit. Huic adstipulatur Philarcus, qui multis in locis, non solùm piscibus, sed ranis, & frumentis pluisse fatetur. Pariter Heraclides in Historijs diuulgauit, circa Dardaniam, & Pœoniam, tanta ranarum copia pluisse, vt vijs, & habitationibus repletis, incolæ alio migrare coacti fuerint. Ranarum quoq; pluuiam Diodorus Siculus recitat. Meminimus etiam legisse apud alios Historiographos, bestiolas quadrupedes magnitudine soricis, vario distinctas pilo, in Noruegia pluisse; quod animalis genus, locustarum more, omnia viridantia depascebatur: D vnde omni consumpto pabulo, & aere corrupto, pestilentia subinde orta est. Immò Cardanus id non explodit, quoniam harum pluuiarum causam in ventorum violentiam refert, qui per aerem sæuiendo, è iugis montium, ranas, pisciculos, & lapides, in modum imbris, deferunt. Nonnè olim Bononiæ, tanta erucarum copia, vi ventorum delata è cœlo decidit, vt cunctis non paucam attulerit admirationem? Item à nonnullis intelleximus huic Draconi consimiles, & etiam dissimiles animantes, in Agro Bononiensi, iuxta templum Diui Apollinaris ad Comitem Ioannem de Blanchis spectans, conspectos fuisse; quod si veritatem assequitur, proculdubio, vi ventorum, & pluuiarum decidisse attestabimur.

Lib. 2. Dypnosoph.

Lib. 4.

Lib. 21.

Pluuia piscium, & ranarum vbi.

Ventorum, & pluuiæ violentia qualis.

His addamus non solùm animata, sed etiam multa inanimata diuersi generis è Cœlo, instar imbrium, ad terram fluxisse. Plinius enim lac, & sanguinem, Attilio, & C. Portio Consulibus, pluisse pronuncauit: vnde, & Cicero in libris de Diuinatione hæc verba protulit, sanguine pluisse, Senatui nunciatum est. Item Valerius Maximus carnes in modum nimbi dissipatas aliquando cecidisse protulit, quarum maiorem partem aues

Li. 2. c. 25.

Lib. 1.

Pluuia carnium.

Ferri pluuia vbi contigerit.

aues conſumpſerunt. Denuo iuxta ſententiam Plinij, ferrum etiam in modum pluuiæ E decidit in Lucanis, anno præcedente mortem M. Craſſi, qui à Parthis crudeliter fuit interfectus: effigies autem ferri ſimilis ſpongijs eſſe tradebatur. Mirabilis quoq; lanæ pluuia circa Caſtellum Cariſſanum accidit eo tempore, quo P. Annius Milo occiſus fuit. Tandem ſcripſit Liuius libro ſexto de bello Macedonico, Tarracinæ, & Amiterni nunciatum eſſe aliquando lapidibus pluiſſe. Quamobrem nulla admiratione teneri debemus, ſi Diuus Auguſtinus ad Marcellinum ſcribens, pluuiam terræ, & lapidum memorauerint. Itaq; ſi noſter Draco ventorum vi, & pluuia delatus fuiſſet, non fuiſſet veriſimile, quòd ſolus conſpectus fuerit; nam plures proculdubio decidiſſent: quemadmodum in allatis exemplis ranarum, piſcium, carnium, lactis, ſanguinis, ferri, lanarum, & lapidum patefactum fuit: idcircò hæc opinio tanquam imaginaria, & veritati minimè conformis explodenda eſt.

AN EX CONGRESSV ANIMALIVM F
diuerſorum ortus fuerit.

EX permixtione animalium diuerſi generis hunc Draconem bipedem genitum fuiſſe multi autumant, nec præter rationem; quandoquidem multa animalia huic conſimilia, atq; bigenera nuncupata aliquando naſci obſeruatum eſt. Empedocles enim agens de proprietate animalium, nonnulla bigenera interdum oriri tradidit: itaut in vno corpore diuerſæ duorum animalium naturæ coaleſcere viderentur: ſic enim canit.

Multa genus duplex referunt animalia membris,
Pectore, vel capite, aut alio ſicut videatur
Anteriore, retroq; bouis forma, aut vice verſa, G
In pecore humana quondam veſtigia formæ.
Inſunt, & pecoris humano in corpore contra.

Aphat animal quale.

Idcircò facilè nobis perſuadere poterimus hunc Draconem ex animalibus diuerſæ ſpeciei prodijſſe: quemadmodum eſt illud animal vocatum Aphat, quod ex Leone, & Leopardo gigni perhibetur. Leonum etiam genus quoddam ignobile ex Leænis, & Pardis reſultat veluti Leopardi ex Pardo, & Leæna, teſte Theophraſto profiliunt.

Hippobos quid ſit.

Mulæ quænam ſint veloces in curſu.

In Alpibus Heluetiæ ad Pagum *Speinga*, ex equa, & tauro genitus eſt equus, qui fortè hippobos, vel hippotaurus poterat nuncupari. Intelleximus circa Gratianopolim, ex aſina, & tauro natum animal, quod lingua vernacula *Famur* dicebatur. Idq; hippoboui fortaſſis ſimile fuiſſe arbitramur. Item ex equa, & aſino, vel ex onagro, & equa, mulæ in curſu velociſſimæ generantur. Præterea Ibris ex apris, & ſuibus, Tytirus ex oue, & hirco, & muſmo ex capra, & ariete, gignuntur.

Aprocamelus, quod animal.

Inſuper Lupæ ex canibus concipiunt, vt Lyciſca ex cane, & lupa, & lupus canarius ex congreſſu canis, & lupi oritur. Neq; omittendi ſunt canes alopecides, qui ex vulpe, & cane prodeunt. Immò Leontomiges canes ex leonibus natos Pollux appellauit. H Didimus quoq; ſcriptis mandauit Camelum ex apris ſimul paſcentibus concipere: vnde poſtea animans Aprocamelus vocatus emergat. Hoc autem ſi ſit verum nec ne, fides apud Authorem maneat. Philoſophus enim equam pati congreſſum cameli tantummodò retulit.

Non defuerunt, qui murem araneum ex fele, & mure naſci diuulgarunt; quod veritati minimè accedere poteſt: ſiquidem hæc duo animalia maximas inter ſe exercent inimicitias. Athenæus, ex Andrea quodam, murænas ex vipera genitas in orſu interficere pronunciauit: quaſi, ad illius mentem, viperæ cum murænis congrediantur: immò Soſtratem huic opinioni adſtipulantem adducit: deinde verſus Nicandri in Theriacis recitat hunc in modum.

Præterea quæcumq; ſuis mare fluctibus ambit
Nouimus, inter quæ cauta mirabile factum

A *Murænæ eſt, quòd ſæpè citò viuaria lapſu*
Deſerat, atrociq; petens audacula morſu
Voluat in æquoreas piſcantem è naue procellas
Fama eſt, ſi modò vera, quòd hæc ſua paſcua linquat,
Atq; eat in ſiccum, cogente libidine, littus,
Et cum vipereo coiens ſerpente grauetur.

Amplius narrauit Cardanus, in libris de ſubtilitate, ſe vidiſſe Papiæ animal magnitudine vulpis, ore, & rictu leporino, dentibus prælongis, ad inſtar ſciuri, oculis Serpentinis, nempè carentibus angulis. Pileus hircinæ barbæ ſimillimus caput tegebat. Pilus erat muſtelinus. Anteriores pedes vt taxi. Aures, & poſteriores pedes ab humanis nihilo diſcrepabant: niſi quòd vngula vrſi pedes munibat. Dorſum, & poſtremam partem centum ſpinæ circiter, ad modum hiſtricis, exornabant, quæ non emiſſariæ, vt in hiſtrice, ſed immobiles erant. Cauda anſerina, cuius plumæ in ſpinas terminabant. Vox animantis erat ſubobſcura, rauca, quaſi latrantis canis. Hoc animal erat iracun- B dum, quamuis à circulatore facilè pertractaretur. Cardanus igitur hoc animal non ſui generis, ſed potius ex hiſtrice, & alio animali, veluti vrſo natum eſſe credidit. Non nè etiam Galliarum Rex equum habuiſſe perhibetur, qui parte poſteriori corporis ceruum æmulabatur? ideoq; ex ceruo, & equa genitus eſſe ferebatur: qua de re hippelaphos iure optimo nuncupari poterat.

Animal rarum Papiæ viſum.

Hippelaphos quod animal.

His notatis ad magis peculiaria accedendum eſt, vt cunctis patefiat, ex quorum animantium congreſſu hic bipes Draco emerſerit. Multi in hanc venerunt opinionem, hunc Draconem teſtudinis, & viperæ fuiſſe partum; quaſi ex permixtione teſtudinis, & viperæ tertia ſpecies animantis producta fuerit: ſiquidem caput, collum, & poſtrema pars caudæ huius Draconis viperam repræſentabat: dorſum verò, & ſuperficies cum pedibus teſtudineam figuram exprimere videbatur. Quocirca, ſi ortus huius animalis, ex vipera, & teſtudine prodijſſet, velocitatem motus viperæ hic Draco participans, naturam quamdam mediam inter velocitatem, & tarditatem eſſet adeptus. Quapropter iure merito, pro ſymbolo Summi Pontificis Gregorij XIII. in cuius Inſigni gentilitio figura C Draconis refulgebat, vſurpari potuiſſet, cum hoc Dicto. FESTINA LENTE. Hoc enim Dictum ſub ſymbolo Cæſaris legitur, in quo anchoræ, & delphini icones conſpiciuntur. Propterea quòd hoc ſymbolum integritati, & naturæ tanti Principis congruebat, qui populos ſumma prudentia, ſapientia, & intellectus velocitate regebat.

Partus teſtudinis ex vipera.

Symbolum Cæſaris.

Rationes igitur, Draconem hunc bipedem ex prædicto congreſſu profilijſſe demonſtrantes, ſunt quidem probabiles, non autem tanquam concludentes admitti poſſunt. Primò, quia licèt hoc animal, iuxta dorſum, figuram teſtudinis æmulari videatur, nihilominus, ſi quiſpiam tergus Draconis diligenter intueatur, illud ſquamoſum, more piſcium, non autem cortice tectum, ritu teſtudinis, obſeruabit. Præterquamquòd pedes teſtudinis, ad modum lacertorum, quinq; digitis integrantur: cum tamen noſter Draco pedes digitis tantùm quatuor refertos habuerit. Deinde hic Draco ex congreſſu teſtudinis, & viperæ naſci haudquaquàm potuit: proptereaquòd animantia, ob antipathiam quamdam, inter ſe diſſentientia, ſimul permiſceri poſſe non eſt veriſimile. Narrat enim Plinius teſtudines cum ſerpentibus præliaturas, herba cunila ſe prius mu- D nire, ne fortè venenum circa dentes viperinos deliteſcens ſibimetipſis noceat: hac de re vnicuiq; innoteſcit teſtudines, & viperas permiſceri minimè poſſe. His addamus teſtudines ad congreſſum cum vipera ineptas eſſe, quia teſtudines, more quadrupedum, mare ſuperueniente, permiſcentur; & præcipuè cum omnibus liquidò conſtet teſtudines inter animantes quadrupedes ouiparas à nobis aliàs collocatas fuiſſe. Et viciſſim manifeſtatum fuit in primo libro, capite ſecundo, viperas mutuo complexu, ob corporis longitudinem, congredi. Præterquamquòd teſtudo genitali duro, & ferè oſſeo refertа eſt, quod ad congreſſum Serpentum penitùs ineptum eſſe creditur.

Dorſum huius draconis quale.

L. 20. c. 16.

Teſtudinũ congreſſus qualis.

Figura lacertorum ſimilis eſt formæ anguium.

Cum igitur congreſſus teſtudinis, & viperæ confutatus fuerit: reliquum eſt, vt meditemur, num ex permixtione lacerati viridis, & viperæ tanquam commodiori, dimanare potuerit. Etenim hic lacertus maximam cum Serpentibus habet conuenientiam, quia cortice licèt molliori tegatur, tamen lingua longa, & bifida, quaſi Serpentina eſt prẹditus. Demùm ſi pedes lacerti demantur, omnia eius membra Serpentibus poſtea aſſimilantur: quemadmodum in hiſtoria lacertarum explanatum fuit. Idcircò complexu

non diſſimili,& lacerti, & ſerpentes coire videntur. Idque pluries confirmauit Plinius affeuerans in lacertis, veluti in beſtijs pedes non habentibus, eumdem celebrari congreſſum. Prædictis addamus oculatam fidem: cum circa finem Menſis Martij, lacerti complicati, ventribus iunctis, caudis, & reliquo corpore intortis, more Serpentum, obſeruentur. Immò additur maxima ouorum lacertorum, & anguium ſimilitudo, quæ ſub terra condita ſua ſponte aperiuntur, catuliq; veluti ex aliorum ouis ſerpentum egrediuntur. Ad finem lacerti naturam anguium induentes, brumali tempore, ſubterraneos meatus ingrediuntur, & frigus vitantes occultatur. Quamobrem probabile videtur viperam cum his lacertis congredi potuiſſe; idq; nobis magis inſinuat viridis color huius Draconis, quem in ſquamis paſſim repræſentat.

Oua lacerorum ouis serpentinis ſimilia sũt.

Lacertus viridis, cũ ſerpentibus præliatur.

Cæterùm, vt veritatem fateamur, neq; hanc bipedes huiuſce Draconis originem concedere poſſumus, & præſertim quoniam lacertus viridis, cum ſerpentibus acriter præliatur: quapropter in hiſtoria Quadrupedum digitatorum ophiomacus fuit appellatus. Inſuper hic lacertus annumeratur eorum animalium gregi, qui homines mirandum in modum diligit: idcircò vbicumq; fuerit homo, ibi quoq; lacertorum copia congregatur, qui, erecto capite, faciem hominis intuentur, & viciſſim lacerti ab hominibus impunè pertractantur, & ſi ori admoueantur libenter ſaliuam humanam lambunt. Et, quod maiori dignum eſt admiratione, lacertus viridis homini dormienti aſſiſtens, ſi anguium inſidias animaduerterit, per collum, & faciem dormientis circumcurſitat, donec excitetur. Quare homo expergefactus, conſpecto lacerto, aliquem ſerpentem in inſidijs morari coniectatur. Quamobrem, ob maximam antipathiam inter viperas, & lacertos virides, horum animalium permixtionem explodimus.

Lacertus aſſiſtit homini dormienti.

Congreſſus ranæ, & viperæ.

Iterum vir acri ingenio præditus ambigere poſſet, an hic Draco bipes ex congreſſu ranæ, & viperæ ortus fuerit: ſiquidem aliquæ ſunt ranæ, quæ ex coitu, aliquæ verò, quæ ex putri materia generantur. Idq; magis id poſſet ſibi perſuadere: cum pedes huius Draconis figuram pedum ranarum æmulentur. Neq; hæc opinio nobis poteſt arridere, non ſolum quia pedes huius Draconis pedibus poſterioribus ranæ ſint diſſimiles; nam ranæ, anſerum ritu, ſunt ſteganopodes; pedes enim membrana quadam interſtinctos habent, vt facilius natare valeant: verumetiam quia viperæ in montibus, & nemoribus, ranæ verò in lacunis, & paludibus ſtabulantur. Et quamuis potuerit ingenioſus vir replicare hunc Draconem ex copula ranæ rubetæ, ſeu bufonis, & viperæ profilijſſe, quæ ambo animalia in ijſdem cryptis ſæpè verſantur: nihilominus hanc non commendamus ſententiam: tum quia rubetas ex putri tantũ materia gigni aliàs declaratum fuit: tum etiam quia quadrupedum, & anguium copula eſt ineptiſſima: veluti paulò ante de copula teſtudinis, & viperæ fuit expoſitum. Niſi velimus ridiculam nonnullorum amplecti opinionem, qui voluerunt hunc Draconem olim fuiſſe viperam, quæ bufonem deglutiuerit, cuius duo pedes per aluum viperinam exerti ita coaluerint, vt deinceps vipera Draconis bipedis formam induerit.

Permixtio rubetæ, & viperæ.

AN EX PVTRI MATERIA GENITVS.

POSTREMO loco remanet ponderandum, num hic Draco bipes ex putri materia originem traxerit: cum ex congreſſu diuerſorum animalium generari minimè poſſe probatum fuerit. Et potiſſimum cum animalia non modò exanguia, verum quoq; ſanguinea ex putrida materia interdum producantur. In primis cunctis liquidò conſtare opinamur, in mari Oceano Hiberniæ, & Scotiæ, à facultate forſan aquę innata, Berniclas aues, ſiue Brantas, ob putridam malorum nauium materiam, breuiſſimo temporis ſpatio generari. Quandoquidem ex contabulatis nauium putreſcentibus fungi quidam erumpunt, qui paulatim in figuras auium abeunt. Immò & alij referunt in Scotia circa arborum litoralium caudices quoſdam oriri fungos, qui paulò poſt integram auis formam adipiſcuntur: Roſtro enim aliquantiſper pendent, deinde in

Berniclæ aues ex putri materia genitæ.

A in aquam decidunt, & more aliorum animalium, vitam participant. Harum autem auium icones liberalitate clarissimi viri Ioannis Brancionis Michleniensis, ex Brabantia habuimus.

Item in cauitatibus saxorum, & in terræ penetralibus ranæ venenatæ procreantur, quæ statim atque in lucem emergunt, turgent, & paulò post pereunt. Tales ranæ frequenter in Gallia propè Tolosam, in saxo arenario rubro maculis distincto reperiuntur, ex quo molæ parari solent. Quid mirum? nonnè intra etiam dura saxa balani quidam ostreacei, dactili marini nuncupati, ad mare propè Anconam gignuntur, quos vulgus balaros appellat. Diodorus quoq; scripsit, post inundationem Nili, fætus diuersorum animalium, ob putredinem, obseruari sòlere: nam recedente aqua, ex limo terræ radijs solaribus arefacto, variæ animalium species prodeunt. Immò tantùm abest, vt animalia ex putredine generari non possint, vt potius cuncta mundi animantia eodem modo produci queant.

Dactyli marini qui.

Lib. 1. ca. 2.

Etenim multi Astrologi in hanc vsque descenderunt sententiam, vt asseuerauerint, B animantes etiam ex semine generari solitas, vi astrorum in sublunaria agentium, ex putredine quoque produci posse: cum hæc inferiora, pro varia rerum generatione, ab astris in dies præparentur. Hanc opinionem secutus esse videtur Auicennas, dum aliquam differentiam inter creantem, & disponentem formas collocauit: idcircò hæc verba protulit: quando materia rationem seminis subiens congruentem adepta est dispositionem; tunc vi stellarum, & Solis formam induit; sicq; idem Animal ab eodem agente, non autem ab eodem disponente, ex semine, & sine semine, in lucem prodire posse tradit.

An idē animal, seu vnumquodq; animal ex materia putri generari possit.

Hæc igitur dispositio fortassis eo tempore fuit in aliqua constellatione agente, & operante, quando hic Draco bipes genitus fuit. Hæc autem opinio ab Auerroe refellitur: quandoquidem aliud esset agens, & aliud generans formam, & generatum non esset vnum in actu. Consequens est manifestum, quoniam veluti actio agentis debet ad ens actu terminare: ita actio dispositoris pariter ad ens actu terminare debet; alioquin ambæ essent otiosæ. Quamobrem cum sint duæ actiones, generatum etiam in actu C duplex esset. Hinc ratio Auicennæ falsitatem effugere non potest. Dicendnm igitur est, ad generationem animalium ex putri materia prodeuntium, solem, & astra tanquam causam vniuersalem; putredinem verò tanquam particularem, & subeuntem vicem seminis concurrere.

Putredo quomodo cōcurrat ad generationem.

Modò ambiget aliquis, si indubitatum est, hunc Draconem bipedem tum ex putri materia, tum ex semine indiscriminatim gigni potuisse, an esset eiusdem speciei iudicandus. Id negandum esse arbitramur: quandoquidem mus ex putrefactione natus, & mus ex semine genitus non sunt ijdem specie, sed ad idem genus iure optimo reducuntur. Præterea Suessanus, & multi alij animalia perfecta ex putredine ortum trahere negant; quę sententia à veritate remota esse videtur: cum experientia cōstet Berniclas aues ex putri materia prodeuntes perfecta esse animalia, cum quinq; sensibus integrentur: immò ranæ ille fossiles perfectionem animantium sunt adeptæ, & tamen ex putredine originem ducunt.

Berniclæ aues sunt animalia perfecta.

Restat considerandum, cur in Italia, elapsis annis Dracones huius generis ex putri D materia geniti, & visi non fuerint: ideò possumus asseuerare, genitos quidem, sed nō obseruatos fuisse. Præterquamquòd materia nonnisi determinato aliquo tempore alicuius constellationis, ad putredinem disponitur, & præparatur. In prædictorum confirmationem, in medium afferre possumus anguillam animal perfectum non solum ex putri materia generari, sed etiam in illa nullum prorsus sexum obseruari, vt Aristoteles asseuerantius dixit. Id autem in nostro Dracone bipede obseruatum fuit: nam quamuis hic Draco magno capite refertus esset, quæ prærogatiua mari potius, quàm fæminæ competere solet: quemadmodum etiam in anguillis intuemur, quarum aliæ maiorem capitis figuram repræsentant: nihilominus Philosophus hanc magni, vel parui capitis anguillarum obseruationem non ad sexum, sed ad speciem spectare retulit.

Li. 1. de gener. Anim. cap. 18.

Insuper anguilla non genetat; nam si generaret, oua aliqua in vtero gestaret, quod falsum semper comperimus. Et quamuis in anguillarum anatome, nonnulli lumbrici, veluti quædam capillamenta in ventriculo harum bestiarum reperta sint: attamen hęc fęturę primordia minimè fuisse est credendum; quoniam hęc in parte coctioni, &

Anguillæ sexu non distinguuntur.

 non

non generationi deſtinata erant:ventriculus enim eſt pars, in qua cibaria, non autem ubi fętus conficiantur. Immò ſi anguillæ ſexu ab inuicem diſtinguerentur, proculdubiò earum aliqua ouis referta eſſet, & fæmina potiſſimum meatus ſeminales patentes haberet: hoc tamen per anatomen veritati refragatur; ſiquidem Philoſophus anguillas tantummodo, inter animalia ſanguinea, ſine ſemine, & ouatione naſci tradidit. E

Ariſtoteles non nouit generationem omniũ animalium.

Hoc autem Ariſtotelis aſſertum non eſſe ſimpliciter verum atteſtamur: nam Berniclæ aues, & hic Draco bipes fuerunt, animalia ſanguine prædita, & tamen, ſecundùm aliquos, ſine ſemine, ex putrida materia prodierunt. Cæterùm partes Ariſtotelis tueri poterimus, ſi dixerimus animantes tantummodò aquatiles ab Ariſtotele intellectas fuiſſe: deinde addemus, quòd Ariſtoteles de illis tantùm animalibus verba faciebat, quæ illis fuerunt cognita; ſed prædictæ aues, veluti, & ranæ in cauitatibus ſaxorum ortæ illi fuerunt incognitæ: quapropter horum animantium generationem haudquaquàm nouit.

Lib. 2. mag. nat. c. 4.

Generatio anguillarũ quo artificio paretur.

Itaq; anguillas ex putri materia dimauantes inde cognoſcimus, quoniam ſtagna per aliquod temporis ſpatium exſiccata, nulliſq; animalibus prorſus ſcatentia, denuò aquis repleta pluuijs anguillas produxerunt. Immò compertum eſt ex equo mortuo in lacuna iniecto innumerabilles anguillas paulò poſt prodijſſe. Idquoq; in aliorum etiam animalium cadaueribus in paludes proiectis obſeruare licet. Ioannes Baptiſta Porta fatetur ſe nouiſſe amicum, qui ligneis vaſis aqua plenis, algis, & quibuſdam alijs fluminum herbis inciſis, & lapidum pondere oppreſſis, ſub dio, paucis diebus anguillas generabat. Plinius verò anguillas hoc modo gigini aſſerit, nimirum anguillis ad ſcopulos attritis, quoniam illa ſtrigmenta viueſcunt. At Oppianus, contra Philoſophi opinionem, anguillas concumbere, ſic decantauit. F

Anguillæ ſpiris, multoq; v alumine nixæ
Concumbunt, lentor deſtillat corpore toto;
Qui ſpumæ ſimilis bibula cælatur arena,
Accipit hunc cænum, quid enim fæcundius illo;
Concipit accepto, naſcuntur lubrica terga;
Flexibus innumeris anguillæ in littore repunt.

Anguillarũ duplex genus.

Alberti opinio fuit, anguillas pluuio tantùm tempore, oua in gutturæ habere, qui errat proculdubiò refellendus eſt: poſteaquàm anatome conſtat, nulla prorſus oua in anguillis inueniri. Rondeletius partes generationi deſtinatas in anguillis eſſe, conſequenterq; congredi, & oua in eis procreari ſcripſit, ſed poſtea has partes pinguedine obrutas non apparere diuulgauit. Quamobrem, in hac difficultate, duplex anguillarum genus eſſe ſtatuendum erit: cum aliæ ex putredine naſcantur, vt Ariſtoteli placuit, aliæ verò ex congreſſu, vt Oppianus decantauit. G

Itaq; animalia ex putrida materia reſultantia, & vtrumq; ſexum participantia congredi poſſe affirmamus, & aliquid ex illis gigni, ex illo poſtea, iuxta doctrinam Ariſtotelis, nihil amplius procreari poterit. Vnde noſter Draco bipes, ſi in eo ſexu fuiſſet, aliquod, nempè vermiculum generaſſet ſed ex illo poſtea nihil prorſus fuiſſet genitum. Hinc igitur eliciendum eſt Draconem hunc virtute ſtellarum, ex materia præparata, & diſpoſita gigni potuiſſe.

Clarus.

An animaia ex putri vel per ſe, vel caſu generentur.

Secunda ratio Aueroïs.

L. 2. Phyſ.

Loco cit.

Aliqui in præſentia controuerſiam faciunt, an animalia ex putredine prodeuntia, vel per ſe, caſu genita fuerint. Ideò Aueroes inter Philoſophos, animata ex putri materia emergentia caſu haudquaquam genita eſſe voluit, his potiſſimum motus rationibus. Prima eſt hæc. Nulla ſpecies fit caſu animalia ex putrefactione genita ſunt ſpecies. vt Berniclæ aues quædam ranæ, mures, & anguillæ: quare concludendum eſt, has animantes, caſu, in lucem minimè proſilijſſe. Maior propoſitio huius argumenti meridiano iubare clarior eſſe videtur, quoniam Natura omnes ſpecies per ſe, & non per accidens procreat. Deinde ab Aueroe additur alia ratio, quæ eſt hæc. Quod à Natura determinato fit tempore, illud caſu genitum eſſe non poteſt, ſed animal ex putri materia productum, tempore determinato in lucem venit, ergo non poterimus aſſerere animailia ex putredine naſcentia, caſu fieri. Maiorem propoſitionem huius rationis cunctis patentem eſſe arbitramur: cum Ariſtoteles caſum à cauſa determinata non fieri ſtatuerit. Minor quoq; propoſitio probationis indigere non videtur, ſiquidem generans materiam ſibimet appropinquantem diſponit, formamque de eius potentia educit: quamobrem id à deſignata cauſa, veluti à determinata conſtellatione producitur. H

Tertiò,

A Tertiò, quòd producitur in pluribus, casu genitum esse non dicitur, veluti Philosophorum Princeps in Physicis docuit. Sed animalia ex putrefactione generabilia in pluribus generantur: quemadmodum in vermibus, & muscis constat: ergo animalia, quorum origo è putri pendet materia, casu non generantur. Demùm, quod potest Agens minoris, potest & Agens maioris virtutis producere, dummodò causam, & proportionem super effectum possideant: sed Agens particulare, nempè mus generans, per se murem procreare potest; ergo cœlum Agens vniuersale, & maioris virtutis, per se murem generare poterit; consequenterque tale animal casu non erit genitum. In minori propositione huius argumenti dicebatur, dummodo Agens causam, & proportionem habeat, propter animalia perfecta, in quorum productione causa, & proportio cœlo non inest, nisi Agente particulari concurrente: quoniam non solus Sol hominem, vel Leonem, sed vna cum homine, vel Leone producit.

Agens vniuersale, & Agens particulare quid.

Antequam rationem eorum, qui genita ex putri materia, tutantur, casu esse generata, refellantur: necesse est, vt nonnulla, iuxta mentem Diui Thomæ, in medium afferantur. B Primò notandum est generata ex putredine, bifariam considerari posse, quoniam ad diuersa comparata, & per se, & per accidens genita esse traduntur: quemadmodum sanitas per frictionem in corpus humanum introducta: siquidem hæc valetudo, ratione fricantis, per accidens introducitur, quia non sanitatem introducere, sed fricando pruritum tantummodo pellere nititur. At si comparetur ad virtutem animal regentem, id fit per se à virtute regente animal, dum calor frictione excitatus deperditam restituit valetudinem. Pariter de animali ex putri materia genito idem erit dicendum: etenim si consideretur ratione putridi caloris, nemini dubium est, quòd casu generatur, cum ille calor extrahens humiditatem, animalis productionem non respicit. Sin ad virtutem cœlestem vniuersum gubernantem dirigamus animum, videbimus illud animal per se produci: quoniam vis cœlestis omnes formas de potentia materiæ educere nititur. Ideoq; illas producit formas, quas ex se producere potest: sed quoniam materia aliquorum, nempè animalium perfectorum maiori indiget præparatione, & dispositione, quàm virtus syderum præstare possit: propterea nõ immediatè omnes formas producit. C

Genita ex putri materia bifariã considerãtur.

Cælestis vis qualis sit.

Quare si consideretur generatio ex putri materia, vel huius Draconis bipedis, vel Berniclarum auium in mari Oceano genitarum, dicendum erit, per se generari, licèt, ratione putredinis, casu genita esse videantur. Præterquamquod in materia putrida aliquod proportione respondens semini reperitur, in quo virtus similis semini confernatur. His notatis, facilis patebit responsio afferenda rationibus in oppositum paulò ante allatis.

Itaq;,, quando in maiori propositione primi argumenti dicebatur nullam speciem casu fieri: hoc assertum simpliciter verum esse non affirmamus: nam respiciendo causam vniuersalem, nempè cœlum, per se, & non casu fiunt. Sin respiciamus calorem in putridam agentem materiam, casu fieri dicuntur. Præterea, quando in minori propositione secundi argumenti pronunciabatur animal à putredine prodiens, tempore determinato generari; consequenterque casu non fieri: Respondendum est, verum esse non fieri per accidens, ratione virtutis cœlestis mundum sublunarem regentis, sed solùm D ratione caloris in putrem materiam agentis, casu produci. Tertio argumento, in quo diuulgabimus productum in pluribus, non fieri casu; respondendum est, verum esse non fieri casu, ratione cœli operantis, nil tamen repugnat casu fieri, ratione caloris putridæ materiæ, qui Agentis particularis vices subit. Tandem quartò, & postremò argumento eamdem competere responsionem opinamur.

Ratione cælestis virtutis res per se fiunt.

Quæritur in præsentia, an cuncta animalia ex semine producta, sine semine possint procreari. Deinde si producta sine semine, cum cæteris eiusdem speciei esse possint. Prima opinio fuit Auicennæ, & Alberti, qui cuncta animalia, tàm perfecta, quàm imperfecta vtroq; modo produci posse voluerũt. Prima igitur Auicennæ ratio est hæc. Homines, post diluuium, virtute, & determinato stellarum aspectu, ex terra geniti sunt; quoniam quòd potest virtus inferior, potest etiam superior, & amplius: sed Agens particulare, vt homo, licèt sit virtutis inferioris, hominem generare potest, & equus equum; ergo multò magis id à Cœlo præstari posse affirmat.

Opinio Auicennæ circa productionem per se, & per accidens.

Secundum argumentum, ex mente Auicennæ, est tale. Cœlestia corpora, iuxta

varios, & determinatos aſpectus producunt inferiora; ergo iuxta aſpectum vel magis, vel minus nobilem, animal etiam magis, vel minus nobile procreabunt. Ideoq; veluti propter aſpectum ignobilem, aliquandò animal imperfectum, vt rana generatur: ita ratione nobilis aſpectus, animal perfectum veluti Leo producetur, & deniq; propter aſpectum nobiliſſimum homo. E

Rationes Auicennæ explodūtur

Cæterùm rationes Auicennæ nullius valoris eſſe videntur: propterea quòd virtus cæleſtium, & ſublunarium ita ſimul iungi debent, vt ambæ copulatæ ad generationem concurrant: cum altera ſine altera perfectas animantes procreare nequeat. Deinde aduertendum eſt cœlum, nonniſi per ſecundas cauſas, nihil in mundo inferiori generare: quapropter homo ſine cœlo hominem generare nequit; nec cœlum ſine homine tanquam Agente particulari id præſtat.

Nonnulli, ad infringendam Auicennæ ſententiam, monimentis mandarunt non ſolum animalia perfecta, ſed etiam imperfecta, abſq; ſemine, produci minimè poſſe: quoniam vnumquodq; in Naturalibus, à ſibi ſimili neceſſariò generari arbitrati ſunt. Hæc tamen propoſitio ſenſui, & experientiæ refragatur: cum ex cadauere gigni animalia videamus, quæ cum illo nullam præ ſe ferunt ſimilitudinem, & in quo nullum præceſſit ſemen: niſi velimus aſſerere putridam illam materiam vices ſeminis ſubire. Præter hæc ex Piloſophorum doctrina, hoc pro comperto habetur, quòd aliqua animalia, veluti, & plantæ ex ſemine, & ex putri materia producuntur. F

Opinio Scoti circa productionem animalium ex putri materia.

An verò animalia prodeuntia ex putri materia ſint eiuſdem ſpeciei cum illis, quæ ex ſemine ortum trahunt, hoc non caret difficultate. Quandoquidem Scotus Excellentiſſimi vir ingenij, vnà cum multis alijs viris eruditis, hęc animalia eſſe eiuſdem ſpeciei opinatus eſt tali fretus ratione. Animalia tam ex ſpermate, quam ex putredine producta, eumdem motum, & conſimiles operationes exercent, necnon ijſdem pręrogatiuis gaudent: ergo eiuſdem ſpeciei eſſe ſtatuendum eſt. Idq; quod de animantibus aſſeritur, de plantis quoq; pronunciare neceſſe eſt. Conſequens huius argumenti luce clarius eſſe videtur, quia in Naturalibus, vnitatem, vel diſtinctionem ſpecificam ex proprijs accidentibus, affectibus, & effectibus Philoſophi ſemper venantur.

Animalia ex ſemine, & ſine ſemine orta non ſunt eiuſdem ſpeciei.

Cæterùm nos non ita facilè adducemur, vt huic ſuccinamus ſententiæ: quandoquidem animalia ex ſemine dimanantia, & ſine ſemine in lucem prodeuntia eiuſdem ſpeciei eſſe minimè credimus. Et quamuis mures ex putrida orti materia, eodem modo ſaltent, & rodant: nihilominus ad eamdem ſpeciem eos referre non audemus, quoniam gaudebunt poſtea alijs effectibus à ſua forma ſpecifica profilientibus: cum nos lateant multæ proprietates particulares, quæ diuerſam ſpeciem arguunt: veluti perſpicuum, & exploratum eſt in quibuſdam anguillis, quarum aliæ ex putredine, alię ex ſemine procreantur, & tamen ad diuerſas ſpecies reducuntur. G

Hic draco an ex putri materia.

Modò ad rem noſtram reuertentes, Draconem hunc bipedem ex putredine gigni potuiſſe non negamus: cum hoc rationi, & veritati reclamare non videatur. Etenim Aelianus in primis hanc ſententiam fouere videtur, dum ex putrida hominis medulla Dracones produci poſſe retulit. Plinius ab hac opinione non recedit, dum circa initia belli Marſici, ab ancilla quadam ſerpentem editum fuiſſe pronuntiauit, quem more vermium, ex putrida materia natum eſſe non dubitabat. Immò intelleximus, quod olim, dum cuiuſdam nobilis puellę diris cruciatibus mortuæ à Chirurgis cauſam incogniti morbi, & mortis perſcrutantibus venter incideretur, duo ſerpentes in externa nati putredine prodierunt. Legimus, quoq; menſe quinctili anni quinquageſimi primi ſupra milleſimum, & quingenteſimum in Hungaria, iuxta flumen Theiſum id accidiſſe, vt in aluis multorum, ſerpentes, & lacerti naturalibus ſimiles generarentur: hinc ſæuiſſimis doloribus obortis, patientes ſuccumbebant; ita ut multitudo hominum ter mille circiter, hac affectione perijſſe traderetur. Quocirca nos eadem ratione moti generationem huius bipedis Draconis ex putredine prodeuntem quodammodo amplecti poterimus. H

Hic generationis modus non cōceditur.

Sed, vt veritatem fateamur, neq; huic opinioni adhærendum eſt: nam ſi ex putri ortus eſſet materia, hoc in loco, vel alibi determinato quodam tempore, alij huic conſimiles Dracones viſi eſſent, cum in cæteris animalibus ex putredine genitis id contigere ſoleat. At cum nullibi talis ſpecies in proprijs indiuiduis relucere viſa ſit: propterea neq; hunc generationis modum concedimus. Immò cum nudius tertius iconem huius

Dra-

A Draconis clariſſimo viro Pompeio Bologneto in patrio Bononienſi Gymnaſio Medicinæ ordinariæ profeſſori, & Philoſopho eximio oſtenderemus: ipſe quoq; ſtatim in hanc venit ſententiam, ex putredine hunc Draconem non prodijſſe: propterea quòd plures huius generis animantes aliquo tempore conſpicerentur.

Hactenus varios explicauimus modos, quibus aliquis probabilibus motus rationibus Draconis noſtri bipedis generationem inſinuare poterat. Sed cum nec aliunde huc migraſſe, nec cum pluuia decidiſſe, nec ex congreſſu animalium diuerſæ ſpeciei dimanaſſe, neq; ex putri materia genitum eſſe fuiſſe, latèq; probatum fuerit. Supereſt tandem vt noſtram aperiamus ſententiam. Ideò ſtatim atq; in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, hanc Draconis bipedis in Agro Bononienſi capti iconem inuenimus, & diligenter conſpicati, illicò hunc in genere anguium monſtroſè genitum fuiſſe ſuſpicati ſumus. Quare cum hanc iconem Excellentiſſimus vir Ioannes Auguſtinus Cucchius Chirurgiæ in Patrio Bononienſi Gymnaſio profeſſor, necnon Anatomicus inſignis, & inter celeberrimos Medicos non infimus animaduerteret, abſq; vlla difficul-

Noſtra opinio circa generationem huius draconis.

B tate, & ipſe in noſtram venit ſententiam, hunc Draconem, in genere ſerpentum monſtriferum fuiſſe. Idq; ob raritatem ſtabilire poſſumus: cum neq; ante, neq; poſt inuentionem huius beſtiæ alia conſimilis Fera in tota Europa viſa fuerit. Hæc autem opinio Ariſtotelis doctrinæ eſt conformis: nam ſcriptis mandauit in generatione Serpentum raros contingere errores: hac de cauſa in hoc Ferarum genere rara producuntur monſtra; redditq; rationem, quoniam angues formam vteri valdè longam habent, & oua ſubinde non aceruatim deſcendunt, veluti in gallinis euenit. Quamobrem geminus fœtus in ouis anguium rarus eſſe perhibetur: ſicuti viciſſim in ouis gallinarum fœtum geminum, & monſtroſum, frequentiorem conſpicari licet. De Serpente bicipite monſtroſo actum fuit in primo capite primi libri. Tricipitem quoq; anguem in montibus Pyreneis interfectum fuiſſe Arnoldus tradit. Solus Apollonius, in hiſtorijs, ſerpentis bipedis meminit, qui ritu Crocodili gradiebatur. Præterea ſi lector ad deſcriptionem huius noſtri Draconis bipedis ſuperius recitatam confugiat, magis, atq; magis hanc beſtiam monſtriferam fuiſſe affirmabit: cum duos tantum pedes à ſe inui-

Lib. 4. de gen. anim.

Anguis triceps vbi viſus.

C cem per ſex digitos diſtinctos tali ordine habuerit, vt dexter caudæ proximior, ſiniſter verò capiti eſſet propinquior.

Quare cum id quoq; à nobis narratum fuerit Clariſſimo viro Sebaſtiano Regulo, in patrio Bononienſi Gymnaſio, Philoſophiæ profeſſori ordinario, qui iam prælectionum quadrageſimum attingit annum: Monſtrum hoc Serpentinum ex ouo enormis molis natum eſſe ſtatuit; ideoq; à natura, ob materię abundantiam; medium corporis, angunt craſſamentum, cum binis pedibus perperam locatis, tamquam duabus ſuperfluæ materiæ appendicibus, eſſe procreatum philoſophatus eſt.

Vnde quemadmodum, in genere Serpentum, monſtra ſunt ratiſſima, vt paulò ante fuit exaratum; vice verſa in gallinacea familia, propter alatas rationes, monſtra frequentiſſima contingunt; inter quæ memorandus fuit ille gallus Draconis cauda inſignis, quem viuum in aula Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis, Franciſci Medicei obſeruauimus: viris enim magnanimis terrifico ſuo aſpectu timorem incutiebat. Caput non criſta carnea, vt in vulgaribus gallis ornabatur, nec paleæ erant carneæ, ſed vtræq; ex

Gallus mõſtruoſus cauda draconis.

D plumis conſtabant conos galeæ militum æmulantibus. Habebat in fronte duas pennas, ſeu potius pennarum calamos (erant enim nudæ) ſurrectos, ſeù duo cornua; item binos alios ab vtraq; parte roſtri propè nares, ſed qui in extremitate plumas tenuiſſimas ritu ferarum edebant, necnon, & alium in ceruice, quia principio huiuſmodi ſetis erat exornatus. Color totius corporis ferè ſubfuſcus, ſed radices pennarum erant albæ, pennæ verò ita erant conſtitutæ, vt veluti ſquamas æmularentur, propè vropygium, qua cauda exigit, tuberculum erat rotundum, & ſubalbidum. Cauda non more auium ex plumis conſtabat, ſed carnoſa, ritu caudæ quadrupedum, & pilis nuda erat, quæ in extremitate floccum gerebat candicantem; cauda ſubcęrulea; tibiæ velut ocreis erant indutæ.

Duo inſuper in hac beſtia erant animaduerſione digna, primum, & præcipuum erat, quòd alarum pennæ contrario, quam in alijs, modo collocabantur, nam pars illarum prona, quæ ex naturæ præſcripto in alijs interius vergit, in hoc exterior conſpiciebatur; itaut tota ala penitus inuerſa videretur. Alterum notatu dignum in hoc monſtro erat,

Duo erant admiranda in gallo mõſtruoſo.

erat, quod ceruicis plumæ caput verſus, ciri inſtar, erigebantur, quorſum etiam tota cauda attolli conſpiciebatur. Iconem huius monſtri pagina 62. dabit, quam lector adire poterit, vt diligenter contempletur, an in genere gallinaceo hic gallus, an in genere Serpentum noſter Draco bipes magis ſit memorandus, & admirandus. E

DE DRACONIBVS ALATIS. Cap. VI.

SYNONIMA.

QVONIAM ſuperius in capite primo huius ſecundi Libri, Dracones alatos in aliqua terrarum orbis regione diuagari retulimus: ideò poſt aliorum Draconum examen, libuit etiam annectere, quid de huiuſmodi alatis beſtijs ſentiendum eſſet. Modò, ante differentiarum Rubricam, varias afferremus nomenclaturas. Cardanus, ex mente nonnullorum, hos Dracones angues aligeros nuncupatos fuiſſe teſtatur. Virgilius eos appellat angues ſtridentibus alis, dum canit. F

Angues aligeri qui. L.7. Aenei.

Illa autem attollit ſtridentes anguibus alas.

Ouidius quoq; multis in locis, ſed potiſſimùm libro ſeptimo Metamorphoſeos, hos Dracones, pennatos angues nominauit, vbi meminit Medeæ, quæ Pelia iugulato Draconum alatorum ope, per aerem vecta fuiſſe dicebatur, his verſibus.

Plura locaturo cum vrbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit in vndis,
Quæ niſi pennatis Serpentibus iſſet in auras,
Non exempta foret pænæ: fugit alta, ſuperq;
Pelion vmbroſum &c. G

Immò Lucanus, & ipſe has beſtias, ſerpentes volucres cognominauit, vbi de quadam muliere venefica mortuum, per necyomantiam, excitante ſic canebat.

L.6. Pharſal.

Non Arabum volucer ſerpens innataq; rubris
Aequoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ,
Aut viuentis adhuc Lybicæ membrana Ceraſtæ.

Deniq; Altararat nonnulli volunt eſſe nomenclaturam arabicam, qua Draco volans ſignificatur.

DIFFERENTIÆ.

AMMIANVS Marcellinus Dracones alatos fabuloſos eſſe opinatur, & eò magis ſuam roborat ſententiam, quoniam fama rerum nouitates augeri ſoleat. H Hinc Poetæ Triptolemum in curru à Draconibus alatis tracto per aerem progreſſum fuiſſe promulgarunt. Verùm aduertendum eſt, quòd aſſertum Ammiani Marcellini non tantùm antiquis repugnat authoribus, ſed etiam experientiæ reclamat: quandoquidem hac ætate certò certius eſt in Aethiopia Dracones alis refertos ſtabulari; quãuis poſtea Triptolemum ab alatis Draconibus vectum poetæ commenti ſint. Immo ad maiorem huius ſententiæ confirmationem, nobis relatum fuit à viris fide dignis, in loco Agri Piſtorienſis *Coſtone* nuncupato, magnum viſum fuiſſe Draconem, cuius alæ multis intertextæ neruis ad cubitum longæ, & latæ erant: beſtia duobus nitebatur pedibus breuibus, munitis vnguibus, quaſi aquilinis. Totum animal ſquamis tegebatur, rictu magnis dentibus armato, & auribus, ad inſtar vrſi piloſis. Quamobrem lector hinc coniectabit hanc beſtiam Draconibus Aethiopicis fuiſſe ſimilem: veluti in fine huius Rubricæ intueri poterit.

Dracones alati reperiuntur.

Inſuper Iſidorus ſcriptis mandauit ſerpentes alatos Arabiæ Sirenes nũcupari, illoſq; potius

A potius volare, quàm currere, & eorum virus tanti valoris esse celebrauit, vt morsum potius interitus, quàm dolor concomitetur. Quapropter circa notitiam Sirenum parumper digredi necesse erit. Itaq; pleriq; authorum Sirenem monstri marini genus fuisse prædicant, ita nuncupatum ἀπὸ τῆς σειρᾶς, nempè à catena, quia hæc monstra suauitate cantus transeuntes veluti quadam ligatos catena in naufragium pellicerēt. Quamuis alij à verbo hæbraico, *Sar.* deriuent, quod canere significat. Alioquin σειρὴν est Insecti genus api non dissimile, de quo Aristoteles, & Plinius egerunt. Aliter in Lexicis græcolatinis exponitur quædam auis canora, Gallis, *Serin*, fortassis, quasi Sirena dicta: cū, vt nostra fert opinio, sit Achanthis Aristotelis, quam vocem Theodorus Gaza Spinum, & Ligurinum exposuit. *Sirenum natura, & mores.* *Siren auis canora.*

Sirenæ igitur, vt constet in poetarum fabulis, tres puellæ fuisse perhibentur (quamuis ab alijs quatuor, & ab alijs quinq; constituantur) nimirum Parthenope, Leucosia, & Ligia, Acheloi fluminis, & Calliopes musæ filiæ: harum vna voce, altera tibijs, alia lyra canebat, & primùm iuxta Pelorum, postea in Capreis insulis habitarunt, quæ al- *Sirenæ quot fuerint.*
B lectos suo cantu in naufragia deducere ferebantur. Quoad figuram, Grammatici græci à pectore ad superiora effigiem passeris, in reliqua corporis parte, formam virginis eis attribuebant. Ouidius tamen totum oppositum sentire videtur, dum canit hunc in modum. *Locus Sirenarum.*

——— *vobis Acheloides vndæ*
Pluma, pedesq; auium, cùm virginis ora geratis.

Claudianus eleganter has puellas volucres esse statuit his versibus.

Dulce malum pelago Siren, volucresq; puellæ,
Scylleos inter fremitus, auidamq; Charybdin,
Musica saxa fretis habitabant dulcia monstra,
Blanda pericla maris: terror quoq; gratus in vndis
Delatis licet huc incumberet aura carinis
Implessentq; sinus venti de puppe ferentes.
Figebat vox vna ratem: nec tendere certum
C *Delectabat iter reditus odiumq; iuuabat:*
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipsa voluptas.

Descriptio Sirenarū.

Boccacius eamdem secutus sententiam, corpus virgineum vmbelico tenus, & pedes gallinaceos in Sirenibus describebat. Alij quoq; authores Sirenis ad vmbilicū, vsq; figuram proceræ mulieris horrendæ faciei, longissimisq; capillis assignabant, & reliquam corporis partem aquilinam demonstrabant, illisq; caudas veluti piscium addebant, quibus tanquam remigijs ad natandum, has bestias vti affirmabant. Immò cum fætibus in vlnis aliquando conspici promulgabant: idcircò præternauigantes eorum impetum, atq; ferociam timentes, eis lagenam proijcere dicebant; qua cum, illis diu ludentibus, nautæ illæsi transire tradebantur. Quamuis alij retulerint nauigantes Sirenum cantu in somnum prolapsos, ab illis postea dilaniati; quaptopter nautę, obturatis diligenter auribus, hoc incommodum euitare didicerunt. *Sirenarū figura secundum Boccacium.*

Quare cōstare videtur postremam Sirenum partem perperam à Nuperis fuisse delineatam, dum eam pisciformem describunt; quæ figura Nereidibus potius, quàm
D Sirenis assignabatur. Idq; inde factum esse coniectamus: posteaquàm Sirenas monstra maris esse constituerint; Iuxta illud. *Nereidū figura qualis*

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora
Quaslibet admissas detinuere rates.

Hinc Orpheus, in Argonauticis, coram Sirenibus harmonicum edens sonum introducitur, cuius dulcisoni cantu Sirenas inuidia ductas in mare se præcipites dedisse, & in petras ingentes transmutatas fuisse prodiderunt.

Hæc autem Sirenum doctrina omni ex parte fabulosa esse non videtur: quoniam Fulgosius, ex Plinio, tradidit Galliarum Legatum Augusto Cæsari scripsisse, multas Nereides, & Sirenas, ea, qua pinguntur, forma mortuas in litore compertas fuisse: cum tamen in nostris plinianis codicibus, hæc Sirenum mentio non legatur. Rursus ex eodem Fulgosio, Nympharum marinarum corpora humanis, præter cutem, similia visa sunt: siquidem cutis corium anguillæ æmulabatur: Immò, Phoca imperante, Nymphæ marinæ humanam ferè repræsentantes effigiem in Insulis Cycladibus appa- *Nympha marina.*

ruerunt. Præterea Philippus Archidux Auſtriæ, Anno Domini quadrageſimo octauo ſupra milleſimum, & quingenteſimum, Genuam, ſpectaculi gratia, Sirenam mortuam ſecum duxiſſe fertur. Meminimus etiam legiſſe in Nauigatione cuiuſdam Amburgenſis, quòd anno noſtræ ſalutis quadrageſimo nono ſupra milleſimũ, & quingenteſimum, è Luſitania, Meridiem verſus, in Orbe nouo, piſces tam mares, quàm fœminas humana facie, cauda oblonga, ſquamis more piſcium obſita, cruribus breuibus iuxta caudam prominentibus viſi fuerunt. His addunt recentiores quidam monſtrum marinum olim fuiſſe deprehenſum, quod Germanicè Ein Iijn nominabatur, magnitudine ouis, facie virginea, reliquo corpore in piſcem terminante; hoc, ſereno tantùm tempore apparere, & ingruente tempeſtate, in cauitatibus ſcopulorum latibulari affirmarũt. Item, in oris Saxoniæ, monſtrum nomine *Meer med*, vel *Seemed* viſum fuiſſe multi ſcribũt, quod vocabulum virginem marinam ſignificat. Præterquamquòd Plato, etiam in Sympoſio Sirenum meminit. E

Sirena mortua vbi viſa.

Monſtrum marinum vbi viſum.

Virgo marina, quæ.

Nonnulli tamen hiſtoriographi monimentis mandarunt, quædam auium genera iucunditate cantus, nulla comparatione, egregia, in India nidulari, quæ Sirenas nominari, Plinius, & Aelianus diuulgarunt. At Suidas voluit Sirenas dicendas eſſe quaſdam maris anguſtias, vel voragines inter duos eminentes colles exiſtentes, veluti circa Syrtes, vbi tumuli arenarum ſub aquis occultantur: quãdoquidem in hac maris anguſtia, vndæ inter ſcopulos agitatæ, & compreſſæ quemdam veluti argutum, & ſuauem ſonum edunt, & præternauigantes abſorbent. F

Voragines maris quales.

Sunt qui exiſtimarunt Sirenas eſſe loca caua, ex quibus continuus egreditur ſpiritus, qui per fiſtulas ab incolis appoſitas exceptus, tam gratum, & iucundum emittit ſonum, vt tranſeũtes in admirationem trahat. Xenophon autem fuit huius opinionis, Sirenes eſſe nuncupandos illos, qui celeberrima virorum inſignium encomia recitabãt: vnde, apud Homerum, Sirenæ, laudes Vlyſſis totius Græciæ ornamenti, canere fingebantur. Deniq; iuxta Seruij ſententiam Sirenæ meretrices fuerunt, quæ tranſeuntes, quoniam deducebant ad egeſtatem, fictæ ſunt inferre naufragia.

His notatis de Sirenis, quæ ad genus Draconum minimè referri poſſunt: verorum Draconum ſpecies ad duas præcipuas reducemus: nam alij ſunt alati, alij verò alis carent. Quamuis inter Dracones alatos, qui pedibus careant eſſe perhibeantur, & vice verſa alati cum quatuor pedibus aliquando videantur: Geſnerus enim tradit, Anno Domini quadrageſimo tertio, ſupra milleſimum, & quingenteſimum, ſe intellexiſſe aliud Draconis genus in finibus Germaniæ propè Stiriam apparuiſſe, quod pedes more lacertorum, & alas ritu veſpertilionum habebat, morſu immedicabili. Idq; Froſchonerus ex bibliopola Stirio narrabat. Propterea in gratiam Lectoris hic datur Draco alatus apos, necnon Draco alatus cum pedibus. G

Species draconũ, quæ.

DESCRIPTIO.

IVLIVS Cæſar Scaliger genus ſerpentum ferum aliquando deſcribens, longitudinem quatuor pedum, & craſſitudinem humani brachij illi aſſignabat, & de lateribus alas cartilagineas pendere ſignificabat. Idcircò Herodotus huic Draconum generi figuram Hydrarum, & alas glabras, necnon alis veſpertilionum ſimiles attribuebat. Idq; verum eſſe inde eluteſcit; quoniam (referente Brodeo) ad inuictiſſimum Franciſcum Galliarum Regem alatus Draco fuit delatus, ab agricola apud Sanctones ligone occiſus: hunc multi viri ſpectatæ fidei vidiſſe teſtati ſunt, & ex regionibus tranſmarinis, adiuuante vento, in eam prouinciam migraſſe cogitarunt. Alioquin Gallia hoc Ferarum genere caret. H

Lib. 3. Miſcel. cap. 1.

Cardanus quoq; dum Lutetiæ verſaretur, Dracones alatos, apud Gulielmum muſicum, numero quinq; conſpicatus eſt. Erant autem bipedes, aliſq; tam exiguis prædíti, vt vix volare poſſe credendum eſſet. Caput capiti Serpentino aſſimilabatur, colore lurido, plumis, & pillis nullis, magnitudine cuniculi (loquendo tamen de maiori.) Has beſtias ex India delatas vulgus Dracones appellabat. Præterea erant tam diligenter exſiccati, vt viui prorſus eſſe viderentur. Neq; Cardanus hos Dracones commentitios

L. 7. de rer. var. ca. 29.

Draco alatus Apes ex Greuino.

Draconis Alati figura ex Pareo.

A titios esse existimauit: siquidem diuersis temporibus, semper eadem insigniti forma per nautas transmissi fuerunt.

His addenda est authoritas Bellonij, qui in suis obseruationibus, integra Draconum alatorum cadauera diligentissimè condita se vidisse narrat; & de eorum genere esse tradit, qui ex Arabia in Aegyptum aduolant. Erant autem (vt ipse refert) circa aluum crassi, duobus pedibus, & alis totidem, more vespertilionum, integrati, cum anguina cauda. Hæc descriptio à veritate aliena esse non videtur: siquidem olim à Gabriele Barbaro communicata fuit icon Draconis Aethiopici ad viuum depicti Doctissimo Viro Vlyssi Aldrouando; quæ optimè iconi Bellonij in obseruationibus orientalibus exhibiti respondebat. Item anno salutis nostræ quinquagesimo primo supra sesquimillesimum, à Francisco Centensi verus Draco Aethiopicus exsiccatus Clarissimo Vlyssi Aldrouando dono fuit datus, qui prorsus Draconem Bellonij repræsentabat: præterquamquòd in dorso quinq; tubercula prominentia, & conspicua habebat, quæ in Dracone Bellonij desiderantur; binis pedibus vngue armatis, & totidem auriculis erat refertus. *Dracones alatos quis viderit.* *Draco alatus Bononiæ visus.*

B Totus squamis viridibus, & subnigricantibus ornabatur. Insuper alas ad volandum idoneas gestabat, cauda longa, & flexuosa, subluteis squamis tecta, quales in ventre, & gula refulgebant. Os dentibus acutis muniebatur. Pars inferior capitis versus auriculas erat plana. Oculi pupilla nigra erat cum circulo semiluteo. Demum nares binæ, & apertæ conspiciebantur. Idcircò hic duas damus icones.

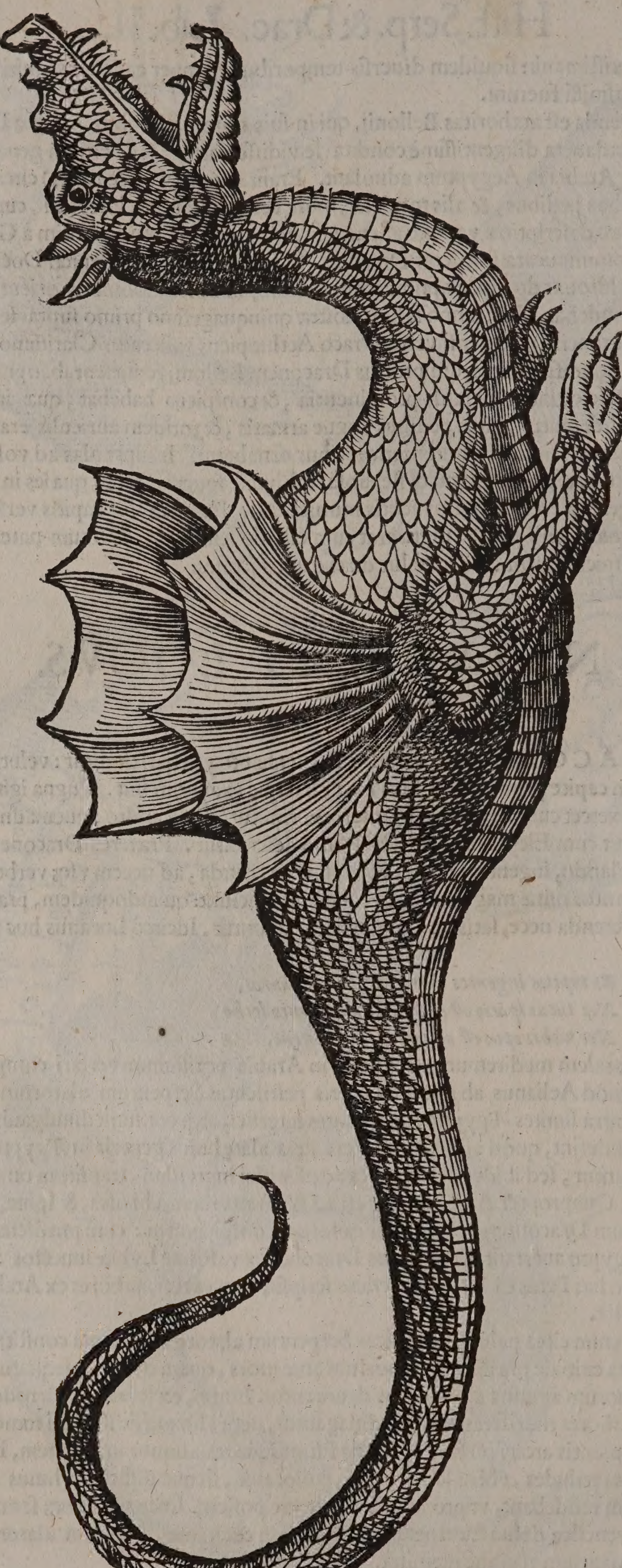
NATVRA, ET LOCVS.

DRACO alatus cum Aquila, & Elephanto præliari traditur: veluti superius in capite primo huius libri fusè, latèque exaratum fuit. Pugna igitur, quam exercet cum Aquila, eleganter exprimitur à Nicandro: quemadmodum il-
C la, quam init cum Elephanto, doctè à Plinio describitur. Præterea Dracones alati per Africam volando, ingentes bestias, veluti tauros, cauda, ad necem vsq; verberant; neque Elephantos miræ magnitudinis veneno interficiunt: quandoquidem, præter venenum, in afferenda nece, satis virium posſidere feruntur. Idcircò Lucanus huc respiciens canebat. *Lib. 8. natur. hist.* *L. 9. Pharsal.*

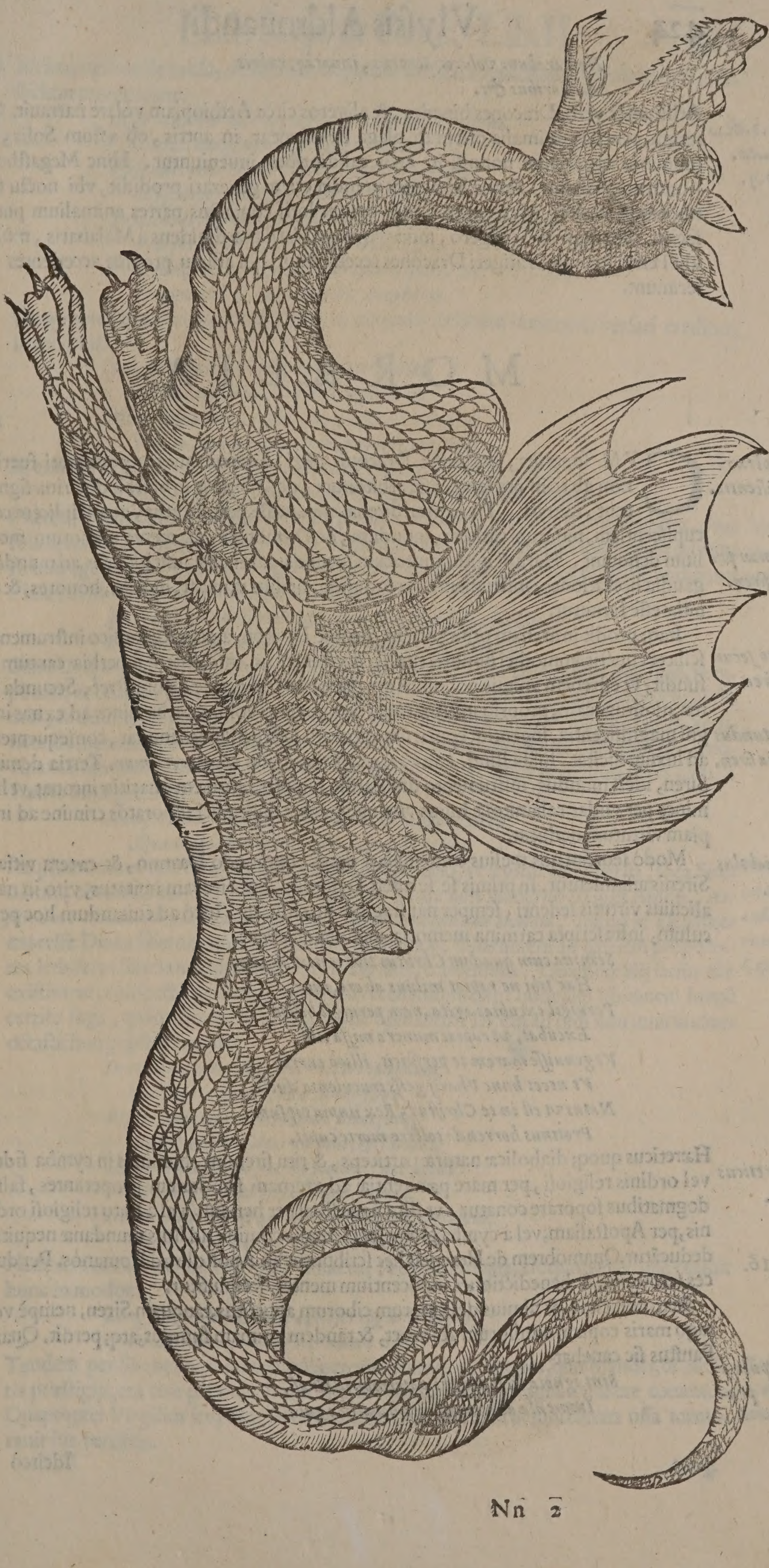
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros,
Nec tutus spatio est elephas, datis omnia letho
Nec vobis opus est ad noxia fata veneno.

Si locum natalem meditemur, tales Feras in Arabia potissimum versari comperiemus: propterea quòd Aelianus ab ibidibus nigris pestilentes Serpentum alatorum cateruas ex Arabia intra limites Ægyptios aduolantes interfici, atq; consumi diuulgauit. Quamuis alij tradiderint, quòd aduentante Vere, Feræ alatę huius generis in Ægyptum initio volare conantur, sed ibides occurrentes ad planitiei ingressum, transitum omni conatu impediunt. Quapropter Arabiæ locus est ad Brutum vrbem, vbi ossa, & spinæ innume-
D rabiles horum Draconum ab ibidibus cæsorum conspiciuntur: cum prædictæ aues pestem ab Ægypto auertant, dum alatos Dracones ex vastitate Lybiæ inuectos absumũt. Ideò Cicero has Feras ex Lybia discedere scripsit; cum cæteri authores ex Arabia aduolare retulerint. *Draconum alatorũ locus.* *Li. 1. de nat. Deor.*

Solinus enim circa paludes Arabicas Serpentum alatorum examina constituit, quorum virus ita exitiale prædicat, vt morsum ante mors, quam dolor insequatur; quamuis postea horum agmina ab Ibidibus deuorentur. Immò, ex sententia Herodoti, tales Feræ circa arbores thuriferas Arabiæ diuagantur, neq; alio præsidio, nisi fumo styracis à prædictis plantis arceri possunt. Vnde Plinius, iuxta aliquorum mentem, Dracones aligeros circa paludes, vbi nascitur cassia, collocauit, sicque difficilem huius aromatis collectionem reddebant, vt pretium illius augere possent. Lucanus quoq; sermonem habens de venefica defunctum per necyomantiam excitante, anguium alatorum in Arabica versantium regione meminit. *L. 9. Pharsal.*

Draco Æthiopicus.

Draco alter Aethiopicus mas cum eminentijs dorsi.

Non arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Aequoribus &c. E

Lib.1.de hiſt.An. Cap.5. Ariſtoteles verò Dracones bipedes, & aligeros circa Aethiopiam volare narrauit. Cæterùm, cum hæc animalia orientali plaga delectentur, in antris, ob æſtum Solis, diù morantur: rarò enim nonniſi in locis calidioribus inueniuntur. Hinc Megaſthenes (tradente Aeliano) alatos Serpentes in India etiam generari prodidit, vbi noctu tantummodo moleſti eſſe feruntur; cum eorum lotij contactus partes animalium putrefaciat. Denique ex Scaligero, mons regnum Narſingæ diuidens à Malabaris, multas alit Feras, inter quas aligeri Dracones recenſentur, qui afflatu propiùs accedentes interimunt.

MORALIA. F

Triplex cõcupiſcentia. CVM ſuperiùs, occaſione Draconis alati, Sirenum mores ponderati fuerint: non ab re in præſentia eſſe arbitramur, quid Sirenæ in morali doctrina ſignificent, exarare. Tres igitur Sirenæ olim fuiſſe perhibentur, quæ triplicem concupiſcentiam, nimirum carnem, mundum, & Dæmonem, ex mente authorum moralium denotant. *Dæmon prima ſiren.* Harum igitur cantricum iucundæ cantilenæ ſunt blandæ ad mundana gaudia hortationes; inſtrumenta verò muſica, quibus vtuntur, deliciæ, honores, & diuitiæ eſſe feruntur.

Itaq; prodit in arenam prima Sirena, nempè Dæmon, arreptoq; muſico inſtrumento, *Caro ſecunda ſiren.* ſcilicet cunctis immodici honoris titulis, & eminentijs, inſolentem ſuperbiæ cantum effundit, vt effrenem animis nobilibus arrogantiam competere demonſtret. Secunda Siren, nimirum caro, proprio inſtrumento, nempè vtens voluptate, homines ad cænas inſigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu inſtructiſſimas inuitat, conſequenterq; *Mundus tertia ſiren.* ad luxum incitat. Iuxta illud. *Edamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Tertia demum Siren, ideſt mundus, inſtrumento diuitiarum ſumpto, rationem auaritiæ intonat, vt homines per vndas calamitoſæ huius vitæ nauigantes multiplici ſoporatos crimine ad inopiam virtutum deducat. G

Diabolus ſiren. Modò ſeorſim nos melius contemplari decet, quomodò Dæmon, & cætera vitia Sirenis aſſimilentur. In primis ſe ſe offert Diabolus, qui Sirenam imitatus, viro in naui alicuius virtutis ſedenti, ſemper naufragium machinatur. Ideò ad euitandum hoc periculum, infraſcripta carmina memoriæ mandanda eſſent.

Semina cum quædam Chriſtus tibi mittit ab alto,
Hæc tibi ne rapiat miluus ab ore, caue,
Peruigil excubias agita, nam peruigil hoſtis
Excubat, vt rapiat munera miſſa tibi.
Vt genuiſſe marem te perſpicit, illicò currit
Vt necet hunc Pharij gens truculenta ducis.
Natus vt eſt in te Chriſtus; Rex impius ipſum H
Protinus horrenda tollere morte cupit.

Hæreticus ſiren. Hæreticus quoq; diabolicæ naturæ particeps, & ritu ſirenum, homines in cymba fidei, vel ordinis religioſi, per mare pænitentiæ ad æternam fælicitatem properantes, falſis dogmatibus ſoporare conatur, vt illi à naue fidei per hereſim, vel à ſtatu religioſi ordinis, per Apoſtaſiam, vel à cymba gratiæ, per lethalia crimina, ad litus mundanæ nequitiæ *Cap.16.* deducãtur. Quamobrem de Hęreticis hęc ſcribuntur ab Apoſtolo ad Romanos. Per dulces ſermones, & benedictiones innocentium mentes decipiuntur.

Item voracitas, & nimius delicatorum ciborum appetitus, tanquam Siren, nempè vorago maris copiam eduliorum abſorbet, & tandem animam ſuffocat, atq; perdit. Quare Fauſtus ſic canebat-

Crapula quid præſtet.

Sint ignota licet magni patrimonia Cræſi,
Immenſæ abſumunt alta barathra gulæ.

Idcircò

A Idcircò optima de causa, de homine crapulam exhalante poterimus infrascriptum octastichon pronunciare.

Qui ventrem tantùm curat, pro numine ventrem
Censet, datq; animæ pabula nulla suæ.
Pythonici ritu, qui verba ex ventre profundit,
Susq; velut viuit, sus moriturq; velut.
Truncus is, horrendumq; humano in corpore monstrum est,
Prorsus ad immanes dignus abire Feras.
Vt breuiter dicam (quale inter sydera quoddam
Nomen habet) dici debet hic Acephalos.

Quapropter homo voracitati deditus in periculis vitiorum innumeris versari creditur, iuxta illud.

Paupertatis onus vix ganeo præterit ille,
Noctes atq; dies qui bibit, atq; vorat:
B *Illius ingluuies, crapula, immoderata voluptas*
Rerum, animæ interitum, corporis atq; facit.

Id autem stabilire videtur Plautus in Mustelaria, quando scripsit.

Aedes plenas esse conuiuarum, & mulierum miserum est opus.

Præter hæc, mulieres venalem formam passim exhibentes Sirenum mores imitãtur, dum suis cantibus, & nutibus, iuuenes in delicijs soporant: ipsosq; de naui diuitiarum ad litus siccum egestatis perducunt, & tandem ipsos fama, honore, atq; vita priuant; audiamus Plautum id mirificè explicantem his verbis. *Meretrices Sirenis assimilantur.*

Meretrix meum herum miserum suis blanditijs intulit in
Pauperiem, priuauit bonis, luce, honore, atq; amicis.

Summis igitur rationibus Hugo promulgabat hæc verba. In fauo mellis duo sunt, nempè mel, & cera; in facie meretricis pariter duo, decor, & gratia, nimirum pulchritudo oris, & dulcedo sermonis conspiciuntur. Cera succendit ignem, mel præbet dulcedinem: sic meretricia pulchritudo igne libidinis inflammat carnem, & blandimento lenocinantis sermonis subuertit mentem. Quamobrem poterimus non iniuria vnà cum C Fausto hanc germanam decantare veritatem.

Non scorium est aliud, nisi blanda, & subdola Siren,
Quæ trahit humanum sub vada cæca genus.

Itaq; homines in hoc casu Vlyssem imitari debent, qui, vt legitur in historijs, loca Sirenarum, obturatis auribus, tutò pertransiuit. Vnde non immeritò scripsit Amos, *Aufer à me tumultum carminum tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam.* Immò id eleganter expressit Diuus Hieronymus in Prologo, dum dixit. Nos autem ad patriam properantes lethiferas Sirenum cantilenas, surdis auribus, transeamus. Quamuis alij satiùs esse existiment, conspecto periculo, confestim recedendum esse: quoniam libidinem longè certiùs fuga, quàm dimicatione vinci posse opinantur. Ideòq; ad rem non iniucundum octastichon pigebit exarare. *Modus euitandi pericula Sirenarum.* *Cap. 5.*

In reliquis vitijs sequitur victoria pugnam.
Vincitur at celeri sæua libido fuga.
D *Regius huic cessit vates, huic filius, atq;*
Huic Sanson fortis vir pius, & sapiens.
His cum nec sophia, nec sis pietate, nec æquis
Viribus, arripies, si sapis ipse, fugam.
Nemo etenim, nisi qui metuet, fugietq; periclum,
Tutus ab hac poterit viuere peste diu.

Hanc sententiam veram esse nihil diffitetur Propertius: quandoquidem & ipse cecinit hunc in modum.

Longum iter ad doctas proficisci cogor Athenas,
Vt me longa graui soluat amore via.

Tandem per Sirenes possumus intelligere quascumq; voluptates, quæ blandis, & mellitis præstigijs, cunctos per mare huius vitæ nauigantes ad naufragium trahere conantur. Quapropter Virgilius scopulos Sirena tum describens multa defunctorum ossa memorauit his versibus. *Voluptates dicuntur Sirenæ.*

Iamq;

Lib. 7. Aeneid.

Iamq́; adeo ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat
Difficiles quondam, multorumq́; oſsibus albos.

Nec præter rationem: propterea quod Poeta his verbis oſtendebat ruinam, & mortem, quæ laſciuas cogitationes,& voluptates per Sirenes deſignatas concomitari ſolent,hinc canebat quidam hunc in modum.

Cur ò mortales patimur non cognita Priſcis
Vlcera? cur peſtes, mortis & omne genus?
Cur homicidia tot, ſæui cur arma Gradiui
Iamq́; diu exanguem gens miſeranda famem?
In promptu cauſa eſt, ſpreta virtute, voluptas
Regnat in orbe nocens, & vitioſa Venus.

Illi igitur facillimè ſuperabunt voluptates, qui exemplo Vlyſſis, animæ facultates, & ſenſuũ inſtrumenta diuinis actionibus,veluti quadã cera aures referſerint: hac enim ratione iucundos voluptatum cantus ſentientes, ſentire non videbuntur. Hic etiam recenſendi ſunt amici Sirenum naturam æmulantes, qui nonniſi hypocriſi ſtudent, & apud amicos ſemper aliquid fingunt; idq; præſtare ſolent, vt ex amicitia aliquod emolumentum haurire poſſint. Immò quemadmodum Sirenes naufragos deuorant: ita amici ſimulati aliorum carnes, nempè ſubſtantiam, & diuitias ad proprium trahunt commodum. Huius rei figura in ſacris paginis fuit Dalida, quæ tanquam Siren vafra Samſonem ſoporauit, vt illum radere, & rodere poſſet. Quocirca ſapienter canebat ille.

Hypocritæ Sirenæ dicuntur.

Sed genus eſt varium, quod fraudibus inficit orbem
Falſus amor fallit multorum credula corda,
Nempè latens geſtat ſub lingua ſæpè venenum.

Prædictis addamus tanquam coronidem multitudinem hominum,qui immoderatè honores appetunt:ſiquidem Ambitioſi ſirenas imitati,blandis ſermonibus, & iucũdis adulationum cantibus alios decipiunt; vt ab eis ad ſummum dignitatum faſtigium eleuentur; in quo ſtatim atq; conſtituti fuerint, cæteros aſpernantur, & occidunt Huius exemplũ ſacra demonſtrauit pagina in Abimelech filio Gedeonis ſpurio, qui ſuauiſſimis verborum præſtigijs, atq; vaframentis vſus, tandem regiam dignitatem eſt conſecutus: at confeſtim, mutatis moribus, ſuos ſeptuaginta fratres interemit.Præterquam quod ambitioſus tanquam formoſa ſiren à cunctis diligi,& honorari deſiderat recordatus illius carminis Iuuenalis.

Ambitioſi dicuntur Sirenæ.

Satyr. 1.

At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, hic eſt.

Immò homines ambitione tumidi aliquando ita ſe ſe efferunt, vt neglecto hominum fætu, Deorum partum ſibi arrogent, dum ſibi perſuadent neceſſarium eſſe, vt cæteri homines eis æternos decernant honores. Id tamen ſolis Dijs competere Euripedes in Hyppolito pronunciauit.

Ει ἔςι γαρ δὴ κ' ἂν θέων γενεῖτόδε
Τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθ ὡπων ὑπὸ.
Ineſt enim ſanè Deorum generi hoc
Honore affici gaudent ab hominibus.

Demùm vt noſtra hæc hiſtoria veritatis ſcopum attingat: notandum eſt, quòd Sirenæ mendacij ſymbolum præſeferunt: cum ſcripſerit Theognis, Principium mendacij nonnihil gratię participare, ſed circa finem turpe lucrum. Idq; in Sirenibus manifeſtarium euaſit. At viciſſim Muſæ veritatis vexillum repræſentant: vnde Pythagoras hanc ſententiam pronunciare ſolebat, μούσας σειρήνων ἡγεῖσθαι, nimirum Muſæ Sirenibus ſunt præferendæ. Hoc autem proferendum eſt, quotieſcumque ſimplex veritas iucundis, ſed pernicioſis ſermonibus eſt anteponenda. Sed aduertendum eſt, quod veritas eſt huius conditionis, vt eam ſemper Inimicitiæ perſequantur: quemadmodum per adulationem, amicitiæ pernicioſæ comparatur: libenter enim quod delectat audimus, & offendit tantùm quod nolumus. Hinc optimo iure canebat quidam.

Syren eſt ſymbolum mendacij.

Qui vult eſſe veritatis
Cultor, & beatitatis,
Semper hic aduerſitatis
Sentiet obſtacula.

Nihi-

A Nihilominus sacræ adhærentes paginæ, facere non possumus quin asseramus. *Omnes populi clamauerunt, & dixerunt. Magna est veritas, & præualet.* Præterquamquòd Psalmographus asseuerantius dixit in Psalmo decimo sexto supra centesimum. *Veritas Domini manet in æternum.* Veritas igitur nunquam silentio est inuoluenda, iuxta illud. *Esdr. c. 4.*

Quisquis amore, metu, pretio, atque fauore minisuè
Non loquitur verùm, sed benè facta silet.
Qui populo vt placeat, supplantat vera palato,
Hic Antichristi cursor amicus erit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

INDEX
RERVM, ET VERBORVM
Nec non diuersarum linguarum locupletissimus.

A

Oo Locus

INDEX.

Appe-

INDEX.

INDEX.

Canchri

INDEX.

INDEX.

D

Dia.

INDEX.

Dra-

INDEX.

Hæ-

INDEX.

Lapidis

INDEX.

Q

R

Regu-

INDEX.

Ser-

INDEX.

Vsus

INDEX.

Syri

INDEX.

Vi-

INDEX.

Græ-

INDEX

Græca noua, & vetera.

ἔχιδνα

INDEX.

Qq πυ-

Hebraica.

Arabica.

Car-

Gallica.

Hiſpanica.

Germanica.

Polonica.

Belgica.

Anglica.

Indica.

Italica.

Nomina barbara.

FINIS.

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Omnes sunt Terniones, pręter a, & Nn, quę sunt Duerniones, & Qq, quę est fol.